DISQVISITIONVM MAGICARVM LIBRI SEX,

IN TRES TOMOS PARTITI

AVCTORE

MARTINO DELRIO

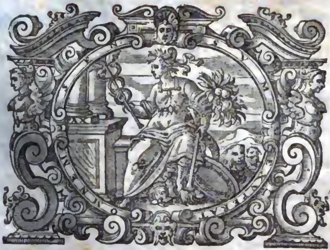
Societatis Ieſu Presbytero, Sacræ Theolog. Doctore, & in Academia Grætienſi S.S. Profeſſore.

TOMVS PRIMVS.

NVNC SECVNDIS CVRIS AVCTIOR longè, additionibus multis paſſim inſertis: correctior quoque mendis ſublatis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCVI.

Apud Ioan. Antonium & Iacobum de Franciſcis.

Digitized by Google

SERENISS. PRINCIPI ERNESTO,

ARCHIEP. COLONIENSI, S. R. IMP. per Italiam Archicancellario, & Principi Electori:

Epiſcopo Leodienſi, Adminiſtratori Monaſterienſi, Hildesheimenſi, Friſingenſi, & Stabulenſi: Comiti Palatino Rheni, Duci vtriuſque Bauariæ, Angariæ, VVeſtphaliæ, & Bullonen. Marchioni Francimontenſi: Comiti Loſſenſi, Longienſi, Hornenſi, &c. Bonorum & litteratorum Patrono.

MARTINVS DELRIO SOCIET. IESV Presbyter, ſe ſuaque L. M. D. D.

VNIVERSAE Magiæ; quæ diuinæ humanæque ſapientiæ pars magis, vt abdita, ſic erui digna; Diſquiſitiones; lucubrationem arduam & multiplicem (Princeps Sereniſs.) humiliter adfero. Equidem verebar docti Principis iudiciũ ſubire; ſed, quia ſubeundum alicuius, eum elegi; qui poſſet iudicare. Non Tutelam magis, quàm Cenſuram amo: natura & vſu doctus, à peritis doceri & moneri malle, quàm ab imperitis ſuſpici, & laudari. Quod pauci Principes; ad ingenij acrimoniam, & iudicij præſtantiam; multam lectionèm, & eruditionem variam, & ad hanc; Secretorum naturæ diuturnam experientiam, ſollerter prudenterq; adiunxiſti. Qua diligentia conſecutus es, vt intermiſſam à Regibus, tot iam ſæculis, philoſophandi conſuetudinem, Regali dignam ſolio, reuocaris; & illorum laudatiſſimorum Principum; quorum, dum tempus erit & homines viuent, viuet, vigebitq; memoria; cum imitatione, laudis te participem feceris. Qui Regum olim potentiſſimi & ſapientiſſimi, Magi vocabantur. Vulgari ſtudium cæptum, & proinde cum nomine res vileſcere: quia pro Sapientia ſuperſtitionem Malus ille ſuppoſuit. Peſtis iſta, propter adnatam hominibus ſciendi cupidinem, breui ſe per orbem totum diffudit. ſic falſa pro veris, noxia pro vtilibus, tartarea pro cæleſtibus obtinuere. Ita quod ſummæ neceſſitatis erat, paris ſagacitatis, & induſtriæ operoſiſſimæ factum; ſalua ſemente bona, venenatas herbas ſecer-

nere, & euellere. Vidi, & indolui, &, multis probantibus, conatus ſum morbo medicinam facere: nec formidaui me, Ieſu ductore, hac etiam parte Satanæ furenti obijcere. Laboris ſpecimen edo, & ferculorum quendam prægustum, de ſex libris iam adſectis & conſcriptis duos; quia, per Nundinarum tempus imminens, & varias eorum, ſine quibus in lucem exire non poterant, dilationes, plures non potui dare. Hiſtoriarum veterum & recentiorum varia condimenta adhibui, vt æui huius, qua bile, qua felle nauſeanti ſtomacho, conſulerem. Sed quis Apicius adeò diligens aut peritus, vt queat pro omnium palato? Si pro tuo (Princeps Sereniſs.) quod probum & ſanum eſt, fuerit, ſecurus ſinam ceterorum verba præterfluere. Nec diffido. Semper enim Virtus ſibi comites Muſas amat iungere; & ſcriptioni fauent, quorum ſcriptione geſta non indigna. Plus alijs nimio fuiſſet, vel Nobilitate, vel Pontificali dignitate, vel Principatu præſtare; tibi hæc ſimul omnia parum viſa. Non contentus Imperatorio, & Regali genere; cui nullum ſe meritò, ſiue antiquitate, ſiue ſplendore antepoſuerit; quod alienæ magis, quàm propriæ virtutis indicium eſſe ſcires: non Eccleſiaſticis tot tiaris, quibus certè nulli niſi Paſtorum Paſtori ſecundus es; quæ poſſunt indignis contingere: non ditione latiſſima & copioſiſſima; quæ ad ocium alijs illecebræ foret; addidiſti multa Bello fortiter & fæliciter geſta, & ſeditiones periculoſas celerrimè compreſſas, & inclyta Pacis decora, ſumma cum Eburonum ceterorumque ſubditorum beneuolentia, & gratulatione; qui ſibi gaudent, ſeque Erneſto Principe fælices ducunt; & quot Neſtori tribuunt, tot annos, vel de ſuis ademptos, precantur Patriæ Patri. Præterea ſic te totum Catholicæ fidei, & columnæ veritatis Eccleſiæ Romanæ commodis impendis; vt in illa Aquilonari plaga, Procubitor, Murus, & Specula delectus à Deo videaris. Quis enim feruentiore zelo, pro vera & priſca religione tot tam acres contentiones ſuſcepit, & ſuſceptas conſtantius ſuſtinuit? quis induſtrioſior hoſtium inſidias deprehendere, & deprehenſis obuiam ire, & conſilia conatuſque impiorum diſturbare? Demum, quod (mea quidem ſententia) rari exempli eſt, & multis Principibus inuidendi; tot curis diſtrictus, inuenis quod ſtudij Sapientiæ tempus impendas; cuius ſi quam horulam his meis legendis dare dignum duces, ſpero non vndecunque diſplicitura: Certè, quod ab ingenio meo nequibunt, id ſaltem à Sapientis, & Docti Principis Fælici Genio conſequentur. Tum mihi meritò iudicium meum probabitur, & Catonis illud veriſſimum deprehendam; Idem benefactum loco in quo ponas, nimium intereſſe. Nimirum quia, quod malis impenſum, malefactum fit; id, bonis bono collatum animo, nequit nomen amittere, nec eſſe non gratiſſimum atque ratiſſimum.

Louanij, vij. Id. Mart. cIↄ. Iↄ. xcix.

IN R.V.

IN R. V.

MARTINI DELRII

DISQVISITIONES MAGICAS,

IVSTI LIPSI CARMEN.

CVius doctum opus hoc? quod ima, ſumma
Penna permeat, & ſagaci meate
Sagas & Stygias ſtriges reuelat?
Quod tu Theſſala terra, vosq; Colchi,
Infames malè cantibus patraſtis;
Quod Panes, Satyrique, Duſiique
Peccaſtis, genus improbum ſalaxque;
Totum hoc eruit, erutis medetur?
Sed quis? DELRIVS eruditione,
Idem religione, clarus. ergo
Hic pura & liquida omnia; hic venena
Nulla, quæ timeas opinionum.
Huic libro faueas, faue tibi ipſe,
Atque iſtum lege, vt ima, ſumma noris.

IN EASDEM

PARODIA.

MAGIA, quam libro hoc videtis obſidem,
Ait fuiſſe fraudium peculium,
Neque vllius medentis arte gloriam
Nequiſſe præualere, ſiue toxico
Opus foret necare, ſiue faſcino.
Et hoc negat feraciora THESSALI
Negare rura, noxiumque CAVCASVM,
SCYTHÆQVE ſaxa, conſciosq; COLCHICOS,
IBERIAM, tuumque TAVRE verticem:
Vbi iſta, poſt MAGIA, floruit prius
Agreſtis herba; nam PROMETHEI in iugo
Vapore ſæpe tabido imbuit ſata.
ZARATE Mede, letiferq; DARDANE,
Tibi hæc fuiſſe & eſſe cognitiſsima
Ait MAGIA; poſtuma ex origine,
Tua exiiſſe dicit è proſapia,
Tuo exaraſſe perfidas ſtylo notas;
Et inde tot per æmula doles manus
Decus tuliſſe, læua ſiue dextera
Opus patraret. aut vtrumque mutuas
Suo dediſſet impigrè vices hero.
Neque vlla vota NOXIALIBVS DEIS
Sibi eſſe facta, cum veniret à viro
Nouiſsimo hoc ad vſque ſæculum recens.
Sed hæc prius fuere: nunc APOLLINE
Silet loquente, ſeque dedicat tibi
APOLLO DELRIE, atq; APOLLO DELRII.

HERIBERT. ROSVVEIDVS.

Continentur libris ſing. ſeq.

Lib. I. De Magia generatim, & de Naturali, Artificiali, & Præſtigiatrice.
Lib. II. De Magia Dæmoniaca & eius efficacitate.
Lib. III. De Maleficio & vana obſeruatione.
Lib. IV. De Prophetia, Diuinatione, & Coniectatione.
Lib. V. De Iudicis officio & ordine iudiciario in hoc crimine.
Lib. VI. De officio Confeſſarij, ac remedijs licitis & illicitis.

FEDE-

FEDERICI IAMOTII MEDICI CARMEN

IN PATRIS MARTINI DELRII LIBRVM DE MAGIA.

TEmporibus priſcis veterũ quicunq; Magia
Cæleſtis magnumq; decus, nomẽq; tulerũt,
Illuſtri Sophia & doctrina laude cluebant.
Cultaque iungebant ſolerti pectora menti:
Sacrificì quondam celebres, à Rege ſecundi,
Naturæ indagatores, aſtrumque periti,
Egregias artes Medicas, Muſasq; colentes.
Talis erat Ioſeph peregrinæ gentis alumnus:
Talis apud Pharios Moſes oracula premens:
Talis & Aſſyria Daniel ſpectabilis vrbi.
Talis erat Solomon, dum regia ſceptra teneret
Iudææ: talesq; Magi, qui Solis ab ortu
Vilibus in cunis Chriſtum petiere iacentem.
Intereà miſeros infeſti Dæmonis æſtus
Mortales agitans, ſua quos vecordia torſit,
Emiſit ſcelus, & fraudes, varioſq; nocendi
Fallendiq; æſtus, varias & repperit artes,
Falſidicum vatum præſagia, pocula, cantus.
Hinc exorta lues: ætas hinc priſca parentum
Protulit Ægypti Myſtas bacchantis, Anumque
Fatidicam, quæ tetra dedit reſponſa Saulo.
Hinc Medea ſagax Æetæ dira propago:
Impius hinc Simon, Magus & cognomine dictus:
Hic quoq; Carpocrates Magicæ qui tradidit artis
Publicus interpres poſito præcepta pudore.
Nunc Magicæ peſtes, impoſturæq;, nefanda
Pondera telluris, totum graſſantur in orbem,
Ludificantq; animos: at non ſine numine patris
Ætherij, qui iure malis offenſus, opacas
Mentibus humanis tenebras offundit, & atra
Improuiſa oculos præſtringit nube Magia.
Exigit & meritas hominum de crimine pœnas,
Qui q; fidem ſanctam leuibus liquere procellis,
Quiq; iugo falſi ſummittunt impia colla.
Iamq; adeò genus humanũ terrasq; patentes
Caligo obtinere, furua circundata vitta:
Ni bonus & Medica ſpectatus Delrius arte,
Diſcuteret tenebras ſani medicamine libri,
Et clara veri perfunderet omnia luce.
Nam ſpecies formasq; omnes, cauſasq; Magiæ
Duplices aggreſſus docta ſignare tabella
Strenuus, & ſimplex falſo diſtinguere verum,
Funditus euertit noxas, quas intulit error.
O nimium audacẽ qui forti pectore & armis.
Terrarum peſtes, immania monſtra, laceſſens,
Impia corda domas, auerrunco Ioue nati
Æmulus Alcidæ, factoq; exempla ſecutus.
Hinc cætus & prudens vir colligat inſita prorſus
Eſſe ſodalitio fortiſsima pectora veſtro,
Aſpera quæ ſpectent, & ſẽper ad ardua tẽdant,
Magnaq; ſuſcipiant duro comitata labore.
Sed mihi nec cætus liceat memorare piorum
Myſtarum, placidi IESV de nomine dictos,
Qui ſolida virtute cluent, operumq; labore
Difficili præſtant reliquis. Tu ſingula pande
Calliope: tibi namq; datum cognoſſe, quis horũ
Auroram, mediumq; axem, ſolemq; cadentem
Incolat, & qui tot faciant miracula rerum.
Fama leuis tantum noſtras peruenit ad aures,
Nec ſtabilis: neq; enim fines penetrauimus orbis
Extremos. At tu, quæ diſpicis omnia, Muſa,
Patribus hæc claris grati da munera cantus.
Poſtulat à Muſis primas Bellarminus Heros
Ferro, Sacerdotum columẽ quos purpura veſtit,
Commoda qui mittens inuicta tela pharetra,
Et cita, conſultisq; ſonantia mentibus, acres
Compoſuit lites, & iurgia plena tumultu
Ancipiti, vera de relligione, Deiq;
Legitimo cultu: nec deſtitit ante mouere
Saxũ omne, atq; oẽm funẽ, & quæcunq; neceſſe ẽ
Voluere; quàm doctis hæc indubitata reliquit.
Nec fuit inferior, quem Maldonatus Ibera
Gentis honos adijt, labor, vt vox nuntia læti.
Quã dedit Omnipotens Chriſtus q̃ quatuor olim
Quadruplici vates obſignauere tabella,
Plana foret cunctis, nec ciui cognita tantum
Pariſio, ſed & externis manifeſta pateret.
Sic & Pierio ſtimulante Pererius aſtro,
Fatidico Daniele procul caliginis vmbram
Diſpulit & tenebras, verbisq; interpres apertis
Expoſuit dubij myſteria tecta Prophetæ.
Inclyta Turriaden virtus & roboris ardor,
Pontificis pro iure ſacri, Canonumq; vetuſto
Dogmate pugnantem, mediũ protraxit in agmen
Intrepidum: ſummisq; viri virtutibus altam
Extruxit turrim, facili quam magnanimus vir
Aſcenſu

Digitized by Google

Aſcenſu ſuperaret, & hinc conſpectior eſſet.
Quanta fuit vis, quæ contentio Poſſeuini,
Cum docto ſimul ingentiq; volumine index,
Inſtar Ariſtarchi, variorum ſcripta notaret?
Quantus Peltani labor, exemplaria Græca
Pluraq; vulgantis Romano comta lepore?
Quãtus erat Riberas, cum nos oracula vatũ,
Quos paruos dixere, ſuo ſermone doceret?
Nobilis ò quanto Scondonchus robore fretus,
Propulit à Socijs odium, linguaſque procaces,
Et Quadruplatorum conuicia falſa remouit?
Scitaq́; donauit cultu monimenta latino
Coſteri, ipſiusq; comes veſtigia preſsit.
Quis digno Molinamq; Suareſiumq́; diſertum
Extulerit cantu? quis Vaxqui fortia facta
Laudibus ornauit meritis, clarumq; valentem?
Iam mihi Seruiada canos circumſpico crines,
Chriſtiadēq; ſenē: iuuenũ queis tradita cura ē,
Quorum hic Audomaros, ſublimis at ille Duaci
Mænia facunda decorauit flumine lingua.
Deteſtanda palam paſsimq́; piacula damnans.
Aſtitit hinc copifer, ſociamq; laboris amico
Porrexit dextram, Muſarum maxima cura
Dauſqueius, latiæ doctor Graiæq; camænæ.
Splendida qui monumenta Seleucenſis Baſilij
Doctis explicuit chartis: quæ protinus almam
Proferet in lucem cæcis exemta latebris.
Sic & Caſtaliæ moderantem legibus æquis
Fræna domus, apud Audomari memorabile fanũ
Chriſtiadem leuat auxilio Veruecuis aſtans.
Rectores docili quem præfecere iuuentæ,
Cui præit, ut veruex iuuenũ ſectarius, & quam
Ad Sophiæ fontes, & dulcia paſcua ducit.
Sunt alij innumeri varijs in finibus orbis,
(Ad ſint ò facilesq; meæ placidiq; camænæ)
Ordinis eximia clari virtute ſodales:
At nos humanis certum finemq́; modumque
Mentib. addamus: nec.n. hos cõprehēdere poſsint
Mortales, quibus exigua eſt ſolertia mentis.
Tu verò impauido conſtantiq́; impete, Delri,
Acria bella gerens ſæua cum gente ferarum,
Mirificis auſis decus immortale tuliſti.
Perge modò inſigni bellum finire triumpho:
Affer opem vero, belloq́; tuere petitum.
Dum palma laudem referat: fallacia contrà
Subdola, damnoſis infeſtans artibus orbem,
Victori det victa manus, palmamq́; relinquat.
Belgica tum tellus vero florebit & æquo,
Et te perpetuum cantu celebrabit in æuum.

FINIS.

IN EVNDEM TRIMETRI.

GAudebat ORCVS arte dæmonas ſua,
Magicisq́ue monſtris vertere ORBEM cardine:
Gemebat ORBIS Tartari victus dolo,
Maliſque tabeſcebat æger cantibus.
Quid hoc? gemit nunc ORCVS, & verſa vice
Lætatur ORBIS fraudibus liber Stygis.
Etiamne SORTI tertio in regno locus?
Non. Iſta virtus eſt viri. cuius viri?
DELRIO. notum BELGICIS nomen ſcholis,
Notumq́ue IBERIS. plura vis? librum lege.

IOANNES GAVDA.

APPROBATIO SVPERIORVM.

EGo Oliuerius Manareus Societatis IESV per Belgicam Vicepro-uincialis; pro conceſſa mihi à Reuer.admod. Patre Claudio Aquaviva, Societatis eiuſdem Præpoſito generali, poteſtate; conceda P.Martino Delrio Societ. noſtræ Presbytero facultatem, edendi in vulgus; *Sex libros Magicarum Diſquiſitionum;* grauium & doctorum Theologorum iudicio approbatos: in cuius permiſſionis fidem, nomen meum huic breuiculo ſubſcripſi. Datum Leodij, VI. menſ. Iulij, Anni CIↃ. IↃ. XCVIII.

Oliuerius Manareus.

APPROBATIO CENSORIS.

DVos iſtos priores Magicarum Diſquiſitionum libros à R. P. Martino Delrio Societatis IESV Theologo conſcriptos, quòd multiplici variaque ſint eruditione referti; nihilque contineant quod Catholicæ fidei aduerſetur, dignos iudico qui prælo mandentur.

Datum Louanij. 8. Febr. Ann. Dom. 1599.

Guilelmus Fabricius Noniomagus Apoſtolic. ac Regius librorum Cenſor.

C O P I A.

GLi Eccellentiſſimi Signori Capi dell'Illuſtriſs. Conſiglio di X. infraſcritti hauuta fede dalli Sig. Riformatori del Studio di Padoua, per relation delli doi à ciò deputati, cioè del R.P. Inquiſitor, & del Circ. Secretario del Senato Zuanne Marauegia con giuramento, che nel libro intitolato *Diſquiſitionum Magicarum, Auctore Martino Delrio Societatis Ieſu,* non ſi troua coſa alcuna contra le leggi, & è degno di Stampa, concedono licenza che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Dat. Die 21. Octobris 1605.

D. Santo Balbi
D. Z. Giacomo Zane } Capi dell'Illuſtriſs. Conſiglio di X.
D. Piero Barbarigo

Illuſtriſſimi Conſilij X. Secret. Bartholomæus Cominus.

1605. A' 8. Nouembre.
Regiſtrato nell'Officio contra la Biaſtema à carte 136.
Gio. Franceſco Pinardo Segretario.

Digitized by Google

SVMMARIA BREVIA

LIBRI I.

PROLOQVIVM.

D*æmonum ſuperbia, odium, & doli.*
Scriptionis occaſio & difficultas.
Auctoris conſilium & inſtitutum.
Operis neceſſitas.
Locus ad Epheſ. 6. verſ. 12. explicatus.
Hæretici Hiſpani duo Magi.
Hodie tot malefici propter defect. fidei.
Virginalis liber damnatus.
Hæretici plerumque ſimul malefici.
Hæreſis cur in maleficia ſoleat deſinere.
Geneuenſes Stryges.
Precatio Scriptoris.

LIB. I. DE MAGIA.

Cap. I. De ſuperſtitione & eius ſpeciebus.

Etymologia ſuperſtitionis, ſecundum Iſidorum, & locus eius explicatus.
Superſtitio Chriſtianis in malam partem ſumitur. Locus Act. 17. v. 22. explic.
Superſtitio & religio differunt contra Epicuræos. Locus Cicer. emendat. & alius Nonij. Lactantij dictum diſcuſſum. Religio quid ſit, quæ vitia illi contraria, quomodo ſit exceſſus in religione? Superſtitio falſi cultus, idem quod idololatria, quæ duplex, tacita, et expreſſa. Superſtitio indebiti cultus. Locus 1. Paralip. 16. v. 26. explicat. אליל.

Cap. II. De Magiæ definitione, diuiſione, & Magorum vagorum appellationib.

Magia in genere quid. Dupliciter diuiditur ab efficiente cauſa, & à finali. ab illa in Naturalē, Artificioſam, & Dæmoniacam; ab hac in bonā et malam. malæ definitio, et quatuor ſpecies. Magia ſpecialis. Diuinatio. Maleficium. Vana obſeruantia, quid. Magorum varia ex ſac. ſcript. nomina, quid. Aouoth, Iddeghoni, אוב אבות ידעני *ventriloquus,* εὐρυκλῆς.
חרטֻּם מכשפים בשת נחש קסם עונן · חבר לחש·
Locus Exo. 22. v. 18. quid, ibi malefici? alius 4. Reg. 9. v. 22. Ieſabel malefica, Samaritis hoc malum affricuit. Samaritanus pro incantatore dici ſolitum. Locus Ioan. 8. v. 48. & 49. φαρμακεὺς, *quid ſignificet LXX. interpp. Græcorum nomina:* ἐπαοιδὸς, μάντις, φαρμακεὺς, γόης. *Latinorum, Magi, venefici, Theſſali, Chaldæi, Augures, Arioli, Aruſpices, Genethliaci, Lamiæ, Stryges, Maſcæ. Veratrices, Sagæ, Sortilegi, Sortiarij*

Cap. III. De Magia naturali, ſeu phyſica.

Perſarum Magia duplex, naturalis, & ſuperſtitioſa. Quod initium ſeu origo vtriuſque? Magiæ naturalis definitio & exempla. Qualis Magia, Salomonis, Trium Regum, & Apollonij. Magiæ naturalis diuiſio.

** *Guilh.*

Iudicium de ſcriptis quæ in hoc genere edita, quę licita, quæ illicita, &c.

Guilh. Pari. & Robertus Triezius, Picatrix, Agrippa, Anſel. Parmenſis, Pet. de Abono, Cicchus Eſculanus, Alchindus, Geger, Roger. Bacon. Raimun. Lullus, Arnol. Villanouan. Poncetus & Ardoinus.

Cardanus de ſubtilit. & variet. Io. Bapt. Portæ, & Ant. Mizaldi Magiæ naturalis. Alb. Magni libri quidam. Pomponat. de incantation. Eſculanus in Sphærā de Sacrobosco. Io. Fran. Pici Magica. Ioan. Bodini libri.

Quæſt. I. Quid cœli aſpectus & influxus ad Magicos effectus conferat?

Fundamentum magorum ab aſtrologia mutuatum, de imaginibus cœleſtibus & earum ſympathia cum inferioribus refutatum, reſponſum argumentis eorum. Nugacitas detecta ex ipſorummet poſitionibus. Cœlum & aſtra animæ expertia ſunt. Regula ad intelligenda varia Sanctorum loca, quæ videntur iis animam tribuere. Influentiæ an vllæ, & quales. Quid cęli & aſtra in hæc inferiora poſſint. De diebus Criticis. Articulus de bacre Pariſ. confirmatus.

Q. II. An huiuſmodi effectus magici miraculis ſimiles oriri poſſint ex hominis naturali complexione?

An animæ humanæ res materiales omnes obediant? quòd non, cont. Auicen. & Pomponatium. Neque hoc prouenire ex temperamento æqualitatis, contra quoſdam medicos. Nullos naſci medicos vel faſcinatores.

Q. III. Quanta qualiſque ſit vis imaginationis, quo ad huiuſmodi effectus?

Plurimum poteſt in corpus proprium. Noctubula horum cauſa. Exemplum mirabile. Quæ ad hoc concurrere debeant. Aliquid aliquando in corpus proxim. & diſpoſitum. In corpus diſtans aut diſpoſitum, nihil poteſt omninò contr. multos. Imaginatio non poteſt alium loco mouere, ſanare, vel faſcinare, nec poteſt tempeſtates vel pluuias ciere. Calpurnij locus explicatus. Geneſ. 30. Locus. De varietate partus propter imaginationem, vel ante conceptum vel poſt. Varia exempla: Et an ſufficiat alterius parentis imaginatio. Pauones albi quo pacto fiant. D. Auguſtini locus.

Q. IV. An ſolo contactu, afflatu, viſu, voce, oſculo, vel nudi lintei applicatione vulnera, vel morbi ſanari, & alia huiuſmodi mira perfici poſſint naturaliter?

Fundamentum eorum, qui affirmant. Sed contrà. Non eſſe hoc tribuendum voci ſoli. De tauro cadente & erecto. De parētum exſecration. exempl. Vueſtfalæ mulieris filiū voce reddentis immobilem. Nec etiam aſpectus ne cum imaginatione quidem id poteſt. Viſio fit recipiendo non emittendo. Amor quomodo naſcatur aſpectu, item lippitudo.

infectio

Digitized by Google

infectio ſpeculorum per aſpectũ menſtruatæ. aſpectus vetular. quomodo noceat pueris. Galgalus quomodo ſanet ictericum. Quo pacto lupi ingerant raucedinem. Strutiocamelus & teſtudo an viſu oua excludant. Leo cur metuit gallinaceum. De Hiſpaniæ Zaburiz, *ſeu Lynceis. Nec etiam contactus ſolus ad hoc ſufficit.*

Explicantur variæ experientiæ, de
- *torpedine icta. hyenæ vmbra, Serpente & querno folio, vel ibidis pẽna, vipera, & fagina virgula.*
- *veſpertilione et folijs platani. capra et eryngo. aquilæ pennis. lepore marino.*
- *lupinis agninisq; fidibus.*

De Echineide ſeu remora. vna fides alterius citharæ tinnitum prouocat. De magnete & ferro, tauro ad ficum alligato. De puella napello enutrita. De cadauere ſanguinante in præſentia occiſoris. Locus Lucret. explic. fundamentum Pomponatij. Donum ſanitatum eſt donum Dei, & gratia gratis data. de ſeptima prole maſcula, de Angliæ Regum chariſmate. Elizabetha an hoc donum habeat. Tookeri liber diſcuſſus: huc pertinent filij Paraſceues in Belgio. De regib. Fran. et Angl. De Pyrrho rege. Quidam aliquando contactu ſanarunt. De ſalutatoribus Hiſp. diſputatum. Nauarri locus explic. Veracruzij fundamenta diſcuſſa. Mendacia ſalutatorum & ſuperſtitiones. De Pici herba, & ſimilibus. Fundamentum Pomponatij euertitur. De gentilibus S. Paulli. & curatione militari falsò aſcripta D. Anſel. De duobus pueris Alb. Magni. De Pſillis & Marſis. Alchimi locus.

Cap. IV. De Magia artificiali.

Magia hæc quædam diuinatoria, *quædam* operatrix. *Operatrix quędam* Mathematica, *quædam* Præſtigiatrix. *Mathematicæ exempla varia & auctores. Os aeneum Alb. Magni locutum non fuit, contra Guilh. Pariſ. & alios. Præſtigiatricis exempla plurima. Quando illicitæ operatrix, & naturalis.*

Q. I. An vis caract. annulorum, ſigillor. & imagin. ſit, qualem magi contendunt?

Opiniones variæ. Imaginum triplex genus, & de ſing. vi. De ſigillis & characteribus. Nullam his omnib. vim ineſſe. Sigilla Hermetis, & Lud. Dulcis liber notatus. Caiet. & Pomp. fundamenta ſubruuntur. Figuræ an vis ſit vlla formaliter, ſiue, quà figura.

Q. II. An numeris magicis vis vlla?

Quomodo Patres de numeris philoſophati. Pars abnutiua defenditur. De anno climacterico & partu octimeſtri. De herba Pentaphylli, de granis heliotropij, de ligaturis, de pilulis inæquali numero datis, de numer. muſic. Quo ſenſu magi loquãtur de numero. Pet. Greg. reprehenſus, & Patres defenſi. Fabij Paullini liber, de numero ſeptenario. De vi muſices Orphei fuſiſſimè diſputatum, & Platonica deliria refutata, Macrobij locus. Magnes. Pandantæ, Androdamas. Automata Ferd. II. Archiducis. Speculorum infectio. Echo. Selenites, Theriaca. Marſilij Ficini regulæ notatæ, & Tarantulæ morſus & curatio.

Q. III. An verbis & incantationibus vis inſit morbos ſanandi, aut alia mirifica perficiendi?

Varij errores, & eorum fundamenta. Vera ſententia, explicatur & probatur. De poculo Zelotypiæ. Naturalis operatio quot modis ſumatur, fusè explicatū & clarè. Ordo rerum naturalis, miraculoſus, & præternaturalis, ſeu ſuperſtitioſus, quomodo differant, item artificialis ordo quid, & quantum poſſit. Spondani error. Pomponatij futilia fundamenta. Ferrerij, Pici, & Petri Gregorij Tholoſani dicta diſcuſſa. Stulta magorum fundamenta, Ananias incautè quædam de hac re. Nulla cęleſtibus rebus cum verbis ſympathia. Nulla certis verbis vel nominibus, qua talia ſunt, vis maior quàm aliis. Nomina non ſunt vitæ participia, nec radij rerum quas ſignificant. Quomodo Deus nomina rebus vocat Pſal. 146. v. 4. Quomodo quorundam nomina ſcripta in cęlis, Luc. 10. v. 19. Nomina non ſignificāt per influxum cęleſtem. Complexę orationis non eſt vis maior quàm incomplexæ. ſoluuntur argumenta Agrippæ. Circumſtantiæ, quas addunt, uarię & vanæ.

Q. IV. De amuletis & periaptis.

Romanorum amuleta, præfiſcini. Gręcorum quoque & Iudæorum Phylacteria. Chriſtianis quæ licita, & quæ non. Ciruelus notatus. Quæ vis horum. De Hiſpanico Gagate pueris appendi ſolito. D. Baſil. Incertus, Chryſoſt. & Hieron. explicati. Alia Magni numiſmata ſuperſtitioſa. Exempla S. Simeonis Sali, & D. Antonini. Explicantur c. 1. & 4. 26. quæſt. 1. D. Leoni falsò inſcripta oratio. Hæretici vſi his falſis periammatis. Falſa in quibus vana angelorum nomina, quæ ſcriptura non nouit: & de his decretum Concilij Rom. ſub Zacharia contra Adelbert. hæret.

Cap. V. Ars aurifactoria, quam Alchymiam vocant, ad quam Magię ſpeciem ſit referenda?

Q. I. An hac arte verum aurum conficiatur?

Sect. I. *Quid ſit, & quando hęc ars inuenta? Alchimia nec Gręcū, nec Arabicū, ſed Hebræum vocabulum. Aegyptus nō vocata Chemia, ſed Cham, ſiue chammia, contra Plutarchū. Alchimiæ deſcriptio, cur Spagirica dicta. Manilij locus explicatus. Chymices laudes, explicata inſcriptio vetus. Chryſopoeię quæ origo & antiquitas, refutantur fabulæ multæ ſemiblaſphemæ. De Adamo, de Noe, de Moſe, & ſorore eius Maria, de Salomone. De Pādoræ poculo, de vellere Colchico, de fęmore aureo Pythagorę, de Crateuæ ſacro terræ operè. Locus Eſdræ 4. c. 8. v. 2. fuit hec ars ſub Caligula, et Diocletiano. Græci de ea ſcriptores Zozimus, & Nicephorus Blēmidas. Præcipuus, non primus Gebrus Arabs.*

Sect. II. *De efficacitate artis in auri productione. Argumenta putantium non poſſe aurum verum, oſtenditur ea non probare. De nominibus lapidis philoſophici, & de eiuſdem materia & modo conficiendi. De natura metallorum. Ea eſſe inanimata, nec viuere. De metallorum generatione.*

Para-

Paracelſiſtarum locutiones impropriæ. Aurum facilius gigni ex metallo, quàm in terræ venis gignatur metallum. Auri cauſa efficiens. De ſandaracha, orichalco, ſtomomate. De metallorum præcipuè auri materia. Duplex materia 2. remota & proxima. Ariſtoteleorum doctrina defenſa, de remota Chemic. ſententia explic. & defenſa conciliataque, nempe de proxima, quomodo reſolutio fiat in hæc princip. proxima. De artis & naturæ poteſtate ac vi. An metalli vnica ſit ſpecies, aurum? Definitio metalli. Diuerſitas ſpecifica, non benè probatur per defin. generis. Poſſunt imperfecta, & etiam monſtra de inferioribus ſuis prædicari. Poteſt inanimatorum ſpecie differentium materia proxima eſſe eadem, aliter atque aliter diſpoſita. Cur citiùs aurum fiat per artem, quàm per naturam. An gemmas ſic poſſit veras producere. Agens principale hic eſt ſemen auri.

Sect. III. *De eadem efficacitate. Probabile eſt ſic aurum produci poſſe. Calor ignis ad varia efficax, vt & natiuus. Variarum transformationum experientiæ. Ex cadauere veſpę & crabrones. Ex fimo ſcarabæi. Ex baſilico ſcorpij. Ex auripigmento aurum. Cayri fornacibus educuntur ex ouis pulli. Galena plumbi vena. Vermiculi mutantur in muſcas. Sal, bitumen, atramentum artificio fiunt, non minus quàm natura. Triticum & ſiligo mutantur in ſe inuicem. Lolium commutatum in triticum. Chalcitis migrat in Miſii. Ligna per aquam lapideſcunt. Fructus arborum, & fruſta nanium fiunt anates in Scotia. Dæmones ſaltem norunt modos tranſmutandi metalla.*

Sect. IV. Aliqui verum aurum fecere.

Gallus quidam. Arnol. Villanouan. Bern. Treuiſan. Raim. Lullus, Ant. Taruiſin. De Græculo tempore Anaſtaſii. Reſpondetur exempla impugnantib. explicatum c. ſpondent. de crim. falſi, in Extrau. Teſtimonia pauperum, vel ſociorum, aut familiarium quæ admittenda. Nemo vltimum artis vllius apicem conſequitur.

Q. II. An Chryſopœia habenda in numero artiũ ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

Secundum ſe eſt ingenua & pars phyſices, per accidẽs Mechanica. Qui Chymici ſint mechanici. Qui ſint Philoſophi.

Q. III. Alchymia ad quam Magiæ ſpeciem pertineat?

Pertinere ad omnes oſtenditur.

Exempla {
- *Naturalis,*
- *Artificioſæ,*
- *Dæmoniacæ,*
- *Et Deluſoriæ.*

Q. IV. Licita an illicita ſit Alchymia?

Iure communi non eſt prohibita, explicantur, c. epiſcopi, 26. q. 5. & c. ſpondent, de crim. falſi, in extrau. com. In foro conſciẽtię pauciſſimis eſt permiſſa propter circumſtantias varias. Quomodo peccatur defectu finis, per auaritiam. Auro alchymico quo pacto

liceat vti. Non ad commercia, nec medicinas: quando ad ornatum & vtenſilia. Nunquam admiſcendum monetæ: ſtultum, hinc lucrum petere. Peccatur etiam per curioſitatem, & quàm hoc ſit periculoſum.

Quomodo peccetur ratione modorum, ſiue mediorum, ſi ex ſuperſtitione vel pacto cum dæmone. Alchymiſtæ multi, Magi vel ſaltem ſuſpecti. Præſumptio magiæ eſt contra alchymiſtas, & de facto ſit adhibitis ſuperſtitioſis, vergunt in maleficium phyltrorum vel venenorum.

Peccatur etiam quando ſacræ ſcripturæ verbis vel ſacris picturis abutuntur.

Quomodo peccetur ratione temporis malè impenſi, aut omiſſis alijs opportunis, ad quæ quis tenebatur.

Quomodo peccetur ratione perſonæ, quia non ſatis diues, parui iudicij, aut ingenij. Gaudentes decipere, ſeu verſipelles. Incontinentes vt luxurioſi & iracundi. Variabiles, inconſtantes, impatientes, indocti & philoſophiæ imperiti. Superbi, curioſi, impij, iniuſti, non timentes Deum, nec proximum amantes, vel impuri.

Quomodo quiſque ſeipſum debet examinare. Quomodo confeſſarius ſe debeat gerere cum alchimico pœnitente. De opinione putantium poſſe hominem hac arte verum gigni.

Lex Angliæ deberet vbique promulgari & ſeruari, vt non niſi Principis permiſſu hæc ars exerceatur à ſubditis.

Ars iſta faciliùs licita, imò ferè peculiaris Principibus, aut valdè opulentis.

Opinio illa communis Iuriſtarum non excuſat à peccato in hac re, & quare.

Quam vim vbique debeat obtinere d. c. ſpondent.

PROLO-

Digitized by Google

PROLOQVIVM

DE DIFFICVLTATE ET NECESSITATE HVIVS TRACTATIONIS.

ORdior arma, quibus, cæli ſuper aurea templa,
Molitur ſolium ſupremo aquilone locare
Praua Dei ſoboles; patrio conſidere regno
Quæ vetita; atque, imis Erebi detruſa ſub antris,
Gliſcit atrox odijs, animiſq; furentibus iras
Nutrit, nec damnis hominum exſaturata quieſcit.

PRORSVS ita eſt. nullæ ſunt induciæ, pax nulla; vbi nec odij, nec inuidiæ modus aut finis vllus. hoſtium Dei ſuperbia aſcendit ſemper, [a] augetur malitia, crudelitas inualeſcit. amat ſibi tribula metere, dum nobis ſpinas ferat: gaudet ſuas augere pœnas & ſupplicia propria exacerbare, dummodò in cruciatus æterni partem quamplurimos homines aſciſcat; & diuinæ huic illudens imagini, pretioſo Chriſti ſanguine dealbatam decoloret, aſſertamque in libertatem, priſtinæ mancipet ſeruituti, & Cadmeia plane victoria perdat pereundo, perque latus hoſtile in ſuamet ferrum viſcera conuertat. Nihil finit inauſum, nihil intentatum relinquit. Videt animum imbecillem, pauidumque ? circuit vt leo, ac vim intentat. nouit imper-

[a] Pſ.73. in fi.

territum, conſtantemque? vulpem induit, exuuium ponit leoninum. Heu, quàm multi [b] partes vulpium ſunt & fuere? quot luctator doloſus pellacijs & technis irretitos ſupplantauit? Mille nocendi artes habet, innumeris vtitur telis. præcipuum omni ætate de eadem pharetra fuit illicitum, quàm curioſarum, tam ſuperſtitioſarum artium; quam multa, tam ſtulta dæmonum commenta mortalium animos dementia; quæ cuncta Magiæ nomen ambitu ſuo comprehendit. De qua, diſceptare, futurum neſcio difficultatis ſit maioris, an neceſſitatis. Etenim vbique locorum graſſante præcantricum, & maleficorum colluuie ditiſſima, medicinam facere neceſſarium; ſed eandem facere inueterato & recrudeſcenti ſemper malo, difficile imprimis & laborioſum. Nam etſi fuere conati quamplures, qui de Magicis ſcripſere: quæ tamen illi hac de re ſcriptis mandarunt, vel quod fidei & moribus noxia [c] vetitæque lectionis repellenda; vel quòd perpauca, & exilia, multiplicanda & augenda; vel quòd obſcurè, ſine methodo, & parum firme tradita, luculentius & ordinatius proponenda, rationibuſque & auctoritate teſtium melius ſtabilienda fuere. Sanè, qui fibras omnes artium ſuperſtitioſarum vnus ſit ſcrutatus & erueit, neminem me legere memini. Scripſere Philoſophi, Iuriſconſulti, Theologi; ſed ſuo quiſque duntaxat inſtituto, vt cum ſuæ ſcholæ ſectæque vtcunque ſatisfecerit, ceteris certè minus profuiſſe, minus conſuluiſſe videatur. Equidem debitorem me omnibus agnoſco, & in his tribus facultatibus longo tempore verſatum, ſi dicam; nec mentiar, quia verum dicam; nec gloriabor, quia profectum mihi non arrogo: culturam profiteor, & operam, de fructu iudicium alijs permitto. Conatus aliquò progredi, & hoc opere commune tribus ſcientijs ſtadium ingredi: quòd viderem trium communem, non vnius peculiarem, hunc fundum atque hereditatem. Quare (quod neglectum, vel minus ab alijs animaduerſum) ſuperſtitioſarum artium fundamenta diligenter inueſtigaui, & ex ſcitis humanæ diuinæque ſapientiæ neruoſius quàm prolixius ſubruenda ſuſcepi: gnarus eſſe Chriſtiani hominis fallacias has non ignorare, & ſpiritalia nequitiæ (vt ait Tertullia.) non quidem ſocia conſcientia, ſed inimica ſcientia noſſe; nec inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione tractare multiformem luem mentis humanæ totius erroris artificem, ſalutis pariter animæque vaſtatorem: Nec in ſpeciem adfinxi quidquam, quod refellerem; ſed ex ipſorum vanitatis ac perfidiæ magiſtrorum arcanis & myſterijs, ipſa ab incunabulis crepundia

b Pſ.61.in fi.

c Cornelij Agrippæ, Petri de Abono, Picatricis Hiſp. Anſelmi Parmenſis, Io. Bodini, Io. VVieri, Georg. Godelmanni & ſim. Item Trithemij Steganograph. & Peucerí, Eraſti, Danæi.

Digitized by Google

pendia deliriorum, de libris obſcuriſſimis deprompta, in lucem extuli: deinde in re, vt diffuſiſſima, ita & minutiſſima, ad rationemque reuocanda, non minimum laboris poſui, &, niſi fallor, non incommoda methodo digeſſi, vt huc illuc lacera & diſiecta membra, in vnum quaſi corpus coaleſcerent: denique, vt à quouis facilè intelligantur, plano & dilucido, quali vtimur in ſcholis, ſtylo, in lucem publicam typis mandaui. Quod vt facerem, licet bene multorum, qui flagitabant, deſideria nonnihil excitarint; longè tamen fortius impulit lues quàm obſcæna, tam proſerpens, veneficorum & incantatorum; quæ hoc nouiſſimo ſæculo ſe per omnem indies Europam longius ac latius diffundit. Vt iure quamoptimo liceat ingerere auribus mentibuſque illud ſonoræ & inuictæ Eccleſiæ petræ. [a] Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: Nec non eandem in ſententiam alia Gentium Apoſtoli; [b] Induite vos armaturam Dei, vt poſitis ſtare aduerſus inſidias Diaboli: quoniam non (tantùm) eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem (aduerſus homines, qui carne conſtant & ſanguine, ac proinde fragiles ac caduci, facilè laſſantur ac vincuntur) ſed (præcipuè) aduerſus principes & poteſtates (videlicet) aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus: hoc eſt contra naturas non corporeas, ſed ſpirituales, longè vt potentiores, ſic & vafriores hominibus; & quarum habitatio non in luteis hiſce domibus, ſed in ſublimi, & aeris regionibus. Reuera non cum anilibus deliramentis, aut idiotarum inſomnijs; quod quidam dictitant, depugnandum; ſed cum ipſis dæmonibus, quorum ope, conſilio magi vtuntur, quod ratio & experientia docet, nobis nunc manus conferendæ. Hi, vt auctores & ſatores, ſic etiam fautores propagatoreſque ſuperſtitionis omnis ſunt habendi. Hi ſe de tot animarum, quas ſubiecerunt, poſſeſſione deturbari, & ab illaqueandis alijs, quas ſpe deuorauerunt, ratione & iure, velut armata manu, depelli, tulerunt ſemper iniquo animo; nunc eò ferunt moleſtius, quòd cum inſtante vltima die Lucifer ſoluendus, multò ſitiunt auidius ſuam explere in genus humanum crudelitatem. Si quis ſuperioris æui Annales non indiligenter euoluat, ſtatim comperiet; nunquam tot, vbique prouinciarum, examina maleficorum deprehenſa; quot ſe hodierna die indicibus, vel leuem aliquam quærendi curam adhibentibus, offerunt; & a non quærentibus etiam reperiuntur. Quid mirum, exundare perfidiam, vera fide exareſcente?

[a] 1. Pet. 5. v. 8.

[b] ad Eph. 6. verſ. 12.

Digitized by Google

ſcente? Sunt quidem alia quoque peccata mortalium, diuini huius flagelli cauſſæ; ſed peſtilitatis partem maximam ſibi vendicat, languor & contemptus Catholicæ fidei. Fides enim una maximè eſt virtus; qua cuncta Diaboli conſilia, ſtudia, conatus, vireſque omnes refringuntur. hanc horret, hanc refugit, cum hac metuit compulſare. Sapienter ideo B. Petrus eam rugienti, velut panopliam, vt obijciamus, admonet; cui *a* reſiſtite (inquiens) fortes in fide. Conſentit inuictus athleta Paulus collegæ ſuo, quando ſpondet nos in omnibus (hoc eſt imprimis & ſuper omnia) Scuto fidei omnia tela nequiſſimi ignea exſtincturos *b*. Confirmat experientia, ſiue præteriti, ſiue præſentis temporis, ſemper acrius & petulantius Tartareas acies hominibus inſultaſſe, quotieſcunque fidei deminutio vel deprauatio aliqua viguit. Ante ſalutarem Chriſti Domini aduentum, idololatria totum penè orbem occupabat: nonne dæmonum vbique tum multitudo maxima paſſim in ſimulacris loquebatur, & cætus hominum frequenter inuiſebat, & in virorum feminarumque ſpecie conſpiciendam ſeſe præbebat? Nato tandem Ieſu, quibus locis fides nondum annunciata; peſtis eadem idololatriam comitatur, & veneficis referta ſcatent omnia, vt locupletes ſunt teſtes noſtrorum ſociorum de rebus Indicis epiſtolæ, & hiſtoriæ: quibus verò regionibus ſemel recepta Euangelij prædicatio refrixit, vel varijs errorum maculis obſoleuit, vel ab hæreſibus oppreſſa penitus elanguit, vt in Africa, & Aſia inter Mahumeranos; in Germania, Gallia, & Britannia inter hæreticos; in Italia & alijs locis, inter Catholicos planè languidos, quos Polyticos vocant; iiſdem quoque in locis Magica ſuperſtitio nimis inualuit. Sic agros olim tritici mirè feraces, cicuta & aconitum & alia venena teterrima contaminarunt. Hæreſibus profectò, ut umbram corpori, ſic Magicam ſpurcitiem ancillari, adeò manifeſtum eſt, ut proteruiæ ſit negare. Præcipui olim hæretici etiam Magi fuere. ab his artibus Princeps hæreticorum cognomen adeptus fuit, Samaritanus ille Simon Magus. *c* De Carpocrate, Menandro, Marco, Euphrate, Ophitis & eorum diagrammate *d* Priſcilliano, *e* & Berengario *f* fidem faciunt grauiſſimi & veraciſſimi ſcriptores. Vt enim, quæ de Simone Clemens fuſiſſimè prodidit, prætermittam, quæ de hoc & ſucceſſore ſimul, Iuſtinus Martyr eorum conterraneus tradidit, adſcribam; is *g* in hanc ſententiam; Simonem, inquit, quendam Samaritam ortum de Gitta oppido, qui ſub Claudio Cæſare ſubnixus ope dæmonum, & fretus Magicis artibus, in hac vrbe Regia,

a Sup. 5. c.

b d. c. 6. v. 15

c Clem. Romanus lib. 2. recognit.

d Iren. lib. 1. c. 21. 24. Euſebius li. 2. Hiſ. c. 20. Epipha. har. 27.

e Seuer. Sulpit. in Sac. hi. lib. 2.

f Nangiac. in Chron.

g Apolog. 2.

Digitized by Google

gia, Deus eſt habitus, & quaſi Deus honoratus, ſtatua poſita in Tiberi inter duos pontes eſt, cum hoc Latino titulo, SIMONI DEO SANCTO, &c. Deinde; Menandrum etiam æquè Samaritam huius Simonis diſcipulum, inſtructum viribus dæmoniacis, & profectum Antiochiam, multos arte Magica decepiſſe cognouimus. D. autem Irenæus *a* de Marco ſic breuiter; Marcus *a d.l.1.c.8.* Magicæ impoſturæ peritiſſimus, per quam & viros multos & non paucas feminas ſeducens ad ſe conuertit, &c. Mox, Anaxilai enim ludicra cum nequitia eorum qui dicuntur Magi commiſcens, per hæc virtutes perficere putatur apud eos, qui ſenſum non habent, & à mente ſua exceſſerunt. Quibus ſubiungit Irenæus nonnullas hæretici huius præſtigias, vinum album in rubrum mutare; non ipſum modo, ſed & alios per ipſum; Paredri dæmonis opera vaticinari, & huiuſmodi alia. De diſcipulis Carpocratianis ſic Epiphanius; Magia apud ipſos (inquit) excogitata eſt, incantationeſque diuerſas ad omnem machinationem inuenerunt, ad amorem & ad illectamenta. Quin & Paredros dæmones ſibiipſis attrahunt, ad hoc, vt per multas præſtigias in magna poteſtate, omnibus dominentur quibus velint, & vt vnuſquiſque quamcunque actionem aggredi audeat. Nimirum ſeipſos decipientes ad perfectionem occæcatæ mentis ipſorum. Priſcillianum, qui Gnoſticorum væſaniam in Hiſpanias intulit, Marci Aegyptij diſciplinis (qui Magus fuit) imbutum, Seuerus ſcribit gemino iudicio auditum conuictumque maleficij, nec diffitentem obſcænis ſe ſtuduiſſe doctrinis. D. Hieronymus; *b* Priſcillianum (ait) Zoroa- *b Epiſto. ad* ſtris Magi ſtudioſiſſimum, & ex Mago Epiſcopum. Idem Seue- *Cteſiphontem* rus Sulpitius, in vita S. Martini, talem quendam memorat Anato- *contra Pelag.* lium. Machometus hæreticus fuit, ſed & Magus, teſte Zonara tom. 3. & Paulo Diacono lib. 18. hiſto. Gallorum Hiſtorici tres nobis Pſeudo-Chriſtos hæreticos depingunt, & magicis præſtigijs excelluiſſe addunt: nec mirum Antechriſti ante ambulones miracula ſimulaſſe. Vnus Bituricenſis fuit, alter Burdegalenſis, de vtroque legendus Gregor. Turonenſ. de priore lib. 12. hiſto. de poſteriore lib. 9. Tertius Eun vocabatur, natione Britannus, de quo mirifica referunt Robertus, in Chronico, & Guilhel. Neubrigienſis lib. 1. rerum Britann. cap. 19. Ad Berengarium quod attinet, Sacramentariorum Principem, Nangiaci hiſtoriam, qui volet, legat, liber ad manum mihi non eſt, vt verba repræſentem. Et quid opus? magna ſemper hæreticis cum magis commercia, vt *c c.43. cũ ſequentibus.* notauit Tertullian. Præſcriptione adu. hærer. *c* & lib. de anima *d* *d cap 57.*

priore

priore loco hæc habet; Notata ſunt etiam commercia hæreticorum cum Magis quamplurimis, cum circulatoribus, cum Aſtrologis, cum Philoſophis, curioſitati ſcilicet deditis. Quærite, & inuenietis, vbique meminerunt. Poſteriore verò Magiam vocat hæreticarum opinionum auctricem. Meritò; non enim confirmat modo hæreticorum deliria, ſed & veteribus adiungit noua, nouaſque ſcholas aperit curioſitatis. Legimus, poſt Sarracenicam per Hiſpanias illuuionem, tantum inualuiſſe Magicam; vt cum litterarum bonarum omnium, ſumma ibi eſſet inopia, & ignoratio; ſolæ fermè dæmoniacæ artes palam Toleti, Hiſpali, & Salmanticæ docerentur. In hac quidem ciuitate, bonarum nunc artium matre, cum illic degerem; oſtenſa mihi fuit crypta profundiſſima gymnaſij nefandi veſtigium; quam virilis animi mulier Iſabella Regina, Ferdinandi Catholici vxor, vix ante annos centum, cæmentis ſaxiſque iuſſerat obturari. Inuaſerunt prius Bohæmiam Huſſitæ, poſtea Germaniam Lutherani: illos, quanta maleficorum vis fuerit ſubſecuta, Sprengerus & Niderius, [a] hereticæ prauitatis quæſitores, docuerunt: hi vero, quos Sagarum torrentes in Aquilonarem tractum infuderint, norunt qui; hoc frigore Arctoo quaſi gelati; metu torpuerunt. vix enim illis in locis quidquam innocuum vel immune ab his ſub humana ſpecie feris, dicam neſcio, an dæmonibus. Plerique qui ætate prouectiores non in eculeo modò, ſed poſt quæſtiones quoque, Treuirenſi in ditione, confitebantur iudicibus, ſe hac labe primum imbutos; quo tempore tetrum illud & Tartareum Lutheraniſmi fulcrum, ipſe quoque Magicæ nomine famoſus, Albertus Brandeburgicus, prouinciam illam flamma ferroque prædabundus vaſtabat. Quotquot Inalpinas regiones vicinas Heluetijs incolunt, raras illic feminas maleficij expertes, pleraſque crimine vno nobiles norunt: nec alia verior aut promptior occurrit cauſa, quam quòd, in hanc vſque horam, VValdenſium reliquię nefariæ, illic, vt in ſpelæis, occultatæ hæſerunt. Nihil per Angliam, Scotiam, Franciam, Belgium, hanc peſtem celerius, & vberius propagauit, quàm dira Caluiniſmi lues. Antea paucis in locis, de non multis & vilibus tantum incertus rumor ſpargebatur; nunc cum ipſa hæreſi, vt cum febri furor, plurimos paſſim, & palàm nobilitate, eruditione, diuitijs & dignitate claros inuaſit. Sic Behemoth inſaturabilis epoto iam pelago ſperat, quòd Iordanis influet in os eius, [b] electoque paſtus cibo ipſam Domini ſortem deuaſtabit. Quid? quod Danæus Caluinianus miniſter-

ſtrigum

[a] In Malleo malefic. & in Fornicario.

[b] Iob 40. v. 18. Habac. 1. ver. 16.

Digitized by Google

ſtrigum conuentum Genouæ ordinarium eſſe propè ſummam ædem, & in ea vrbe ſpacio trium menſium pluſquam quingentas perſonas iudicum ſententia morte punitas narrat? lege Creſpetum de odio ſatanæ lib.1.diſcurſu.15. Cauſas autem mihi perquirenti, cur hæreſim comitetur aſſiduè Magica; commodum occurrere, quas meus quondam Doctor Io. Maldonatus Societatis IESV Presbyter, vir doctus iuxta & ſanctus, diſertiſſimè prodidit; cum de Dæmonibus publicè Lutetiæ Pariſiorum profiteretur: *ille cauſas commemorabat quinque, his verbis.*

Prima cauſa eſt, quòd dæmones in hæreticis, vt olim in idolis, habeant domicilium. Rectè enim ſolet Hieronymus dicere, diabolum cum idola, in quibus habitabat antè, diſiecta vidiſſet, peiora idola in hæreticorum animis ex ipſis diuinis litteris fabricaſſe. Caſſianus grauis & antiquus auctor, Collat.7.cap.32. affirmat ſe dæmonem audiuiſſe confitentem, ſe per Arium & Eunomium impietatem ſacrilegi dogmatis edidiſſe. Quare neceſſe eſt, vt; quemadmodum finito bello milites per omnes partes diffuſi prædones fiunt omneſque vias obſident; ita dæmones, inclinatis aut abolitis hæreſibus, quæ ante vigebant, quaſi euerſis templis in quibus colebantur, nouas in alijs hominibus ſedes quærant. Solent enim dæmones cum ex homine in quo erant egredi coguntur facere; quod ij faciunt, qui obſidione fatigati, coguntur arcem tradere quam tenebant. Petunt enim conditionis loco, vt ſibi liceat ſe in alium locum recipere: quod exemplo illius legionis intelligimus, quæ à Chriſto petiuit, vt fineret ſe porcos occupare.

Secunda cauſa eſt, quòd omnis hæreſis initiò violenta eſt prorſus & vehemens, ſed ſtare in eodem gradu non poteſt: quia, prꝛterquam quòd id diuina prouidentia non patitur, natura quoque ipſa ita ſe habet, vt non poſſit error diu veritatem imitari. Quare omnem hęreſim neceſſe eſt, niſi ad eam religionem vnde egreſſa eſt mature reuertatur, aut in magicas artes, aut in extremam atheiſmi impietatem degenerare. Cum enim duæ ſint potiſſimum cauſæ, quibus hæretici homines efficiantur; altera ſuperbia laſciuientis ingenij, nihilque credentis, niſi quod oculis cernat; altera curioſitas quædam intemperans & ſtudium nouitatis: fit omnino neceſſario, vt qui ſuperbia hæretici facti ſunt, cum iam, quam primæ inuentionis ardore in ea ſecta, quam nimis ſubito amplexi lucem eſſe iudicabant; eodem ardore frigeſcente, tenebras eſſe comperiant; deſperatione alibi inueniendæ verita-

tis,

Digitized by Google

tis, prorſus nihil credant: & quos in hæreſim curioſitas impulerat; cum ea quæ principio noua eſſe videbantur, paullulum inueterauerint, eadem curioſitate, & ad ineundam cum dæmonibus familiaritatem, & ad diſcendas exercendaſque dæmonum artes impellantur.

Tertia cauſa, quòd ita videatur eſſe natura comparatum, vt quemadmodum famem peſtilentia ſequitur; ita hæreſim varia curioſarum artium genera ſequantur. Nam & hæreſis fames quædam eſt verbi Dei. Amos 8. Etenim vt in annonæ caritate homines coguntur cibis vti non ſalutaribus; vnde fit, vt corruptis humoribus gignatur peſtis: ita hæreſi vigente, dum homines corruptis ſcripturæ ſenſibus vtuntur, ad Magicas tandem artes deueniunt, quæ quaſi animi morbi ſunt.

Quarta cauſa, quod ſoleant dæmones hæreticis vti ad fallendos homines, quaſi formoſis meretricibus. Nam hæreſim in ſcriptura meretricem appellari manifeſtum eſt. Iſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix, ciuitas fidelis? Quare quemadmodum lenones, quando ſcorti forma defloruit, ex ſcorto lenam faciunt: ita dæmones, cum prima hæreſis ſpecies ita perijt, vt minus homines in errorem pelliciantur; ex hæreticis, Magos faciunt.

Quinta cauſa eſt, vt opinor, negligentia eorum qui regunt Eccleſiam. Nam quemadmodum in incultis agris locuſtæ gigni ſolent: ita, ex inopia verbi Dei, gignuntur preſtigioſæ artes. Nam & locuſtæ in ſcriptura dæmones ſignificant Apoc. 9. Itaque videtur etiam in hoc tempus conuenire, quod ait Ioel c. 1. Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus. Nam quod hæretici reliquum fecerant, malefici dæmonum arte populantur, & quod malefici relinquunt athei perdunt. Hæc non minus acutè quàm vere Pater Maldonatus.

Atque vtinam non in oculos ea nobis incurrerent. Vidimus olim florentes Belgæ, Geuſios Caluiniſmo, Lutheraniſmo, & Anabaptiſmo erucarum inſtar cuncta depaſcentes. Vidimus hos tres immundos ſpiritus, de draconis ore, & de ore beſtiæ, & de ore Pſeudoprophetæ exeuntes. *a* Videmus illis iam marceſcentibus & ipſa temporis diuturnitate fermè exſpirantibus; varia locuſtarum ſortiariarum examina totum Septentrionem depopulantia. Videmus parte alia ſic creſcere numerum atheorum ſiue polyticorum, vt, cum tam pauci ſuperſint feruentes, & veri Catholici, ipſa paucitate planè nulli queant videri. Hæreticis illis de SOCIETATE noſtra multi ſe ſtrenuè oppoſuerunt, &

a Apoca. 16. verſ. 13.

eorum

eorum rabiem præclarè ſcriptis libris infregerunt. a Atheos quoque Theologi, & Philoſophi noſtri, non ſemel, hydræ lerneæ inſtar repullulantibus capitibus, ignito veritatis gladio reſecantes profligarunt. Locuſtas haſce, quas illi prætermiſere, vel obiter & leuiter tantum velitati cum illis fuere; nunc mihi ex profeſſo diſputationis ventilabro diſpellendas, & veritatis caritatiſq; velut chalybeo ſpeculo, vſtulandas delegi; non virium vlla mearum fiducia, ſed ſupremi Numinis auxilio præſumpto. Illud enim pro cuius honore & gloria hoc certamen ſuſcepi, ſuum vti ſpero pugilem non deſeret. Age, ò vera & æterna SAPIENTIA; cuius nomen perfidi Magi abnegarunt; iuua & tuere. Tu, ò VIRGO SACRATISSIMA; quam præ cælitibus cunctis depreciant & deſpuunt; clientem tuum protege, & faue pugnanti. Tu, ò ſancte MICHAEL cum æthereis quibus preęs legionibus; qui Luciferum cum ſocijs rebellionis, cælo deturbaſti, & in abyſſi profundum compuliſti; auxiliare in arenam deſcendenti. Voſque Superi omnes, Beatæ animæ, hanc infernorum ſpirituum tyrannidem reprimite, & à fratrum veſtrorummentibus diriſſimam peſtem auertite, & ſæpe triumphatas furuorum ac terrorum cacodæmonum acies; vti ſoletis; cædite, ſternite, profligate. Veſtris fretus ſuggeſtionibus atque ſuppetijs; quodque mihi lectoribuſque vertat benè; ſi prius de ſuperſtitione ipſa nonnulla ad ſequentium intelligentiam clariorem neceſſaria delibaro; rem aggredior.

a Turrianus, Bellarminus, Buzeus, Caniſius, Coſterus, Tyreus, Valecia, Molina, Zuares, Fonſeca, Pererius, Vaſquius, Serarius, Poſſeuinus, Maldonatus, & alij.

MARTI-

Digitized by Google

MARTINI DELRIO PRESBYTERI SOCIETATIS IESV,

LIBER PRIMVS.

De Magia in genere, & de Naturali, ac Artificioſa in ſpecie.

CAPVT PRIMVM.

De ſuperſtitione, & eius ſpeciebus.

a lib. 8. Orig. cap. 3.

ETYMOLOGIAM nimis curioſè D. Iſidorus *a* ſcrutatur his verbis; *ſuperſtitio dicta, eo quòd ſit ſuperflua, aut ſuperſtatuta obſeruatio. Alij dicunt, à ſenibus, quia multis annis ſuperſtites, per ætatem delirant, & errant ſuperſtitione quadam, neſcientes quæ uetera colunt, aut quæ ueterum ignari aſciſcant. Lucretius autem ſuperſtitionem dicit ſuperſtantium rerum, id eſt cœleſtium ſeu diuinarum quæ ſuper nos ſtant: ſed malè dicit*, non malè ſi analogiam, ſed ſi mentem ſpectes. Nam Epicureus poeta nullam Deo rerum humanarum curam eſſe cenſebat, & ideò ſupremi numinis timorem ſuperſtitionem vocabat, eo quòd, quaſi horribili aſpectu, timor iſte mortalibus ſuperſtet & impendeat, alludit enim ad verſus illos Lucretij, *b*

b lib. 1.

Humana ante oculos fœdè cùm uita iaceret
In terris, oppreſſa graui ſub relligione:
Quæ caput à cœli regionibus oſtendebat,
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans.

Nam Lucretio, vt & alijs gentibus relligio ponitur pro ſuperſtitione. Etymologia autem illa etiam Seruio placuit: cui, *c ſuperſtitio* eſt, *ſuperſtantium rerum (id eſt cœleſtium & diuinarum quæ ſuper nos ſtant) inanis & ſuperfluus timor*. De ſenibus quod addit Antiſtes Hiſpalenſis, non eſt eius commentum. ſic enim Donatus, vel quiſquis ille: *d ſuperſtites ſunt ſenes uel anus, quia ætate multis ſuperſtites iam delirant. Vnde & ſuperſtitioſi, qui Deos timent nimis, quod ſignum eſt deliramenti*. Chriſtianis ſcriptoribus nomen ſuperſtitionis in malum ſumi ſolet, etiam in illo D. Pauli; *e Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſos uos eſſe*

c in VIII. Æneid.

d in Terent. Andr.

e Act. 7. v. 22

video. Syriacè eſt, nimios in cultu dæmonũ; Græcè δεισιδαιμονεστέρους, æquo ſuperſtitioſiores: eò. ſ. quod vano dæmoniorum timore, lapides, ligna, ſpiritus, ignota quoque & ambigua numina, colerent. Quo ſenſu gentilium errorem Patres *Superſtitionem* nuncupant, non *Religionem*; niſi addita vanę vel falſæ denotatione. Quoniã inter *Religionem* & *Superſtitionem* multum intereſt. *Non.n philoſophi ſolum* (ait Cicero f) *verum etiam maiores noſtri Religionem à ſuperſtitione ſeparauerunt, nã qui totos dies precabantur & immolabant, ut ſui ſibi liberi ſuperſtites eſſent, Superſtitioſi ſunt appellati, quod nomẽ patuit poſtea latius. Qui autem omnia, quæ ad cultum Dei pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, ſunt dicti religioſi ex relegãdo, ut elegantes ex eligendo, tanquam à diligendo diligẽtes, ex intelligendo intelligẽtes. His enim verbis omnibus ineſt vis legendi eadem, quæ in religioſo. Ita factum eſt in ſuperſtitioſo & religioſo, alterum vitij nomen, alterũ laudis.* Adſcripſi verba vt legenda cẽſeo ex Lactantio g, ex quo & D. Aug. h corrigendus Nonius Marcellus eadem aliter referens. Nonius etiã vult *Superſtitioſos* dici, *quod præ cultura deorũ cætera ſuperſedeant*, ideſt negligant: itidem & *Religioſos quaſi relinquoſos* (*ſic membrana*) *quod cæteris relictis ſolis ſacrificijs deſeruiant*, ridiculum cõmentum, & Nonio dignũ. Lactantius eruditè, qua ſolet argumentorum vi & copia Ciceronis diſcrimẽ refellit, & concludit, *Religio veri cultus eſt, Superſtitio falſi.* hoc præclarè non ita quũ ſubdit; *Omnino quid colas intereſt, non quemadmodum colas, aut quid precere.* parum id conſideratè dictum. nam ſuperſtitio quoq; naſcitur, ſi quod oportet coli Deum Opt. Max. non vt oportet colas aut precere. Religioni duntaxat locus, ſi qui vni ac vero Deo ſupplicant, ita quemadmodum oportet id faciant. Optimè enim Theologi noſtri, *Religionem* definiunt virtutem, qua Deo vero cultum verum ac debitum exhibemus, ideoq; dictitãt, duo illi vitia extrema repugnare. Vnum in defectu poſitum, quod cum debito honori detrahat, *Irreligioſitas* vocatur, alterum in exceſſu, quod nõ quidem verum cultum æquo maiorẽ exhibet, (quis enim, quãtum par eſt, queat exhibere illi infinitæ bonitati, immenſæque maieſtati?) ſed ideò nimium, quia nec verum, nec bonum, ſed ſuperflua quadam circumſtantia vitiatum, quæ, quòd perperam & in Dei potius iniuriam, quàm honorẽ, materiæ debitæ adijcitur, ideo in exceſſu poſitum vitium vocant. i Cum enim bonum idem ſit quod perfectũ, omnemque defectum ſiue vitium repellat, nihil etiam verum dici mereatur, niſi quod idem ſit bonum: perſpicuè intelligitur, ſi mali quidpiam in cultu diuino reperiatur, verum cultũ eum non eſſe, quare nec *Religionem* dici poſſe. Deinde cum *Superſtitio* omnis, nomine ſuo vitium in cultu ineſſe indicet, conſequitur nullum cultum, qui ſuperſtitioſus ſit, verum cultum vocandum: atque adeò ſuperſtitionem omnẽ falſi cultus eſſe, vt Lactantius dixerat. Sed falſitas iſta non vno tantum ex fonte, vt putabat, ſed ex duobus oritur. Capitalis omninò eſt, quem ille non ignorauit, ſi videlicet id pro Deo colatur, quod Deus non eſt, hunc noſtri nominant, *Superſtitionem falſi cultus*: alter minus eſt deleterius, ſæpè tamen lethalis, ſemper noxius, quem Firmianus perperã videtur a ſuperſtitione excludere, ſi cui qui debetur cultus, non quo debetur modo, exhibeatur: hunc vocant Theologi, *indebiti cultus ſuperſtitionẽ*, eò quod non, qualis debetur. Prior generali nomine ſolet *Idololatria vocari*, quia quicquid cum non ſit Deus, vti Deus adoratur, idolum nominatur, iuxta illud: k *Omnes Dij populorum, idola,* hoc eſt vanitas & inaniæ, nihilq; minus quàm quod volunt haberi. Nam vis iſta eſt vocis Hebreæ אליל ELIL. Poſterior nomen ſuum retinet, nec propriũ, quod ſciam, aliud habet, nec impoſuit D. Auguſtinus, l

conten-

f *lib.* 1. *de na. Deor.*

g *lib.* 4. *c.* 28.

h *lib.* 14. *de ciuit. Dei c.* 30

i *vide Greg. Valentia* 22. *diſp.* 6. *q.* 10. *punc. primo.*

K 1. *Para.* 16 *ver.* 26.

l *lib.* 2. *de doctri. Chriſti. cap.* 23.

contentus deſcripſiſſe cùm de imaginarijs indebiti cultus ſignis ageret, his verbis; *quæ ad remediorum, aliarumque obſeruationum curam pertinent; quæ non ſunt diuinitus ad dilectionem Dei & proximi, tanquam publicè conſtituta; ſed per priuatas appellationes rerum temporalium, corda diſſipant miſerorum.* De hoc indebito cultu nulla nunc à nobis diſputatio inſtituitur: de falſi tantum cultus ſuperſtitione differẽdum; cumque ea duas ſpecies complectatur, *Expreſſam Idololatriã*, quando cultus Deo debitus clarè & diſertè transfertur in creaturam; cũ Iudæi vitulum, Ægyptij Anubim, Romani Quirinũ coluere: & *tacitam* ſiue vt alij vocant *Implicitam*; illam quoq; priorem nunc miſſam facimus, contenti quæ ad poſteriorem pertinent, & ſunt obſcuriora; pro modulo noſtro elucidare. Tacita idololatria eſt omnis magia prohibita, vt ſuo loco oſtendemus.

CAPVT II.

De Magia, eiuſq; diuiſione, & Magorum varijs nominibus.

MAgiam vniuerſim ſumptam definio terminis latiſſimis, *vt ſit ars ſeu facultas, vi creata, & non ſupernaturali, quadã mira & inſolita efficiens quorum ratio ſenſum & communẽ hominem captum ſuperat.* Vſus ſum terminis latiſſimis, quia video viros magnos, Fr. Victoriam [a] ſecutos, dum pomeria circundant ſtrictiora, artificioſam & naturalem excluſiſſe. *Artem* dixi, ſeu *Facultatem*, pro quauis cognitione & operatione apodictica, topica, ſcientiam gignente, vel non gignente, mechanica vel liberali, artificioſa vel artis experte, vera vel circulatoria, ſuperſtitioſa vel vitij experte. *Efficiendi* vocabulum pro omni mentis, animi, ſenſus, aut membrorum functione poſui. *Vim* intelligo, ſiue rei adhibitę, ſiue perſonæ adhibentis, hominis nempe vel dæmonis. *Creatam & non ſupernaturalem* nominaui, vt excluderem vera miracula; q̃ ſolius Dei ſunt opus: quocirca malui *mira*, quã miracula dicere. *Communis* deniq; *captus* & *ſenſus* mentionẽ inſerui, quia multorũ magicorum effectuum cauſas ſoli ſapientiores, qui omni ætate pauci, conſequuntur. Ta latè ſumptę Magicę, diuiſio, petẽda ex cauſis finali & efficiẽte. *Ab efficiente* ducitur diuiſio in *Naturalẽ, Artificioſam & Diabolicam*; quia cuncti effectus eius aſcribẽdi ſunt, vel inſitę reb. naturę, vel humanę induſtrię, vel cacodęmonis malitię. *A finali cauſa*, rectè diſpartias; primo *in bonã*, ſi bona intẽtione & licitis medijs vtatur; (q̃d tantũ competit artificioſæ ac naturali) & *in malam*, cuius nẽpe finis vel media quib. vtitur praua ſunt; hæc peculiaris eſt Magię prohibitę; quã idololatriã tacitam & ſuperſtitionis ſpeciẽ eſſe diximus. Hęc prohibita Magia ſic deſcribi poteſt, *Facultas ſeu ars, qua, vi pacti cum dæmonib. initi mira quadã, & communem hominũ captum ſuperantia, efficiuntur.* Dixi *vi pacti*, quoniã omnis Magiæ huius vis, pacto tacito vel expreſſo nititur, vt ſuo loco docebo. *Tacitam* vocant, *idololatriam* Theologi; quia nõ tã (vt plurimũ certè) intẽdũt Magi cultum illũ exhibere creaturæ, vt Deo, quã tanquam benefactori cuidã & munifico, à quo aliquid conſequãtur. Quæ intẽtio, ratione multiplicis ſui obiecti, quatuor quaſi ſpecies huius tacitę idololatriæ, ſeu prohibitæ Magię gignit. Fit.n. aliquando, vt dumtaxat extraordinarij & miri effectus cognitio vel operatio quęratur, & tũc ſibi nomẽ *Magia ſpecialis* ac ſtrictę ſumptæ, vindicat: aliquando fit, vt quis nitatur cognoſcere res futuras, vel ẽt pręteritas aut pręſentes, ſed arcanas & occultas, conatus iſte *Diuinatio* nominatur: aliquãdo deſiderat inſtrui & iuuari, nõ vt proſit, ſed vt noceat alijs, vel vltionẽ ſumat; huic ſceleri *Maleficiũ* eſt nomẽ. Deniq. ſunt aliquãdo, quib. decretũ eſt, ſine noxa cæterorũ, ſibi vel alijs hoc opere prodeſſe, vtilitate vel voluptate, & tũc Theologi nuncupant *Nugatoriam ſeu uanam*

[a] *relect. de Magia, nu. 8. Angles in floribus ad 2. d. 7. & alios.*

obſeruantiam. Sic Magia reproba, in *Magiam ſpecialem, Diuinationem, Maleficiũ, & vanam obſeruantiã* diuiditur, de quib. ſingulis ordine diſputabimus.

Ab hac ſpecierum Magiæ diuerſitate, mira nominum varietas apud Hebræos, Græcos, Latinos, manauit, ad eos ſignificandum, qui ſtygijs hiſce myſterijs forẽt initiati. Proſequamur præcipuas appellationes.

Quædam Hebræorum, ad ſolam diuinationem vidẽtur pertinere, vt duo illa coniungi ſolita, Aouoth & Iddeghoni; quorum niſi fallor poſteriùs latiùs paulo patet, ideoq; in ſacris litteris illi ſolet poſtponi, locis *b* paſſim obuijs. *Aouoth*, à radice אוב of, quod vox reddatur obſcurior & quaſi ex ventre ſtridens. *c* nam of primò ſignificat ipſum dæmonem reſpondentẽ, ſecundò ſignificat Magum qui reſponſum elicit, ſicut & *Python*, & *ventriloquus*, vocatur, vel ipſe dæmon inhabitans, & ex imo hominis reſpondens, vel ipſe homo, cui dæmon inhabitat. *d* Græcis etiam εὐρυκλῆς vtrumq; ſignificat, à quodam Eurycle, qui Pythonem habebat, & primus ventriloquus Athenis fuit, vnde & alij εὐρυκλεῖς dicti. qđ docent Suidas & Heſychius, & Scholiaſtes Ariſtophanis *e* & ex Ariſtophane, Plutarchoq; poſſet probari. Iddeghoni non ſpectat ad Chyromãticos & ſimiles; vt quidam cẽſet; ſed ad oracula dæmonum, ſiue per Aouoth, ſiue ex viſcerib. telluris, ſiue per vmbrarum euocationem, vt colligitur comparatione locorum SS. vbi hoc nomẽ vſurpatum; *f* ſiue ad genus quoddam diuinationis, de quo libro tertio.

Alia nomina non tam quid dæmon efficiat, quam quid Magus conetur, reſpiciunt, patentq; latius. Ad omnes enim diuinationes pertinent, Nachaz kiſem, Ghonem, ad omnes verò incantationes, Chabar, & Lachaz; ad omnem deniq; Magicam in genere, Chartummim, & Mechaſſephim, de quibus nunc agendum. Nachaz ſignificat augures, & omnes alios coniectores vanos; qui ex fortuitis quibuſdam futura ſolent diuinare; qualem ſe, prudenti vocis æquiuocatione, ad tempus Ioſephus finxit. *h* hæc diuinatio prohibita multis locis. *i*

אדברת
ידעני
b *Leuit. 19. ver. 31. & 20 v. 6. Deu. 19. ver. 11. 4. Regũ. 23. v. 24. Eſai. 8. v. 19. & 19. verſ. 3.*
c *1. Reg. 28. v. 7. & 9.*
d *Vt docui plurib. commẽt. in Iſa. cap. 8. v. 19.*
e *Suid. & Heſych. in voce* εὐρυκλῆς *Plutar. lib. de defectu oraculor. Ariſtoph. in Veſpis, & ibi Schol.*
f *ſup. litt.* b.
נחש
h *Gen. 41. v. 5. & 15.*
i *Leuit. 19. v. 26. nu. 23. v. 23. & 24. v. 1. Deut. 18. v. 10. 2. Par. 33 v. 6.*
כשם
k *vt d. v. 23. & d. v. 10. 1. Reg. 28. v. 8.*

Kaſam ſignificat vniuerſim diuinare, vnde Kiſem diuinans ſeu ariolus, & Keſem diuinatio. ſumitur etiam in malam partem de quacunq; rerum quoque non fortuitarum, prohibità coniectatione. paſſim in SS. eius mentio obuia eſt. k

Yonen quibuslibet auguribus & coniectorib. accommodatur. *l* etiam Onirocriticis: *m* quare perperam Rabbini recentiores reſtringunt, ad eos; qui ſuperſtitiosè dies & tempora obſeruant, fauſtane ſint an infauſta. *n* ſed hoc genus ad omnia pertinet.

Chabar *n* & Lachaz *o* quomodo diſcrepent nondum inueni, quare (ni fallor) idem ſignificant, nempe ἐπαοιδὸν incantatorem, ſeu (vt Gentiles vocabant) exorciſtam; qui profanis ſeu malis verbis aut muſſitationibus mira patraret.

De Chartummim falli puto Abenezram, Ben-Natã & alios Rabbinos, qui ad naturalem ſeu bonam Magiam vidẽtur referre. Quæſo, ſi hanc ſignificaret, cur tam ſerio in SS. prohiberetur? Equidem puto hoc nomen cõplecti Magorum genus omne; qui, cũ dæmone fœderati, diuinant *p* vel præſtigioſa miracula operantur; *q* imò & quoſcunq; cantatores & veneficos cõprehendere probatur. quia LXX. modo vertũt expoſitores, ἐξηγητάς; *r* modò φαρμακεῖς veneficos, *s* modo ἐπαοιδοὺς incantatores. *t* Vulgatus quoq; noſter aliquãdo vertit coniectores, *u* aliquando verò ariolos, *x* aliquando maleficos, *y* vt iſtorum auctoritate vocabulũ intelligamus adeò diffusũ eſſe.

Denique Mechaſſephim vox, eſt orta ex radice Chaſaph, ſignificans quemuis maleficum præſtigijs, vel alijs quibuſuis malis artibus Magicis, vtentem. ideo noſter tam latè interpretatur, maleficos, *z* maleficas artes, *aa* maleficia, *bb* aut veneficia. *cc* Non defuit tamen quidam vehemen-

3. *Reg. 3. v. 17 Iſa. 3. v. 2. Ierẽ. 27. v. 9. Ezec. 12. v. 24. & 21. v. 21. & 22. v. 28.*
ענין
l *d. loco Ier. et Mich. 5. v. 11.*
m *vt Deu. 18. ver. 10. & 2. Para. 33. v. 6.*
חבר
n *Iob. 40. v. 25. & Pſ. 57. v. 6.*
לחש
o *d. v. 6. Eccl. 10. v. 11.*
חרטמם
p *vt Gen. 41. verſ. 8. & 24.*
q *vt Exo. 7. v. 11. & 22. & 8 v. 7. ac 18. c. 9. v. 11.*
r *vt in Gene. ſupra.*
s *vt in Exod. ſupra.*
t *In Exod.*
u *in Geneſ.*
x *Dani. 1. verſic. 20. & 2. verſic. 2.*
y *In Exõ. ſup.*
z *Exod. 7. v. 11. et 22. v. 18*
aa *2. Para. 33 ver. 6.*
bb *Iſai. 47. verſ 9. & 12. Ier. 27. ver. 9 Danie. 2. ver. 2 Mich. 5. verſic. 12. Nahũ. 3. verſi. 4. Malach. 3. verſi. 5.*
cc *4. Reg. 5. verſic. 22.*

ter

ter huius criminis ſuſpectus,& ex ꝓ-
feſſo ſagarum patronus ; qui lectori-
bus conaretur perſuadere hoc voca-
bulum ſaltem in lege Exodi xxii.c.re
ſtringendum ad ſolos venenarios, cu
ius error facilè refellitur . Primò qa
radix nominis,Chaſaph, non ſignifi-
cat toxico perimere (vt ipſe putat)
ſed quando ſolitariè ponitur,nec ſen
tentia narrationis reſtrictionem po-
ſtulat, tunc Magicorum ludibriorum
genus omne continet,ut apud Mala-
chiã,& Nahum,& in libris derelicto
rum: Si qñ aũt reſtringatur,id contin
git, rei, quæ deſcribitur, conditione
hoc poſtulãte. Sic Exo.7.reſtringitur
ad præſtigiatores propriè dictos , de
quib.tm̃ agebatur : ſic apud Ieremiã,
ponitur pro Diuinatoribus;apud Da-
nielẽ,pro ſomniorũ interpretib.Det
aduerſarius locũ ullum, ubi pro ſolis
Venenarijs vſurpetur.Benè eſt,ꝙ duo
dd *4.Reg.9. v.22.* tm̃ loca adduxit.Vnum de *dd* Iezabe-
le: quaſi verò Iezabel clanculum ve-
nenis,& non ferro palam, atq; cædi-
bus, in prophetas graſſari fuerit ſoli
ta.Quanto veriſimilius eſt fœminam
inſano dæmonum cultu furentem,in-
cãtationib.quoque,& rhombis,alijſ-
que philtris Achabũ,& alios demen-
taſſe? vt ibidẽ benè, poſteriore loco,
cenſuit Toſtatus. Sanè ante Iezabelẽ
Magiæ ſuſpecta non fuit Samaria: po
ſteà,per hãc ſortem excetram, peſtis
hæc immiſſa,hæſit adeò pertinaciter
vt Sammaritani nomen pro incanta-
tore vſurparetur.Vnde & Ieſu Domi
no obiectum, *Samaritanus es,& dæmo*
ee *Io.8.v.48. & 49.* *nium habes,* ee quaſi gẽti propriũ eſ-
ſet cum dæmone commercium habe
re.Quare & Dñs conuitium illud uni
ca negatione refutauit; *ego dæmonium*
nõ habeo:q.d.cum dæmonio paredro,
vel euricle, vel fœderato, nulla mihi
familiaritas intercedit , quapropter
nec Samaritanus ſum,& poſt Chriſtũ
Dñm ſolennes Samariæ Magi princi
pes,eorumq; ſcholæ: Simonianorum
ſ.& Menandrianorum. Secũdum ad-
fert locum ex d.c.22. Exod. eò quod
Lxx. verterint φαρμακοὺς : quod ipſe

contendit ſolos uenenarios ſignifi-
care, tã bonus certè Græcus, quã bo-
nus Chriſtianus,refellitur ipſa cõſue
tudine Lxx. Interpretũ,quos conſtat
ea voce latius vti.Primò,quia Exo.7.
v. 11.ẽt vertunt φαρμακοὺς,vbi cõſtat
agi de præſtigiatorib.nã & incãtatio
nẽ ſeu præſtigias ibi vocant φαρμα-
κίας, & quos ante φαρμακοὺς dixerãt,
ijdem ab illis vocantur ἐπαοιδοί. Dein
de æquè diffusè ſumpſerunt in Para-
lipomenis, ἐφαρμακεύετο.Tertio qm̃ in
Ieremiæ verbis , nomine φαρμακέων,
cõplexi ſunt diuinatores.Quartò qa,
inter ſomniorũ interpretes,apud Da
nielẽ,recenſent φαρμακοὺς.Tã ergo la
tè ſumunt hoc vocabulũ ſeniores iſti
Hebræorũ doctiſſimi:quod verò peri
tè id faciant, ſi putarẽ operæ pretiũ,
& antè non alij id feciſſent, probarẽ
Hippocratis,Platonis,Ariſt.Theocri-
ti & aliorum ueterũ teſtimonijs.Ioſe
phus ut non ſuffragatur aduerſarijs ,
ſic nec nobis refragatur . Pro nobis
ſtãt Phil.li.de ſpecialib.circa mediũ,
& Catholici Patres *ff* pleriq; qui le- ff *D.Hiero.in Ierem.& Daniel. D.Aug. li.21 de ciui. Dei, c.6. Iſych. lib. 6. in Leui.c.19.& 20.Raban & alij add.c.22 Exodi.*
gem illam Moſis ad omnes Magorum
ſpecies retulerunt.Hæc de Hebraicis.

Græcis ſua quoq; ſunt nomina;quę
ſtrictè ſumendo,differunt.nam ἐπαοι-
δὸς incantatorem, μάντις ariolum ſeu
diuinũ, φαρμακὸς venenarium, γόης,
præſtigiatorẽ propriè ſignificat.Sed
frequenter primum,tertium & quar-
tum, ad omnem Magicã porrigũtur.
γόης ẽt , quemcunque denotat impo-
ſtorem.Videas illa tria Homonymώς
coniungi a Platone,Syneſio,Herodo
to, Chryſoſtomo, & Heſychio.

Sic Latinis alia eſt propria ſignifi-
catio,alia per extenſionem accõmo-
data . *Magorum* nomen a Barbaris ad
Græcos, latinoſque traductum,initio
Perſis & Chaldæis in honore fuit, *gg* gg *Hiero.in c.2.Daniel.Apuleius 1. Apolog.Heſych. & Suidas.*
vt propriũ Sacrorũ antiſtitib.Regum
moderatorib. philoſophis atq; Theo
logis,in infamiam cœpit vergere,&
cunctis malis artib. attribui . *Venefici*
dicebãtur antè,ſoli qui malis pharma
cis lædebãt,& venenarij vocãtur: po
ſtea de incãtationib. hoc nomẽ vſur-

pactum, & cunctis Theſſalis accommodatum. *Arioli, Augures, Aruſpices, Chaldæi; Theſſali, Genethliaci*, ſæpe cõfunduntur. *Lamiæ* dictæ, quod pueris necem adferant, deſumpto nomine vel a famoſa illa & crudeli Regina Lamia, de qua Anton. Liberalis, Diodorus & alij; vel a ſuccubis dæmonibus, de quibus Philoſtratus; vel a feris Libycis, de quibus Dion Sophiſta. *hh Striges*, ab infauſta & nocturna aue, quæ creditur exitium infantulis adferre *ii*. Veteribus etiam Romanis dictæ hæ mulieres ſunt, *Veratrices*; quod diuinandi ſcientiam profiteantur, vt ſolẽt illæ feces quæ ſe iactant Ægyptias, colluuies omnium populorum ac nationum. Longobardi ſuis legibus *Muſcas* nominant; eò fortè, quòd in conuenticulis ſuis, laruis ſe tegant; *KK* vel quod deformi ſpecie oris, vt ſunt pleræque, laruis ſeu maſcaris, quàm fœminis ſimiliores. *Sortilegos* veteres nominabant, qui quarumlibet ſortium ſuperſtitioſo iactu aliquid diuinare nitebantur *ll*: Sed Theologi, & Iuriſperiti poſteriores cum nefando ſtrigum crimine confuderũt. *Sortiarios* eoſdem, & *ſortiarias*, vocatos comperio iam inde ab Hincmari Remenſis Archiepiſcopi æuo *mm*. Hi venefici ſimul & Dæmonis vaſalli Legij ſunt, quare poſſunt etiã dici *Satanici Venenarij*. Horum crimẽ vetus, & ante Christi Domini aduentum. Tales enim Canidia Horatij, & Eriſichto Lucani, Martini Taciti, & Theſſalæ Luciani, & Apuleij. Nomen ſortiarum recentius eſt.

hh *Vide Adagium Lamiæ turres, & Cõmen. noſtrum in Seneca Traged.*

ii *Vide comment. in Medeam v. 732.*

kk *Remigius lib. 1 demonolat. c. 18.*

ll *extra ti. de Sortileg.*

mm *c. vl. 33. q. 1.*

CAPVT III.

De Magia naturali ſeu Phyſica.

QVi ſupra mortales omnes Magicis dediti fuere, Perſæ; à quibus id Marcion & Manes mutuati; duos crediderẽ Deos auctores, & rerum Dominos; alterũ bonum Oromazum vel Oromagdam; quem ſolem cenſebant; & malum alterum Arimanem, ſiue Plutonem *a*: deinde ab his numinibus duplicem Magicam deduxerunt, vnam quæ ſuperſtitioſa tota cultum falſorum Deorum tradebat, & huiuſmodi plura; alteram quæ naturas intimas rerum callebat, quã Perſis utramque Apuleius *b* adſcribit. Fallax prior & nociua, ſatis diabolum indicat auctorem; qui ante diluuium eam docuit malos illos gigantes, à quibus ea Chamus imbutus, ab hoc eius poſteri Ægyptij, Chaldei, Perſæ, ſic enim interpretor D. Clementis verba *c* de Angelis peccatoribus; *docuerunt* (ait) *homines quod dæmones artibus quibuſdã obedire mortalibus, id eſt magicis inuocationibus, poſſent; ac velut ex fornace quadam & officina malitiæ totum mundum ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerunt. Pro his & alijs nonnullis cauſis diluuium mundo introductum eſt, & omnes qui erant ſuper terras deleti ſunt, excepta Noe familia; qui cum tribus filijs eorumque uxoribus ſuperfuit: ex quibus unus Cham nomine, cuidam ex filijs ſuis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum & Babyloniorum & Perſarum ducitur genus, malè compertam Magicam tradidit diſciplinam. hunc gentes quæ tunc erant* Zoroaſtrem *appellauerunt, admirantes primum magicæ artis auctorem, cuius nomine etiam libri plurimi ſuper hoc habẽtur, &c.* addit hunc poſtea ictum fulmine, *Zoroaſtrem* quaſi viuens aſtrũ dictum, & pro Deo habitum. Zoroaſter non vnus, ſed multi fuere (nam Goropius nugatur, qui nullum putat fuiſſe) Primus iſte Chaldæus Magiæ inuentor: falluntur Sixtus Senenſis & alij, qui bonam illi tantũ tribuunt. Secundus fortè Bactrianus; qui cum Nino bellum geſſerit, de quo Plinius, Iuſtinus & Arnobius; Tertius qui & Erus dictus, ſiue Armenij filius, iuxta Clementem Alexandrinum; ſiue Oromazi, iuxta Platonem: nec enim arbitror hos Eros fuiſſe diuerſos, ut cenſuit Fra. Patricius. Suidas videtur primum cum ſecundo confundere, non quartum aliquem ſuggerit. Arnobius quatuor commemorat: primum illũ Chaldæum; ſecundum Bactrianum, tertium

a *Plutarch. li. de Iſide & Oſyride, Laertius initio ſuæ hiſtoria Agathias & alij.*

b *Apolog. 1.*

c *lib. 4. recog.*

tertium Pamphilium genere, qui & Erus dictus; quartum Armeniū genere, non Armenij filium, de quo Clemens; ſed alium Hoſthanis nepotem: Quinti fortè meminit Suidas cū Zoroaſtri Aſtronomi meminit, & Perſomedum dicit fuiſſe. Sexti Procōneſij mentionē facit Plinius. omnes hi Magi fuere. Sic ēt de dæmonibus agens Lactantius *d: Magorum quoque ars omnis, & potentia horum adſpirationib. conſtat, &c.* Idem aſſerit & D. Cyprianus & addit Hoſthanem Magorum præcipuum fuiſſe. huic famoſos alios addit Tertullianus his verbis; *Hoſthanes, Typhon & Dardanus, & Damigeron, & Nectabis, & Berenice, publica iam litteratura eſt, qua, &c.* His conſentiunt Arnobius, ſi rectè verba diſpungas *g* & cū Euſebio, *h* D. Aug. ac Marcellinus. Zoromazdis meminit Suidas. Azonacis Plinius, eumq; facit præceptorē Zoroaſtris. Corrupit uocem Noachi: ab hoc.n. Cham & filij eius Chus Magiā bonam edocti. Scripſere ēt Magica, Iulianus Chaldæus philoſophus li. 4. de dæmonib. & Theurgicorū auctor illius filius, Iulianus ideò Theurgus vocatus: de quibus, Suidas & Proclus conſulendi. Porphyrius citat quendā Palladem, & Symbolum, & alios, nēpe Adelphium, Aclynum, Alexandrū Lybicum, Philocomum, Demoſtratū Lydom, Zoſtrianum, Nicotheum, Allogenem, Meſum; quorum impijs ſcriptis vtebantur Gnoſtici. Picus teſtatur ēt legiſſe ſe libros Chaldaicè ſcriptos Eſre & Melchiar magorum. Ex his hodiè tantum exſtant, Zoroaſtri χαλδαικὰ, ſeu μαγικὰ λόγια, quæ ex Platonicorum ſcriptis laborioſè collegit Fran. Patricius, obſcuritatis maioris quàm vtilitatis. Naturalem verò legitimamq; Magicē cum ceteris ſcientijs Adamo Deus largitus; a quo poſteritas docta, per manus & orbē eā propagauit. Ea (vt Pſellus *i* & Proclus aduertere) nihil eſt aliud quā exactior quædam arcanorum naturæ cognitio, qua cœlorum ac ſiderum curſu & influxu, & ſympathijs atq; antipathijs rerum ſingularū obſeruatis, ſuo tempore, loco, ac modo, res reb. applicantur, & mirifica quædam hoc pacto perficiuntur; quæ cauſarū ignaris præſtigioſa uel miraculoſa videntur. Veluti cum Tobias paternam cæcitatem felle piſcis diſcuſſit, *k* quam vim Callionymo piſci tribuunt cum Galeno *l* plerique: item, cum tympani ex lupina pelle ſonus, aliud tympanum, ex agnina tenſum, diſrumpit: *m* cum Venetijs Turca quidam liquato plumbo manus lauit innoxius *n*, illuſtria quoque illa quæ narrat B. Augu. lib. 21. de ciuita. Dei c. 4. 5. & 6. de pauonis carne neſcia putreſcere, de paleis frigore ſuo niues conſeruantib. & calore fructus maturantibus, vi cōtraria; de calce quæ, cū ignitam in ſe vim habeat, aquis accenditur, & oleo infuſo non accenditur; de Agrigentino ſale, qui liquatur igne, aqua verò induratur & crepitat; de magnete, de Epyri fonte & ſimilibus. his addunt alij patres, *o* de dictamo, quo ceruus ſagittas expellit; & chelidonia, qua hirundines cæcos oculant pullos. cōfirmat Plinius *p* de Pſyllis & Marſis odore ſerpentes ſoporantibus, & impunè laceſſentibus; de pici *q* Martij herba cuneos adactos expellente: vnde cōmunis fabula increbuit eam feras aperire. Confirmat Alex. ab Alexandro, *r* de veneno Tarantulæ ſeu Phalangij Calabri; a quo morſis non aliud vitæ & remedij præſidium, quā ſi certo muſicæ ſono ſaltitare ad numerum compellantur, donec concidant fatigati. Prætereo innumera, q̃ congeſſere Ariſtoteles (ſi auctor ipſe lib. de admirandis auditionibus) & Guilhelm. Aluernus opere pereruditto, de Vniuerſo *ſ* & ex Belgis Robert. Triezius auctor libri *de dæmonū deceptionibus, t* apud quos tamen duos quædam narrantur, meritò Satanici pacti ſuſpecta, ut quod Guilhelm. narrat Heliotropiam facere homines inuiſibiles, & argento viuo inter duas cannas poſito incantationes impediri. Vt, quod Robertus docet, rutam

d lib. 2. c. 14. idem affirmat c. 16.

e lib. de idolo. vanitate c. 16

f lib. de anima, c. penult.

g li. 1. contra gent.

h Euſeb. l. 5 o de præparat. Augu. lib. 12. de ciuit. Dei, Marcellin. hiſtor. lib. 23.

i Pſellus li. de dæmonib. Proclus li. de Magia.

k Tobiæ 7.

l Gal lib. 10. ſimplic. medicam. Plinius, Ælianus, & alij.

m Oppianus lib. 3. Cynege.

n Cardanus lib. 6. de ſubtilita. Boiſteau. Hiſ. Prodigio. cap. 8.

o Tertullianus lib. de pœnitentia, c. vl. Pacianus lib. de pœnitent. & D. Hieron. in Eccleſiaſt.

p lib. 7. c. 2.

q lib. 10. c. 5 o

r lib. 2. Genial. dier.

ſ par. 2. principal. p. 3. ca. 23.

t cap. 4.

furto ſublatã, & ocimũ cũ conuitijs plantatũ vberius prouenire; itẽ ſeptẽ certæ herbulæ gramina, iacta in ſymposio, conuiuas oẽs ad rixas & Lapitharũ certamina prouocare. Nec minus friuola ſunt, quæ Ludoui. Dulcis memorat de vi gemmarũ per eas effici poſſe, quicquid homo queat imaginari. *lib. de gẽmis c.* 1. ô vanã auxeſim? an gẽmæ oipotentes? Solidiora lõgè & tutiora peti poſſunt exẽpla, ex Sirenio, Fracaſtorio, & Langio. *u* Naturalis huius Magicæ peritiſſimũ fuiſſe Salomonem Regem minimè dubitandũ. Quæ tñ de morbis ab eodẽ Rege curatis incantatione, Flauius Ioſeph. retulit, *x* ea vel falſa ſunt, vel in illud referẽda tp̃s, quo ſe idololatriæ & oĩ ſuperſtitioni immerſerat. Tres magos Euangelicos hac Naturali Magica imbutos volunt nonnulli & crediderim. Sed an hac ſola, & non dæmoniaca quoq; poſt Chr̃m Dñm adoratum; certo certius, a crimine hoc alienos; quid ante fuerint, parũ refert. Sanè Theophilactus *y* cenſuit etiã vetita imbutos. De Apollonio Tyanæo? vñ Iuſtinus *z* Martyr eũ Phyſicis magis annumerare; ſed, vt frequentius credã dæmonis vsũ opa, faciũt q̃ perdoctè ſcripſit Euſeb. cõtra Hieroclẽ.

u *Siren. lib. 9. de Fato, ca. 6. Fracaſtor. lib. de Sympat. & antipa. Io. Langio. epiſt. 33.*

x *li. 8. Antiq.*

y *in Matt. 2 q 24. ad Orthodox.*

Naturalis Magia diuiditur in operatricẽ & diuinatricẽ. hæc in abditis & futuris coniectandis verſat̃, de qua libro ſequenti differendum nobis copiosè, illa miros effectus producit, de qua nunc agimus. multi de ea libros ediderunt, quorũ qui catalogum nudum proponunt * ſine antidoto, videndum ne venenũ aureo Babylonis calice propinent incautis. Imprimis ab hoc numero remoueo; vt dæmoniacos Magos, *Robertũ Perſcrutatorem* cuius *Magiã cærimonialẽ*, & *li. de myſterijs ſecretorũ* Agrippa legerat, & ex ijs deſumpſit nõ pauca, Picatricẽ Hiſpanũ, Anſelmũ Parmẽſem, Cicchũ Eſculanũ, Petrũ de Abono, & Corn. Agrippã, & Paracelſum, & auctorẽ peſtilentis libri ארנעהאל innominatum, ſed mirũ hypocritam; homines partim atheos, partim hæreticos. Alchindus, Rogerius, Bachonus, & Geber Arabs multis ſcatent ſuperſtitioſis, ideo vetitæ lectionis ẽt hos putarim. Raymũdus Lullus, & Arnoldus Villanouanus ſunt ipſi quoq; in nõnullis hæreſeos notati *aa*: quare libros eorũ nullus deberet legeret, qui Theologicorũ dogmatũ nõ ſit ꝓbè peritus. In eãdẽ claſſem rẽferẽdus Tho. Fũgey *li. de magia naturali*, & eodẽ tit. li. Georg. Riplay qui poſt mortẽ necromanticus fuiſſe iudicatus. Ponceti & Ardoini *li. de venenis* legẽdi non vidẽtur, niſi à medicis conſcientiæ timoratæ ac piæ, cæteris ea lectio intuta. In Cardani *de Subtilitate & de Varietate* libris paſſim latet anguis in herba, & indigẽt expurgatione Eccleſiaſt limæ. Io. Baptiſta à Porta ſpecioſo *Magiæ naturalis* titulo ſuperſtitioſa multa & illicitę Magicę velare nitit̃, v.g. de conficiendo ſagarũ vnguento, & his ſimilia. De Antonij Mizaldi *Naturalis Magiæ* libro, nõ habeo, quod dicã, quia nondũ legi: ſuſpicor, quod facit in *Centurijs memorabiliũ*, ſuperſtitioſa illũ à naturalib. nõ ſecreuiſſe. Alberto Mag. tributus *lib. de Mirabilib.* vanitate & ſuperſtitione refertus eſt, ſed magno Doctori partus ſuppoſititius. Cicchi de Eſculo *Cõment. in Sphærã Sacrobuſti* inter ſuperſtitioſa ſcripta collocandus. Pomponatij *de Incantationib.* opuſculũ, certè miratus fui tã diu tolerari ab Eccleſia: nũc recẽs, & meritò, in Romano Indice dãnatur, veriſſimũ. n. quod ab Ant. Mirandulano *bb* ſcriptũ, hoc opere Põponatiũ, ſe nec philoſophũ bonũ, nec quod fœdius, Chriſtianum bonũ exhibuiſſe, cũ effectus oẽs mirificos cęlorũ, ĩflexionib. aſcribit, adeo vt velit & religiones & leges earũq; latores ab ijs depẽdere. Quod prorſus impiũ. Edidere quidã, noĩe Franciſci Pici Comitis Mirandulani, *poſitiones Magicas*, in quib. certè ſunt q̃ meritò, ẽt Bodinus, vt noxiæ ſuperſtitionis, repræhendit. Quid ipſe cenſor ille? *Dæmonomaniã* ſuã multis errorib. referſit, nec qui poſtea edidere, vt emen-

* *Mich. Medina li. 2. de recta in Deũ fide, c. 7. ex Agrippæ libris.*

aa *Vide Directoriũ Inquiſitorum Eimerici & Marianũ lib. 14. de reb. Hiſpa. c. 9. & lib. 15. c. 4.*

bb *libr. 6. de ſingulari certamine.*

Digitized by Google

emẽdatam, Antuerpiẽſes, vti par erat expurgarunt. manẽt multa noxia, & quæ ambiguã auctoris fidem ſatis cõteſtantur, nocereq; legentib. poſſint. Vnde & ab inquiſitorib. Romanis, iure optimo, liber ille inter vetitos refert. *De theatro vniuerſa natura* eiuſdẽ Bodini, ſi Deus vitam dederit, oſtendam alias, plus in eo corpore Rabbinicorũ eſſe deliriorum; quam ſolidæ philoſophiæ, multa quoq; cum Theologicis placitis adeò pugnantia, vt q lenius de illis loqui velit, erronea, & prorſus temeraria cogat vocare. de quo alias. Adeò lubricũ & periculoſũ de his diſſerere; niſi Deum ſemper, & Catholicam fidem, Eccleſiæq; Romanæ cenſuram, tanquã Cynoſuram ſequaris. Quę quidem breuiter à me cõmorata ſunt, vt iuuenibus cõſultum; nõ, vt viros doctos irem ſugillatum. Nunc quędam diſcutiamus dubia, vnde ſequentium deciſio dependet.

QVÆSTIO I.

Quid cœli aſpectus & influxus ad Magicos effectus conferat.

OMnium ſuperſtitionũ caput pręcipuum hoc veterum Magorum fundamento nititur; de quib. ita Pſellus cum exponit *λογια ζωροάστρου. Magicas verò rationes conſtituunt à ſummis poteſtatib. & à terrenis materiebus. Compati aiunt ſupera inferis, & præſertim ſublunaria.* Hos ſecuti recentiores, quæcunq; per caracteres, figuras, ac numeros ipſi perficiũt, ea produci volunt à virtute ijs figuris cõicata ab alijs figuris ſublimiorib. ex ſympatia quadam naturali rerum inter ſe ſimilium, quatenus hæ figuræ ad amuſſim inuicẽ coaptantur. Quod confirmant ſimilitudine non vna. Primò, ſicut Echo ex oppoſito pariete cauſatur: ſecundò, ſicut in concauo ſpeculo collecto radij oppoſitũ corpus repercuſſu inflammãt: tertiò, ſicut cithara eodem modo, quo alia, tenſis fidib. ſi ferias, alteram tinnitu ſuo cogit concinere: ſic iſtas imaginum, numerorũ, characterumq; ſimilitudines efficientiam miram contendunt habere. Sed iſta prorſus friuola eſſe conuincitur.

Primò quia ſimiles illæ, quas in cęlo cõminuſcuntur imagines, prorſus ſunt fictitiæ, & quædam (vt Philoſophi vocant) entia rationis; quatenus figuræ quædã ſimilitudo & imago pictura illis aſcribitur, nominaque ad placitum impoſita, ſtellas ab inuicem diſtinguendi cauſa, vt benè Barthol. Sybillanus a aduertit: & patet ex imaginib. picturisq; Aſtronomorum. quis enim neſcit nullas in cœlo eſſe veras vrſas, angues, leones, crateres, naues, Pegaſos; ſed hæc dicis cauſa tantum nos imaginari? Fictitiæ verò figuræ nulla põt eſſe efficientia, qua talis eſt; nec cum vera figura ſympathia, vel amor naturalis: id. n. qđ non eſt, quem effectũ, in eo qđ eſt, queat producere?

a Peregrinar. quæſtionum. 1. Decad. c. 9. q. princ. 5. q. 1. & 2.

Deinde comparationes illæ nihil prorſus ad rem faciũt. In Echo cũcta ſunt realia entiã; homo loquens, vox repercuſſa, paries repercutiens: nec tamen vlla parietis cum hoie ſimilitudo, vt illarum ipſi dicunt eſſe imaginũ. In ſpeculis quoq; illis incẽdiarijs, oĩa ponuntur reipſa cõſiſtentia, nihil confingitur: nec vlla quoq; formæ ſimilitudo inter terminos extremos, ſolem vrentem & lignũ quod vritur. In citharis autem, euidens requiritur à parte rei conuenientia, intenſionis modus idẽ, fidiũ cõcinnitas, citharарũ debita propinquitas, ſimilis aeris cri ſpatio, q̃ ſonitũ quaſi plectro eliciat.

Deniq; quis figurarum huiuſmodi, characterumq; vires atq; ſimilitudines vnquam nugonib. iſtis reuelauit? quod reuelationis teſtimonium proferunt? ſi Chaldæos, Aegyptios, & Platonicos laudẽt; quæram rurſus, à quibus iſti acceperint, quod ſanè mortalium nullus ſolo ſtudio vel experimẽto, intelligentia quiuit conſequi?

Præterea fatentur Magi, quaſdam imagines nõ ſimilitudinem cœleſtiũ illarum, quas diximus; ſed ad ſimilitudinem rei quam operans animo con-

Digitized by Google

concepit conficiendas; verbi gratia, ſi magis optet duos committere, duorum inter ſe pugnantiũ; ſin verò amorem conciliare velit, duorum ſe complectentium effigies ſculpendas, ſi ſecundi aliquid petitur, in recta iconis ſuperficie, ſi vero infauſtũ quid in dorſo ſeu auerſa parte inſcribendũ, quod velis euenire. Harum imaginum Nectanab m tradui t inuentorem, & Albertum *in Speculo*, approbatorem: quę omnia ſeipſa vanitatis arguunt, & poſtea refellentur. *b* Ex his tamen delirijs pergunt maiora ſerere deliramenta.

b *infra cap.3. q.1*

Primò ſi cui morbum vel ſanitatem velis adferre; principio id attendendum, vt ætati eius conueniens planeta deligatur, verbi gratia, ſeni Saturnus, puero Mercurius, viro Iupiter; deinde etiam planeta conueniens affectioni ſeu qualitati inducendæ, vt odio Mars, amori Venus; deniq; ſignũ quod parti corporis, quam velis iuuare vel lædere, præſit, vt ſi capiti aries, ſi pedibus piſces. Nituntur hac ratione quia cæleſtib. corporibus, non Hebræi modo & Græci gentiles, ſed ex Catholicis etiam olim quidam Patres & recentiores philoſophi Itali *c* animam intelligentem tribuerunt.

c *Archãgelus Mercenarius, Balduin. de monte aureo, Paul. Pernumia.*

Sed hæc omnia vt ſtolida, ita falſa & periculoſa. In primis dicere cœlum aut aſtra ſenſu vel intelligente anima prædita, damnatum olim fuit Conſtantinopolitana ſynodo, & articulis Pariſienſibus; eſtque erroris & ſcandali plena opinio, propter ſuperſtitionem & idololatriam annexam, vt cùm alij, tum copioſiſſimè Eckius & Eſphencæus *d* docuerunt. Patres autem qui videntur hoc aſſeruiſſe, illi de cęli anima figuratè & allegoricè ſunt locuti, vt & ipſa SS. cuius omnia loca quibus id innuitur, vno ex quinque modis, accipienda docuit me Ioã. Maldonat. noſter. *e Primo* per *Proſopopeiam*, qua quæ animatorum ſunt, inanimis tribuuntur; vt mari videre & fugere, cęlis & terræ audire ac placere &c. *f Secundo* per *Metonymiam*, continens ponitur pro contento, vt cum terra dicitur corrupta, vel à Deo iudicanda, aut vrbi alicui remiſſiùs futurum. *g Tertio* per *Hyberbolem*, ut quando lapides dicuntur clamaturi, terra dicitur aſpectu Dei tremere, vel reſponſura interroganti. *h Quarto* per *Analogiam & Metaphoram*, vt cùm ſol dicitur preeſſe diei, *i* luna nocti, Luna vocatur regina celi, ſtellis tribuitur immunditia, aſtra dicuntur laudare Deum, item nominantur virtutes cælorum. *Quinto non ex* veritate ſed ex *hominum opinione*, vt cum *k* legimus militiam cœli de aſtris & ſtellis. Qua regula aptè accommodata ſoluuntur omnia Pauli Ritij, & ſimilium impiorum de animatione cœli argumenta ex ſacris literis petita.

d *Eckius li. de prædeſtinatione, Eſpencæus lib. de Animatione cœlorũ.*
e *in 1. ſentẽt.*
f *Pſ.113.v.3. Leuit.26.34. Deut.32.v.1.*
g *Gẽ.6.v.11. 1.Para.19.v.33. Matt.11.v.22.*
h *Luc.19.v.40. Pſal.103.v.7.*
i *Gen.1.v.16. Iere.7.v.18. & 44.v.17. Iob.15.v.1. & 38.v.7. Pſal.32.v.6. Daniel.4.v 32.*
k *Sopho.1.v.5. cum ſimil.*

Deinde cœlorum & aſtrorum putida illa analogia ad ſingulas ætates, & corporis partes, & animi quoque affectiones, nonne nugatoria eſt? planè qui rectè philoſophantur, illi vel nullos præter lucem & motum influxus in hæc inferiora cœlis & aſtris concedũt; *l* vel potius influentias quidem agnoſcũt à motu & lumine realiter diſtinctas, per quas, non calorem (hunc enim motu & luce producũt) ſed alias elementorum qualitates ẽt gignunt, quarum in corporearum rerum temperamentum vis eſt aliqua. Sed addũt hanc poteſtatem certis cancellis circumſcribendam. Primò poſſe cœlos per ſe res inanimas, mixta & elementa, producere, Secundò cęlos viuentia imperfecta, quando naſcuntur ex putredine, ea gignere, per accidens tamen, ſcilicet quando particulares cauſæ materiam ſic diſpoſuerunt, vt ſit ſemen aptum viuentis, tunc enim huic temperamento cęli ſuo influxu maiorem calorem largiuntur, & illud perfectius reddunt. Tertiò conſentiunt, quoad perfecta viuentia, ad eorum generationem non poſſe cœleſtia corpora aliter concurrere, quam coadiuuando particularem cauſam eiuſdem ſpeciei cum re genita. quo ſenſu ſol & homo dicuntur hominem gignere;

l *vt Picus lib. 3 cõtra Aſtrolog. Medina lib.2. de recta fide.c. Buccaferreus in 2. de cœlo.*

quæ

Digitized by Google

quæ cuncta in Scholis Peripateticis contra quoſdam *m* ſunt receptiora. Quartò quoad animi affectiones facilè conceſſerim, quoniam hę ſequi ſolent corporis diſpoſitionem; etiam aſtra influxu ſuo, mediante corporis temperie, hominẽ nonnihil inclinare: ſemper tamẽ arbitrij libertas integra manet homini. Fuſius iſta diſſerunt, & probant multi *n* ſcriptores huius æui per eruditi, eos cenſeo conſulendos ijs, quibus iſta non ſufficiunt. Attamen his nihil confirmatur figmẽtum illud aſtrologorum, quia cęlum & aſtra cauſæ ſunt communes tantum & vniuerſales, quatenus conſeruant inferiora ne à contrarijs ſuis diſſoluantur: atq; ita indirectè tantum & mediate particularibus agentibus ad agendum ſuppetias ferunt: ſed cum iiſdem cauſſis particularib. immediatè ad agendum concurrere nequaquam poſſunt. Vnde & illud conſequitur, quod, cũ influũt, in ſolam vnam corporis partem nequeant influere, quin ſimul in alias influant.

m cõtra Auicennã, And. Caſalpinum, & alios.

n Ant. Mirand. li. 22. ſingu. certã. Georg. Venetus Cant. 1. lib. 3. Harmon. mũdi à c 7. Vera crucius in li. 1. Meteor. & valleſius de Sacra philoſ. ca. 31.

Quare meritò tales aſtrologomagorum obſeruationes à medicis peritis reijciũtur, vt inter ceteros à Bapt. Codroncho *de morbis ueneficis lib. 2 c. 6.* & iam olim fuere decretis Eccleſię damnatæ, vt fuit oſtenſum à Pico & Bened. Pererio. *o* Meritò D. Baſilius ſcripſit, *p* ridiculum eſſe aſtrologis contradicere, cùm eorum dicta ſint omnia ignorantiæ & impietatis plena. Et D. Bonauentura *q* obſeruationem hanc eſſe à Deo maledictam, & ab Eccleſia interdictam; &, quæ per aſtra procurantur, dæmonum illuſiones atque deceptionem eſſe. Hæc cauſa fuit cur Tertullianus *r* aſtrologiam inter Magię ſpecies recenſuerit: multis etiam Glycas. *P. 1. Hiſtor.* in Mathematicos huiuſmodi inuehatur.

o Fra. Picus d. opere. perer. li de Diuina. Aſtrolog.

p In Hexam.

q 1. p. Centiloquij.

r lib. de idololatr. ante medium.

Obijcitur, de *diebus Criticis ſ* quos medici in ſanguine minuendo, & potionibus præbendis, ſeruant, eo quòd talibus diebus Planetæ certi ægritudini illi propellendæ idonei dominantur. Verùm hæc cauſa quam adferunt, nec vera eſt, nec propoſito ſubſeruit. Agite enim, certum aliquem planetã nominate; qui dominetur primo die critico. v. g. dies ſit craſtinus, cui Luna præſit: ſint ergo ſeptem ægrotantes, qui ſingulis ſeptem diebus continuis in morbum inciderint: profectò tunc futuri ſunt ſeptem dies critici continui. nam primus erit ſeptimus dies criticus primi, ſecundus ſecundi, atque deinceps ita ſinguli ſeptem aliorum ordine ſuo: ſeptem etiam continuis luna diebus præerit, quo nihil abſurdius. Cauſa igitur verior petenda, ex ipſa humoris in corpore tunc ſæuientis proprietate. Nam quidam humores adeò celeres & acres ſunt, vt vnoquoque die ſubiectum inuadant; alij ſecundo die; ſunt qui tertio, & qui quarto (vnde Febrium differentiæ manant) quidam tardiores ſeptimo tantum vel octauo die recurrunt. Harum acceſſionum dies medicis coniecturam præbent, quid ſperandum ſit de ægri valetudine. Vnde & decretorij ſeu critici dies vocantur. Nihil ergo hoc cœlicolis iſtis ſuffragatur.

Concluſio ſit, ex articulo Pariſienſi. xxi. *Quod imagines ex metallo vel cerà, vel alia materia, ad certas conſtellationes fabricata, vel certo caractere aut figura efformata, aut etiam baptiſata, exorciſata, aut cõſecrata aut potius execrata, ſecundum prædictas artes, & ſub certis diebus, habeant virtutes mirabiles, quæ in libris huiuſmodi ſuperſtitioſis recitantur; error eſt in fide, & philoſophia naturali, & aſtronomia vera.* Probatur concluſio. Fidei hoc repugnat, quia peccatum eſt idololatriæ, effectus qui à ſolo Deo procedunt, ex ſpectare à dæmone, vel conſtellationibus. blaſphemum quoque & ſacrilegum eſt, ritus ſacramentorũ & rerum ſacrarum talibus ſuperſtitionibus inquinare. Phyſicæ & aſtronomiæ iſta repugnant, quia nec iſta tales ſiderum influxus agnoſcit: nec illa natura lib. cauſis tales effectus attribuit. Nã hæ figuræ, neque vim habent quidquam ex aſtris eliciendi; neq; in ſubie-

ctum

Digitized by Google

ctum nouam aliquam qualitatum mixturam inducunt, aut vllam eſſentialem formam imprimunt: ſed manentibus eadem forma & materia, qualitatibus etiam operatiuis iiſdem perſeuerantibus, quæ priùs fuerant; arte tantùm noua figura extrinſecùs aduenit; ad quam nihil ſidera pertinent, & quæ nihil poteſt in ea, in quæ priùs non potuerat: niſi fortè ceram vel alia n materiam mollem ſigillare, quod tamen facit, non quatenus ſic vel ſic eſt figurata, ſed quatenus durior eſt, & angulos aſperos habet. Viderunt hoc multi, qui ſobrij, etiam non Chriſtiani. Nã Rabbi Moſes Maymon, s Tatianus, & alij poſtea citandi, ſatis clarè hoc profitentur. Idem aſſerunt Iuris conſulti quidam, & plures cum D. Thoma Theologi. t Multa de his imaginibus lectu grata habet Laurentius Ananias *Lib. 4. de Nat. damon. à fol. 168.*

s c. 72. Ducto ris dubitant.

t Martin° de Arles li. de ſuperſtit. D. Th. 2. 2. q. 96. a. 2 lib. 4. contra gẽt c. 104. & 105. & ibi Ferrar. Silueſ. verb. ſuperſtitio. q. 10. Vairus li. 2. de Faſcino, cap. 14. Pet. le Loyber. lib. 1. de ſpectris.

QVÆSTIO II.

An effectus Magici huiuſmodi, miraculis ſimiles, oriri poſſint ex naturali hominis complexione.

QVi hoc arbitrati, nec olim defuere, nec deſunt hodie. Auicenna quidem id homini tribuit, ratione animæ. nam cenſet intellectui benè diſpoſito & ſupra materiam eleuato, res cunctas, quæ materia conſtant, cęleſtes & terrenas, ſimplices ac mixtas obedire. Quod ſi de morali dictum obedientia, inſanum eſt; quia hæc ſolis ratione præditis competit; ſi de naturali obedientia dictum, parum id philoſophicè. Nam creaturæ ſpiritualis & corporalis, vnius quoque ſpeciei, nulla nunc eſt naturalis ſubiectio; niſi ratione actionis & paſſionis, propter quam, quod imbecillius eſt, id cedit fortiori. Sed illa, quam Arabs videtur inſinuare obedientia, Vniuerſalis, ſoli Deo ratione omnipotentiæ debetur, & à creaturis exhibetur. Meritò igitur hoc delirium refellunt Theologi. a

a Ananias d. lib. 4. & Sibyllan. Decade 3. peregrinar. quæſ. q. 3. c. 8.

Alij hanc virtutem largiuntur ſpeciali cuidam temperamento corporis. Confingunt enim temperamentum quoddam æqualitatis ex humorum & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione reſultare. b quo qui ſit præditus, aſſerunt temerarij, poſſe miracula eum perficere; &, vt videas non conſiſtere vno in gradu impietatem, adijciunt blaſphemiam; huius temperamenti vi, Chriſtum Dominum tot miraculis coruſcaſſe. ſic impij non tantum Magi, c ſed & Fulginas Medicus.

b Sic Fulginas, Forliuius Garbus & alij medici.

c Agrip. Paracelſ. & Conciliator Differ. xx. qui tamẽ eo nomine Fulginatẽ reprehenderat.

Verùm hoc totum prorſus ridiculum, oſtendit Codronchius medicus *lib. 2. de morbis veneſ. c. 4.* & impium eſſe, tam accuratè docuit Mich. Medina, d vt malim eò vos remittere, quam nihil addendo mutandòve aliena ſcrinia compilare. Mihi ſemper viſum parum philoſophicè, talem ἰσοκρασίαν, ſeu (vt ipſi vocant) iuſtitiale temperamentum humanæ complexionis, excogitari; quod ſi non impoſſibile, prorſus tamen eſt ſuper vacuum.

d d lib. 2. c. 7. à fol. 66.

Ex hoc conſequitur neminem natura naſci vel medicum vel faſcinatorẽ aliorum. Nam ſi ſpeciei ratione hoc competeret, omnes tales eſſent: ſi ſpeciei ratione non competit; cedo (ſodes) quæ ſint illæ conditiones indiuiduæ, quę hoc naturaliter tribuant ſuppoſito? ſed vide de hac re Leonar. Vairum. e

e lib. 3. de Faſcino c. 6.

QVÆSTIO III.

Quanta qualiſque ſit vis imaginationis, quoad effectus hoſce miros?

DE vi imaginationis multi multa ſcripſere, vt Picus Mirandulanus lib. de imaginat. Marſil. Ficinus lib. 13. de Theolog. Platonica & in Priſciani Lydi commentar. de phantaſia & intellectu, Anton. Mirandulanus

Digitized by Google

nus lib 19. de ſingular. certam. Toſtatus in Gen. c. 30. Michael Medina li. 2 de recta in Deum fide c. 7. Vairus li. 2. de faſcino c. 3. Valeſius de Sacra philoſoph. c. 11. Pererius in d. c. 30. Gen. & Conymbricenſes noſtri in 7. phyſi cor. c. 2. q. 1. & alij mox citandi.

In eo conueniunt omnes, imaginationis vim eſſe maximam: & quia vis hæc cõſiderari poteſt, uel quoad corpus ipſius imaginantis, vel quoad corpus alterius: ideo de vtroq; ſeorſim diſquirendum. Conueniunt oẽs, quoad corpus propriũ imaginantis plurimum in illud poſſe. docetur id rõne, & experientia, ratione, quia imaginatio, dum retractat rerum obiectarum ſenſu perceptarum ſimulacra, excitat potentiam appetitiuam, ad timorẽ, vel ad pudorẽ, uel ad ir[illegible], vel ad triſtitiã: hæ verò affectiones hoĩem ſic afficiunt, ut calore vel frigore altereſ, vt palleſcat vel rubeſcat, ut quaſi exi[illegible] at ſeu efferaſ uel torpeſcat ſeu deijciatur. Et ideo D. Tho. optimè tradidit, imaginationem poſſe in corpus imaginãtis omnia quę naturalẽ coordinationem habent cum imaginatione: vt ſunt motus localis in dormientibus, & alterationes per frigus & calorem & quæ hanc alterationem cõſequuntur: nullam verò vim obtinere ad alias proprij corporis diſpoſitiones, quæ naturalem cum imaginatione coordinationẽ non habent, ut puta ad figuram manus uel pedis; vel ut quis adijciat ſtaturæ ſuæ palmũ vnũ, & quę ſunt ſimilia. *Vide D. Tho. 3. pag. quæſt. 13. a. 3. in ad. 3. & li. 3. contra gẽt. c. 103.* Experientia quotidiana cernitur in Noctambulis illis, qui in ſomnis mira faciunt, in quib. conſtat hæc per imaginationem fieri ſenſib. ſopitis, de quib. extſtat viri eruditi Libauij liber Putarim verò hoc contingere potiſſimum in his, quorum imaginatio vehementior eſt, & acrius perturbari, ac tenacius apprehẽdere ſunt ſoliti, & ſufficere ut quæ imaginãtur aliqñ ſenſu aliquo perceperint, uel totum illud quod imaginantur coniũctim, vel partes eius ſeorſim, ut cum quis Chimæram vel Tragelaphũ aut ſimilia voluit imaginatione. nec. n. neceſſarium arbitror, ut ſimul ſenſu percipiat, neque ut paulo antè perceperit, neq; vt ad eum modum, quẽ imaginatio repræſentat perceperit ſenſu. Narrabo quod geſtum Legione, in quodam Religioſorum collegio ante annos vix viginti: noui perſonas, qui bus accidit. Erat laicus vnus, ſolitus interdiu pueros rudimẽtis Cathechiſmi imbuere: cogitationes eædẽ dormienti recurrebant, ita ut in ſomnis, & pręcineret, & doceret, hortaretur, & increparet pueros æquè clamosè, & feruenter, ac ſolebat interdiu: ſic turbabat vicinorum ſomnum. itaque qui ꝓpinquior illi habebat alius laicus, & ſæpè monuerat, quodã die illi per iocum minatur, ſi pergat hos clamores edere, ſurrecturũ ſe noctu, & ad thalamũ eius iturũ, & flagello ex funiculis intemperies haſce abacturum. Quid noſter Gundiſaluus? ſic. n. vocabatur, ſurgit circa noctis mediũ dormiens, & egreſſus, ut decubuerat, in induſio cubiculũ fratris collegæ ingreditur, manu forfices ferens, & prætẽtans, & recta ad lectulũ alterius, q; fuerat interminatus cõtendit. Vide Dei prouidentiã. Luna lucebat, & nox innubis erat, et frater iſte vigilabat: videt accedentẽ, & celeriter ſe de lecto deijcit, qua paries erat nõnihil remotior. Noctãbulus lectulo ꝓximus forficib. culcitam ter quaterve petit, & cõfeſtim redit vnde venerat. Mane facto interrogatus, negat ſe meminiſſe, neq; id facere vnq̃ in animũ vel leuiter induxiſſe; Tm̃ cogitaſſe, ſi alter cũ flagello ad ſe accederet, illũ intentatis forficib. perterrefacere, & abigere. Nõ ergo neceſſe eſt, tũ, cum imaginatio operatur, immediatè pręceſſiſſe rei externæ ſenſũ: licet neceſſe ſit, ut earũ rerũ ſit naturæ ſẽſus aliqs, & earũ ſenſu quis a natiuitate deſtitutus nõ fuerit: ideò. n. nec cæcus a natiuitate colores, nec ſurdus a natiuitate ſonos imaginari poterſt a, nã imagi-

a *Ariſto. 3. de anima.*

imaginatio motus eſt à ſenſu actu factus, auctore Ariſtotele 2. *de anima.* Sufficit etiam vt rerum quas imaginamur ſimilitudines aliquas ſenſu aliquando perceperimus;ſic enim vel illud idē, vel ſimile aliquid poterimus imaginari;& ſæpè ab externis,quę remotiſſima à nobis vel tempore vel loco,imaginationem moueri & præſagire nobis,quæ certò poſtmodū eueniunt, Ariſtoteles fatetur *in lib. de Diuinatione.* Nec abſurdum mihi videtur;res futuras aliquando,priuſquam contingant, ſignificationes quaſdam aduentus ſui præmittere, quę aerem ambientem nos moueant;quo moto, ſenſus noſter moueatur; & ſic ſenſus motio præparatio quædam eſt ipſius imaginationis neceſſaria ſemper eſt ſenſus motio:ad ipſam verò imaginationem,nullo alio ſenſus motu pręterea indigemus, hæc haud dubiè eſt ſententia D.Iſidori;& D.Hieronymi, & Thomæ Mori, mox citandorum, nec amplius probant argumēta And. Cæſalpini *lib. 5. Peripateticor. quæſt.c. vlt.* vbi contendit imaginationem à rebus externis moueri poſſe,non moto ſenſu.

Quoad corpus alienum, nonnulli cenſent imaginationis vim ſe longiſſimè porrigere, adeò vt poſſit etiam remotiores faſcinare,vel ſanare,& res loco mouere, & fulgura, & pluuias cœlo deducere:vt *Auicenna libr. de anima ſect.4.c.4.*& alij, qui tamen in modo efficienti explicando diſſentiunt.quidam hoc illam poſſe volūt, per certos,quos ipſi ſomniant,radios (*Alkindus lib. de imaginibus*) alij per ſpiritus ex corpore vi imaginationis expulſos;*Paracelſus lib. de imaginibus Pomponatius lib. de incantament.c.3.& 4.And.Catanæus li. de mirabil. effectuū cauſis.Sibyllan.d.c.8.q. 3.* Cæteri cum Auicenna & Fulginate, ſolo animæ præſtantioris imperio: imaginationis virtuti hoc tribuit Augerius Ferrer. *lib.2. methodi 11.* non indicat vtrum animæ imperio,an fluore ſpirituum mediante:ſed puto eum in Auicennæ ſententiam conſpirare.

Sed nihilominus ſit concluſ. talis; *In corpus alienum disiunctum & ſeparatum ab imaginante. anima humana neque per imaginationem,neque per aliam potentiam,mediantibus vllis radijs,ſpiritibus, vel ſpeciebus vlla mirifica huiuſmodi poteſt efficere.*

Hæc cōcluſio eſt communis Theologicorum,D.Thom.Ferrarienſ. Medinæ, Pici, Vairi citatorum,Valeſij, Codronchij, Bokelij & Cæſalpini & aliorum.

Probatur,quoniam imaginatio eſt actio immanens; & ideò anima imaginans nullam realem qualitatem poteſt imprimere rei diſiunctæ;quod vt in eam agat foret neceſſarium.Conf. quia radij tales,nulli ſunt: ſpirituum tanta vis eſſe non poteſt;ſpecies duntaxat habent vim repræſentandi:anima denique vnius ad alterius animā, vel corpus nulla eſt naturalis coordinatio. Et ideo præſtigiator ille Mirabiliarius Cæſarius Malteſe,qui Antuerpiæ anno 1595.ſortilegas quaſdā diuinationes ſic palliabat; quaſi, ſpiritus ſui efficacia prædominantis ſpiritui alterius,alter ad eligendū quod ipſe volebat cogeretur;præclarè mētiebatur.

Pomponatius contendit, has ſpecies ſpirituales poſſe gignere aliquid reale, nempe id cuius ſunt ſpecies; ſicut faciunt ideæ in mente diuina. Verùm hoc imperitè dicitur. Nam ideæ in mente diuina ſunt ſubſtātiæ, non accidentia: ſunt etiam altioris ordinis, quam hi ſpiritus; nec illæ quicquam in Deo innouāt aut immutant. In creaturis verò nunquam viſum fuit, vt imaginaria ſpecies ſibi ſimile producat,verbi gratia,ſpecies equi gignat equum; ſpecies caloris, quam ego imaginor,nudum & algentem alium a me remotum calefaciat. Si quid tale valeret vis imaginatrix, iampridem alchimici aureos montes eſſent adepti. Denique ſpiritus hos neceſſe eſt, ſi ſunt,rem eſſe planè debilem; quæ, cum extra imaginātem,

Digitized by Google

velut extra matris vterum fœtus, effuſa, ſtatim ab aere circumſtãte corrumperetur. Cæterum quę aduerſarij obijciunt, ea vel falſa ſunt, vel in ijs ad imaginationem actio per contactum acceſſit, quare pertinet ad ſequentem concluſionem. Hic porrò eliciuntur tria, primò non poſſe aucupē ſolo viſu & imaginatione aues cœlo detrahere, quod tamen aſſeruit Michael Montanus, *lib. des Eſſais c.2.* Secundò non poſſe quenquam ſola imaginatione alterius faſcinari, vt accuratè oſtendit Valeſius *lib. ſacra Philoſophia c.68.* Tertiò multo minus ſic aliud ſanari poſſe, vt rectè Ariſtoteles *in Problemat.* & Grataroluſ *apud Pomponat. c.6.*

Secunda concl. *ſatis veriſimile eſt, per accidens poſſe aliquid imaginationē in corpus vicinum, arcta quapiam coniunctione, & contactu ei copulatum: ſi tamē & imaginatio ſit valdè intenſa, & vicinum corpus ad eam affectionem valde diſpoſitum.*

Sic puto conciliari poſſe ſentētias contrarias, vnam abſolutè negantiū imaginatricem vim externa corpora immutare poſſe, quæ eſt Fran. Soarez *diſp. 18. Metaphyſ. ſect. 8. v. 28.* & Conymbricēſium *in 7. Phyſic. c. 2. q. 1. a. 7.* Valentiæ *2. 2. diſp. 6. q. 13. puncto 2. Vairi & aliorum.* alteram abſolutè id affirmantium, vt Michael. Medinæ *lib. 2. de recta fide c. 7.* Marſilij Ficini *lib. 13. de Theolog. Platonica* & Bened. Pererij ſupra. ſolent ad hęc probandum adducere mirifica exempla diuerſitatis liberorum à parentibus, vt artificium ruſticum, de quo Columella lib. 8. & ad quod alluſum à Calpurnio Egl. 2.

Me decet ipſa Pales cultum gregis: vt niger alba
Terga maritus ouis naſcenti mutet in agna;
Quæ neque diuerſi ſpeciem ſeruare parentis
Poſſit, & ambiguo teſtetur vtrumque colore.

quod primum factitaſſe Iacobum Patriarcam legimus Geneſ. 30. & licet D. Chryſoſt. *tom. 57. in Geneſ.* cenſuerit hoc naturæ modum tranſcendiſſe, & Iſidorus *lib. 12. Origin. c. 1.* contra naturam fuiſſe ſignificet; id tamen non ita capiendum, quaſi negent naturali conſentaneam hanc colorum in fœtu varietatem; ſed tantum præter ordinarium naturę curſum: nam ſolent parētibus colore ſimiles agni gigni; hic autem induſtria Iacobi, quam ab Angelo tamē edoctus erat, teſte Theodoreto *quæſtio. 88. in Geneſ.* contra accidit. Nec enim naturali rationi conſentaneum id fuiſſe, ignorauit Iſidorus, qui rationem mox ſubiunxit, & exemplis confirmauit; vt & D. Hieron. & D. Auguſtinus, & Galenus, & Plinius, quorum omnium verba habes apud Pererium noſtrum. addi poteſt ſimile exemplum de prole alba, ex vtroque parente Æthiope ex Heliodori Æthiopicæ Hiſt. lib. 1. Et tale quod Buſcoducis perſonatus dæmon ad vxorem concubuit, aſſerens, vt ſunt petulantes ebrioſi, ſe dæmonē gignere velle; natus ex eo concubitu infans dæmoni facie ſimilis, qui ſimul ac natus laſciuire & ſalitare cepit, *narratur ab Hieron. Torquemada in Horto Florum.* Sed hoc exemplo & ſimilibus concluſio non ſatis probatur. Nam hæc tribui poſſunt imaginationi matris: vt tribuit D. Iſidorus his uerbis; *hanc enim fœminarum dicũt eſſe naturam, vt quales perſpexerint, ſiue mente cogitauerint, in extremo voluptatis æſtu, dum concipiunt, talem ſobolem procreent. Etenim anima in vſu venereo formas extrinſecas intùs tranſmittit eorumque ſatiata typis, rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem.* quòd apertè a D. Hieronymo *Tradition. in Gene. c. 30.* accepit; qui matri quoque totam vim tribuit, vt & D. Auguſt. de Apibo ue agens *lib. 18. de ciuit. Dei c. 5.* ſed & Thomas Morus Martyr carmine lepido, quod etſi totum Pererius refert, ego partem decerpam, quæ nobis vſui;

Atqui graues tradunt ſophi:
Quomodocunque matres interim

Ima-

Digitized by Google

Imaginantur fortiter
Dum liberis dant operam;
Eius latenter, & notas
Certas, & indelebiles,
Modoque inexplicabili,
In ſemen ipſum congeri;
Quibus receptis intimè
Simulq́; concreſcentibus;
A mente matris inſitam,
Natus refert imaginem.

& ita vult factum, vt quæ marito quatuor diſſimiles proles legitimas pepererat, quia ſecura de abſente non cogitabat; vnum ex adulterio conceptum curucæ huic ſimillimum edideerit; eo quod concipiens metuerit ne velut lupus in fabulâ maritus interueniret. Diſſimilitudinis tamen illius cauſa eſſe potuit, quod dum illos conciperet, mẽte & imaginatione alijs mæcha intenderet. Putarim itaque fieri poſſe, vt propter ſolam fœminæ imaginationẽ id contingat, licet fatear vt plurimum concurrere imaginationem vtriuſque, vt docet Fran. Valeſius *d. lib. de Sacra Philoſophia cap. 11.* Neuter tamen tunc agit per imaginationẽ in corpus alterius. Nam imaginatio operatur dumtaxat in ſemen prólificum, quod pars imaginantis fuit, & ideo ſemini anima imaginantis non quidem actu talem formam imprimit (verbi gratia colorem cutis vel criſpitudinem capillorum) cuius actu ſemen capax non eſt; ſed virtutem quandam & ex generante deferendi & conferendi in fœtum quem format, ea quæ generãti ſecundum animam inſunt, vt in corpore generato incipiat eſſe corporaliter, quod in anima generantis erat ſpiritualiter. *lege eundem Valeſium, cuius ſententiam coniunxi cum explicatione Toſtati q. 10. in d. c. 39. Gen.* ſed an ſufficiat ad hoc imaginatio ſolius maris? videtur Plinius libro 7. capit. 12. dum vtriuslibet cogitationem memorat & forte Marſilius Ficinus ſupra, dum promiſcuè parentum meminit, & Calpurnius verſibus ante laudatis; putarim tamen eos id noluiſſe, ſed requirere vtriuſque concurſum; nõ maris duntaxat, qui an ſolus ſufficiat, problematicum, quia incertum eſt quid, & quantum conferat ſemen virile aut fœmineum ad fœtus materiã atque conformationem. Si fœmina ſemen non emittit, vt voluit Ariſtoteles *in lib. 1. & 2. de generat. animal.* aut ſi formam viuenti tribuit ſolus pater, vt nonnullis viſum; aut ſi ad generationem vtriuſque ſemen pro materia & forma ſimul accurrat, quod medicorum præcipuis placuit: probabile eſt, patris imaginationem ſufficere: ſi verò pater ſolum ad formam conferat, mater ad formam conferat æquè & ſola materiam ſuppeditet: probabilius foret, non ſufficere. Quicquid eſt, illud conſtat ex imaginatione tempore conceptus, non ſatis efficacem eſſe concluſionis noſtræ probationem. Magis vrget imaginatio quæ poſt conceptionem ſuccedit. Nam videmus prolem etiam iam formatam in vtero maternæ imaginationis diſpendia ſentire, vt in prægnantibus accidit quotidie. Legi VVitebergæ ciuem cadauerosa facie natũ; eo quòd mater vterum ferens obnio cadauere ſubitò fuiſſet pauefacta: Iſenaci, pudicam & formoſam matronã, ſcribunt peperiſſe glirem; quia *ex vicinis aliquis gliri nolam appenderat, ad cuius ſonitum reliqui fugarentur: is occurrit mulieri grauida, quæ ignara rei ſubito occurſu & aſpectu gliris, ita eſt conterrita, vt fœtus in vtero degeneraret in formam beſtiolæ.* Nicolao III. Pontifice Romæ quodam in Palatio mulier infantem vrſo ſimilem peperit, eo quod (medici iudicarunt) ibidem varijs in locis vrſi depicti cernebantur. Quid aliunde exempla peto? maternum paternumque genus ſuggerit. fuit in materno genere Antuerpiæ quæ vterum geſtans, ſimiam in delicijs habebat: vnica ei nata filia multa ſimiorum retinuit: nam & puellula latitare, & geſticulari, & ſimilia non pauca. Ex paterno Lud. Delrio Vir honoribus clarus, ob fidelem Re-

N. Comment. in ca. Gen. 30

gi nauatam operam, à perduellibus Bruxellæ captus in pleno Senatu: vxor grauida, cum in domum irrumpentes ſeditioſorum duces vidiſſet, exterrita; poſt peperit, quem de fonte luſtrali ſuſcepimus infans ſemper oculis externatis maternum pauorẽ; iam adoleſcens emotæ mentis perſiſtit. Fugio domeſtica mala. Scribit Fernelius *lib. de hominis procreat.* pauonem, ſi dum ouis incubat linteis albis circũtegatur, albos omnino pullos, non variãtis coloris edere. Quæſo, num oua non ſunt corpus ſeiunctum? Vides tamen imaginationis efficacitatem in illud. Præterea, cũ imaginatio accenderit calorem in corpore imaginantis; cur contiguum ei corpus nequeat etiam calefieri.

Manũ tollo de tabula: moneo tantum, vel moueo potius dubium.

B. Auguſtinus narrat quendam, *quandocunque ei placebat, ad imitatas quaſi lamentantis cuiuslibet hominis voces, ita ſe auferre à ſenſibus, & iacere ſolitum mortuo ſimillimum: vt non ſolũ vellicantes atque pugnantes non ſentiret; ſed aliquando etiam igne vreretur admoto, ſine vllo doloris ſenſu niſi poſtea ex vulnere. Hunc porro non obnitendo, ſed non ſentiendo non mouiſſe corpus ſuũ probat: quod tanquam in defuncto, nullus inueniebatur anhelitus: hominum tamen voces ſi clarius loquerentur, tanquam de longinquo inaudiſſe poſtea referebat.* lib. 14. de Ciuita. Dei capit. 23. Hoc vir eruditus factum vult, quia per vehementem imaginationem ille ſeipſum abſtraxerit à ſenſu rerum præſentium. Cogita (lector) an non ſit veriſimilius hunc magum fuiſſe, & ope dæmonis ex pacto in exſtaſim ſic abripi conſueuiſſe. Nam huiuſmodi effectus omnem imaginationis vim clarè ſuperat; cum exſtaſis à voluntate humana non dependeat, vt ſuo loco oſtendetur. Pergamus ad aliam quæſtionem.

QVÆSTIO IIII.

An ſolo contactu, viſu, afflatu, oſculo, vel nudi lintei applicatione vulnera & morbi ſanari, & alia mira huiuſmodi perfici naturaliter poſſint?

QVotquot aſſeruere, cõmune hoc ponunt fundamentum ſuperſtitionis ſuæ: ſpiritus per arteriam ex corde promanare, & per viſum aſpicientis, vel per os loquentis, vel per poros tangentis erumpere; & viſi, auditis, vel tacti ſe arterijs inſinuare, indeque cor petere, & eo efficacius penetrare, quo ſpiritus vehementiori voluntate videntis, loquentis, aut tangentis fuerint emiſſi.

Prima concluſio, *vis iſta voci nõ eſt tribuenda.* probatur, quia vox in audientem nihil poteſt operari niſi per accidens, ratione ſoni vel ſignificationis verborum alterans audientem eam, quam adfert lætitia, timore, mærore, & cætera. vt optimè Vairus docuit *a.*

Non obſtat quod adferunt, mirabiles effectus malis carminibus Magos operari, v.g. inſuſurratis quibuſdam verbis in aurem tauri, belluam proſterni vt mortuã: rurſus alijs eam in pedes erigi. Parentum quoq; exſecrationes vix vnquam irritas cadere. Non inquam hæc obſtãt, quia illa de tauro ac ſimilia fiũt à dæmone, vi pacti. Execrationum vero effectus; ſi repentinus, oriri poteſt ex vehementi alteratione verecundiæ, timoris, triſtitiæ; ſi verò lentus ſit & tardus, nõ id putãdum ſono verborum perfici, ſed Deum punire iuſto iudicio liberorum nequitiã & impietatem. Huc ego retulerim illud VVeſtphalæ mulieris, quæ diris & deuotionibus filiũ reddidit immobilem; quod ad dæmonis operationem alij retulere *b.*

Secunda concluſio, *nec etiam viſio ſola, vel cum imaginatione nuda, ad hoc ſatis efficax eſt.*

a *d. li. 2. c. 11 Item Codronchius lib. 2. de morb. venefic. cap. 5.*

b *Ananias libr. 4. de Nat. dæmo.*

Hoc de faſcinatione probant Vairus *l.1.c.9. Ananias d.l.4. Codronchius d.l.2.c.2. Bokelius lib. de philtris. cap.1.* ſed de ſanitate & ſimilibus effectibus par ratio eſt.

Supponunt cõtrariæ ſententiæ auctores, oculum aliquid emittẽdo cernere cum Platonicis. Sed quo iampridem exhauſti nõ ſunt viſiui radij iſti, aut quæ hæc vis ſuppeditatrix nouæ ſemper materiæ? verior longè ac receptior eſt ſententia Peripateticorũ & Theologorũ, viſionem fieri introſuſceptione ſpeciei obiectum repræſentantis: poteſtatemq; videndi, potentiam eſſe paſſiuam, quæ alterari, non alterare queat. Viſio quoq; actio immanens eſt; qua finita nihil in obiecto ſupereſt, vtpote cui nihil acceſſit, vel in illud tranſiuit. Sunt hæc veriſſima, multa tñ prima ſpecie videntẽ repugnare. Amor ex mutuo aſpectu, lippitudo, anicularũ, faſcinatio, ſpeculorũ vitiatio, galgali, lupi, ſtrutiocameli, gallinacei, & reguli per viſũ efficacia; q̃ nunc breuiter remouẽda.

Viſus, amoris initij & incrementi, dumtaxat eſt occaſio quædam. nam principio viſæ formæ ſimulacrum viſus offert imaginationi: quod ſimulacrum phantaſia voluens ac reuoluẽs, cauſa eſt, cur homo iſtud obiectũ iudicet dignius eſſe, quod ametur & expetatur, reb. cæteris. Sic incipit quis amare: mox amor præſentia rei amatæ fouetur & gliſcit: non q obiectũ externis oculis videat (nam & abſentes magis amore cruciãtur) ſed quod aſſiduè de illo cogitet, illudq; plus q̃ par eſt æſtimet, & ſibimet imaginando fomenta & faces præbeat ardori. Etenim ſi non intrinſecum malũ foret, & ab externa penderet viſione; cur, cum plures ſimul eandem videãt & ab eadem videantur, vnus iſte deperit, contemnunt cæteri?

Lippitudo &c. à menſtruatæ viſu ſpeculis inuſtæ maculæ, non ab ipſa viſione & oculi organo manant; ſed vel ab halitu infecto per os ac nares erumpente, vel ex concauitatib. oculo vicinis, & ſuffuſioni mixtis ſpiritibus contagioſis. Ad oculum enim eſt foramen, cui indita pupilla, ex quà per neruum opticum viſio procedit, actio ſanè innoxia. Eſt etiam foramẽ cerebri aliud, vnde neruus motiuus, de ſecundo neruorũ coniugio natus, prodit; per hoc foramen cerebrum fundit lacrymas, lippitudinem, & alios prauos humores ac ſpiritus, &c. inde per exteriores oculi partes, & orbis ipſius circumferentiam, inter palpebras & tunicam candidam, huiuſmodi fluores ſtillant.

Trux aſpectus vetularum, deformi ſuo ſquallore ac tetritudine, poteſt infantulos perterrefacere. timor poſtea concitans humores facit, vt citius morbi erumpant, ad quos tenellum corpuſculum iam erat diſpoſitum ac præparatum.

Galgulum, ſeu rupiculũ, ſeu hiaticillam, auem, ſcribunt Plutarchus lib. 5. Sympoſiac. c. 7. & Heliodorus libro 3. Hiſt. Æthiop. ſi oculos in ictericum defigat, ſibi morbum, ægro ſanitatem deferre. quod ſi verum, de quo meritò Vairus dubitat: retulerim ad occultã aliquam ſimilitudinẽ ac ſympathiã morbi & auiculæ, non ad eius viſionem. hæc tantum occaſio eſt alterationis, quæ rem perficit.

Maerim lupi quia priores viderãt, vocis ei facultatem eripuerunt? Miſſas fac, bone vir, nugas poetarum de Maeri. quin potius D. Ambroſiũ laudas, ita ſcribentem; *Lupi ſi quem priores hominem viderint, vocem ei quadam natura vi videntur eripere: ſi autem eos homo prius viderit, exagitari memorantur.* lib. 7. in Luc. c. 10. Sed cauſam cape. Thom. Cantipratẽſis, hoc vult fieri, quia lupus radijs oculorum ſuorũ immiſſis homini, eius ſpiritus viſiuos in inſtanti deficcet: ijs arefactis arteriæ deficcentur, & ſic inſtrumento vocis obligatius impedito hominẽ rauceſcere *li. 2. de apib. cap. 57. p. 39.* Verũ hoc de radijs non admitto. Ideò malim cũ alijs dicere, id accidiſſe, quod qui in feram improuiſam incidunt, ob

ob micantes eius oculos & aſpectum formidabilem, metuunt vehementius: timor repentinus ſanguinẽ ad cor fugat, & frigus cæteris membris inducit, & ſubitam totius corporis alterationem, hinc raucedo & vocis impedimentum. Nec vana videtur ratio venatorum, nempe, lupũ, ſi prior hominem videat, ſe ad vindictam recolligere, & ſic noxium quendam illi, ne clamare queat, vaporem quaſi inſufflare, qui cum venenatus ſit, poteſt raucedinem adferre; cũ verò ſe ab homine iam deprehenſum videt, ac viſum fuiſſe, metuere & fugã meditantem de hoc vapore emittendo non cogitare, Iul. Scaliger hoc de lupo totum falſum contendit.

Nec ſtruthiocamelus, nec tardigrada & domiporta teſtudo aſpectu pullos ouis excludunt: in arenis.n.ea relinquunt, & aſpiciunt, ſolum vt arceant nocitura; poſtea benigna mater tellus ea calore maturat, ſicut & lacertis accidit.

Ferarum rex Gallinacei metuit aſpectum re vera, nec fucus eſt dæmonum (vt quidã ſcripſit *d*:) ſed metuit ex quadam arcana antipathia. Sic.n. videas buffone hiãte, quaſi coactam, miro cum eiulatu, muſtelã ſe ori deuorandam inſerere.

d Ananias d. lib. 4.

De reguli ſeu baſiliſci intuitu notior narratio eſt quàm verior. Si repe ritur hoc animal, violento halitu ac virulento vicinum inficit aerem, iſte necat accedentes. Quod addunt ſi ſe in aqua pura & limpida conſpiciat, ipſummet emori: dicam verbulo, non credo. Nam ſi ſpiritus iſti ex eius oculis exirent; ipſi videnti forent connaturales, quare nec interimerent: ſin connaturales non ſint, prius in oculis incluſi debuerãt nocuiſſe, ab aqua verò eos infici & venenari ridiculũ.

Adijciam his Vairi argumentis, vnum quod mihi videtur difficilius. Norunt Hiſpaniæ genus hominum, quod vocant Zauris, nos *Lynceos* poſſumus nuncupare: cum Madriti Anno CIↃ. IC. LXX. verſarer, talis ibi puer viſebatur. Ferunt hoſce videre, quæ abdita in penitis terræ viſceribus, venas aquarum & metallorum, theſauros, & ſub ſarcophagis ſita cadauera. res receptiſſima & celeberrima eſt; & fieri poſſe cẽſuerũt, non Pindarus, Tzetzes & alij poetæ modo; ſed & philoſophi *e*: quorum nonnulli vim hanc humori melancholico, & natorum inde ſpirituum vehementiæ aſcribunt. Melior hæc ratio foret, ſi tantum putarent ſe videre non viſa: nunc cũ viſis veritas reſpondeat, inanis eſt. quid ſentirem, alias explicui *f*, nec muto ſententiam, venas aquæ nouerunt, ex vaporibus manè & veſperi locis illis expiratis. Venas metallorum cognoſcunt; ex herbæ quodam genere illic naſci ſolito. Theſauros & cadauera (dicunt enim quæ & qualia) putarim à dæmonibus oſtendi & indicari. Poteſt acies oculorum, quando nullum denſum corpus interijcitur, diffuſiſſima ſpacia tranſmittere: ſed medium iſtud ſarcophagorum aut telluris, tã denſum, ſolidum, & opacum, id vel omnino expers, vel parum capax eſt illuminationis & pelluciditatis; quę ad vidẽdum neceſſaria. Accedit quod hanc iſti facultatem videndi ſolent ad certos dies reſtringere, feriam tertiam & ſextam quod latentis pacti indicium. Quin etiam rubedo oculorum, quæ in Zahuris maxima conſpicitur, plus noceat quàm iuuet acumẽ oculorum.

e Cælius Rhodiginus li. 16 antiq. lect. ca. 2. & Vairus d. lib. 2. c. 4.
f Comment. in Medea v. 231.

Concluſio tertia, *Neque contactus ſolus per ſe ad hæc eſt idoneus ſatis*. De faſcinatione probant Vairus & Codronchius *g*, ſed argumenta id æquè cõuincunt de cæteris mirandis effectibus.

g d. l. 2. c. 10. d. l. 2. c. 3.

Primò, Tactus, quatenus tactus, homini datus fuit ad proprię vitæ conſeruationem, nec vim habet aliam, niſi tangendi. Si vero vim aliquã habet huiuſmodi mira perpetrandi, vis illa ſit oportet ſalutaris natura ſua, vel noxia. Si ſalutaris, ſuo prius corpori ſalutem adferret. ſi noxia; prius

necaret eum cui ineſt. horum tamen nihil cernimus contingere. Deinde in omnes æqualiter ageret, quos tangeret; ſanaretque vel læderet etiam quos nollet. Nullis denique foret opus alijs obſeruationibus ac ritibus quæ cuncta videmus aliter ſe habere.

Scio farragines multiplices experimentorum contra ſententiam noſtram adferri; ſed parui ſunt momenti.

Primò tradunt torpedinem fariſsâ ictam tenentis manum corpuſq; totũ torpeſacere: hyenæ vmbra canes obmuteſcere: ſerpentem quernis contactam frondibus emori; eandem ibidis penna ſiſti: viperam arundinis vel faginæ virgulæ percuſſione obſtupeſcere; veſpertiliones folijs platani abigi, eryngium capræ ſumtum ore, greges totos ſiſtere: cæteras pennas aquilæ pennis mixtas, contactu abſumi: lepore marino viſo vel tacto, necari nonnullos: lupinas fides ſi iungas agninis, iſtas diſſilire. *Reſp.* hæc cuncta ratione antipathiæ naturalis euenire, & occultarum qualitatum diffuſione noxia his alijs. nec valet conſequentia, ſi inde ad hominis contactũ quo tãgit alium hominem argumenteris. nam homo homini ſpecie ſimilis eſt, nec naturalis antipathia in eadem ſpecie locum habet, illa alia ſpecie differunt.

——Puppim retinens auro tendente rudentes,
In medijs echineis aquis.——

Reſp. id cum ſemel aut bis tantum acciderit, ſi accidit; caſu ex alia quapiam cauſa accidiſſe. Ecquid poſt tot centurias annorum tam frequenti nauigatione cauſæ, vt nihil huiuſmodi audiatur? certè non mortua ſpecies; Vidi vnam apud Iacob. Plateau Tornacenſem, habent & alij alij alias. vis potius illa ſiſtendi conficta fuit; ſed quia DD. Baſilius & Ambr. in Hexam. meminere: potes confugere ad occultam aliquam qualitatẽ huius beſtiolæ, quæ vim habeat ſiſtendi motus. Lege ſi lubet Conimbricẽſes noſtros *libro 7. in Phyſic. 2. quæſtio. prima, artic 6.*

Tertio icta fides aliam vniſonam cogit tinnire. *Reſp.* cum æqualiter vtraque ſit extẽſa, nec admodum procul ab inuicem remotæ ſint, recipiũt eandem aeris criſpati reuerberationem.

Quartò Magneti ferrum affricatũ poteſt aliud ferrum attrahere. Taurum furentem ſi ficui alliges, ſtatim manſueſcet. *Reſp.* vtrumque fieri poſſe occulta quadam ſimpathia atque conſenſu qualitatum. De magnete multis noſtris Conimbric. d. quæſt. 1. ar. 3. eos adi. De tauro non ego credulus, nec qui velim periculum facere, ſcio tamen ad cauſam phyſicam referri à Glyca; quod ficus inter arbores ſucci pleniſſima ſit: quamobrem halitum ex ſe calidum, aerem ſecantem penetrabilemque emittere; qui tauri alligati ferociam domet, & appenſarum carnes auium molleſaciat.

Quinto. Cum puella napello educata, ſi Alexãder Macedo conſueſſet, lethalis ei, iudice Ariſtotele, cõtactus fuiſſet. *Reſp.* non contactu ſolo, ſed ſudoris & halitus commixti contagione, hanc eum peſtem fuiſſe hauſurũ. Sed contagio nihil habet mirum, neque inſolitum.

Sexto. Cadauer coram occiſore, propter præcedentem contactũ, ſanguinẽ ſolet fundere. *Reſp.* Varias reddi cauſas, quidam miraculo tribuunt; quidam caſui, quo factum ſit aliquando, vt cadauer tum cruorẽ mitteret, cum præſens erat reus homicidij. recenſui alio loco multas hac de re ſententias, & auctores laudaui *h*: neque adhuc dum video, quid ſolidius adferatur illa antipathia, ex vehementi odio occiſi in occiſorem; quod qualitatem latentem: & arcanam impreſſerit corpori, cum cadauere permanentem: & huc referendum illud Lucretij:

Idque petit corpus mens vnde eſt ſaucia amore.

h *Comment. in Octauiam Senecæ ver. 127.*

Namque

Namque homines plerumque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem ſanguis, vnde icimur ictu.
Etſi comminùs eſt hoſtem ruber occupat horror.

Vt ſit viui amantis & mortui hoſtis comparatio. *Sic Lemnius lib. 2. de occul, natur. mirac. cap. 7. Langius epiſt. 40. Piclorius Dialogo 9. Gemma lib. 1. de caracteriſm. c. 6.*

Septimò obijciũtur varia curationum genera mirè frequentia. Inprimis praxis quotidiana militum, qui ſolo afflatu, oſculo, aut nudi linthei appoſitione ſanant; etiam attrociſſima vulnera; quam vocant *artem S. Anſelmi.* itẽ genus illud *Salutatorum*, vt vocant in Hiſpania, vel *Gentilium S. Catharinæ, aut S. Pauli*, vt nuncupant in Italia, vel *feria 6. Paraſceues filiorũ* vt nominant Belgæ; qui omnes dono ſanitatis in varijs morbis ſe prædítos gloriantur, iuuat eos auctoritas Põponatij *li. de Incant. c. 3.* qui reſpondet, ſicut in herbis, lapidib. & animantib. inueniuntur hæ virtutes ſanandi; ſic nihil repugnare, quin & in tota humana ſpecie ſimiles vires inueniantur, vt in vno homine ſit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ. Quod ergo planta hęc vel lapis ille poſſit, idẽ hoĩem etiam hũc & illum naturæ vi effecturum. Implicatior hæc res eſt, quàm vt vna propoſitione queat enodari. Quare dico primo, Donum conferendæ ſanitatis ſiue curationis, eſſe donum ſupernaturale, & gratiam gratis à Deo datam. hoc certa fide tenendum, ex D. Pauli verbis k: *alij quidem per ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu: alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu; alij operatio virtutum, alij prophetia; alij diſcretio ſpirituum.* Tale curationis donũ; ſed a febrib. tantum ſanãdi, habere putantur in Flandria, quotquot nati ſunt ipſo die Paraſceues, & quotquot nullo fœmineo fœtu intercedente ſeptimi maſculi legitimo thoro ſunt nati; quod nequit ad naturalem cauſam reduci. quare prodigioſa eſt curatio; &, ſi nihil ſuperſtitionis accedat reducenda ad hanc primam concluſionem. non enim abſimile vero eſt, ob diei honorẽ & myſterij ſanctitatem, & honorem coniugij, hoc Deum conceſſiſſe. Nec etiam potuit niſi virtute diuina fieri, quod refertur Reges Angliæ olim quoſdã annulos benedixiſſe vtiles neruorũ contractioni & ſpaſmo ac morbo comitiali: eoſdem etiam contactu ſtrumoſos ſanare ſolitos, & vtrumq; conceſſum D. Eduardi Regis meritis, ſcribit Polydorus Virgilius *lib. 8. Hiſtor. Angl. fol. 140.* Neſcio an eodem referendum illud Petri Bleſenſis Archidiaconi Bathonienſis; cuius opera ſtudio Ioannis Buſæi noſtri partim de nouo, partim correctius edita anno ſuperiore; ſcribit Bleſ. *Fateor quidem* (ait) *quod ſanctum eſt Domino Regi aſſiſtere: ſanctus enim & Chriſtus Domini eſt, nec in vacuum accepit vnctionis regiæ ſacramentum, cuius efficacia ſi neſcitur, aut in dubium venit; fidem eius pleniſſimam faciet defectus inguinariæ peſtis & curatio ſcrephularum.* tãtum ille epiſ. 150. ad clericos aulæ Regiæ. Prodijt ante annos duos liber bene prolixus cuiuſdam Guilh. Tookeri, cui titulus *Chariſma ſiue donum ſanationis*, quo conatur docere hoc chariſmate ſanandæ ſtrumæ præditam, quę hodie regnat in Anglia Elizabetham; accepi librum dono Illuſtris Viri *Marci Velſeri* Patricij & Conſularis Auguſtani, qui quã eſt eruditione & humanitate, noluit me beneficentiæ ſuæ expertẽ eſſe. Eo in libro mihi multũ adulationis, & fuci, parũ ſinceritatis & veritatis viſũ ineſſe; nec fidẽ mereri. In primis vult hoc donũ Regib. Angliæ ab ipſo vſq; Lucio competijſſe: nec quidquã affert ad id probandum, nec fieri id põt. Nam poſt Luciũ multi Reges nõ Chriſtiani fuerẽ, quos ille vnctos nõ dicet opinor. deſijt ergo penes illos chariſma & interruptum fuit. Et meritis D. Eduardi demũ, ꝙ tribuũt cæteri? an vt Franciæ Regib. antiquioris priuilegii ſplendorẽ eripiat?

k 1. Cor. 12. ver. 9.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

piat? an vt doceat (*quod impudẽter aſſerit pag. 84.*) Reges Franciæ per quandam propaginem ab Angliæ Regib. accepiſſe? & vide, vt probet. q͂a Francorũ ferè totę prouinciæ iuriſdictioni Regum Angliȩ ſubijciebantur. bellam rationem & dignam à Francis elucidari, quod non diffido facturos: niſi inepto huic ardelioni respondere dedignentur. Nec illud quidẽ probat, vt nec Polydorus, licet aſſerat idem ſucceſſorib. Eduardi collatum, q̃ Eduardo: de quo quis non immerito dubitet. nam nec in bulla canonizationes D. Eduardi, nec in vita eius conſcripta ab Eilrhedon Rhiuallenſi amplius habetur, q̃ D. Eduardũ quandam mulierẽ ſtrumoſam perſanaſſe; nec vnum verbum additum de ſucceſſorum chariſmate, vt nec à Tagãtio, quem ipſe etiam adducit & vtriuſq; verba adſcribit, vt in manifeſto mendacio deprehendatur. Solum ergo illi de Eduardo probarunt. Addo ex Bleſenſi Henricũ II. de quo loquebãt; Polydorus addit ſui temporis Henricũ VII. & Henricũ fortè octauũ, ſed nondũ ſchiſmaticũ, nondũ hæreticũ: nã Hiſtoriam ante ſcripſerat. Quid ſi Polydoro dicam, me credere, ſi ipſe Henric. VIII. pro mendaciſſimo ſcriptore eum non habuit, ſi non idem Cãbdeni, & quotquot rerũ Angelicarum benè periti, iudicant? Res tanta vnico teſte non põt probari. Tookerus aũt idẽ donum contendit nõ ſimpliciter conceſſum Elizabethæ, ſed multo excellentius, quia ſanctior Eduardo. Non mirere: nã & Apoſtolis, & Sanctis oĩb. & ipſi Sãcto Sanctorũ præfert eo libello in Pręf. & c. 3. 4. nõ ſemel. Demum quo pacto probat hoc Reginale miraculũ? Primũ *pag. 90.* per fictitium quoddam ſuum colloquiũ cum Pontificijs quibuſdam, quorum nec noĩa, nec colloquij locum aut tẽpus addit; ne deprehendatur. cur non finxiſti, Sanderũ, Campianum, Alanũ, Stapletonum? glorioſè de his triumphares. Nunc reſpondeo eſſe quendã, qui de quodã, cuidã nihil credit. Vis ſcire: ego, tibi, de toto hoc colloq. Sũma colloquij ſe illos cõuiciſſe bullas excõicationis in Henricum VIII. à Clem. VII. & à Paulo III. & in Eliſabetham à Pio V. latæ impias fuiſſe; quia Reginæ Eliſabethæ chariſma ſanationis integrũ remanſiſſe poſſit oſtendere. quo audito, illos quaſi animis conſternatos ſubitò conticuiſſe, opinor imprudentiam tantã admirantes; vel metu delationis negare non audentes. Sed quo pacto probat? primum ſe à teſte fide digno inaudiuiſſe quendã Romanenſiũ fidei, in via ſibi occurriſſe propè Londinũ, qui fateretur, ſe ſtruma Reginæ contrctu liberatum. Quaſi vero ille vnicus teſtis; nec noĩatus, nec iuratus, nec tẽporis, nec circumſtantiarũ cæterarum memor, ſufficiat ad conuincendum. His addit poſtea teſtes alios alio curatos tẽpore quos noĩat omnino quatuor, duos maſculos & fœmellas totidẽ; vt ſint duo paria. Et hi ſunt *multa millia, quos ait ſanaſſe, & velle ac poſſe infinitiorem numerũ.* Probat etiam à cæremoniarum ſanctitate; quæ mihi ſuſpectæ, quia video medicos prius emplaſtra applicare; & eas longè diuerſas eſſe, ab ijs quib. vſum fuiſſe, D. Eduardum, ex Eilrhedo Tookerus non ignorat. Tertia probatio deducitur ex eo q̃ Regina nec omnib. nec ſemper, ſed aliquib. aliquando hanc gratiã & grauatè ſolet impertiri (*pag. 105. & 106.*) item quod pars magna hoĩum curata iſtius gratiæ beneficio, quaſi relabitur in priſtinũ morbi ſtatũ (*d. p. 106.*) quod potius eſt indicio, non eſſe hoc chariſma à Deo; cuius perfecta ſunt opera & ſanationes; contra, quæ ope malorum ſpirituum fiunt, nec planè ſanent, nec perpetuò liberãt. Nec ad rem facit quod ex Chriſoſto. ſubdit: nam id ad principiũ ſanationis pertinet, non ad recidiuam morbi: de quà nunc loquimur. Probat etiã quia quidam Iudocus Hundius eã curationẽ pictam in lucem dedit. cur non addidit epigramma aliquod? Nã *pictorib. atq; poetis, quilibet audendi ſemper fuit æqua*

Digitized by Google

aqua poteſtas.Nec plura habet proban
di genera:poſtea c.9.ſoluere conatur
obiectiones aduerſariorum , quas ita
proponit,& appareat eum Puritanos
& cæteros merè Caluiniſtas planè ha
bere diſſentientes , & inficiantes ac
damnantes totam hanc ſcrophuſanā
ſtropham.ſi nec fratres eius Euange
lici credunt:fruſtra petat, me Catho-
licum ſibi credere ; qui ipſum & fra-
terculos illos omnes pro hæreticis
habeo:& ex ipſiusmet opere poſſum
efficaciter Catholicis (nam Caluinia
nos aut caluinopapiſtas nihil moror)
perſuadere , non temerè credendum
libro Tookeriano . Argumenta hæc
ſunt. Miracula propria ſunt Eccleſiæ
Catholicæ, & nulli dantur qui ſit ex-
tra Eccleſiam Catholicam(*hoc probat c.5.*)Sed Elizabeth eſt extra Eccleſiā
Cathol.ergo Elizabethæ non dantur
miracula.Minorem probo. quia Eccl.
Romana,ſola eſt Catholica. Elizabe-
tha,vt ſchiſmatica,eſt extra Eccleſiā
Romanam.ergo Elizabetha eſt extra
Eccleſiam Catholicam. Maior proba
tur,quia Eccleſia Catholica eadē eſt,
quę vniuerſalis . Romana ſola eſt
vniuerſalis . ergo ſola eſt Catholi-
ca.ſolam eſſe vniuerſalē : docent oīa
Hiſtoriarum monumēta: certè veſtra
Anglicāna , cuius caput eſt Elizabe-
tha,mediam inſulam non egreditur.
Secundo,Non poſſunt miracula fieri ,
ad confirmationem falſæ fidei : *nō ſemel hoc dicis,& verè dicis* .) Sed fides
quam profitetur Elizabetha eſt falſa
fides.ergo ad confirmationem fidei ,
quam profitetur Elizabetha, nō poſ-
ſunt fieri miracula. Minorē negabis ;
probabo,quando articulos fidei Eliza
bethinę mihi propoſueris.intereà qa
catholicos alloquor,quib.certum eſt
Elizabetham Sacramētariam,& pro-
inde hæreticam , argumentum eſt
prorſus apodicticum . Nec potes re-
torquere,dicendo non faceret mira-
cula,niſi vera eius fides foret; ſed fa-
cit,ergo vera eſt eius fides,nam aſſu-
mis ꝓ explorato, id de quo diſcepta-
mus: ego verò præmiſſis nitor , quæ
Catholicis ſunt fidei,hoc eſt certiſſi-
mæ.*Tertiò* in Eccleſia Catholica ſem
per effulſiſſe charisma ſanitatis, pro-
bas toto c.4.ex D.Irenæo, D.Aug. D.
Nyſſeno,D.Greg.Mag.& alijs, de re-
liquijs D.Stephani,de Greg.Thauma
turgo,Hilarione,& alijs Sanctis, vſq;
ad noſtra fermè tempora. Vnde argu
mētor:Horum fuit vera Eccleſia:nos
Papiſtæ ſumus in eadem in qua ipſi
fuere:ergo nos ſumus in vera Eccle-
ſia:vos in alia eſtis,quā nos;ergo vos
nō eſtis in vera Eccleſia. Vnde ſequi-
tur verū & inuictum eſſe primū argu
mentum noſtrū. Illorum Patrum ve-
rā Eccleſiam fuiſſe,tu ipſe fateris; qa
fateris per hæc miracula illorum pro
bari miraculorum cōtinuam efficien
tiam.Negas nos in eadem cū illis Ec
cleſia eſſe?probo.illi Romanum Pon-
tificem , pro capite Eccleſiæ viſibili
agnouerūt, vt & nos:illi crediderūt,
quicquid nos credimus; purgatoriū,
ſeptem Sacramenta,præſentiam cor-
poris Dñici in Euchariſtia, orandum
pro defunctis, &c. quæ vos negatis ,
nos profitemur:nec nos quicquā cre-
dimus,quod illi non crediderūt; vos
autem nec vnum illorū , quos nomi-
naſti miraculorū verorum patratorē,
laudare poteſtis;quo cum in fidei ca-
tholicæ articulis per omnia conue-
niatis , aut a quo nos in collo diſſen-
tiamus.Ergo non vos, ſed nos , in ip-
ſorum Eccleſia, hoc eſt vera , ſumus .
Ergo præterea fatearis oportet.vel il
lorum miracula non fuiſſe vera mira
cula,vel Reginæ veſtræ; quæ alterius
Eccleſiæ,alterius fidei eſt , quam illi
fuere;vera miracula non eſſe.

Denique ſi quæram à te;cur in ſani-
tatibus à Veſpaſiano, Pyrrho & alijs
Gentilib.vel hæreticis collatis , non
recognoſcas manū Dei, ſed diaboli ?
reſpondes c.5.quia infidelium opera
hmōi actu & factu impurorum ſpiri-
tuum fiunt,& laudas D. Auguſt.huius
ſententiæ veriſſimæ auctorem . Re-
ſpondeo igitur,cum hanc ſententiam
veram eſſe credas,an fas tibi ſit,cre- *lib.10.de ciuitate Dei*
dere miraculis , quæ Chriſtianiſſimi

Franciæ Reges in hoc genere ad fidei Apoſt. Rom. confirmationẽ operarentur? ſi fas credere, ergo iam concedis in probationem falſæ fidei (ſic. n. profiteris) vera miracula patrari poſſe, quod negaſti, & eſt falſiſſimũ. Si vero dicis id tibi fas non eſſe; nec nobis Catholicis fas erit credere, quæ facit Elizabetha ad confirmationem fidei ſuæ, Dei ope fieri, aut vera eſſe miracula: ſed ea cogimur dicere, vel fictitia, ſi non verè ægri, vel fieri phyſica aliqua vi emplaſtrorũ, aut aliorũ adhibitorũ, vel ex pacto tacito vel expreſſo cum dæmone; à quo nec hæreticorum genius, nec aliæ quædã circumſtantiæ multum abludũt. Tu Tookere videris, quid me horũ oĩum malis credere: nã tibi credere, in ijs quæ aſſeris, nondũ decretũ mihi neq; conſtitutũ. Neq; tu cures ſuadeo, qd ego de hac re credã: perge potius Dñam tuam palpare, & ſcribere, vnde caput vnctius queas referre. De Franciç regibus; quorum adhuc nullus apertè hæreſim profeſſus fuit; es nõ Annalium modò, ſed & medicorũ publicis libris, *vt Guidonis in Chirurg. magna trac. 2. doctr. 2. c. 5. & Io. Tagautij li. 1 inſtitut. chirurg.* & quotidiana certaque experientia eſt conteſtata; hoc illis beneficium quondã conceſſum fuiſſe, vt contactu ſtrumas ſeu ſcrofulas ſanarent. Si vis ea naturalis fuiſſet, non per traducem hereditariã regni tranſiuiſſet in Regẽ ſolũ, excluſis cæteris fratrib. quorum ſæpè temperies, & cõplexio patri ſimilior, quàm Regis ipſius. Conditio quoq; ſceptri ſeu coronæ, cui comes illa facultas medica, nihil tale poterat naturaliter largiri. De Pyrrhi Regis digito, cõtactu morbos ſanante; iure optimo Aut. Mirandulanus cenſuit hoc mendacijs incredibilib. adnumerandum; vel, vt puto, dæmonicis potius. Nihilominus.

Dico 2. *negandum non eſt aliquando nonnullos inuentos, & inueniri, qui ſolo contactu ſanant.* hæc concluſio probatur legendis ſanctorum paſſim, & quotidiana experiẽtia. Et hæ ſanitates cõferuntur interdum, dumtaxat ad certum tps, vt legimus B. Petronillam à S. Petro, ſpirituali eius parẽte, ad breue tempus ſanatã fuiſſe; & quod narrat Mich. Medina *l* de puero quodã Salmanticenſi: interdum ad totam vitam non redeunte morbo. Ad tẽpus quidem id contingit, quando ſanans id à Deo impetrauit certam ob cauſam, maiusq; bonũ ſanitati, v. g. ne ſanitate is abutatur, aut ad maius meritum patientiæ, alioqui ordinariè curationes miraculoſæ perfectæ eſſe cõſueuerunt. Sanatio verò naturalis fit ad tempus, quando, ſubſecuta in melius immutatio; proficiſcitur ex ſola vi imaginatrice ægri, vt de puero illo cenſuit idẽ Medina. Eſt in Hiſpania genus hoĩum, quod Saludadores vocant, vel Enſalmadores, eo diſcrimine, quòd illi dicant ſe ſanare vi orationum, quas conceptis verbis dicũt: illi, vi ſaliuę, & halitus, quẽ ægro inſpirant. de his dico 3. *Salutatores, & Enſalmatores, nec poſſunt diſtrictè & in vniuerſum damnari, nec etiam in vniuerſum approbari.* etenim poteſt fieri vt aliquando nonnulli habeant donũ ſanitatis; ſic Victoria & Veracrucius *m*: & ſic admitteda quæ Nauarrus *n* ſcripſit his verbis: *Porrò illi qui vulgo Salutatores vocantur (quantumcunq; aliàs ſint perditiſſimi homines) licitè poſſunt ſuo munere perfungi: quoniam gratia illa gratis data hmõi hominib. à ſolo Deo conceditur in vtilitatem aliorũ, & allegat, Margaritã confeſſor.* Sed hoc nimis generaliter dictũ: raro. n. ſicuti vtuntur, licitè vtuntur: nec credendũ tot hoĩbus peſſimis hoc donum à Deo attributum. Quamobrem conſulo Vicarijs & Officialib. Epiſcoporum, cæteriſq; ordinarijs, vt priuſquã permittãt eos, hoc curationis munus obire, diligenter examinent, an naturalib. vtantur remedijs, an vero per gratiã gratis datam, an per pactum cum dæmone operentur: quæ ſunt ex circũſtantijs cognoſcenda. Quod vniuerſim non ſint reijciendi, contra quàm inſinuat Ciruelus *3. p. de ſuperſtition. c. 3.*

l *d. l. 2. c. 7.*

m *Vic. relect. de Magia. Veracrux lib. 2. de anima ſpeculat. 2.*

n *Manual. c. 11. num. 36.*

c. 3 & 7 probatur, quia nunquam abbreuiatur manus Domini, ne hãc gratiam quibus vult largiatur. certum tamen puto, hanc nunquam largiri niſi Catholicis: hactenus enim nulla hæretici miracula fecerunt.

Dico 4. *ſolo cõtactu, aut ſibilo, aut halitu, aut oſculo, naturaliter quenquã alteri graue & uerũ auferre morbum, uel uulnera ſanare, uel ferrũ extrahere poſſe, non credo*. hæc cõcluſio tota eſt contra Pomponatium & quo ad contactum, etiam repugnat Veracrucio. illius fundamentum iã poſui, huius autem hoc eſt: naturali cõplexione vel conſtellatione quidã ſunt nociui, qđ in faſcinatione patet ex ſolo aſpectu ergo ex iiſdem cauſis, quidã naturali cõplexione vel conſtellatione erunt ſalutares & medici. Sed tã paucis verbis multa ſupponit, non concedẽda. primò quod de conſtellationib. Albertum ſecutus, ait, verũ non eſt. Si loquitur de cõſtellatione, quando iſte naſcebatur: omnes eã vim habituri, qui tum nati. quod quis credat? ſi de conſtellatione ſub tempus cõtactus; poterũt ſanare omnes, quotquot tũc tangent: ſi de vtraque ſimul: annus ille magnus interceſſerit oportet, qui candem ſtellarum poſituram & influxus reduxerit quãdo tangit, qui erãt natus, at quis tanto viuit, vel vixit tẽpore. Alioquin non poterit hoc alia die præſtare, quam quando poſituræ æqualitas iſta, quam oportet, acciderit. quãm igitur incerta futura hæc curatio? Secundo quod vulgarem illam de faſcinatione opinionẽ admittit, hoc poſtea docebo prorſus à vera Philoſophia alienũ. Tertiò peccat illatione. nec .n. ſequitur nociua eſt qualitas hominis in hominem; ergo & qualitas hominis in hominẽ ſatenda eſt eſſe ſanatiua. nam auctore Ariſtotele *o* plura neceſſaria ad ſanitatẽ, quam ad ægritudinẽ. malũ .n. ex quouis defectu, bonũ ex integra cauſſa. Deinde contagio ſolo hauritur afflatu. Verum in hac curatione ſedulò obſeruant modos taugendi certos, numerum & alias cerimonias. Accedũt multa ſuſpitione plena & periculo. Primo quod ſalutatores illi dicũt, ad virtutem hanc exercendam multo vini potu opus ſe habere. fieri autem non poteſt, vt vini potus proſit ad cõtrariorum morborum curationem. ſi proſit frigidis, nõ poterit calidis. Itẽ ſolent panem à ſe admorſum porrigere morſis à cane rabido, vel infectis toxico: cui pani neutra cauſarũ Veracrucij ſuffragatur. Tertiò dicunt in præſentia alterius ſalutatoris, vim maiorem ſalutandi habentis, ſe ſanare nequire. quod eſt abſurdum. deberet .n. potius vis illa, ſi naturalis eſſet magis intendi. Quartò mentiuntur, eum dicunt naturaliter vnum ſalutatorem ab alijs ſalutatorib. cognoſci, licet eũ prius nũquam viderint: quod ſignum alicuius notæ illis à dæmone impreſſæ. Sanè pleriſque totæ veſtigium ineſt, vt dictitant ipſi, S. Catharinæ vel Quiteriæ. Quintò falluntur, dũ putant hanc vim competere ſepti mo cuiq; filio, ſi maſculinum ordinẽ fœmineus partus non interruperit. quod eſt ridiculum. Sextò ſæpè iactitant ſibi reuelari, quæ procul in eorũ abſentia geſta fuere, vt ille qui Torquemadæ patrẽ à morſu canis rabidi ſanauit. narrat Hiſtoriã ipſe Torquemada *p*. Septimò gloriantur ſine nocumẽto ſe tractare poſſe carbones & ardentem clibanum ſubire; quæ naturaliter fieri nequeunt; niſi ſe præmuniant lotione & inunctione rerũ frigidiſſimarũ, quæ tñ non poſſunt niſi ad modicum tempus ignis actiuitati reſiſtere. Vnde & Vairus *q* narrat, ex hoc grege quendam, cum ingreſſus furnum fuiſſet, & alius, eo ignaro, anuã occluſiſſet, ibi flãmis abſumptũ.

Venio ad Põponatij fundamentũ, & reſpondeo; lapides, herbas & animalia, quæ vim aliquam beneficã huiuſmodi à natura acceperunt, eã obtinere ex tẽperamẽto certo, & definito totius ſpeciei. fit .n. inde, vt omnis magnes ferrũ attrahat, omne rhabarbarum bilem expurget, oĩs rupica mor-

o Problem. ſect. 7.

p Herti Florum colloq. 3.

q li. 2. de Faſcino c. 11.

morbum ictericum ſanet. Oporteret ergo, ſi ſalutatoribus vis ea naturalis ineſſet; ratione ſpeciei humanæ eam accepiſſent, & ſic omnes hoĩes ea vi pollerent. Si ratione indiuidui & ſingularis cõplexionis hoc vni tribuis, quod alteri adimis; cur nõ in magnete quoq; & rupica hæc diuerſitas, ratione indiuidui, reperit, vt vnus magnes nequeat, quod poteſt alter? Neutra ergo ex patre ſimilitudo locũ habet. Item quod rhabarbarum bilem temperet, id facit ratione peculiaris ſui temperamenti. cuncta.n.ſpeciei illius indiuidua & nulla alterius, eodẽ planè modo morbis medentur. Sed in hominib. non poteſt hæc ſimilitudo & paritas temperamenti; quia hominis forma diuerſiſſima eſt, à forma rhabarbari; quare & temperamentũ corporis diſcrepat à temperamento rhabarbari, nam alias longè requirit diſpoſitiones materiæ forma hominis, quàm forma plantæ, ſucciue. Quo ergo pacto vis eadem naturalis ratione temperamenti competat homini; quæ rupicæ, vel rhabarbaro?

Quoad illos autem, qui genus & cogitationem B.Pauli tumidis buccis crepant, ſeq; angues ſine læſione cõtrectare poſſe; iam pleriſq; impoſtura cognita eſt, ſolere prius contra morſum ſeſe antidotis præmunire.

De militari illa vulnerũ curatione; audacter dico, niti dæmonico pacto, & ex genere ſuo, id lethale crimẽ. Blaſphemiũ quoq; eſt vocare artẽ D. Anſel. quæ fuit Magi illius Anſel. Pamenſis commentum. Accedit quod ſic à vulnerib. aut morbis ſanati, poſtea in dolores grauiſſimos & ſæpè morbos ſæuiores reincidant, r & vt plurimum vitæ exitum peſſimum ſortiantur; quod poſſem mihi notorum exemplis aſtruere. Sed parco nominibus mortuorum.

r *Ananias li. 4. de na. dam.*

Reſtat quiddam Alberti Magni, s qui refert duos ſe vidiſſe pueros, quorũ vnus cum ferretur iuxta oſtia clauſa, omnia, quæ ad dexterum eius ſita, aperiebantur; ab altero vero idem in ſiniſtris oſtijs præſtabatur. cur non ergo ferrum ex vulnere ad ſolum contactum vel præſentiam alicuius excidat? Nõne ſcribit Matthiolus, in Italiæ montibus herbam ſe nouiſſe, qua ab equis calcata continuò ferrei calcei ſoluuntur. Pici herba cuneum adactum extrahi, teſtib. Democrito, & Theophraſto. Æthiopide herba certo ritu incantata, feras oẽs ſi admoueat aperiri; & ſuo tpe Venetijs furem ſuſpendio damnatum, cui ſic fores oẽs patefiebant. *ſic epiſto. Nuncupatoria in* in Dioſcoridẽ. *Reſp.* In vltimis duob. apertam incantationem acceſſiſſe; in priorib. duab. herbis, occultam attrahendi & diſijciendi vim à natura inſitam: quæ vis naturaliter hoĩb. ineſſe nequit. Nec ratione ſpecifica, quia nõ omnes habent; nec indiuiduali; quia conditiones indiuiduantes non producunt talem effectum. Quare nec Ariſtoteles, nec quiſquam rectè philoſophantium, hoc eſt crediturus *mirandumq́; vehementer vnum Albertum, plura narrare ſolũ, ſe hmõi creditu difficilia vidiſſe, quàm ad illum vſq;* (vt ait Ant. Mirandulanus) *cæteri qui extant ſcriptores tot ſæculorum ſimul omnes*. Si tamen hoc accidit, dæmonis præſtigijs aſcribendum. Cuius etiam pacto & incantationibus fretos fuiſſe Pſyllos Marſos, ſatis colligitur, ex Plutarcho, Plinioque, clarius etiam Alchimus Auitus lib. 2. his verſibus;

s *ex lib. 3. de motu animalium.*

Iam Magicam dignè valeat quis dicere fraudem,
Occultas tacito tantantem pectore vires?
Legifer vt quondam vates, ſub rege ſuperbo,
Dum noua monſtraret iuſſi miracula ſigni,
Commouit liuore magos, vt talia tentent,
Accumulentque ſuas zelo feruente ruinas:
Queis forſan ſi ſuppeteret non vana poteſtas,
Demere, non etiam properarent addere monſtra;

Æmu-

Æmula ſed ſignis tantùm, non viribus aqua.
Quod remouere nequit, duplicata ſuſtinet ira.
Hinc eſt laudato quod poſſunt carmine Marſi,
Cùm tacita ſanos producunt arte dracones
Abſentes, & ſæpè iubent confligere ſecum.
Tunc vt quiſque grauem bello perſenſerit hydrum,
Aſpidis aut duræ clauſas cognouerit iras,
Concutit interiùs ſecreti carminis arma,
Protinus & laxis verbo laſſente venenis,
Mox impunè manu coluber tractatur inermi,
Et morſus tantum, non virus in angue timetur:
Interdum perit incantans; ſic callida ſurdus
Adiuratoris contempſit murmure ſerpens.
Hoc quoniam de matre trahunt & origine prima,
Anguineæ fraudis quod ſic, linguaq; periti
In ſpeciem reddunt commercia mutua fandi.

CAPVT IIII.

De Magia Artificiali.

HÆc mira quædā perficit per humanam induſtriam. tātum enim nunc loquor de operatrice; diuinatoriæ ſuum locum reſeruo. Magica *operatrix artificialis* & ipſa duplex eſt; *Mathematica & Præſtigiatoria. Mathematicam* voco, quæ nititur principijs geometricis, arithmeticis, vel aſtronomicis. huius exempla ſunt, Sphæra illa Alchimedis, ſecundum Claudianum vitrea, de qua M.Tul. *a* & in Siracuſarum obſidione nauium per ſpecula combuſtiones *b*: Archytę colūba lignea volans *c*: Leonis Imp. auiculæ aureæ cantillantes *d*: & Boetij æreæ, volantes & cantillātes, ſerpentes ex eodē metallo ſibillantes, & ſimilia multis narrata *e*. Hæc Magia vocatur ab Herone & Pappo θαυματουργική. Supponēdum autē nihil hīc efficere poſſe, quod rerū naturæ repugnet: quin imò indigere cauſarū naturalium ope, certo motu & dimenſionib. applicatarū, vt in ſpeculis illis Archimedis, & hydraulicis noſtris & automatis patet. Quare ſi quis effectus proponatur, cauſarum naturaliū efficacitatem ſuperans, ille ad prodigioſos referri debet, etiāſi humana induſtria ad inſtrumenti confectionē motumve concurrerit. Idcirco diſſentio à Guilhel. Pariſienſi, Medina & alijs: qui caput aeneum Alberti Mag. (quod narrant) humano credunt artificio articulatè locutū. nec. n. humana induſtria hucuſq; pertingit: nec naturalis ratio patitur, vt res inanimata, vocem humanam ad lubitū interrogantium reſpondendo, emittat. nam hæc vitā, & reſpirationē in loquēte, perfectiſſimam vitalium organorum cooperationē, & diſcurſum quendam loquentis, requirunt. Quæ cum huic capiti defuerint oīa; ſi loquebatur, ille in capite loquebatur, qui in ſtatuis idolorum oracula fundebat; qui ſolus cacodęmon fuit. Notum. n. ſimulacra vocis propriæ expertia fuiſſe. *Simulacra. n. Gentium argentum & aurū: os habent & non loquentur. neq; enim eſt ſpiritus in ore ipſorum*. Fuit illa ſententia Guilhelmi, & olim Hermetis, ſed à Theologis cōfutata iampridē. *f* Huc pertinet globus ille artificioſus, ſeu ahenea ſtatua, ſic confecta, vt occulto loco, funiculo, qui intenſus erat, remiſſo, ſagittas in ſpectantem eiacularetur: quo pacto Kennethum M. Scotorum Regem, à Fenella interemptū in Maioris & Boethi *Scotiæ Annalib.* legitur: Eodem reducenda quorundā mirifica ſolertia, ferentiū immania pondera fronte, & funambulorū globis inſiſtentium (vt vidi) & qui membra, quaſi lutea cōfractave, vti lubet, flectunt,

a 1. Tuſ. & 2. de nat. Deor.
b Plutarc. in M[...]*cel. & Zonaras tom. 2.*
c Gellius libr. 10. Noct.
d Glycas & Manaſſes in Annal.
e Caſſiod. varia. epiſt. pen. & Polit. 1. in Panepiſtemone.
Pſ. 134. v. 15
f D.Th. li. 3. contra gent. c. 104. Valentia 2.2. diſp. 12. p. 2.

flectunt; de quib. egit D. Chryſo. *hom. 19. circa fi. ad Pop. Antioc.* ad quæ ſolet plurimū iuuare corporea diſpoſitio, & naturalis agilitas, vt plurimis exēplis docet Andr. Libanius *p. Mirabiliū tract. de Noctambulis in fine operis.*

Altera ſpecies ludicra & deceptoria vocari poteſt *Præſtigiatrix*: cuius effectus nō ſunt quales, aut qui viden tur, ad eam pertinent pleraq; quæ ab agyrtis, circulatorib. & funambulis creditur patrari incantationib. cum agilitate pedum vel manuum fiāt; vt quæ de Reatino quodam narrat Pomponatius: interdum fiunt etiam per animalia bruta longo vſu edocta, vt quæ Ioannes Leo narrat, de aſino & camelo g: interdum per merā impoſturam, & meatus occultos aliquibus ſubingreſſis, vt faciebant ſacerdotes Beli, qui à Dracones cibos deuorari fingebant: h vt fiebat in celebri illa ſolis menſa i, quām vulgus peregrinorum putabat ſponte ſua cibos ſuggerere, reuera tamen cibi à vicinę vrbis incolæ ſuggerebantur k. Etiam accidebat, in fictitijs illis idolorum amoribus ac ſtupris, de quibus Ioſephus, & Rufinus l.

g *Deſcriptio Africa li. 8. et lib. 9.*
h *Daniel. 14*
i *D. Hieron epiſt. 103. ad Paulin.*
k *Herod. li. 3.*
l *Ioſeph. lib. 18. antiq. c. 4 Rufin. libr. 2. hiſt. eccl. c. 25*

Thaumaturgica, vt & Magia naturalis, p ſe bona eſt, & licita, vt omnes artes per ſe ſunt bonæ. Per accidens vtraque fit illicita. primò qñ in malum finem referuntur. ſecundo qñ ſcandalū oritur, eo ꝙ putentur hæc fieri dæmonum opera. quare non deberent hmōi permitti, niſi circulatores publicū & idoneum à Catholicis haberent artis ſuæ teſtimonium. Tertio ſi quod inde ſpirituale vel tēporale damnum corporis aut animæ immineat ipſi circulatori, vel ſpectatorib. Ex hoc. n. capite damnantur, qui ſine neceſſitate vel cauſſa iuſta, ſe mortiſpericulo per luſū exponūt m.

m *Silu. & Fumus in verb. ars. Nauar. c. 15. num. 8.*

Cæterū *Naturalis & artificioſa* Magia, duo ſunt velamina; quib. ſe occuleret ſolet Magia *Diabolica*. ſemper enim vel naturæ vim mentitur, vt in ijs quæ de aſtrorum influxu, & temperie hominis ſuperiore capite diſſeruimus: vel mētitur artificium; vt in characterib. imaginib. & huiuſmodi, de quibus diſputandum q. ſequ.

Nunc de præſtigiatrice quadā, ad illa quæ poſtea diſſerentur *li. 2. q. 8.* ſapienter ab Vlrico Molitore *li. de Phytonicis mulierib.* animaduerſum fuit, a diabolo ſic medium diſponi poſſe, vt vna res alia videatur: & talia experimenta plurima fieri a ioculatorib. cū autē ſatanas *ſit magiſter* (ait) *ioculatorum*, nemini dubiū eſſe, quin ſubtilius hæc diabolus operari poſſit. hic, nunquā diſcipulus eſt doctior præceptore. Talis illa, de qua Niderus, *in Formicario, cap. de maleficis & eorum deceptionib. Coloniæ*, inquit, *citabatur virgo quædam, quæ mira in conſpectu nobilium feciſſet, quæ arte Magica videbantur fieri, mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubitò in oculis omniū redintegraſſe: vitrum quoddā ad parietē a ſe iactatum & confractum, in momento reparaſſe & ſimilia. Manus inquiſitoris euaſit excæcata.* Bodinus notat, eos ſolere decem magicis prçſtigijs vnū ſubtilitatis ſeu agilitatis artificioſæ actū miſcere; vt perſuadeant, quæcunque ab ipſis geruntur, citra præſtigiū, ſola dexteritate & arte fieri. procurāt, vt quicquid ſortilegij admiſcent, id ſubtilitatis & agilitatis eſſe videāt, Amat ſatan homines ad riſum prouocare, vt læti ac hilares imbibant impietatem. ſic præſtigiatores iſti agyrtæ, ioculatorij miriones, circulatores, ipſos iudices ſæpe ad ineptā quandā lætitiā & admirationē pertractos faſcinant, vt cuncta ipſis iocatoria tm̄, nec punienda videantur. frequens taliū ſemper vbiq; prouentus fuit, & ſeges etiā hodie in aulis quorundam Principum, allio & cicuta nocentior. In Francia Triſcalinus coram Carolo IX. alias laudato Rege; ex cuiuſdā nobilis, ab eo remoti, torque, annellos ad ſe ſigillatim cūctis ſpectātib. pelliciebat, eoſq; manu recipiebat aduolantes, vt videbāt; nihilominus mox torquis integer, & illæſus repertus fuit. Hic conuictus multorū, quæ nec

Bodinus in dæmonan.

arte,

Digitized by Google

arte, nec actu humano, nec naturâ fieri poterant; faſſus eſt ope diaboli cũcta ſe pfeciſſe; quod ante obſtinatus negauerat. Ioan. Trithemius, ex antiquioribus refert, anno 876. tempore Ludouici Imp. Sedechiam quendam religione Iudæum, profeſſione medicum, ſtupenda quædam coram Principibus viris feciſſe. videbatur hominib. deuorare hoplomachum equitẽ; currum quoq; onuſtum fœno cum equis & auriga: amputare capita, manus, & pedes; quæ pelui coram impoſita ſanguine ſtillantia cũctis ſpectanda præbebat, & ea ſtatim hominibus illæſis ſuo quoq; loco reſtituebat; venationes, decurſiones, & haſtiludia, & quæ hoies in terris agitant, ea in aere audiri faciebat: media bruma hortum amœniſſimũ, in Cæſaris palatio, arborib. herbis, floribus, cantillatione auicularum, ſubitò natis & auditis, producebat: Si quis pedẽ attraheret alterius, pes ſubſequebatur, & homo innoxius perſiſtebat. In Sicilia Eunum proponunt, ſed eius facinus illud, quo inter verba flammam ore videbatur vomere, artificio quoque non præſtigijs planè tribuendum. nã in ore abditã nucẽ ſulphure & igne plenã hẽbat, qua leniter exſpiratione mota, fundebat flãmam, vt ſcribit Tho. Fazellus *decad. rerũ Sicularũ li. 5. c. 2. li. 3. deca. 1.* mira refert de quodam Diodoro, quẽ vulgus Liodorũ vocat: hunc magica arte imbutum, miranda præſtigiorum machinatione Catanæ floruiſſe. *Is namq; potenti carminũ ſuorum vi hoĩes in bruta animantia conuertere, oĩumq; fermè rerum formas in nouas metamorphoſes transfundere; longiſſimisq; à ſe ſpatijs diſſitos, repentè ad ſe trahere poſſe videbatur. Catanẽſes præterea adeo crebris laceſſebat iniurijs, & contumelijs dehoneſtabat, ut vaniſſimæ credulitatis laqueis circũuẽti, ad cultus ei pendendi ſtudiũ concitarentur. Qui cũ capitis reus cruci tradendus eſſet, eliciorũ carminũ præſentiſſima arte à Catana Byzãtium, cuius imperium eo tẽpore Sicilia agnoſcebat, & rurſus à Byzantio Catanã è lictorũ manib. dilapſus, paruo tẽporũ interſtitio, per aerẽ deuehi ſe iuſſit. Quib. veneficijs adeò populo factus eſt admirabilis, vt in ipſo quandã numinis potentiam eſſe rati, errore ſacrilego cultũ ſacris debitũ ei exhiberent. Sed candẽ à Leone Catanenſi Epõ, diuina virtute ex improuiſo captus, frequenti in media vrbe populo, in fornacẽ igneã iniectus, ignis incẽdio conſumptus eſt.* Sic diuina iuſtitia prçualuit, & q ſe iudicib. fortè aminus iuſto zelo motis eripuerat, è ſcti viri manib. elabi non potuit. His ſimilia pſtigia narrabo ſeq. lib. 6. in prin. & quædam Craſtheni cuidam tribuit Creſpetus ex Athenæo, & alijs quibuſdã ex Antonij Gueuaræ Epi Modonedẽſis *li. 3. horoligij principũ c. 43. & 44.* & meritò ſubdit, quod iam monui, iſtos ioculatores quantũuis artificioſis operam dæmonum adhibẽre; ideo legib. latis Franciæ Reges S. Ludouicus, Philippus Auguſtus, & Henricus III. regno exulare tales ſanciuerunt. *Creſpet. de odio Satanæ diſcur. 12. li. 1.* Noſtris temporib. Cæſariũ Malteſiũ Pariſijs captũ fuiſſe, ſed aſtu carcerib. elapsũ ferebãt; idq; Baxius inquiſitor inter cætera in iudicio obijciebat; ſed cũ vrgeretur, & dãnationem metueret, à gubernatore, q tũ erat iudicib. eccleſiaſticis ſuperſedere iuſſis, ereptus, in aulã irrepſit; & ibi multa de nouo cępit edere. chartas luſorias in alterius eas tenentis manu, ipſe diſtans, ſic mutabat, vt bis terq; alia in eis figura appareret: in altera menſæ parte poſita vaſa ad ſe alliciebat moto vitri tantũ fruſtulo: cogitationes nõnunq̃ diuinabat alienas, vt cũ ſparſa ſaccari granorũ minutorũ in menſam magoa multitudine, quod quis ſibi granũ mẽte delegiſſet indicabat; etiam ſi quis, in deligenda re propoſita, dubitaſſet, addebat hæſitationẽ, & reſolutionẽ: iactabat quod alter eſſet electurus, id ſe diu ante prænouiſſe; & alia multa: propter quæ tertio in ius ab Illuſtr. Archiepõ Mechlinienſi, D. Houio anno 1600. vocatus, cũ ſiſtere ſe pollicitus eſſet, aufugit ad aſylũ om-

omnium Antichriſti præcurſorum. Princeps ille; qui præſtigiatorem iudicio, auctoritate, nō iure eripuerat, vix biennium ſuperuixit, & florente ætate interijt; nec quicquã illi, poſtquam malæ cauſæ defenſionem ſuſceperat, poſtea feliciter in gubernatione ceſſit. Non impunitos vnquã Deus Principes ſinit, hoſtium ſuorum defenſores; quia nominatim vetuit, ne preſtigiatricem quis viuere patiatur. *Exod. 22. v. 18.* hoc eſt, vt Philo interpretatur, noluit differri ſupplicium, ipſo quo conuicta foret die, interfici mandauit.

QVÆSTIO I.

An vis characterum, annulorum, & ſigillorum, aut imaginum ſit, qualem Magi contendunt?

CVm Magis ſentiunt Ptolomæus, Aphrodiſæus, Porphyrius & alij Platonici, & ſtultiſſimi Artephius ac Thebith; ex recentiorib. Pomponatius, Ficinus, Dulcis, & Anton. Mizaldus in Centur. Memorabil. ſed ſuperſtitiosè.

Verè & prudenter negarunt Hippocrates, Galenus & quos citabimus infer. q. 3. omnes. Sanè rem acu tetigit Tatianus Aſſyrius; cẽſens, ſi quid his efficiatur, id ex conſtituto fieri, dumtaxat quia dæmones hæc ſibi ſigna conſtituerunt, & quaſdam quaſi teſſeras militares, aut pacta cõuenta; vt homines ſolent verborum certas formulas. Moſes Maymon pronũtiat *a*, mendaces & ſtultos eſſe, qui ſoli figuræ, ſoli ſcripturæ, ſolis denique lineamentis, aut vocibus aere fracto natis, tantam mirabilium poteſtatem adſcribunt, conſentiũt Medici, Theologi, & Iuriſperiti noſtri *b*.

a *Dullor. dubitant c. 72.*

b *D. Th. 2. 2. q. 96. ar. 2. & 4. contra gẽt. c. 104. & 105 & ibi Ferra. Silu. verb. ſuperſt. pagi. 3.*

Notandum ex Conrado VVimpina, *c* Magos triplex genus imaginũ ſeu figurarũ habere. Quibuſdã adhibenda docent ſuffumigationes & incantationes, & per quinquaginta quatuor angelorum nomina exorciſationes, & alia quæ perfida ſunt & manifeſtam continent idololatriam. Primò, quia hæc nomina non niſi à dæmonibus potuerunt accepiſſe (qđ Cardanus fatetur. *d*) Secundo, quia dicere quòd tales fumigationes honorent Deum, aut Deo placeant, eſt errror in fide: dicere autem quod talibus vti, non ſit dæmones ſacrificio honorare, & ideo damuabiliter ἰδωλολατρεῦειν, etiam eſt error. Vtrumque definiuit Facultas Theologica Lutetiana. *Artic. 10. & 11.*

Martinus de Arles li. de ſuperſtitionibus Codronchius li. 3. de morb. venefic. ca. 1. Bokelius lib. de philtris capit. 1. Vairus, Ana. & alij.

c *li. de ſuperſti. c. pe. & vl.*

d *libr. 16. de varietat.*

Alterum genus imaginum, characterib. & ſculpturis innititur, barbaris, & peregrinis; in quib. ſunt nouẽ caldariæ, & nomina ex Mahumeticis delirijs Arabum decerpta: quas illi figuras auctoribus tribuunt Germoni Babylonico, Hermeti Ægyptio, & Thori Græco: tales etiam numerant quatuor Salomonis annulos. talia cuncta patet annumeranda primo generi ſuperſtitioſorum & execrabiliũ; nec vim vllam hr̃e poſſe, niſi à dæmone, quo Doctore, & Dedicatore miſeri ea acceperũt; quæ per ſe vana & inania eſſe, de licijs & laminis agẽs, docuit D. Hieron. *e* Fatentur etiam ipſimet Albertus magnus, & Rogerius Baconus. Eſt etiam in fide error, quod vnus dæmon ſit Rex Orientis; alius Occidentis, & præſertim ſuo merito *f*.

e *In vita S. Hilar. cir me*

f *Art. Pariſ. 25.*

Tertiam ſpeciem genuit axioma quoddam Ptolomæi, *vultus inferiores cælo ſubiectos vultibus cæleſtib.* & hinc intulere ſcorpios omnes terreſtres regi à ſcorpio cęleſti, piſciculos omnes fluuiatiles à cœleſtibus piſcibus. hoc nugamentum defendunt cũ Ptolomæo permulti *g*. Sed ſuperius iam ex parte hoc confutatum fuit. *h* nunc addo, ſi tam potens illa corriſpõdentia imaginariæ figuræ ſuperioris in hanc veram figuram inferiorem, cur adiungunt ritus quoſdam ſuperſtitioſos, verbi gratia, vt ſi talem expetas effectum, in tergo figuræ eum debeas inſcribere; ſi contrarium, in fronte, idque faciendum aliquando manu

g *Trallian. Albertus, baconus, Miſaldus.*

dex-

dextra, aliquando læua; ſigillum modo fodiendum capite deorſum, modo capite ſurſum, & cætera de hoc genere. Vnde nihil vereor concludere, cum Gerſone, & VVimpina, hanc etiam vltimam ſpeciem ſuperſtitioſam & damnatam eſſe. Fundantur.n. hæc omnia in aphoriſmo Magico libri impij, qui inſcribitur Artabel ארבעתאל in Septena 2. vbi traditur, quod quando Deus nomina reb. vel perſonis impoſuit, ſimul cum nominibus vires & officia quædam illis diſtribuit; & ita characteres ac nomina conſtellata. (h. *Imagines ſub certa conſtellatione formata & nominata*) habēt vim non ratione figuræ vel pronunciatione, ſed ratione virtutis ſeu officij illius, quod Deus ad tale nomē vel characterem ordinauit. Hoc totū eſt mendacium confictum ad ſtabiliendam hanc ſuperſtitionem. Nomina quidem Deus in ſcripturis impoſuit ſanctis quibuſdam, myſterijs ſignificādi cauſſa, & officio eorum, quo iſti functuri conuenientia: ſed ipſi nomini Deus vim effectiuam nullam indidit. Animantibus verò cunctis Adam nomina indidit, non Deus.

h *ſu. c. 3. q. 1.*

Par ratio eſt annulis & ſigillis Magicis, quantumuis præferant ſpecioſiſſima nomina Raphaelis Machabæorum, Salomonis, Elizei, Zachariæ, Cōſtantini, & quorundam ſanctorum; quib. nominib. etiam interuenit blaſphemia, dum hoſce ſanctos fingunt nefariè Magicis initiatos. item quia ſignum crucis, quo in ſigno vicit ille Magnus Imp. annumerāt ſigillis ſuis dæmoniacis.

Denique certò tenendum quando effectus aliquis ſequitur vſum characterum annulorum, ſigillorum vel imaginum; quod fieri interdum contendunt *i*: id totum à dæmone fieri, qui conſtitutarum à ſe nugarum credulitatem conatur, vel de nouo mentibus inſerere, vel inſertam profundiùs & ſtabilius infigere.

i *Plato 2. de Rep. Trallianus li. 10. c. 1. Philoſtr. li. 3. vita Apollonij. Ioſephus lib. 8. antiqu. c. 2.*

Porrò vt nugacitas Hermetis & ſimilium deprehendatur, vel ab indoctis, decerpam nōnulla, ex Italico li. Ludouici Dulcis: qui nō vtili exēplo fictitij Salomonis & Hermetis ſigilla in lucē edidit. deceret potius in Eccl. Cathol. talia obrui ſilentij cinere, q̃ typis tam ſplendidè euulgari. Aiunt ergo nugones: Qui gemmā poſſideat cui inſculptus aries, leo, vel ſagittarius, cunctis eum gratū & gratioſum fore, cui virgo, taurus, capricornus, hunc religionis amplectendæ auidū effici; cui gemini, libræ, aquarius, hos amicos fidos, legum tenaces, & concordiæ ſtudioſos fore; contra cui cancer, ſcorpius, piſces, ijs inferendum amorem, iniquitatis, leuitatis, mendacij: cui Saturni character, is gliſcēs robore; cui Iouis, amabilis, fortunatus, ad ſummos honores prouehendus, cui Martis, inuictus, cui Solis, opulentus; cui Veneris immerſabilis, & omnium cōpos votorū; idem cui Lunæ. Quid multa? nulla eſt imago ſtellæ, cui non peculiaris efficacitas inhæreat. Mitto ſtellas, draconis figura, lętū facit, & diuitē, aſtrolobij, fatidicum; idē (ride) aſini, ſi chryſolitho inſculpta; ranæ inimicos ad pacem, amicos ad odiū impellit; cameli, dæmones cogit, &c. *hæc ille li. 3. de gēmis à c. 6. vſq; ad c. vl.* Si nugabatur, certè craſsè ridet Prælatū illū, vnū ex Eccleſiæ cardinib. cui opus inſcribit: ſi ſeriò, non habeo qui excuſem, cū ea quæ ſolius Dei ſunt; infundere, prophetiā, & religionis ac fidei amorem tenacitatemq; & ſimilia, tribuit aſinorū & ſiderum figuris: Nonne hoc eſt ſuadere, vt relictis bonis artib. & ſtudijs Ethicis demergat ſe humana curioſitas in barathrū ſuperſtitionū, & facere, vt cuique ſit Deus annulus ſculptus quem dextera gerit?

Sed alia ex parte negotium faceſſunt Pomponat. & Caietanus. Ille, cū obijcimus, pentagonos, circulos, & alia hmōi ſigna aut characteres, dūtaxat eſſe qualitates quaſdā quantitatis: ipſam verò quantitatem, non eſſe principiū operatiuū: *Reſp.* non eſſe figurā principiū operationis, ſe tñ ad ope-

Digitized by Google

operationē plurimū conferre. ſic.n. deformem materiæ figurā, hoīs animo triſtitiam, ſpecioſam verò eidem gaudium adferre. quod ſine rōne ab eo dr̄, quia Magici characteres, nihil neq; pulchritudinis, neq; deformitatis notatu dignæ, aut idoneæ ad has paſſiones gignendas, habent. Qđ cū ipſemet videret Pōpon. tandē confugit ad credulitatē ijs vtētiū. Verū credulitatis nō maior vis eſt, q̄ imaginationis; de qua vide d. præcedēti cap.

Caietan. vt erat acuto ingenio & peracri, vltrò etiam communem ſententiam nonnullis laceſſit k.

k c.22.q.96. a.2.

Primo ſic ratiocinatur. figura, licet non ſit ipſum principium operationis, eſt tn̄ conprincipium. ergo, vt eſt figura, habet peculiarem effectum. Antecedens probat, tum quia in artificum inſtrumentis efficit figura: vt illa ſic, vel ſic operentur; tum quia ferrum latum ſuper aquas fertur, quod ſi in formā aliā contrahas, demergetur. *Reſp.* figuram eſſe conprincipium in motu locali, & operationibus quę per hunc motum fiunt; vt ſunt variæ diuiſiones continui per dolabrā, per malleum, per aſciam, per ſerrā; nō verò in operationib. quæ fiunt per alterationem: neq; id probant eius cōfirmationes: quarum etiam vltima fortaſſis falſa eſt. vix.n. ferrum in tantā latitudinē queat extenuari, vt poroſum fiat, & aquis immerſabile. Sed eſto fiat, erit non ratione figuræ, ſed ratione quantitatis, quæ re nō differt ab ipſa ſubſtantia, ſm multos. quæro .n. qua figura velit eſſe ferrum, circulari, quadra, an pentagona? ſi dicat, hac vel illa: inferam idem fore ſi alia ſit formata lamina: æquè tenui & lata figura: quod indicium eſt nihil operari figurā. ſi dicat in figura ſufficere illam extenſionem & diductionē ferri; certè fateatur neceſſe eſt, à figura hoc non pendere. non minus.n. differunt extenſio quantitati extenſæ impreſſa, quam albedo à ſuperficie parietis dealbati.

Scđo adfert fundamētū illud tertię ſpeciei imaginum. qđ iā exploſū eſt.

Tertio prætendit auctoritatem D. Tho. quaſi ſanctus doctor. *d. c.* 104. cōceſſerit, imagines haſce virtutem aliquam de cœlo habere, quatenus ſunt imagines, & rem conſtituunt in ſpecie artificiali. *Reſp.* D. Tho. cum eo capite has ſuperſtitiones impugnet, hoc tantum ex perſona aduerſariorum dixiſſe, quaſi dicat; licet tibi de imaginibus id concederem, de characteribus tamen hoc falſum foret.

Quarto ſubdit, videri durum & difficile, eos damnare, qui talib. vtuntur imaginibus. *Reſp.* ſtultorum eſſe numerum infinitum; ideo ſufficere quod re vera res ſit mala & ſuperſtitioſa. Hactenus ſufficiant dicta: plura ſuppeditāt, qui ex pfeſſo de hac re *l*.

l Langius d. epiſt. 34 Medina d. ca 7. fol. 72. Ananias d. lib. 4. Cardanus li. 16. de variet. & lib. 18. de ſubtilit. Ciruelus ſup. & Bapt. Segnus li. de vero ſtudio Chriſtiano c. 7.

QVÆSTIO II.

An numeris arithmeticis aut muſicis magica vis illa inſit?

PAtres Orthodoxi paſſim de numerorū connexione multa philoſophantur: iidem tn̄ dumtaxat, in hac proportione & connexione numerali, diuina quædam myſteria contemplabātur: nec vllam vim naturalem, vel Magicā, numeris ipſis, qua tales, tribuebant. Pythagoræi vero & Platonici, putidè ſuperſtitioſi hac in re fuerunt. Sit

Concluſio, *Numerus, qua numerus eſt, nullam neq; naturalem, neq; ſupernaturalem vim operandi continet.* Hanc probat optime Leonard. Vairus li. 2. de faſcino cap. 11. & Catholici cæteri, ad vnum concedunt; præſertim, quotquot numerum, nihil reale eſſe à rebus numeratis diſtinctum contendunt. quid enim operetur, quod ipſum ſolummodo imaginarium eſt? ſed & ab illis concedenda concluſio, qui volunt eſſe aliquid reale rebus numeratis ſuperadditum. Fatentur enim, numerum eſſe quantitatem; quantitas vero per ſe non eſt operatiua, niſi fortè motus localis, de

Digitized by Google

de quo nunc non agitur. Denique quęcumque de figura diximus, eadem in numeris locū obtinent. Numerus .n. eſt quātitas diſcreta, cuius, quā cōtinuæ, non pōt eſſe maior efficacitas.

Cur igitur (dicat aliquis) annus climactericus homini ſolet eſſe lethalis & octimeſtris partus minimè vitalis; ſi non aliquid momenti numerus habet? Quoad partū octimeſtrem, id cōtingit: quia ſemen humanū multiplex eſt. quoddam perficit fętum ſeptimo menſe, & tunc fętus poſt ſextum menſem conatur exire: quod ſi non reperit magnam reſiſtētiam, tunc validus exit & robuſtus; ſi verò reperit, continua illa menſis pugna debilitatur, & octauo menſe debilis atq; inualidus admodum prodit in lucem. Aliud ſemen perficit fętum nono tantum mēſe, & tunc fętus ante hunc menſem non conatur exire, ſoletq; adeò robuſtus eſſe, ut impedimenta cuncta contraria, vel et non reſiſtant, vel per reſiſtentiam, quando mater vterum fert diutius, non admodū debilitetur. Vide Hippocratem *lib. de Octimeſtri partu*, quē tutius hac in re ſequeris, quā Academicos ad numerorum vim ſuperſtitioſè confugientes; quorū dicta inuenies in opere erudito Fabij Paullini *lib. 6. Hebdoma. c. 4.* Annorū climactericorū ratio, ut & Criticorū dierū, potiſſimum pendet ab humorum, & complexionis, quæ in hominibus ſunt, rōne ac periodo quadā naturali.

Ex dictis ſequitur, ſi quos Pentaphylli herba effectus habeat; non ipſi quinario, ſed ſubſtantiæ foliorum, tribuendos. Superſtitioſum aūt eſſe, qđ vnum eius foliū ephimeram, tria tertianam, quatuor quartanam ſanent; item quod heliotropij grana tria tertianę, quatuor quartanę proſint; item alia, huiuſmodi in medicinis per ligamenta ſeruari malo exemplo ſolitis. tale quoque fuerit arbitrari pilulas ſeu catapotia impari numero plus ꝓdeſſe quām pari, licet æquali præbeantur quantitate. Muſici numeri vi magna pollent, nō ut numeri; ſed ut tonorum varietati, & ſoni modulamine ſuauiter animum afficiētes; qua de re mox plura. Sequitur ēt ex dictis vanos eſſe ac ſuperſtitioſos, qui vim aliquam ineſſe volunt certis pſalmis. eo ꝙ certo numero ſint collocati; & eos credunt efficaces, vt proſpere cœpta legenti ſuccedant, vel vt grauibus periculis liberentur, ut Pſ. 1. *Beatus uir*: quia vnitas eſt quid perfectum, quaſi verò ſeptenarijs & ſenarijs, & quinarijs, & ternarijs ſua quoq; nō ſit perfectio. Dicunt ēt Pſal. 10. *In Domino confido*, felicem eſſe, quia denarius numerus eſt bonus: & quia centenarius ex decies decē conflatur, ideò adhuc feliciorem eſſe centeſimum Pſal. *Miſericordiam & iudicium*. Refelluntur, quia denarius aut centenarius, quatenus numeri ſunt, bonitatē realē nullā habent. Nā nec phyſicam, nec ethicā bonitatē habent; ſed artificioſa tm̄ ab imaginatione numerantis procedentē, quæ non obtinet vllā in corpora, ſeu res quæ numerantur, efficacitatē. Deinde in Hebręo fonte alius eſt ordo Pſalmorum, quàm in verſione Latina, ergo qui pſalmus felix eſt ſecundum verſionem Latinam, infelix erit ſecundum fontem Hebræum; quod eſt dictu abſurdiſſimum: vel; dicenti Hebraicè vnus erit felix, & dicenti Latinè alius, quod æquè ridiculum. Meritò igitur hos numerarios pſalmiſticos dānat Ciruelus Darocenſis *p. 3. de ſuperſtitionib. c. 6. in fi.*

Ceterū fraus & dolus Magorū numerariorum ex eo quoq; deprehenditur, ꝙ Archimagus ex Proclo tradidit; non agere ipſos de numero ſenſili & materiali, ſed de formali (vt vocāt) & rationali. Etenim ratio formalis numeri nihil eſt aliud quā illud ipſum, quo plura indiuidua, plura ſunt & ab vnitate recedūt; ꝙ ſiue ſit purā negatio, ſiue quid poſitiuū, certè nihil ad operandum efficax indiuiduis adiungit. Nimirum nebulones, ſub hac voce formalis numeri, aliquid occulunt, quod ad ipſam dæmonis ex pacto operationem pertineat.

Confirmatur hæc coniectura vehementer, quia priſci hæretici, qui numeris multum tribuerunt, de Magia ijdem conuicti non ſemel fuerunt. De Baſilidianis id Irenæus prodit *b* poſt quẽ ceteri *c*. idem de Marco conſtat vetuſtiſſimo illo hæretico, *d* & de Gnoſticis omnibus *e*.

b *lib.1.c.23.*
c *Tert. de præſcript. c.46. Epiphan. hæreſ.24. & alijs.*
d *Irenæus l.1 c.12.*
e *Irenæus l.2 c.27.*
f *lib.55.c.10.*

Cautè igitur legenda, quæ, de efficacia imparis numeri, maiore, quàm paris, congerit, nec ſatis digerit, Petrus Gregorius in Syntaxi artis mirabilis *f*: qui, quod eam ſententiam tribuit orthodoxis patribus D. Hieronymo, & Cypriano, magnam illis iniuriam facit. cumque loca eorum nulla citet, meritò vanitatis ea in re arguitur; dum, quod patres de imparis numeri myſterijs, (quod unitas, & trinitas in ſacroſancta cernantur Trinitate) & præſtantia diſſerunt, hoc ille, ad neſcio quam vim phyſicam, cũ Agrippa Mago & hæretico, quem patribus teſtem adiungit, ne quid dicã grauius, inconſideratè retulit. Vide D. Hieron. apolog. pro libris contra Iouinianum ſub finem, & deprehendes meritò hæc a me dici, & ab Hieronymo, Origenem, Tertullianum, Cyprianumque citari, quibus hoc Petrus Gregor. impegit. videndum etiã ne quid vanæ ſuperſtitionis haurias ex libro Fabij Paulini *De numero Septenario*: nam quæ ille, non tam ex ſua, quàm Platonicorum ſententia, plurima retulit, ea Catholicæ Theologiæ parũ ſunt conſentanea, ut quod illi muſicis numeris Magicam vim ſatis apertè tribuerunt. Nam quæ de vi muſices commenti poetæ, illa Platonici in Numerorum, qua numeri, virtutem tranſtulerunt. Scripſerant de Orphei muſica, illam dæmonibus, animantibus brutis, ſaxis, arboribus imperaſſe. Sic enim Ouidius, de arboribus;

De vi muſices

——— qua poſtquam parte reſedit
Diis genitus vates, & fila ſonantia mouit;
Vmbra loco venit: non Chaonis abfuit arbor.
Non nemus Eliadum, non frondibus eſculus altis
Nec tiliæ molles, nec fagus & innuba laurus.
Vos quoque flexibiles hederæ veniſtis, & vnà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus vlmi, &c.

Metamorph. lib.10. & Seneca Herc. Fur. addit de dæmonibus, feris, & ſaxis, & fluuijs.

Quæ ſiluas, & aquas, ſaxaq; traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras:
Ad cuius ſonitum conſtituerant feræ;
Mulcet non ſolitis vocibus inferos.

Ventos addit Horatius.

Vnde vocalem temerè inſecutæ
Orphea ſiluæ;
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus, celeresq; ventos.

de manibus, & dæmonibus idem tradidere Virgilius 4. Georg. & 6. Ænei. Ouid. Seneca, Horatius, Propertius, & hęc breuiter complexus Manilius, adfinxit de ſideribus:

At lyra diductis per cœlũ cernib. inter
Sidera conſpicitur; qua quondam ceperat Orpheus
Omne quod attigerat cantu; Maneſque per ipſos
Fecit iter domuitque infernas carmine leges.
Huic ſimilis honos, ſimiliſque potentia cauſa:
Tunc ſiluas, & ſaxa trahens, nunc ſidera ducit,
Et rapit immenſum mundi reuolubilis orbem.

Ecce vt vim muſici numeri porrigant in aquam, aerem, terram, cœlum, ſidera, & inferos. Sed & illud inuenio apud Plinium, de cantu; *Figilinarum opera multi rumpi credunt tali modo*; & de ſerpentibus *contrahi Muſarum cantu, etiam in nocturna quiete*. lib.28.c.22. Cuius rei, quamuis noſter amicus, de re litteraria, ut qui optimè, meritus, credat rationem nõ quærendam, ſed eſſe anilem quandam veterum opinionem; tamẽ, quia de ſerpentum incantatione nonnulla in

S.S.

S.S.mentio eſt, *vt oſtendam lib.ſeq.* videtur ratio diligenter inueſtiganda.

Inprimis arbitror, diſtinguendum inter modos muſicos, & ſuſurros magicos, ſeu mala carmina: his nullam vim ineſſe naturalem, ſed dæmonem ex pacto ſerpentes ſoporare, vrnas diffringere, & quæ talia facere: illis vim phyſicam ineſſe. Vt verò intelligamus, quæ & quanta inſit, rurſus diſtinguendum inter ea, quæ ſenſu prædita, & quæ ſenſus expertia. nam nihil dubito animalia ſenſu auditus p̄dita, muſicis modis capi poſſe, & eatenus admiſerim quæ de miris muſices effectibus adferunt prædicti poetæ, &, vt ipſe ait, *ſenilem recitans fabulam* Martianus Capella *lib. de Muſica.* Nam quod Fabius Paullinus ea vult vlterius obtinere, non credo: Sed in ijs, quæ ad animātia aurita pertinent, veriſimilia fateor; vt & in Euſebii verbis *de laudibus Conſtantini*; quæ verò ad inſenſibilia, reiicula & ridicula puto, ut de ſaxis & ſiluis, &c. Et ideò argumento Plutarchi *in Sympoſ.* & Solini *c. 7. Polihiſt.* quo ab Arionis delphine, ad Megarenſes vel Thebanos muros argumentantur, nō aſſentior. capi carmine fera potuit, ſaxa nō potuere. Nihilominus cenſet vir ille doctus, diſputandi ſaltem (vt ait) gratia oſtendi poſſe, hanc attractionem ſiluarum & ſaxorum verā fuiſſe: Sed poſtea *fol. 184.* proteſtatur, ſe, quæ ad probandum affert omnia ex Platonicorum ſolummodò mente aſſerere; nec aſſentiri, niſi quatenus cum ſacroſanctæ Eccleſiæ ſanctionibus conſentiunt. Prudenter hoc & cautè, ſibi melius etiam alijs cauiſſet, ſi poſtquā poetarum illa & Platonicorum deliria, tam diligenter & calidè aliquot capitibus propoſuerat, cenſuram ſingulis ſeu antidotum ex Catholicæ Theologiæ apotheca appoſuiſſet, ne phaleratis illis dictis minus eruditi decipiantur. Non fecit: quare nonnullum precium operæ futurum, ſi coner præſtare, quod ab inſtituto noſtro minimè alienum arbitror: ſtrictim tamen & indicando, quid in eius argumentis lectori cauendum.

Primum *c. 5.* citat poetas, & quos citaui ſcriptores Ethnicos, quib. quatenus credendum, non repeto. Nec Nicolai Vicentini muſici verba pertinent ad fabuloſa illa de Amphione & Orpheo; ſed ad veros effectus, quos veteres memorarunt: nec Stenchus Eugubinus in Pſal. 67. initio aliud adfert, quam nudam fabulæ Threiciæ commemorationem. Hæc quo ad auctoritates ab eo citatas ſufficient.

Cap. 8. & 7. modos proponit omnino ſeptem, quibus hęc mira Orpheus facere potuerit, quos priuſquā diſcutiamus, illud mihi ſpero neminē fore qui non concedat: non qui probat fieri potuiſſe, eum continuo id factum euincere. quid? ſe demonſtraturum id pollicitus, ne probabiliter quidē (aut fallor magnopere) id fieri poſſe probauit, niſi ultima ratione, quæ ad muſices vim nihil omnino facit. Et principio fundamentum locat omniū modorum, quod eſt huiuſmodi *mouetur cœlum harmonia, & potiſsimum ipſi planetæ.* quid ſi cū Ariſtot. id negem? nonne delebitur tota ædificij delineatio? agam benignius. eſto. quid tum? hæc Harmonia, ipſo Proclo & Platonicis aliis teſtantib. nō eſt ſenſu corporeo perceptibilis, ſed animo tm̄ ac mente, cuius qui ſaxa & arbores expertes eſſe neget, cautes ipſe ſit profecto & caudex. Deinde, ait, *inferiora oīa ſubiecta eſſe planetis, & à ſtellis vim accipere.* quod, quia nimis indefinitè, & uniuerſim dictum, certè negamus. probat experimento florum & herbarum, quæ ad lunæ incrementa & ſolis conuerſiones mutantur, mouētur, creſcunt, marceſcunt, animalium quoq; quæ ſiderum naturas ſequūtur, & lapidum, quorum eadem lex eſt, vt Heliotropii qui ſolem imitatur, Selenitis qui lunam, Helioſelini qui vtrumque ſidus, magnetis qui cynoſuræ. Quæ tm̄ omnia dicimus ad occultas quaſdā qualitates, ijs rebus inſitas, referenda. nam ſi non pendet hoc à peculiari natura

lapidum, animaliũ, fruticum horũ; ſi hoc totũ oritur à ſubiectione illa inferiorũ corporum ad ſtellas; cur non ceteræ herbæ, animalia, lapides idem perpetiuntur? ſed pergit, & admirandos ſympathiæ & antipathiæ memorat effectus, & contendit eos inde naſci, quod oẽs res naturales à ſtellarũ radijs illis dicatis, peculiari charactere virtutis earũ participe inſigniantur; & ſuperiora corpora in hæc inferiora vires ſuas infundant: cogor repetere nonnulla ex *c.3.q.1.* & leuiter iterum delibare. fateor cęlorũ orbes & aſtra nonnihil influere viriũ in res inferiores; ſed non quiduis promiſcuè cuiuis, verùm pro natura ſubſtãtiæ ſiue eſſentiæ cuiuſq; rei, aptè & diuerſimodè, & præterea pro diſpoſitione quoq; qualitatũ, & conditione ſingulorum indiuiduorum. Sic.n. non adamas, ſed magnes conuertitur; non ad Orientis viciniora ſigna, ſed ad Arcton. Si cynoſura influit in magnetẽ quia inferior; cur non in ferrum, plũbũ, aut alios lapides? Deinde multò ꝑſtantioris eſt efficaciæ, vim attrahẽdi tribuere alteri: quàm ipſum illud attrahere ad ſe. v.g. efficaciore influxu indigeret cynoſura, ad dandũ magneti vim ferrũ alliciendi, quàm ad attrahendũ ipſum magnetẽ. Nec ſequitur, magnes attrahit ferrũ, & magnes attrahit à cynoſura; ergo magnes vim ferrũ attrahendi accepit influxu cynoſuræ. Quæ põt eſſe tanta vis efficaciæ ſiderum, vt in res adeò differẽtes ſpecie ac genere; ventos, fluuios, mõtes, ſiluas, ſaxa, dęmones; muſicum ſonum faciant efficaciter hęc omnia imperio quodam operantem? quo pacto idẽ ſonus vnius citharæ tam diuerſa potuit attrahere? fruſtrà cõfugias ad ſympathias & antipathias: nã hæ non defluunt ex ſideribus, non depluũtur ab orbibus cęleſtibus, ſed ipſas rerũ differentias & ſpecificas formas cõſequuntur. At quæ de peculiari illo charactere aſtrorum Platonici iactitant, ea Theologi (hoc eſt philoſophi Chriſtiani) vt cõmẽtitia, & de ſuperſtitione vehementer ſuſpecta, iamprĩdẽ exploſerunt. Nos ergo iubeamus illa valere, quia Catholici ſumus, q̃a ſuperſtitionẽ deteſtamur. Quæ addit, maioris momenti non ſunt. Nec.n. *naturalis magia, cũ vult ſũmis inſima ineſſe, & in imis latere ſumma*: tam confuſum chaos voluit inducere, ut cũctis imis omnia ſumma, & cũcta ima ſummis omnibus velit ineſſe; ſed quædã quibuſdam: nempe ijs, quorum formę ſpecificæ idoneæ ſunt, ad ſummorum influxus recipiendos: quæ cõditio inſenſilibus iſtis deeſt. Vnus eſt ac ſolus Deus; in quo vno cetera omnia excellenti quadam eminentiq; ſunt dignitate: ipſe ſolus eſt harmonia ſui, & vniuerſi: & hoc ſenſu ſolũmodò verũ eſt, *ἁρμονίαν συνέχειν τὸ πᾶν*, harmoniã vniuerſa continere: q̃a videlicet Deus omnia in numero, pondere, & menſura diſpoſuit. Quod vlterius Anto. Mizaldus tetenderit *lib. de harmonia cœli et terræ*, factũ ab eo, nec piè, nec philoſophicè. Quod Macrobius aſſerit, *Muſica capi omne quod viuit*: id ſi de muſica ſoni corporei & veri loquimur; nõ niſi de illis creaturis verũ eſt, quę ſẽſu auditus verè pręditæ ſunt: ſi de muſica capias metaphorica vel imaginaria aut ſpeculatiua illa, q̃ in nuda quadã ꝓportione quãtitatiua poſita eſt; nihil ad Dionyſiũ, q̃d aiunt. nã ſaxa & ſiluas talis muſica, nõ niſi imaginariè & metaphoricè duxerit. *Mũdi aĩa quadã, animari & viuere quæcũq; in mũdo ſunt*, eſt merũ figmẽtũ gentiliũ philoſophorũ, in Theologorũ ſcholis iã pridẽ damnatũ: cũ nulla ſit mũdi aĩa ſegregata à formis ſubſtantialib. rerũ ſingularũ. Si ſaxa viua ſunt, ut voluere poſt Thaletẽ & Timæum Philoponus *li.1. de anima* & alij, & multis Paulinus *c.6.* nititur probare; viuunt anima propria, non cõmuni; & propria, quali viuæ ſunt arbores, vegetãte dũtaxat, non ſenſitiua. nec aliud vel Hippocratis *lib. de natura pueri* vel Plotini *4. Ennead. 4.* argumentis probatur. Quale verò illud, & an Eccleſiæ tolerandum? *ſtellas viſu & ratione præditas*,

quod

Digitized by Google

quod dicitur *fol.198*.cuius dogmatis
falſitas erronea doctiſſimè ab Eſpen-
cæo *lib. de animatione cœlorum* antè
multos annos fuit demonſtrata. *At
lapides varij variè à ſtellarum radijs
mouentur;* vt *ſelenites*, qui non ſolum
figura & coloribus lunam imitatur,
ſed etiam motu, illam enim vſq; ſub-
ſequitur, vel potius cum illa circum-
fertur; vt *magnes*, qui vim quoque mo
tum alijs tradendi, & in alios tranſ-
ferendi accepit; vt *pantaura*, lapis ab
Apollonio inuentus, qui ceteros ipſe
lapides trahit; vt *androdamas*, qui ar-
gentum, æs, & ferrum; vt *lapis* ille *Cy
zici* fugitiuus, quem Argonautæ pro
anchora vſi ibi reliquerant, & Cyzi-
cæni è Pritanæo ſæpè profugum plū-
bo fixerunt: vt *automata* varia Boetij
& aliorum, quæ motum hunc accepe
re à radijs ſiderum, ſeſe in loca & cor
pora iſta inferiora penetrantium, &
in ea agentium: ſicut etiam obiecta
imago *in ſpeculare vitrum*, & *paries* in
vocem reflectēdam, & *ignis* in *ſulphur*
atque eſcam. Hæc ille: quæ me a
ſententia nequeunt dimouere. Nam
ſine neceſſitate vlla hi radii conſtituū
tur, quos alias refutauimus. *Automa-
ta* illa, cum ſint artificioſa, ab artifi-
cio humano per certa quædam inſtru
menta mathematicis fulta proportio
nibus, tendiculis, rotulis &c. vim ac-
ceperunt, non à ſtellis, & ab intrinſe
co, non extrinſecus patiebantur, &
mouebantur: vt cernere eſt in illo B.
Franciſco, & aliis nonnullis, quæ ſere
niſſimus Archidux Auſtriæ, dux Sty-
riæ, Carinthiæ, &c. Ferdinandus Ca-
roli F. Ferdinandi N. maioribus ſuis
religionis zelo, & virtute, digniſſi-
mus, poſſidet. *Ignis* agit in ſulphur,
& in eſcam, non in alia, quia alia ca-
rent diſpoſitionibus ad ſubitam inflā
mationem requiſitis. *Specula* reddunt
imagines ſola ſuperficiei politura
diaphana, & ſplēdida ęqualitate, per
cōgruam incruſtationem terminata.
Echo ſola vocis repercuſſione reſul-
tat: & hæc oīa promiſcuè obtinent,
quouis plātea, aut ſidere dominante.
Quod & in *magnete* androdamante,
pantaura, & aliis lapidibus deprehen
das. Vnde patet nō à cęleſti corpore,
ſed a propria (quod cogor ſæpius re-
petere, quia aduerſarij eadem ſæpius
inculcant) forma & ſpecie hanc vim
hiſce gemmis inditam, cęlo nihil lar
giente præter communem ſuū & or-
dinarium influxum; atq; ita ſelenites
propter occultam aliquam qualitatē
à ſpecifica differentia eius manātem,
admirandas illas mutationes colorū
& motus edit, eò ꝙ qualitas illa luna
ribus qualitatibus amica quadam na-
turæ ſimilitudine, & (vt ſic loquar) a-
moris phyſici vinculo, colligeť. Nec
mirum nos has qualitates explicare
non poſſe, quia ipſi fontes earū, nēpe
differentiæ ſpecificę, nos latent. Ponē
das tū differentia ſpecifica conuincit.
Nam diuerſa ſpecies diuerſas diſpoſi
tiones naturales requirit, & medicis
experimento compertum eſt, quædā
ſe totis, hoc eſt differentię ſpicificæ
ſeu formæ ratione, quædam non niſi
vna aliqua qualitate ad certos effe-
ctus idonea reperiri, & quæ talia, illa
quouis tpe vim illam apta nata ſunt
exercere, nec opus eſt expectare dum
iſtud vel illud aſtrum dominetur.

Vanitas commenti huius Platoni-
ci adhuc clarius eluceſcit, ſi modum
ipſum, quem ex refutatis hiſce argu-
mentis eliciunt, preſſius conſideres:
hunc ita expreſſum habes *fol. centeſi-
mo nonageſimo ſeptimo.* Quemadmodū
ex certa herbarum & vaporum cōmi
ſtione & compoſitione, per artē me
dicam aſtronomicamq; confecta, cō-
flatur communis quædam forma, vel-
ut harmonia, ſiderum muneribus &
quaſi dote ornata; vt in *theriaca*, quæ
mirificā habere vim exiſtimatur, ad-
uerſus aduentantem ſenectutem atq;
venenum, tribus in ea pariter conſen
tientibus virtutibus; cœleſti. ſ. per ar
tificium opportunæ admixtionis accer
ſitæ; altera item celeſti, ſed partibus
eius naturaliter inſita, tertia demum
elementari. Sic ex tonis, primò qui-
dem ad ſiderum normam delectis,

deinde ad eorummet exẽplar & conuenientiam inter ſe compoſitis, communis quaſi quædam harmoniæ forma colligitur,& in ea cœleſtis etiam vis ſuboritur; cœleſti illa huic ſimiliter temperatæ reſpondenti harmoniæ,quæ virtus cœlitus deuocata,poſſit animos flectere, delinire, ad iram impellere cohibereque. In quibus verbis congeriem quãdam video falſarum ſuppoſitionum. I. Quod per aſtrologicas obſeruationes vult theriacam & cetera medicamenta componi & admiſceri, quæro quo tempore pharmacopæo ſit aſtrorum iſte ſitus conſiderandus? an herbarum legendarum,an miſcendarum,an vtroque?ſi utroque,annus Platonicus ille magnus eſt expectandus, & interea virtus herbarum emarceſcet. Si legendarum; atqui quando miſcebuntur, fors erit influxus contrarius: ſi miſcendarum, non uno die, ſed ſæpe multis hæc commiſtio fit, deinde qui fieri poteſt, ut cum tanta ſit diuerſitas,imò & contrariæ quandoque qualitates herbarum miſcendarum,vnus & idem cœli influxus vno tempore, idem tribuat ſingulis quod ſingula requirunt, & quod cõueniat vniuerſis? Item communis illa forma, eſt chymæra tantum Platonica, & quoddam ens rationis, nuſquam ſubſiſtens uel exiſtens: vt etiam prima illa vis cœleſtis dependens a certa dierum, & menſium, & annorum obſeruatione ſuperſtitioſa.Hanc denique vim, volunt commiſceri virtuti primæ cœlo deuocatæ(nonne videris, lector,tibi audire ritus magicos Numæ de Ioue Elicio, & ſimilibus?) ſed pergunt, ad deuocandum autem, eſſe neceſſe cognitionem conuenientiæ tonorum cum regulis, ad hanc cognitionem, teſte Ficino,tres regulas aſtronomos præſcribere.Prima eſt indagare,quas in ſe vires habeat,& quos effectus ex ſe producat quælibet ſtella, ſidus, & aſpectus, & quæ horum quodque ferat, & quæ auferat, & in ſonis atque verborũ ſignificationib. hæc cuncta inferenda,reijcere oportere quę auferant,& ea muſicum deteſtari, probare verò quæ ferant. Secunda eſt,conſiderare quæ ſtella cui loco, vel rei,vel homini maximè dominetur,& obſeruare qualibus paſſim ſonis atq; cantibus illi homines vtantur, & ex quo genere harmoniæ quęlibet ex natura res ſit conſtituta(ideſt qua proportione,& quomodo) vt ipſe ſimiles quaſdam muſicus adhibeat,una cum ſignificationibus, quæ ſideribus iiſdem ſtudet exponere.

Tertia eſt regula; animaduertere ſitus aſpectuſq; ſtellarũ quotidianos, & ſub his explorare ad quales potiſſimum ſermones,cantus, motus, ſaltus,mores,actus incitari homines,& res ſingulę ad quos effectus ſoleant: vt ſimilia pro uirili in cantibus adhibeat, & imitetur cęlo ſimili placituris, ſimilemq; ſuſcepturis influxum. Hactenus illi;quæ omnia nos,ut futilia & magiæ uetitæ quædã tegmina, & inuolucra, reiecimus *cap.3.q.1.& c.4.q.1.* &,quoad verba illa ſignificãtia,reijciemus mox ſeq.quæſt. Prima regula illis falſis fundamentis innititur,& obſeruaiionem exigit,cui adipiſcẽdæ nullius hominis vita,ſed nec cornicis ſæcula, ſufficiant, quæ ẽt eſt in ſe incertiſſima. Secunda nõ eſt expers erroris & hæreſis, cenſentium aſtra hominib.dominari,de qua diſſeremus(Deo dante) *lib.3.diſput.contra diuinationem aſtrologicã.* Tertia,quoad res ſenſus expertes, cantu aut voce mouendas,ridicula, & indigna philoſophis eſt cenſenda.

Cum ergo talia ſint Platonicorum fundamenta,nõ obſcurum eſt aliquid videntibus, quàm ſolidè & prudẽter arenæ inædificentur ſeptem illi modi, quibus *capite 7.* aſſerit, Orpheum verè & reapſe ſaxa, & ſiluas,trahere cum animantibus ad citharæ modulos potuiſſe. Sed qui iſti modi?

Primus eſt id fieri potuiſſe vi ipſa muſices celorum,vt dixi,influxũ eliciente, deducente, attrahente. Hic modus nititur duab.falſis hypotheſibus:

Digitized by Google

bus: ſ. eſſe quandam communē mundi animam, harmoniacis numeris cōpoſitam, res ſingulas peruadentem, quæ muſico cōcentu delectetur. item cœlum & ſidera eſſe animata anima rationis compote, & quæ ira concitetur, & voluptate ſonora demulceatur. Quæ cuncta à Theologis improbari, ipſemet Paullinus fatetur.

Secundus eſt, hac virtute præditum eſſe cantum, non ſoni tantum ratione, ſed ex occulta quoque vi verborum, qua cœleſtem illam vim detrahi de ſuperna ſede poſſe cenſent, & confirmant prodigij plenis verborū. alijs effectibus: quę omnia prudenter Paullinus ex Theologorum præſcripto ad dæmonum fraudes referenda non diffitetur *fol. 204. & 206.*

Tertius eſt dependens ex illa aſtrologica obſeruatione, cui Ptolomæus, & Albumazar, & ſimiles plurimum tribuere: hunc quoq; Paullinus *f. 207.* Magicæ annumerat, addere debuit, illicitæ & dæmoniacæ, ne quis de naturali accipiat.

Quartus inde petitur, quòd proportiones numerorum vim habeant ſimilem figuris; figurarum verò certis lineis & punctis conformatarum admiranda ſit efficacia: & quia lyra Orphei, ad cœleſtis lyræ figuram fuerit conformata. Sed hanc rationem, & Platonicorum de figurarum virtute deliramentum, meritò Paullinus, cū Theologis, nugas & ſomnia eſſe credit, & addit Concilijs ac Pontificum decretis eſſe prohibitum huiuſmodi ſtudium. Ego refutaui d. q. 1. c. 4.

Quintus modus, eſt petitus a vi quadam eximia naturæ, qua id ſoli Orpheo, vel cum paucis, erat cōceſſum; per quandam ſympathiæ rationem illi cum rebus omnibus, per quaſdam indiuiduas cōditiones ad hoc aptas, inditam; vt videmus rebus innumeris a natura quaſdam virtutes mirificas inſitas, quarum plurima exempla idē accumulat Paullinus *a fol. 201* ſed miſcet vera falſis, comperta incompertis, ijs quæ in S. S. legimus, quæ apud poetas leguntur, & quæ diuino facta miraculo, ijs quæ naturali vi perficiuntur. Quid enim cum natura commune robori Samſonis; aut quæ virtus illa naturalis comæ, vel capillis inſita? nec illa vi naturali Francię Reges ſtrumam ſanant contactu, nec aſina Balaam loquens, nec campana Vilillæ, nec piſciculi cęnobij Mauritiani, inter naturæ admiranda debuerunt numerari: nec veriſimile eſt Orpheo vim illam attractiuam lapidum ac ſiluarum a natura datam. Nam exemplorum, quæ phyſica ratione conſtant, & ab eo referuntur, omnia ſic vim exſerunt in vnius tantum ſpeciei materiam, ut in alterius nihil tale queant. Magnes ferrū attrahit, auri minorem molem. Tentiritas crocodili fugiunt, non a ſpides aut hippopotami. lupini tergoris tympanum in agninæ pellis tympanum valet, non in vitulinæ. Galli cantum formidat leo, non vulpes, & ſic de ceteris dicendum. At Orpheum cenſent illi vim habuiſſe deducendi cantu non tantum quercus, ſed omnes omninò ſpecies arboreas, nec arbores tantum, ſed & qualiacunque ſaxa & marmora, rupes ipſas & vaſtos montes, Oſſam, Rhodopen &c. animalia quoque, non docilia modò, vt ſunt elephas, ac delphin, & cerui, ſed feras maximè efferas ac ſtolidas cuiuſque ſpeciei.

Sextus modus tradit admixtionem artificioſam & naturalem elementorum. Verum hæc etſi mirifica quandoque perficiat, in quæſtione tamen, de qua nunc agimus, eſt ſuperflua. Nā hic nulla naturalis elementorum admixtio interuenit, ſed nuda per ſonū citharæ aeris verberatio, quæ res inanimas non poteſt attrahere, nec ſenſus aurium expertia demulcere. Naturalis elementorum in cantu admixtionis nihil reperio, ſed ſolam illam imaginoſam triplicis generis virium commixtionem, quam eſſe nullam oſtendi.

Septimus eſt vis attractiua quædam faſcinatrix ſeu magica: quam cum Plotinus d. libro 4. fieri uelit, uel ex occultis quibuſdam qualitatibus rerum, uel figuris, vel cantu, vel deſiderio ſeu imaginatione, ſecundum & tertium modum iam reiecimus, quartum quoque, qua tribuit imaginationi virtutem efficacem in longè ab imaginante diſtantia; ſed & primum refutaui, oſtendens nullam dari poſſe phyſicam qualitatem occultam, quæ in tam diuerſæ ſpeciei, imò & generis res ſimul eodem modo queat operari, cum id eam ſit neceſſe facere per modum cauſæ, non primæ ſeu vniuerſalis, ſed ſecundariæ & particularis. Nec enim vlla qualitas ineſt ſingularis vlli rei ſingulari, qua ſingularis eſt, quin ad diſpoſitiones indiuiduas pertineat, & ab ipſis dimanet, & proinde non niſi effectum particularem & ſibi proportionatum poteſt producere.

Reſtat ergò, *illa quæ de inanimatorum attractione feruntur, eſſe vel fabuloſa, vel dæmoniacæ operationis*, vt veriſſimè iudicauit Pauſanias libro 6. Nam Orpheum magum inſignem fuiſſe, memini me apud Suidam legere.

Addamus muſices effectum alium mirabilem. *Tarantulam* vocant, inſectum ab vrbe Tarento Apuliæ, vbi frequens: eius duo ſunt genera, quæ videntur Buſtamantius *in libro de animantibus ſacræ ſcripturæ* & alij, non ſatis diſcernere. *Vnum eſt* ex genere lacertarum, quod ſtellio vocari poteſt, *Salmenqueſam* vocant Hiſpani, de quo non loquimur modò: alterum eſt ex genere araneorum, ſeu phalangiorũ, Hiſpaniæ (quod ſciam) ignotum, huic peculiare eſt, quod ex Mathiolo *in Dioſcoridem lib. 2 capite 57.* referam. Vagatur æſtate in campis, & proſerpit ex terræ cauernulis, & icit meſſores, quorum crura ocreis non munita, icti alij perpetuò canunt, alij rident, alij plorant, alij ſaltant, alij clamitant, alij dormiunt, alij vigilijs aſficiuntur, alij vomitionibus laborant, alij ſudant, alij tremebundi fiunt, alij pauoribus infeſtantur, alij alia patiuntur incommoda, fiuntque phreneticis, lymphaticis, ac maniacis ſimiles. *Sed mirum* (addit Mattiolus) *certè, quàm facilè huiuſce veneni vis muſica mulceatur. Quandoquidem, vt equidem atteſtari poſſum, auditis lyricis inſtrumentis, vel tibiarum ſono, primo ſtatim occurſu à languoribus ceſſant, & in medium tripudiare & ſaltare incipiunt, tamque diu rem proſequuntur, ac ſi ſani eſſent, & nullo vnquã tenerentur dolore, quod ſi eueniat, vt tibitines tantillum conquieſcant, ac interponant, nõ multo poſt tempore in terram concidunt, & ad priſtinos redeunt languores: niſi tamdiu indeficiente ſonitu ſaliant, atque tripudient, donec veneni virus partim inſenſibiliter per cutis meatus, partim per ſudorem exeat & diſcutiatur. Ob id igitur tibicines ſtipendio conducuntur, alternatimque mutantur, vt abſque vlla penitus intermiſſione, tamdiu tripudient demorſi, quouſque penitus curati: cum tamen dum hæc aguntur, ſint, qui antidotis eos corroborent, nimirum theriaca, mitridatico, & alijs, quæ venenoſorum morſibus aduerſantur.* Hæc ille, quibus addendum videri muſicam iuuare, quia melancholicos & lymphaticos affectus venenum illud inſerit, ſi ad hoc aptum nacta humorẽ corporis; & ideò muſica, quod S.S. profitetur, lætitiam in animo gignente, pellitur noxa cõtraria. Confirmatur: quia non quiuis moduli quibuſuis admorſis, ſed certis proſunt. Vnde natum, vt quidam hoc non perpendentes, qui in eos inciderant, quibus congrua modulatio non adhibebatur; hanc experientiam auſi fuerint negare, lippis & tonſoribus notiſſimam. Audiui, qui adderent, ſi quæ pupugerat tarantula, etiam alio in loco, moreretur, confeſtim morbo liberari ictum ab ea: quod ſi verum, admirandum ſanè eſt huius veneni miraculum, de cuius cauſa mihi non liquet. quæ

enim

Digitized by Google

enim dependentia veneni tam remoti à ſua matrice ſeu fonte? aut quæ hæc operatio in tam diſtans?

QVÆSTIO III.

An verbis, & incantationibus vis inſit morbos ſanandi, aut mirifica perficiendi?

VIdetur Origenes *a* non immunis ab hoc errore, quem ſecuti quidam medici valdè ſuperſtitioſi, Q. Serenus, *b* & Aetius, & alij. conatur Trallianus etiam Galeno aſcribere: conſentiunt Arabes ferè omnes Cabbaliſtæ & recentiores Iudæi; Magi quoque omnes, cum Agrippa & Paracelſo: Plinius, *c* & cum eo recentiores quidam, *d* qui Platoni nimis addicti. Verum hi omnes diuerſis fundamentis nituntur. Quidam impiè negant, curandum hiſce rebus dæmonum opera interueniat, nec ne (ut Paracelſus) qui proinde ſatis indicant ea naturaliter non perfici: & hoc dicere hæreticum eſt. Alij (ut quos citaui medici, & Plinius) ſolis adhærent experimentis, & quæ fieri vident, leuiter nimis illis ipſis, quæ cernunt adhiberi, medijs aſſcribunt, de ijs quæ non vident nihil cogitantes. Platonici quoque Phyſiologiæ minus addicti, Magicis autem nugis nimis creduli, facile pro naturalibus ſuperſtitioſa multa receperunt. contra hos omnes hanc ſtatuimus

a *lib. 1. & 5. cõtra Celſum*
b *Serenus li. de remedi. Aetius li. 8. c. 5. Octauianus in Euporiſtis. Marcel. & Trallian⁹ paſſim.*
c *lib. 28. c. 2.*
d *Picus in Poſition. Magicis, Ficin. lib.* li. de uita ſtudioſor. *Pompona. &c. ex I.C. etiã Grilland. de ſortile. q. 8. et Pet. le Loyer. li. 1. de ſpect. c ult. & li. 4 c. 4. et Aug. Thuanus* in Parabata vincto. *dicens*, Verba medentur morbis corporis etc. *quod ſane erroneum eſt*. Niſi quis illos velit excuſare dicẽdo, loqui de verbis, vt ſunt pacto nixa: ſed hoc foret impropriè vim verbis tribuere *quæ nõ exiſs, ſed ex pacto conuento. & quidem per dæmonem.*

Concluſionem, *Nulla vocabula vim habent naturalem vulnera vel morbos ſanandi, vel noxas alias depellendi.*

Dixi, *Nulla* (negans de quouis verborum genere) ſiue ore prolata, ſiue ſcripto comprehenſa; ſiue ſola & incomplexa (vt vocant) ſiue complexa, & in propoſitionem vel orationem aliquam verſu aut proſa relata; ſiue ſignificatiua, ſiue nihil ſignificantia; ſiue Hebræa, ſiue alterius linguæ; ſiue dicta cum ſibilo aut afflatu, ſiue aliter, quomodocunque, abſente, vel præſente ægro.

Dixi, *Vim naturalem*, quia Helatypiæ illa adiuratio & lex *Torath Kina*, quicquid habebat efficacitatis, de ſurſum habebat; ferè ſicut hodie, preces Eccleſiaſticæ, formulæ Sacramentorum & Sacramentalium, & exorciſmi, vim habent ſupernaturalem ex Dei inſtitutione, vel gratioſo concurrendi modo: qua de re non eſt noſtri inſtituti nunc differere. Nec enim (qđ pro tota hac materia notandum) nũc agimus de opere naturali, vt opponitur operi animali, vel operi libero, vel operi violento, ſed vt opponitur operi artificiali, vel etiam operi ſupernaturali. Deus ad huius vniuerſi perfectionem primò ſtatuit quendam *ordinem naturæ*, dum rebus ſingulis largitus eſt naturam ſuam atque eſſentiã peculiarem, & ſingulis dedit proprias huic naturæ congruentes operationes; quæ vocantur *operationes naturales*, quia naturæ ſuppoſiti ſunt conuenientes. Deinde Deus addidit alium *ordinem ſupernaturalem*, qui poteſt diuidi in duas ſpecies. prima *eſt ordo gratiæ ſeu miraculoſus*, (pro iiſdem enim hæc duo nunc ſumo) ad quem ordinem pertinent quędam operationes, quę vires hominum & Angelorum omnium exſuperant; quarum operationum principium non eſt rei ſingularis natura, ſed ipſa illa Dei gratia, voluntas abſoluta, & omnipotentia: hæ dicuntur *operationes gratiæ & ſupernaturales* ſtrictè ſumpta voce, item *operationes miraculoſæ*. Altera eſt, *ordo præſtigioſus*, qui ordo reipſa non excedit terminos naturalis ordinis, ſed tantum dicitur excedere ratione modi, quem vel omnes homines, vel pleriq; ignorant, & ideo ſolemus eum quoque vocare ſupernaturalem, largè accepto vocabulo, clarius autem ac ſignificantius vocatur ordo *præternaturalis*: ad quem referuntur multæ mirificæ operationes factę ꝑ bonos, uel malos angelos motu locali, vel ſubita naturalium agentiũ applicatione. Quoniã verò in his, effe-

תורת
קנאח

ctus naturæ rerum ſecundum eſſentiã non repugnat, nec modus operandi vires angelicas exſuperat; ideo tales effectus potius ſunt naturales latè ſumpta voce, quã ſupernaturales aut miraculoſi propriè loquendo, & præternaturales, quam contrarij naturæ aut violenti: quia tamen vulgo cenſentur ordinem naturæ ſuperare, ideò ſolent ſupernaturalibus annumerari; ſed propriè ac preſsè præternaturales, aut miri, aut prodigioſi debent vocari. Tres ergo Deus ordines ſtatuit, naturalem, miraculoſum, & prodigioſum: ſeu, ſi duos malis, naturalem & ſupernaturalem. His alium adiunxit ordinem homo, nempe *Rerum artificialium;* quando res naturales, fini à ſe intento accommodans, & applicans, diuerſas rebus formas indidit, quas illis natura non tribuiſſet, niſi induſtria humani intellectus adlaboraſſet. Nunquam tamen poteſt humana induſtria quicquam efficere, quod rerum naturæ repugnet; quare naturali ordini accedit iſte artificialis, non verò eum deſtruit, & ſubſeruit potiùs quam tranſcendit: & naturales, in hac, & ceteris hoc tractatu quæſtionibus, primo tantum illo modo ſumimus, vt tres illos alios ordines excludamus: artificialem prodigioſum, & miraculoſum.

Notandum præterea, naturalem effectum à natura non produci, niſi motu vel mutatione. ſanitas autem mutatione fiat neceſſe eſt. mutatio nõ contingit, ſine qualitatem actiuarum virtute. actiuæ qualitates ad operandum exigunt ſubiectum aptum, & idoneè ad agendum preparatum.

Ex hoc fundamento contra cunctas aduerſariorum machinas validè conſurgit concluſio; quæ fuit omnium Patrum: excepto fortaſſis Origene: D. Thomæ, Gerſonis, & Theologorum cunctorum (quod ſciam) Vlpiani etiam *f* I. C. negantis in cantationes medicinis annumerandas. fuit medicorum *g* & philoſophorum ſaniorum. *h*

f li. 1. in prin, D. de extraord. cognit.

g Hippocr. li. de ſacro mor-

Vt auctoritate, ſic & ratione preualemus. Ita enim ratiocinamur. Verba nullam vim neque artificialem neque naturalem, neque ſupernaturalem habent, ad huiuſmodi effectus. de vi arteficiali, nemo vnquam vel ſuſpicatus fuit. Supernaturalis ſi foret: gratiæ, aut miraculi foret: hoc autem dici nequit, quia Deus nihil tale promiſit, nec Eccleſiæ reuelauit, quale Magi iactant: nec iuuat Deus Magicas incantationes: nec in Beelzebub ſic operatur, ne gloriam illi ſuam ea mẽſura communicet, qua ſolet Angelis & Beatis. Vnde apparet, quam incautè nuperus ille Homeri interpres Spõdanus *i* ſoleat repetere illud axioma: *Dei bonitatis eſſe, ad eiuſque gloriam pertinere, tam admirandas effectiones creaturæ nempe dæmoni, conceſsiſſe:* Sed Caluinianus erat, cùm illa iuuenis ſcriberet: maturior ætate, cùm reſipuit, & ad Catholicos rediјt, nunquam hoc effutiјſſet. Si ſupernaturalis iſta vis non eſt: reſtat, vt ſit prodigioſa, vel naturalis. Si prodigioſa: non fit miniſterio bonorum Angelorum: quia (vt poſtea docebo) hi ſe non immiſcent Magicis operationibus: ergo miniſterio malorum angelorum. quod negant aduerſarij quidam, ſed vim argumenti nequeunt euadere: fatentur alij, & ideo coguntur etiam fateri vim verbis nullam ineſſe.

Denique nullam verba hæc uim habent naturalem, quia uerba ſi ſcripta: ſunt quid mortuum, & omnis energiæ expers: quæ ſi quam vim habent, ab atramenti vel chartæ, cui inſcripta ſunt, temperamento uim illam accipiant oportet. & proindè ſua propriaque ui non operãtur. Ore verò prolata verba, uim tantum habent contactu aerem feriendi, ut & animalium reliquorumque inanimorum ſoni. Sed ſonus tactum non magis valet immutare, quam color auditum, vel dulcedo viſum, quia non ſunt ſenſuum iſtorum obiecta. Quare cùm ad ſanationem corporis neceſſe ſit, ſenſum tactus immutari: fateantur

bo. Galeni li, 6. & 10. ſimplic. medica. Fernelij de abdit. rer. cauſis li. 2. c. de curat. ſup. nat. Beniuenij. lib. de abdit. morb, cauſ. Io. Langij epiſt. 33. Fran. Valeſii de ſacra Philoſop. c. 3. Augerij Ferrer, li. 2. method. ca. 11. Scalig, lib. 17. de ſubtilit. ca 349. Codronchij li. 2. de morb. venefic, ca. 5, BoKelij li. de philtris ca. 1.

h *Theophra. lib. 9. de Hiſt. plantar. Plutarchi in vita Periclis, Rab. Maymon lib. 1. perplexer. c. 72. Leonar. Vairi li. 2. de Faſcino, c. 11. Ant. Miran. li. 26. de ſing. certam. Greuini lib. 1. de venenis.*

i *In Odyſſ. agens de Lycãthropis.*

tur

Digitized by Google

tur oportet, ſanationi morborum ſolam verborum prolationem vel ſcriptionem nihil conferre.

Reſpondet Pomponatius, verbis primo & per ſe duntaxat auditum, affectionib. deinde animi immutatis per accidens tactum quoque immutari. *Sicut videmus* (ait) *fieri ab oratoribus facultate Rhetorica, & à peritis muſicis vi harmoniæ*. Sed contra: Oratores non verbis nudis, verum pondere ſententiarum & rationum momentis perſuadent: ſi nuda tantum barbaraque & nihil ſignificantia, vel parum apta permouendis animis, aut veſana & ridicula, vt ſunt incantatorum verba, proponerent: nunquam animos concitarent. In muſicis, ipſa concentus ſuauitas & harmonica modulatio diſtrahit animum a doloris cogitatione, & ad lætitiam prouocans lenit & contemperat humores: cui, quid ſimile in horrificis ac ſtridulis ſibilis atque ſuſurris magorum?

Vidit etiam Pomponatius hic ſe operam luſiſſe: quare ad ſacram confugit anchoram; hæc contingere propter fidem vehementem incantatoris & incantati. Hæc dicens cauſam præuaricaris (Pomponati) & vim verbis omnem detrahis. ſi totum illud credulitas operatur, quam tu fidem nuncupas; quæro qualis iſta fides? non dices opinor ſupernaturalem? ſic enim vocare ſuperſtitionem atque perfidiam, prorſus impium & perfidum. dices ergo naturalem, ſiue humanam. euge, habes tuæ cauſæ fauentem Ferrerium; k qui fiduciam hanc etiam ab adſtantibus exigit. ridiculè. quaſi poſſit imaginatio, vel adſtantium, vel ipſius incantatoris, quicquam operari in ęgroti imaginationem, corpus, vel animam. *l* Ipſius ægri credulitas confidentis ſe iuuari poſſe ab ea re, quæ nullam iuuandi vim habet naturalem tam vehemens eſſe poſſet; vt humorum inducat alterationem, vnde ſanitas ſubſequeretur, vt bene Galenus, ſi tamen ipſe auctor libri de Incantationibus: ſed eo caſu ſanitas verbis dumtaxat adſcribenda, vt occaſioni cuidam, non vt cauſæ.

k *loco citato.*

l *Refutatum id ſup. ſ prox.*

Simili modo ſinceræ & rectæ philoſophiæ repugnant, ſententia Origenis *lib. 1. & 5. cont. Celſum*, nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeant in aliam translata; & ſententia Pici, barbara & nihil ſignificantia nomina plus habere efficacitatis; ea quoque quæ Gregorius Toloſanus *m* tradidit; cùm de Hiſtrionibus oratoribus & poetis dicta, ad excantatores accommodat; quod eorum verba tũ demum rata ſint & efficacia, cùm animo intento & obfirmato ea proferunt. non enim iſti perſuadendo & affectiones concitando operantur, ut illi.

m *li. 10. Syntax. c. 8.*

Videte nunc friuola & impia Magices patrocinia, & quibus ſuperædificata, vana fundamenta, quæ Cabbaliſticæ tamen inſaniæ amatoribus mirificè placuerunt. Aſſerunt primò litteris & ſyllabis quandam eſſe cum cęleſtibus corporibus & mentibus ſympathiæ connexionem. quod tamen non probant vlla ratione, ac ne traditione quidem: nec poſſet probari, niſi illorum teſtimonio, quibus id à dæmonibus foret reuelatum. dæmones autem ſunt mendaciſſimi, nunquam ſpontè verum dicturi, nec à magis, vt verum promant, compelli poſſunt, id nunc ſuppono, inferiùs probaturus.

Secundò dicunt verba illa maioris natura ſua efficaciæ eſſe, quæ ſunt orta à lingua digniore, & à ſanctiore dignitate inſtituta, & quæ res ſanctiores ſignificant: qua in re mirè nugatus deprehenditur Laur. *n* Ananias. Hoc diabolus commentus, vt ſanctiſſimis quibuſque rebus faciliùs & libentiùs myſtas ſuos faciat abuti. Sed refellitur, quia nec rei ſanctæ ſignificatio, nec linguę dignitas, nec probitas hominis inſtituentis, vllam qualitatem phyſicam operatiuam poſſunt vocabulis imprimere. Deus etiã formulis Magorum nihil gratiæ vel virtutis promiſit, nec elargitur, quomodo

n *li. 3. de natur. dæmon. fol. 99.*

modo

Digitized by Google

modo ſit Deus ſibi contrarius? quomodo approbet artes, quas ipſe vetuit? denique talia aſſerere blaſphemum & erroneum eſſe Pariſienſis facultas Theologica iampridem definiuit *artic.9.& 10.de Magia.*

Tertiò ſomniant, nomina propria radios quoſdam eſſe rerum, quas ſignificant, & in ipſis nominibus, quaſi vitam quandam latere. Quid dignum Anticyris, ſi non illud? Quicquid enim Platonici dicant, nomina ſunt hominum arbitratu indita. Nomina quoque nec ſunt ſubſtantiæ corporeæ aut ſpirituales, nec ſunt accidentia inhærentia ſubiecto; quare vitam in ſe habere non poſſunt: adueniunt quoq; ſeu induuntur rebus, quas ſignificant atque denominant, extrinſecus planè: quare nec emanantes à rebus radij dicendi. Multa quoque ſunt nomina nihil ſignificantia; multa quid aliud à rei natura ſignificantia: quin & ipſa illa, quæ naturam rei ſignificant (qualia putantur quæ creaturis Adamus impoſuit, o) hæc nullum potuerunt à naturis rerum influxum recipere: quia res corporeæ naturaliter nihil efficere poſſunt in id quod corporis expers eſt, vt ſunt nomina.

o *Gen.2.v.20*

Obijciunt nobis, Deum ipſum rebus nomina indidiſſe. Probant, quia ſcriptum ſit, *Omnibus iis nomina vocat*, p & alibi; q *gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis*. *Reſpondeo* Deum quidem noſſe cunctarum rerum, ſingulorum etiam angelorum, & ſtellarum (de quibus eo loco agit propheta) naturas proprias, & ſic ea, cùm lubet, proprijs nominibus, hoc eſt conuenientibus earum naturæ, vocare poſſe: ſed ea nomina mortalibus incognita ſunt, nec magis reuelata. deinde præſens poſitum pro futuro, *vocabit*; vt patet ex Hebræo vocabulo, quod futuri eſt temporis. Prior ergo locus nihil iuuat hos argutatores: multo minus poſterior. nihil enim aliud eſt nomina diſcipulorum in cœlo ſcripta eſſe; quam eſſe in amicorum Dei relata album, quod alibi dicitur *inſcripta eſſe libro vitæ*; quod ſiue accipias ſecundum æternam Dei prædeſtinationem, quæ mutari nequit, ſiue ſecundum præſentem iuſtitiam, quæ mutationi obnoxia; certè id homines impij parum reuerenter ad inditicia nomina, quibus ab hominibus diſcipuli compellabantur, audent transferre. quid magnoperè gaudendum illis, ob communem ſibi nominationem cum ceteris hominibus, brutis etiam & vrticis. quorum nomen non minus Deo notum erat, qui nouit omnia?

p *Pſal.146. ver.4.*
q *Luc.10.v. 19.*

Hinc tamen illi inferunt, voces ſignificatiuas primariò, per influxum cœleſtem, ſignificare; ſecundariò, tantum per hominum impoſitionem: & quia in ſignificatiuis nominib. vtrũque concurrit, in non ſignificatiuis alterum tantum; ideò plus virium habere nomina ſignificatiua. Quod imprimis alij pernegant, qui non ſignificatiuis amplius deferunt. E quidem lubet ab his omnibus quærere: num neceſſe non ſit quemlibet influxum cœleſtium orbium per traduces qualitates in ſubiectum tam remotum influere, ipſis influentijs recipiendis aptum & accommodatum? deinde, num res incorporeæ, vt ſunt nomina, ſint ſubiectum idoneum recipiendis qualitatibus corporeis? quorum vt prius nequit negari, ita poſterius nequit affirmari. Nihil ergo tribuit energiæ prius ille influxus cœleſtis. Impoſitio quoque humana, cum ſit nuda & merè arbitraria denominatio, quid queat influere; nec Argus videat, quem ferunt fuiſſe oculatiſſimum.

Quartum delirium eſt, vim complexorum verborum, (propoſitionum ſcilicet & orationum) efficaciorem eſſe. Primò quia veritas (inquit archimagus) in ipſa propoſitione contenta hic accedit; cuius veritatis vis maxima eſt, quando formula ſeu carmen virtutis ac operationis aſtri ſeu numinis, quod comprecantur, continet cõmemorationem. O Satan, Satan: tibi

quam

quam perpetuò ſimilis es: pergis hoc telo diuinos honores conſequi. Nonne ſatis hoc indicant, quæ myſtes ille tuus, exempla petit, ex Hymnis Orphei & Apuleij ſcriptis, idololatriæ plena? tum quia auctoritates illæ poetarum refertæ vanitatis: tum quia ſenſum ac intellectum carminis aſtris aſcribit: tum quia per hoc numen, intelligit cacodæmones; quos aſtris & ſingularum rerum ſpeciebus Magica diſtribuit. Conatur etiam probare, quia qui integrã orationis texturam promit, magis animo dictis intendit, quam qui verbum vnum atque alterum: quare vis quoq; vehementior imaginationis concurrit, & ſpiritus copioſior in rem incantatam tranſit. Quę vana ſunt, nec empſitanda titiuillitio. Nec enim imaginatio extra imaginantem in res ſeiunctas vim habet vllam; nec ſpiritus vllus à loquente prodit, qui rem incantatam contingit: præter afflatum: afflatus autem facultas ad ſanitatem nulla eſt; ad morbum, & noxam per contagium aliqua, vt docuimus.

Ex his manifeſtum fit, falſa quoque eſſe, quæ ex tam bellis axiomatibus inferunt corollaria. primò quod aſſerunt oportere, vt ſic ſanantes afflent ægro, & ei vocabula quaſi inhalent. 2. quamlibet huiuſmodi incantationem præter ordinẽ ſolitũ & retrogradè prolatam aut ſcriptam, inſolitos effectus gignere. 3. debere ea quæ Magus vult impetrare, inſcribi rei, quã vt inſtrumentum adhibet. exempli gratia, ſi tabella, vel pergameno vel herbæ folijs vtatur, debere inſcribere folio, membranæ vel tabellæ, ad quẽ id effectũ faciat. cur cedo? an quđ verba non ſatis efficacia per ſe prolata? an quod alioqui dæmon ſurdus, vt ea non audiat; vel quòd ſcripta quam audita melius intelligit? an quòd ad memoriæ lapſum fulciendũ opus hac induſtria? nihil horum in cauſa, ſed vafer ille vanarum obſeruationum multiplicatione, velut varijs retium plagulis, ſic pluribus peccatis, miſeros amat illaqueare. Legi exempla quæ Leonar. Vairus collegit, s [s li. 1. de Faſcino, c. 5.] ſed in his omnibus pactum cum dæmone intercedens cauſa fuit effectionum. Vide inf. lib. 6. anacephalæoſ. monito. V.

QVÆSTIO IV.

De amuletis & periaptis.

NOta Romanorum gentilium cõſuetudo, q ſoliti puerulis de collo res turpiculas ſuſpendere, *Praefiſcini*, vt dicebant, ne faſcinarẽtur (vnde & *Faſcini* nomen inter obſcęna relatum) alia quoque amuleta ſuccini aut alterius materiæ contra morbos geſtitabant: quemadmodũ & Græcis ſua fuere περίαπτα, περιάμματα, ἀποτρόπαια, malorum, vt putabant, auerruncatoria. Sic etiam prodeſſe ſibi putabãt Iudæi ſua philacteria, ſeq; per illa cuſtodiri ac præſeruari à malis, perperam accipientes diuinum præceptũ. a [a Exo. 13. 16. Deut. 6. 8. Mat. 3. 2. 5.] Eundem errorem Catholicis, non hæreticus tantum VVierus: ſed & qui Catholicus videtur ex ſcriptis, Remigius Lotharingus, b [b lib. 3. dæmonolat. c. 3.] impingit; hinc omnium periaptorum vſum temerè condemnantes ex Patribus non ſatis intellectis.

Dico primò, *Amuleta huiuſmodi, quæ collo dependent, vim nullam obtinent naturalem ratione verborum, characterum, uel figuræ, vel conſtellationis: ſed dumtaxat ratione materiæ, ſi qua huic antipathia vel Sympathia vis naturalis inſit.* Hæc concluſio eſt Catholicorum omnium, & etiam gentilium, quos præcedenti quæſtione citauimus. probatur, quia phyſicæ ligaturæ facultas neceſſe eſt, vt à natura rei ipſius dependeat; quæ non competit niſi ratione materiæ ſeu ſubiecti. Quare ſi quis effectus producatur, cuius cauſa nequit eſſe vis naturalis ſubiecti; effectus ille prodigioſus erit, & amuletum ſuperſtitioſum, qualia multa cõgeſſit Coſta Ben Lucas, Iudæus Luſitanus. c [c li. de ligaturis.] Huc referendum; ſi figuram attendunt; quod

Hiſpa-

Digitized by Google

Hiſpanicis pueris ex Gagete ad collum deligant, manu in deriſum, inſerto intra digitos primores pollice conformata. *Higam* vocant.

Dico ſecundò. *Quando in ipſis verbis, modo ſcriptionis, crucium numero, figura vel ſimilibus ſpes non ponitur, pium & ſanctum eſt, reuerentiæ cauſa Sanctorum r[...]quias, cereas agni Dei effigies, Euangelium S. Ioannis, Pſalmum Dauidis, & ſimilia S. ſcripturæ teſtimonia ſecum geſtare collo appenſa: ſed effectus qui inde oritur erit ſupernaturalis, Dei beneficentiæ adſcribendus. Alijs autem ligaturis vtiſquam vel vſus Eccleſiæ Cathol. vel proborum medicorum ars non commẽdat; omnino eſt prohibitum.*

Quod ad reliquias, videtur non ſatis cautè locutus, inſignis Doctor Theologus Ciruelus Darocenſis *libr. de ſuperſtit. cap. 4. p. 3.* quando leuiculis fultus rationibus ſacrarum reliquiarum ad collum geſtationem improbare non veretur. Diſſentit ille ab hæreticis. nam ipſe vult reliquias Sanctorum in templis honorificè ſeruari, & adorari: ſed non vult eas à priuatis collo appenſas geſtari; temerè reprehendens antiquam virorum val de ſanctorum conſuetudinem. Nonne B. Helena clauorum Chriſti vnum freno equi, alium galeæ Conſtantini indidit? Nonne B. Antonius palmatam illam Anachoretæ S. Pauli; & ipſius Antonij tritum cum melote Pallium exultans tulit? Similia de Theodori Martyris puluere Nyſſenus; de catena B. Petri magnus Gregorius. Sed in re nota non eſt immorandum.

Concluſionis prior pars probatur, Eccleſiæ Cathol. inueterato & ſalutari more, nec non ſententia D. Thomæ, Maldon. *d* Nauarr. Silueſtri & aliorum ratio eſt, quia Sanctorum reliquias ita ſemper maiores noſtri ſunt venerati; Agni illi ad hoc à ſolo Pontif. Maximo quotannis benedicuntur: ſacræ ſcripturæ teſtimonia, vt licet ore proferre, licet etiam deſcripta collo deferre, & narrat Leontius Epiſcopus ſanctum Simeonem Salum mulieri magæ amuletum in tabella conſcripſiſſe quo geſtato illa non potuit amplius diuinare, nec magica amuleta facere. (*Sur. 1. Iul.*) nec vllus ſanctorum patrum hoc vnquam improbauit. Nam Diu. Baſilius *e* damnat περιάμματα characteribus (*nempe magicis*) inſignita. Incertus auctor in Matth. qui extat inter Chryſoſtomi opera, *f* inuehitur in duo nequam genera hominum: primum, qui ex huiuſmodi ad collum ſuſpenſis ipſi ſanctiores volebant videri, vt Phariſæi olim: ſecundum, qui ex eadem ſuperbia, quæ ad collum alij ſuſpenderent, ipſi de capillis, vel veſtimentis ſuis largiebantur. Ipſe D. Chryſoſtomus *g* mulierculas illas reprehendit, vel quòd non recta, ſed Phariſaica, id intentione facerent; vel quòd, per opinionis errorem, non à Dei gratia miraculoſum auxilium, ſed ab ipſa materia, vel forma ſcripturæ, id præſtolarentur; vt faciunt hodiè, qui dicunt debere eſſe ſcriptum Euangeliũ in membrana virginea, litteris vel lineis miniatis & cætera. Sanè Chryſoſtomus eadem id mente reprehendit, qua D. Hieronymus, *h* qui ſatis indicat, phariſaicam illam ſuperſtitionẽ præſidium ab ipſis pictatiolis, non deſuper à Cuſtode Iſrael, Deo Sabaoth, exſpectantem, ſe reprehendere: item quòd quæ extrinſecus gerebant, eorum cultum & obſeruantiam intrinſecam, quæ præcipua, negligebant. Denique in vita S. Antonij infeſtationem quandam dæmonum, cum preces quaſdam membranulæ inſcripſiſſet, & in cubiculo ante Deiparæ Virginis imaginem affigi iuſſiſſet, legimus diſpuliſſe. (*Surius tom. 3. Fol. 43.*)

Poſterior pars concluſionis probatur canonibus, qui anathema fulminant in eos, qui philacterijs (hoc eſt conſeruatorijs) vtuntur; & ſi clerici ea faciant, iubent eos Eccleſijs eijci, *Cant. 1. & 4. 26. q. 5.* qui canones quomodo ſint intelligendi, & de quo genere philacteriorum loquantur, petendum ex alio canone, *nempe vlt.* eiuſdem

d Th. 2. 2. q. 96. ar. 4. Maldon. in 1. cap. Ioan.

e hom. in Pſ. 45.

f homi. 43. in Matth.

g in Matth. hom. 73.

h in d. ca. 23. Matth.

Digitized by Google

eiuſdem quaſtionis; vbi inter cetera in hunc modum ſcribit B. Iſidorus: *ad hac pertinent ligatura exſecrabilium remediorum, qua ars non commendat medicorum, ſeu in pracantationibus, ſeu in characteribus ſuſpendendis atque ligandis: in quibus omnibus ars damonum eſt, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Angelorum malorum, exorta*. Confirmat D. Auguſti. i his verbis: *Fingunt ſpiritus maligni umbras quaſdam honoris ſibimet ipſis, vt ſic decipiant eos, qui ſequuntur Chriſtum. Vſque adeò, fratres mei, ut illi ipſi qui ſeducunt per ligaturas, per pracantationes, per machinamenta inimici, miſceant pracantationibus ſuis nomen Chriſti, qui iam non poſſunt ſeducere Chriſtianos, ut dent venenum addant mellis aliquantum*. Chryſoſtomus homil. 25. ad P. Anton. *Quid verò diceret aliquis de his, qui carminibus, & ligaturis vtuntur: & de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numiſmata capiti vel pedibus? Dic mihi, hane ſunt ſpes noſtra, ut poſt crucem & mortem Domini, gentilis regni imagine ſpem ſalutis habeamus? &c.* Tales ſunt nefariæ illæ formulæ precum; quas cõtra vulnera, & pericula ignis, aquæ & alia, quidam per mendacium adſcribunt B. Leoni. & alijs ſanctis, & (proh dolor) multi hodie geſtitant; quibus Diabolus ſemper tandem imponit, & quando ſunt in ſtatu peſſimo lethalis culpæ, ſinit eos occidi, & deſerit quos antè aliquoties defenderat. Poſſem nominare mihi probè notum, cui id accidit. Norunt Franci, cum ſuperioribus annis, cum Barone Danou, hæreticorum Germanorum examina in Franciam irrupiſſent, & à Duce Guiſio ſtrenuè debellata fuiſſent, huiuſmodi ſchediaſmata collo cæſorum ferè omnium appenſa, fuiſſe reperta ab ijs, qui cadauera ſpoliarunt. Hoc genus ſuperſtitionis ſubſannat Lucianus, k & Antoninum Caracallam ſupplicijs compeſcere conſtituiſſe teſtatur Spartianus. Et Tatianus Aſſyrius l hæc omnia refert ad dæmonum dolos, & pacta per Magos cum illis inita. Huc etiam refero, quod de vrſarijs, ſic refert Balſamon Commen. Syn. 6. in Trullo; *Vrſas trahere dicuntur ij, qui arctotrophi appellantur; qui quidem in capite & totius animalis corpore tincturas appendentes, & p los ex ipſo tondentes eos una cum tincturis dant perinde ac remedia & amuleta, tanquam contra morbos & faſcinantes oculos conferre poſsint*. Huc pertinent etiam formulæ omnes, quibus immiſcentur nomina ignota Angelorum, hoc eſt alia præter, Michael, Gabriel, Raphael. hoc mirum fortaſſis alicui videbitur; quia Trithemius, & Rabb. alia quoq; uomina confingunt eorum, quos dicunt eſſe motores orbium cœleſtium item fata decernere, & fatales caſus adminiſtrare, & mirifica quædam homines ab his diſcere, & ſimiles impietates, quibus ille liber ארבעתאל ſcatet. Sed nitor auctoritate & ſanctione concilij Romani, quod fuit congregatum Romę ſub Zacharia Pontifice, ad damnandos errores Aldeberti & Clementis hæreticorum Germaniam turbantium; vbi inter cætera; lecta vna oratio Aldeberti, in qua continebantur hæc verba; *ſupplico vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel*. Quibus lectis, Zacharias Papa, interrogauit Epiſcopos, ſententiam de his ſuam proferrent: illi damnandum Aldebertum pronunciarunt, vt hæreticum. cauſa verò ſubditur & ipſum Decretum concilij his verbis; *octo enim nomina Angelorum, qua in ſua oratione Alderbetus inuocauit, non Angelorum prater Michaelis, ſed magis damonum nomina ſunt, quos ad praſtandum ſibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à veſtro ſancto Apoſtolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quàm trium Angelorũ nomina agnoſcimus: id eſt, Michael, Gabriel, Raphael. Zacharias Papa dixit, optimè prouiſum eſt à veſtra ſanctitate, vt conſcripta illius omnia igne concrementur: ſed oportunum eſt, vt ad reprobationem eius in*

ſcrinio

i *tract. 7. in Ioan.*

k *in Dialog. Philoſ.*

l *Orat. contra gent.*

ſcrinio noſtro conſeruentur ad perpetuam confuſionem.]Nunc verò, quia omnia peracta ſunt, de vtrorumque ſententia, quorum ſuperius mentio facta eſt, nunc pertractatum eſt. Vniuerſum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta ſunt; & qui ſe Apoſtolum cenſuit nominari; & qui capillos & vngulas ſuas populis pro ſanctitate tribuit; quique ſub obtentu Angelorum dæmones in ſuum auxilium inuocat: ſit ab omni officio ſacerdotali alienus &c. m Igitur ex concilij huius ſententia, damnanda cuncta periammata periapta ligaturarum & ſimilia, vbi alia nomina leguntur, quam trium, quos ſacra ſcriptura nominat, Angelorum. Nominatur quidem Vriel. *4. Ezdr. 4. v. 1.* Sed liber ille Canonicus non eſt, nec tantæ auctoritatis: & in eodem reperias Ieremiel, quem nemo recipit: Aldeberti verò cetera nomina nonnihil ſunt deprauata ex iis, quæ in Necromanticorum libris habentur. Sed de Vriel accuratè ſcripſit Nicol. Serarius noſter comment. in c. 12. Tobiæ q. 10. cum quatuor ſequentibus. Vnus tamen (ne quid diſſimulem) me, quoad *Vrielis* nomen, ſcrupulus torquet: nam concilium illud Romanum inter concilia edita, vel in Germania, vel in Italia, non reperio: Vnde nonnihil nutat auctoritas illius Hiſtoriæ. Et *Vrielis* nomen præter Æthiopas, etiam aliquando Romani in Miſſalibus ſuis receperunt. Et dicat aliquis à Zacharia ſolam deciſionem (nempe declarationem hæreſeos & ſcriptorum combuſtionem) approbatam: non vero eum ad rationem à Patribus illis allatam reſpexiſſe: nam licet conciliorum deciſio de fide ſit, non tamen rationes pro deciſione allatæ, vt conſtat.

m *vide apud Sur. tomo 3. menſ. Iunio in vita S. Bonifacij, fol. 494.*

CAPVT V.

Ars aurifactoria, quam Alchimiam nuncupant, ad quam magiæ ſpeciem ſit referenda?

NOn poteſt ſufficienter huic quæſtioni reſponderi, niſi prius conſtet, quò ſe vſque vires eius extendant. quare quatuor ſunt diſcutienda. primò, an ars iſta finem ſuum conſequatur? ſecundo habendane in numero artium liberalium? tertiò ad quam Magiæ ſpeciem pertineat? quarto licita ſit, an illicita?

QVAESTIO I.

An aurum hac arte verum conficiatur?

DVo quæſtio hæc complectitur; quid naturæ ope fieri queat, & quid fieri ſoleat? quorum non eadem ratio eſt. prius quam decidamus quæſtionem, quædam de nomine & origine ſunt præmittenda.

SECTIO I.

Quid ſit Alchimia & quando inuenta?

NOmen Arabicum eſſe volunt viri docti; & id indicare nomini præfixum *Al*, vt in *Almanach*, & *Almageſtum*, & ſimilibus. a Mixobarbarum ergo vocabulum fuerit, ex Arabico *Al* & Græco, χύν ſeu χύσιν, quod idem ac *fundo*. alij Græcam planè vocem cenſent, ex quibus eſt Ioannes Chryſipp. Fanianus, qui deducit παρὰ τὴν χυμεῖαν καὶ ἅλα à ſale & fuſione. b Sed huic Græci ſcriptores repugnant qui plerumque ſcribunt χημεῖαν; c nō χυμεῖαν. Sed quid χημεῖα ſignificat; quidam ex Plutarcho d tradunt, Ægyptum ſacra lingua à ſacerdotibus vocari *Chemiam*; & inde ſuſpicantur, vocari *Chemiam*, quaſi Ægyptiam: videlicet quia primi mortalium Ægyptij illam à Mizraimo Chami filio acceperint, ab Ægyptijs Arabes didicerint, & articulum illum ſuum *Al*, addiderint; ab Arabibus, Europæi acceperint & nomen & artem, vt & reliquam ferè medicinam & philoſophiā Græcanicam. Nimis iſti benigni ſunt in

a *N. commēt. in Manil.*

b *Dialogo de Chryſopeia.*

c *Cedrenum Annal. Suid. mox citand.*

d *li. de Oſir. & Iſid.*

Digitized by Google

in Arabes. Nomen enim notum Romanis ſuis antequam vlli noti philoſophi vel docti inter Arabes, & quo Arabia tempore adhuc Chriſtiana. Inuenias illud apud Iulium Firmicum

e lib 3. in Luna decretis.

Latinum *e* ſcriptorem, qui tempore vixit Conſtantini Magni. Apud Ægyptios quidem hæc ars in vſu etiam

f in Dioclet.

Diocletiani tempore videtur fuiſſe, ſi Suidæ credimus. *f* & ab ijs fortè Romani acceperunt. Verum illud de *Chemia* merum eſt commentum: Ægyptus enim non *Chemia*, ſed *Chammia* dicta à Chamo. ſic enim in Pſalmis

g Pſ. 78. 57.
h Pſ. 105. 23

legimus; *In tabernaculis Cham, g* Ægyptiorum; & poſtea; *h terra Cham*, vocatur ipſa Ægyptus. hoc ergo nomen ſacerdotes, vt teſtimonium antiquitatis ſuæ, aſſeruarunt. vulgo *Miſraim* dicebatur Ægyptus: vnde & hodie adhuc Turcæ & Arabes vocant, *Maſra*. Quare ſi Arabes voluiſſent ab Ægypto hanc artem denominare; & addere ſuum illud; *Al*, vocaſſent *Almaſrã*. Quid ergo? ſuſpicor, vt multa Arabum vocabula, eſſe Hæbreum illud, & quidem ſolidè, nec aliud ſignificare quam artem fuſoriam ſiue liquatoriam.

i Iob. 29. 6. צלכום
k Iob. 24. 10. הוקר

Etenim Hebræis, *Alichim*, *i* ſignificat itinera ſiue fluxus ab *Alich*, quod ſignificat facere ambulare ſeu fluere, *k* Vnde ars liquans ſeu fundens metalla: abiecta litterula, ab *Alichim*, fit *Alchimia*, facilima formatione. Quid enim aliud eſt Alchimia, quam pirotechnia ſiue igniaria ars, reſolutoria, & purificatoria metallorum? quæ ut *Chymia* ſpecies quædam eſt: ſic etiam aurifactoria, ſiue Chryſopæia, ſpecies quædam eſt Alchimiæ, quæ in extrahendo ſiue ſeparando, & in congregando ſiue coagulando ex alijs metallis auro tota occupatur: vnde non malè *Spagiricam* vocant nonnulli; *παρὰ τὸ σπᾶν καὶ ἀγείρειν*, à ſegregando & congregando. Ad hanc quidam retulit illum Manilij verſum. *l*

l li. 4. Aſtron.

Materiamque manu certa duplicarier arte:

& quia de Alchimicis dictũ, per errorem, putauit, ideo (quæ eſt Critica audacia) contra veterum codicum fidẽ, eum tollendum, vt ſpurium, iudicauit. verumq; malè. nam & Manilij verſiculus eſt, & non de Chryſopæis, ſed de bractearijs accipiendus, qui malleando aurum in bracteas ſeu foliola tenuiſſima diducunt & dilatant, & ſic ſuperficiem adeò dilatatam quaſi duplicant. Alchinıice certè non tam duplicant manu, quam igne.

Non ſtatui de tota Chymica agere; quam ego artem, qua medicinæ adminiculatur, ſanè laudo, & veneror, vt phiſiologiæ fœtum præſtantiſſimum; inuentricem auri potabilis, rei non minus utilis ad ſanandum, quàm ad alendum, ac quoad fieri poteſt, vitam prorogandam; ſpiritus enim ſubtiliſſimos ex metallis gemmis, plantiſque educens; quo ſubtiliora, hoc puriora, & quo puriora, hoc efficaciora remedia prebet: metalla depurat, ſegregat, perficit, lapides conflat, aquam elicit, ignem vegetat, & in igne vegetato, ac quaſi perennato, ſpecimen edit artis & efficacitatis ſuæ, in humana vita propaganda. Mihi quidem dubium non eſt liquorem illum Olibij Maximi, cuius beneficio lucerna multis ſæculis conſeruata fuit ardens, Chymicum fuiſſe; de quo Bernardus Scardeonus, *m* ſcribit Patauij ante aliquot annos, vrnam fictilem effoſſam his inſcriptam verſibus.

m in Hiſtoria Patauina.

PLOTONI ſacrum munus ne attingite fures:
Ignotum eſt vobis hoc quod in orbe latet.
Namque elementa graui clauſit digeſta labore
Vaſe ſub hoc modico Maximus Olibius.
Adſit fœcundo cuſtos ſibi copia cornu,
Ne precium tanti depereat laticis.

Plutoni Deo diuitiarũ dedicauit hoc ſuæ artis ſpecimen homo gentilis, diuitias illi acceptas ferens. Intra maiorem illã vrnam minoralia reperta; in hac, duę ampullæ adfabrè laboratæ, argentea una, aurea altera: puriſſimo

quoddam ambæ liquore plenæ; quo lucerna multis iã ſæculis ardens conſeruata cenſebatur.

De ſola Chryſopœia ſtatui dicere; quæ vel ex adſperſis pauculi pulueris aurei ramẽtis, aurum multiplicat, vel ex non auro verum aurum producit: nam quæ ex auro liquato tãtumdem vel minùs auri producit, ſed purgatius; ea nomen aurifactoriæ non meretur. Chryſopœiæ igitur originem quidam nobis valde faciunt antiquã, qui præclaro Adami titulo libellum quendam inſignem obtrudunt: vt & alij Moyſis, & Mariæ ſororis eius, & Solomonis, & Hermetis Triſmegiſti, & Ariſtotelis, & Pythagoręorũ quorumdã libros venditãt: hæc enim omnia pro impoſturis habenda duxerim, & otioſorũ hominum ſomnijs. Quid? an, quia ab Adamo prima ſcientiarũ principia, idcirco & de hac ille arte ſcripſit, quem de nulla conſtat ſcripſiſſe? An, quia Moyſes in omni Ægyptiorum ſapientia excellens, idcirco & ipſe, & ſoror eius (miror Aaronem non additum, & Beſeleel) animum ad alchimiam excolendã adiecere? An, quia Cabbaliſtæ nugantur Chamum in arca Noacho patri ſuo *libro de Magia naturali* furatum, quos Miſraimo filio ſuo donauerit; idcirco inter illos etiam Chymici libri fuere? Sed Chamum ſcimus nõ philoſophię naturalis, verum Magiæ Dæmoniacæ fuiſſe propagatorẽ. *n* Hermetis Triſmegiſti non pauci ſuperſunt libri; quis quæſo vel color tenuis in illis huius artis? eruent opinor, qui Phactontæo auſu eò detorſerunt; quæ de Turri Babel, & quæ de terra promiſſionis, SS. commemorauit, & quæ Salomõ in *Eccleſiaſte* de meretrice, mores eius depingẽs, Spiritu ſancto afflatus, ſcripſit; illi ad Chymices myſteria deflexerunt. qui auſi diuitias, quas, œconomicæ prudentiæ, & nauigationi in Ophir, disertè acceptas refert Regũ Hiſtoria, Salomonis alchimię adiudicarunt. In quos (vt mitiſſimè agã) nihil dicã aliud, quàm quod fatuis ſolemus, ſanam mentem ijs optandam. Minore longè periculo peccant, Aimar. Ranconetus & Cardanus, qui Sibyllæ vaticinium illud;

ἐννέα γράμματ᾽ ἔχω. τετρασύλλαβός εἰμι, νόει με. &c.

ad Aſenicum, admirandi lapidis materiam tranſtulerunt; quaſi quatuor ſyllabarum, & nouem litterarum vox alia nulla foret. Item qui Pandoræ poculum hoc eſſe contendunt, ab Heſiodo notatum: ſed hi plures Epimetheos, ſola ſpe reliqua, quam Prometheos, ex hoc grege fateantur oportet. Nec minus illi ſuaues, qui Siſyphium ſaxum extollunt, & propter huius lapidis inuentionem meruiſſe nomen, quaſi diuina ſapiẽtis autumãt propter promiſcuã in vulgus beneficij communicationem, ad inferos detruſum ſemper reuolubilis ſaxi ſubuectione dãnatum. homines præparcè auari. Liberaliores alij, cũ Suida Colchis auratam pellem auertunt. illud enim δέρας τὸ χρυσόμαλλον Iaſonis; libros fuiſſe in membranis arietinis deſcriptos, artis alchimicæ doctrinam aurifactoriam continentes. Addunt alij, hoc illud aureum fuiſſe femur, χρυσοῦν μηρὸν, ſiue (vt corrigunt alij) χρυσοῦν ῥοῦν, aureum flumen, à Pythagora in Olympijs oſtenſum, quod tamen Origenes eburneum appellauit *lib. 6. contra Celſum*. Hoc illud eſſe apud Hippocratem mirabile, & imprimis ſacrũ terræ opus, ex quo animãtia, plantæ, alimenta, pharmaca, fortuna, & ipſe Plutus profluant. *o* Hinc apparet quam vetuſtam iſti origenem arti arceſſant, Equidem opinor vetuſtam: ſed certa teſtimonia ante æuum Caligulæ non comperio. Nam quæ dicta, mera ſunt coniectanea nec magis certum, quod quidam probant ex Eſdr. lib. 4. cap. 8. v. 2. *Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi: quoniã dabit terram multam magis, vnde fiat fictile, paruum autem puluerem vnde aurum fit.* Hoc enim perſpicuè non ad artem

n ſu. li. 1. c. 3.

Siſyph. quaſi θεόσοφος

o Hippocra. in epiſtol. ad Crateuam.

artem fuſoriam, ſed ad naturalem metalli ex terræ puluere productionem poteſt referri. Si tamen quis contenderet, ad materiam auri tranſmutatoriam pertinere; is ſciat, neq; infallibili ſe teſtimonio niti, quia liber iſte apocryphus eſt; neque loco claro & aperto antiquitatem artis ſe probare. Cæpiſſe ſub Caligula docet Plinius, *q* rationem ex auripigmento aurum liquandi, ſed mox deſijſſe. Foditur hoc in Syria auri colore, fragili', lapidum ſpecularium modo. Vim eius magnam Caligula, auri quàm ſanguinis non minùs auidus excoqui iuſſit: & planè finxit aurum excellẽs, ſed ita parui ponderis, vt detrimentum ſentiret. nec poſtea tẽtatum ab vllo. Diuturnum poſtea ſcriptorib. ſilentium fuit. Vſque ad Diocletianum ſiluere. Nam Suidas auctor eſt, cùm eo regnãte Ægyptij res nouas molirentur, cæde multorum illuſtrium virorum in ipſo exordio hoc incendium ſopitum fuiſſe: & conquiſita tum ibi veterum de argenti & auri fuſione ſcripta, omnia tyranni iuſſu flammis tradita, ne ex illa arte ditati Ægyptij, pecunijs freti', Romanis in poſterum rebellarent. *r* Aliquot annis poſtea Zozimus Græcus ſcriptor vixit, cuius de Arte ſacra, & Chryſopæia libri M. Scripti aſſeruantur in Regis Chriſtianiſſimi Bibliotheca Fontisbelli: vbi & Blemmidę liber de eadem Chryſopœia dicitur extare. hic ille Nicephorus Blemmidas eſt, qui ſub Duca Imper. multa præclara philoſophiæ monimenta edidit. Zozimo Græcum antiquiorem, non noui: ille Arabes omnes, qui circumferuntur æuo antecedit: fictitium Morienum (Eremitam Romanum fingunt inepti Arabicè ſcribentem) & verum Geber, ſiue Gebrum Arabem: qui non inuentor artis, vt putant Fallopius & Eraſtus: ſed cultor & ornator præcipuus. Hæc de origine habui dicenda.

q *li.33.hiſt. c.4.*

r *Suidas in Diocletiano.*

SECTIO II.

De artis alchimiæ in auro faciendo efficacitate.

Mirum quàm hic in contrarium funis contentioſus trahatur. cultores alchimiæ affirmatiuam adeò tuentur, vt & perfectius aurum ſuis ſe fornaculis fouere, & educere, quã natura ſolita, contendant: oſores contrà Chymicorum, omnia huiuſmodi, vt præſtigias, ludibria, & meros iactatorum bombos opinantur. Equidem puto inter hæc extrema, vt fit, media via tutiſſimè incedi. Videamus breuiter, quid pro vtraque parte diſputari queat.

Tres inuenio ſententias. *prima* eſt, non poſſe aurum verum ſic produci. *ſecunda*, poſſe aurum quidem quaſi verum, ſed quod tamen pro vero, nec liceat vendere æquali pretio quo verum venditur: nec liceat illud in medicinis exhibere. *tertia*, perfectius & purius aurum ſic fieri poſſe, quàm quod in terræ viſceribus gignitur. Prima ſententia eſt Thoſtati *in Exod. cap.7.quaſt.10.* Ægid. Romani, *quodlibet.3.quaſt.8.* (qui Auicennam quoque pro ſe citat, ſed malè. nam Auicen. verè cenſuit contrarium, & ex profeſſo de hac arte ſcripſit) negarunt etiam Auerr. *in lib.1. de Generat.* Aponenſis, *differ.109.* Sed & ipſemet Chymicus Paracelſus *lib. de philoſoph.*

Secunda ſentẽtia (opinor) verè fuit D. Thomæ. nam licet, vbi noluit quæſtionem decidere, ibi ex hypotheſi tantum locutus fuerit: *a* tamen vbi abſolutè & deciſiuè locutus, ibi apertè & clarè hanc ſententiam tenuit: produci poſſe aurum, quoad externas qualitates, ſed quod ad intrinſecam auri perfectionem non pertingat: *b* quod etiam Caietano, *c* & reliquis Thomiſtis placuit poſtea citandis.

a *22.q.77.a.2.ad 1.*

b *in 2.ſent.d.7.q.3 ar.1.*

c *ad d.ar.2.*

Tertia ſententia eſt omnium Chymicorũ, & præterea Timonis *in lib.3.*

Meteor.q.vlt. Antonij Mirandulani *de ſingula.certam li.10.* Marcelli Palingenij, Cardani, Lacinij, & aliorum, quā accuratè tuetur And. Libauius Syrraxi 2.lib.1.ſingularium.

Quartam his ſententiam poſſemus addere Pyrrhoniam, & Academicam *Dubitantium*; [d] qui fatentur ſibi nop ſatis liquere: quam puto verè communiorem eſſe hominum huius ætatis. Ex noſtris illam defendere Bened. Pererius, & Gregor. à Valentia; [e] nam de bonitate & perfectione alchimici auri dubitant, & ſuſpicantur, nunquā ab vllo verum, & perfectum aurum fuiſſe productum, & Valentia quoque indicat ſtudio & arte humana vel nō poſſe, vel vix fieri poſſe. Quid dicemus? amicus Plato, amicus Socrates, ſed magis amica veritas.

d *diſput. de Magia.*

e *in 2.2.diſp. 6.q.13.punc. 2.*

Axio. 1. *Nullis idoneis argumentis contraſentientes conuincunt aurum verum per alchimiam fieri non poſſe.* Ad probationem huius concluſionis ſufficit onus probandi transferre in aduerſarium: quia eſt concluſio negatiua: & adfirmanti eſſe impoſſibile, incumbit onus oſtendendi cur id ſit impoſſibile; eò quod is contendat ſe id idoneis argumentis poſſe conuincere, quod nos negamus. Veruntamen ſic poteſt concluſio probari; neq; ex parte materiæ ſeu ſubiecti; neque ex parte modi repugnat naturę talis metamorphoſis. Non ex parte materiæ. nam illa eſt alterari, & corrumpi apta, & perduci etiā apta ad formā præſtantiorem, & eſt capax formæ introducendæ. Non ex parte modi: qa modus eſt, per decoctionē naturalē ignis qui decoctionem naturalē caloris naturalis proximè imitatur. Quid ergo deſit? aut ſi quid horum, oſtendatur.

Oſtendere conantur ſequentib. argumentis, quæ ſigillatim diluemus ad fuſa ſolutione. Primò argumentantur ab artis ipſius incertitudine & diſſenſione artificum, quia chymici inter ſe nec conueniūt in modo loquendi, nec in modo operādi, nec de materia aut nomine ſui lapidis. Cōueniūt; beneficio lapidis hanc transformationem tribuendam; ſed hunc ipſum lapidem, quo appellent nomine, non conueniunt. Longum ſit omnia Merculini, Treuiſani, Faniani, Vallenſis, Roſarij & aliorum nomina congerere, quæ ſunt ſignificationis planè diuerſæ. ex paucis cætera poſſunt diiudicari. vocant χρυσόσπερμον, aquam viuam, aquam vitæ, aquam ſiccam, lignum vitæ, ſanguinem humanum, lac virginis, Mercurium philoſophorum, draconem, coruum, laton, elixit, medicinam morborum omnium, id de quo qui bibit non moritur, & ſimilia partim ridicula, partim pugnantia, partim irreligioſa. Modos operandi diuerſiſſimos comminiſcuntur, & de eo inter ſe digladiantur; cum Brācheſcho certat Tauladanus, Villanouanum impugnat Treuiſanus, alij alios, & inuicem fatuos ignoranteſq; nuncupant. Sed de lapidis materia fortè ſaltem conſentiunt? nihil minus. ſunt qui ferri ſcoriam, ſunt qui ſalem, alumen, magneſiam, cadmiam, calchantum, arſenicū expoſcant: ſunt qui obtrudant bufones, capillos, ouorum putamina, menſtruum fluorem, vel humanum ſanguinem. *Reſpondeo*, tam diuerſis nominibus eandem rem ſignificari; ſed his vſos ſcriptores ſcientiæ occultandæ cauſa, quam non voluere paſſim intelligi licuit ſanè Ægyptijs ſymbola ſua adhibere, licuit poetis per metaphoras & fabulas ſapiētię principia occulere, licuit Ariſtoteli ſe dictorum obſcuritate, vt ſepia ſolet, atramento, inuoluere; ipſæ ſacræ litteræ in Parabolis loquunt. cur culpas, ſi & hi diuerſis nominib. luſere? Si quid minùs aptè, & feliciter, & piè, ignoſce. rem vide, verba deſpice. nunquam rei veritate m, aut artis efficacitatem, ineptia aut infantia docētis potuit exſtinguere. Deinde quid mirum hanc quoque artem ſuas habere compulſationes diſſidentium; quibus nec philoſophiæ pars vlla, nec medicina, nec iuriſprudentia, nec Scholaſtica Theologia

noſcitur

noſcitur carere? Diſſenſio illa de materia, vel verborum eſt nominum; vel ſanè fuit olim, cum ars minùs culta, & magis incognita: periti, in ſulphur & hydrargirum conſentiunt.

Probant poſtea, naturam metallorũ ab ijs ignorari. primò quia cenſent illa viuere & nutriri, cum Cardano, vel ſuperioris ordinis animam habere, verũ valde recõditã, cum Fr. Georgio in Harmon. mundi. 2. quia lapides putant eſſe reiectamenta ſiderum (vt Paracelſus). metalla verò adipem, & medullam lapidum, & proinde metalla cęli eſſe præſtantiora excrementa: 3. quia vnicam volunt eſſe perfectam ſpeciẽ metalli, nempe aurum; cęteras eſſe tantum rude & inchoatum aurũ. de quo mox plura. 4. non habent perſpectam auri ſui cauſam efficientem. qui ſoli calori efficientiam tribuunt: quo tamen ſola non poteſt auri ſubſtãtia perfici. Oportet enim vt ſol aquæ ſubſtantiam primùm calore cõcoquat & commutet: frigus deinde & ſiccitas terrena, faciant aquam cõcreſcere. 5. de auri materia valdè diſcrepant. Gilgil vult eſſe cinerem ex terra genitũ & aqua miſtum; Barceſchus vitriolũ; pleriq; ſulphur, & argentum viuum, nec deeſt, qui arſenicon addat. qua in re indaganda videntur, vt vmbri, indicium ſagæ naris ſecuti, certum fanè vt ad ceruę cunabula perducat, fallax in rerũ eſſentia diſcernenda. Pręterea quomodo poſſunt mixta reſolui in mixtũ illud, ex quo proximè generata fuerunt? nonne prius oportet reſoluantur in corpora ſimplicia? igitur ſi (quod eorum eſt fundamẽtum) metalla in ſulfur & hydrargirum reſoluuntur; certè hæc duo nequeunt eſſe propria metallorum materia. Hoc argumentum multas inuoluit quæſtiones quas ſi velim exactè diſcutere, non ſectionis vnius, ſed libri opus integri futurũ. Vno fortaſſis verbo pręterierit abſoluere, vt hæc illis omnia largiamus, nihil aliud cõſequi, quã alchimicos ſic opinantes nõ eſſe veros philoſophos, neq; cauſas operationis ſuę tenere, nec operari ſcientificè, ſed duntaxat eſſe nudos flaturarios pyrotechnicos, mechanicos, & nõ philologos. nullo autem pacto conſequitur, probandum quod erat, aurum ab illis confici non poſſe: non enim gladium non facit faber, quia quæ ferri natura, quę gladij ad pugnam rotatio vibratioq; ſit accommodata, neſcit: non aquam roſaceam minus perfectam chymicus elicit, q. cetera adhibet ab arte requiſita, etiãſi roſæ eſſentiã, & vim ignis, & principia diſtillationis ignoret. Quid igitur, ſi qui naturam ignoret metalli, ſegregatione, cõgelationeq; quæ requiſita, cæteris quoq; omnibus peritè vtatur; minuſne ad flatum compoſitionemq; eius, quam ad alterius, nihil ad operationem effectumq; amplius præter cauſarum cognitionem adijcientis, vix excoctrix ignium eſt effectura? Intelligentię igitur iã ignis particeps, qui vnum inter & aliũ nouit diſcrimẽ. Pone autem, aliquẽ, qui optimè metallorum naturã nouerit: huic certè nihil argumentatio hæc oberit, quoad auri productionem: poterit ergo produci ab aliquo. ſufficerent iſta: dicã tamen quid de ſingulis illis cenſeã. Viuere & nutriri metalla vt animã habentia vegetatiuã: id non admodum abſurdũ eſt, ſed fateor verius quod Ariſtoteles cenſuit, f nec lapides, nec foſſilia huiuſmodi viuere vel nutriri: excreſcere autẽ, per adiectionem materiæ, decreſcere per ſubtractionem eiuſdem: cũ verò Plinius g & alij, dicunt ea concipi, parturire, viuere, ſeneſcere, mori, metaphoricè tãtum loquuntur. ſed de hoc plura Scaliger, Fallopiuſq;. h Volo cum illis liberaliter depeciſci. Eſto non viuant metalla: quid inde? facilior profectò inanimæ rei in aliam inanimam, quã animatæ in animatam erit tranſmutatio. Paracelſiſtarum illas locutiones ſanè non ſatis rectas nec commodas. ſed improprias & tranſlaticias, nihil moror: loquuntur illi inquinatè ſentiunt perperam. eos non defendo: dę re loquor, non vocabulis. Hoc vnum

f *lib. 1. magnor. metal.*

g *Plin. li. 36. ca. 18. & 19. Leo Baptiſt. Albertus li. 2 de re ædiſi. cap. 9.*

h *Scalig. exercit. 1. Fallopius lib. 1. de metallis & foſſil.*

veriſſimum puto, neque negari poſſe, plus humidi pinguis, & ſi vis plus adipoſi eſſe ſucci in metallis, quam in lapidibus ac gemmis. hinc enim metalla ductilia & dilatabilia ſunt, quod lapidibus ob ariditatem & ſiccitatem denegatũ. Vulcane ſpecies metalli ſit, mox videbimus. De auri efficiente cauſa, conſiderandum. puto longe plura requiri, vt ex terra, atque vt ita dicam elementis ferè nudis primum corpus mixtum exiſtat & coaguletur: quam requirantur, vt ex mixto iam coagulato & exiſtente aliud conficiatur mixtum, dumtaxat differẽs perfectione. Auri ſubſtantia, ex terrę puluere, aquę liquore, in venis cauernarum ſolo calore non poteſt perfici, ſed frigiditas quoque & ſiccitas requiruntur: poſtquam verò iam ſemel metallum coaluit in metalli ſubſtantiam iam ignis ſolus poterit ſupplere, quæ ad perficiendum commutandumq; illud in alterius metalli qualitates erunt neceſſaria. quia qualitates illę accidentarię ſunt, & quę actiuitatis igneæ vim non exſuperant. Quod exemplo poteſt declarari. nam ſandaracha naturalis non pôt gigni citra frigus illud: ſed poſtquam plumbum ſemel in terræ viſceribus genitum fuit, ſi illi miſceas acetum, ceruſſam conficies, *i* vt vero ex ceruſſa prodeat ſandaracha nulla iam opus refrigerationis, ſed ſufficit ſola adultio, vt ſandaracha fictitia ſeu ſandix Syricum naſcatur. k Orichalcum quoque ſine frigore ex ære, vitri puluere, & calaminaris lapidis tinctura fit; ſolaque decoctione & percolatione per ignem indiget: *l* cum tamen foſſitium & naturale ſi quod eſt huiuſmodi, etiam frigus illud poſtularet. Quid quod & *m* Plinius cenſuit, ſolo igne lapides in æs fundi, & ferrum gigui? Quid, quod & ſola decoctione ferrum fit *ϛομωμα* Græcorum *n* ſeu *Chalamiſch* Hebræorum? quod nos hodie calybem vocamus ſiue *aciarium*, veteres Latini, *ferri nucleum*, quia proprio nomine deſtituebantur. nam chalybs illis idem, quod ferrum in genere. *o* Neque in his alio frigore opus; quam cum omnia peregit ignis, vt tũc materia ſe ad naturale frigus recipere ſinatur: vel aquę iniecta citius refrigeretur, & induretur. Porrò quam ſubdunt de auri materia diſſonantiam obſtrepit illa, non obtundit. cedo quã illi eſſe volunt? quamcũq; dixerint, ex hac etiam cetera metalla conſtare philoſophi chymici contendent ſi facilem fore ad aurum tranſitum. Sed doctiores conueniunt in vnam ſententiam: quam ego quoque ſequor, & ſic Ariſtotelem cum his auctoribus conciliari poſſe puto. Non agitur nũc de materia remotiſſima, quæ eſt materia prima, quam eandem eſſe nemo addubitat: ſed agitur, de materia ſecunda: quæ iam certis formis eſt imbuta. hæc rurſus eſt, quædam remotior, & quædam propinquior. non .n. ſtatim ab vltima ad primam hic immediatus eſt tranſitus. capiamus ergo exempli gratia, aurum. hoc aurum materiam remotiorem habebit, exhalationem quandam humectam ex vna parte (quæ materia liquida à quibuſdam vocatur, vel aqua intrinſecus vnctuoſa, ab alijs vnctuoſum aqueum incorporatum, vel humidum liquidum) ex alia parte habebit terræ portionem craſſam & viſcoſam: ſic huic terræ aqua illa pinguis & aerea commiſta, corporatur in primam & (vt ſic vocem) elementarem auri materiam. hæc materia non eſt adhuc propria auri materia, ſed eſt materia communis omnium metallorum, & etiam lapidum. etenim ſi plus habeat ariditatis, deficiente humiditate fit lapis: ſi plus habeat pinguedinis humidæ, exit in metallum: & propter copiam huius humidi, nitidi, puri ac ſolidi, ſplẽdida adeò ac nitida ſunt metalla. Et hęc eſt ſententia Platonis & Ariſtotelis ac ſequaciũ. *p* Neq; huic ſententiæ repugnat (meo iudicio) eorũ Chemicorum, qui phyſica principia & norunt & amplectuntur, hoc eſt non empirici, ſed philologi ſunt, ſentẽtia. Tales enim facile aſſentiuntur huic re-

moto

i *Gale. lib. 9. de ſimpli. medicam. facul. Plin. li. 34. in fin. Vitruu. 7.*

k *Pli. li. 35. c. 6. Aetius li. 2 Amat. in Dioſco. li. 5. enar. 63.*

l *Vide Pli. li. 33. cap. 4. & Vannoccium lib. 1. pyrotechia c. 8.*

m *li. 26. c. 27*

n *Ariſtot. lib. 4. Meteor. Vannocci⁹ d. li. 1. c. 7. Alb. Magn. li. 2. de lapidib. tra. 3.*

o *vide Hier. Magiũ lib. 2. miſcella. c. 8.*

p *Plato in Timeo. & ibi Procl. & Calchidius Ariſ. li. 3. Meteor. in fi. Theophr.*

Digitized by Google

lib. de lapid. Ianus Lacinius Minorita li. 1. Chemica ar. c. 13. Albert. lib. 3. de reb. metal. tr. 1. c. 2. Contaren. lib. 3. philoſoph. c. 6 Geor. Agrico. de re Metall.

moto principio metallorum omniũ. Equidem mihi videtur negari non poſſe. Quæro enim, num argentum viuum & ſulphur ſic immediatè ex materia prima ſint enata? ſi adfirmas, quæro qua diſpoſitione præcedente hæc potiùs, quam alia forma, ſit intro ducta? ſi negas, immediatè prodijſſe: quæro quæ præceſſerit? non enim omni forma potuit illa materia caruiſſe. Negandum itaque id non eſt: ſed vlterius progrediendum, & poſt hanc materiam communem adeò remotam quærenda quædam materia propinquior. De hac omnis eſt diſceptatio. Cenſuerim itaque illam materiam remotam, non ſubitò prætermiſſis medijs ab extremo ad extremum progredi, &, quod dici ſolet, per ſaltum promoueri: ſed primò gigni imperfectiora quædam, & ſic naturam progredi ad perfectiora. Ex illa materia remota primùm gigni ſulphur, & argentum viuum ſiue ὑδράργυρον: iſtud potiſſimũ coaleſcere ex humido iſto pingui & aëreo (ideò adeo mobile eſt) ex terræ verò pinguedine ſeu viſcoſitate potiſſimum, gigni ſulphur. Sulphur illud poſtea in metalli genetali generatione fungi vicem viri, ὑδράργυρον vicem feminæ volunt q Chymici: hoc parum refert, crediderim potiùs vtrumque agere & pati in invicem, reactione. Nec conuincit contrarium quorundam obiectio; nec in pleriſque fodinis ſulphuris, vel argenti vivi, inueniri aurum, nec in auri pleriſque inueniri ſulphur aut argentum viuum. ſufficit enim in quibuſdam veſtigia horum reperiri, vt pyrotechnici ſæpe experti. Et, vt ex his gignuntur, tanquam ex materia: ſic in hæc rurſus metalla reſolui volũt chymici, & hãc reſolutionem odore probant, & guſtu: ſe in materia reſoluta qualitates ſulphuris, & argenti viui dictitantes inuenire. Quoniam verò hic agimus de accidentarijs duntaxat differentijs quibus hæc inanimata dignoſcuntur ſolis, fruſtra obijcitur odora canum vis. Non enim dicitur

q Auicen. epiſt. ad Hazon, Geber, Lullus, et alij vid. Lacin. d. lib. 1.

hæc reſolui in ſulphur & hydrargyrũ atq; perfectum, ſed in materiã quandam, quę ſulphuris & hydrargyri qualitates pleraſque retinens, ſatis indicat formam illam præceſſiſſe horum foſſiliũ: ſicut homo occiſus cum eſt, & iam cadauer ferè diſſolutũ corruptione, indicium facit fętor, corpus illud carneũ fuiſſe: aut quod ſimilius, cùm ſalem vel ſaccarum in aliquod ferculum diſſoluis, ſapor indicat, ſubſtantiam illarum rerum cõdimenti huius materiam fuiſſe: & odor aquæ diſtillatæ, ſatis apertè docet, quæ herbæ diſtillatæ fuerint. præterea nõ eſt neceſſe res omnes reſolui in proximam ſuã materiam: nec enim corpus reſoluitur in ſemen: ſed ſufficit reſolui in materiam remotiorem, ſiue elementarẽ. Ad vltimum itaque argumenti membrum dicimus: metalla reſolui immediatè in illa ſua principia, quando alterantur, & per alterationem deſinunt videri talib. metalla, & fiunt quid liquidum, vel aridum, retinens principiorum illorum qualitates multas: & cùm hoc fit, tunc quodammodo reſoluuntur iterum in corpora ſimplicia ſeu elementaria, nempe in liquidum humidum & terreum pinguet ſicut ẽt paulatim, per varias alterationes pyrotechniæ, principalia illa proxima in iſtud vel illud metallum coaluerũt.

Tertiò argumentantur: fundamenta Chrymicorum, ſi penitus inſpiciantur, vel falſa eſſe, vel prorſus dubia: & proponunt, ac impugnant ſequentia, quibus ſigillatim ac ordine ſolutiones adiungam.

Primùm ergo adferunt illud Rogerij Baconis: r *licet natura potens ſit, & mirabilis: tamen ars vtens natura pro inſtrumento, potentior eſt virtute naturali.* Hoc ergo videtur eſſe falſum. tũ quia nihil poteſt ars humana, quod vires ſuperet naturę (quę nihil eſt aliud, q̃ ordinaria Dei in creaturis diſpoſitio) quare ſi quis effectus producitur, qui naturam rerum ſuperet: ille non humanus, ſed vel diuinus, vel prodigioſus eſt. tum quia omnis ars mechanica

r li. de mirabi. poteſtat. artis & natura.

naturæ, vt baſi, inſiſtit, & eam imitatur, nec ſuis poteſt conatib. operũ naturæ perfectiones adæquare. Nam veriſſimè Fabius ita ſcripſit, *imitatio, quæ artis eſt propria, nunquam tam feliciter naturam exprimit: quin inter hanc & illam ſemper aliquid interſit, ipſaq; veritas pluribus paraſangis ſua ſequentem veſtigia hypocriſim poſt ſe relinquat*. q quí neget, iubendus agri lilia cum veris, Dedali volatum cum alitibus comparare, & cum Praxitelis aut Phidiæ caballo hoſtiles manus effugere. *Reſpon.* Comparationem naturæ & artis inſtitui duobus modis poſſe: primò præciſe ac nudè ſolam cum ſola conferendo. vnumque alteri, ſiue vtriuſq; potentiam, ſeorſim inuicem & mutuo componendo; hoc ſi Baconus voluit vt inde fornaculis ſuis ea tribuat, quæ naturæ denegata, fateor omni illum reprehenſione digniſſimum fuiſſe, & argumento contrarium ſolidè probari. Altero verò modo poſſunt iſta comparari, non præſcindendo vnum ab altero, ſed extenſiuè, v.g. artificium humanum cum ipſa natura: qua in comparatione, artificium præſupponit naturæ vim. plus autem tum poſſe artem natura ſubnixam & adiutam, quam poſſit natura ſola plurimis patet experientijs. ſic enim naturalis operatio iuuatur, acceleratur & perficitur per humanam induſtriam & artem: quod voluiſſe dumtaxat Rogerium eius verba indicant, & veriſſimum eſt.

q li. 3. inſtit. orat.

Secundò reprehendunt quod dicitur à Chymicis, vnicum eſſe perfectũ metallum, ſiue vnicam metalli ſpeciẽ. (aurum) cætera metalla dumtaxat eſſe auri inchoationes: & ideò tam facilè metalla reliqua ad aurum, naturalem ſuam perfectionem, reduci; quam homo æger ad ſanitatem, & ouum ad pullum. Hoc illi triplici ariete ſibi, nõ tam quatere, quam ſubruere vidẽtur: & ita mihi quoq; aliquãdo viſum: nũc maturiùs re perpenſa, video illa ipſa, quę tũ attuli argumenta, vt obſeſſi ſolẽt, ſaccis laneis, arietis impetũ infringere, poſſe cõmoda explicatione exarmari & eneruari. Arietes iſti tres erãt triplici teſtudine contecti. Primus petitur à definitione metalli, quam Geber, Petrus Bonus & multi chymici admittunt: *metallum, eſt corpus foſſile, durum, & naturam ſuam ſeruans, à malleo dilatabile.* Sed hæc tota definitio æquè conuenit argento & plumbo ac auro, æquè ergo ſunt metalla, atq; aurum. *Reſp.* differentias rerum eſſentiales, præterquam hominis, nobis eſſe ignotas: ideò nos cogi definitiones formare ab accidentarijs differentijs, quæ poſſunt ſæpè communes eſſe pluribus, quæ probabiliter videntur ſpecie differre. veluti ſi definias canẽ, certè definias per proprietatem latratus; hyæna tamen hunc imitatur, quę canis non eſt, & ſic totum iſtud congeſtum, canis eſt animal irrationale, quadrupes, velox, latrabile, conueniet & hyenæ. nam & illa erit, animal irrationale, quadrupes, velox, latrabile. Nemo tamẽ inferat canis nomen hyenæ competere, vel hyenam æquè canem eſſe: ſed potius inferendum, quiddam in hyena reperiri, quod in cane ſit perfectius. Sic dico definitionis huiuſmodi accidẽtariæ cõditiones in ſingulis metallis inuẽtas, non cõuincere ſingula hæc quibus conueniunt metalli ſpecies eſſe. Nam hæc non eſt conuenientia generis in ſubſtantia, ſed dumtaxat quaſi generis in accidentibus. Specificę namque differentiæ ab eſſentia rei ſunt deſumendæ. Quare vt aduerſarij probent à definitione, idẽtitatem genericam; neceſſe eſt, prius probent; vel ſimul, & conſequenter probent, prætenſarum ſpecierum differentiam eſſentialem, vel quid ei quodammodo æquipollens. v.g. Homo & equus ſpecies ſunt ſub animalis genere. id probare nequit eo dumtaxat, ꝙ animalis definitio, quæ tamen eſſentialis eſt, cõueniat vtriq; (ſic enim conuenit Petro & Paulo, & tamẽ P. & P. ſpecie nõ differunt) ſed probari pręterea debet, quia homo eſt rationis cõpos, equus non eſt. ſic etiam quod aquila & leo diffe-

differant ſpecie, non probandum tantum eo, quod ratio generica illis cõpetat; ſed etiam, quia vtruſque eſſentia diuerſa eſt, cum vnum ſit volatile, aliud beſtia ſeu gradiens. Sic igitur non quia hæc definitio eadem quæ auro, competit argento: ideò hæc duo ſpecie diſtinguuntur: ſed ſequitur ſolummodò ambo hæc metalla eſſe: argentum quidem imperfectè, quia poteſt perfici? aurum perfectiſſimè, quia nequit in metalli ratione perfici. Infanti iuxta ac viro conuenit hominis definitio, vt & vitulo ac boui animalis; ſed infans adhuc perfici, & definitionis membra perfectius poteſt participare: non tamen infans & vir ſunt hominis ſpecies: idem de alijs metallis, & auro ſtatuendum, nam alia illa natura ad hoc iuſtituit, vt queant ad auream perfectionem progredi.

Verum hic nouæ ſuboriuntur difficultates, noui ſcopuli aſſurgunt. dicat enim aliquis, hinc ſequeretur, naturam ſic ſæpius à ſcopo ſuo aberrare, quam finem ſuum conſequi. quod conuicium ferretur in Deum. Naturæ quoque aberrationes de ſuis inferioribus, more ſpecierum, non ſolent prædicari. quia natura non multiplicat rerum imperfectarum indiuidua, vt videmus monſtra ſterilitatis damno multata. hæc autem metalla de ſuis indiuiduis rectè prædicantur, vt argentum de hoc vel illo. *Reſp.* Non aberrat à ſcopo ſuo natura, quia finis eius eſt, rerum varietate hunc mundum ornare, & perfectiora vult eſſe rariora. fit autem hominum auaritia, qui metalla effodiunt priuſquam ad debitam perfectionem perueniant, vt minùs auri ſit, quam ceterorum metallorum. Sicuti quia vituli plerique occiduntur à lanionibus, idcirco paucio res boues exiſtunt: ſi his parceretur, boues fiant, ſi illis abſtineretur effodiendis, paulatim aureſcerent. Enunciandi verò ratio, quædam eſt ſpecierum, ſiue generica, quædam verò merè accidentaria. Monſtrorum de inferioribus attributiua enunciatio accidentaria, poteſt æque locum habere, ac argenti auri, &c. ſicut enim dicas rectè, hoc vas eſt argentum, ſic etiam rectè dicas, Gorgo, eſt mõſtrũ ſphinx eſt monſtrum: & ſicut etiam dicas vaſis huius eſſentia eſt ſtannea, vel materia eius eſt ſtannum; nihil prohibet quin verè dicas, pygmæus iſte eſt mõſtroſus, vel ſubſtantia huius pigmæi eſt monſtroſa. Sed parum hæc ad rem quæ de prædicatione. Quia reuera, non quicquid imperfectum adhuc eſt, eo nomine monſtroſum eſt: maximè ſi aptum ſit perfectionem ſuam recipere, pullus in ouo non eſt monſtroſus, vitulus non eſt monſtroſus, infans non eſt monſtroſus, quia hic ad virum, ille ad bouem, ille ad gallinaceum tendit; etiam ſunt poteſtate, quod actu futuri. idem de metallis à lijs ab auro dicunt Chemici. Sterilitate damnata ſunt tantum monſtra perfectorum animantium, non inſectorum, non inanimatorum. Atq; ita ruit hæc replicatoria machina.

Secundò cõtendunt aduerſarij proximam metallorum omnium materiam eandem eſſe nõ poſſe, ſed vniuſcuiuſq; ſpeciei debere eſſe materiam proximam diuerſam, quod etiam non nulli Chemici fatentur, [t] & probatur quia diuerſæ ſpecie formæ eãdem ſpecie materiam proximam nequeunt informare: vt de anima humana & equina patet, quarum neutra corpus alterius apta eſt informare. videretur alioqui, vetus illud delirium ſtabiliri poſſe: *omnia ex omnibus*, ſiue *quodlibet gigni*: & ſic, ſi remotæ materiæ ſufficeret identitas, poſſet vnus Alchymicus alterum, in Apuleium illum, vel Lucianum auritum transformare. *Reſpond.* Animas animalium perfectorum requirere corpora organica, certis perfectè modis diſpoſita: animas animalium imperfectorum ipſa quoq;, quia ex materia educuntur, requirere ſuam & propriã, minus tamen perfectam, organorum corporis compoſituram, quæ compoſitura

[t] *Richardus Anglic. in Correctorio, & Ioan. Braceſcus contra Tauladanũ.*

Digitized by Google

ſitura ſiue (vt dicam) organizatio', de illius indiuidui eſſentia eſt. Inanimas verò res dumtaxat cenſeo requirere, materiam illam communem & præcipuè conſtantem partibus homogeneis eiſdem, & eſſe perfectius diſpoſitam, ad plumbi, ſtanni, argenti vel auri formam: quia formæ illę, non ad compoſituræ vel organorum fabricam, ſed ad qualitatum primarũ maiorem minoremve participationem, conſequuntur. Si plus habeant terrenæ admixtionis, fient ferrum, æs, plumbum; ſi plus aerei liquidi, fient ſtannum, argentum, aurum. Conatur quidem natura ſemper aurum producere; ſed, cum nequit eò mineralis decoctio pertingere, contenta eſt aliorum metallorum generatione pro modò virtutis & materiæ proximæ diſpoſitione. Si non ſatis multum adſit ſulphuris ſubtilis ac rubei, adſit tamen ſatis hydrargyri ſubtilis & albi: fiet argentum: ſi verò vis ſulphuris excedat, & vnctuoſum illud liquidum omni ſit ex parte probè defœcatum, producetur aurum.

Tertius illorum aries erat, Nunquam conquieſcere naturam, ſpontè ſua, ſed moueri & moliri donec perfectionem ſuam ſit indepta: metalla verò hæc apparere omnibus, etiam præſente cauſa efficiẽte, in venis ſuis conquieſcere, nihil ſolicita vt in aurum transformentur. licet enim centum annis illic permaneant non impedita, nunquam tamen magis illa aureſcent, ſed in ſuo ſtatu permanebunt, ferrum, plumbum, argentum. Si ſic igitur quieta iacent, ſuam iam nacta ſunt perfectionem. *Reſpondent* Chemici & benè reſpondent, nos hanc commutationem deprehendere non poſſe: ſed cur nequeamus, incredibilem reddunt rationem: quòd ad alterius metalli in aurum metamorphoſin millenarium annorum tempus requiratur. Quis hoc illis definitum tempus reuelauit? quis credat quod ad ceterorum metallorum perfectionem, curſus viginti vel triginta ſufficiat annorum? Maior ergo in auro formando mora, ſed non tot ſeculorum admittenda. Sicut autem herbarum & arborum incrementa non cernimus dum creſcunt; ſed creuiſſe deprehendimus: ita latens eſt alteratio hæc & commutatio metallorum; quæ, non, dum fit, ſed dum malunt homines præſens lucrum minus capere, & quale eſt metallum effodere; quàm ſpem pretio redimere, & illam tam longinquã opperiri tranſmutationem. Sed cur ad hanc, fornaculis & follibus ſuis ſe triennio peruenire poſſe Fanianus & alij glorantur, ſi non niſi luſtris aliquot exactis id poteſt natura? cauſam puto, quia in terræ venis plus liquidi humidi affluit, & calor quoque agit leniter ac paulatim: hic in chryſollo, nihil adfluit liquidi: quare quicquid reſiſtit, & reuocat curſum efficiẽtis cauſæ, id facilius hic abſumitur: ignis quoque eſt continuus, & non impeditus, & quantum poteſt vrget. Præterea nonnunquam aliquid auri maturi & perfecti artifices admiſcent, vt ſic ars adiuuans naturam, cauſa ſit velocius reliquum conuertendi, ut notat Treuiſanus *lib. de tranſmutat. metallor. ante medium*. Ex his apparet admodum probabilem eſſe ſententiam Calliſthenis, Alberti Magni, & Chemicorum, vnicam eſſe perfectam metalli ſpeciem *p*. Sed pergam eſſe liberalis ac comis; eſto: ſpecie differant metalla, quid tum? ſpecie (inquiunt) in ſpeciem quæ non ſit alteri ſubordinata immutatio impoſſibilis eſt naturæ. Nos mox non eſſe impoſſibilem oſtendemus. Nec ad rem facit illud de ſubordinatione. Reuera enim multorum commutatio oſtenditur, quæ ſic ſubordinata non ſunt: & ſubordinatio iſta eodem modo poteſt intelligi de plumbo & auro, ſtanno & argento; quo illi de his intelligunt, quæ in tertia ſect. producemus.

p *Alb. Magni lib. 3. de Metall. tract. 1. c. 7. Gebri, Roſarij. Vannoccij Biringuccij, & alior.*

Quartum argumentum eſt, ars iſta nequit veras gemmas transformare

in

in gemmas alias veras, ergo nec metalla poteſt in alia. *Reſp.* gemmas, ſi quæ ſint liquabiles, poſſe ad maiorẽ fortaſſis redigi perfectionem: non tamen in alias diuerſæ ſpeciei mutari poſſe, quia non poteſt ignis quemlibet inducere colorem: nec gemmę ad gemmam ea cognatio eſt, quæ metalli ad metallum. Gemmæ verò pleræque uel potius omnes, quia lapidũ ex genere ſunt, etiam ſunt illiquabiles: quia non habent humidum vnctuoſum, ut metalla; ſed aqueum, quod igne difflatur x.

x *ſic Alb. Magn. in 5. Met.*

Vltimò obijciunt, non dari cauſam ſufficientem, quæ hoc operetur: cælos enim naturaliter hæc metalla in venis producere per calorem, & frigus, non qua calor ille uel frigus qualitas tantum eſt, ſiue calor aut frigus, ſed qua eſt organum ac inſtrumentũ cœlorum, in cuius uirtute agit. hic verò nec frigus adeſſe in Chemica operatione, nec calorem operari ut inſtrumentum agentis principalis, quia hic non adeſt agens principale. *Reſpondeo*, de frigore iam diximus. de calore verò dico hũc agere ut inſtrumentum ignis; & eſſe eiuſdem ſpeciei cum calore cœleſti ſeu elementari. Agens autem principale eſt ſemen auri ipſis metallis inſitum: quod ſemen calore fouetur, & adoleſcit in aurum. Probatio verò huius non incumbit alia, quàm ab experientia, ad quam alchymici ſolent prouocare. ſolemus enim a poſteriore probare vim ſeminis alicui rei inſuiſſe, cũ genitum ex eo aliquid & ex potentia eius in actum deductum cernimus. Denique concluſio noſtra duntaxat exigebat, nos oſtendere naturæ rerum hanc non eſſe contrariam Chryſopœiam: neque id argumenta aduerſariorum conuincere. quod puto ſufficienter oſtenſum a nobis. Hęc de primo axiomate.

SECTIO III.

De eadem efficacitate.

SIt 2. axioma, *longe probabilius eſt poſſe alchimicam artem finem ſuum conſequi, & alia in aurum igne tranſmutare: quàm non poſſe.*

Dico eſſe *probabilius*, quia reuera id non probatur apodicticè, ſed tantum topicè. ſic tamen, vt moraliter ferè conuincant rationes.

Primum argumentum, quo concluſio probatur, pendet ex ſupradictis, quia contraria negatiua habet argumenta non concludentia, immo nec admodum vrgentia.

Secundum, quia multarum rerum cauſæ naturales nos latent, & poteſt hæc eſſe de illarum numero; multa quoque fiunt naturaliter, quæ quis, propter cauſarum ignorationem, ſi facta certò neſciat, vel negat facta, vel non facta naturaliter, contendat.

Tertium, quia Magorum illa induſtria, qua mutarunt angues in virgas, & è conuerſo: iuxta D Auguſtinum a naturalis mutatio fuit: mirabilior tamen eſt hac, de qua nos agimus.

a *li. 3. de Tri.*

Quartum, quia calor ignis vim habet transformandi metalla per varias alterationes, liquationem, ſeparationem, congregationem, & alias huiuſmodi: ſicut & calor natiuus, cibum poteſt variè conformare, priuſquam augeat & incrementum præbeat ipſi alito. nec minus eſt miranda illa cibi, puta pomi, in carnem: quam hydrargiri in aurum commutatio. Denique ſi ſingulas illas alterationes conſideres, quas Chryſopœi requirunt, etiam ſi plurimas; nullam inuenias, quæ vices ignis in materiam diſpoſitam agẽtis excedat. cedo enim quæ illarum? quod ſi ſingulis par, cur non ſucceſſiuè omnibus, cum eius vis non retundatur, ſuggeſtis ſemper nouis fomentis?

Quintò, perſuadere id debent intellectui non malè diſpoſito, cum variæ

Digitized by Google

riæ ſimiles experientiæ, tum plurimorum id ſe conſecutos aſſerentium aſſertio. hoc poſterius probabo ſectione ſequenti: prius verò probatur, iis quæ fusè retulerunt Schaliger *b* & Benedict Perer *c*. primum ars poteſt gignere veſpas, ſcarabæos crabroneſque, ex cadaueribus, & ex ſtercore animalium: imò & ſcorpiones, ex herba Baſilico ritè poſita, & collocata certis locis, ſed viuentia hæc ſunt excellentiora metallis: poterit igitur & metalla. Dices in his hominem arte tantum materiam materiæ apponere, cetera naturam per putrefactionem & calorem ſolis producere: Verum in noſtro quoque caſu manum tantum homo adhibet, cetera calor ignis in materia efficit, &, quæ in eius potentia latebant, educit. 2. aurum ex auripigmento produci arte Plinius auctor eſt, ut diximus. ſi dicas auripigmentum venam eſſe auri ſterilem ac inopem, hoc eſt aurũ imperfectum, vt ait Fanianus *d*; hoc vt dicitur ſine probatione, negari quoque poteſt. Nam plus videtur differre ab auro, quam cuprum: nam cuprum metallis annumerandum, illud verò potius coloribus ac tincturis. 3. ex ouis *e* calore fornacis Cayri ſolent pulli educi, non ſecus quàm fotu matris: cur non & hic fornax ſuppleat vteri terræ vicem? ſi dicas, ouum natura ordinari ad pullum, & eſſe pullum potentia: contendunt alchimici idem eſſe plumbum auri reſpectu, immò & argenti: ideoque ſolere hæc metalla iuxta inuicem reperiri. Sanè Plinius dicit *f* venam plumbi, quæ vicina ſolet eſſe, & contigua venæ argenti *galenam*. Sed & ouum quoque magis differt à pullo, quàm inter ſe metalla. 4. Naturaliter videmus multos vermiculos mutari in volatilia, vt pote muſcas, & tamen reptile & volatile, pluſquam ſpecie diſtant. 5. vt natura producit ſalem, bitumen, & atramentum: ſic etiam illa nobis artificum exhibet induſtria. Si dicas ſpecie differre hæc ab illis: contra vrgebo: cum eaſdem habeant qualitates (quod docet experientia) non magis differre, quàm pulli quos fornaces Cayri produxerunt, à pullis adpectoratis à matre. 6. Plinius auctor eſt triticum & ſiliginem in inuicem commutata. dices, ſolis accidentibus ea differebant, eademque fuiſſe ſpecie: Galeni *g* quidem ſententia videtur, ſed multis id non probatur. eſto tamen; hoc ſi verum, quid ad 7. Nam Theophraſto lolium quoque in triticum fuit mutatum. loliumnè hoc ſilueſtre triticum fuiſſe dicent? quo autore? ſcimus enim quid inter triticum, & lolium interſit. 8. chalcitim in miſy mutari, ſatis notum eſt, veriſimilius etiam ea ſpecie differre, quam idem eſſe. 9. lapideſcere ligna, ſi in fontes certos incidant; norunt Arduennæ: & lignum ſit caudexque, qui neget. Benè eſt non negant aduerſarij: Sed hanc dicent fortè commutationem in deterius, uiuentis nempe ligni, in lapidem vitæ expertem: mortè hanc eſſe quandam ligni: facilius res degenerare quàm meliorentur. Vrgeo, etiam meliorari. nam in Scotia ex putridis nauium fragmentis, & ex arborum fructu in mare deciduo (res eſt vulgo notiſſima, & probabitur libro ſeq.) gignuntur anates. Si tam admirabilem effectum tranſmutationis aqua nobis exhibet: cur ignis efficacitati, cuius maior longè vis eſt in agendo, maligne detrahimus? Herodotus etiam ſcribit platanum in oleam vertiſſe: & alij cadauera, in ſtatuas ſalis, de quo plura dicam li. 2. q. 18. in fine.

Denique notiſſimum eſt poſſe ſaltem dæmones producere per applicationem naturalium agentium, nonmodo res inanimas, ſed & animalia imperfecta, quæcunque ex putrefactione naſcuntur *h*: multò igitur facilius poterit metallum vnum, in aliud eadem applicatione commutari. quia longè minor eſt metallorum differẽtia, quam inanimis & animati.

b *exercit. 23.*
c *quæſt. de alchimia, lib. de Magia.*
d. c. 4.
d *lib. de re metallica.*
e *Schal. ſup.*
f *lib. 33. c. 6.*
g *lib. 2. ad Glaucon. c. 7.*
h *Eſt Scoti, Lycheti, & cõmunis in 2. d. 7. vel 8. & probabo lib. ſeq. q. 14.*

Sed

Sed Diabolus nullum huiuſmodi effectum producere poteſt, qui naturæ vires ſuperet; conſtat; alioqui poſſet vera edere miracula. ergo effectus huiuſmodi naturæ vires nõ ſuperat; Igitur poteſt fieri vt vel docente Diabolo, vel induſtria & ſtudio tandẽ homo ad hanc cognitionem pertingat.

SECTIO IIII.

An aliqua narratione cõſtet aliquando aurum hac arte factum?

NVllum aduerſarij fortius telum intorquent, quàm ab experientia. cur igitur inquiunt, nullus hactenus effectum conſecutus? cur omnes oleum & operam perdidere? nonne moraliter hinc colligimus, id eſſe impoſſibilibus annumerandum? 2. quia, quæcumque adferuntur experientiæ, nituntur teſtimonijs ipſorum chymicorum, quibus minimè credendum: tum quod in cauſa propria, tum quòd mendicitas & paupertas fidem detrahat, tum quòd ſpe faſcinati & imaginationis vehementis apprehenſione, putant eſſe aurum, quod nõ eſt, ut ait Pontifex Ioannes. 22. *a* 3. quia poſſunt eſſe operationes, uel fraudulentę & deceptorię, ut fuit Bragadini Veneti Alchimia, qui in Bauaria ſupplicio affectus anno 1591. ipſemet corã omnibus impoſturam ſuam confeſſus fuit; ſe ex auri ramentis pulueriq; quos mixtos carbonario pulueri habebat, aurum ſuum liquaſſe. Quare cauendum ne lectorem decipiat deceptus ipſe Villamontius pertinaciter defendens, veram fuiſſe & ſinceram Anto. Bragadini Chryſopœiam: cum enim illa ſcriberet, nondũ dies fraudem huius Cyprii planè aperuerat. *Vide, quæ de illo Villamontius itinerarij lib. 3. c. 28.* vel poſſunt eſſe prodigioſæ, dæmone faciente. 4. quia hanc artem nemo vnquam calluit, quod patet, eò quod nemo ſe vnquam dixit vltimum eius effectum conſecutum; nemo etiam verbis vel ſcripti eam alios docere potuit. His illi pugnant.

a *Extrauag. ſpõdent. de crimin. falſi.*

Sit concluſio. *De facto aliquos hac arte verum aurum feciſſe, videtur eſſe valdè credibile.*

Probo, quia tot ea de re narrationes ſunt diuerſorum, vt videatur procacis animi & perfrictæ frontis, nulli credere. adſcribam quæ nunc mihi ad manum. Cælius Rhodiginus auctor eſt *b*, ſuo tempore in Gallia quendam ex infima plebe hominem, mirè ſagacem, modum excogitaſſe, quo chryſulcæ aquæ vi, ex metallo quolibet aurum ſecerneret, & addit tales artifices vocati *Chryſoplyntas*, officinã verò *Chryſoplyſium*. De Arnoldo Villanouano referunt grauiſſimi Iuriſconſulti *c*, eum virgulas aureas chemica arte produxiſſe, quas omniũ examini ſubiecerit in aula Põtificis, & ideò concludunt chemiam veram eſſe ſcientiam. Obijciunt, Arnoldum fuiſſe ualdè ſuſpectum familiaritatis cum dæmonibus *d*: & ideò vel dæmonem hoc verè feciſſe, uel ſaltem verum aurũ ſuppoſuiſſe. *Reſp.* has eſſe malicioſas coniecturas. Si ſuſpectus Arnoldus, quomodo non in Romana curia, vbi aſſiduus erat, comprehenſus, ut maleficus, & caſtigatus? mala autem coniectura eſt, dæmonem verum aurum ſuppoſuiſſe. Alij dicunt examini ſubieciſſe, hoc eſt obtuliſſe: non uerò quemquam veritatis periculum feciſſe. primum explicatio illa verbo non congruit. deinde quis credat illo offerente aurum ad examen, neminem Romæ periculũ feciſſe; ego verò, inde, quod non ſcribitur ab auctoribus illis falſum aurum deprehẽſum; probabilius crediderim experiẽtiam Arnoldo ſuffragatam. Sanè id confirmat quod de ipſius cum Raymundo Lullo concertatione auctor Theatri humanæ vitæ tradidit *e*; Raymundum hunc Balearicum, hominẽ acutiſſimum, multis rationib. demonſtraſſe Villanouano artis huius ἀδυναμίαν, tum Arnoldum diſputandi pertæſum, quin potius, inquit, te ſenſu

b *lib. 11. c. 13*

c *Io. And. in addition. ad Speculat. tit. de crim. falſi. Oldra. conſi. 74. de ſortile. Abb. in ca. ex tuarũ de ſortil et ibi. Bal. Io. Platea. in l. 1. C. de argẽ prec. quod in theſ. infer. li. 10.*

d *Pena Cõm. 36. ad 2. p. Directl. Eymerici q. 11.*

craſtina

Digitized by Google

craſtina conuincam die: quæ cum illuxiſſet, metamorphoſim illi oculata exhibuit fide: qua ille motus, hanc ipſe artem amplexus, multa de eadẽ ſcripſit opuſcula, ante annos fermè 205. De hoc Lullo ſcribit quidam noſtri temporis medicus e; non alchimiſta f, *Hunc ego inquirendo comperio apud Anglos, re quidem vera præſtitiſſe, quod ſuis libris profitetur: & in arce Londini, iuſſu Regis probatiſſimum aurum confeciſſe: mihique genus nummi oſtenſum eſt, quod adhuc appellant Nobile Raymundi, auri ſcilicet puri & obryzi, ſummaque indicatura.* Idem auctor Theſauri, hoc etiam narrat de Bernardo Treuiſano; eum cum initio fruſtra magna opes in hac Chryſoplyntica prodegiſſet; tandem accuratiore ſtudio conſecutum, vt bien nio artem in opus, ſpem in rem, deduceret. Hieronim. Cardanus teſtatur g, Antonium pharmacopolam Taruiſinum, coram And. Gritto Duce, & præcipuis patriciis Venetis, argentum viuum in aurum commutaſſe, & eius operis quædam adhuc extare veſtigia. Hoc Iulius Scaliger in contradictoria exercitatione eludit potius, quàm diſſoluit, dicens: ſi hoc verum aurum fuiſſet, Venetos eum fuiſſe coacturos Reipublicæ operam hanc nauare, vel artificium indicare. Quis enim Scaligero indicauit, Taruiſinum eis non indicaſſe? ſanè crediderim Venetos, vel incerti euentus ſpem contempſiſſe, vel præſtigijs effectum adſcripſiſſe. Tu, Lector, ne idem ſentias, accipe teſtimonium aliud eiuſdem rei, ut in Cardani & Aragoſij fide, hoc experimentũ ſtet. Guilhelmus iſte Aragoſius, vir philoſophiæ & medicinæ apprimè peritus, ſtudiorum cauſa degebat Patauij; ſemel, anno 1550. Venetias excurrit, & honoris cauſa Hectorem Auſonium, matheſis & medicinæ laudeclarum, inuiſit: ibi cum intra alia Alchimicæ aurificæ mentio fieret, eamque Guilhelmus ſolidis, ut ipſi tũ videbatur, argumentis ſubrueret: *Auſonius in ſequentem diem conuentum indixit, eoque tres patricios Venetos, è nobiliſſima Corneliorum gente adductos; ex eo auro, quod Taruiſinus ſpectantibus patribus, hoc eſt, celeriter, non magna interpoſita mora, momento feciſſet, confectos annulos ſpectandos contrectandosq́; exhibere curauit. Ipſe deinceps Aragoſius Taruiſium excurrens, hiſtoriam facti didicit. Narrabat ille à Gallo quodam, Aragoſio facie ſimillimo, domi ſuæ per aliquot menſes hoſpitaliter accepto, eum ſe puluerem honorarij loco accepiſſe, ſed vt eo tanquam arcano vteretur. Se verò non tam priuati commodi, quàm publicæ fidei erga Rempublicam Venetam ſtudio, eo inſcio, Venetias nauigaſſe, rem patribus indicaſſe: ſpecimen artis exhibuiſſe: priuatim quoque in Corneliorum ædibus non ſemel. Interea verò Gallum illum inſalutatis omnibus diſceſſiſſe, neque ſe quidquam de eo amplius reſcire potuiſſe.* h Vides cauſam cur Veneti non vrſerint Taruiſinum, & quàm inanis illa magni uiri, ſed ſæpè iniqui Cardanomaſtygis, ſuſpicio. Fortaſſis eadem arte apud Cedrenum ille frenum aureum confecerat, quod Anaſtaſio Imperatori obtulit: poſt primam operis huius editionem incidi in librum And. Libauij medici, *qui p. 1. ſingularium, Syrraxi 1. de re metallica* plura teſtimonia retulit. ſed videtur iſte præſtigiator potius fuiſſe, quam Chymiſta.

e *vol. 20. l. 3.*

f *R.C. in Nomenclatore in ſigniũ ſcript.*

g *opere de ſubtilita. lib. de metallis.*

h *Theſaur. vitæ hum. ſu. Omitto quod de ſe ſimilia Fernelius teſtetur lib. de abd. rer. cauſ.*

Nunc ad obiectiones reſpondeamus. Ad primum; multos ego commemoraui, quos non Chemici tantũ, ſed & medici & I.C. grauiſſimi teſtãtur rem ipſam factam exhibuiſſe, Arnoldum Lullum, Trauiſinum. Et hodie nominare poſſem, quos noui viros graues, in dignitate poſitos, & Deum timentes, qui de ſeipſis idem profitentur. Quos mentiri, vel impoſturis, aut præſtigijs, aut dæmoniacis artibus uti, nunquam in animum meum poſſim inducere: & ſint iniurij viris honeſtiſſimis, qui queant id ſuſpicari. Ad 2. dico, Pont. loqui de gregalibus, ſiue fece illa Chemicorum,

rum,

Digitized by Google

rum, qui lucrum captant, & auiditate pecuniæ in præceps ruunt: non de ijs qui honeſtam inde rerum naturæ cognitionem duntaxat petunt. Nec verum eſt, nullos niſi mendicos vel pauperes huic ſtudio incumbere; quod Principes viri multi non fugiunt. nec etiam paupertas omnis à teſtimonio arcet; ſed tantum, quam vilitas aut vitioſitas vitæ dehoneſtat. Phocion pauper erat: plus illi tamen iniurato, quàm iurato Paridi crediderim. Teſtimonium in propria cauſa reijcitur, ſed hic teſtimonium dixere ſcriptores, qui nō erant Alchimiſtæ. acceperant illi quidem hoc ab alchimiſtis; ſed alchimici dicta ſua, factis probarant. Nec ſanè domeſtica teſtimonia, ut nec aliæ alias indonea, reijciuntur, quando aliunde teſtimonia haberi non queunt h. Et quæſo, vnde hic initium hiſtoriæ haberi potuit, niſi ex ipſorū artificum dictis & relatione? Ad 3. poſſe aliquando eſſe tales, & fuiſſe: hinc tamen nō ſequi, nullas non fuiſſe tales. Ad 4. multos hanc artem verbis ſcriptiſque prodidiſſe, & hodie eam tenere & alios docere. ſi qui contingant in praxi errores, nihil mirum, quia facilè peccatur in ijs, quæ ab ignis operatione dependent. Nec vllius artificis eſt, in ijs, quæ ab actiuitate extrinſeci agentis naturalis pendent, ſecurum ſemper effectū ſpondere. Nec vlla quoque ars alia, in qua quis mente ſana perfectionis vltimum apicem ſe conſecutum aſſeueret. ſemper aliquid diſcendum ſupereſt: neque hoc huic arti peculiare, quod opponitur.

h *Pet. Gerar. ſing. 100. Hip. ſing. 71.*

QVÆSTIO II.

An Chryſopœia habenda ex numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

FAcilis eſt deciſio, *nihil in ea mechanicum eſſe præter ipſam operationem, & igniariam illam applicationē: Theoriam verò ſiue ſpeculationem artis ipſius, phyſiologia in remotiſſimis latebris latentem, æquè ſciētificam eſſe natura ſua, quàm ſit phyſica: cuius eſt portio non ignobilis: aut medicina, cui ſubſeruit & ancillatur: eoq; nomine acroamaticis & epopticis diſciplinis annumerandam.* Si vero conſideres ipſos Alchimiſtas, quidam illorū meri ſunt mechanici, & flaturarii, ac ciniflones; quidam verò philoſophorum nomen honeſtum imprimis ac laudabile, iure ſuo ſibi vendicant. Etſi enim omnis Alchimiſta ingenio ſimul ac manu, utatur: tamen id omni mechanico artifici commune eſt, & manus præcipuam operis partem in illis vendicat, qui, principia cauſaſque artis ignorantes, nec certum in rebus preparandis vſum, iuxta pręcepta congrua & ſcientifica adhibentes, tempus & carbones abſumunt; fuliginoſi itaque & merè mechanici dicendi ſunt. Sed qui in oleis, & aquis, & gummis, & auro extrahendo, cauſas & præcepta artis norunt; quibus freti effectum ſibi pollicentur; ij, etſi manum ingenio, & operationem ſpeculationi adiungant: non mechanici, ſed philoſophi dicendi, operatio enim illa, & manum auxilium, accidentaria ſunt ſcientiæ: vt in medico, & chirurgo ſatis eſt manifeſtum.

QVÆSTIO III.

Ad quam magiæ ſpeciem pertineat?

ÆQuè expeditum eſt reſpondere huic quæſtioni. *Si alchimicus effectus verus non eſt,* quia falſum eſt aut apparens duntaxat aurum; *pertinet ad magiam præſtigiatricem: ſi verus eſt effectus, tunc aut fit ope dæmonis, & pertinet ad Dæmoniacam:* verum effectū voco, quando aurum uerum quis cōſequitur; hoc autem poteſt fieri dupliciter, vel vera tranſmutatione,

vel

Digitized by Google

vel ſuppoſitione, quando hoc facit dæmon. poteſt etiam reduci hoc factum, ad præſtigiatricem, quando illud non niſi, ut dixi, ad dæmoniacã. *Si verò verum aurum, ſine ope dæmonis homo extrahit pyrotechnia ſua, tunc alchimia pertinet, ſecundum ſe & propriè, ad Magiam naturalem: per accidens ad artificioſam*. Nam, qui a ad ſupernaturalem referunt, propter cœlorum influxus; illi meo iudicio falluntur: nihil enim hic cernitur, vt oſtenſum, quod naturæ vires excedat. Naturalis ergo alchimiæ exempla, iam nonnulla propoſui b. Dæmoniacæ refert vnum auctor dæmonomaniæ, c ſe ex Guilhelmo Conſtantino, famoſo alchimico, audiuiſſe ſocios ipſius, cum perdiu flatibus, ſpes ſpeciesve auri oſtenderetur nulla, conſilium à Diabolo petijſſe, rite ne operarentur, & optatum finem contingerent; an in aliquo peccatum ab ipſis eſſet, quod metallum arceret expetitum. Diabolum (vt ſolet) latebroſum dediſſe reſponſum, quàm breue, tam ambiguum: *Laborate, laborate*. hoc illos pro ſecunda pollicitatione arreptum mirè animaſſe: ergo perrexiſſe in flando, & fornaculis continuandis. idque adeò ſtrenuè, ut in nihilum cuncta redegerint; parati nihilominus pergere, & ad imum cũctam rem decoquere, & pro philoſophico lapide bona cuncta dilapidare: niſi miſertus dementiæ Conſtantinus ſuggeſſiſſet, morem hunc eſſe dæmonis, ut decipiat amphibologia ſignificati: cum laborare iuſſit, hoc voluiſſe: deſiſterent ab irrito conatu, & ad honeſtum opificium aliquod ſe transferrent, in quo certius operæ pretium cerneretur. ſic ille. Sed alij paulo aliter narrant, idque ſe ex ore Natalis, qui Conſtantini ſocius fuit, accepiſſe, bona fide, ſcribunt; hos operarios auri auidos familiarẽ paredrum ſub ſpecie vnius nymphæ exciuiſſe, & ſacro carmine lapidis confectionem ab eo poſtulaſſe. dæmonem iuſſiſſe, uti ex ſex metalli (vt dicunt) aniſatis, hoc eſt æquali proportione, & hydrargyri certa mole mixtis, malagma componerent. cum itaque hoc igni impoſuiſſent, ecce tibi, fraudis miniſter, catus ille Mercurius, more grandinis cum tonitru metalla huc illuc diſiicit, & ſpem ſimul eorum; cachinnante luſos cacodæmone. Illi abacti à chryſollo, non a furore, rurſus magiſtellum adeunt, expoſtulant primum de iniuria; deinceps ſupplices fiunt, & vt nunc ſaltem, meliore fide, quid agendum doceat, pergunt obſecrare, demum ille nihil aliud retulit, quàm, *ſtrenuè laborate*.

a *Aragoſius, & Suinger*.

b *Sup. q. 1. ſectio. vltim.*

c *lib. 3. c. 3.*

Deceptorij effectus duæ Hiſtoriæ occurrunt, prior præſtigiatorius Diabolicus: poſterior ad deceptorios & emunctorios per humanam calliditatem pertinet.

Priorem ſic narrat Cedrenus; *Quidam ex eorum numero, qui chemicam artem profitentur, callidus hominum oculos impoſtura præſtringere, argentarÿs aliÿſque obtulit manus pedeſque ſtatuarum, & alia aurea, dicens ſe theſaurum reperiſſe: multoſque ita deceptos ad paupertatem redegit. Fama vulgata captus, & ad Anaſtaſium perductus, frenũ equi ex ſolido auro conflatum ac margaritis conſertum obtulit. Sed Imperator, freno accepto*, Vt omnes, *inquit*, fefelleris, me profecto non decipies: *ſtatimque hominem, in caſtellum quoddam relegauit; in quo tandem perÿt*. Nimirum omnia hæc aurea, nihil erant niſi per magiam facta oculorum ludibria. Poſteriorem deſcribit Ieremias Mederus *in Acroamata*. Chymiſtas duos ſocietatem initam pacto firmaſſe, ut alter Chryſopœiæ certiſſimam artem ſe tenere profiteretur, alter rhizotomum ageret, ſeu agyrtam empiricum, & inter cetera leobeni auri atro infectam colore, pro lunariæ puluere, venderet. Erneſtus Badenſis Marchio mirè deditus erat pyrotechinæ. hunc ergo prior ille adit, & circumuenit, aureos montes pollicitus, & atria diuitis Creſi. paratur omnia,

omnia, & iã ille, cetera belle, inquit, vnum dumtaxat opus, *Reſch* vocant (Hebræa voce) huius pulueres faciles innentu, apud quemuis pharmacopœum, vel rhizotomum. Marchio puerum mittit: commodum in palatij aditu ille alter merces ſuas expoſuerat, & ut ſolent hoc genus, nihil ſibi deeſſe Stentorea voce prædicabat. adit eum Principis puer. Ille *reſch* expromit de pixidula fumoſa, & pro ſolido appendit, & quaſi quid foret obuiũ ac cõculcatum, addit ſuperpondiũ. Puer Domino refert. Impoſtor eum puluerem inſpergit hydrargyro, & aurum verum producit, ſed quod liquatum ex puluere fit examen, verum aurum deprehenditur. Marchioni res mirè grata, & ipſe in magiſtrum beneficus ac gratus probè donatum dimittit. Chryſopœiam pergit vrgere feliciter, quamdiu *reſch* durauit: vbi eius reſiduum parum fuit; vndiq; conquiri iuſſit auriprolificam hanc materiã. Negabant omnes ſe quis puluis, *reſch* diceretur, audiſſe vel didiciſſe vnquã. itaque Marchio quod ſuperaret igne ſolum liquat, & auri ſcobem, impoſturamq; ſimul deprehendit. finis non foret ſcribendi, ſi quæ ſingulis diebus talia contingunt, vellem perſequi. Vtilius erit, quod reliquum eſt, & ad animæ ſalutẽ ſpectat, diſcutere.

QVÆSTIO IIII.

Licitanè an illicita ſit alchimia?

PRohibitam cenſuit Angelus de Clauaſio, a ſed id nullo iure probat, verũ rationibus dumtaxat P. Valencia eò inclinat, ut ſaltem ratione circumſtantiarum ſit illicita & pernicioſa; idem P. Pererius cenſuit: vterque locis ante citatis.

a *in verb. Alchimia.*

Licitam verò nec vllo iure prohibitam, imò & inter artes metallarias a iure ciuili receptam, communis eſt ſententia iuris interpretum b. Pedetentim progrediendum. nam facilis hic in via lubrica, lapſus.

b *Oldr. Ioan. Andr. Abba. & Baldi locis*

Prima Conc. *Nullo iure in foro fori hac ars videtur prohibita, ut non liceat eam exercere, ex defenſione iuris poſitiui.*

Quoad ius ciuile & commune Romanorum (de cõmuni enim iure nũc loquor, non de particularibus locorũ ſtatutis, vel regnorum ſanctionibus) res eſt expedita: nec vlla conſtitutio talis reperitur. Quod ad ius Canonicum, videntur obſtare duo canones, nempe *c. Epiſcop. 26. q. 5. & c ſpondent. extrauag, commun. lib. 5. de crim. falſi.* Sed, ſi benè conſideres, neuter canon conuincit intentum. Nam *d. c. Epiſco.* tantummodo damnat eos qui credũt perſonarum tranſmutationem in varias ferarum ſpecies fieri; quod & ratio docet addita; *ſiquidem* (ait) *Satanas transformat ſe in varias ſpecies ferarum.* Non eſt igitur cur ad quamlibet ſpeciei in ſpeciem tranſmutationem canon extendatur. Et licet cò extenderetur, dicerent alchimici ſe nõ credere hanc a dæmone, ſed a natura fieri metamorphoſim: nec eã eſſe veræ ac perfectæ ſpeciei in aliam perfectã ſpeciẽ, ſed imperfecti & inchoati in ſuam perfectionem. Fortius ſtringit alterum illud *c. Spondent*, nam illud diſertè alchimiam prohibet, & infamiæ carceriſque pœnam præfigit, clericos etiam poſſeſſis beneficijs priuat, & ad capienda reddit inhabiles. Reſpondet Arſoncinus, Pontificẽ egiſſe tantum de ijs, qui Sophiſticè tranſmutationem confingunt: tamen Canonis verba ſatis clarè indicant cenſuiſſe Ioann. 22. nullum a quoquam eorũ verum aurũ fieri, & ideo omnes pro impoſtoribus habuiſſe, ſic enim verbotenus habet ſanctio; *Spondent, quas non exhibent, diuitias pauperes alchimiſtæ: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt quam fecerunt. Nã haut dubiè huius artis alchimiæ profeſſores alterutrum ſe ludificant. cum ſua ignorantia conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirentur: quibus cũ veritas quæſita non ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdemque verbis diſsimulant falſitatem,*

ſu. citat. q. 5. ſect. 4. Alber. de Roſ. i ver. alchimia, Guido. Papa deci. 388. Fabiani tract. de emp. & vẽdit. q. 5. Zanettini c. 5. ext. de accuſ. Thomæ Arſoncini, quodã de hac re cõſilio.

Digitized by Google

*vt tandem, quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt * ſideī metallis cudant publica moneta characteres ſi dis oculis, & non alias alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hac igitur perpetuis volentes exulare tẽporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus: vt quicunque huiuſmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mãdauerint, vel ad hoc ſcienter (dum id fieret) facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter, vel argento, vel auro vſi fuerint vendendo vel dando in ſolutum: verum tanti ponderis aurum vel argentũ, quantum alchimitum exiſtat. circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipſo vt præmittitur ſcienter vtẽtibus perpetua infamia nota reſperſis. Quod ſi ad præfatam pœnam pecuniariã exoluendam delinquentium ipſorum facultates non ſufficiant, poterit diſcreti moderatio iudicis, pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, perſonarum differentiam, aliaſque attendendo circumſtantias) cõmutare. Illos verò &c.* Subdit pœnam in eos qui alchimica materia abutuntur ad monetarum adulterationem, de quibus eſt eiuſdem Pont. conſtitutio alia, in *c. prodiens, extrau ſingular. tit. de crimine falſi*. Ad hunc canonem duplex mihi occurrit reſponſio, vna eum non fuiſſe vſu receptum, ſed non vſu abolitum. Nam poſtea hæc ars in ipſa adhuc vrbe viguit; maximè, vix centum annis poſtea, ſub Leone X. nã illi; Aurelius Augurelius egregius poeta librũ ſuũ *de Chryſopopœia* dedicauit: Qui inter cætera illud nimis iactanter, de philoſophico ſuo lapide.

Ipſius, vt tenui proiecta parte per vndas
Æquoris, argentum ſi viuum tum foret æquor.
Omne vel immenſum morti mare poſſet in aurum.

Pici quoque Mirandulani circumfertur liber hac de re, titulo, *de Auro conficiendo*: nec huiuſmodi in Italia libri ex illo tempore vetitæ lectionis vnquam fuere. Altera Canonem ex hypoteſi procedere (aurum omne alchimitum eſſe falſum) & ideò damnari tantum, qui falſum cudant; idque ad lucrum; nempe, vt vtantur in contractibus & ſolutionibus (quod clarè indicat textus) ideo non damnantur hoc capite, qui verum aurum producunt, & arti vacant animi duntaxat cauſa, nolentes in commercijs aut ſolutionibus hac arte vti. Quare non ars, quæ ritè inſtituitur, & exercetur: ſed artis abuſus damnaretur. Sit.

Secunda concluſio; *In foro conſcientia non promiſcuè, ſed cum delectu ars hæc permiſſa: immò pleriſque, vt perniçioſa, ſic illicita cenſenda.* Hanc concluſionem optimè probant argumenta Angeli & auctorum primæ ſententiæ, cõtra præcedentem verò vim habent nullam. Notandum quoque, quicquid illiciti eſt, id non ex artis natura (quæ in ſe mala non eſt, imò, quatenus ars eſt, & ſciẽtias imitatur, ſecundũ ſe bona eſt, vt & ceteræ ſpeculatiuæ cognitiones) proficiſci, ſed a vitio circumſtantiarum, quæ ut plurimum in hac operatione inueniuntur. Hæ ſi deſint, non video quid reprehendi queat: ſed quia vix vnquã deſunt omnes, raro fit ut alicuius ratione non adſit vitium & peccatum. Ideo dixi *pleriſque pernicioſam & illicitam cenſendam.*

Sed quæ iſtæ circumſtantiæ? præcipuæ, & capita ceterarum; quatuor; finis, modi, temporis & perſonæ.

Si finis ſit lucrum, & auaritia, illicita eſt, quia lucrum ex hac arte eſt illicitum, non enim licet hoc auro uti ad commercia contractus, ut ſtatuit Ioan. 22. Intellige, ſi pro vero auro quis uti uellet. nam hoc illicitum cõtendunt communiter DDoct. de hac re ſcribentes *c*: & meritò, nam aurũ illud uel nunquã habet proprietates omnes

c *Sic D. Thomas in 2. d. 7.*

Digitized by Google

q.3.a.1.et 22 q.77.a.2.ad 1. & ibi Caiet. Sila. et Fumus in Sum. Fabia. d.q.8. Albericus in verb. emptio.

omnes veri auri, vel id adeò raro cótingit, ut cenſendum ſit non contingere. quare tam veriſimili cauſa dubitandi exiſtente, non licet in commercium deducere, ut uerum aurum: vendi tamen poſſe pro auro alchimico, & iuxta æſtimationem peritorum aurifabrorum, nemo DD. illorum negat, neque negẽdum eſt. Non licet ẽt id facere, ut in medicamentis quis eo vtatur: nam propter rationem iam memoratam, nec veri auri vires ſalutares habere, nec noxijs qualitatib. ab igne carbonario & venenato hydrargyro contractis carere cenſendum. Multo minus licet eo vti ad monetarum mixtionem: hoc enim vnũ caput foret criminis monetarij, iuxta dictam ſanctionem Ioan. 22. & prædicti DD. iuris concedunt tales puniendos pœna monetæ adulteratæ. His caſibus ſubeſſet peccatum Mortale. Si verò quis illud cuderet ſiue produceret tãtum ea gratia, ut ipſemet in annulos, cathenas, aut ſupellectilẽ propriam eo uteretur: huic omni cura foret adniter dum, & vigilantia, ne quis eo viuo vel mortuo per hoc deciperetur. Alioqui pro negligentiæ latitudine, hic quoque peccati grauitas naſceretur: & quantumuis quis diligens, vix uanitatis culpã euaderet. Nunquam ſanè ſtultitiæ & imprudẽtiæ euadit, qui ex hac arte lucrũ quęrit. Sẽper enim ſtultus eſt mercator, qui in illud negotiationis genus incumbit, quo videt nullum, vel de millibus aliquot vnum, lucrum feciſſe; omnes uero, uel mille contra unum facultates ſuas abſumpſiſſe. Quod cũ alchimicis contingat, idem de his dãni lucrionibus dubio procul ſentiendum. Nec tuti ſunt in conſcientia, qui hac in re ſola vana ducuntur curioſitate, nam *curioſitas* peccatum eſt oppoſitum *ſtudioſitati* per exceſſum; quo quis deſiderat immoderatè ſcire quod non expedit, uel plus quàm expedit ipſi, vel modo quo non expedit, & eſt ex filiabus ſuperbiæ, *Vide D.Tho. 2, 2. q. 167.* Et animus deditus vanitatibus atque inſaniis falſis, exponit ſe decipiendum Diabolo, atq; hoc eſſe omnis ſuperſtitionis initium docet B. Auguſt. *lib. 2. de doctr. Chriſt. c. 22. & 23.* Et diuinæ ſcripturæ teſtimonio, qui amat periculum peribit in illo. Sic enim ſapiens loquitur; *In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius* (Dei) *non eris curioſus. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio eorum* (hoc eſt vana ſpes & expectatio.) *Et in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Deniq; ſubdit, *qui amat periculum peribit in eo.* Eccleſiaſtic. 3. à verſ. 24. Denique vno verbo, *quando finis malus, ars illicita: & qualis finis, tale exercitium.*

Si modus (huc media pertinent) *exercendi artem illicitus, ars quoque. ſi vanus, ars vana, ſi ſordidus & inquinatus, ars erit inquinata & impura.* Huc referenda media ſuperſtitioſa, ut ſi ex pacto expreſſo vel tacito cum dæmone, quod frequens eſſe docuit auctor Dæmonomaniæ *d*, & ſanè do- d *lib. 3. c. 3.*
cet experientia: adeò vt Arnoldus Villanouanus, & Lullus, & Geber, & Bachonus, & Richardus Anglicus, Magiæ huius nigræ ſuſpecti vehemẽter fuerint: & Paracelſus, & Agrippa, & ille Guilh. Conſtantinus, & alij nonnulli deprehenſi; & inter inſtructiones inquiſitorũ fidei ſit vna, hac quoque nota magos hæreticos dignoſci, *Director. Inquiſit. fidei p. 3. fol. 443. edition. Romanæ, quæ in lucẽ prodijt iuſſu Gregorij 13.* vbi rationem ſubdit auctor libri, Nicola. Eymericus, quia ut plurimum alchimiſtæ, quando non poſſunt pertingere ad finem intentum, quærunt auxilium dæmonis (*exẽplum poſui præcedenti quæſtione*) eum inuocant & implorant, & implorando obſecrant, & tacitè uel expreſsè ei ſacrificant. Accedit experientia, quia quandocumque viguit inter multos alchimia, etiam inter multos tum viguerũt maleficia & ſortilegia, ut hoc infelici æuo experimur. Tũ quia non deſunt, qui adhibent vanas obſeruantias cæremoniarum, nihil ad effectum

conducentium, vt certæ diei, tunicæ
ex lino crudo, certorum ciborum ab
ſtinentiam,& alia huiuſmodi inania.
Quod ſi ad auiditatem odiũ accedat
aut incontinentia, procliuè admodũ
fuerit ad philtra & intoxicationes re
currere. Peccatur quoq; non leuiter
in artis traditione,quando ſacræ ſcri
pturæ nominibus & verbis abutũtur
ad ſuas nomenclaturas vel præcepta:
neque minus,quando libris ſuis, inſe
runt figuras ſeu imagines, uel planè
obſcœnas,uel etiam propter abuſum
rei ſacræ prorſus blaſphemas, quod
fecit ille typographus Baſilienſis,qui
Roſarium excudit; & ſacræ Triadis
Chriſti Domini reſurgentis,& B.Vir
ginis Mariæ coronationis icones,
quas homines hæretici templis eiece
runt, eas ad alchimica myſteria &
transformationes tranſtulit. Sed mi-
rum id non eſt. ſunt enim Sacramen-
tarij vbiq; præpoſteri. Peccatur deni
que nimis curioſis ſæpè experimẽtis,
dum modò hanc rationem, modò il-
lam ſequuntur,& ſic nũquam ſciunt,
quod ſemper addiſcunt.

Temporis quoque *circumſtantia per-
pendenda*. Nam temporis iactura pre-
tioſiſſima:eiuſq; malè cõſumpti ratio
reddenda Deo. quare peccant, qui ni-
mis multũ his vacant artib. item qui
eo tpe, quo officii ratio, vel debitum
aliud charitatis aut iuſtitiæ poſtulat,
vt ad ſeria magis ſe cõferant. v.g. ma
giſtratũ quis gerit?non poteſt detra-
here horis,quæ ad rectè munus exer-
dum neceſſariæ:familiæ præeſt?œco-
nomiæ recta ratio non debet incom-
modum ſentire.Eccleſiaſticus eſt?quę
ratio ordinis poſtulant,ea præponen
da fornaculis,& voluptati ſuæ.Proxi
mi neceſſitas operam tuam depoſcit?
charitas ei iubet adeſſe,non facis?pec
cas.Demũ, uno dicam verbo,quod tẽ
pus ocio,licet honeſtè dare,illud lice
bit his ſtudijs:nec amplius Ocium vo
co,quietem & uacationem ab actioni
bus & ſtudijs,ad quæ quis tenetur.

Deniq; *perſonarum conditio hic vel
potiſsimum diſcrimen inducit*: hæc.n.&
finem ſolet illicitum intendere,& in
modo errores gignere,& tempus in-
opportunum facere. Inprimis ars hęc
illicita cẽſenda pauperib. imò & pri-
uatis omnib. periculi pleniſſima eſt.
manifeſtũ id fit,tum quia hi ſolent lu-
crum ſpectare, & ſic arcentur eorum
ratione,quæ dicta ſunt in circumſtan
tia finis. nam auro illo intendunt uti
ad commercia,medicinas, uel mone-
tam: aut ſi ipſi non vſuri, periculum
apertum eſt, ne utantur hæredes. Iſti
hac arte depauperantur, familiæ ne-
ceſſaria non præbent; cauſa ſunt vt
vxores & filiæ cogantur indigno ſe
quæſtu ſuſtentare:cũ media & inſtru-
menta,propter inopiam deficiunt, fa
cile progrediuntur ad ſuperſtitioſa,
imò & pacta quæ diximus in circum-
ſtantia modi: ſanè hoc ipſi quoq, chy
mici ſcriptores ſunt teſtati.Nam Ge-
ber *e*, *non ergo*,ait,*hæc ſcientia paupe-* e *Roſarij phi*
ri & egenti cõuenit;ſed potius eſt illis ini *loſop.fol.224.*
mica Secundo Polyt.dicit philoſophus,im
poſsibile eſt indigentẽ philoſophari. h.al-
chimiæ ſtudere (nã ſolos alchimicos
in lib.*Turba philoſophorum*, vulgati il-
li vocant philoſophos.ſatis ſuperbè)
Et idem Geber alibi *f*, *Artificem*(ait) f *li.de perfe-*
huius ſcientiæ oportet eſſe ſubtiliſsimi in- *cto magiſterio*
*genij, & naturas metallorum & eorum
generationes,infirmitates & imperfectio
nes in ſuis mineris ſcire & cognoſcere an
tequam perueniat ad hanc artem. Non
autem ad ipſam indagandam accedat ar
tifex groſſo ingenio & duro repletus, nec
cupidus,nec auarus in ſumptibus & ex-
penſis.Nec vir duplex animo ſine felle &
ceruice,vel mente variabilis,nec nimis fe
ſtinus: ſed doctrinæ filius, vir ſubtiliſsi-
mo ingenio decoratus,ſufficienter locuples
largus,ſanus, firmus in propoſito & con-
ſtans, patiens,mitis,longanimis, & tem-
peratus*. Auaro igitur,& pauperi hæc
ſciẽtia ſm eius Principẽ Gebrũ, inac
ceſsũ & uetitũ hẽt limẽ.Et nota req-
rere ſufficiẽter locupletẽ:hoc eſt cui
ſuperſit,a neceſſarijs,ad hoc ſtudium.
Arcet ẽt ſimplices & parui iudicij,cũ
dicit ibidẽ,non debere eſſe ſine felle,
& ceruice:huiuſmodi enim facillimè

à dæ-

à dæmone, & alijs impoſtoribus circumueniuntur: ideò vetita illis hæc ars propter periculum. Arcet etiam eos qui amant alios decipere, cũ addit; nec vir duplex animo. quia hos arcet pernicies aliorum, quã quærunt. Arcet intemperantes, vt luxurioſos, & amantes vindictæ, cum vult eſſe lõganimes & temperatos: alioqui periculum eſt ne recurrant ad maleficia hoſtilia vel amatoria. Arcet variabiles, inconſtantes, & impatientes: quia hi facilè, cum non ſuccedit, ad dæmoniaca ſubſidia confugiunt. Arcet eos qui obtuſo ſunt ingenio, quia oleum perdunt & operam; item qui philoſophiæ veræ imperiti, eandem ob cauſam. confirmat id Arnoldus Villanouanus *g* his verbis; *Quicunque velit ad hanc ſcientiam peruenire, & non eſt philoſophus, fatuus eſt: quia hæc ſcientia non eſt, niſi de occultis philoſophorum*. Propter irritos itaque conatus, temporis & ſumptuũ iacturã, his quoque videtur illicita: & cum plerique alchimici vulgares ſint tales, ſequitur pleriſque illicitam eſſe, in foro poli, de quo nũc agimus. Denique exigunt artis magiſtri & meritò, ut ſit homo humilis, iuſtus, pius, & Deum timens. citantur illa Hermetis *h*: *Oportet illum, qui introduci vult in hanc artem & ſapientiam occultam arrogantiæ vitium à ſe repellere, & pium eſſe, ac probum*. & poſtea: *Fili ante omnia Deum oportet timere, in quo diſpoſitionis tuæ viſus eſt*. & illud Alphidij neſcio cuius: *Scito fili quod iſtam ſcientiam habere non potes, quouſque mentẽ tuam Deo purifices, & ſciat te Deus habere certum animum ac rectum*. Cum ſuperbos arcet, docet illicitam eſſe curioſis: cum pietatem, ſuperſtitioſos reijcit, cum probitatem & Dei timorem, & animi puritatem, vitioſas omnes quas diximus circumſtantias deteſtatur. Non alijs ergo licita, ratione circumſtantiarum, alchimia; quam huiuſmodi: hinc primò poteſt vnuſquiſque ſecum perpendere an ipſe talis: & an vlla, & quæ, pericula ipſi ex aliquo harum circumſtãtiarum defectu immineant, & ea cum Confeſſariis ſuis communicare, & eorum ſequi iudicium debet.

g d. fol. 224.

h à quarto tractatum, Roſar. f. 223.

Secundò poteſt videre confeſſarius, quando ſit talis à peccato immunis, vel quando adſit veniale, aut ẽt mortale, quando impendenda, deneganda vel differenda talium abſolutio. differenda, cum recidiuæ ueriſimile periculum: deneganda, quando grauiter, contra iuſtitiam vel charitatem ob ſtudium iſtud peccat, nec vult deſiſtere.

Tertiò. Quia ſæpius curioſitas cauſa eſt ſtudij, & hoc vitium valdè proſerpit a minoribus ad maiora, diligẽter uidendum, ne quis ad experientias & opiniones erroneas excurrat; v.g. ne putet hac arte hominem verum, modo a natura ad hanc generationem non inſtituto; ſed vrina vel alio humore, igne aut ſole in uitreis phialis decocto, poſſe produci, quod temerè Iul. Camillus aſſeruit, & incautè Tho. Garzonus *diſcur. 41. vniuerſ.* credidit, & quidam hoc inuentum Arnoldo Villanouano tribuunt, vero an mendacio diſputare non eſt neceſſe, inquit Mariana *lib. 14. rer. Hiſpa. c. 9.* Nã quod tale quid fieri queat vel aſſerere, vel experiri ſtultum, impium, erroneum & blaſphemum foret. tum quia cum homo præſupponat corpus & animam rationalem, ſi quod producis homo eſt; ſequeretur Deum ex lege & ordine, quem naturæ præfixit, teneri huic animam rationalẽ corpori infundere, quod blaſphemum: vel rationalem animam ex materiæ potẽtia illuc educi, quod hæreticũ: foret enim tunc anima corruptioni obnoxia & mortalis. Deinde talis anima non haberet peccatum originale: quia per generationẽ viri non eſſet propagatum hoc corpus, & homo conceptus: nec indigeret Chriſti redemptione: quæ hæretica quoque omnia.

Quartò. Ex his omnibus patet, optimam eſſe, (quam aiunt Angliæ) legem,

Digitized by Google

gem, ne cui ſine permiſſu Principis, ſub pœna capitis, liceat alchimicam exercere. quam legem expediret etiam alibi ferri. Nam tunc cum delectu Princeps talia poteſt permittere, conſideratis circumſtantijs prædictis: ipſi enim reddenda Deo ratio: ſi temerè permittat & promiſcuè: damnorum inde ortorum. Tunc etiam ceſſarent pericula pleraq; quæ diximus.

Quintò. patet (niſi quæ circumſtantia impediat) ordinariè hanc artem Principibus & valdè locupletibus eſſe licitam: qui & ea ſunt philoſophiæ cognitione, & eo ingenio, vt fraudibus & imposturis non pateant: & ea pietate, vt à proximi & Dei offenſione ſe abſtineant: & illis opibus, vt ſubditos propterea non grauent: & eo ſubditorum amore, ac Dei timore, ut publicum regimen vel pauperum ſubuentionē propterea non negligant, & habenas ſibi à Deo creditas ipſi abijciant, & alijs plàne tradant. Vt enim alijs honeſtis ſtudijs animum principes, quantum opus eſt, ſic & hoc ſtudio relaxare quin poſſint, non eſt dubitandum. Sanè quod Eymericus de indicijs Magiæ hæreticæ dixerat, eā præſumptionem in Principibus viris & valdè locupletibus non eſſe admittendam, in cęteris locum habere, ibi in Commentar. optimè Penna annotauit. Et Card. Caietan. diſcretè ſcripſit, ac prudenter; *hanc artem vel nullorum hominum eſſe; vel Principum* 2.2.q.77.a.2 *duntaxat, audito ſapientum conſilio, eſſe*. Sanè pericula pleraque ſuperioribus commemorata ceſſare in Principibus manifeſtum eſt.

Cæteri, non eſt cur ſibi blandiantur, vel tutos in conſcientia ſe arbitrentur opinione illa Oldradi & aliorum Iuriſconſultorum. Nam illi de foro tantum exteriore agebant, de quo ab illis quærebatur. Et pleriq; eorum rem non diſcuſſerunt; ſed, ut oues ſolent ducem gregis caprum, ſic ipſi Oldradum (cuius etiam argumenta iam diſſoluimus; ijs quæ dicta ſunt) clauſis oculis, vt oraculū, ſunt ſecuti, nihil eius addentes dictis (*vt Ioan And. Abb. Alberic. & Guido Pap.*) plerique etiam ambiguè loquuntur, ſi faciant verum aurum, idq; arte naturali (*vt Oldr. Iſern. Bal. Brun. & Fabianus*) nullus verò ipſorum omniū, præter Th. Arfoncinum, mentionem fecit d. extrauagantis Pontificiæ, c. *Spondent*, vt uel eius non ſint recordati, uel non bona fide diſſimularint. Et licet, uſu canon ille non obſeruetur: tanti tamen Pontificis ſententia, & iudicium ſufficere debet, ut vulgus hominum (hoc eſt quibuſcunque conditiones ſuperius requiſitæ deſunt) ſibi exiſtimet, ab hoc ſtudio abſtinendum; quod grauiſſimis verbis Summus Pontifex Romanus ſibi cēſuit damnandum, & à quo illos tam ſtudioſè Chriſti vicarius, Petri ſucceſſor dehortatur. Sed hæc ſufficerint, de materia non paſſim obuia.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIA LIB. II.

DE MAGIA DAEMONIACA.

Q. 1. An ſit aliqua magia dæmoniaca?

Probatur eſſe.

Q. 2. Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?

Non eſſe à Deo, vt gratiæ gratis datæ.

Non eſſe effectus bonorum Angelorum.

Magia nulla alba, & de falſa Theurgia.

Planetaria ars B.

Eſt orta & adminiſtratur per malos Angelos.

Glycæ error: ipſe & alij quidam Græci Hiſtorici nimis ſuperſtitioſi fuere.

Palingenij impietas.

Non fiunt magici effectus per animas defunctorum. Grimoyriæ *artis vanitas.*

Efficiens harum artium cauſa eſt diabolus, & humani ingenij deprauatio.

Apologus de generatione, & ortu Magiæ.

Q. 3. Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ magiæ, & de eius libris.

Refellitur Agrippæ diuiſio.

Omnis magia iſta nititur pacto cũ dæmone.

Auctores qui de hac ſcripſerunt & ideò cauendi.

Zabulus, quis.

Barnabas Cyprius.

Item fictitij libri:
- *Adæ.*
- *Abelis,*
- *Enoch.*
- *Abrahæ.*
- *Paulli.*
- *Cypriani.*
- *Honorij.*

De clauicula, & alijs libris Salamonis.

Trithemij ſteganograph. Item libri Agrippæ, & recentiorum nominati & vetiti.

Q. 4. De baſi huius Magiæ, pactoque explicito, & implicito.

Probatur tale pactum intercedere.

Locus Iſaiæ c. 28. v. 15.

Alius Matthæi 4. v. 9.

ſitura ſiue (vt dicam) organizatio, de illius indiuidui eſſentia eſt. Inanimas verò res dumtaxat cenſeo requirere, materiam illam communem & præcipuè conſtantem partibus homogeneis eiſdem, & eſſe perfectius diſpoſitam, ad plumbi, ſtanni, argenti vel auri formam: quia formæ iſtę, non ad compoſituræ vel organorum fabricam, ſed ad qualitatum primarũ maiorem minoremve participationem, conſequuntur. Si plus habeant terrenæ admixtionis, fient ferrum, æs, plumbum; ſi plus aerei liquidi, fient ſtannum, argentum, aurum. Conatur quidem natura ſemper aurum producere; ſed, cum nequit eò mineralis decoctio pertingere, contenta eſt aliorum metallorum generatione pro modò virtutis & materiæ proximæ diſpoſitione. Si non ſatis multum adſit ſulphuris ſubtilis ac rubei, adſit tamen ſatis hydrargyri ſubtilis & albi: fiet argentum: ſi verò vis ſulphuris excedat, & vnctuoſum illud liquidum omni ſit ex parte probè defœcatum, producetur aurum.

Tertius illorum aries erat, Nunquam conquieſcere naturam, ſpontè ſua, ſed moueri & moliri donec perfectionem ſuam ſit indepta: metalla verò hæc apparere omnibus, etiam præſente cauſa efficiẽte, in venis ſuis conquieſcere, nihil ſolicita vt in aurum transformentur. licet enim centum annis illic permaneant non impedita, nunquam tamen magis illa au reſcent, ſed in ſuo ſtatu permanebunt, ferrum, plumbum, argentum. Si ſic igitur quieta iacent, ſuam iam nacta ſunt perfectionem. *Reſpondent* Chemici & benè reſpondent, nos hanc commutationem deprehendere non poſſe: ſed cur nequeamus, incredibilem reddunt rationem: quòd ad alterius metalli in aurum metamorphoſin millenarium annorum tempus requiratur. Quis hoc illis definitum tempus reuelauit? quis credat quod ad ceterorum metallorum perfectionem, curſus viginti vel triginta ſufficiat annorum? Maior ergo in auro formando mora, ſed non tot ſeculorum admittenda. Sicut autem herbarum & arborum incrementa non cernimus dum creſcunt; ſed creuiſſe deprehendimus: ita latens eſt alteratio hæc & commutatio metallorum; quæ, non, dum fit, ſed dum malunt homines præſens lucrum minus capere, &c. quale eſt metallum effodere; quàm ſpem pretio redimere, & illam tam longinquã opperiri transmutationem. Sed cur ad hanc, fornaculis & follibus ſuis ſe triennio peruenire poſſe Fanianus & alij gloriantur, ſi non niſi luſtris aliquot exactis id poteſt natura? cauſam puto, quia in terræ uenis plus liquidi humidi affluit, & calor quoque agit leniter ac paulatim: hic in chryſollo, nihil adfluit liquidi: quare quicquid reſiſtit, & reuocat curſum efficiẽtis cauſæ, id facilius hic abſumitur: ignis quoque eſt continuus, & non impeditus, & quantum poteſt vrget. Præterea nonnunquam aliquid auri maturi & perfecti artifices admiſcent, vt ſic ars adiuuans naturam, cauſa ſit velocius reliquum conuertendi, ut notat Treuiſanus *lib. de tranſmutat. metallor. ante medium*. Ex his apparet admodum probabilem eſſe ſententiam Calliſthenis, Alberti Magni, & Chemicorum, vnicam eſſe perfectam metalli ſpeciem p. Sed pergam eſſe liberalis ac comiſsetto: ſpecie differant metalla, quid tum? ſpecie (inquiunt) in ſpeciem quæ non ſit alteri ſubordinata immutatio impoſſibilis eſt naturæ. Nos mox non eſſe impoſſibilem oſtendemus. Nec ad rem facit illud de ſubordinatione. Reuera enim multorum commutatio oſtenditur, quæ ſic ſubordinata non ſunt: & ſubordinatio iſta eodem modo poteſt intelligi de plumbo & auro, ſtanno & argento; quo illi de his intelligunt, quæ in tertia ſect. producemus.

p *Alb. Magni lib. 3. de Metall. tract. 1. c. 7. Gebri, Rosarij. Vannoccij Biringuccij, & alior.*

Quartum argumentum eſt, ars iſta nequit veras gemmas transformare in

in gemmas alias veras, ergo nec metalla poteſt in alia. *Reſp.* gemmas, ſi quæ ſint liquabiles, poſſe ad maiorẽ fortaſſis redigi perfectionem: non tamen in alias diuerſæ ſpeciei mutari poſſe, quia non poteſt ignis quemlibet inducere colorem: nec gemmę ad gemmam ea cognatio eſt, quæ metalli ad metallum. Gemmæ verò pleræque uel potius omnes, quia lapidũ ex genere ſunt, etiam ſunt illiquabiles: quia non habent humidum vnctuoſum, ut metalla; ſed aqueum, quod igne difflatur *x*.

x ſic Alb. Magn. in 3. Met.

Vltimò obijciunt, non dari cauſam ſufficientem, quæ hoc operetur: cælos enim naturaliter hæc metalla in venis producere per calorem, & frigus; non qua calor ille uel frigus qualitas tantum eſt, ſiue calor aut frigus, ſed qua eſt organum ac inſtrumentũ cœlorum, in cuius uirtute agit. hic verò nec frigus adeſſe in Chemica operatione, uec calorem operari ut inſtrumentum agentis principalis, quia hic non adeſt agens principale. *Reſpondeo*, de frigore iam diximus. de calore verò dico hũc agere ut inſtrumentum ignis; & eſſe eiuſdem ſpeciei cum calore cœleſti ſeu elementari. Agens autem principale eſt ſemen auri ipſis metallis inſitum: quod ſemen calore fouetur, & adoleſcit in aurum. Probatio verò huius non incumbit alia, quàm ab experientia, ad quam alchymici ſolent prouocare. ſolemus enim a poſteriore probare vim ſeminis alicui rei inſuiſſe, cũ genitum ex eo aliquid & ex potentia eius in actum deductum cernimus. Denique concluſio noſtra dumtaxat exigebat, nos oſtendere naturæ rerum hanc non eſſe contrariam Chryſopæiam: neque id argumenta aduerſariorum conuincere. quod puto ſufficienter oſtenſum a nobis. Hęc de primo axiomate.

SECTIO III.

De eadem efficacitate.

SIt 2. axioma, *longe probabilius eſt poſſe alchimicam artem finem ſuum conſequi, & alia in aurum igne transmutare: quàm non poſſe.*

Dico eſſe *probabilius*, quia reuera id non probatur apodictiċè, ſed tantum topicè. ſic tamen, vt moraliter ferè conuincant rationes.

Primum argumentum, quo concluſio probatur, pendet ex ſupradictis; quia contraria negatiua habet argumenta non concludentia, immo nec admodum vrgentia.

Secundum, quia multarum rerum cauſæ naturales nos latent, & poteſt hæc eſſe de illarum numero; multa quoque fiunt naturaliter, quæ quis, propter cauſarum ignorationem, ſi facta certò neſciat, vel negat facta, vel non facta naturaliter, contendat.

Tertium, quia Magorum illa induſtria, qua mutarunt angues in virgas, & è conuerſo: iuxta D. Auguſtinum *a* naturalis mutatio fuit: mirabilior tamen eſt hæc, de qua nos agimus.

a li. 3. de Tri.

Quartum, quia calor ignis vim habet transformandi metalla per varias alterationes, liquationem, ſeparationem, congregationem, & alias huiuſmodi: ſicut & calor natiuus, cibum poteſt variè conformare, priuſquam augeat & incrementum præbeat ipſi alito. nec minus eſt miranda illa cibi, puta pomi, in carnem: quam hydrargiri in aurum commutatio. Denique ſi ſingulas illas alterationes conſideres, quas Chryſopœi requirunt, etiam ſi plurimas; nullam inuenias, quæ vices ignis in materiam diſpoſitam agẽtis excedat. cedo enim quæ illarum? quod ſi ſingulis par, cur non ſucceſſiuè omnibus, cum eius vis non retundatur, ſuggeſtis ſemper nouis fomentis?

Quintò, perſuadere id debent intellectui non malè diſpoſito, cum variæ

riæ ſimiles experientiæ, tum plurimorum id ſe conſecutos aſſerentium aſſertio. hoc poſterius probabo ſectione ſequenti: prius verò probatur, ijs quæ fusè retulerunt Schaliger *b* & Benedict. Perer *c*. primum ars poteſt gignere veſpas, ſcarabæos crabroneſque, ex cadaueribus, & ex ſtercore animalium: imò & ſcorpiones, ex herba Baſilico ritè poſita, & collocata certis locis, ſed viuentia hæc ſunt excellentiora metallis: poterit igitur & metalla. Dices in his hominem arte tantum materiam materiæ apponere, cetera naturam per putrefactionem & calorem ſolis producere: Verum in noſtro quoque caſu manum tantum homo adhibet, cetera calor ignis in materia efficit, &, quæ in eius potentia latebant, educit. 2. aurum ex auripigmento produci arte Plinius auctor eſt, ut diximus. ſi dicas auripigmentum venam eſſe auri ſterilem ac inopem, hoc eſt aurũ imperfectum, vt ait Fanianus *d*; hoc vt dicitur ſine probatione, negari quoque poteſt. Nam plus videtur differre ab auro, quam cuprum: nam cuprum metallis annumerandum, illud verò potius coloribus ac tincturis. 3. ex ouis *e* calore fornacis Cayri ſolent pulli educi, non ſecus quàm fotu matris: cur non & hic fornax ſuppleat vteri terræ vicem? ſi dicas, ouum natura ordinari ad pullum, & eſſe pullum potentia: contendunt alchimici idem eſſe plumbum auri reſpectu, immò & argenti: ideoque ſolere hæc metalla iuxta inuicem reperiri. Sanè Plinius dicit *f* venam plumbi, quæ vicina ſolet eſſe, & contigua venæ argenti *galenam*. Sed & ouum quoque magis differt à pullo, quàm inter ſe metalla. 4. Naturaliter videmus multos vermiculos mutari in volatilia, vt pote muſcas, & tamen reptile & volatile, pluſquam ſpecie diſtant. 5. vt natura producit ſalem, bitumen, & atramentum: ſic etiam illa nobis artificum exhibet induſtria. Si dicas ſpecie differre hæc ab illis: contra vrgebo: cum eaſdem habeant qualitates (quod docet experientia) non magis differre, quàm pulli quos fornaces Cayri produxerunt, à pullis adpectoratis à matre. 6. Plinius auctor eſt triticum & ſiliginem in inuicem commutata. dices, ſolis accidentibus ea differebant, eademque fuiſſe ſpecie: Galeni *g* quidem ſententia videtur, ſed multis id non probatur. eſto tamen; hoc ſi verum, quid ad 7. Nam Theophraſto lolium quoque in triticum fuit mutatum. loliumnè hoc ſilueſtre triticum fuiſſe dicent? quo autore? ſcimus enim quid inter triticum, & lolium interſit. 8. chalcitim in miſy mutari, ſatis notum eſt, veriſimilius etiam ea ſpecie differre, quam idem eſſe. 9. lapideſcere ligna, ſi in fontes certos incidant; norunt Arduennæ: & lignum ſit caudexque, qui neget. Benè eſt non negant aduerſarij: Sed hanc dicent fortè commutationem in deterius, uiuentis nempe ligni, in lapidem vitæ expertem: mortè hanc eſſe quandam ligni: facilius res degenerare quàm meliorentur. Vrgeo, etiam meliorari. nam in Scotia ex putridis nauium fragmentis, & ex arborum fructu in mare deciduo (res eſt vulgo notiſſima, & probabitur libro ſeq.) gignuntur anates. Si tam admirabilem effectum tranſmutationis aqua nobis exhibet: cur ignis efficacitati, cuius maior longè vis eſt in agendo, maligne detrahimus? Herodotus etiam ſcribit platanum in oleam vertiſſe: & alij cadauera, in ſtatuas ſalis, de quo plura dicam li. 2. q. 18. in fine.

Denique notiſſimum eſt poſſe ſaltem dæmones producere per applicationem naturalium agentium, nonmodo res inanimas, ſed & animalia imperfecta, quæcunque ex putrefactione naſcuntur *h*: multò igitur facilius poterit metallum vnum, in aliud eadem applicatione commutari. quia longè minor eſt metallorum differẽtia, quam inanimis & animati.

b *exercit. 23.*
c *quæſt. de alchimia, lib. de Magia.*
d *l. c. 4.* d *lib. de re metallica.*
e *Schal. ſup.*
f *lib. 33. c. 6.*
g *lib. 2. ad Glaucon. c. 7.*
h *Eſt Scoti, Lycheti, & cõmunis in 2. d. 7. vel 8. & probabo lib. ſeq. q. 14.*

Digitized by Google

Sed Diabolus nullum huiuſmodi effe-
ctum producere poteſt, qui naturæ vi
res ſuperet; conſtat; alioqui poſſet
vera edere miracula. ergo effectus
huiuſmodi naturæ vires nō ſuperat.
Igitur poteſt fieri vt vel docente Dia
bolo, vel induſtria & ſtudio tandē ho
mo ad hanc cognitionem pertingat.

SECTIO IIII.

An aliqua narratione cōſtet aliquando aurum hac arte factum?

NVllum aduerſarij fortius telum
intorquent, quàm ab experien-
tia. cur igitur inquiunt, nullus hacte
nus effectum conſecutus? cur omnes
oleum & operam perdidere? nonne
moraliter hinc colligimus, id eſſe im
poſſibilibus annumerandum? 2. quia,
quæcumque adferuntur experientiæ,
nituntur teſtimonijs ipſorum chymi
corum, quibus minimè credendum:
tum quod in cauſa propria, tum quòd
mendicitas & paupertas fidem detra-
hat, tum quòd ſpe faſcinati & imagi-
nationis vehementis apprehenſione,
putant eſſe aurum, quod nō eſt, ut ait
Pontifex Ioannes. 22. *a* 3. quia poſ-
ſunt eſſe operationes, uel fraudulen-
tę & deceptorię, ut fuit Bragadini Ve
neti Alchimia, qui in Bauaria ſuppli-
cio affectus anno 1591. ipſemet corā
omnibus impoſturam ſuam confeſ-
ſus fuit; ſe ex auri ramentis pulueriq;
quos mixtos carbonario pulueri ha-
bebat, aurum ſuum liquaſſe. Quare
cauendum ne lectorem decipiat dece
ptus ipſe Villamontius pertinaciter
defendens, veram fuiſſe & ſinceram
Anto. Bragadini Chryſopœiam: cum
enim illa ſcriberet, nondū dies frau-
dem huius Cyprii planè aperuerat. *Vi
de, quæ de illo Villamontius itinerarij
lib. 3. c. 28.* vel poſſunt eſſe prodigio-
ſæ, dæmone faciente. 4. quia hanc ar-
tem nemo vnquam calluit, quod pa-
tet, eò quod nemo ſe vnquam dixit
vltimum eius effectum conſecutum;

a Extrauag. ſpōdent. de crimin. falſi.

nemo etiam verbis vel ſcripto eam
alios docere potuit. His illi pugnant.

Sit concluſio. *De facto aliquos hac
arte verum aurum feciſſe, videtur eſſe
valdè credibile.*

Probo, quia tot ea de re narratio-
nes ſunt diuerſorum, vt videatur pro
cacis animi & perfrictæ frontis, nulli
credere. adſcribam quæ nunc mihi
ad manum. Cælius Rhodiginus au-
ctor eſt *b*, ſuo tempore in Gallia
quendam ex infima plebe hominem,
mirè ſagacem, modum excogitaſſe,
quo chryſuleæ aquæ vi, ex metallo
quolibet aurum ſecerneret, & addit
tales artifices vocari *Chryſoplyntas*,
officinā verò *Chryſoplyſium*. De Arnol
do Villanouano referunt grauiſſimi
Iuriſconſulti *c*, eum virgulas aureas
chemica arte produxiſſe, quas omniū
examini ſubiecerit in aula Pōtificis,
& ideò concludunt chemiam veram
eſſe ſcientiam. Obijciunt, Arnoldum
fuiſſe ualdè ſuſpectum familiaritatis
cum dæmonibus *d*: & ideò vel dæ-
monem hoc verè feciſſe, uel ſaltem
verum aurū ſuppoſuiſſe. *Reſp.* has eſſe
malicioſas coniecturas. Si ſuſpectus
Arnoldus, quomodo non in Romana
curia, vbi aſſiduus erat, comprehen-
ſus, ut maleficus, & caſtigatus? mala
autem coniectura eſt, dæmonem ve-
rum aurum ſuppoſuiſſe. Alij dicunt
examini ſubieciſſe, hoc eſt obtuliſſe:
non uerò quemquam veritatis peri-
culum feciſſe. primum explicatio illa
verbo non congruit. deinde quis cre
dat illo offerente aurum ad examen,
neminem Romæ periculū feciſſe; ego
verò, inde, quod non ſcribitur ab au-
ctoribus illis falſum aurum deprehē-
ſum; probabilius crediderim experiē
tiam Arnoldo ſuffragatam. Sanè id
confirmat quod de ipſius cum Ray-
mundo Lullo concertatione auctor
Theatri humanæ vitæ tradidit *e*; Ray
mundum hunc Balearicum, hominē
acutiſſimum, multis rationib. demon
ſtraſſe Villanouano artis huius *ἀδυνα-
μίαν*, tum Arnoldum diſputandi per-
tæſum, quin potius, inquit, te ſenſu
craſtina

b lib. 11. c. 13

c Io. And. in addition. ad Specular. tit. de crim. falſ. Oldra. conſ. 74. de ſortile. Abb. in ca. ex tuarū de ſortil. et ibi. Bal. Io. Platea. in l. 1. C. de argē prec. quod in theſ. infer. li. 10.

d Pena Cōm. 36. ad 2. p. Directi. Eymerici q. 11.

Digitized by Google

craſtina conuincam die: quæ cum illuxiſſet, metamorphoſim illi oculata exhibuit fide: qua ille motus, hanc ipſe artem amplexus, multa de eadē ſcripſit opuſcula, ante annos fermè 205. De hoc Lullo ſcribit quidam noſtri temporis medicus *e* ;non alchimiſta *f*, *Hunc ego inquirendo comperio apud Anglos, re quidem vera præſtitiſſe, quod ſuis libris profitetur: & in arce Londini, iuſſu Regis probatiſsimum aurum confeciſſe: mihique genus nummi oſtenſum eſt, quod adhuc appellant Nobile Raymundi, auri ſcilicet puri & obryzi, ſummaque indicaturæ.* Idem auctor Theſauri, hoc etiam narrat de Bernardo Treuiſano; eum cum initio fruſtra magna opes in hac Chryſoplyntica prodegiſſet; tandem accuratiore ſtudio conſecutum, vt biennio artem in opus, ſpem in rem, deduceret. Hieronim. Cardanus teſtatur *g*, Antonium pharmacopolam Taruiſinum, coram And. Gritto Duce, & præcipuis patriciis Venetis, argentum viuum in aurum commutaſſe, & eius operis quædam adhuc extare veſtigia. Hoc Iulius Scaliger in contradictoria exercitatione eludit potius, quàm diſſoluit, dicens; ſi hoc verum aurum fuiſſet, Venetos eum fuiſſe coacturos Reipublicæ operam hanc nauare, vel artificium indicare. Quis enim Scaligero indicauit, Taruiſinum eis non indicaſſe? ſanè crediderim Venetos, vel incerti euentus ſpem contempſiſſe, vel præſtigijs effectum adſcripſiſſe. Tu, Lector, ne idem ſentias, accipe teſtimonium aliud eiuſdem rei, ut in Cardani & Aragoſij fide, hoc experimentū ſtet. Guilhelmus iſte Aragoſius, vir philoſophiæ & medicinæ apprimè peritus, ſtudiorum cauſa degebat Patauij; ſemel, anno 1550. Venetias excurrit, & honoris cauſa Hectorem Auſonium, matheſis & medicinæ laude clarum, inuiſit: ibi cum intra alia Alchimicæ aurificæ mentio fieret, eamque Guilhelmus ſolidis, ut ipſi tū videbatur, argumentis ſubrueret: *Auſonius in ſequentem diem conuentum indixit, eoque tres patricios Venetos, è nobiliſsima Corneliorum gente adductos; ex eo auro, quod Taruiſinus ſpectantibus patribus, hoc eſt, celeriter, non magna interpoſita mora, momento feciſſet, confectos annulos ſpectandos contrectandoſq; exhibere curauit. Ipſe deinceps Aragoſius Taruiſium excurrens, hiſtoriam facti didicit. Narrabat ille à Gallo quodam, Aragoſio facie ſimillimo, domi ſuæ per aliquot menſes hoſpitaliter accepto, eum ſe puluerem honorarij loco accepiſſe, ſed vt eo tanquam arcano vteretur. Se verò non tam priuati commodi, quàm publicæ fidei erga Rempublicam Venetam ſtudio, eo inſcio, Venetias nauigaſſe, rem patribus indicaſſe: ſpecimen artis exhibuiſſe: priuatim quoque in Corneliorum ædibus non ſemel. Interea verò Gallum illum inſalutatis omnibus diſceſsiſſe, neque ſe quidquam de eo amplius reſcire potuiſſe. h* Vides cauſam cur Veneti non vrſerint Taruiſinum, & quàm inanis illa magni uiri, ſed ſæpè iniqui Cardanomaſtygis, ſuſpicio. Fortaſſis eadem arte apud Cedrenum ille freuum aureum confecerat, quod Anaſtaſio Imperatori obtulit: poſt primam operis huius editionem incidi in librum And. Libauij medici, *qui p. 1. ſingularium, Syrraxi 11. de re metallica* plura teſtimonia retulit. ſed videtur iſte præſtigiator potius fuiſſe, quam Chymiſta.

Nunc ad obiectiones reſpondeamus. Ad primum; multos ego commemoraui, quos non Chemici tantū, ſed & medici & I.C. grauiſſimi teſtātur rem ipſam factam exhibuiſſe, Arnoldum, Lullum, Trauiſinum. Et hodie nominare poſſem, quos noui viros graues, in dignitate poſitos, & Deum timentes, qui de ſeipſis idem profitentur. Quos mentiri, vel impoſturis, aut præſtigijs, aut dæmoniacis artibus uti, nunquam in animum meum poſſim inducere: & ſint iniurij viris honeſtiſſimis, qui queant id ſuſpicari. Ad 2. dico, Pont. loqui de gregalibus, ſiue fece illa Chemicorum,

e *vol. 20. l. 3.*
f *R.C. in Nomenclatore in ſigniū ſcript.*
g *opere de ſubtilita. lib. de metallis.*
h *Theſaur. vita hum. ſu. Omitto quod de ſe ſimilia Fernelius teſtetur lib. de abd. rer. cauſ.*

Digitized by Google

rum, qui lucrum captant, & auiditate pecuniæ in præceps ruunt: non de ijs qui honeſtam inde rerum naturæ cognitionem duntaxat petunt. Nec verum eſt, nullos niſi mendicos vel pauperes huic ſtudio incumbere; quod Principes viri multi non fugiunt. nec etiam paupertas omnis à teſtimonio arcet; ſed tantum, quam vilitas aut vitioſitas vitæ dehoneſtat. Phocion pauper erat: plus illi tamen iniurato, quàm iurato Paridi credidiſſem. Teſtimonium in propria cauſa reijcitur, ſed hic teſtimonium dixere ſcriptores, qui nõ erant Alchimiſtæ. acceperant illi quidem hoc ab alchimiſtis; ſed alchimici dicta ſua, factis probarant. Nec ſanè domeſtica teſtimonia, ut nec alia alias indonea, reijciuntur, quando aliunde teſtimonia haberi non queunt *h*. Et quæſo, vnde hic initium hiſtoriæ haberi potuit, niſi ex ipſorũ artificum dictis & relatione? Ad 3. poſſe aliquando eſſe tales, & fuiſſe: hinc tamen nõ ſequi, nullas non fuiſſe tales. Ad 4. multos hanc artem verbis ſcriptiſque prodidiſſe, & hodie eam tenere & alios docere. ſi qui contingant in praxi errores, nihil mirum, quia facilè peccatur in ijs, quæ ab ignis operatione dependent. Nec vllius artificis eſt, in ijs, quæ ab actiuitate extrinſeci agentis naturalis pendent, ſecurum ſemper effectũ ſpondere. Nec vlla quoque ars alia, in qua quis mente ſana perfectionis vltimum apicem ſe conſecutum aſſeueret. ſemper aliquid diſcendum ſupereſt: neque hoc huic arti peculiare, quod opponitur.

h *Per.Gerar. ſing.100.Hip. ſing.71.*

QVÆSTIO II.

An Chryſopœia habenda ex numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

FAcilis eſt deciſio, ***nihil in ea mechanicum eſſe præter ipſam operationem, & igniariam illam applicationẽ: Theoricam verò ſiue ſpeculationem artis ipſius, phyſiologia in remotiſsimis latebris latentem, æquè ingenuam, æquè ſciẽtificam eſſe natura ſua; quàm ſit phyſica: cuius eſt portio non ignobilis: aut medicina, cui ſubſeruit & ancillatur: eoq; nomine acroamaticis & epopticis diſcipli nis annumerandam.*** Si vero conſideres ipſos Alchimiſtas, quidam illorũ meri ſunt mechanici, & flaturarii, ac cinifiones; quidam verò philoſophorum nomen honeſtum imprimis ac laudabile, iure ſuo ſibi vendicant. Etſi enim omnis Alchimiſta ingenio ſimul ac manu, utatur: tamen id omni mechanico artifici commune eſt, & manus præcipuam operis partem in illis vendicat, qui, principia cauſaſque artis ignorantes, nec certum in rebus pręparandis vſum, iuxta pręcepta congrua & ſcientifica adhibentes, tempus & carbones abſumunt; fuliginoſi itaque & merè mechanici dicendi ſunt. Sed qui in oleis, & aquis, & gummis, & auro extrahendo, cauſas & præcepta artis norunt; quibus freti effectum ſibi pollicentur; ij, etſi manum ingenio, & operationem ſpeculationi adiungant: non mechanici, ſed philoſoph. dicendi, operatio enim illa, & manum auxilium, accidentaria ſunt ſcientiæ: vt in medico, & chirurgo ſatis eſt manifeſtum.

QVÆSTIO III.

Ad quam magiæ ſpeciem pertineat?

ÆQuè expeditum eſt reſpondere huic quæſtioni. ***Si alchimicus effectus verus non eſt,*** quia falſum eſt aut apparens dumtaxat aurum; ***pertinet ad magiam præſtigiatricem: ſi verus eſt effectus, tunc aut fit ope dæmonis, & pertinet ad Dæmoniacam:*** verum effectũ voco, quando aurum uerum quis cõſequitur; hoc autem poteſt fieri dupliciter, vel vera tranſmutatione, vel

vel ſuppoſitione, quando hoc facit dæmon. poteſt etiam reduci hoc factum, ad præſtigiatricem, quando illud non niſi, ut dixi, ad dæmoniacã. *Si verò verum aurum, ſine ope dæmonis homo extrahit pyrotechnia ſua, tunc alchimia pertinet, ſecundum ſe & propriè, ad Magiam naturalem: per accidens ad artificioſam*. Nam, qui *a* ad ſupernaturalem referunt, propter cœlorum influxus; illi meo iudicio falluntur: nihil enim hic cernitur, vt oſtenſum, quod naturæ vires excedat. Naturalis ergo alchimiæ exempla, iam nonnulla propoſui *b*. Dæmoniacæ refert vnum auctor dæmonomaniæ, *c* ſe ex Guilhelmo Conſtantino, famoſo alchimico, audiuiſſe ſocios ipſius, cum perdiu flãtibus, ſpes ſpeciesve auri oſtenderetur nulla, conſilium à Diabolo petijſſe, rite ne operarentur, & optatum finem contingerent; an in aliquo peccatum ab ipſis eſſet, quod metallum arceret expetitum. Diabolum (vt ſolet) latebroſum dediſſe reſponſum, quàm breue, tam ambiguum: *Laborate, laborate*. hoc illos pro ſecunda pollicitatione arreptum mirè animaſſe: ergo perrexiſſe in flando, & fornaculis continuandis. idque adeò ſtrenuè, ut in nihilum cuncta redegerint; parati nihilominus pergere, & ad imum cũctam rem decoquere, & pro philoſophico lapide bona cuncta dilapidare: niſi miſertus dementiæ Conſtantinus ſuggeſſiſſet, morem hunc eſſe dæmonis, ut decipiat amphibologia ſignificati: cum laborare iuſſit, hoc voluiſſe: deſiſterent ab irrito conatu, & ad honeſtum opificium aliquod ſe transferrent, in quo certius operæ pretium cerneretur. ſic ille. Sed alij paulo aliter narrant, idque ſe ex ore Natalis, qui Conſtantini ſocius fuit, accepiſſe, bona fide, ſcribunt; hos operarios auri auidos familiarẽ paredrum ſub ſpecie vnius nymphæ exciuiſſe, & ſacro carmine lapidis confectionem ab eo poſtulaſſe. dæmonem iuſſiſſe, uti ex ſex metalli (vt dicunt) aniſatis, hoc eſt æquali proportione, & hydrargyri certa mole mixtis, malagma componerent. cum itaque hoc igni impoſuiſſent, ecce tibi, fraudis miniſter, catus ille Mercurius, more grandinis cum tonitru metalla huc illuc diſiicit, & ſpem ſimul eorum; cachinnante luſos cacodæmone. Illi abacti à chryſollo, non a furore, rurſus magiſtellum adeunt, expoſtulant primum de iniuria; deinceps ſupplices fiunt, & vt nunc ſaltem, meliore fide, quid agendum doceat, pergunt obſecrare, demum ille nihil aliud retulit, quàm, *ſtrenuè laborate*.

a *Aragoſius, & Suinger*.

b *Sup. q. 1. ſectio. vltim.*

c *lib. 3. c. 3.*

Deceptorij effectus duæ Hiſtoriæ occurrunt, prior præſtigiatorius Diabolicus: poſterior ad deceptorios & emunctorios per humanam callriditatem pertinet.

Priorem ſic narrat Cedrenus; *Quidam ex eorum numero, qui chemicam artem profitentur, callidus hominum oculos impoſtura præſtringere, argentarijs alijſque obtulit manus pedeſque ſtatuarum, & alia aurea, dicens ſe theſaurum reperiſſe: multoſque ita deceptos ad paupertatem redegit. Fama vulgata captus, & ad Anaſtaſium perductus, frenũ equi ex ſolido auro conflatum ac margaritis conſertum obtulit. Sed Imperator, freno accepto,* Vt omnes, *inquit*, fefelleris, me profecto non decipies: *ſtatimque hominem, in caſtellum quoddam relegauit, in quo tandem perijt*. Nimirum omnia hæc aurea, nihil erant niſi per magiam facta oculorum ludibria. Poſteriorem deſcribit Ieremias Mederus *in Acroamata*. Chymiſtas duos ſocietatem initam pacto firmaſſe, ut alter Chryſopœiæ certiſſimam artem ſe tenere profiteretur, alter rhizotomum ageret, ſeu agyrtam empiricum, & inter cetera ſcobem auri atro infectam colore, pro lunariæ puluere, venderet. Erneſtus Badenſis Marchio mirè deditus erat pyrotechniæ. hunc ergo prior ille adit, & circumuenit, aureos montes pollicitus, & atria diuitis Creſi. parãtur

omnia,

omnia, & iã ille, cetera belle, inquit, vnum dumtaxat opus, *Reſch* vocant (Hebræa voce) huius pulueres faciles inuentu, apud quemuis pharmacopœum, vel rhizotomum. Marchio puerum mittit: commodum in palatij aditu ille alter merces ſuas expoſuerat, & ut ſolent hoc genus, nihil ſibi deeſſe Stentorea voce prædicabat. adit eum Principis puer. Ille *reſch* expromit de pixidula fumoſa, & pro ſolido appendit, & quaſi quid foret obuiũ ac cõculcatum, addit ſuperpondiũ. Puer Domino refert. Impoſtor eum puluerem inſpergit hydrargyro, & aurum verum producit, ſed quod liquatum ex puluere fit examen, verum aurum deprehenditur. Marchioni res mirè grata, & ipſe in magiſtrum beneficus ac gratus probè donatum dimittit. Chryſopœiam pergit vrgere feliciter, quamdiu *reſch* durauit: vbi eius reſiduum parum fuit; vndiq; conquiri iuſſit auriprolificam hanc materiã. Negabant omnes ſe quis puluis, *reſch* diceretur, audiſſe vel didiciſſe vnquã. itaque Marchio quod ſuperaret igne ſolum liquat, & auri ſcobem, impoſturamq; ſimul deprehendit. finis non foret ſcribendi, ſi quæ ſingulis diebus talia contingunt, vellem perſequi. Vtiliu erit, quod reliquum eſt, & ad animæ ſalutẽ ſpectat, diſcutere.

QVÆSTIO IIII.

Licitanè an illicita ſit alchimia?

PRohibitam cenſuit Angelus de Clauaſio, *a* ſed id nullo iure probat, verũ rationibus dumtaxat P. Valencia eò inclinat, ut ſaltem ratione circumſtantiarum ſit illicita & pernicioſa; idem P. Pererius cenſuit: vterque locis ante citatis.

Licitam verò nec vllo iure prohibitam, imò & inter artes metallarias a iure ciuili receptam, communis eſt ſententia iuris interpretum *b*. Pedetentim progrediendum. nam facilis hic in via lubrica, lapſus.

Prima Conc. *Nullo iure in foro fori hac ars videtur prohibita, vt non liceat eam exercere, ex defenſione iuris poſitiui.*

Quoad ius ciuile & commune Romanorum (de cõmuni enim iure nũc loquor, non de particularibus locorũ ſtatutis, vel regnorum ſanctionibus) res eſt expedita: nec vlla conſtitutio talis reperitur. Quod ad ius Canonicum, videntur obſtare duo canones, nempe *c. Epiſcop. 26. q. 5. & c. ſpondent. extrauag. commun. lib. 5. de crim. falſi.* Sed, ſi benè conſideres, neuter canon conuincit intentum. Nam *d. c. Epiſco.* tantummodo damnat eos qui credũt perſonarum tranſmutationem in varias ferarum ſpecies fieri; quod & ratio docet addita; *ſiquidem* (ait) *Satanas transformat ſe in varias ſpecies ferarum.* Non eſt igitur cur ad quamlibet ſpeciei in ſpeciem tranſmutationem canon extendatur. Et licet eò extenderetur, dicerent alchimici ſe nõ credere hanc a dæmone, ſed a natura fieri metamorphoſim: nec eã eſſe veræ ac perfectæ ſpeciei, in aliam perfectã ſpeciẽ, ſed imperfecti & inchoati in ſuam perfectionem. Fortius ſtringit alterum illud *c. Spondent*, nam illud diſertè alchimiam prohibet, & infamiæ carceriſque pœnam præfigit, clericos etiam poſſeſſis beneficijs priuat, & ad capienda reddit inhabiles. Reſpondet Arſoncinus, Pontificẽ egiſſe tantum de ijs, qui Sophiſticè tranſmutationem confingunt: tamen Canonis verba ſatis clarè indicant cenſuiſſe Ioann. 22. nullum a quoquam eorũ verum aurũ fieri, & ideo omnes pro impoſtoribus habuiſſe, ſic enim verbotenus habet ſanctio; *Spondent, quas non exhibent, diuitias pauperes alchimiſta: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt quam fecerunt. Nã haud dubiè huius artis alchimiæ profeſſores alterutrum ſe ludificant. cum ſua ignorantia conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirentur: quibus cũ veritas quæſita non ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdemque verbis diſſimulant falſitatem,*

a *in verb. Alchimia.*

b *Oldr. Ioan. Andr. Abba. & Baldi locis*

ſu. citat. q. 5. ſect. 4. Alber. de Roſ. i ver. alchimia, Guido. Papa deci. 388. Fabiani tract. de emp. & vẽdit. q. 5. Zanetini c. 5. ext. de accuſ. Thomæ Arſoncini, quodã de hac re cõſilio.

q.3.a.1.et 22 q.77.a.2. ad 1. & ibi Caiet. Sila. et Fumus in Sum. Fabia. d.q.8. Albericus in verb. emptio.

omnes veri auri, vel id adeò raro cõtingit, ut cenſendum ſit non contingere. quare tam veriſimili cauſa dubitandi exiſtente, non licet in commercium deducere, ut uerum aurum: vendi tamen poſſe pro auro alchimico, & iuxta æſtimationem peritorum aurifabrorum, nemo DD. illorum negat, neque negãdum eſt. Non licet et id facere, ut in medicamentis quis eo vtatur: nam propter rationem iam memoratam, nec veri auri vires ſalutares habere, nec noxijs qualitatib. ab igne carbonario & venenato hydrargyro contractis carere cenſendum. Multo minus licet eo vti ad monetarum mixtionem: hoc enim vnũ caput foret criminis monetarij, iuxta dictam ſanctionem Ioan. 22. & prædicti DD. iuris concedunt tales puniendos pœna monetæ adulteratæ. His caſibus ſubeſſet peccatum Mortale. Si verò quis illud cuderet ſiue produceret tãtum ea gratia, ut ipſemet in annulos, cathenas, aut ſupellectilẽ propriam eo uteretur: huic omni cura foret adniten dum, & vigilantia, ne quis eo viuo vel mortuo per hoc deciperetur. Alioqui pro negligentiæ latitudine, hic quoque peccati grauitas naſceretur: & quantumuis quis diligens, vix uanitatis culpã euaderet. Nunquam ſanè ſtultitiæ & imprudẽtiæ euadit, qui ex hac arte lucrũ quærit. Sẽper enim ſtultus eſt mercator, qui in illud negotiationis genus incumbit, quo videt nullum, vel de mil libus aliquot vnum, lucrum feciſſe; omnes uero, uel mille contra unum facultates ſuas abſumpſiſſe. Quod cũ alchimicis contingat, idem de his dã ni lucrionibus dubio procul ſentiendum. Nec tuti ſunt in conſcientia, qui hac in re ſola vana ducuntur curioſitate, nam *curioſitas* peccatum eſt oppoſitum *ſtudioſitati* per exceſſum: quo quis deſiderat immoderatè ſcire quod non expedit, uel plus quãm expedit ipſi, vel modo quo non expedit, & eſt ex filiabus ſuperbiæ, *Vide D.Tho. 2. 2. q. 167.* Et animus deditus vanitatibus atque inſaniis falſis, exponit ſe decipiendum Diabolo, atq; hoc eſſe omnis ſuperſtitionis initium docet B. Auguſt. *lib. 2. de doctr. Chriſt. c. 22. & 23.* Et diuinæ ſcripturæ teſtimonio, qui amat periculum peribit in illo. Sic enim ſapiens loquutur; *In ſuperuacnis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius* (Dei) *non eris curioſus. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio eorum* (hoc eſt vana ſpes & expectatio.) *Et in vanitate detinuit ſenſus illorum.* Deniq; ſubdit, *qui amat periculum peribit in eo.* Eccleſiaſtic. 3. à verſ. 24. Denique vno verbo, *quando finis malus, ars illicita: & qualis finis, tale exercitium.*

Si modus (huc media pertinent) *exercendi artem illicitus, ars quoque. ſi vanus, ars vana, ſi ſordidus & inquinatus, ars erit inquinata & impura.* Huc referenda media ſuperſtitioſa, ut ſi ex pacto expreſſo vel tacito cum dæmone, quod frequens eſſe docuit auctor Dæmonomaniæ *d*, & ſanè docet experientia: adeò vt Arnoldus Villanouanus, & Lullus, & Geber, & Bachonus, & Richardus Anglicus, Magiæ huius nigræ ſuſpecti vehemẽter fuerint: & Paracelſus, & Agrippa, & ille Guilh. Conſtantinus, & alij nonnulli deprehenſi; & inter inſtructiones inquiſitorũ fidei fit vna, hac quoque nota magos hæreticos digno ſci, *Director. Inquiſit. fidei p. 3. fol. 443. edition. Romana, quæ in lucẽ prodijt iuſſu Gregory 13.* vbi rationem ſubdit auctor libri, Nicola. Eymericus, quia ut plurimum alchimiſtæ, quando non poſſunt pertingere ad finem intentum, quærunt auxilium dæmonis (*exẽplum poſui præcedenti quæſtione*) eum inuocant & implorant, & implorando obſecrant, & tacitè uel expreſsè ei ſacrificant. Accedit experientia, quia quandocumque viguit inter multos alchimia, etiam inter multos tum viguerũt maleficia & ſortilegia, ut hoc infelici æuo experimur. Tũ quia non deſunt, qui adhibent vanas obſeruantias cæremoniarum, nihil ad effectum

d *lib. 3. c. 3.*

Digitized by Google

conducentium, vt certæ diei, tunicæ ex lino crudo, certorum ciborum abſtinentiam,& alia huiuſmodi inania. Quod ſi ad auiditatem odiũ accedat aut incontinentia, procliuè admodũ fuerit ad philtra & intoxicationes recurrere. Peccatur quoq; non leuiter in artis traditione,quando ſacræ ſcripturæ nominibus & verbis abutũtur ad ſuas nomenclaturas vel præcepta: neque minus,quando libris ſuis, inſerunt figuras ſeu imagines, uel planè obſcœnas,uel etiam propter abuſum rei ſacræ prorſus blaſphemas, quod fecit ille typographus Baſilienſis,qui Roſarium excudit; & ſacræ Triadis Chriſti Domini reſurgentis,& B.Virginis Mariæ coronationis icones, quas homines hæretici templis eiecerunt, eas ad alchimica myſteria & transformationes tranſtulit. Sed mirum id non eſt. ſunt enim Sacramentarij vbiq; præpoſteri. Peccatur denique nimis curioſis ſæpè experimẽtis, dum modò hanc rationem, modò illam ſequuntur,& ſic nũquam ſciunt, quod ſemper addiſcunt.

Temporis quoque *circumſtantia perpendenda*. Nam temporis iactura pretioſiſſima:eiuſq; malè cõſumpti ratio reddenda Deo. quare peccant, qui nimis multũ his vacant artib. item qui eo tpe, quo officii ratio,vel debitum aliud charitatis aut iuſtitiæ poſtulat, vt ad ſeria magis ſe cõferant. v.g. magiſtratũ quis gerit?non poteſt detrahere horis,quæ ad rectè munus exerdum neceſſariæ:familiæ præeſt?œconomiæ recta ratio non debet incommodum ſentire.Eccleſiaſticus eſt?quę ratio ordinis poſtulant,ea præponenda fornaculis,& voluptati ſuæ.Proximi neceſſitas operam tuam depoſcit? charitas ei iubet adeſſe,non facis?peccas.Demũ,uno dicam verbo,quod tẽpus ocio,licet honeſtè dare,illud licebit his ſtudijs:nec amplius Ocium voco,quietem & uacationem ab actionibus & ſtudijs,ad quæ quis tenetur.

Deniq; *perſonarum conditio hic vel potiſsimum diſcrimen inducit:* hæc.n.& finem ſolet illicitum intendere,& in modo errores gignere,& tempus inopportunum facere. Inprimis ars hęc illicita cẽſenda pauperib. imò & priuatis omnib. periculi pleniſſima eſt. manifeſtũ id fit,tum quia hi ſolent lucrum ſpectare, & ſic arceantur eorum ratione,quæ dicta ſunt in circumſtantia finis. nam auro illo intendunt uti ad commercia,medicinas, uel monetam: aut ſi ipſi non vſuri, periculum apertum eſt, ne utantur hæredes. Iſti hac arte depauperantur, familiæ neceſſaria non præbent; cauſa ſunt vt vxores & filiæ cogantur indigno ſe quæſtu ſuſtentare:cũ media & inſtrumenta,propter inopiam deficiunt, facile progrediuntur ad ſuperſtitioſa, imò & pacta quæ diximus in circumſtantia modi: ſanè hoc ipſi quoq; chymici ſcriptores ſunt teſtati. Nam Geber *e*, *non ergo*, ait, *hæc ſcientia pauperi & egenti cõuenit;ſed potius eſt illis inimica. Secundo Polyt. dicit philoſophus, impoſsibile eſt indigentẽ philoſophari.* h. alchimiæ ſtudere. (nã ſolos alchimicos in lib. *Turba philoſophorum*, vulgati illi vocant philoſophos. ſatis ſuperbè) Et idem Geber alibi *f*, *Artificem* (ait) *huius ſcientiæ oportet eſſe ſubtiliſsimi ingenij, & naturas metallorum & eorum generationes, infirmitates & imperfectiones in ſuis mineris ſcire & cognoſcere antequam perueniat ad hanc artem. Non autem ad ipſam indagandam accedat artifex groſſo ingenio & duro repletus, nec cupidus, nec auarus in ſumptibus & expenſis. Nec vir duplex animo ſine felle & ceruice, vel mente variabilis, nec nimis feſtinus: ſed doctrinæ filius, vir ſubtiliſsimo ingenio decoratus, ſufficienter locuples largus, ſanus, firmus in propoſito & conſtans, patiens, mitis, longanimis, & temperatus.* Auaro igitur,& pauperi hæc ſciẽtia ſẽm eius Principẽ Gebrũ, inacceſsũ & uetitũ hẽt limẽ. Et nota reqrere ſufficiẽter locupletẽ:hoc eſt cui ſuperſit,a neceſſarijs,ad hoc ſtudium. Arcet ẽt ſimplices & parui iudicij,cũ dicit ibidẽ,non debere eſſe ſine felle, & ceruice:huiuſmodi enim facillimè

à dæ-

e Roſarij philoſop. fol. 224.

f li. de perfecto magiſterio

à dæmone, & alijs impoſtoribus circumueniuntur: ideò vetita illis hæc ars propter periculum. Arcet etiam eos qui amant alios decipere, cũ addit; nec vir duplex animo, quia hos arcet pernicies aliorum, quã quærunt. Arcet intemperantes, vt luxurioſos, & amantes vindictæ, cum vult eſſe lõganimes & temperatos: alioqui periculum eſt ne recurrant ad maleficia hoſtilia vel amatoria. Arcet variabiles, inconſtantes, & impatientes: quia hi facilè, cum non ſuccedit, ad dæmoniaca ſubſidia confugiunt. Arcet eos qui obtuſo ſunt ingenio, quia oleum perdunt & operam; item qui philoſophiæ veræ imperiti, eandem ob cauſam. confirmat id Arnoldus Villanouanus g his verbis; *Quicunque velit ad hanc ſcientiam peruenire, & non eſt philoſophus, fatuus eſt: quia hæc ſcientia non eſt, niſi de occultis philoſophorum*. Propter irritos itaque conatus, temporis & ſumptuũ iacturã, his quoque videtur illicita: & cum plerique alchimici vulgares ſint tales, ſequitur pleriſque illicitam eſſe, in foro poli, de quo nũc agimus. Denique exigunt artis magiſtri & meritò, ut ſit homo humilis, iuſtus, pius, & Deum timens, citantur iſta Hermetis h: *Oportet illum, qui introduci vult in hanc artem & ſapientiam occultam arrogantiæ vitium à ſe repellere, & piũ eſſe, ac probum*. & poſtea: *Fili ante omnia Deum oportet timere, in quo diſpoſitionis tuæ viſus eſt*. & illud Alphidij neſcio cuius: *Scito fili quod iſtam ſcientiam habere non potes, quouſque mentẽ tuam Deo purifices, & ſciat te Deus habere certum animum ac rectum*. Cum ſuperbos arcet, docet illicitam eſſe curioſis: cum pietatem, ſuperſtitioſos reijcit, cum probitatem & Dei timorem, & animi puritatem; vitioſas omnes quas diximus circumſtantias deteſtatur. Non alijs ergo licita, ratione circumſtantiarum, alchimia; quam huiuſmodi: hinc primò poteſt vnuſquiſque ſecum perpendere an ipſe talis: & an vlla, & quæ, pericula ip-

g *d.fol.224.*

h *è quarto tractatuum, Roſar.f.223.*

ſi ex aliquo harum circumſtãtiarum defectu immineant, & ea cum Confeſſariis ſuis communicare, & eorum ſequi iudicium debet.

Secundò poteſt videre confeſſarius, quando ſit talis à peccato immunis, vel quando adſit veniale, aut ẽt mortale, quando impendenda, deneganda vel differenda talium abſolutio. differenda, cum recidiuæ ueriſimile periculum; deneganda, quando grauiter, contra iuſtitiam vel charitatem ob ſtudium iſtud peccat, nec vult deſiſtere.

Tertiò. Quia ſæpius curioſitas cauſa eſt ſtudij, & hoc vitium valdè proſerpit a minoribus ad maiora, diligẽter uidendum, ne quis ad experientias & opiniones erroneas excurrat; v.g. ne putet hac arte hominem verum, modo a natura ad hanc generationem non inſtituto; ſed vrina vel alio humore, igne aut ſole in uitreis phialis decocto, poſſe produci, quod temerè Iul. Camillus aſſeruit, & incautè Tho. Garzonus *diſcur. 41. vniuerſ.* credidit, & quidam hoc inuentum Arnoldo Villanouano tribuunt, vero an mendacio diſputare non eſt neceſſe, inquit Mariana *lib. 14. rer. Hiſpa. c. 9*. Nã quod tale quid fieri queat; vel aſſerere, vel experiri ſtultum, impium, erroneum & blaſphemum foret. tum quia cum homo præſupponat corpus & animam rationalem, ſi quod producis homo eſt; ſequeretur Deum ex lege & ordine, quem naturæ præfixit, teneri huic animam rationalẽ corpori infundere, quod blaſphemum: vel rationalem animam ex materiæ potẽtia illuc educi, quod hæreticũ: foret enim tunc anima corruptioni obnoxia & mortalis. Deinde talis anima non haberet peccatum originale: quia per generationẽ viri non eſſet propagatum hoc corpus, & homo conceptus: nec indigeret Chriſti redemptione: quæ hæretica quoque omnia.

Quartò. Ex his omnibus patet, optimam eſſe, (quam aiunt Angliæ) legem,

gem, ne cui ſine permiſſu Principis, ſub pœna capitis, liceat alchimicam exercere. quam legem expediret etiam alibi ferri. Nam tunc cum delectu Princeps talia poteſt permittere, conſideratis circumſtantijs prædictis: ipſi enim reddenda Deo ratio: ſi temerè permittat & promiſcuè: damnorum inde ortorum. Tunc etiam ceſſarent pericula pleraq; quæ diximus.

Quintò. patet (niſi quæ circumſtantia impediat) ordinariè hanc artem Principibus & valdè locupletibus eſſe licitam: qui & ea ſunt philoſophiæ cognitione, & eo ingenio, vt fraudibus & impoſturis non pateant: & ea pietate, vt à proximi & Dei offenſione ſe abſtineant: & illis opibus, vt ſubditos propterea non grauent: & eo ſubditorum amore, ac Dei timore, ut publicum regimen vel pauperum ſubuentionē propterea non negligant, & habenas ſibi à Deo creditas ipſi abijciant, & alijs plàne tradant. Vt enim alijs honeſtis ſtudijs animum principes, quantum opus eſt, ſic & hoc ſtudio relaxare quin poſſint, non eſt dubitandum. Sanè quod Eymericus de indicijs Magiæ hæreticæ dixerat, eā præſumptionem in Principibus viris & valdè locupletibus non eſſe admittendam, in ceteris locum habere, ibi in Commentar. optimè Penna annotauit. Et Card. Caietan. diſertè ſcripſit, ac prudenter; *hanc artem vel nullorum hominum eſſe; vel Principum duntaxat, audito ſapientum conſilio, eſſe*. Sane pericula pleraque ſuperioribus commemorata ceſſare in Principibus manifeſtum eſt.

2.2.q.77.a.2

Cæteri, non eſt cur ſibi blandiantur, vel tutos in conſcientia ſe arbitrentur opinione illa Oldradi & aliorum Iuriſconſultorum. Nam illi de foro tantum exteriore agebant, de quo ab illis quærebatur. Et pleriq; eorum rem non diſcuſſerunt; ſed, ut oues ſolent ducem gregis caprum, ſic ipſi Oldradum (cuius etiam argumenta iam diſſoluimus; ijs quæ dicta ſunt) clauſis oculis, vt oraculū, ſunt ſecuti, nihil eius addentes dictis (*vt Ioan. And. Abb. Alberic. & Guido Pap.*) plerique etiam ambiguè loquuntur, ſi faciant verum aurum, idq; arte naturali (*vt Oldr. Iſern. Bal. Brun. & Fabianus*) nullus verò ipſorum omniū, præter Th. Ar foncinum, mentionem fecit d. extrauagantis Pontificiæ, c. *Spondent*, vt uel eius non ſint recordati, uel non bona fide diſſimularint. Et licet, uſu canon ille non obſeruetur: tanti tamen Pontificis ſententia, & iudicium ſufficere debet, ut vulgus hominum (hoc eſt quibuſcunque conditiones ſuperius requiſitæ deſunt) ſibi exiſtimet, ab hoc ſtudio abſtinendum; quod grauiſſimis verbis Summus Pontifex Romanus ſibi cēſuit damnandum, & à quo illos tam ſtudioſè Chriſti vicarius, Petri ſucceſſor dehortatur. Sed hæc ſufficerint, de materia non paſſim obuia.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIA LIB. II.

DE MAGIA DAEMONIACA.

Q. 1. An ſit aliqua magia dæmoniaca?

Probatur eſſe.

Q. 2. Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?

Non eſſe à Deo, vt gratiæ gratis datæ.

Non eſſe effectus bonorum Angelorum.

Magia nulla alba, & de falſa Theurgia.

Planetaria ars B.

Eſt orta & adminiſtratur per malos Angelos.

Glycæ error: ipſe & alij quidam Græci Hiſtorici nimis ſuperſtitioſi fuere.

Palingenij impietas.

Non fiunt magici effectus per animas defunctorum. Grimoyriæ *artis vanitas.*

Efficiens harum artium cauſa eſt diabolus, & humani ingenij deprauatio.

Apologus de generatione, & ortu Magiæ.

Q. 3. Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ magiæ, & de eius libris.

Refellitur Agrippæ diuiſio.

Omnis magia iſta nititur pacto cũ dæmone.

Auctores qui de hac ſcripſerunt & ideò cauendi.

Zabulus, quis.

Barnabas Cyprius.

Item fictitij libri: *Adæ. Abelis. Enoch. Abrahæ. Paulli. Cypriani. Honorij.*

De clauicula, & alijs libris Salamonis.

Trithemij ſteganograph. Item libri Agrippæ, & recentiorum nominati & vetiti.

Q. 4. De baſi huius Magiæ, pactoque explicito, & implicito.

Probatur tale pactum intercedere.

Locus Iſaiæ c. 28. v. 15.

Alius Matthæi 4. v. 9.

Similitudines duæ huius pacti.
Dæmoni liberum fallere pactum.
Libellum offerunt Magi Sybillis.
Pacti expreſſi formæ, & genera, & exempla.
Grillandi error.
Communia his pactis ſolemnia.
Signa dæmonis, in his vetuſta & noua.
D. Irenæi locus correctus.
Promiſſa ſimilia factis hæreticorum noſtrorum.
Quæ vtrinque vis huius pacti. & quale peccatum.
Pactum tacitum ſiue implicitum quale.
Quid dæmonem inducat ad pactũ & obedientiam?
Quam malũ ſit cum eo paciſci aut federari?
Quo pacto Chriſtus & Apoſtoli ſatanæ imperauerint?
Pacta hæc vana, inania, & pericu-li plena ſunt.
Theodori Maillotij factum.
Germanus à dæmone necatus.

Q. 5. Quibus indiciis diſcernendi effectus Magię ex pacto conuentu, ab effectibus phyſicis, artificioſis, miraculoſis?

Ratione diſtantiæ.
Ratione verborum, characterum.
Circumſtantiarum, rituum, obſeruantiarum.
Cauſæ à qua.

Q. 6. An hæc Magia habeat quoſdam effectus veros, & quo pacto dignoſcantur?

Effectus triplices ſunt, falſi, veri, mixti.
Exempla præſtigiatorum effectuum.
De Lamia & Menippo.
De Gelo & Mauricio.
De Paſete, & eius obolo.
Simonis Magi varia.
De Mago qui fecit à Domino cuncta vaſa frangi.
De Zytone Bohemo.
De herbis magicis.
Circulatoris cuiuſdam moderni præſtigiæ.
Verorum effectuum exempla.
Incantatio ſerpentum.
Signa Pſeudoprophetarum in Euangelio.
An Samuel per Pythoniſſam ſuſcitatus verè? Locus 1. Reg. 28. Eccl. 46. v. vlt.
De effectibus Magorum Pharaonis, Exo. 7. v. 11.
Quomodo virgæ mutatæ.
De effectibus mixtis, eò relata SS. exempla.
De duorum magorum certamine, ex Triezio.
Quomodo hi effectus diſcernendi, regulæ duæ.

Q. 7. An magi poſſint facere aliquod verum miraculum?

Opinio affirmatiua multorum erronea.
Miraculum & mirum quomodo differant & diſcerni debeant.
Non poſſunt miracula fieri niſi à ſolo Deo.

Mira-

Miraculis efficaciter fides probatur.

Elizabethæ reginæ Angliæ curatio ſtrumariæ.

Non poſſunt Magi facere abſolutè mira. locus pſal. 71. v. 18.

Poſſunt facere mira quæ ſint reſpectu noſtri.

De partu feminarum in regno Neapolitano, quarum fœtum ranunculi præcedunt decretorij.

Cur Nero non potuerit quidquam miri per Magiam?

De miraculis Antichriſti. Item hæreticorum Caluinianorum &c.

Q. 8. Quo pacto magi per diabolum hæc mira perficiant?

Quæ poſſit per motum localem.

Non poteſt integrum elementum loco mouere.

Firmiliani locus explicatus.

Celeritate mentitur transformationes, vt Iphigeniæ & aliorum gentiliũ.

Actorius hanc fraudem in Pheuycia detexit.

Quæ poſſit applicando paſſiuis.

Quo pacto hic dæmon ſit cauſa, & quo modo conſideranda tum vis naturæ accuratè inueſtigatum.

Quæ faciat mira præſtigiosè.

De triplici modo deceptionis, per mutationem obiecti, medij, vel organi.

De mutatione multiplici obiecti. varia exempla.

Per foramen ad latus videntur imagines, quæ ſunt nudæ & inconditæ lineæ.

Paleæ & iunci immoti videntur ſerpentes ſaltitantes.

De mutatione medij.

Vt præſentes videantur eſſe ſpectra.

Videantur habere capita aſinina.

Denarius in ſcutellæ fundo videatur eſſe in ſuperficie.

Gallinaceus habens feſtucam videatur trabem trahere.

Claudia veſtalis quomodo nauem zona traxerit?

Variæ apparitiones per conſpicilia.

Res videtur præſens cùm ſit abſens & remota.

Viſio philoſophi apud D. Auguſtinum qualis.

De deceptione ratione organi.

Vt res abſentes videantur præſentes.

Vt quod vnicum videatur geminum.

De aoraſia Sodomorum, Gene. 19.

De præſtigijs Zedechiæ Iudæi.

Regula ad diſcernenda præſtigia à veris effectibus.

Quomodo faciant videri repente flumen in cubiculo.

Videntur equos vocare, & reſtituere.

Videntur magnos ſerpentes immittere vt fecit Michael Sicidites.

Eonis hæretici præſtigiæ.

Iacobi Melſtinski Poloni feſtiuæ ſycophantiæ per ſimulata miracula.

Circulatoris præſtigiæ apud Apuleium.

Q. 9. Quam admirandos effectus veteres magis tribuerint?

Quid Saxo Grammaticus de Magis ſeptentrionalibus.

De Lappis, Finnis, Biarmiis.
De tartaris quibuſdam
De alijs famoſis Magis ſingulis.

Zoroaſtre. Doſitheo. Simone. Pythag. Orpheo. Baiano. Ollero.

Item, Ericus Rex Gotthorum, Apollonius, Iulianus, Manethon.

Apuleius, Regina *Copa*

Iam

Iam olim quædã ſagæ dictæ Reginæ,
Pamphila Hypatenſis.
De effectibus magicis, herbarum, lapidum, gyenæ.
Vis Magorum apud poetas, Empedoclis, Moeridis.
Circes, Carmentis, Medææ, de alia quadam Tibulli.
Ala Petronij, & Nemeſiani. Folia & Canidia
De Erichto Lucani & alijs Theſſalis. De Medæa ex Senecâ, de aliâ ſagâ quadam, Alectò.

Q. 10. Quid poſſint Magi circa leges naturæ & ordinem vniuerſi?

Non poſſe contra has leges vel ordinem vniuerſi. Exempla.
Non poſſunt vllam formam ſubſtantialem vel accidentalem immediatè producere.
Nec creare. nec ex quolibet facere quidlibet, nec quouis inſtrumento quemuis effectum, nec eodem tempore.
Nec in inſtanti operari.
Nec vacuum producere.
Nec infinitum producere. nec eſſe vbique. Locus Tertulliani explicatus.
Non poſſunt tollere connexionem neq; conſeruationem partium vniuerſi neq; agentium naturalium actiuitatem directè impedire.
Linteum ex Caryſtio lapide purgatur igne.
Adamas impedit actiuitatem Magnetis.
Lutheri error de halone, corona, &c. de ignibus Aethnæ. Medeæ ignes.
Marci Ieſuati miraculum.
Ieſuati alij à Ieſuitis.
Abbatis locus correctus.
Fumi error.
Balæi error.
Papyrij Maſſoni improbus error cum hypocriſi.
De flammis non vrentibus ſeu fatuis ignibus, latè.
De igne ad aquas Stantias.
De albo igne S. Thelmi, in naufragij metu.
De flammis loquentibus.
De brachijs & digitis ardentibus ſine noxâ.
De Aethnæ ignibus non liquantibus niuem.
De cribro Tucciæ non effluente. De flãma non conſumente Iouis Apameni templum.

Q. 11. Quæ magorum poteſtas in orbes cœleſtes, ſydera & elementa?

Aug. Thuani error.
Nec cæleſtem motũ vel ſyderũ curſum impedire, vel ea corrũpere poſſunt.
Non poſſunt Lunam detrahere cælo.
Vnde orta fabula De aſino qui Lunam putabatur bibiſſe.
Non poſſunt integrum elementum loco mouere vel deſtruere.
Idem de cæteris partibus vniuerſi præcipuis.
Poſſunt terram mouere, ventos ciere. De dolijs duobus Brachmanum. Sopater magus ideo ſupplicio affectus.
Poſſunt procellas & tempeſtates, & nymbos producere, & ſedare.
Cleonis fuere ſpeculatores grandinis, & quomodo auertebant.
Seneca reprehenſus. Recentiores refutati qui eum ſequuntur.
Regula, quomodo in S. S. Deo tribuantur, quæ homines quoque poſſunt.
Vlrici Molitoris error, & Burchardi locus.

Locus

Lotus Iob. 1. & alius Exod. 9. & alius Apocal. 7.

Magi tempeſtatem ſedarunt tempore Xerxis.

De Finnis ventos vendentibus.

Ariſtæus Eteſias elicere docuit. Sed & iguem magi eliciebant. Hypæpis ritus nouus Strigid. in Lotharingia.

Hiſtoria de ruſticella Treuirenſi. Mos vetus ſorobiculam fodiendi & commouendi. ſceleſtiſſima ratio, qua quidam ſacrificus in regno Neapolitano tempeſtatem excitauit, vt hoſtes obſidionem ſoluerent. Propertij locus explicatus.

Ritus trahendi ſacras imagines in flumen & malè tractandi vnde manarit? Conſtantinopolitanorũ factum.

Explicatus Canon Concilii Braccarenſis Primi.

Fulmina ciere poſſunt.

Poſſunt tenebras inducere. fecere Tartari.

Poſſunt aerem contagione inficere. tetrum odorem excitare.

Fecere magi Perſici, vt Marutham calumniarentur.

Poſſunt fontes producere & ſiccare, fluuios ſiſtere, aquas dirimere, &c.

Poſſunt per mineralia mira efficere, vt pluuias.

Q. 12. Quid Magi valeãt circa externa ſeu fortunæ bona?

Poſſunt
- *Greges & armenta perimere.*
- *Meſſes aliò traducere, vt Saga Treuirenſis lac.*
- *Meſſes & fructus perdere, & ſterilitatem inducere. Modi varii.*
- *Domos incendere. ut oppidum Schiltachium.*

Poſſunt variis modis nocere famæ alienæ.

De Triſcalino presbyterum diſſamante.

De Moguntino dæmone.

Poſſe ſocios in conuentib. repræſentare, ſed non innoxios & cur? Sic infamauit B. Siluanum, S. Kunigundem B. Euſtochiam Patauiuam.

Vicinas tempore S. Germani.

Per energumenos interdum diſſamantur, vt quidam in German. & Dorotheus Abbas.

Quæ conuiuia exhiberi poſſint & ſoleant. Ficta Brachmanum, Paſetis, Scotti. Vera & qualia ordinariè.

Cur ſal & panis ſoleant deeſſe.

Poſſunt carceribus & vinculis eripere. Hiſtoria Friderici Auſtriaci. Appollonius ſecippo eripuit Veſtales mancipia fugitiua ſiſtebant.

An in bellis ad victoriam poſſint momentum adferre? probatur poſſe, ſi Deus ſinat. Probatur exẽplis multis Septentrionalium, & tartarorũ: Lucenſium, Chinẽſium. Noema numen & ſaga Epheſior. Chryſamnes Hunnorum. Sed ſæpe Deus non permittit, & tunc Diabolus ſuos fallit vt Magnentium, Erricum Regem Sueciæ, Hadingum Ferrantem comitem Flandriæ. Guidonem Iuliacenſem. Iuuenem quendam Bohemum, Frid. Stuphium.

Innocentius Papa noluit per Magos ab obſidione liberari. Allobrogum Comes reſpuit auxilium Magi, & eum gladio necauit.

Poſſunt dignitates et honores procurare. De Martino 2. De Silueſtro 2. De Bened. 11. Ioan. 12. 22. & de Greg. 7. de libro Cardinal. Benonis.

De

De Theoph. vicedomino. de Stuphio. de Barone Raitzio Britanno, Duce Aurelianenſ.

Poſſet Deo permittente veros theſauros & diuitias largiri, & cur Deus non permittat: ſed ipſimet ſemper ferè ſint valde inopes.

Pſellus & Dambauderius explicati. Quomodo dæmon materiam & formam monetæ poſſit producere? quo modo potuerit Deus per Angelos creare mundum? exempla varia deceptionum, & cur dæmon nolit etiam quando poteſt veras vel multas largiri pecunias.

Exempla malè pereuntium qui ſic theſauros quærebant. Graculus quidam, Marcianus, & alius Baſileæ, & Anaſtaſius, Piſani quidam. Grillandi ſententiæ.

Saraceni cuiuſdam factum. Malindenſium ſuperſtitio quædam.

Caroli V. Imp. laus reſpuentis talia.

Q. 13. An magi valeant incantare animalia bruta?

Poſſunt, vt Atyr, Medæa, Nigritæ, Marſi, Peruani, Andini.

Locus D. Hilarii explicatus conciliatus cum aliis partibus.

Saltzburgenſis Magus à ſerpente necatus.

Locus Pſ. 57. v. 5. & Ierem. 8. v. 17.

An idem poſſint in alia animantia? D. Auguſtini locus explicatus.

Magus tantum funiculo domans, Grillandi error.

An colores queant immutare. Aquarum varia miracula, fontium, fluminum.

Q. 13. An arte ſua poſſint aliqua mixta producere?

Poſſunt imperfecta viuentia, vt inſecta. quomodo id ſoleant facere? Anſeres Scoticos imperfectos, an perfecta animalia poſſint. mira ex Guilh. Paruo. Canes reperti viui in lapide imperuio

Monſtra quædam inſolita & quomodo? de Monſtro Baſileenſi, & de Saxonicis.

De natis ex commiſtione hominum & ferarum. hominis cum elephanto, Leone, catto, cane, porco. mirus partus mulieris Auguſtanæ. de muliere Luſitana quæ ex ſimio duas proles peperit. Gottaici Reges ex vrſo.

Sianitæ & Peguſiani ex carne orti.

Refutata & explicata hæc omnia.

Monſtra ex hominibus & ſimiis.

De viro qui putabatur ex vacca natus diſquiſitio.

Cæſalpini opinio de homine ex putrefactione examinata.

Monſtra ex diuina vltione.

Decomenſes caudati.

Angli caudati.

Q. 15. An ſint vlli dęmones ſuccubæ & incubi, & an ex tali copula proles naſci queat?

Probatur ſolere hoc dæmones, & agere & pati.

Probatur poſſe ex incubo dæmone naſci prolem, & explicatur, quo id modo fieri queat.

Dæmones inter ſe non multiplicantur, contra Niſſenum. non habent corpora aerea, contra Caietan. Nec etiam proprium ſemen, contra Tertullian. Ioſephum & alios veteres.

Sententia Chryſoſtomi & Caſſiani explicata.

Reſpondetur contrariis argumentis.

exem-

Digitized by Google

Exempla natorum ex tali commixtione, Semidei Gentilium, Merlinus, Hunni, Cliuiæ duces, Iaponum Xaca, muliercula Louanienſis, & alii multi. Corocoton.
Ex diuerſa ſpecie poſſe aliquid naſci.
Marci Epheſii argumentum refellitur & explicatur.
Ex ſuccuba dæmone prolem ſuſcipi non poſſe.
De Meluſina, & ſtemmate Comicum Pictauorum, & Andegauenſium. de Bauari nobilis vxore reſuſcitata, & poſtea euaneſcente. De Cambionibus ſeu vagionibus.
De puero Galleco ſeu Aſture.
Quomodo Dæmon virginem poſſit illæſo clauſtro imprægnare? Non poteſt idem in partu.
Caluiniſtæ virginitatem adimunt Dei paræ.
Explicatur narratio Niderii de Virgine Bambergenſi.
De miris aliis conceptibus; Hebræorum fabula de filia Ieremiæ & nepote eius.
Dęmones cum ſagis interdum exercere libidinem præpoſteram.
An gigantes à dęmone produci queãt. fuiſſe Gig. probatur.
Gigas Antuerpienſis defenditur contra Goropium.
Siculi Gigantes, Britanni & alii.
Pigmęinè poſſint produci? fuiſſe, et quales. de hodiernis in Peruuia. Ezechi. c. 27. v. 11. explicatum.
Q. 16. De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit illarum de loco ad locum translatio.
Auctores ſententię negantis refelluntur, ſolutis argumentis. Illuſionum varia exempla.
Subſtitui loco abeuntium aliquid.
Explicatur locus lib. de ſpiritu & anima. ca. 28.
Item c. Epiſcopi 26. q. 5.
Nauarrus explicatus.
Auctores ſententię affirmatiuę: hæc multis probata.
Coguntur ſagæ adeſſe conuentui, probatur exemplo quodam ex Grillando.
Deſcriptio conuentus ſagarum, & ſollemnia adorationis conuiuii, choreæ &c.
Sacrilegia, inunctiones, translatio &c.
Cur dæmon vnguento utatur ad tranſuectionem, quæ vis vnguento inſit.
Loca Matt. 4. verſ. 8. & Luc. 4. verſ. 9. παραλαμβάνει
Ad transferendum æqualis vis dæmonis & boni angeli contra Vlricum Molitorem.
Exempla varia translationum dæmoniacarum, prædictæ futuræ tempore Antichriſti Anglicum vetus exẽplum.
Doctoris Edelini Mons Veneris. Puerulus Auenionenſis. Maſguillon quid.
Simon Magus, Aaaris, Badudus, Ericus.
Berengarius, Angla venefica, Comes Matiſconenſis.
Puerulus quidam, Lucretia quædam. & alia mulier Sabinenſis.
De puella Bergomati. De muliere vallis Tellinę.
De Hollando. De Lotharingicis ſagis variis.
Probatur hęc nõ potuiſſe eſſe illuſoria et phãtaſtica. Iudicis curioſi ſupplicũ

De quatuor modis translationum.

Quo pacto queat Diab. rem corpoream loco mouere.

Poſſe dæmonem deferre ſine defatigatione hominis quem transfert, contra Remigium.

Q. 17. An poſſit dæmon quantitatem corporum ſic mutare, vt penetratio partium ſequatur: ſiue vnum corpus in duobus locis diſiunctis, vel duo corpora in vno loco conſtituere?

Nihil horum poteſt.

Exempla eorum qui viſi eſſe duob. locis, quomodo intelligenda?

S. Nicol. S. Agathi, S. Bened. filius Conſtantini Imp.

Ananias reprehenſus, quomodo duos ſimul homines poſſidere, vel tentare dæmon poſſit?

Non poſſet facere vt homo conuerſus in muſtelam per exilem rimam ingrediatur, uel ut per ianuas clauſas.

Apuleii fabula. Remigius deceptus.

Scaſii mendacium. Quomodo Dæmon latenter aperiat & claudat ianuas præcedens ante Magos.

Locus Act. 2. de B. Petro. Locus D. Chryſoſtomi expenſus. De modo apertionis parietum per fiſsionem. De præſtigio Magdalenæ Cruciæ.

Chriſtus Dominus verè ingreſſus clauſis ianuis, contra Caluinum. Et de egreſſu ex vtero virginis, & ſepulchro contra Bezam.

Dæmon non poteſt aliquod corpus facere verè inuiſibile ſed benè poteſt facere inuiſum.

Quomodo inuiſibiles, Apollonius, Gyges.

De Perſei ſcuto. Ioan. Saliſberienſis locus. Guilh. Iuliacenſis exceptio.

Heliotropia gemma non reddit inuiſibilem.

Vt membra grandiora, vel minora, uel ſublata appareant. Cichoranorum opinio.

Q. 8. An magi queant corpora ex una ſpecie transformare in aliam? falſa quorundam opinio. Liodorus. Vberius Pendragon. Nicaraguani.

Non poſſe perfectam ſpeciem in aliam perfectam & organicam.

Non poteſt anima hominis informare corpus belluæ, nec ex aduerſo. Nec poteſt corpus & anima ſimul ſic mutari.

Locus Horatii in Epod.

Spondani error.

Diſtinguendum inter ipſam transformationem, & effectus eam concomitantes: hi veri, illa illuſoria eſt.

De Lycanthropia ſeu inſaniæ lupinæ morbo. Quomodo videntur ſibi tales & non aliis.

Quomodo faciat Diabolus, vt & aliis tales videantur.

De variis exemplis & quomodo fiat, vt relinquant terræ impreſſa veſtigia lupina, vt inueniantur homines læſi in membris, quibus illatum lupo, vel catto vulnus.

De ſaga Ferra. de alia Flandr. mutata in Buffonem.

De mutatione Nabuchodonoſor, Dan. 4. v. 30. & 33. & vxoris Loth, Gen. 19.

De platano verſa in oleam apud Herodot. & cadaueribus hominum in ſtatuas ſalis.

De

De S. Spiridione vertente ſerpentem in aurum, & aurum in ſerpentem.

Q. 19. An magi poſſint facere beſtias loqui, & an intelligant vocem beſtiarum?

Quo pacto bruta & res inanimæ, Angelorum opera, queant loqui? & quo pacto nobis de hac tali locutione loquendum ſit.

De aſina Balaam Num. 22.

De angelo in rubo alloquente Moſem & Eſdram Exod. 3. v. 2. Eſd. 4. v. 14.

De filia Spiridionis ex ſepulchro loquente.

De cadauere Macarij iuſſu indicante homicidam.

De caluaria eidem loquente.

De Africæ confeſſoribus loquentibus ſine lingua.

De Angelo Sacerdote.

De capite loquace inter cadauera Hungarica poſtulante confeſſionem, mira hiſtoria, contra hæreticos. cui ſimilis alia citatur.

Pſeudo miracula gentilium varia in hoc genere.

Caput homicidam indicans. Orpheus mortuus Cyro prædicit exitium. Narratio mira de Polycrito. Publij Romani caput vaticinatur.

Columbæ locutæ, Vt & quercus Dodoneæ, Argus carina, equus Achillis, Vlmus Gymnoſophiſtarum, Cauſus flumen, canis Simonis Magi, & alius Franciſcæ Senenſis: Theotecnus ſtatuam Iouis fecit loqui.

Nulla creatura poteſt facere, vt bruta vel inanima intelligant, quæ loquuntur: benè tamen, vt apte ſuo tempore, & artificioſè id faciant.

De ſerpente Epidaurio, de Apollonij Leone, de aſino Cayri. De Greta Ezlingenſi. voces in vteris prægnãtium. Brutorum voces vt edat homo, facile facit dæmon. Magi quas brutorum voces queant intelligere, quas non?

Porphyrij locus de Apollonio.

An beſtiæ ſe inuicem intelligant?

Exempla elephanti, ſcorpij, piſcium.

Q. 20. An intelligentiam diſcurſiuam queat dęmon brutis largiri?

Contra multos, beluas nec rationem, nec prudentiam, nec prouidentiam, nec diſcurſum, nec ſapientiam habere.

Quid Galen. vocet ἐνδιάθετον λόγον, contra Eraſ.

Cardinalis Hoſius explicatus.

Sunt quædam in illis rationem & prudentiam, & prouidentiam imitantia. Quomodo ſcriptores intelligendi qui rationem videntur tribuere & prudentiam.

Quomodo animalia tendant in ſuum finem, & an eum cognoſcant.

Alius eſt finis rei particularis, alius vniuerſi.

Pulcher & acutus diſcurſus Hieron. Fracaſtorij.

Q. 12. An poſſint dæmones facere vt homo non ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat, aut inediam ferat?

Iamblici locus notatus.

Cur Deus ſolitus permittere, vt Martyres gladio necarentur; quos à beſtiis, flammis, & ſimilibus

libus præſtiterat illæſos ? Locus ad Heb.11.v.34.

Superſtitioſa quibus aliqui ſe putant inuulnerabiles. arma incantata. Crucifixus compunctus. Camiſia inferni. Orat. Leonis Papæ & Carol. Magn.

Exemplum cuiuſdam Quirini Belgæ, ſic decepti. Item alius Scafii Heluetij.

Vnde fiat, vt quidam malefici tam fortiter & contemtim ſubſtineant tormenta.

Cauſæ tres.

De ſtigmate quod ſagis dæmon imprimit. & mirum de ſtigmate Ioan. de Vaulx. & alia quædam exempla.

De diuturno quorundam ſomno diſquiſitio; ruſtici Germani, ebriorum in Apaturijs, Epimenidis, Heroum Sardorum, Septem dormientium.

Quo pacto contingat, vt quis diu perferat inediam de herba Coca, Scythica & alijs.

Locus Hippocratis.

Exempla vera, de Anglicana puella. Sacerdote Gallo. puella Spirenſi.

De ſanctorum ieiuniis miraculoſis, Bacconus refutatus.

Q.22. An magicis artibus opera dæmonum ſexus mutari queat?

Exempla eorum, qui ex mulieribus facti viri: vetera ex Plinio & Gellio, & Hippocrate & alijs.

Gallina in gallum conuerſa. Iouianus in Neapolitana Hiſtoria & Sabellicus multa exempla ponunt, quæ in Italia contigerunt.

Alia duo mira valdè, quæ in Hiſpania,

Aliæ duæ apud Fulgoſium, vt & duæ olim apud Phlegontem.

Alia in Picardia.

Ratio naturalis qua hoc contingat.

Suſpicio, hos androgynos factos. Si ſit natura, poſſe à dæmone id procurari.

Exempla dæmoniacæ commutationis per idola. Non poſſe ex viro fœminam fieri.

Auſonij locus de hac re non credibilis.

Opinio auctoris. de hyæna.

Q.23. An dæmon poſſit ſeni iuuentam reddere?

Problematicè deciditur, quo ad accidentia, quæ ſenium à iuuentute diſcriminant, poſſe.

Explicantur Ouidij, & poetarum dicta de tali Metamorphoſi.

Locus pſ.102.v.5. & Eſai.40.v.fin. de aquilæ iuuentute. Serpens cum liberide ponit ſenium.

Fabula de aſino ferente poculum iuuentutis. Corui candidi.

Exempla ſenum, iuuentuti reſtitutorum hiſtorica.

Tarentinus quidam ſenex. Et alius Rioſanus. Et abbatiſſa Monuedrienſis.

Indus quidam. Fons in Bonica id præſtans. alius in Lucaia.

Vitæ humanę periodus quæ & quomodo intelligenda.

Locus Geneſ.6.v.6.

Locus Deutero.31.v.2. Valeſius reprehenſus.

An humidum radicale poſſit reparari?

Quod ita, non tamen poſſet ſic vita æternari.

De ligno vitæ locus Geneſ.2.v.9. expenſus.

Q.24.

Digitized by Google

Q.24. Quid magia poſſit circa
animam quamdiu illa cor-
pus ſuum informat?

Quid poſſit in ſenſus externos.
Sardiryolis.
Achæmenidon.
Adamantis.
Otriuſſa.
Potamantis.
Theangelis.
Manicum Solanum.
Gelotophyllis.
Oenothetis & ſimiles.

Quid in ſenſum internum, maximè
phantaſiam.

Quid in appetitum concupiſcibilem et
iraſcibilem.

Concupiſcentiæ motus non ſunt pecca-
ta contra hæreticos.

Quid poſſit in memoriam. Memoria
mira Athalidæ, & Apolonii. Obli
uio Sacerdotis Germani, & Simo-
nis Turbaii Angli.

Quid in intellectum. Contrariæ opera-
tiones bonorum & malorum An-
gelorum.

Poſſitne dæmon artes & ſcientias in
tellectui inſerere, & quomodo? E-
xemplum tempore ſancti Norber-
ti. Anabaptiſtarum hodie. Et Saga
rum per vnctionem in Germania.

Modus & vſus vnguenti ex pueri cor
pore confecti.

Ritus promotionis ad magiſterium la
miarum.

Diſcutitur opinio eorum, & detegitur
fallacia dæmonis. Hiſto. de P. Igna
tio Loyola.

De Chryſantij Sardiani filio. Item E-
uage, Thynico, Amphiarao, Anu
Pindari, Sopatra, recēs de Romano
Ramirez Moriſcone in Hiſpania.

Quid & quam modicum poſſit in vo-
luntatē. Volūtas cogi nequit, cōtra
hæreticos. Loc. 1. Cor. 10. v. 13. ex
plicatus, contra quoſdā. Nec eos co
gi poſſe, qui ſunt in Mortali. Nec
impedire poteſt, ne ſagæ queāt pœ-
nitere contra dubitationē Nic. Re
migij. B. Angelæ de Fulgino vexa
tiones in volūtate vehemētiſſimę.

Q.25. Quid diabolus queat in
anima à corpore ſeparāda,
ipſaque ſeparatione? vbi de
exſtaſi & admirandis circa
cadauera.

Exſtaſis naturalis, & dæmoniacæ mo
di. Lappiorum ecſtaſis mira. Olaus
notatus. Errores hac in re Cardani,
de ſpōtino raptu. Virginis Cæſarau
guſtanę, & Magdalenæ Cruciæ ra-
ptus. Bodini error refellitur de aīa
corpus relinquēte. De errore Arme
nio, de Ariſtea Proconeſio. De aīa
militis ex ore imagine muſtelæ e-
greſſa, & ingreſſa. Finnis, Hermoty
no. Locus pſ. 115. v. 15. Qualis D.
Pauli raptus? dubiū, nec ſequenda
deciſio B. Hildegardis. Aphreſia et
ecſtaſis differunt. Error refellitur
confundentiū raptus diuinos cū ma
gicis. De raptu diſquirūtur ſcripta
Mocenigi. quale ſit ſubiectū raptus.
Quę cā formalis. Quę finalis. Quæ
efficiēs, & q̄uo hæc duplex. Q̄uo cō
currat intellectus agēs. Raptas ſup
naturalis ex parte hoīs eſt inuolūta
rius. Exemplū virginis Burgenſis.
Nō pōt intellectus agens ſolus eſſe
cauſa raptus efficiens. Deus q̄uo in-
tellectus, & multa cognoſcit extra
ſe. Auerroes ſuos inducit in graues
errores. an raptus oīs ſucceſſiuus. dia
bolus pōt occidere hoīes. Multa pōt

in cadaueribus mortuorum. Ut ſanguis fluat, vt cadauera non puteāt, nec putreſcant. Hoc etiam naturaliter fit, vt in cadaueribus Perſarum. Et vnde hoc proueniat diuerſæ cauſæ. De cadauere in Elæa. Itē ne cadauer comburi poſſit, quæ cauſa. Ut capilli & barba defunctorū creſcant. Miraculum crucifixi Dāmenſis. Furor iconoclaſticus.

Miraculum in puero Lintzienzi.

Q. 26. An opera dæmonum fieri poſſit, vt ſpiritus ſeu animæ defunctorum viuentib. appareant?

Utrum animæ vnquam queant apparere. Et fuſiſſimè probatur pars affirmatiua contra Epicureos, Lauatherum & alios noſtri temporis hęreticos.

Sect. 1. Notata temeritas Magij, Tiraquelli & aliorum.

Gentilium priſca ſententia, etſi vana, pro nobis tamen. Patet verbis poetarum, patet ex Necyomantia, Et ritu animas pergrè mortuorum in patriam reuocandi. Violenter occiſos, eſſe vexatores ſuorum homicidarum. Remuria, Silicernia; culinæ; parentationes. Platonis & ſectatorum de hac re doctrina. Quid Genij, Lares, Laruæ, Lemures, Manes. Differentia animæ, vmbræ, ſimulachri. Exempla apparitionum à gentilibus tradita varia Lerum.

Sect. 2. Philoſophia recta idē docet.

Quomodo anima ſit in loco, & moueatur localiter. Concilianter modi loquendi varij. Poſſit vera anima in pluribus locis eſſe, & quo pacto. Quomodo moueatur loco. Quomodo corpus ſubeat & intret.

Poſſe animas oculis corporeis, vel alio ſenſu percipi, & quomodo.

Cardani dictum ridiculum exploſum.

Cæſarij Ciſtercienſis dictum de forma animæ ſeparatæ perpenſum & explicatum. Viſio & viſum differūt. Apparitio triplex: Intellectualis, imaginaria, corporata, & quid ſingula. quo pacto fiat ſpiritualis, quo pacto corporea. An animæ ſeu ſpiritus defunctorum aliquando aſſumant corpora?

Moſes quo in monte Thabor modo apparuerit. Temerariè id dictum Auguſt. Thuarii, & iudicium de eius Tragædia. Item de iis qui cū Chriſto Domino reſurrexerunt.

Quando anima apparet in corpore aereo, an ipſa, an Angelus hoc fabricetur, & quo pacto? Item quomodo ſubeat corpus, & illud moueat.

Sect. 3. Quo pacto doceat, & vtile ſit.

Deum hoc aliquando permittere.

Eſt vtile ipſis animabus.

Locus 2. Cor. 5. v. 4.

Eſt vtile nobis viuentibus.

Quo pacto ſpiritus à dæmonibus, vel angelis bonis diſcernendi.

Iacobi de Chuſa liber hoc docens. Et alius Thyræi.

Regula ad dignoſcendum dæmonem ab angelo vel anima beati.

Quomodo diſcerni queat damnata anima à dæmone.

Quo pacto angelorum & beatorum ab inuicem.

Angelus apparuit Anachoretæ, in forma ſenis, D. Auguſtino in forma pueri.

Vt

Digitized by Google

Vt & B. Dorotheæ, alijs fortè habitu fœmineo, & in forma columbæ, Et alijs aquilæ.

Sect. 4. *Probatio ab auctoritate, Philoſophorum, Aſtrologorum, Chaldæorum, Mahumetanorum, Rabbinorum, Magorum, Indorum, Itẽ legum, & Iuris interpretum. Item ſacræ Scripturæ veteris & noui teſtamenti 1. Reg. 28. Samuelis anima verè excitata defenditur. Refelluntur obiectiones Leloyherij. probatur exemplis Moſis, Ieremiæ & Oniæ. Locus, Luc. 24. v. 37. Io. 20. v. 19. Matt. 14. v. 16. Act. 12. v. 15. Gal. 5. v. 16. & 17. 1. Pet. 3. v. 19. & c. 4. v. 6.*

Sect. 5. *Probatio ab exemplis & auctoritate ſcriptorum, qui ſingulis ſæculis vixerunt. Oſtenditur eorum dicta ſimpliciter & citra mataphoram accipienda.*

Sæculo 1
- *B. Virginis.*
- *Chriſti Domini ſemel.*
  - *Petro.*
  - *Carpo.*
- *B. Valeria.*

Sęculo 2
- *Apparere teſtantur.*
  - *Iuſtinus Martyr.*
  - *Tertullianus.*
  - *Origenes.*
- *Apparuere.*
  - *S. Potamiena.*
  - *& alij.*

Sęculo 3.
- *S. Maria virgo, & B. Ioan.*
- *Martyres Africani varij.*
- *B. Cyprianus.*
- *B. Petrus.*
- *B. Agnes.*
- *B. Agatha.*
- *Chriſtus Dominus.*
- *Petrus & Paulus.*
- *B. Virgo Maria.*

Sæculo 4.
- *Spiridion & Triphillius.*
- *Filia patri Spiridioni reſpondit.*
- *Duo Epiſcopi mortui ſubſcripſere.*
- *Explicatus Canon conc. Eliberitani.*
- *B. Virgo iterum cum S. Mercurio.*
- *Item S. Artemius.*
- *S. Fabronia D. Ammon.*
- *Iterum B. Virgo, & anima Latronis.*
- *D. Cæſarius. D. Paulus S. Mamano.*
- *Hoc tenuere B. Baſilius Nazianzen. & Nemeſius.*

Sæculo 5.
- *Apparuere.*
  - *D. Martinus.*
  - *S. Ioannes Baptiſt.*
  - *S. Geruaſ. & Prothaſii.*
  - *S. Ambroſius.*
  - *S. Eulalia.*
  - *S. Fructuoſus.*
  - *Latro quidam inſepultus D. Germano.*
  - *Felix Nolunus, & alii multi,*
- *tenuere hoc*
  - *vt Baſil. Mar. Euagr. philoſ. Gamaliel. S. Steph. Micheas & Abacuc. S. Zacharias Euthimius. B. Virgo cum SS. Joanne Baptiſta & Euangeliſta. S. Ianuar. S. Apollinar. S. Cyprian. S. Eulalia; iterum S. Petr. S. Leo. S. Barnab. D. Hier. & explicatur*

- D. Auguſtinus & explicatur.
- D. Chryſoſtom. & explicatur.
- Auctor epi. ad Cyril. de morte Hieron. Theodoret.
- Damnatus quidã.

- ſeculo 6
  - Appa ruere.
    - B. Virgo ſæpius. S. Ioan. Silentiarius.
    - D. Bartholomæus.
    - Maced. Patriarch.
    - Theodoric. rex. Neſtorius, & alij hæretici. Principes Apoſtolor. S. Stephan.
    - S. Eutichius. S. Tetricus & ſocii Epiſcop. S. Sergius.
  - Tenuere hoc ſeculo hanc ſententiã, Procop. Euag. & alii.
- ſeculo 7
  - Appa ruere.
    - B. Muſæ apparuit Deipara SS. Iuuen. & Eleut. Theodor. rex, & monialis quæd. Paſchaſ. & Balnei Dominus.
    - Iuſtus monac. Deipara apparuit S. Ildephon. S. Leocad.
  - tenuere hãc ſñiam
    - Greg. Mag. Grego. Turonẽ. S. Ildepĥõſus. S. Iſidorus.
- ſeculo 8
  - Appa ruere.
    - S. Suibert. deipara, B. Sabinus. ss. Euphẽ. & Glyceria, B. Tharaſ. s. Andr. s. Gertrud. D. Iacob. maior.
  - tennere.
    - Iulianus Pomerius, Venerab. Beda. Conſtantinus epiſc. Paulus Diac.
    - D. Iacob. Apoſt.
    - D. Maurilius.
- Seculo 9
  - Appa ruere.
    - Pandulph. tyran. & dæmones.
  - tenẽt
    - Iulian. Tole. iunior Theophylactus.
- ſeculo 10
  - Appa rent.
    - S. Libuinus. ss. Pet. & Paul. B. Virgo. S. Mauric. D. Iaco. Euthim. Monach.
  - Tenẽt
    - Hug. Aetherianus
- Seculo 11
  - Appa ruere.
    - Chriſtus, Deipara BB. Apoſt. & multi angeli. D. And. B. Adimarus. Quidã amicus Dũſtani. B. Odilo. Fauẽtini duo. Bened. 8. & 9. Greg. Canon. Pariſien. epiſc. Colonien.
  - Tenẽt
    - S. Benno. Petrus Damianus Guilhelm. Tyrius.
- ſeculo 12
  - Appa ruere.
    - Chriſtus. D. Iſidor. B. Virgo. Bened. X. B. Norbert. Gualdricus.
  - Tenẽt
    - Dodechinus. D. Bernard. Pet. Cluniacenſis. Ruper. & Honor. Auguſtodunẽ.
  - Appariere B. Vrſul. & innumeri apud auctores citatos & de Martino presbytero canonico Regulari Legionenſe eiuſque ſcriptis.
- ſeculo 13
  - tenuere hãc ſñiam plurimi.
    - Vincent. Belluacẽſ. Cæſarius Ciſterciẽ. Helinandus Thom. Cantiprat. D. Tho. D. Bonau. & Guilhelm. Pariſ.

Sæculo

ſeculo 14 tenuere hoc Scotus. Rich. de Mediauilla, Paludan. S. Antonin. Gerſō, Iacobus, Cuſanus,
ſeculo 15 tenuere. Dionyſ. Carthuſia. & epiſc. Abulenſ. Toſtatus, qui omnes varia ſuppeditant exempla.

ſeculo 16 Tenuere & exempla retulere Catholici plurimi, iidemq; viri doctiſſimi, in libris Theologic. Domin. Sotus, Peltanus, Caniſ.
Maldonat. Bellarm. Valentia, Tyræus, Angles: in ſcriptis Hiſtoricis, Alb. Krantzius, Marul. Egnat. Sabellic. Fulgoſ. Iouius, Baron. Sigon. Oſor. & Maffeius.

Variis temporibus appa. Senior quidam excommunicatus, ſed martyr. Hiſtoria Vdonis Epiſcopi Magdeburgen. & Galeatij Sfortię. Alodiſii Imolenſis pater. Ferdinandus rex Neapolit. locus Guicciardini. Ioam. Picus Mirandulæ Comes. Marſilius Ficinus. Petri de Paz tribuni, Catharinæ Indæ exempl.

Quæſtio de ſpectris ſimilis cauſæ Scaurianæ oſtenditur.

Sect. 6. Soluuntur argumenta aduerſariorum, Melanchthonis, Ioannis Riuij, Marbachii, Centuriatorum, & Lauatheri. locus Luc. 14. v. 26. Item 2. Petr. 3. v. 4. 1. Theſſal. 4. v. 15. Dormientes pro morientibus in Sacra Scriptura locus 2. Reg. 14. v. 14. Pſalm. 102. v. 15. & 16. Iob. 7. v. 9.

Sententia Patrū explicata. D. Auguſtini, Anaſtaſii Niſſeni, D. Chryſoſtomi, & Theophilacti, & Tertulliani.

Sect. 7. Dæmones non poſſunt exhibere veras defunctorum animas. Superſtitioſorum eſt, putare animas eorum, qui morituri dexteram porrexerint, apparituras. Periculoſū paciſci cum moriente, vt appareat. Exemplum Sancti Lutgardis. Exemplum Monachorum Zamorenſium.

Q. 27. De Dęmoniorum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obijciunt.

Sect. 1. Naturalia quædam, habētur pro ſpectris. Ignes fatui, inſulæ natitantes, item ſiluæ, ligna putrida lucētia, Cicindela indica, Ignes concurrentes & compulſantes apud Syrtim, Auditus deceptiones. Echo, ſtatua Memnonis, murus Megarenſis, cauerna Britannica, D. Patricii antrum, Perſici montes.

Artificialia, quæ pro ſpectris, vt αὐτόματα, ſtatuæ Dędali, Archytæ, Archimedis, Boetii, aquila volans, triremis ex argento, hydraulica, fictitiæ ſpectrorū uoces, Bonifac. VIII. coniugia his obtenta, à Scotis de Pictorum gente victoria, Teſtudines cum candelis, Abderitanorum iuuenum, Paluti ſeruuli, Simonis Athenæi, Mundi, Tyrannionis. Nectanabi, qui pater Alexandri Magni.

Quale peccatum ſit in fictione Spectrorum. Ex ſenſuum vitio quædam habentur pro ſpectris, quæ non ſunt talia, de ebriis, Locus Prouerb. 23. & 33.

gem, ne cui ſine permiſſu Principis, ſub pœna capitis, liceat alchimicam exercere. quam legem expediret etiam alibi ferri. Nam tunc cum delectu Princeps talia poteſt permittere, conſideratis circumſtantijs prædictis: ipſi enim reddenda Deo ratio: ſi temerè permittat & promiſcuè: damnorum inde ortorum. Tunc etiam ceſſarent pericula pleraq; quæ diximus.

Quintò. patet (niſi quæ circumſtantia impediat) ordinariè hanc artem Principibus & valdè locupletibus eſſe licitam: qui & ea ſunt philoſophiæ cognitione, & eo ingenio, vt fraudibus & impoſturis non pateant: & ea pietate, vt à proximi & Dei offenſione ſe abſtineant: & illis opibus, vt ſubditos propterea non grauent: & eo ſubditorum amore, ac Dei timore, ut publicum regimen vel pauperum ſubuentionē propterea non negligant, & habenas ſibi à Deo creditas ipſi abijciant, & alijs plàne tradant. Vt enim alijs honeſtis ſtudijs animum principes, quantum opus eſt, ſic & hoc ſtudio relaxare quin poſſint, non eſt dubitandum. Sanè quod Eymericus de indicijs Magiæ hæreticæ dixerat, eā præſumptionem in Principibus viris & valdè locupletibus non eſſe admittendam, in cęteris locum habere, ibi in Commentar. optimè Penna annotauit. Et Card. Caietan. diſcrete ſcripſit, ac prudenter; *hanc artem vel nullorum hominum eſſe; vel Principum duntaxat, audito ſapientum conſilio, eſſe*. Sane pericula pleraque ſuperioribus commemorata ceſſare in Principibus manifeſtum eſt.

2.2.q.77.a.2

Cæteri, non eſt cur ſibi blandiantur, vel tutos in conſcientia ſe arbitrentur opinione illa Oldradi & aliorum Iuriſconſultorum. Nam illi de foro tantum exteriore agebant, de quo ab illis quærebatur. Et pleriq; eorum rem non diſcuſſerunt; ſed, ut oues ſolent ducem gregis caprum, ſic ipſi Oldradum (cuius etiam argumenta iam diſſoluimus; ijs quæ dicta ſunt) clauſis oculis, vt oraculū, ſunt ſecuti, nihil eius addentes dictis (*vt Ioan And. Abb. Alberic. & Guido Pap.*) plerique etiam ambiguè loquuntur, ſi faciant verum aurum, idq; arte naturali (*vt Oldr. Iſern. Bal. Brun. & Fabianus*) nullus verò ipſorum omniū, præter Th. Arfoncinum, mentionem fecit d. extrauagantis Pontificiæ, *c. Spondent*, vt uel eius non ſint recordati, uel non bona fide diſſimularint. Et licet, uſu canon ille non obſeruetur: tanti tamen Pontificis ſententia, & iudicium ſufficere debet, ut vulgus hominum (hoc eſt quibuſcunque conditiones ſuperius requiſitæ deſunt) ſibi exiſtimet, ab hoc ſtudio abſtinendum; quod grauiſſimis verbis Summus Pontifex Romanus ſibi cēſuit damnandum, & à quo illos tam ſtudioſè Chriſti vicarius, Petri ſucceſſor dehortatur. Sed hæc ſufficerint, de materia non paſſim obuia.

SVM-

SVMMARIA LIB. II.

DE MAGIA DAEMONIACA.

Q. 1. An ſit aliqua magia dæmoniaca?

Probatur eſſe.

Q. 2. Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?

Non eſſe à Deo, vt gratiæ gratis datæ.

Non eſſe effectus bonorum Angelorum.

Magia nulla alba, & de falſa Theurgia.

Planetaria ars B.

Eſt orta & adminiſtratur per malos Angelos.

Glycæ error: ipſe & alij quidam Græci Hiſtorici nimis ſuperſtitioſi fuere.

Palingenij impietas.

Non fiunt magici effectus per animas defunctorum. Grimoyriæ *artis vanitas.*

Efficiens harum artium cauſa eſt diabolus, & humani ingenij deprauatio.

Apologus de generatione, & ortu Magiæ.

Q. 3. Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ magiæ, & de eius libris.

Refellitur Agrippæ diuiſio.

Omnis magia iſta nititur pacto cũ dæmone.

Auctores qui de hac ſcripſerunt & ideò cauendi.

Zabulus, quis.

Barnabas Cyprius.

Item fictitij libri: { *Adæ. Abelis, Enoch. Abrahæ. Paulli. Cypriani. Honorij.*

De clauicula, & alijs libris Salamonis.

Tritbemij ſteganograph. Item libri Agrippæ, & recentiorum nominati & vetiti.

Q. 4. De baſi huius Magiæ, pactoque explicito, & implicito.

Probatur tale pactum intercedere.

Locus Iſaiæ c. 28. v. 15.

Alius Matthæi 4. v. 9.

Similitudines duæ huius pacti.
Dæmoni liberum fallere pactum.
Libellum offerunt Magi Sybillis.
Pacti expreſſi formæ, & genera, & exempla.
Grillandi error.
Communia his pactis ſolemnia.
Signa dæmonis, in his vetuſta & noua.
D. Irenæi locus correctus.
Promiſſa ſimilia factis hæreticorum noſtrorum.
Quæ vtrinque vis huius pacti. & quale peccatum.
Pactum tacitum ſiue implicitum quale.
Quid dæmonem inducat ad pactũ & obedientiam?
Quam malũ ſit cum eo paciſci aut federari?
Quo pacto Chriſtus & Apoſtoli ſatanæ imperauerint?
Pacta hæc vana, inania, & periculi plena ſunt.
Theodori Maillotij factum.
Germanus à dæmone necatus.

Q. 5. Quibus indiciis diſcernendi effectus Magię ex pacto conuentu, ab effectibus phyſicis, artificioſis, miraculoſis?

Ratione diſtantiæ.
Ratione verborum, characterum.
Circumſtantiarum, rituum, obſeruantiarum.
Cauſæ à qua.

Q. 6. An hæc Magia habeat quoſdam effectus veros, & quo pacto dignoſcantur?

Effectus triplices ſunt, falſi, veri, mixti.
Exempla præſtigiatorum effectuum.
De Lamia & Menippo.
De Gelo & Mauricio.
De Paſete, & eius obolo.
Simonis Magi varia.
De Mago qui fecit à Domino cuncta vaſa frangi.
De Zytone Bohemo.
De herbis magicis.
Circulatoris cuiuſdam moderni præſtigiæ.
Verorum effectuum exempla.
Incantatio ſerpentum.
Signa Pſeudoprophetarum in Euangelio.
An Samuel per Pythoniſſam ſuſcitatus verè? Locus 1. Reg. 28. Eccl. 46. v. vlt.
De effectibus Magorum Pharaonis, Exo. 7. v. 11.
Quomodo virgæ mutatæ.
De effectibus mixtis, eò relata SS. exempla.
De duorum magorum certamine, ex Triezio.
Quomodo hi effectus diſcernendi, regulæ duæ.

Q. 7. An magi poſſint facere aliquod verum miraculum?

Opinio affirmatiua multorum erronea.
Miraculum & mirum quomodo differant & diſcerni debeant.
Non poſſunt miracula fieri niſi à ſolo Deo.

Mira-

Digitized by Google

Miraculis efficaciter fides probatur.
Elizabethæ reginæ Angliæ curatio ſtrumaria.
Non poſſunt Magi facere abſolutè mira. locus pſal. 71. v. 18.
Poſſunt facere mira quæ ſint reſpectu noſtri.
De partu feminarum in regno Neapolitano, quarum fœtum ranunculi præcedunt decretorij.
Cur Nero non potuerit quidquam miri per Magiam?
De miraculis Antichriſti. Item hæreticorum Caluinianorum &c.

Q. 8. Quo pacto magi per diabolum hæc mira perficiant?

Quæ poſſit per motum localem.
Non poteſt integrum elementum loco mouere.
Firmiliani locus explicatus.
Celeritate mentitur transformationes, vt Iphigeniæ & aliorum gentiliũ.
Actorius hanc fraudem in Theuycia detexit.
Quæ poſſit applicando paſſiuis.
Quo pacto hic dæmon ſit cauſa, & quo modo conſideranda tum vis naturæ accuratè inueſtigatum.
Quæ faciat mira præſtigioſè.
De triplici modo deceptionis, per mutationem obiecti, medij, vel organi.
De mutatione multiplici obiecti. varia exempla.
Per foramen ad latus videntur imagines, quæ ſunt nudæ & inconditæ lineæ.
Paleæ & iunci immoti videntur ſerpentes ſaltitantes.
De mutatione medij.
Vt præſentes videantur eſſe ſpectra.
Videantur habere capita aſinina.
Denarius in ſcutellæ fundo videatur eſſe in ſuperficie.
Gallinaceus habens feſtucam videatur trabem trahere.
Claudia veſtalis quomodo nauem zona traxerit?
Variæ apparitiones per conſpicilia.
Res videtur præſens cùm ſit abſens & remota.
Viſio philoſophi apud D. Auguſtinum qualis.
De deceptione ratione organi.
Vt res abſentes videantur præſentes.
Vt quod vnicum videatur geminum.
De aoraſia Sodomorum, Gene. 19.
De præſtigijs Zedechiæ Iudæi.
Regula ad diſcernenda præſtigia à veris effectibus.
Quomodo faciant videri repente flumen in cubiculo.
Videntur equos vocare, & reſtituere.
Videntur magnos ſerpentes immittere vt fecit Michael Sicidites.
Eonis hæretici præſtigiæ.
Iacobi Melſtinski Poloni feſtiuæ ſycophantiæ per ſimulata miracula.
Circulatoris præſtigiæ apud Apuleium.

Q. 9. Quam admirandos effectus veteres magis tribuerint?

Quid Saxo Grammaticus de Magis ſeptentrionalibus.
De Lappis, Finnis, Biarmiis.
De tartaris quibuſdam
De alijs famoſis Magis ſingulis. — *Zoroaſtre. Doſitheo. Simone. Pythag. Orpheo. Baiano. Ollero.*
Item, Ericus Rex Gotthorum, Apollonius, Iulianus, Manethon.
Apuleius, Regina *Copa*

Iam

Digitized by Google

Iam olim quædã ſagæ dictæ Reginæ, *Pamphila Hypatenſis.*

De effectibus magicis, herbarum, lapidum, gyenæ.

Vis Magorum apud poetas, Empedoclis, Moeridis.

Circes, Carmentis, Medæę, de alia quadam Tibulli.

Ala Petronij, & Nemeſiani. Folia & Canidia

De Erichto Lucani & alijs Theſſalis. De Medæa ex Senecâ, de aliâ ſagâ quadam, Alectô.

Q. 10. Quid poſſint Magi circa leges naturæ & ordinem vniuerſi?

Non poſſe contra has leges vel ordinem vniuerſi. Exempla.

Non poſſunt vllam formam ſubſtantialem vel accidentalem immediatè producere.

Nec creare. nec ex quolibet facere quidlibet, nec quouis inſtrumento quemuis effectum, nec eodem tempore.

Nec in inſtanti operari.

Nec vacuum producere.

Nec infinitum producere. nec eſſe vbique. Locus Tertulliani explicatus.

Non poſſunt tollere connexionem neq; conſeruationem partium vniuerſi neq; agentium naturalium actiuitatem directè impedire.

Linteum ex Caryſtio lapide purgatur igne.

Adamas impedit actiuitatem Magnetis.

Lutheri error de halone, corona, &c. de ignibus Aethnæ. Medeæ ignes.

Marci Ieſuati miraculum.

Ieſuati alij à Ieſuitis.

Abbatis locus correctus.

Fumi error.

Balæi error.

Papyrij Maſſoni improbus error cum hypocriſi.

De flammis non vrentibus ſeu fatuis ignibus, latè.

De igne ad aquas Stantias.

De albo igne S. Thelmi, in naufragij metu.

De flammis loquentibus.

De brachijs & digitis ardentibus ſine noxâ.

De Aethnæ ignibus non liquantibus niuem.

De cribro Tucciæ non effluente. De flãma non conſumente Iouis Apameni templum.

Q. 11. Quæ magorum poteſtas in orbes cœleſtes, ſydera & elementa?

Aug. Thuani error.

Nec cœleſtem motũ vel ſyderũ curſum impedire, vel ea corrũpere poſſunt.

Non poſſunt Lunam detrahere cœlo.

Vnde orta fabula De aſino qui Lunam putabatur bibiſſe.

Non poſſunt integrum elementum loco mouere vel deſtruere.

Idem de cæteris partibus vniuerſi præcipuis.

Poſſunt terram mouere, ventos ciere. De dolijs duobus Brachmanum. So pater magus ideo ſupplicio affectus.

Poſſunt procellas & tempeſtates, & nymbos producere, & ſedare.

Cleonis fuere ſpeculatores grandinis, & quomodo auertebant.

Seneca reprehenſus. Recentiores refutati qui eum ſequuntur.

Regula, quomodo in S. S. Deo tribuantur, quæ homines quoque poſſunt.

Vlrici Molitoris error, & Burchardi locus.

Locus

Digitized by Google

Locus Iob. 1. & alius Exod. 9. & alius Apocal. 7.

Magi tempeſtatem ſedarunt tempore Xerxis.

De Finnis ventos vendentibus.

Ariſtæus Eteſias elicere docuit. Sed & ignem magi eliciebant. Hypæpis ritus nouus Strigid. in Lotharingia.

Hiſtoria de ruſticella Treuirenſi. Mos vetus ſorobiculam fodiendi & commouendi. ſceleſtiſſima ratio, qua quidam ſacrificus in regno Neapolitano tempeſtatem excitauit, ut hoſtes obſidionem ſoluerent. Propertij locus explicatus.

Ritus trahendi ſacras imagines in flumen & malè tractandi vnde manarit? Conſtantinopolitanorũ factum.

Explicatus Canon Concilii Braccarenſis Primi.

Fulmina ciere poſſunt.

Poſſunt tenebras inducere. fecere Tartari.

Poſſunt aerem contagione inficere. tetrum odorem excitare.

Fecere magi Perſici, vt Marutham calumniarentur.

Poſſunt fontes producere & ſiccare, fluuios ſiſtere, aquas dirimere, &c.

Poſſunt per mineralia mira efficere, vt pluuias.

Q. 12. Quid Magi valeãt circa externa ſeu fortunæ bona?

Poſſunt
- *Greges & armenta perimere.*
- *Meſſes aliò traducere, vt Saga Treuirenſis lac.*
- *Meſſes & fructus perdere, & ſterilitatem inducere. Modi varii.*
- *Domos incendere. ut oppidum Schiltachium.*

Poſſunt variis modis nocere famæ alienæ.

De Triſcalino presbyterum diffamante.

De Moguntino dæmone.

Poſſe ſocios in conuentib. repræſentare, ſed non inuoxios & curè Sic infamauit B. Siluanum, S. Kunigundem B. Euſtochiam Patauinam.

Vicinas tempore S. Germani.

Per energumenos interdum diffamantur, vt quidam in German. & Dorotheus Abbas.

Quæ conuiuia exhiberi poſſint & ſoleant. Ficta Brachmanum, Paſetis, Scotti. Vera & qualia ordinariè.

Cur ſal & panis ſoleant deeſſe.

Poſſunt carceribus & vinculis eripere. Hiſtoria Friderici Auſtriaci. Appollonius ſeipſo eripuit Veſtales mancipia fugitiua ſiſtebant.

An in bellis ad victoriam poſſint momentum adferre? probatur poſſe, ſi Deus ſinat. Probatur exẽplis multis Septentrionalium, & tartarorũ: Lucenſium, Chinẽſium. Noema numen & ſaga Epheſior. Chryſamnes Hunnorum. Sed ſæpe Deus non permittit, & tunc Diabolus ſuos fallit vt Magnentium, Erricum Regem Sueciæ, Hadingum Ferrantem comitem Flandriæ. Guidonem Iuliacenſem. Iuuenem quendam Bohemum, Frid. Stuphium.

Innocentius Papa noluit per Magos ab obſidione liberari. Allobrogum Comes reſpuit auxilium Magi, & eum gladio necauit.

Poſſunt dignitates et honores procurare. De Martino 2. De Silueſtro 2. De Bened. 11. Ioan. 12. 22. & de Greg. 7. de libro Cardinal. Benonis.

Digitized by Google

De Theoph. vicedomino. de Stuphio. de Barone Raitzio Britanno, Duce Aurelianenſ.
Poſſet Deo permittente veros theſauros & diuitias largiri, & cur Deus non permittat: ſed ipſimet ſemper ferè ſint valde inopes.
Pſellus & Dambauderius explicati. Quomodo dæmon materiam & formam monetæ poſſit producere? quomodo potuerit Deus per Angelos creare mundum? exempla varia deceptionum, & cur dæmon nolit etiam quando poteſt veras vel multas largiri pecunias.
Exempla malè pereuntium qui ſic theſauros quærebant. Græculus quidam, Marcianus, & alius Baſileæ, & Anaſtaſius, Piſani quidam. Grillandi ſententiæ.
Saraceni cuiuſdam factum. Malindenſium ſuperſtitio quædam.
Caroli V. Imp. laus reſpuentis talia.

Q. 13. An magi valeant incantare animalia bruta?

Poſſunt, vt Atyr, Medæa, Nigritę, Marſi, Peruani, Andini.
Locus D. Hilarii explicatus conciliatus cum aliis partibus.
Saltzburgenſis Magus à ſerpente necatus.
Locus Pſ. 57. v. 5. & Ierem. 8. v. 17.
An idem poſſint in alia animantia? D. Auguſtini locus explicatus.
Magus tantum funiculo domans, Grillandi error.
An colores queant immutare. Aquarum varia miracula, fontium, fluminum.

Q. 13. An arte ſua poſſint aliqua mixta producere?

Poſſunt imperfecta viuentia, vt inſecta. quomodo id ſoleant facere? Anſeres Scoticos imperfectos, an perfecta animalia poſſint. mira ex Guilh. Paruo. Canes reperti viui in lapide imperuio
Monſtra quædam inſolita & quomodo? de Monſtro Baſileenſi, & de Saxonicis.
De natis ex commiſtione hominum & ferarum. hominis cum elephanto, Leone, catto, cane, porco. mirus partus mulieris Auguſtanæ. de muliere Luſitana quæ ex ſimio duas proles peperit. Gottaici Reges ex vrſo.
Sianitæ & Peguſiani ex carne orti.
Refutata & explicata hæc omnia.
Monſtra ex hominibus & ſimiis.
De viro qui putabatur ex vacca natus diſquiſitio.
Cæſalpini opinio de homine ex putrefactione examinata.
Monſtra ex diuina vltione.
Decomenſes caudati.
Angli caudati.

Q. 15. An ſint vlli dęmones ſuccubæ & incubi, & an ex tali copula proles naſci queat?

Probatur ſolere hoc dæmones, & agere & pati.
Probatur poſſe ex incubo dæmone naſci prolem, & explicatur, quo id modo fieri queat.
Dæmones inter ſe non multiplicantur, contra Niſſenum. non habent corpora aerea, contra Caietan. Nec etiam proprium ſemen, contra Tertullian. Ioſephum & alios veteres.
Sententia Chryſoſtomi & Caſſiani explicata.
Reſpondetur contrariis argumentis.

exem-

Exempla natorum ex tali commixtione, Semidei Gentilium, Merlinus, Hunni, Cliuiæ duces, Iaponum Xaca, muliercula Louanienſis, & alii multi. Corocoton.
Ex diuerſa ſpecie poſſe aliquid naſci.
Marci Epheſii argumentum refellitur & explicatur.
Ex ſuccuba dæmone prolem ſuſcipi non poſſe.
De Meluſina, & ſtemmate Comicum Pictauorum, & Andegauenſium. de Bauari nobilis vxore reſuſcitata, & poſtea euaneſcente. De Cambionibus ſeu vagionibus.
De puero Gallæco ſeu Aſture.
Quomodo Dæmon virginem poſſit illæſo clauſtro impregnare? Non poteſt idem in partu.
Caluiniſtæ virginitatem adimunt Deiparæ.
Explicatur narratio Niderii de Virgine Bambergenſi.
De miris aliis conceptibus; Hebræorum fabula de filia Ieremiæ & nepote eius.
Dęmones cum ſagis interdum exercere libidinem præpoſteram.
An gigantes à dęmone produci queāt. fuiſſe Gig. probatur.
Gigas Antuerpienſis defenditur contra Goropium.
Siculi Gigantes, Britanni & alii.
Pigmęinè poſſint produci? fuiſſe, et quales. de hodiernis in Peruuia. Ezechi. c. 27. v. 11. explicatum.
Q. 16. De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit illarum de loco ad locum translatio.
Auctores ſententię negantis refelluntur, ſolutis argumentis. Illuſionum varia exempla.
Subſtitui loco abeuntium aliquid.
Explicatur locus lib. de ſpiritu & anima. ca. 28.
Item c. Epiſcopi 26. q. 5.
Nauarrus explicatus.
Auctores ſententię affirmatiuę: hæc multis probata.
Coguntur ſagæ adeſſe conuentui, probatur exemplo quodam ex Grillando.
Deſcriptio conuentus ſagarum, & ſollemnia adorationis conuiuii, choreæ &c.
Sacrilegia, inunctiones, translatio &c.
Cur dæmon vnguento utatur ad tranſuectionem, quæ vis vnguento inſit.
Loca Matt. 4. verſ. 8. & Luc. 4. verſ. 9. παραλαμβάνει
Ad transferendum æqualis vis dæmonis & boni angeli contra Vlricum Molitorem.
Exempla varia translationum dæmoniacarum, prædictæ futuræ tempore Antichriſti Anglicum vetus exēplum.
Doctoris Edelini Mons Veneris. Puerulus Auenionenſis. Maſguillon quid.
Simon Magus, Aaaris, Badudus, Ericus.
Berengarius, Angla venefica, Comes Matiſconenſis.
Puerulus quidam, Lucretia quædam. & alia mulier Sabinenſis.
De puella Bergomati. De muliere vallis Tellinę.
De Hollando. De Lotharingicis ſagis variis.
Probatur hęc nō potuiſſe eſſe illuſoria et phātaſtica. Iudicis curioſi ſupplicīū

De

De S. Spiridione vertente ſerpentem in aurum, & aurum in ſerpentem.

Q. 19. An magi poſſint facere beſtias loqui, & an intelligant vocem beſtiarum?

Quo pacto bruta & res inanimæ, Angelorum opera, queant loqui? & quo pacto nobis de hac tali locutione loquendum ſit.

De aſina Balaam Num. 22.

De angelo in rubo alloquente Moſem & Eſdram Exod. 3. v. 2. Eſd. 4. v. 14.

De filia Spiridionis ex ſepulchro loquente.

De cadauere Macarij iuſſu indicante homicidam.

De caluaria eidem loquente.

De Africæ confeſſoribus loquentibus ſine lingua.

De Angelo Sacerdote.

De capite loquace inter cadauera Hungarica poſtulante confeſſionem, mira hiſtoria, contra hæreticos. cui ſimilis alia citatur.

Pſeudo miracula gentilium varia in hoc genere.

Caput homicidam indicans. Orpheus mortuus Cyro prædicit exitium. Narratio mira de Polycrito. Publij Romani caput vaticinatur.

Columbæ locutæ, Vt & quercus Dodoneæ, Argus carina, equus Achillis, Vlmus Gymnoſophiſtarum, Cauſus flumen, canis Simonis Magi, & alius Franciſcæ Senenſis: Theotecnus ſtatuam Iouis fecit loqui.

Nulla creatura poteſt facere, vt bruta vel inanima intelligant, quæ loquuntur: benè tamen, vt apte ſuo tempore, & artificioſè id faciant.

De ſerpente Epidaurio, de Apollonij Leone, de aſino Cayri. De Greta Ezlingenſi. voces in vteris prægnãtium. Brutorum voces vt edat homo, facile facit dæmon. Magi quas brutorum voces queant intelligere, quas non?

Porphyrij locus de Apollonio.

An beſtiæ ſe inuicem intelligant?

Exempla elephanti, ſcorpij, piſcium.

Q. 20. An intelligentiam diſcurſiuam queat dęmon brutis largiri?

Contra multos, beluas nec rationem, nec prudentiam, nec prouidentiam, nec diſcurſum, nec ſapientiam habere.

Quid Galen. vocet ἐνδιάθετον λόγον, *contra Eraſ.*

Cardinalis Hoſius explicatus.

Sunt quædam in illis rationem & prudentiam, & prouidentiam imitantia. Quomodo ſcriptores intelligendi qui rationem videntur tribuere & prudentiam.

Quomodo animalia tendant in ſuum finem, & an eum cognoſcant.

Alius eſt finis rei particularis, alius vniuerſi.

Pulcher & acutus diſcurſus Hieron. Fracaſtorij.

Q. 12. An poſſint dæmones facere vt homo non ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat, aut inediam ferat?

Iamblici locus notatus.

Cur Deus ſolitus permittere, vt Martyres gladio necarentur; quos à beſtiis, flammis, & ſimilibus

Digitized by Google

libus præſtiterat illæſos? Locus ad Heb.11.v.34.

Superſtitioſa quibus aliqui ſe putant inuulnerabiles. arma incantata. Crucifixus compunctus. Camiſia inferni. Orat. Leonis Papæ & Carol. Magn.

Exemplum cuiuſdam Quirini Belgæ, ſic decepti. Item alius Scafii Heluetij.

Vnde fiat, vt quidam malefici tam fortiter & contemtim ſuſtineant tormenta.

Cauſæ tres.

De ſtigmate quod ſagis dæmon imprimit. & mirum de ſtigmate Ioan. de Vaulx. & alia quædam exempla.

De diuturno quorundam ſomno diſquiſitio; ruſtici Germani, ebriorum in Apæturijs, Epimenidis, Heroum Sardorum, Septem dormientium.

Quo pacto contingat, vt quis diu perferat inediam de herba Coca, Scythica & alijs.

Locus Hippocratis.

Exempla vera, de Anglicana puella. Sacerdote Gallo. puella Spirenſi.

De ſanctorum ieiuniis miraculoſis, Bacconus refutatus.

Q.22. An magicis artibus opera dæmonum ſexus mutari queat?

Exempla eorum, qui ex mulieribus facti viri: vetera ex Plinio & Gellio, & Hippocrate & alijs.

Gallina in gallum conuerſa. Iouianus in Neapolitana Hiſtoria & Sabellicus multa exempla ponunt, quæ in Italia contigerunt.

Alia duo mira ualdè, quæ in Hiſpania. Aliæ duæ apud Fulgoſum, vt & duæ olim apud Phlegontem.

Alia in Picardia.

Ratio naturalis qua hoc contingat.

Suſpicio, hos androgynos factos. Si fit natura, poſſe à dæmone id procurari.

Exempla dæmoniacæ commutationis per idola. Non poſſe ex viro fæminam fieri.

Auſonij locus de hac re non credibilis.

Opinio auctoris. de hyæna.

Q.23. An dæmon poſſit ſeni iuuentam reddere?

Problematicè deciditur, quo ad accidentia, quæ ſenium à iuuentute diſcriminant, poſſe.

Explicantur Ouidij, & poetarum dicta de tali Metamorphoſi.

Locus pſ.102. v.5. & Eſai.40. v. fin. de aquilæ iuuentute. Serpens cum liberide ponit ſenium.

Fabula de aſino ferente poculum iuuentutis. Corui candidi.

Exempla ſenum, iuuentuti reſtitutorum hiſtorica.

Tarentinus quidam ſenex. Et alius Rioſanus. Et abbatiſſa Monuedrienſis.

Indus quidam. Fons in Bonica id præſtans. alius in Lucaia.

Vitæ humanę periodus quæ & quomodo intelligenda.

Locus Geneſ.6. v.6.

Locus Deutero.31. v.2. Valeſius reprehenſus.

An humidum radicale poſſit reparari?

Quod ita, non tamen poſſet ſic vita æternari.

De ligno vitæ locus Geneſ.2. v.9. expenſus.

Q.24.

Q.24. Quid magia poſſit circa animam quamdiu illa corpus ſuum informat?

Quid poſſit inſenſus externos.
Sardiryolis.
Achæmenidon.
Adamantis.
Otriuſſa.
Potamantis.
Theangelis.
Manicum Solanum.
Gelotophyllis.
Oenothetis & ſimiles.
Quid in ſenſum internum, maximè phantaſiam.
Quid in appetitum concupiſcibilem et iraſcibilem.
Concupiſcentiæ motus non ſunt peccata contra hæreticos.
Quid poſſit in memoriam. Memoria mira Athalidæ, & Apolonii. Obliuio Sacerdotis Germani, & Simonis Turbaii Angli.
Quid in intellectum. Contrariæ operationes bonorum & malorum Angelorum.
Poſſitne dæmon artes & ſcientias intellectui inſerere, & quomodo? Exemplum tempore ſancti Norberti. Anabaptiſtarum hodie. Et Sagarum per vnctionem in Germania.
Modus & vſus vnguenti ex pueri corpore confecti.
Ritus promotionis ad magiſterium lamiarum.
Diſcutitur opinio eorum, & detegitur fallacia dæmonis. Hiſto. de P. Ignatio Loyola.
De Chryſantij Sardiani filio. Item Euage, Thynico, Amphiarao, Anu Pindari, Sopatra, recẽs de Romano Ramirez Moriſcone in Hiſpania.
Quid & quam modicum poſſit in voluntatẽ. Voluntas cogi nequit, cõtra hæreticos. Loc. 1. Cor. 10. v. 13. explicatus, contra quoſdã. Nec eos cogi poſſe, qui ſunt in Mortali. Nec impedire poteſt, ne ſagæ queãt pœnitere contra dubitationẽ Nic. Remigij. B. Angelæ de Fulgino vexationes in volũtate vehemẽtiſsimę.

Q.25. Quid diabolus queat in anima à corpore ſeparãda, ipſaque ſeparatione? vbi de exſtaſi & admirandis circa cadauera.

Exſtaſis naturalis, & dæmoniacæ modi. Lappiorum ecſtaſis mira. Olaus notatus. Errores hac in re Cardani, de ſpotino raptu. Virginis Cæſaraugustanę, & Magdalenæ Cruciæ raptus. Bodini error refellitur de aĩa corpus relinquẽte. De errore Armenio, de Ariſtea Proconeſio. De aĩa militis ex ore imagine muſtelæ egreſſa, & ingreſſa. Finnis, Hermotymo. Locus pſ. 115. v. 15. Qualis D. Pauli raptus? dubiũ, nec ſequenda deciſio B. Hildegardis. Aphreſia et ecſtaſis differunt. Error refellitur confundentiũ raptus diuinos cũ magicis. De raptu diſquirũtur ſcripta Mocenigi. quale ſit ſubiectũ raptus. Quę cã formalis. Quę finalis. Quæ efficiẽs, & q̃uo hæc duplex. Q̃uo cõcurrat intellectus agẽs. Raptas ſupnaturalis ex parte hoĩs eſt inuolũtarius. Exemplũ virginis Burgenſis. Nõ põt intellectus agens ſolus eſſe cauſa raptus efficiens. Deus q̃uo intellectus, & multa cognoſcit extra ſe. Auerroes ſuos inducit in graues errores. an raptus oĩs ſucceſſiuus. diabolus põt occidere hoĩes. Multa põt in

in cadaueribus mortuorum. Ut ſanguis fluat, vt cadauera non puteãt, nec putreſcant. Hoc etiam naturaliter fit, vt in cadaueribus Perſarum. Et vnde hoc proueniat diuerſæ cauſæ. De cadauere in Elæa. Itẽ ne cadauer comburi poſſit, quæ cauſa. Ut capilli & barba defunctorũ creſcant. Miraculum crucifixi Damenſis. Furor iconoclaſticus.

Miraculum in puero Lintzienzi.

Q. 26. An opera dæmonum fieri poſſit, vt ſpiritus ſeu animæ defunctorum viuentib. appareant?

Utrum animæ vnquam queant apparere. Et fuſiſſimè probatur pars affirmatiua contra Epicureos, Lauatherum & alios noſtri temporis hæreticos.

Sect. 1. *Notata temeritas Magij, Tiraquelli & aliorum.*

Gentilium priſca ſententia, etſi vana, pro nobis tamen. Patet verbis poetarum, patet ex Necyomantia, Et ritu animas pergrè mortuorum in patriam reuocandi. Violenter occiſos, eſſe vexatores ſuorum homicidarum. Remuria, Silicernia, culina; parentationes. Platonis & ſectatorum de hac re doctrina. Quid Genij, Lares, Laruæ, Lemures, Manes. Differentia animæ, vmbræ, ſimulachri. Exempla apparitionum à gentilibus tradita varia Lernum.

Sect. 2. *Philoſophia recta idẽ docet.*

Quomodo anima ſit in loco, & moueatur localiter. Conciliantur modi loquendi varij. Poſſet vera anima in pluribus locis eſſe, & quo pacto. Quomodo moueatur loco. Quomodo corpus ſubeat & intret.

Poſſe animas oculis corporeis, vel alio ſenſu percipi, & quomodo.

Cardani dictum ridiculum exploſum.

Cæſarij Ciſtercienſis dictum de forma animæ ſeparatæ perpenſum & explicatum. Viſio & viſum differũt. Apparitio triplex: Intellectualis, imaginaria, corporata, & quid ſingula. quo pacto fiat ſpiritualis, quo pacto corporea. An animæ ſeu ſpiritus defunctorum aliquando aſſumant corpora?

Moſes quo in monte Thabor modo apparuerit. Temerariè id dictum Auguſt. Thuarii, & iudicium de eius Tragædia. Item de ijs qui cũ Chriſto Domino reſurrexerunt.

Quando anima apparet in corpore aereo, an ipſa, an Angelus hoc fabricetur, & quo pacto? Item quomodo ſubeat corpus, & illud moueat.

Sect. 3. *Quo pacto doceat, & vtile ſit.*

Deum hoc aliquando permittere.

Eſt vtile ipſis animabus.

Locus 2. Cor. 5. v. 4.

Eſt vtile nobis viuentibus.

Quo pacto ſpiritus à dæmonibus, vel angelis bonis diſcernendi.

Iacobi de Chuſa liber hoc docens. Et alius Thyræi.

Regulæ ad dignoſcendum dæmonem ab angelo vel anima beati.

Quomodo diſcerni queat damnata anima à dæmone.

Quo pacto angelorum & beatorum ab inuicem.

Angelus apparuit Anachoretæ, in forma ſenis, D. Auguſtino in forma pueri.

Vt

Vt & B. Dorotheæ, alijs fortè habitu fœmineo, & in forma columbæ, Et alijs aquilæ.

Sect. 4. *Probatio ab auctoritate, Philoſophorum, Aſtrologorum, Chaldæorum, Mahumetanorum, Rabbinorum, Magorum, Indorum, Itẽ legum, & Iuris interpretum. Item ſacræ Scripturæ veteris & noui teſtamenti. 1. Reg. 28. Samuelis anima verè excitata defenditur. Refelluntur obiectiones Leloyherij. probatur exemplis Moſis, Ieremiæ & Oniæ. Locus, Luc. 24. v. 37. Io. 20. v. 19. Matt. 14. v. 16 Act. 12. v. 15. Gal. 5. v. 16. & 17. 1. Pet. 3. v. 19. & c. 4. v. 6.*

Sect. 5. *Probatio ab exemplis & auctoritate ſcriptorum, qui ſingulis ſæculis vixerunt. Oſtenditur eorum dicta ſimpliciter & citra mataphoram accipienda.*

Sæculo 1
- *B. Virginis.*
- *Chriſti Domini ſemel.* { *Petro.* / *Carpo.* }
- *B. Valeria.*

Sæculo 2
- *Apparere teſtantur.* { *Iuſtinus Martyr.* / *Tertullianus.* / *Origenes.* }
- *Apparue re.* { *S. Potamiena.* / *& alij.* }

Sæculo 3.
- *S. Maria virgo, & B. Ioan.*
- *Martyres Africani varij.*
- *B. Cyprianus.*
- *B. Petrus.*
- *B. Agnes.*
- *B. Agatha.*
- *Chriſtus Dominus.*
- *Petrus & Paulus.*
- *B. Virgo Maria.*

Sæculo 4.
- *Spiridion & Triphillius.*
- *Filia patri Spiridioni reſpondit.*
- *Duo Epiſcopi mortui ſubſcripſere.*
- *Explicatus Canon conc. Eliberitani.*
- *B. Virgo iterum cum S. Mercurio.*
- *Item S. Artemius.*
- *S. Fabronia D. Ammon.*
- *Iterum B. Virgo, & anima Latronis.*
- *D. Cæſarius. D. Paulus S. Mamano.*
- *Hoc tenuere B. Baſilius Nazianzen. & Nemeſius.*

Sæculo 5.
- *Apparuere.* { *D. Martinus.* / *S. Ioannes Baptiſt.* / *S. Geruaſ. & Prothaſii.* / *S. Ambroſius.* / *S. Eulalia.* / *S. Fructuoſus.* / *Latro quidam inſepultus D. Germano.* / *Felix Nolunus, & alii multi, vt Baſil. Mar. Euagr. philoſ. Gamaliel. S. Steph. Micheas & Abacuc. S. Zacharias Euthimius. B. Virgo cum SS. Ioanne Baptiſta & Euangeliſta. S. Iauuar. S. Apollinar. S. Cyprian. S. Eulalia; iterum S. Petr. S. Leo. S. Barnab. D. Hier. & explicatur* }
- *tenuere hoc*

D. Auguſtinus & explicatur.
D. Chryſoſtom. & explicatur.
Auctor epi. ad Cyril. de morte Hieron. Theodoret.
Damnatus quidã.
B. Virgo ſæpius. S. Ioan. Silentiarius.

ſeculo 6 — *Apparuere.* *D. Bartholomæus. Maced. Patriarch. Theodoric. rex. Neſtorius, & alij hæretici. Principes Apoſtolor. S. Stephan. S. Eutichius. S. Tetricus & ſocii Epiſcop. S. Sergius.*

Tenuere hoc ſeculo hanc ſententiã, Procop. Euag. & alii.

ſeculo 7 — *Apparuere.* *B. Muſæ apparuit Deipara SS. Iuuen. & Eleut. Theodor. rex, & monialis quæd. Paſchaſ. & Balnei Dominus. Iuſtus monac. Deipara apparuit S. Ildephon. S. Leocad.*
tenuere hãc ſñiam — *Greg. Mag. Grego. Turonẽ. S. Ildephõſus. S. Iſidorus.*

ſeculo 8 — *Apparuere.* *S. Suibert. deipara, B. Sabinus. ss. Euphẽ. & Glyceria, B. Tharaſ. s. Andr. s. Gertrud. D. Iacob. maior. Iulianus Pomerius, Venerab.*
tenuere. — *Beda. Conſtantinus epiſc. Paulus Diac.*

D. Iacob. Apoſt.
D. Maurilius.

Seculo 9 — *Apparuere.* *Pandulph. tyran. & dæmones.*
tenẽt — *Iulian. Tole. iunior Theophylactus.*

ſeculo 10 — *Apparent.* *S. Libuinus. ss. Pet. & Paul. B. Virgo. S. Mauric. D. Iaco. Euthim. Monach.*
Tenẽt — *Hug. Aetherianus*

Seculo 11 — *Apparuere.* *Chriſtus, Deipara BB. Apoſt. & multi angeli. D. And. B. Adimarus. Quidã amicus Dũſtani B. Odilo. Fauẽtini duo. Bened. 8. & 9. Greg. Canon. Pariſien. epiſc. Colonien. S. Benno.*
Tenẽt — *Petrus Damianus Guilhelm. Tyrius.*

ſeculo 12 — *Apparuere.* *Chriſtus. D. Iſidor. B. Virgo. Bened. X. B. Norbert. Gualdricus.*
Tenẽt — *Dodechinus. D. Bernard. Pet. Cluniacenſis. Ruper. & Honor. Auguſtodunẽ.*

ſeculo 13 — *Apparuere B. Vrſul. & innumeri apud auctores citatos & de Martino presbytero canonico Regulari Legionenſe eiuſque ſcriptis.*
tenuere hãc ſñiam plurimi. — *Vincent. Belluacẽſ. Cæſarius Ciſterciẽ. Helinandus Thom. Cantiprat. D. Tho. D. Bonau. & Guilhelm. Pariſ.*

Sæculo

ſeculo 14 tenuere hoc: *Scotus.Rich.de Mediauilla, Paludan. S.Antonin.Gerſõ, Iacobus, Cuſanus,*

ſeculo 15 tenuere: *Dionyſ.Carthuſia. & epiſc. Abulenſ. Toſtatus, qui omnes varia ſuppeditant exempla.*

ſeculo 16: *Tenuere & exempla retulere Catholici plurimi, ijdemq; viri doctiſſimi, in libris Theologic. Domin. Sotus, Peltanus, Caniſ. Maldonat. Bellarm. Valentia, Tyræus, Angles: in ſcriptis Hiſtoricis, Alb. Krantzius, Marul. Egnat. Sabellic. Fulgoſ. Iouius, Baron. Sigon. Oſor. & Maffeius.*

Varijs temporibus appa.: *Senior quidam excommunicatus, ſed martyr. Hiſtoria Vdonis Epiſcopi Magdeburgen. & Galeatij Sfortię. Alodiſii Imolenſis pater. Ferdinandus rex Neapolit. locus Guicciardini. Ioann. Picus Mirandulæ Comes. Marſilius Ficinus. Petri de Paz tribuni, Catharinæ Indæ exempl.*

Quæſtio de ſpectris ſimilis cauſæ Scaurianæ oſtenditur.

Sect.6. *Soluuntur argumenta aduerſariorum, Melanchthonis, Ioannis Riuij, Marbachii, Centuriatorum, & Lauatheri. locus Luc. 14. v. 26. Item 2. Petr. 3. v. 4. 1. Theſſal. 4. v. 15. Dormientes pro morientibus in Sacra Scriptura locus 2. Reg. 14. v. 14. Pſalm. 102. v. 15. & 16. Iob. 7. v. 9.*

Sententia Patrũ explicata: *D. Auguſtini, Anaſtaſii Niſſeni, D. Chryſoſtomi, & Theophilacti, & Tertulliani.*

Sect.7. *Dæmones non poſſunt exhibere veras defunctorum animas. Superſtitioſorum eſt, putare animas eorum, qui morituri dexteram porrexerint, apparituras. Periculoſũ paciſci cum moriente, vt appareat. Exemplum Sancti Lutgardis. Exemplum Monachorum Zamorenſium.*

Q.27. De Dęmoniorum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obijciunt.

Sect.1. *Naturalia quædam, habẽtur pro ſpectris. Ignes fatui, inſulæ natitantes, item ſiluæ, ligna putrida lucẽtia, Cicindela indica, Ignes concurrentes & compulſantes apud Syrtim, Auditus deceptiones. Echo, ſtatua Memnonis, murus Megarenſis, cauerna Britannica, D. Patricii antrum, Perſici montes.*

Artificialia, quæ pro ſpectris, vt αὐτόματα, *ſtatuæ Dędali, Archytæ, Archimedis, Boetii, aquila volans, triremis ex argento, hydraulica, fictitiæ ſpectrorũ uoces, Bonifac. VIII. coniugia his obtenta, à Scotis de Pictorum gente victoria, Teſtudines cum candelis, Abderitanorum iuuenum, Paluti ſeruuli, Simonis Athenæi, Mundi, Tyrannionis. Nectanabi, qui pater Alexandri Magni.*

Quale peccatum ſit in fictione Spectrorum. Ex ſenſuum vitio quædam habentur pro ſpectris, quæ non ſunt talia, de ebriis, Locus Prouerb. 23. & 33.

Digitized by Google

Oculorum morbi, vt ſuffuſio, halabol. arcuatus morbus. quibus ſui vmbra ſemper obſeruatur, alteratio oculorum ex inſpectione ſolis.

Auditus vitia in hoc genere, Phrenitis, & Corybantiaſmos ſpecies morbi imaginoſi.

Vitia ex auditu & guſtu, Coryza, Polypus.

Vitia ex phantaſiæ triplici læſione. de iis qui putant ſibi adeſſe tibicines, Exempla, vnum Theophili, aliud Argiui, tertium Abydeni, quartũ eius qui putabat naues omnes eſſe ſuas, quintum Taurominitanorum iuuenum putantium ſe pati naufragium, cum eſſent Agrigenti in diuerſorio.

Item de hydrophobia.

Vtitur his morbis dextre dæmon, & ſe immiſcet frequens.

Sect. 2. *Varia dæmonum genera, et ſpecies, ac ſtudia.*

Terreſtres vocantur, feræ, ſeu canes.

Lubenter vexant initia Religioſorum conuentuum.

Vt Diui Antonij, Diui Simeonis, ſancti Norberti, Societatis Ieſu viuo adhuc P. Ignatio, & eius virtute precum ceſſantibus terriculamentis.

Diſputatio de ſpeciebus Dæmonum, & diſtinctio à Tritbemio propoſita, diſcuſſa, explicataq; fuſiſſimè.

De igneis: an ſint? Auguſtini locus.

De aereis, & quæ illorum natura.

De terreſtribus, & variæ ſpecies iſtorum & ſtudia.

Hellequini familia. locus Petri Bleſenſis.

De aquaticis, varia horum ſtudia & apparitiones.

De ſubterraneis: ſpecies & ſtudia iſtorum.

De Sibylla Nurſina raræ quædam fabulæ.

Dominicus Mirabellius.

Theſaurici dæmones. Mammon.

De Lucifugis.

Aſmodeus. locus Gen. 31. v. 24. varij errores Tritbemij in his refutati.

Nomina Græcorum, Hebræorum, Latinorum, Hiſpanorum, Gallorum, Italorum, &c.

De Hecate, & Empuſa, de Plutone ſeu Orco, & Pluto, & Serapi, & Mammona, Charon. Cerberus.

Luctatores dæmones, vt Temeſius.

Alaſtor, qui & exterminans, & Nemeſis.

Locus Apocal. explicatus & à deprauatione ſeruatus contra Bezam, Apoc. c. 9. v. 11.

Primaſii & Ausberti error.

De Satyris & Fauno, varia eorum in Sacra Scriptura nomina, onoſcelides, piloſi, ſirenes, onocentauri, lamiæ, & alia huiuſcemodi.

Eorum tripudia.

Locus Pſal. 90. v. 5. & 6. de dæmonio meridiano.

Refellantur Nouatores.

Dæmon meridianus, & dæmon deſerti, pro ferociori, idem. & cur, dæmones deſertis gaudent.

Locus Iob 1. v. 19.

Dæmon in meridie ferocior & importunior.

Pan dæmon meridianus.

De Ruſſiæ dæmone meridiano.

Cum inuadente peſte cernuntur ſpectra dæmonum.

Digitized by Google

Vt ſub Iuſtiniano.
Conſatenſe ſpectrum in India.
De Empuſa & onoſcelide, ſeu onocentauro.
De nocturnis dæmonib. & Lucifugis.
Locus Senecæ in Oedipo.
Locus Gene. 32. v. 24.
De Lilith.
De incubo.
Et locus Hymni Ambroſiani.
De pane, cur Inuus dictus.
Locus Caſſiani explicatus.
Nulli dæmonum amant homines, omnes odere.
De Ephialte morbo, de Mare, ſeu coquemare, Eurynomus. Sphinx: & quid.
Harpyæ. Gorgones. Sirenes, Eumenides ſub Pœnæ, Nimpharum omnia genera. quos morbos huiuſmodi dæmones inferant, qui Nymphati, Ceriti, attoniti. pauidi. vexati vano metu.
Nutricum mormolycia, Acco, Alphito, Mormo.
Gello, & Gilo diuerſæ.
Nicephori locus notatus.
Lamiæ, quid.
Striges, Læſtrigones. Aluen.
D. Hieronymi locus explicatus.
Piloſus ſeu Zahir. cur templis gentiliū affixæ ſpecies leoninæ.
Variæ formæ animalium, in quibus Diabolus apparet.
Beelzebub. Noctua Athenienſis.
Serpens Epidaurius. Miræ apparitiones factæ cuidam conuerſo in Francia.
De ſpectris acierum, caſtrorumq; militarium: quæ oblata, S. Norberto.
S. Guthlaco, Monaco Limpurgio.
Leloyberij ſententia improbata.
Duæ viſæ prope Montenakum acies.
Duo armigeri temere ad videndum propius acceſſere.
Miles Rhenanus à talibus Ieroſolymam vectus & redux.
Ante Naclam Poloni propter Quadrageſimæ ieiunium violatum à ſpectris decepti cladem accepere.
Familia Hellequini.
Quouſque ſe vis talium militum porrigat.
Spectra matronarum & puellarum varia. Ruſſiana matrona, Sibyllæ albæ, Dominæ nocturnæ. Dominæ bonæ & regina Abundia. Fatales Nymphæ. Meluſina, Alcina, Morga.
Spectra gigantæa denūciantia peſtem, bellum & ſimilia mala.
Spectra ſolita certis locis turbas dare, & vexationes exhibere, vt Temeſius dæmon, & alij paſſim, citantur nomina & loca.
An conductam domum propterea liceat relinquere?
Quæ veræ cauſæ huiuſmodi inquietationum exemplis oſtenſum.
Quo pacto ſpiritus poſſunt ſaxum vel lapidem iacere?
Spectra famulantia, in Boruſſia Koltri ſeu Koboldi, Sueonum Trulli, Gutelkens, Kabbauterkens.
Eros & Anteros. Moniani virunculi in fodinis. Dæmones metallici.
Combali. Dæmones non ſunt animantia contra Georg. Vallam.
Theophraſti Paracelſi hæreſis de quatuor hominum ſpecieb. confutata.
Dæmonum theſauros cuſtodientium ſpectra.
Fugarunt Cabaden Perſarum Regē.

Theſaurus Baſileenſis.
Cur ficta fabula cuſtodis aureorum ma-lorum, & aurei velleris: & in theſauris cur ſoliti poni ſerpentes aurei. Magus theſaurum quærens oppreſſus.

Q. 28. Quomodo poſſit dæmon cum ſit inuiſibilis ſe viſibilem corporeis oculis exhibere?

Sect. 1. *Quo pacto poſſit aſſumere, & mouere cadauer aliquod, & in illo comparere.*
Poteſt illud ſic temperare, vt ſenſum tactus fallat.
Locus Luc. vlt. v. 39.
Cur hæc cadauera ſentiantur frigida.
Illuſio militis cuiuſdam.
Hiſtoria Polycriti, & alia Machatis & Philenij.
Phlegontis laus.
Baltazus dæmon ſic apparuit.
Agrippæ facinus ſimile, & aliorum aliquot exempla.
Sic etiam plerumq; ſagarum amaſij.
Sagarum odor cadauerosus vnde?
Sect. 2. *Quo pacto poſſit ſibi formare corpus ex elementis, & in illo moueri & apparere.*
Non aſſumit ex ſolo aere.
Error Magorum Mantenſium.
Poteſt exhibere ſolidum & palpabile.
Locus Geneſ. 19.
Locus Virgilij.
Dæmō ſæpe apparet in forma vaporis
Dæmoniacarum apparitionū exēpla.
Fratrum Tarquiniorum.
Athenodori, Facij Cardani, Philippi Melanchtonis colloquia cum dæmonico ſpectro.
Perſæ inceſtuoſi. & alia plurima. & quotieſcunque euaneſcunt.

Diſcrimen harum duarum aſſumptionum.
Unde proueniat facilitas molis augendæ, & minuendæ in ſpectris?
Genus mirum per ſtatiunculas ſeu figmenta.
Sect. 3. *An dæmon poſſit tam accuratè corpus effingere, vt nullo ſigno queat dignoſci?*
De ſignis quibus dæmon dignoſcitur.
B. Alberto obiectum ſpectrum.
Cur nondum viſus in forma agni, vel columbæ. Cur in formis, hirci, canis, catti, equi, mulę, veſpertilionis, Galli gallinacei; & innumera alia.
Sabir cur dæmon. [illegible] *& Follon, ſeu Fatuellus.*
Itē in forma Dei, vel Chriſti Domini, vel Angeli: humana formā induit omnis conditionis, ſexus, ætatis: probatum id exemplis.
Qui defectus vt plurimum in eius apparitionibus.
Cur morientibus ſemper adeò terribilis appareat.
Quomodo loqui poſſit in corpore aſſumpto?
An poſſit audiri & videri tantum à quibus vult ipſe?
Capita ſeu caluariæ quæ loquelam imitata, exempla vetera, nouaque, quomodo ſit hæc locutio?
Sect. vlt. *An liceat procurare vt appareant nobis ſpectra?*
Cur antiquis tam crebrò dæmones viſi nobis tam rarò?

Q. 29. An diabolus poſſit facere, vt homo verè reſurgat?

Sect. 1. *Errores hac de re varij.*
Animalia quæ naſcuntur ex putrefactione, poſſet viuificare.
Vicilicinus auis.

Per-

Perfectiora non poſſet.

Idem numero reproducere non poteſt.

Non poteſt facere, vt anima vnius bruti migret, vel informet corpus alterius bruti.

Hominẽ nullo modo poteſt viuificare.

Poſſunt ſimulatas reſurrectiones facere ſubintrando in corpora.

Louanij id olim Cornel. Agrippa curante factum.

Sect. 2. *Diſcuſſa exempla falſarum reſurrectionum. primò fabuloſarũ: deinde cæterarum Gentilium: vt Galieni, Zaclæ, Apollonij, Simonis Magi, Enarchis.*

Mirum exemplum, &c. recens ex Nicol. Remigio.

Mortuus amplectens Comitem Richardum.

Populi Lucomoriæ quotãnis rediuiui.

Dæmonum in his fraus.

Aliquãdo ſubſtituit alios ac ſupponit.

Aliquando ipſe corpora ſubintrat & mouet.

Apulei, Platonis, Philoſtrati loca.

Aliquãdo fingit mortuos, qui nõ ſunt.

De morbis, qui faciunt, vt quis mortuus appareat.

De bobus quas ſtriges putãt reſuſcitari

Ioannis Duns Scoti mors.

Chriſti Domini & Sanctorum reſuſcitationes, quo pacto ab his morbis diſcernantur.

Q. 3. Quid magia poſſit in ipcacodæmones.

Sect. 1. *Battiadis & Campeſtris libri.*

Quam vim habeant boni Angeli in malos.

Quam cacodæmones in inuicem.

Species eorum. (pompi.

Pithonici, Paredrij, Catablici, Oniro-

An ſit ſubordinatio inter malos genios

Iob. locus c. 9. v. 22.

Caſſiani locus.

Locus ad Epheſ. vlt. v. 12.

Certamina Magorum.

Vnum in Burgundia.

Secundum in Anglia.

Tertium in Germania.

Quartum in Bohemia.

Quintum in Suecia.

Sextum in Dania.

Septimum in Græcia.

Sect. 2. *S. homines quantam vim acceperint magos & dæmones compeſcendi. vis exorciſmi.*

Salomonis exorciſmi quales.

Locus Luc. 11. v. 19.

Dæmones à Magis non coguntur, ſed ex pacto obtemperant tantum.

Magi vim non habent eliciendi manes vel ſpectra.

Varia exempla.

Inprimis Ioannis Teutonici. (ſtodes.

Nec habent vim euocandi vrbium cu

Sanctis vis iſta quandoq; conceſſa.

Sect. 3. *Res corporeæ, vt herbæ quadam, thura, vnctiones & verbera, quam vim habeant in dæmones accuratè diſputatum.*

Errores hac in re varij infidelium: ſed & abuſus Catholicorum exorciſtarum quidam.

An flagra obſeſſis infligenda.

An balnea proſint?

Quid rutã, cornucerui & ſimilia.

Locus Ioſephi explicatur.

Locus Tobiæ c. 6. v. 8.

Chriſtus cur dictus ἰχθὺς.

Proſperi locus.

Locus 1. Reg. 16. v. vlt.

Nec dæmones certis rebus ligari, aut locis includi per Magos queunt.

Vana hac in re ars Hermetis.

Peri-

Periculoſum tales habere incarceratos.

Probatur vno exemplo, quod in Germania contigit.

Factum ſigno crucis ſecurè à S. Lupo Senonenſi.

Satanam ligatum quid in S. S. locus Apoc.9.v.14.& 15.& 20.v.2. Tob.8.v.2.

A Sanctis quomodo dæmones ligari queant.

Locus D.Hieronymi.

Locus Euſebij.

De Paredris illos ſponte ſeruire, ratio ex teſtato. & quam periculoſum id ſemper.

Exempla varia, in his vnum mirum militis Germani.

FINIS.

MAR-

Digitized by Google

MARTINI DELRIO

MAGICARVM DISQVISITIONVM LIBER SECVNDVS,

QVI EST *DE MAGIA DAEMONIACA.*

Præcipua hæc operis noſtris tractatio eſt, & ideo pluribus Capitibus, ſiue Queſtionibus, luculenter, quoad potetimus, diſcutienda. Sit,

QVAESTIO PRIMA.

An ſit aliqua Magia dæmoniaca?

QVI *dæmones eſſe negant, etiam hanc eſſe negarunt* cum Sadducęis, Democrito, Ariſtotele, Auerroe & Simplicio, *quorũ ſntẽa & ipia, et hæretica.* Nam & *dæmones eſſe & dæmoniacam Magiam*; quæ nec induſtria aut artificio hominũ, nec naturalibus cauſis, ſed immateriali quapiam & ſeparata virtute nititur, hoc & ſacræ Scripturæ teſtimonijs, & omnium ætatũ memoria atque experimentis tam eſt cõpertum, vt velle probare, nihil ſit aliud quàm lychnis accenſis meridianæ luci opitulari. hoc probant cum B. Aug. Theol. Cathol. oẽs *a*, & Philoſophi plerięs, Triſmegiſtus, & Pythagoræi; ex Platonicis, Pſellus, Plotinus, Proclus, Iãblicus, Chalcidius & Apuleius; ex Ariſtotelicis, Theophraſtus, Ammonius, Philoponus, Auicẽna & Algazel. Anne dare rũſa de furtis occultis, & de theſauris; conſequi ſcias nõnullas ſtatim, & ſine labore addiſcẽdi, & ſubtrahere corpus pręſens oculis videntium, & innumera huiuſmodi, queunt reduci ad vllam aliam cauſam; quàm intellectualem aliquam & ſeparatam naturam? Denique ſcimus Salmanticæ, & in Italia, ad lacum Nurſinum, & in ſpelæo Viſigniano, adhuc auorum memoria huius Goetiæ celebres ſcholas fuiſſe *b*.

a Aug. li. 11. de ciu. Dei. c. 6. D. Th. li. 3. contra gent. c. 104. & qui optime, Victoria, de Magia, nu. 9.

b Vide Laur. Ananiam lib. 3. de nat dæmon. fol. 104.

QVAE-

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

Vnde ſit hæc Magia, ſiue quem habeat primum auctorem?

SVnt qui dæmones eſſe fateantur, ſed negent tamen hanc Magiam à dæmonib. ſeu diabolis manaſſe: tribuunt autem effectus eius vel immediatè Deo per Magos huiuſmodi operanti; vel Deo per angelos bonos ea perficienti. Priores *dicunt quaſdã gratias gratis datas*, ſicut ſunt gratiæ linguarum, & ſanitatum *a*; & hæc dona vt Balaamo *b*, ſic & alijs improbis concedi non raro ſolere *c*.

a *1. Cor. 12. v. 28.*
b *Num. 23.*
c *Matth. 7. 22. 1. Cor. 13. v. 1.*

Dico primo, *hæc ſententia eſt merè blaſphema*. tribuit enim Magicis artibus id quod eſt proprium gratiarum gratis datarum; & cum veris miraculis præſtigias confundit. Deinde gratuita Dei dona ſubijcit humano artificio, & certis ac ridiculis obſeruationibus. Denique inique & inuide Deus vetaret, id quod ipſe hominib. vti gratiam, gratioſè largiatur. Aduerſariorum argumenta ex locis illis ſcripturæ petita, ſolum probant, aliquatenus ſimiles effectus p artes magicas & per gratias gratis datas fieri, Deum quoque per malos aliquando miracula edere, ad fidei & diuinæ gloriæ propagationẽ. Ac cedit, quod qui ex dono gratię gratis datæ operatur; ille ad certum tempus, occaſionem, aut ceremonias certas non reſtringitur, vt ſolent magi; qui, ſi vel in minimo deficiant, nihil efficiunt. Nec etiã huiuſmodi Dei dona gratuita poſſunt alijs per diſciplinæ ac præceptorum modum, tradi: Magi verò ſuis diſcipulis hanc Magicam tradunt: & auditores, magiſtrorum ſecuti præcepta, quæ magiſtri eadem operantur.

Alij dicunt *hos eſſe effectus bonorum Angelorum*, quos per excellẽtiam vocant, *Spiritus*. Sic iactitabat his annis celebris ille magus Scotus Parmẽſis, qui Gebhardum Truchſeſium Epiſcopatus Vbiorum Apoſtatam dementauit: eſtq; peruetus impoſtura magorũ maximè Platonicorum, Iamblici, Porphyrij, Plotini, Procli & Iuliani Apoſtatæ. Ex quorum traditione, *Magia* omnis diuiditur in *Albam*, quam cenſent eſſe licitam, & *Nigram*, quæ ſit illicita. Albam ergo vocant θεουργίαν, γοητείαν. Verum hanc fictitiam planè & palliatam Theurgiam ſatis ipſe Archimagus *d* reijcit, cum diſertis verbis teſtatur *ſæpiſſimè ſub nominibus Dei & Angelorum, malis dæmonum fallacijs eam obſtringi. & licet eius ceremoniarum pars maxima, munditiam animi, corporis & rerum externarum, vtenſiliumque oſtentet, immundos tamen ſpiritus & deceptrices poteſtates hanc exquirere, vt adorentur pro dijs.* poſtea addit, *huius ſpeciem eſſe artem Almadel, artem notoriã, artem Paulinam, artem reuelationum, & huiuſmodi ſuperſtitionum plura, quæ eo ipſo* (inquit) *ſunt pernicioſiora quo apparent imperitis diuiniora.* Habeant illi hoc Principis & anteſignani ſui de hac *alba magia* iudicium, ab homine mendaci veritatem meram. His adde fictitiam illam artem *Planetariam*, Iaminis inſcriptam, & ad Carolum Magnum à quodam Bedæ diſcipulo (*ſic mentiuntur & Alkindum Alcuino ſupponunt*) miſsã, vtilẽ (*ſ.*) obtinẽdæ omni cognitioni ſupnaturali artiũ & ſcientiarũ, & conſequendis dignitatib. diuitijs, robori, amoris fruitioni, &c.

d *lib. de vanit. ſcien.*

Dico Secundò cũ Catholicis, *vt nec per ſe, ſic nec per bonos angelos his magicis operationib. Deum ſe immiſcere magis quàm cæteris rebus, in quib. concurrit, vt cauſa vniuerſalis Quare cenſeo hæc omnia vt inſtituta fuere à malis angelis, ſic etiam ab illis perfici & adminiſtrari, & contrarium eſt erroneum.*

Probatur primò ex varijs Canonũ reſcriptis, q̃ Gratianus exhibet cauſa XXVI *e*. Secundo ex Pariſienſib. articulis, nono, decimono, & viceſimotertio. Verba ſunt, *quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur cõpellere dæmones ſuis incantationib obedire*: Error. *Quod boni angeli includantur in lapidib. & conſecrent imagines, vel veſtimenta,*

e *c. illud quod in fi. c. qui ſine. v. vlt. 26. q. 2. & c. epiſ. in princi. 26. q. 5.*

Digitized by Google

menta, aut alia faciant, quæ in iſtis artib. contiuentur. Error & blaſphemia. *Quod aliq dæmones boni ſint, alij oĩa ſciẽntes, alij nec dãnati, nec ſaluati.* Error.

Tertiò ex his Arnobij. *Cont. Gent. Magi non tantũ, ſciunt dæmonas, ſed ẽt quicquid miraculi edũt, per dæmonas faciũt: illis aſpirantib. & infundentib. præſtigias edũt, vel quæ non ſunt videri, vel quæ ſunt nõ videri, &c.* & ex his Io. Saliſberienſis li.1. de nugis curialiũ c.9. *Eos aũt qui nocentiora præſtigia arteſq; magicas, & varias ſpecies mathematicæ reprobatæ exercent; iampridem S. Patres ab aula iuſſerunt exire, eo qđ oĩa hæc artificia, vel potius maleficia, peſtifera quadam familiaritate dæmonum & hominum nouerunt profluxiſſe.*

Deinde probatur rõne, hos ſpiritus bonos dici non poſſe. tum quia iubẽt ſe tanquam Deos adorari & ſacrificia ſibi fieri; quod boni angeli iubere nequeunt. tum quia hæ artes non minus diriguntur ad inferendũ alijs exitiũ, per furta, neces, adulteria, &c. quam ad iuuandum. tum quia miſcent multa mẽdacia & deceptiones. tum quia docentur Magi in ſpiritus vti impio, & coactione, imò & minis rerum impoſſibiliũ ac planè abſurdarũ, vtapud Euſebium *a* docet Porphyrius, quorũ nihil bonis angelis põt conuenire.

a *lib. 5. de p̃parat. cap. 6.*

Hinc apparet conſideranter legendũ Glycam, *b* dum Magiã ſic diſtinguit à Goetia, quod illa ſit bñficorũ geniorum ad boni alicuius effectionem; Goetia maleficorũ ad mali effectionem. Nam non tãtum impropriè vſurpauit nomen Magiæ genericum, pro ſpecifico theurgiæ, ſed in errorẽ quoq; labitur ponentium albam Magiam, & eius adminiſtrationem bonis angelis tribuentium. Vtq; hoc ſemel moneam ſcriptor iſte, vt & Conſtan. Manaſſes, & Gregoras, & Nicetas, nimis multum tribuere videtur ſuperſtitioſæ, p̃digiorũ obſeruationi.

b *par. 2. annal. fol. 179.*

Errauit eundem errorem Palingenius Stellatus, dum in vetito iure libro *Zodiaci 8.* cenſet aerem etiam bonis dæmonib. plenũ eſſe, quos harum artium auctores facit, & Deos appellat, Plotini & Iamblici delirijs nimis deditus; & quàm non malus poeta, tã non bonus Chriſtianus: vtpote hæreticus potius (ſcripta probant) quàm catholicus. Auſus tamen opus illud Ferrariæ Duci dedidare.

Succedit his *error* 3. eorum, *qui cenſebant Magicos effectus per animas defunctorum fieri:* quos Catholici Theologi iampridẽ exploſerunt, idq; non difficulter. nam quæ rationes id conuincunt de bonis ſpiritib. eædem in animab. beatorum locum habẽt: quæ vero in purgatorio ſunt animæ; non exeunt, niſi ſpeciali permiſſione Dei vt petant ſuffragia viuorum: animæ deniq; perpetuis addictæ ſupplicijs, nulla dæmonum licentia vel permiſſione poſsũt exire, vtpote diuino iuſſu, peſſimo carceri mancipatæ. Apertiſſimæ ſunt igitur impoſturę: quæ de euocandis per *Grymoriã* animab. Necromantici confinxere. Si exirent, ad vnius Dei exirent imperiũ. cur verò id Deus iubeat vel p̃mittat, cã ſubeſt nulla. Vt ad Magorũ preces & incãtationes id iubeat, impiũ eſt opinari. *d*

c *Vict. de Magia nu. 17. Angles in 2. ſent. q. de arte Magica 4. 2.*

d *Vide Ana. lib. 3. de Nat. dæm. fol. 97. Petri Thiræi lib. 1. de appa rit. ſpiri. c. 11. à nu. 216. & c. 13. à n. 302*

Præcipua ergo efficiens cauſa iſtarum artiũ eſt, ipſe Diabolus; proxima eſt humani ingenij ex originali labe detorta indoles; quam feſtiui Apologi frondib. velatam nobis protulit, perquam falsè, Cælius Calcagninus *Libello de amatoria Magia,* cuius verba non piget adſcribere, & vos ni fallor legere iuuabit: *Vanitas* (inquit) *olim iuncta* miraculo *furtiuo concubitu genuit* Magiam *fecundã cognomine: reformidanſq́; ne fortè* veritas *ſcũ qua perpetuas inimicitias gerit, à qua ẽt parib. ſignis congreſſa ſæpius profligata eſt; ſuum partũ enecaret; illũ* impudẽtiæ *ac* timori *iũctis cõnubiali fœdere cõmendauit: at illi in ſinu* incomprehenſibilitatis *è veſtigio collocarũt, mandarũtq; furtim, & & ſub* p̃ſtigiarũ *crepũdijs educãdã. Quæ mox in grandiorẽ ætatẽ adulta, iãq; pinnulis p̃munita, euolauit ĩ* fatuorũ arces *ibiq; nidulãs,* credulitatẽ *peperit. Quæ, vtpote parentis bñficijs grata, illã mutuò*

nutrit

nutrit, & quaſi ἀντιπελαργίζει, alioqui breui interiturū. Hæc ille, paria cumine & veritate. Pergamus nos quoque pro *Veritate* confligere, & *Vanitatem* expugnare, & fugatis *timore* ac *imprudentia*, labyrinthum illum *incomprehenſibilitatis* (quaſi enim, quæ nihil ſunt, vel intelligat, vel cōprehēdat:) Theologiæ veræ filo permetiri; & *præſtigiarum crepundijs* in lucem prolatis, tandem *fatuorum* hãc *arcem* demoliri, & è niduli ſuis *credulitatem* adeò pernicioſam profligare: quod vtinā Deus Op. Max. nobis largiatur.

QVÆSTIO III.

Quæ ſit diuiſio dæmoniacæ Magiæ, & de libris eius.

CVm nulla ſit *Theurgia* neque *alba Magia*, ſequitur, omnem hãc prodigioſam Magiam, non aliã eſſe; q̄ *Goetiam & nigrā:* hãc ſolemus vocare *Magiam ſpecialem*. eam Archimagus in duas ſpecies diſtinguit. vnã cuius cultores dicit ſe dæmoni ſubmittere, ei ſacrificare, & eum adorare: alterã dæmonibus vel inuitis imperare, virtuteq; quadam diuinorum nominum adiuratos aduocare, & cogere. priorem illam fatetur eſſe legibus humanis diuiniſque vetitam, nefandiſſimã, & cunctis ignibus plectendam. poſteriorem aſſerit, cõlequi quidem quod prætendit, nempe dæmones cogere (*quod poſt oſtendetur eſſe erroneum*) ſed tamē manifeſtis periculis illuſionum obnoxiam eſſe. De priore verum eſt eius teſtimonium, de poſteriore bis *mentitur; primò, dum negat eam niti fœdere cum dæmonibus inito*: nam reuera ſemper expreſſo vel tacito pacto corrumpitur; *Secundo, cum aſſerit ea dæmones cogi*, de quo poſtea. Volunt vetitæ huius Magiæ inuentorem fuiſſe, quendam Mercurium. *ſic contra Simon. Prudentius & Saliſberienſis lib. 1. Polycrat. c. 9.* alij quendam Zabulum (quem ego non alium exiſtimo ab ipſo cacodæmone, cui D. Cyprianus & alij Patres hoc nomen tribuunt) deinde magiſtrum laudant. quendam Barnabam Cyprium (hunc confinxere in contumeliam D. Barnabæ Apoſtoli, vt deformi ſuæ meretrici lenocinarētur.) Item oſtentant, paris mēdacij iactantia, libros Adæ, Abelis, Enoch, Abrahæ, Pauli, Cypriani, Honorij, Alberti Magni, & aliorum; & blaſphemè mētientes dicunt, quæ his libris continentur, ea fuiſſe tradita ab Adami cuſtode angelo Raziele, & à Tobiæ Comite Raphaele reuelata. Prætexunt etiam Salomonis auctoritatem: cuius quandam *Clauiculam*, quam egregiè refutat Bapt. Segnius *lib. de vero ſtudio Chriſtiano capit. 7.*) & aliud ingens *volumen in ſeptem partes diſtinctum* obtrudunt, plenum Sacrificijs & incantationibus dæmonum, Hunc librũ Iudæi & Arabes in Hiſpania ſuis poſteris hæreditario iure relinquebant, & per eum mira quædam atque incredibilia operabãtur. Sed quotquot inueniri potuerunt exemplaria iuſtiſſimè flammis inquiſitores fidei concremarunt, & vtinam Vltimum exēplar nacti fuiſſent *a*. Vix dubito aliquod in manus Ioan. Tritthemij incidiſſe, vnde & partitionem & materiã ſuæ *Steganographia*, periculi & ſuperſtitionis pleniſſimæ, acceperit; cuius operis nomen, quod nondum prohibitis ab eccleſia libris ſit inſertum, ſuſpicor accidiſſe; quia liber nondum typis vulgatus, in paucorum manus incidit: alioqui, quando prohibiti libri omnes Magici, ſatis iſte prohibitus cenſendus, qui inter alios familiam ductat. idem dixerim, de Agrippæ libris *tribus de occulta Philoſophia*, & omnium pernicioſiſſimo *quarto* ſeorſim poſtea addito & edito: necnon de Thomæ Eboracenſis, Petri Aponi & ſimiliũ venenis; *et libro artis Grimoriæ*; qui, Patrũ noſtrorũ ætate, circumferebatur, docens mortuorũ euocationes. Omnia horũ placita ſceleſta; de antiquiorib. etiam illis operæ pretiũ duco Archimagi verba aſcribere. credendum illi in arte ſua, nec magiſtri auctori-

a *Emericus Director. inquiſitor. p. 2. c. 28. & Pēna ibi comment. 53. meminit Nicetas hiſt. lib. 4.*

Digitized by Google

auctoritatē diſcipulis licet ſubtergere. ſic ergo ſcribit: *Hi libri acutius intuenti præceptorum ſuorum canonem, ritum, conſuetudinem verborum, & characterum genus, exſtructionis ordinem, inſulſam phraſin, apertè ſeſe produnt, non niſi meras nugas & impoſturas continere, & poſterioribus temporibus ab perditiſſimis perditionum artificibus eſſe conflatos ex prophanis quibuſdam obſeruationibus, noſtræ religionis cerimonijs permixtis, inſitiſque ignotis multis nominibus ac ſignaculis: vt perterreant rudes et ſimplices, & ſtupori ſint inſanſatis, & his qui neſciunt bonas literas*. Hæc miſer ille, qui videns meliora in finem vſque vitæ deterioribus adhæſit.

QVÆSTIO IIII.

De baſi Magiæ huius: ſiue de pacto, & expreſſo, & implicito.

CONcl. 1. *Omnes operationes magicæ, velut baſi, innituntur pacto per magos cum dæmone inito: ita vt quotieſcunque collibitum mago aliquid efficere adminiculo artis ſuæ; expreſſè, vel implicitè teneatur à dæmone poſcere, vt ex conducto concurrat.*

Probatur hoc primo Patrū auctoritate. D. Cyprianus *a* dicit, eos habere fœdus cum dæmone. D. Auguſtini verba *b* retulit Gratianus in Decretorum codicem, quæ ſunt illa: *Omnes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ, conſtitutæ.*

a *li. de dupli ci martyr.*

b *li. 2. de doctri. Chriſtia. c. 23. habes c. illud v. ul. 26. q. 2.*

Probatur deinde ex iure ciuili, ſanctione Imperatoria: *c Multi magicis artibus vſi elementa turbare, vitam inſontium labefactare non dubitant, & manibus accitis* (ſic legendum) *audent ventilare, vt quiſquis ſuos conficiat malis artibus inimicos: hos* (*quoniam naturæ peregrini ſunt*) *feralis peſtis abſumat.*

c *multi. C. de maleſi. & mathemat.*

Tertiò, id ſtatuitur credendum articulis Pariſienſis ſcholę *d* in hæc verba; *Quod inire pactum cum dæmonibus tacitū vel expreſſum, non ſit idolatria vel ſpecies idolatriæ; Error. Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa, cuius effectus nō debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.*

d *artic. 5.*

Quartò id ratio perſuadet. hoc. n. & multi mali hoīes optant, & dęmō cupit; nec eorum id vires ſuperat. docet hoc Iſaias Propheta, *e* apud quem impij dicunt; *percuſſimus fœdus cū morte, & cum inferno fecimus pactum*, quod S. Thom. ſatis probabili interpretatione Magis accommodat. vt & Pontifices Ioan. XXII. in Extrauag. cōtra Magos quæ incipit: *ſuper ſpecula*. & Sixtus V. in Bulla contra Aſtrolo. Mali ergo hoc lubenter faciunt, nec minus ipſe dæmon; qui, ipſi quoq; Chriſto Dn̄o, auſus pacti cōditionem offerre *f Hæc omnia* (inquit) *tibi dabo. ſi procidēs adoraueris me*, vbi videlicet pactū cōtractus innominati, do vt facias. Ita nunc diabolus Magis ait, *ſi te mihi addixeris, vlciſcar te, ditabo te, &c.* q̄ germana & perfecta eſt pacti formula *g*. Deinde, vt dixi, hæc fiunt opera dæmonū non Magorum virib. dæmones ab hoīb. cogi nequeunt, vt id faciant: ſpōtè ergo dæmones accurrūt. Dæmones aūt graui hoīem odio proſequuntur. quare nec putandi gratis accurere, ſed viciſſim aliquod operę ſuæ preciū ſtipulari. Vnde patet talē eſſe hanc conuentionē & ſocietatē: qualis eſt duorū latronū, quorum alter palā in ſylua vagatur, alter clam in ſubſeſſis latitat, excitatuſq; certo ſibilo vel ſigno prioris, viatorem poſterior doloſa ſagitta transfigit; priore id ſæpe nec vidēte, nec gnaro, quo necē telo intulerit, in miſeri tn̄ necē conſentiēte. priori magus; poſteriori dęmon ſimilis. Satis ēt idonea rei declarandæ ſimilitudo eſt: quæ petitur à potentib. vindictæ auidis; qui manu promptos ſicarios ſibi adiungunt: quib. conſtituto ſigno innuunt, quos & quando velint interfici.

e *c. 28. v. 15.*

f *Mat. 4. v. 9.*

g *l. Labeo ſcribit. l. iuriſgē. de pact. Bald. & Caccialup. in tra. de pac.*

Deniq; conſentiūt hac in re, Theologi tam veteres *h* quam recentiores

h *D. Th. 2. 2. q. 96. a. 4. Guilhelm. Pariſ. Scot. Gab. Gerſon. Trithem. q. 5.*

res *a* Iuriſconſulti quoque *b* & Medici, *Codronchius lib. 1. de morbis veneſic. & Caſalpin. diſquiſi. dæmon.* & res prorſus comperta vnanimi maleficorum & ſagarum confeſſione, mirè per Europam omnem, & cunctas ætates cõſentiẽte. Lucanus etiam dubius licet, tamen huiuſmodi fœdus agnouit, eo tantum deceptus, quod cogi pacto dæmonem exiſtimet. *c*

Quis labor hic ſuperis cantus herbaſque ſequendi
Spernendique timor? cuius commercia pacti.
Obſtrictos habuere Deos? parere neceſſe eſt,
An iuuat? ignota tantum pietate merentur;
An tacitis valuere minis? hoc iuris in omnes
Eſt illis ſuperos, an habent hæc carmina certum
Imperioſa Deum; qui mundum cogere quicquid
Cogitur ipſe poteſt? *

a *Abulen. Alph. à Caſtro, Victoria, Valent. Binsfeld Spineus, Ang. Sprenger. & alij.*
b *Nauar. Grillan. Remig. Binsfeld. prælud. 6. & alij.*
c *lib. 6. paulo poſt medium.*

Solus ſagarum patronus recalcitratur, adeò futilib. ratiũculis cartas implens *b*, vt condẽnandas potius, & ſilentio tradendas, quam refellẽdas mihi cenſuerim, maximè cum alij id diligentius, quã facilius præſtiterint. *d*

Concl. 2. *hoc pactum dæmoni, liberum eſt, præſtare, vel fallere.* probatur experientia & ratione. ratio docet dæmonem cogi ab homine nõ poſſe, vt ſtet promiſſis, experiẽtia verò mendaciſſimum eſſe & decipiẽdi cupidiſſimũ: ideoque raro præſtare, quod pollicitus: cum verò ſtat promiſſis (quod facit nonnunquam) non facit coactus, ſed ſpontè ac ſubdolè, vt ſic magos ſibi retineat deuinctos, & alios alliciat, & huiuſmodi nugis vim iſtam ineſſe perſuadeat.

* *Exempla pactorũ pete ex vita D. Baſil. per Amphilochium conſcriptã apud Sur. tom. 1. & eod. tom de Theophilo Adenẽſi & nobilis Leodini apud Cæſar. l. 2. c. 21. de quib. alias d l. 6. de præſt. dæmon. & l. de Lamijs.*

Tertia Concl. *Pactum huiuſmodi duplex eſt, vnum expreſſum, alterũ tacitũ: de vtroque vero, non idem per omnia iudicium.* Explicanda hæc concluſio potius quàm probanda. pro explicatione notanda ſequentia.

Primo ſciẽdum, *pacti expreſſi* huius *triplicem eſſe modum, primus fit ſolemnitate varia,* & ipſi cacodæmoni viſibiliter in corporea aliqua forma apparenti, coram teſtib. fidelitas, & homagium promittitur *e*. Huiuſmodi pactum iniuit nobis ille ditionis Leodicenſis narrante Cæſario Heiſterbacenſi *f*, vbi tamen dæmon loquens audiebatur, ſed non cernebatur. hic inter cætera, iuuenis ille inconſultus creatorem ſuum ore negat, manuque exfeſtucat, & diabolo homagiũ præſtat; hic viciſſim, illi diuitias & honores pollicetur. eo lectorem amando, ſpondeoq; lectionis & laboris ſui vberem legendo fructum relaturum. Huc etiam referendum Theophili Vicedomini factum, *qui ad dignitatẽ recuperandam à principe dæmoniorum opẽ* (vt ſcribit Sigisbertus *g*) *expetijt, & ab eo iuſſus abnegare* Chriſtum *filium Dei eiuſq; matrem* Mariam *cum omni Chriſtianiſmi propoſito, & ipſam abnegationem ſcripto firmare, & ſcriptam ſignare, & ſignatam ſibi tradere, eius ſe ſeruitio addicere.* In hac teſtis fuit Magus, in illa villicus iniquitatis.

e *Binsfel. vbi ſupr. Eraſtus Bod. & Trite. d. q. 5.*
f *Hoc deſcribitur in Malleo maleſi. p. 2. q. 1. c. 2. & ab Alf. à Caſtro l. 1. de iuſt. hæret. punit. c. 6*
g *l. 2. illuſtr. miraculorum c. 12.*
h *Anno Domini 537.*

Aliquando id faciunt per libellum ſupplicem, quem diabolo præſentãt. Sic noſtro tempore Mantenenſes in Normannia magi libellũ conſcripſerunt, quem oblaturi erant Sybillis Magiæ Necromanticæ prę̨ſidib. cuius ſumma; Se orare Dominas; vti dignẽtur libros ſuos magicos conſecrare; ad eum effectum, vt mali ſpirtus ipſis per omnia promptè obediant, iuxta formulas coniurationis in libris contentas; &, vt vocati, ipſi ſine noxa appareant in forma pulchri hominis; & ne ſit neceſſe circulum vllum facere, aut ſubire in domibus aut agris. Secundo vt Sibyllæ libris ſignum ſuum ſeu characterem imprimant *(tres erãt numero libri)* vt plus efficaciæ & dominij libris ineſſet in prædictos ſpiritus. Tertiò vt ſupplices reddãtur tuti à iudicum inſidijs & punitione. Quartò vt cœpta omnia & ſtudia illis proſpere in aulis & amicitijs principum ſuccedant: in ludis quoq; sẽper quan-

docun-

docunq; uolent lucrentur. Quintò ne inimici ipſis valeant nocere. Pro his viciſſim polliceri ſeſe, quòd prædictas Sibyllas, pro Dominab. & Principib. ſuis perpetuò ſint habituri, &c. quotannis ſingulas animas ſe eis oblaturos (*hoc eſt necaturos & ſacrificaturos vel certè ad hunc eundem perfidiæ ritum initiaturos hominem unum*) quandiu viuant, hoc ipſo conſecrationis librorũ die. hac tamen lege vt Sibyllę hæc poſtulata eis fide bona præſtarẽt. Hi Pariſijs omnes cum ipſis libris combuſti fuere. *Narrat Creſpetus lib. de odio Satanæ, diſcurſu 15.*

Alius modus priori ſimilis cetera, niſi quod ſine teſtib. peragitur. Tertius per vicarium initur, Magum videlicet, vel tertiũ aliquẽ; cùm paciſcens dæmonis aſpectum vel colloquium reformidat. hoc tertiũ genus malè Grillandus *q. 3.* vocat *Tacitum*. quamuis. n. profeſſio hic fiat alteri, quàm dæmoni; fit tamen expreſsè, & in dæmonis nomine, vt patet ex ijs quæ ipſemet tradit *q. 3. n. 1. & ſeqq.* Fortaſſis ad expreſſum pactũ pertinet forma illa rarior, in exemplo Germanicæ feminę; quę obuerſo tergo, ex balneatorio lebete exſiliens, proclamabat: *Quantũ* à Chriſto *ſic ſaliendo recederet, tantum ſe ad dæmonẽ accedere. dicã fuſius lib. 5.*

His pactis omnib. quędã ſunt communia. Primũ eſt abnegare fidem & Chriſtianiſmũ, Dei obedientiæ ſe ſubtrahere; B. Virg. Mariæ patrociniũ repudiare, & conuitijs inſuper inceſſere. Solent blaſphemè, per contẽptum vocare ruffam, latã, extenſam. Sic ergo,, *venit Diabolus & tollit verbũ de corde eorum ne ſalui fiant.* Luc. 8. v. 12. hoc eſt tollit fidẽ veram, eiuſq; cõfeſſionẽ quia diuinos ambit honores (*vide D. Aug. lib. 10. de ciuit. Dei c. 20. & lib. 20. contra Fauſt. c. 22.*) Ideo cogit *primùm* baptiſmo renunciare, quo quis vero Deo fuit initiatus. Quare & Hippolytus Martyr *lib. de conſum. mũdi,* ſcribit coacturũ dæmonẽ, ut dicãt; *Nego creatorem cœli & terræ, nego baptiſma. nego adorationem Deo à me præſtari ſolitam: tibi adhæreſco, in te credo.* Ideo unguẽ illis dæmõ in frontẽ inijcit, fingens ſe chriſma abradere & baptiſmi characterẽ delere: *Secundò,* fictè quoq; illos nouo tingit lauacro baptiſmatis. non ignorabat hoc Tertul. *li. de baptiſ. Hic quoq; ſtudiũ* (inquit) *Diaboli recognoſcimus, res Dei æmulantis, cum & ipſe baptiſmum in ſuis exerceat.* Ideò *tertiò,* negato priore nomine, nouũ illis indit: (ut Rouerẽſis *Cuno Barbicapra* vocatus fuit) nonne cognoſcis figurã huius rei in præclaris illis Satanæ mẽbris? Ægypt. Pharao Ioſephi nomẽ mutat *Gen 45.* ſed S. S. eo illum nomine nunquam cõpellat. Nabuchodonoſor alia imponit nomina Danieli & ſocij, *Danie. 3.* ſed Daniel ſemper ſe Danielẽ vocat, & tres illi in ipſo clybano flamãte. *Benedicite,* canũt, *Anania, Azaria,* *Miſael Domino:* hoc dicẽtes nimirum, *Michael. Pneumalog. ſchol. 4.* tui ò Deus, non Regis terreni milites ſumus. tibi, non tyranno, nomẽ dedimus. Abnegare *quarto* patrinis & matrinis cogit, tam baptiſmi, quam confirmationis, & nouos illis alios aſſignat. quia ſuſceptores iſti, ſunt quaſi fidei ſponſores, & tenentur, quod credendum, ſpirituales filios ſuos docere. *quinto* dãt diabolo ſcrutũ aliquod veſtimenti. quia Diabolus partẽ rerũ ſingularũ ſibi ſtudet vindicare; ex ſpiritualib. gratiæ bonis, fidẽ ac baptiſmũ; ex bonis corporis, ſanguinẽ, ut in ſacris Baal. *3. Reg. 18.* ex bonis naturæ, filias, ut ſuo loco oſtẽdetur, ex bonis fortunæ, fragmentũ veſtis. fors, an qa Regi ſoliti ſubſternere veſtimenta, in Dominij agnitionẽ? *4. Reg. 9. Mat. 21.* *Michael, Pneumulog. ſchol. 6.* *Sexto* iuſiurandũ dæmoni præſtant ſuper circulo in terrã ſculpto. An, quia circulus, expers principij & finis, ſymbolum eſt diuinitatis: & terra, ſcabellũ Dei? ſic certè vellet eos credere, eũ eſſe Dominũ cęli & terrę. An qa circulus contrariã, eo quod omni caret angulo, habet figurã cruci, quę valdè anguloſa? certè hãc odit vehemẽter, in qua ſe triumphatũ meminit & mæret. &c. ideò amat figurã contrariã. inuenias inter magica ſigilla crucem in medio

circulo locatam, quaſi captiuã; quod ſigillum (vt Greg. Theologus *contra Iulianum ſcribens* ſignificat) ille magicis addictiſſimus apoſtata ſic interpretabatur, vt præſumeret ſignũ crucis calcandũ & abolendum planè breui. *Septimò* petunt à dæmone ſe deleri *de libro vitæ*, & inſcribi *in libro mortis*; & ſic legimus Auinionenſes Magos inſcriptos libro nigerrimo. *Octauo*, pollicentur ſacrificia, vt illi Mantenſes, de quib. paulò ante ſum locutus; & quædam ſtriges promittunt, ſe ſingulis menſib. vel quindenis, vnum infantulũ ſtrigando (h.e. exſugendo) occiſuras *ſic Spineus q. de ſtrigib. ca. 2.* *Nonò* quotannis aliquid ſuis magiſtellis dæmonib. pẽdere tenentur: vt, vel plagarum metum, vel earum, quib. ex pacto ſunt obnoxij præſtationum, redimant vexationem, nec legitimum eſt aliquid, niſi ſit atri coloris. *multis hoc probat Nicol. Remigius libr. 1. dæmonolatr. c. 11.*

Decimò, corporis alicui parti, modo illi (frequentius latẽtibus) ſtigma ſeu characterem ſuum, velut de lapide emptis mancipijs fugitiuis, ſolet imprimere: quod eſt inſenſile etiam aut perforatum. Non miraberis, ſi recorderis Antichriſtum vltimis temporib. ſignum beſtiæ (*Diaboli*) impreſſurum manui, vel frõti ſuorũ partiariorum, vt in Reuelatione ſua D. Ioã. teſtatur, *Apoc. 13. v. 16.* quod litterali ſenſu de vero charactere ſeu ſigno beſtiæ accipiẽdum, cum Primaſio, Anſberto, in Apocal. & D. Hippolyto, *d. lib. de conſum. mundi.* Quod dæmon iã ab initio mundi facere conſueuit. Amat.n. nequiſſimus Deum imitari; qui in veteri teſtamento ſuos ſigno circumciſionis, in nouo autem ſignat ſigno crucis, quod circumciſionis ſucceſſiſſe volunt ſigno Nazianzenus & Hieronymus. Sic etiam diabolus ab Incunabulis Eccleſiæ hæreticos illos, qui Magicis ſimul impliciti, certa inſigniuit nota. Auctores ſunt grauiſſimi, qui docent, Irenæus, cum tradidiſſet *a Carpocratianos artes magicas & incantationes operari, philtra quoque, & charitesia, & paredros oniropompos, & reliquas malignationes: dicentes ſe poteſtatem habere ad dominandum et* * *principib. & fabricatorib. mundi huius*; ſubdit de ſigno inuſto his verbis: *Alij uero ex ipſis ſignant cauteriantes ſuos diſcipulos in poſterioribus partibus extantiæ dextræ auris.* Solitus alios dæmon ſignare in fronte, vt indicat Tertullianus *b* ſic ſcribens; *A diabolo ſcilicet cũius ſunt partes interuertendi veritatem, qui ipſas quoq; res ſacramentorum diuinorum in idolorum myſterijs æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, vtiq; credentes & fideles ſuos: expiationem delictorũ de lauacro repromittit: & ſic adhuc initiat Mithra: ſignat adhuc in frontib. milites ſuos.* Quos ? vtique Baſilidianos qui Abraxan colebant: Abraxas enim idẽ qui mitra, teſte D. Hieronymo *c*, tam vetus ergo origo huius ſtigmatis, de quo aliàs plura *d*. *Vndecimò*, ſic ſignati promittunt complura noſtrorum Geuſiorum Orgijs ſimillima; nunquã ſe Euchariſtiam adoraturos; iniurios ſe perpetuò ac contumelioſos in B. Virginem, ſanctoſque reliquos, futuros, non verbis tantum, ſed & factis: conculcaturos enim, cõſpurcaturos, & confracturos quaſuis ſanctorũ reliquias ac imagines: ſigno crucis, aqua luſtrali, ſale benedicto, cereis & reliquis, ab eccleſia benedictis, conſecratiſve ſe abſtenturos: confeſſionem peccatorum integram ſe nunquã manifeſtaturos ſacerdoti, iſtudque commercium cum dæmone pertinaci ſilentio obſcuraturos: ſtatis diebus, ad conuentus, ſi queant, aduolaturos, & quæ illic peragenda, non ſegniter obituros: denique, quotquot poterunt, dæmonis ſeruitio adiuncturos. Viciſſim diabolus pollicetur, ſe illis ſemper præſto futurum; ſe in hoc mũdo, votis eorum ſatisfacturum: ſe, poſt mortem, illos beaturum. Ex his pactis non naſcitur obligatio mutua: ſed diſpar admodũ eſt conditio paciſcentium; homines enim ſe morti æternæ addicunt, & per peccatum vera

ra

a lib. 1. c. 24.

* *Malè vulgo* iam.

b *lib. de præſcri. aduer. hæret. poſt med.*

c *li. 2. cõmet. in Hamos.*

d *infr. q. 19. vide Remig. li. 1. dæmonolatr. ca. 5. Niſder. li. 5. Formicarij, Sprenger. & alios.*

ra diaboli mancipia efficiũtur; dæmoniacæq́; donec ad Dei gratiam iterũ perueniant, ſubijciuntur teterrimæ ſeruituti: veruntamen hominib. hoc pacto nihil iuris, vel viriũ, in dæmonem acquiritur: nihil etiam facultatis in ſigna, quibus ex condicto vtendum, commigrat: cogi ſe ſimulat verſipellis, & ſpontè perficit, quicquid Magica iſta profitetur.

In his tribus pactis lethale peccatum grauiſſimum intercedit idololatriæ; quia cultus latriæ expreſsè creaturis exhiberetur. Quod ſi ex animo fidem Magi abijciant, ſunt etiam apoſtatæ; ſi vero non totam fidem abijciant, duntaxat credentes hunc diabolo cultum deberi, vel diabolum ea poſſe, quę fides Catholica negat poſſe, ſunt hæretici; ſin hæc omnia fictè faciant, nec apoſtatæ, nec hæretici ſunt; peccant tamen mortaliter & grauiſſimè: quia ſpontè faciunt actũ idololatricum, etenim ſi à dæmone compulſi ex graui timore id fecerint (vt aliquando contingit a) committunt peccatũ mortale minus graue, contra fidei confeſſionem. In his pactis expreſſis dignoſcendis manifeſta ex ſolemnijs indicia deprehẽduntur. Quæ quia Grillandus clarè admodũ proſecutus fuit, & quæ dixi, optimè confirmauit ex confeſſione vnius ſtrigis, eius verba, ex q.7. non pigebit aſcribere; *Quæ quidem mulier ſub ſpe viſa cuncta à principio vſque ad finom recenſuit, quæ profeſſio ipſa requirit exprimendo omnia ſingula illius capitula. Primum enim dixit, quod quando adducta fuit per illam eius Magiſtram ante tribunal Principis earum; qui eſt diabolus in forma Regis præſidens in ſolio Maieſtatis; inſtructa prius à magiſtrà quid factura erat, venit & oportuit primo abnegaro Baptiſmum, & omnia Chriſtianæ fidei documenta relinquere;* (En Apoſtaſia) *deinde Eccleſiaſtica ſacramẽta cuncta proijcero, pedibuſque proprijs conculcare crucem & imagines B. Mariæ Virginis, & aliorum ſanctorum* (en ſacrilegium) *quãuis hæc vltima non fiũt coram eo, ſed alibi poſtea: ſatis eſt, quod iſta promittant ſe facturas, quam primũ cedet occaſio* (en profeſſionem.) *Deinde fecit obligationem per ſolemnem ſtipulationem in manibus ipſius principis, quâ vouit & promiſit, quod perpetuò illi erit fidelis, & obediens, & omnibus eius mandatis parebit.* (En votum.) *Deinde medio iureiurando, tactis ſcripturis, ſuper quodam magno libro obſcuras paginas cõtinente, præſtitit homagium ſiue perpetuũ vaſſallagium* (en hominium) *& quod nunquam redibit ad fidem Chriſti, nec diuina præcepta ſeruabit; ſed ſolum ea quæ per ipſum Principem erunt decernenda; & quod perpetuis futuris temporibus erit obediens illi, & venit continuè, cum vocata fuerit ad ludos & congregationes nocturnas, & quæ in eis per alias mulieres fiunt ipſa faciet, & quod etiam aderit ſacrificijs illorum nocturnis, & ſolitas preces & cultum adorationis præſtabit:* (en idolomaniam) *vota quæcunq́; quæ ipſam præſtaro contigerit, pro viribus adimplebit, & quoſcunque poterit alios ad eandem profeſſionem adducet* (en dogmatiſationem.) *E conuerſò autem ipſe princeps, egregia fronte, promiſit eidem mulieri ſic præſenti præſtare perpetuam fœlicitatem, * grandia, immenſa, & voluptates, quaſcunque in hoc mundo habero deſiderauerit, & demum poſt hanc vitam longè maiora munera conſequeretur.* Hæc ille. Addebat Ioan. de Vaulx Stabulenſis ſortiarius, perſuaſiſſe ſibi diabolum, ſortiarios poſt hanc vitam dæmonibus ſimiles futuros, & in dæmonas conuertendos, & in aere principatum obtẽturos. Quæ facilè quiſque intelligit in Origenica ludibria recidere.

Pactum tacitum duplex eſt. *primum*, quando quis ſciens ac volens ſuperſtitioſis vtitur ſignis, quibus vti ſolent magi; quæ idem ex libris aut ſermonibus eorum, vel aliorum acceperit: hoc quoque Mortale eſt crimen. nec enim vllo modo licet ſcienter vllam directè vel indirectè cum prauis ſpiritibus ſocietatem inire, vt Thelogi & Canoniſtæ *b* ſentiunt. Si quis au-

a *Vide Remigium lib. 1. dæmonolat. c. 1.*

* *Scrib. gaudia immenſa.*

b *D. Aug. li. 2. de Gene. ad litt ca. pen. & canones formè omnes 26. q. 5*

tem remedium aliquod naturale ex magorum libris vel ſermonibus accepiſſet, & ab omni pacto foret alienus;ille licitè tali remedio vteretur. Iſtud pacti genus facilè dignoſcitur. *Secundum pacti taciti genus eſt*, quando quis ignorans vtitur magicis ſignis, quia neſcit eſſe mala & à dæmone inſtituta; quod illis ſolet accidere, qui bona fide libros legũt ſuperſtitioſos, putantes eos eſſe probatorum philoſophorum, aut medicorum; item ijs qui accipiũt ea ab hominibus, vulgò habitis bonis & fidelibus. Hoc in idiotis uel nullum,vel leuiſſimum eſt peccatum, ſi duæ conditiones accedant. Prima eſt,ſi ignorantia ſit probabilis.v.g. eorum qui hoc ſcire non tenẽtur. quoad eos qui ſcire tenebantur,vt Eccleſiæ paſtores, confeſſarij, concionatores & Doctores; ij vt plurimum laborãt ſupina & craſſa ignorantia;adhuc tamen iſtorum peccatũ minus eſt graue, ꝙ eorũ qui ſcienter iſta deſignant.Secunda conditio eſt, vt ignorans iſta paratus ſit, quando admonitus fuerit huiuſmodi ſuperſtitionem relinquere.quia poſt admonitionem deficit ignorantia, & oritur contumacia;pro cuius grauitate, delicti magnitudo creſcit. Hoc pactum vltimum diſcernere à naturali vel miraculoſo effectu,difficilimũ eſt. Qua de re dicam ſequenti quæſtione.

Interea, ſi quæras; *Quid dæmonem inducat ad pactum, & obſequium, ſeu patientiam huiuſmodi?* Videtur eſſe quædam ſimilitudo malitiæ maleficorum & dæmonis; quæ amicitiæ ſimilem aliquam familiaritatem gignit:ex hac paulatim naſcitur mutua confidentia: hęc gignit minoris in maiorem quandam prę ſumptionem, & audaciam quaſi imperandi; & in maiore,voluntatem aliquatenus præſtandi, quòd à fœderato imperatur. Ita fit vt & maleficus dæmoni confidat, cui ſe putat imperare; & dæmon ſimulet ſe imperium agnoſcere. hoc fuſè & bene oſtendit Abb. Trithem. *quæſt. quinta, lib. octo quæſtionum*: ſed in eo diſſentio,quòd ille putat dæmonem velle ſuis mancipijs gratificari obediendo. quo velit pacto, qui odit eos acerbiſſimè? facit potius, vt fortius & arctius irretiat, deuinciat, & perdat certius, celeriusque.

Denique illud maximè aduertendum,grauiſſimum eſſe peccatum pacto vllo dæmonibus fœderari, vt docui olim in Monitis: nunc hic tantum inſeram, & addam alia multa, quæ cum alij nunc Sebaſti. Michaelis grauiſſimè ſcripſit *Pneumalogiæ capi.7.*contra eos diſputans,qui Magos excuſant, ſi nocumentum alijs non inferant:eò quod tales Patronomagi contendant,nihil eſſe mali,vti dæmoniorum opera ad bonum, præſertim ijs imperando: quod & Chriſtum & Apoſtolos feciſſe legamus.

Ipſe cõtra & iure optimo affirmat, ſummum eſſe malum, ſic argumentari, & ſignum eſſe animi prorſus infatuati, & Deum contemnentis; iuxta illud, *Impius cum in profundum* (peccati) *venerit contemnit.* Prouerb. 18. v.3. Sic enim omnia illum ſubſanare.Si quis timendas dicat inferni pœnas,& damnandos in perpetuum impœnitentes; ridet, & negat adeo metuendum Auernum, Deum nolle mortem peccatoris, nõ creaſſe hominem,vt pereat, &c.hos ſanè(Theodoreto iudice)ipſis dæmonibus eſſe deteriores. quia *dæmones credũt & cõtremiſcunt*,iſti nec credunt, nec contremiſcunt. deteriores etiam ſunt hæreticis. nam hæreticorum corypheus Arius à Diuo Athanaſio interrogatus, quid cenſeret? eumne qui Satanam adoret, rectè an male facere? reſpondit, impium hunc & ſine Deo eſſe, nec communem ſenſum habere, nec mereri hominis appellationem. *Diu. Athanaſ. in diſputat. in Concil. Nicæno*. Quod à menci dictum veriſſimè, & in Sortiarios accommodatè. nam hi Satanam adorant.

Sed Chriſtus & Apoſtoli Satanæ imperarunt, quid ab eo fieri vel-
lent

Digitized by Google

lent iubentes. Cur non & nos poſſumus? Dicere poſſem, non quæcunq; à Sanctis aut Deo fiunt nobis licet imitari. Nam in rebus diuinis, quædam ſunt credenda, vt incarnatio, tranſſubſtãtiatio, Trinitas, purgatorium, & ſimilia: quædam admiratione honorandæ, vt Chriſti Domini, & & ſanctorum hominũ miracula: quædam etiam imitanda, vt quæ ad morum & vitæ inſtitutionem pertinent; quæ Chriſtus diſcere nos iuſſit, vt manſuetudo, humilitas, charitas: de quibus illud eſt Apoſtolicum, *imitatores mei eſtote. ſicut & ego Chriſti.* Velle in illis prodigioſis effectibus imitari, eſt animi prorſus ſuperbi, & ſtulti, & volentis ambientiſq; Dei ſimilitudinem, in omnipotentia, aut omniſcientia. tales imitantur Diabolũ, qui ſimilis eſſe voluit altiſſimo; dum per imperium, ſicuti Chriſtus, volunt dæmonas cogere: tales, dũ arcana & futura ex eis diſcere volunt, ſimiles ſunt protoplaſtis; qui ſcientiam diuinæ ſimilem appetierunt. Hoc vetuit Deus, quando dixit; *gloriam meam alteri non dabo*: ego vero, corde tales inquiũt, etiamſi nolis eam mihi vſurpabo. Vtebantur quidem priſci Chriſtiani imperio in dæmones. (vt ait Tertullianus) *non inuitatoria operatione. ſed expugnatoria dominatione*. Ideo reſpondeo; hos qui pactum habent cum dæmonibus, non modo non imitari Dominum & Apoſtolos: ſed planè contrarium facere; nam illi non aduocabant, nec conſulebant dæmones, nec eorum opera vtebantur; ſed eos increpabant, pellebant, torquebant, etiam vera loquentes obmuteſcere iubebant, nec aliter quàm infenſiſſimos hoſtes tractabãt, quos aduerſarios noſtros eſſe, & ſicut rugientes leones circuire, quærẽtes quam deuorent animam, ſciebãt. Poſuit Deus ab initio mundi inimicitias inter hominem & diabolum. *Gen. 3. v. 17.* iſti fœdus ineunt cum Dei inimico & irato hoſte. Iob poſtquã multa de dæmonis malitia dixiſſet *c. 40. v. 27.* concludit, *Memento belli; nec vltra addas loqui*. quaſi dicat, ne fruſtra tibi de inducijs aut pace cũ illo pcuſſa glorieris vel blandiaris; caue, & ſta pranſus paratus, vt in procinctu, ſignum prælij exſpectans. Bellum Deus, vt Paterpatratus, indixit: inter Deum & diabolum perpetuum eſt bellum, nã *ſuperbia eorum, qui Deum oderunt, aſcendit ſemper*: & diabolus *Satan*, h.e. aduerſarius, ideo nominatur. quare nos, qui vaſalli ſumus Dei, non poſſumus, cum hoſte eius depaciſci, inducias, aut commercium habere. Clamat Apoſtolus; *Nolo ſocios vos fieri dæmoniorum. 1. Cor. 10. v. 21.* Hoc in baptiſmo promiſimus ſacramento adacti, nomine Eccleſiæ rogante ſacerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus, iterum atque iterum, *Nos abrenunciare Satanæ* (aduerſario) *& pompis eius*. Data eſt poteſtas Chriſtianis calcandi ſerpentes; & D. Pau. pollicetur, *Deus conteret Satanam ſub pedibus veſtris*: cur eius pedibus aduoluuntur? In nomine *Chriſti* miracula faciendi, & dæmones eijciendi virtus, Eccleſię repromiſſa; cur ad nomen & inuocationem Beelzebub confugiunt? Cum itaque hoc bellum initio mundi conditi indictum, & initio Eccleſiæ Chriſtianæ tuba Apoſtolica renouatum: & à nobis cum in Eccleſia fuimus regenerati, iureiurãdo votiuo ſit promiſſum; nonne ſequitur, eum qui cum Eccleſiæ & Dei aduerſarijs pactum vllum, vel familiaritatem colat, perfidiæ, transfugij, & apoſtaſiæ reum nõ minus eſſe: quam ſi monachus votiuã deſerat profeſſionem, quàm ſi miles ad hoſtẽ transfugiat: q̃ ſi Chriſtianus ad Mahumetiſmũ, Iudaiſmũ, aut aliã hæreſim ſe recipiat? Quæ oĩa contra primum præceptum ſunt peccata; & ideo, grauiſſima meritò cenſentur. Illud enim, vt ordine, ſic & dignitate primum eſt. Nam, ratione obiecti, digniora ſunt primæ tabulæ præcepta pceptis ſecundæ tabulæ: & inter tria primæ tabulæ, præcipuum eſt primũ præceptũ: Tertiũ n. potiſſimum agit

de cultu Dei externo; ſecundū de verbis exhibendo honore: primum de amore & fidelitate interna Deo præſtanda & virtute religionis, ſeu Theoſebias, ſeu Latriæ. Quare cum hæc virtus Deo ſit omnium acceptiſſima cōtrarium quoque vitium eidem oportet eſſe odioſum; & ideo huic primo præcepto à Deo addita fuit pœna; quando teſtatur ſe fortem & zelotē eſſe, & hoc peccatum vſque in tertiā & quartam generationem vlturum, & eius præcepti trāſgreſſores vocat oſores ſui. *Exod. 25. v. 5.* Tam ergo graue peccatum eſt cum dæmone paciſci.

Præterea talia pacta ſunt vana & inania: nam dæmon nunquam fidem ſeruat, nec vllo promiſſo ſe ligari putat. Qui *Chriſto* auſus mentiri, cum dixit: *Hæc omnia dabo tibi ſi procidens adoraueris me*: ſcilicet te reuerebitur. Cypriano Mago nonne pollicitus alius Iuſtinæ fruitionem? quid præſtitit? A mendacij patre veritatem expectare, quæ dementia eſt? nonne *Ieſus* ait de illo: *non eſt veritas in eo cum loquitur mendacium ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater eius. Ioān. 8. v. 44.* fruſtra ergo cum illo paſciſceris: quia ex mendacio & perfidia conflatus eſt. crede illi ſi, quem nunquam deceperit, vllum inuenias: Prudenter Orig. *contra Celſ. lib. 8.* ſcribit, *probabile eſt dæmones, cum ſint mali, ne cultoribus quidem ſuis fidem, datamque dexteram ſeruaturos*. Immo non probabile id tantum, ſed prorſus improbabile ſeruaturos. nam mendaces ſunt, & homines irreconciliabili odio proſequuntur; quod à lapſus ſui tempore nunquam remiſerunt, nec vnquam minuent, vel remittent. Si Deus permitteret, citò illi mortales omnes interimerēt: quod quia videt ſibi non licere, ideo aſſiduè hominibus animæ mortem moliuntur, per varias & multiplices peccandi illecebras: ne, qua ipſi beatitudine excidere, homines potiantur. Odij magnitudo patet ex vehemētia & acerbitate cruciatuum, ac vexationum quas intulere, quotieſcumque tantillum Deus permiſit, Iobo, Saræ maritis, D. Antonio, & alijs innumeris. Pertinaciam odij docet Iob *cap. 41. v. 15.* dicēs, *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus:* & Seruator noſter Ioan. 8. v. 44. ex operibus filiorum patris genium declarat; *vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: & ille homicida erat ab initio:* quibus verbis indicat hunc eius eſſe perpetuum conatum: ad hoc cum nequit vi aperta, graſſatur dolis, & beneuolentiæ ſimulatione, vt præclarè docet B. Athanaſ. *ad Aegypti & Libyæ Epiſcopos ſcribens contra Arium orat. 1. in principio.* Stulti ergo ſunt, qui ei fidunt, & immemores eius, quod Spiritus ſanctus per eundem Iobum c. 40. v. 22. nos admonuit, impoſſibile eſſe ſuperbiæ illi vertici, ſe cuiquā ſubijcere; *Numquid* (ait) *multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?* ex animo ſcilicet & fide bona, vt tibi complaceat *Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum quaſi ſempiternum?* finget & pollicebitur, ſed non præſtabit promiſſa. Indicat ergo hæc *ad ludicra* cenſenda: Nullis enim vinculis eum à nobis ligari, nullis cancellis includi poſſe; *Numquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Scilicet parebit homini, qui maluit carere beatitudine æterna, quā parere Deo, & Verbum hominem factum adorare.

Denique non vana tantum & inania ſunt hæc pacta & familiaritatis cum dæmone; ſed periculoſa & pernicioſa ſupra modum. Ait D. Leo, beneficia dæmonum cunctis eſſe nocentiora vulneribus; & præſtare illorum odium quàm pacem meruiſſe. *ho. 19. de Paſsione Domini.* Confirmat ratio. quia nihil exitialius eſt morte animæ: hanc his pactis & familiaritate incurrunt. nec animæ tantum, ſed & corporis ſæpenumero. Vno id nunc exemplo docebo, aliàs pluribus. Nicolaus

laus Remigius *li. 1. Dæmonolatriæ c. 9.* his verbis deſcribit: *Theodorus Maillotius (is propraturam in vaſti Regni prouincia, quæ ditionis eſt Lotharingicæ ſenex obtinuit) cũ adhuc iuuenis, ampliſſima familia natam adoleſcentulam in matrimonium deperiret, & illi eius potiundæ ſpes omnis abſciſſa atque erepta, (nam & fortuna egens atque humilis, ac que famulatus mercenaria cõditione; in qua tũ erat ignobilis & deſpicatus, nullam ne detegendi quidem amoris ſui honeſtam ſatis rationem videbat.) Ergo, vt deſperatis rebus, & ipſa ſe iam deſerente exſpectatione, homines ad quoduis conſilium ſe facile conuertunt, ac nullo delectu fugienda ſequendave amplectuntur; Maillotius conſeruum ex Germania, cui audiuerat dæmonem eſſe ad quæcumque obſequia paratiſſimum, adit, huicq; ſuã ægritudinem aperit, rogans, vt ſi quod ei remedium adferre poſſet, id ne grauatè faceret. ingrato enim non iri locatum beneficium. Hanc Germanus occaſionem libens arripit, vt cui ex pacto intra dies paucos neceſſe erat, vel ſe ſuo dæmone liberare, atque expedire adducto alio, qui iſtud ſeu æs alienum in ſe transferiberet, vel ab eo obtorta ceruice necari atq; interfici (ſiquidem hæc ei pacto lex addita fuerat.) Agendo itaque ei negocio conſequentis diei diluculum in clauſo atque recondito quodam conclaui condicit: vbi vix dum ſe ſtiterant, cum repentè patefactis foribus ſe infert lepida & liberali forma puella (hoc habitu dæmon primum ſe oſtendere volebat, ne Maillotius ad formidabilem eius aſpectum exhorreſceret) eamq; ſe eſſe prædicat, quæ illi nuptias quas tantoperè ambiebat. faciles eſſet cõfectura, modo vellet in ijs quæ eſſet præceptura obſequi. Ac illo auide attenteq; exſpectanti, quanam eius eſſet ſententia: imprimis cœpit edicere, vt furtis, crapulis, libidinibus, blaſphemia, cæteriſque quæ animum inquinant vitijs temperaret, pietatem coleret, inopes facultatibus ſubleuaret, ſeipſum in hebdomada bis ieiunio maceraret, ſolennes ac quotidianas precationes ne intermitteret; eaque ſeduſò obiret omnia, quæ Chriſtianum hominem decet atque æquum eſt facere. Iſtis enim omnibus, ſi ſe vellet nuncupatis verbis obſtringere, futurum vt potitis thalamis ſine vlla difficultate potiretur. Hæcq; ſic elocuta. ac conſtituto, intra quem reſponſum auferret, die, ſe foras eiecit. Maillotius qui videret tam ſanctis atque honeſtis conditionibus tantum ſibi beneficium obtendi, iam nihil cunctandum putabat, quin id gratus ac lubẽs acciperet. Sed dum magis magiſq; in eam rem cogitationem intendit, atque huc illuc variè inter ſpem metumque impellitur; ex eius vultu domeſticus quidam Sacerdos conijciens aliquid ſubeſſe quo ſic diſtraheretur; eum blandè adortus, ac quid animo agitaret expiſcatus, monitis ſuis peruicit, ne amplius ad colloquium vllum cum dæmone deſcenderet. Sicque fruſtratus ſua exſpectatione Germanus, non longè abijt, quin ex pacti formula pœnas penderet Nam non adeo multis poſt diebus, equo, planà atque aperta via, decidens inque caput proruens exanimis momento temporis repertus eſt.* Hæc Remigius,

QVÆSTIO V.

Quibus indicijs diſcernendi effectus Magiæ ex pacto conuento, ab effectibus Phyſicis, & miraculoſis, & artificioſis?

V*Bi nec miraculi, nec naturæ vis, nec artificij ſolertia inuenitur; pactum intercedit.* Sed hoc nimis obſcurè ac breuiter dictum, conſueuere Theologi latius explicare *a*. Ad dæmoniacam magiam pertinere, ptimò ſi opera naturalem facultatem excedunt. quod locum habet, ſi poſitiuè concludatur res adhibita non habere vim ſufficientem ad hunc effectũ: nec etiam rationabilis cauſa ſuppetat, cur Deo vel Angelis bonis effectus aſcribatur. Vult Valentia ad hãc notam reduci defectum ex nimia loci diſtantia. quia conſtat cauſam diſtantem nõ poſſe agere, niſi per me-

a Caieta. in ſum. verbo incantatio, Victoria de Lagia num. 16. Valentia diſ. 6 q. 12. punc. 2. in 2. 2. D. Thoma.

dij alterationem: vnde ſi ea lem cauſa non ageret proximè vel propius applicata, quæ tamen agit in diſtans, e'ndēs videtur ei, hoc naturaliter nō fieri. Aliud fore dicit, ſi ſapiētes duntaxat profiterentur ſe cauſam ignorare: nam rerū naturalium vires & analogia cum effectu ſæpius nos latet. Aliud etiam foret, mea ſententia, ſi diſſenſio foret inter ſapientes; num id naturaliter fieri poſſit necne; verbi gratia, ſi ageretur de effectu producto in re parum diſtanti: dubium enim eſt vtrum res aliqua poſſit agere immediatè in paſſum à ſe diſtans, nihil in medium operando; & vtrum agens ac patiēs res neceſſariò debeāt eſſe contiguæ ſimul ſecundum contactum, quem vocant quantitatiuum; an verò ſufficiat ſe contingere tactu virtuali (quem appellant) eo quod paſſum ſuum ſit intra ſpatium illud ad quod ſe vis agentis poteſt extendere. licet enim ſententia negans. D. Thomæ plurimis ſit, & probabilior; affirmans tamen rationibus nititur probabilibus admodum, & grauiſſimis viris placuit *a*.

a Scoto & Okamo in 1. d. 37. Anicc. Nyph. Franc. Valeſio & alijs.

Secundo cenſent Theologi ijdem, ad dæmoniacam Magiam pertinere tria quoque alia vitia. primum eſt, ſi adhibeantur verba ignota, falſa, apocrypha, abſurda, nihil cohærētia, aut ſacra, ſed detorta ad ſenſus alienos, aut ad quem non ſunt inſtituta: vel ſi aliqua nomina Dei in cognitæ ſignificationis, vel etiam bonorum angelorum ignota, vel malorum angelorum nomina inferantur, quæ non nouit Eccleſia; de quibus per eruditè diſſeruit Guilhelmus Pariſiēſis *b*. idē crit, ſi adhibeātur certi characteres, aut figuræ aliæ, præter ſignū crucis, vel ipſa crux non vt oportet locata formataque, vel vbi non oportet poſita, vel ſuperflue certis locis ac numero iterata: denique ſi quid apponatur aliud, nihil pertinens ad effectū, qui tali operatione intenditur. Secundum eſt, quando efficacitas operis tribuitur certis ritibus atque obſeruantijs quibuſdam peculiaribus & ad hoc deſignatis: verbi gratia, vt id fiat certis diebus vel horis, ad certum ſtellarum ſitum, ſub certo numero crucium vel cādelarum, certa corporis poſitura, in tali charta, talis coloris & figuræ. Tertium eſt, quando vis collocatur in obſeruantijs alijs planè ſuperfluis & indifferentib. v.g. vt ad expellendum dæmonem pili radantur, vt quis induatur tela nunquā lota, operetur vno pede nudo, diſcinctus, paſſo capillo, & quæ huiuſmodi.

b Sum. de vniuerſo c. vlt.

Quando dicitur his omnibus, vel aliquo illorum opus eſſe ad effectionē, res merito pluſquam ſuſpecta eſt; præſertim cum duo concurrunt, ſcilicet quod credatur res non eſſe proportionata ad effectum producendū; nec adhibeatur ex legitima auctoritate; hoc eſt, quando is, qui inſtituit vel præſcripſit hanc rem, vt ſignum ad talem effectum, non poterat naturæ defectum ſupplere (quod facit in Sacramentis Deus, in Sacramentalibus Eccleſia) item quando ipſe effectus non poteſt prouenire, niſi a cauſa intellectu prædita; & circumſtantia requiſita eius generis eſt, vt non videatur idonea, vel non ſolita mouere Deum, vel angelos ad effectum producendum: tūc enim luce clarius eſt, non niſi à malo ſpiritu effectum ſperari poſſe, verbi gratia. Si quis à ſtatua reſponſum poſtulans de rebus occultis, minas vel preces abſurdas & ridiculas adhiberet, quales ſunt Magorum apud Porphyrium *c*, & ijs geminæ Lacheſis apud Cl. Claudianum *d* illarum fortaſſis imitatione confictæ.

c Epiſ. ad Anabonem.
d De raptu Proſerpinæ libro 1.

Econtra quando hmōi effectus miri conſequuntur à quocūque & quotieſcunque hoc applicatur, ſine alijs cærimonijs vel obſeruationib. meritò iudicamus effectum eſſe naturalē. Sedulò cauendum hic duplex extremum, alterū ne in hac diſquiſitione temerè ſtatim cenſeamus omnes effectus naturales: quia multoties dæmō quadā naturalia admiſcet, vt totum

na-

Digitized by Google

naturale putetur: alterum ne temerè condemnemus; multarum enim (vt D. Auguſt. docet a) rerum naturæ noſtram ſcientiam ſuperant, & fallunt.

a li. 21. de ci. Dei, c. 4.

Artificialia diſcerni poſſunt minimo negotio, ſi vel magiſtratui (ad hunc pertinet in exteriori foro examinare, & publicum licentiæ teſtimonium his mirionibus dare) vel confeſſario, quo ad forum internum, occultè fiat artis demonſtratio.

QVÆSTIO VI.

An hęc Magia quoſdam habeat effectus veros, & quo pacto dignoſcantur?

Propoſit, non homo, qui vel aſſerat omnes effectus eſſe præſtigiatorios, vel credat omnes veros. ſæpius dæmon fallit, quia mẽdacij pater eſt: ideo ſæpe præſtringit oculos, aut ſenſibus alijs illudit vana obiecta imagine. nec raro Deus impedit, ne, quod in Magorum gratiam facere vellet ac poſſet, id verè faciat: quod cũ cernit, ad præſtigias confugit, ne impotentia ipſius detegatur. Quando autem & Deus permittit, & dæmon verum vult effectum producere; ſi is vires ipſius non ſuperet, nihil profectò prohibet, quominus verum effectum producat. Etenim cauſæ naturales verum effectum gignunt: vti illis poteſt diabolus & actiua paſſiuis applicare: poterit igitur tum effectus veros producere. Minor propoſitio probatur, q̃a diuino Dionyſio Athenienſi auctore b donorum naturalium peccando ille nullum amiſit: vnde fit, vt & vires naturales habeat valentiſſimas, diuturnam & multiplicem experientiam; eſſentiæ & qualitatum, quę rebus quibuslibet peculiares, ſcientiam exactam: adeò vt verè effectum quod cupit, dare poſſit commodiſſimè.

b c. 4. de diui. nom.

c Poſt Origenem Auguſti. & Tho. Alp à Caſtro de iuſta hære puni. Victoria, vbi ſup. nu. 5.

Prudenter itaque communis ſchola Theologorum c duplices effectus Magiæ; veros, & apparẽtes agnoſcit. Propter hos Tertullianus d Magos appellat circulatores ac Sophiſtas. Ego illis tertiam ſpeciem adiungo, mixtorum effectuum ex veris & falſis ſiue apparentibus tantum.

Spreng. Mallei q. 1. Mic. Medina d c. 7. fol 61. & aly.

d Apolog c. a. 23. & libr de idololat. c. 9.

Ad præſtigiatorios refero, quos recenſui lib. 1. cap. 4. item illud, quod de Menippo adoleſcente, & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu atque vtenſilibus ſcriptum à Philoſtrato, quod fuit à nobis e alibi commemoratum: & quod de Empuſa ſeu γέλω Nicephorus f eam ſæpe infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam, extuliſſe, nullo accepto incommodo. Secundo, quod de Paſete proditum, incantamentis quibuſdam facere ſolitum, vt repente conuiuiũ ſumptuoſum exhiberi videretur: rurſus, vbi libuiſſet, omnia euaneſcerẽt: ſolitum quoque res emere & pretiũ numerare, verum mox nummi clam à venditore ad emptorem rediſſe cernebantur g. Tertio talia pleraq; quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem h Romanum, eum ex aere nouum hominem creaſſe; qui b. volebat, inuiſibilem factum; ſaxa, quaſi lutũ, penetraſſe; ſtatuas animaſſe; in ignem poſitum, non arſiſſe; duas, velut Ianum, facies habentem ſe oſtendiſſe; in ouem aut caprã ſe immutaſſe; in aerem ſublatum volaſſe; aurum plurimum exhibuiſſe repentè; reges facere eoſque deijcere potuiſſe; falci præcepiſſe, vt ipſa iret & meteret, eamque iuiſſe & decuplo plus cęteris meſſuiſſe; eundem, cum eſſet aliquando Selene meretrix in turre quadam, & accurriſſet multitudo ingens ad eam videndam, turrimque circumcinxiſſet adſtantium corona; feciſſe vt illa per cunctas feneſtras turris illius oĩ ſimul populo proſpicere & procũbere videretur; deniq; quod pueri incorrupti violẽter necati animã adiuramentis euocaſſet, eiuſq; adiutorio talia patraret. Hæc Clemens. Addit

e Quodlib. de Lamijs, quæ edita cum aduerſ. in Senec.

f lib. 18. hiſt. c. 9.

g Suidas ex Appione, in verbo πάσης.

h lib. 2. recognition. & li. 4. conſti. Apo.

Digitized by Google

a *q.23.in ſat. Scrip.*

nonnulla Anaſtaſius Nicenus *a*, *Statuas* (inquit) *faciebat ambulare, & in igne volutatus non vrebatur, & in aere uolabat, & ex lapidibus panes faciebat: ſerpens fiebat, & in aliquas alias beſtias transformabatur; duas habebat facies, en aurum conuertebatur, in cõuiuijs exhibebat ſpectra omnis generis: uaſa quæ erant in adibus faciebat uideri tanquam quæ ſua ſponte mouerentur ad miniſterium ijs qui portabant, non uiſis: efficiebat, ut multa vmbra eum præcederent, quas dicebat eſſe animas defunctorum.* ab his deſumpta quæ in eandem ſententiam refert Glycas *b* Hiſtoricus.

b *p.2.Annal.*

c *lib.4. de vita Emmanuel in fine.*

Quarto huc ſpectat illud Nicetæ Choniatæ *c* de Mago per quem factum vt cuncta ſua vaſa remex frangeret. Quinto loco memoriæ occurrunt præſtigiæ Zitonis Bohemi (de quo etiam acturi ſumus ſequen. libr, capite vltimo) *hic artem ſuã oſtentãs, nunc ſua, nunc aliena facie ſtaturaque, item in purpura & ſerico ac confeſtim in lana ac panno ſordido, regi ſe offerebat; ambulantique in terra, ipſe tanquam in aqua adnauigabat: aliquoties equis rhedarijs uectum gallis gallinaceis ad epiredium ſuum alligatis, ſubſequebatur. Conuiuas præterea Regis uariè ludebat: interdum manus illorum, ne illas ad patinas porrigere ualerent, in pedes boum, interdum in ungulas equorum transformans. Et aliquoties fronti illorum cornua ceruina latiſſima adijciens, quoties uidelicet è feneſtris ad ſubitum ſpectaculum proſpicerent, ne rurſus caput & ora ad menſam referre poſſent. Atq; ut oſtenderent ſe pecuniam quoque pro uſu ſuo facile conſtare poſſe, triginta ſues bene ſaginatos, ex manipulis fœni effingit, illoſq; paſtum proximè Michaelis cuiuſdam piſtoris locupletis extrudit, proponitque uenales, quo piſtor uoluit precio: hoc tantũ emptorem monens, ne gregem nouum ad flumen lotum compellat. Qua ille monitione neglecta, cernit in flumine manipulos fluitare, ſuibus ſubmerſis. Ergo diu venditore quaſito, atque in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in ſcamno recubabat, dum ſtomachabundus altero pede correptum excitare vult; eum à corpore protinus cum coxendice auellit: clarẽ Zijtone quiritante, & obtorto collo emptorem ad Iudicem trahente, Quid faceret piſtor, in manifeſto deprehenſus, vt ſibi, videbatur, facinore, niſi vt damnum damno adderet, atque de hac inſuper iniuria cum Zijtone decideret? Hactenus Dubrauius lib.* 23. Denique iactatoria illa Magorum de quibuſdam herbis, vt de verbenaca, de latace, de æthiopide, de chamaleonte apud Plinium & Gellium *d*.

d *Vide Gell, lib.10 ca.12. Pli.li.25.26. & 28.*

Talia denique quæ (proh dolor) nimis creduli Principes quidam aliàs pij coram ſe fieri ſinebant. res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras, & ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine funiculo, capillo, vel vllo inſtrumẽto, ab vno extremo ad aliud ſubſultantia attrahere; chartam ab alio ex toto faſciculo clam extractã, in manu extrahentis manentem, noua inducta forma ter facere immutari: ſpecula fabricari, in quibus quæ remotis admodum locis fiunt videãtur; trium horarum ſpacio arbuſculam verà ſpitamæ longitudine è menſa facere excreſcat; vt arbores ibidẽ frondiferæ & fructiferæ ſubitò enaſcantur; certo lucernæ lumine accenſo efficere, vt quotquot adſunt mulieres veſtibus ſe nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obijciant, & ſic nudæ tripudiare non deſinant, quamdiu ardet in medio appenſa lucerna certis inſculpta characteribus, & leporino adipe plena, & alia huiuſmodi, quæ nouitij circulatores ex Baptiſtæ à Porta ſcriptis & diſciplina obtrudunt: quorum cum nec naturales, nec artificioſæ cauſæ idoneæ proferantur, præſtigijs aſcribi debent.

Verorum effectuum exempla ſunt ſecundum pleroſq; ſerpentum incantatio, de qua Propheta *e*; *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurda & obturantis aures ſuas: Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* item ſigna & prodigia pſeudoprophetarum

e *Pſ.57.v.6.*

rum

Digitized by Google

rum in Euangelio Diui Matthæi *a.* & quæ ſuis locis docebo poſſe fieri, & facta fuiſſe. Duo ſunt in ſacris litteris, de quibus admodum ambigitur, an veri, an apparentes tantum effectus fuerint. Prius eſt ſuſcitato per Pythoniſſam Samuele *b.* illuſorijs annumerant; qui volunt non ipſam Samuelis animam, ſed dæmonem laruatum ac ſubdititium aduenifſe: ſcriptores ſanè graues hoc arbitrati *c.* Verum D. Auguſtinus *libro de cura pro mortuis cap.* 15. affirmanter aſſeuerat (quem pleriquc cum Toſtato & Lyrano ſequuntur Neoterici, alibi à me laudati) *d* veram Samuelis animam apparuiſſe Sauli, non vi carminis Magici euocatam (hoc enim rectè Tertullianus & ſequaces eius refellunt) ſed Dei imperio aduentantem, vt impium Regem corriperet, eumque ad pœnitentiam, denũciatæ mortis metu, prouocaret. Hæc mihi ſententia videtur verior atque ſecurior. Nondum enim aduerſarij ſatis efficaciter reſpondere clariſſimo teſtimonio libri Syracidæ *e*, vbi de Samuele iſta legimus; *Et poſt hoc dormiuit.* (hoc eſt eſt mortuus quieuit) *& notũ fecit Regi* cui, ſi non Sauli? & quando, ſi non hac vice?) *& oſtendit illi finem vitæ ſuæ* (prędixit, eum die craſtino moriturum.) *& exaltauit vocem ſuã de terra in prophetia.* quid hoc eſt, niſi egreſſum ex inferno, qui eſt in terræ centro? quid hoc, niſi quod loquens propria voce prophetauit? vtique non alius, quàm ille qui mortuus dormierat. Nec obſtat, quod obijciunt, eum dicere, *Cras mecum eris*; quod de vera Samuelis anima dici non queat; quia hæc in limbo, Saul in inferno, quomodo mendacium tribuatur Prophetæ? non inquã hoc obſtat, vel enim poſſunt illa verba (vt ait Diuus Auguſtinus *f*) ad ſimilem mortis conditionem referri. quaſi dicat, cras mecum eris, non vnus viuẽtium, ſed vnus mortuorum. craſtinus tibi dies vltimus illuceſcet. Vel ſanè, ad loci & habitationis viciniam referentes, dicere poſſumus; cum aliquo eſſe, qui in eadem eſt vrbe, licet non in eadem domo. Limbus verò Patrum & locus gehennæ eiuſdem inferni ſunt diuerſa habitacula, vt domus vnius oppidi. Plura de hac re dicentur poſtea hoc eodem libro *q.26. ſect. 4.*

Poſterius dubium eſt, de Magis Ægyptijs, qui cum Moyſe de miraculorum patratione certarant. Sic enim ſcribitur: *Fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimiliter proiecerrũtq; ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones.* in alijs quoque multis poſtea *g* dicuntur, *ſimiliter ac Moyſes* feciſſe conati tãdem ſimiliter ciniphes producere irrito conatu: nam additur *h*, *& facere non potuerunt.* Defendi quidem poteſt ſententia putantium hos Magorum ſerpentes ac ranas præſtigioſas duntaxat fuiſſe *i*. Veruntamen ſolidior & probabilior mihi ſemper viſa ſententia cæterorum k, quia ſcripturæ Magis cõſentanea, nec abhorrens à Philoſophiæ ſcitis. Nonne dicuntur Magi, ſic feciſſe quemadmodũ Moyſes? ſed iſte veros ſerpentes, veras ranas produxit. Si Magorum apparentes tantum fuerunt, cur fraudem Moyſes non detexit? an & illum in re tã graui Deus decipi paſſus: cur Magi dicuntur conati ciniphes, non potuiſſe: ſi vero ciniphes producere non conabantur? De modo huius productionis adhuc controuertitur: expeditior eſt ratio eorum *l*, qui diabolum, nõ aduertentibus ſpectatoribus, cenſent virgas ſubtraxiſſe & earum loco veros ſerpẽtes virgis mole æquales ſuppoſuiſſe, tam ſubitò & ſubtiliter, vt Ægyptij ſpectantes omninò crederẽt ipſarum virgarum ſic commutatam formam fuiſſe, & propter hoc erroneum iudicium ſpectatorum, dixiſſe ſcripturam virgas in dracones cõuerſas, non rei veritate, ſed hominum opinione. Quare volunt ſimilitudinẽ in eo poſitam, quod ſicut Moyſis ſerpens verus, ſic & veri fuerunt Magorum ſerpentes: non autem in eo, quòd

ſicut

a *c.24.v.26.*
b *1.Sam.28.*
c *Tertul.lib. de anima ca. 57. Cyril.lib. de adora ſpir. Anaſt. q 37. in ſcript. Auctor quæſtion. à Gentilibus propoſitorum, qui falsò dicitur Iuſtinus mart. q.57. Auctor lib.2. de mirabilib. S.Scrip.c.2.et lib.quæſt.vet. & noui teſtã. q.27. qui libri non ſunt D. Aug. ipſe tamen Aug videtur huc inclinare in reſponſ. ad qq. Simpliciani, & d.qq.Dulcitij: apertè verò tenuit D.Iſid.Baſ.in c.8. Iſ. Euch. Bed. & Hildegar. & Salisberienſ.2 Polyc.ca.27. & ambigens non parũ D. Tho. non vno loco,*
d *Commen.in Herc.Oeta ad verſ.457.*
e *Eccleſiaſt. c.46.v.vlt.*
f *ad 3.q.Simpliciani.*
g *Exo.7.v.11*
h *v.22.& Exod.8.v.17.*
i *d.c.8.v.18.*
k *Sic Philo libro 1 de vita Moyſis, Ioſep. lib.2.antiqu. D. Iuſtinus Dialo.aduer. Triphon. & Auctor libri reſp ad quæſt. Gentilium q. 26. Tertul.li. de anima. ca. 57. & Hiero. Ambroſ.in 2. Ti.3. Procop. Ruper.Rabã. Hug.in Exod.*
l *D.Aug.li.3. de Trin.ca.7. & 8. & li.83. qõnum q.79. Theodoret.in Exo.q.18.Glycap.2. annal. D.Tho.Lyra, Toſta.Rurgẽ. & Caiet.*

ſicut ex virga Moyſis, tanquam termino ex quo cæpta conuerſio, producti ſerpentes, vt terminus in quo deſijt conuerſio; ſic etiam virgis Magorum acciderit. ſcio cur hoc dicāt, & quid adferant cauſæ, tamen (mea ſententia) nihil repugnat Philoſophiæ placitis, ſi cum D. Auguſtino, & Caietano dixerimus, ex veris virgis, vt ex materia conuerſionis, veros ſerpentes & ranas prodijſſe. ſunt hæc animalia inſecta & de numero imperfectorum; quæ diabolus breui tempore ex putrefactis virgis potuit producere, neque id vires eius ſuperat. nam quod ſolis calor multis diebus efficeret, id ille poteſt exiguo tempore, applicando actiua, quæ nouit ad hoc efficaciora. Nihil ne ergo inter hæc mira magorum & Moyſis intereſt? primo quod Moyſis operatio miraculoſa; magorum miranda tantum. deinde Glycam audi; *& ipſi quidem virgas in ſerpentem commutabant, verum virga Moyſis ipſorum virgas deglutiebat: mutabant & ipſi aquam in ſanguinem, ſed immutatam ſemel natura priori reſtituere non poterant: educebant, & ipſi ranas, ſed ab iiſdem ædes Ægyptiorum repurgare nō poterant: iiſdem facultas erat Ægyptios vexādi, ſed ſedandi ſupplicij poteſtatem nullam habebant. Quin etiam ipſorū corpora Deus magis puſtulis afflixit, quàm reliquorū: vt hinc manifeſtum fieret, non ſolū ipſos pœnas diuinitus irrogatas inhibere nō potuiſſe, ſed etiam cū cæteris eadem ſupplicia pertuliſſe.*

Mea igitur ſententia, illud de Samuelis anima omnino pertinet ad mixtorū claſſem. Vera enim fuit Samuelis anima, quæ apparuit: falſitas tamē ſiue deceptio ſenſuum in eo reperitur, quod viſa obtemperare voci Pythoniſſæ: item quia verum ſuum corpus, aut veram ſyndonem non attulerat, & videbatur. Alterum exemplum de Magis Aegyptijs, ſi ſequamur ſententiam agnoſcentium duntaxat celerem ſuppoſitionem ſerpētum, pertinebit ad mixta: ſi vero placeat ſententia D. Auguſtini, pertinebit ad vera. Lubenter etiam his mixti generis annumerem mirandam narrationem Roberti Triezij Inſulenſis *a* de certamine duorum Magorum. Rapuerat vnus puellam forma egregia, & equo ligneo impoſitam per aera abſportabat. alter in caſtro quodā Burgundiæ, celebri conuiuio præſens; quod caſtrum raptor præteruolabat; carminibus cogit raptorem in caſtri aream deſcendere, & immobilem illic coram omnibus mæſtum cū præda erubeſcente ſiſtit. Nec ſegnius raptor, nihil tale metuentem, eum à quo ita vinctus, latenter incantat, & è feneſtra editiſſima, per cuius cācellos collo & capite prominebat, deſpicientem, immanibus ſubitò fronte protuberantib. cornib. dehoneſtat, & à repagulis ferreis magnitudine ramoſæ frōtis ſic illaqueat & ſuſpendit; vt per clatros caput retrahere nō valeret, præcipitij verò altitudine territus, ſe demittere non auderet. Ita coactus corniger, pacta ſalute prius mutua, & diſrupto ligamine, raptorem cum præda dimittit; qui rurſus nube caua tectus in aerem ſe leuauit: alter depoſitis cornibus, magna cum ſpectantium voluptate, ſaluum in cœnationem caput retraxit. Credo volatum accidiſſe; ſed dæmone equuleum ſubleuante non proprium, qualis eſt auiū: fieri poteſt vt raptor verus & rapta vera. de cornibus illud alterum totum puto præſtigioſum.

a li. de technis & impoſturis dæmon. c. 5

Reſtat quo pacto effectus ſinceri à fucatis dijudicentur. Cùm hæc mira non à Magis, ſed ab ipſo dæmone efficiantur: non poterunt Magi perficere, quæ dæmon nequeat (vt incautè quidam *b* ſcripſere: ſed quæcunque dæmon reuera poteſt efficere, ea per dæmonem ex pacto poterunt Magi. Quo fundamēto poſito, rectè ſuperſtruitur ſeries regularum ſequentiū, veluti columnarum huius ædificij. *I. regula*, ſi effectus magicus eiuſcemodi ſit, vt potentiam dæmonis ſuperet (quales ſunt, qui ſoli diuinæ om-

b *Ananias, Remigius & alij recentiores.*

nipo-

nipotentiæ reſeruantur) tunc effectus cenſeri debet præſtigiatorius. *II. regula.* quando non conſtat effectum ſuperiorem eſſe viribus dæmonis, res planè dubia eſt, & oportet recurrere ad circumſtātias. ratio dubij, quia nec dæmoni Deus ſemper permittit facere quicquid poſſet Deo non impediente: nec dæmon ſemper vult verè facere quicquid facere permittitur; ſed gaudet præſtigiator hominum deceptione. Vtrum verò effectus ſuperet vires dæmonis, id luculentius docebitur mox dicendis. *b*

b *q. 7. & 2.*

QVÆSTIO VII.

An Magi poſſint facere aliquod verum miraculum?

EX dictis in fine præcedentis quæſtionis manifeſtum fit, idem eſſe quærere; V. *Magus aliquid poſſit,* &; V. *dæmon aliquid poſſit?* quoniam Magi opera vi pacti à dæmone perficiuntur. Miraculorum ergo editionem Magi olim ſibi vindicarunt. nam apud Clementem Romanum *c* Simon Samarita gloriatur, nihil non quod velit ſe poſſe facere, ſibique obtemperare omnia. Porphyrius *lib. de ſacrificijs c. de ſpeciebus dæmonum*, ſcribit; quoties ſuorum prodigiorum machinas dæmones adhibent, multa eos naturæ conſueto ordine alieniſſima efficere. Idcirco illos Iamblichus *d* vocat *Deorum pediſſequos*, qui admirandis operibus Deorum ueſtigia ſubſequi proximè videantur. Eadem fuit exiſtimatio poetarum, quorum ſuis locis verba fortaſſis inſerentur commodius. videntur in hunc errorem incidere quidam recentiores, dum inquiunt. *e natura leges in magicis operibus non attendendas*. Nos hoc diligentius ſcrutemur.

c *li. 2. recog.*

d *li. de myſter Aegypt. c. 1.*

e *Nic. Remigius li. 3. c. 12 Spondan. in Homeri Odyſ.*

Obſeruare lectorem velim, *miraculum* hoc tractatu me nō accipere pro quouis admirando effectu, vt capiunt prophani ſcriptores; ſed Theologos ſequi, qui ſtrictiùs ſumunt, pro eo quod Græci *τὸ τέρας*, effectu tantum producto pręter & ſupra naturę creatæ vires. verbi gratia, cæco nato viſum reddere, mortuos ſuſcitare.) Quādo autem effectus reſpondet viribus creaturæ (v. g. ciere pluuias ac ventos, à febri ſanare &c.) *τὸ θαῦμα* ſolent vocare non, *miraculum* ſimpliciter, ſed cum addito *miraculum ſecundum quid*, ſeu *reſpectu noſtri*; vel *mirum* aut *mirabile*. Hæc *mira* rurſus diuidunt in *abſolutè mira*. quæ ſimpliciter & ſecundum ſe digna forent admiratione, etiamſi cauſas & modum ſciremus quo fiunt; & in *mira ſecundum quid* ſeu *reſpectu noſtri*, qui ea admiramur quia cauſas neſcimus, non admiraturi ſi cauſas cognoſceremus. *f*

f *vide D. Th. 1. p. q. 110. a. 4. ad 2,*

Notæ verò quibus *mirum a miraculo* diſcernatur, nunc mihi iſtæ occurrunt. prima, ut dixi, ſi effectus ſuperet vires rei creatæ, & naturam, miraculum erit. 2. Si effectus non habeat propoſitum finem bonum, puta ſalutem ſpiritualem vel corporalem; ſed tantummodò finem malum, ut puta curioſitatem, vel quid aliud bonis moribus, aut veræ fidei repugnans; non eſt miraculum. *a* ex hoc capite probatur, prodigia illa, & ſtupenda Antechriſti opera, vera miracula non futura, ſed falſa, vt D. Paulus Theſſalonicenſibus ſcripſit. hinc patet quid de curatione ſtrumarum illa Elizabethæ Anglorum reginæ, hæreticæ Principis, ſit iudicandum; ſi faciat in fidei ſuæ confirmationem, ut Gnato ille Theokerus affirmat. 3. dæmonum mira ſæpè deficiunt in minimis, miracula perfecta ſunt, vtpote Dei opera. patet Exodi 8. de certamine magorum cum Moſe. 4. dæmonum mira veris miraculis ſuperuenientibus euaneſcunt, vt virgæ Magorum deuoratæ à uirga Moſis, *b* & oracula dæmonum coram ſanctis hominibus obmutuerunt. *c* Denique miracula fiunt, per apertam & ſeriam Dei inuocationem; mira magorū ſemper admixtis abſonis, abditis,

a *D. Aug. lib. 10. de ciu. Dei c. 16.*

b *Exod. 7.*

c *D. Iuſtin. in 1 Apol. Chry. lib. contra gentes de Sancto Babyla.*

vanis,

vanis, ridiculis aut ſuperſtitioſis precibus vel ſignis. His poſitis,

Sit 1. Concluſio; *Miracula propriè dicta nulli magi poſſunt edere*. Eſt communis Theologorum *d* ſententia, & probatur, primò quia facere miraculum eſt potentiæ infinitæ, & ideò diuinitati reſeruatum. omnis etiam creaturæ potentia naturæ cancellis limitatur: alioqui non haberemus efficax argumentum probandæ veritatis fidei, quam ſemper Eccleſia miraculis aſtruxit; *e* imitata Saluatorem noſtrum, qui hoc argumento probauit, excuſari non poſſe Iudæorum incredulitatem; propter manifeſta miracula coram ipſis edita: *f Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*. Si obiicias à malis quoque & perperam de fide ſentientibus nonnũquam miracula edita fuiſſe; & ideò miracula non debere cenſeri efficacem fidei probationem: Occurram; ſolere Deum aliquando hanc gratiam gratuitò etiam talibus largiri, ſed id in veræ fidei probationem, vt quando dedit prophetiam Balaamo & Caiphæ; in falſæ fidei confirmationem nec dediſſe vnquam, nec dare poſſe. non magis enim mendacij confirmationem poteſt Deus miraculis comprobare, quam poteſt ipſa veritas mentiri. Itaque miracula vera pſeudoprophetarum *g* in nomine Chriſti eduntur, & proinde in veræ fidei confirmationem. Ex his patet diligenter diſtinguendum inter hanc illationem, fecit miraculum, ergo fides eius eſt vera: & hanc, fecit miraculum verum in confirmationem fidei, quàm profitebatur ipſe, ergo hæc fides ipſius erat vera. prior enim falſa eſſe poteſt, quia per infideles Deus poteſt miraculum operari: poſterior ſemper vera, quia non poteſt Deus ad falſæ fidei confirmationem per vllum operari miracula. *h* Confirmat noſtram concluſionem dictum Nicodemi de miraculis Chriſti loquentis, *i Nemo poteſt hæc ſigna facere, niſi fuerit Deus cum eo*. Præterea hæc eſt ſententia Origenis *lib. 2. contra Celſum*, D. Auguſtini, *lib. 3 de Trinitate c. 8*. & D. Iſidori *in c. non mirum. 26. q. 2*. Plura de hac re, & pereruditè Fran. Toletus comment. in Ioãnem: vbi tamen; quod ait; dæmones aliquando ea facere quæ miracula nõ modò videantur, ſed & ſint, id cautè legendum, miraculi namque vocabulum extendit ad mira quæuis & ſpuria miracula: quod repugnat cómuni inter Theologos vocis acceptioni.

2. Concluſio, *nec etiam poſſunt Magi operari abſolutè mira*. patet id. quia nihil reuera abſolutè & per ſe mirum, quod non idem ſit miraculum. Quo ſenſu prolatum illud propheticum, *k Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit mirabilia*. & illud, *l qui facit mirabilia magna ſolus*.

3. Concl. *Magi poſſunt operari multa mirabilia ſecundum quid, ſeu reſpectu noſtri, dæmone adiuuante & Deo permittente*. concluſionis probatio inde petenda, quod plurimi ſunt, miri & occulti effectus rerum, quos omnes optimè nouit diabolus, & quoſcunque naturaliter nouit poſſe produci, eos celerrimè, non tamen in inſtanti, poteſt producere. Quare (quod alicubi dixit D. Auguſt.) difficillimum eſt homini intelligere, quouſq; ſe diabolí poteſtas extendat. de qua propheticus ſermo profatur, *a Non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei, qui factus eſt vt nullum timeret*. Nolo multa congerere, pro cunctis vnum ſit exẽplum plenum admirationis narratum ab Ant. Torquemada. *b* quibuſdam regni Neapolitani locis, quando fœminæ enituntur, puero naſcituro præire vnum vel plures ranunculos ſiue rubetulas; quorum ſi quis terram contigerit (ſtatim verò incipere ſaltitare huc illuc) confeſtim puerperam emori. Quapropter ſolere floccis inſterni totum ſolum, & parietes vndequaque aulæis conueſtiri, ne funeſti antcambulones iſti, dum cadunt ex vtero, vel ſubſiliunt, terram contingant. ideò etiam obſtetrices lebetes penes ſe habere ſolitas, vel poculum aliud

d Alex. de Hal. 2. p. q. 45 D. Th. D. Bonauen. Fr. Victor. ſupra nu. 18. & 19. Angl. in 2. q. vni. de dæm. & qui gentilium exemplis optimè reſpõdet. Mich. Medina. d. c. 7.

e Greg. li. 27. Moralium c. 8.

f Io. 15. v. 24

g Matt. 7. v. 21.

h vide Maldonatum ad d. v. 21.

i Io. 3. v. 2.

k d. c. 3. annot. 2.

l Pſal. 71. v. 18.

m Pſal. 135. v. 4.

a Iob. 41. v. pen.

b horti florũ dialo. 1.

Digitized by Google

aliud aqua plenum, in quod animalcula hæc conijciant, & probè obturatum deferre ad fluuium, ibique demergere. Hoc ille, vt certa compertum fama refert. Si fit, fieri puto dæmonis artificio; qui has ranas mentitur, & ad malefici cuiuſpiam petita, puerperam interimit, Deo id iuſtis de cauſis permittente: ſine hoc permiſſu nihil eum poſſe, hinc manifeſtum fit, quia non modò non potuit, quod erat optatiſſimum, arbitrio ſuo Iobum lædere; *c* ſed nec perfidum regem mãcipium ſuum decipere; *d* imò nec porcos inuadere. *e* Hinc factum, vt cum Neroni Imp. nec ingenium, nec opes, nec voluntas, nec ſtudium, nec præceptores deeſſent: nunquam tamen, per illum, Diabolus magię vel vnum experimentum edere potuerit; ſicque Nero magicen contempſerit. *f* videlicet non paſſa fuit Dei prouida bonitas hoc inſtrumentum, ad nocendum aptiſſimum, ſummæ potentiæ & malitiæ deprauatiſſimæ accedere.

c *Iob.1. et 2.*
d *3. Reg.22. v.22.*
e *Matt.8.v.31.*
f *Vide Pli. l. 30. c.2.*

De hoc mirorum genere futura prodigioſa opera Antechriſti.

QVÆSTIO VIII.

Quo pacto magi per diabolum hæc mira efficiant?

SCiendum cuncta dæmones operari vel actione immediata per motum localem, vel mediata; idque dupliciter, vel illudendo ſenſibus vel applicando actiua paſſiuis per alterationem veram: quæ eſt communis doctrina Theologorum. *g operantur ergo per motum localem per alterationem, & per deluſionem.*

Quoad *motum localem* inferiora corpora parent angelis, adeò vt & cœlos rotare queant; an de facto ſint tales orbium motores, alibi diſquirendum: ſed cum queant eos mouere, ſequitur nullum adeò vaſtum eſſe corpus, ut id dæmones, quadam impulſus impreſſione, loco mouere nequeant, dummodò tamen eà motione ordo vniuerſi non turbetur, quare nec integrum elementum loco ſuo mouere valebunt (quo pacto capienda quæ Firmilianus ad D. Cyprianum ſcripſit, *h* quæ de terræ motu locali ſeu partiali vera non forent). nec poterunt etiam cælorum curſum mutare vel impedire. *i* Mouere verò corpora locali motu poteſt dæmon velociſſimè, & quo videmus motu cælos celerrimè moueri. Vnde fit, vt queat rem aliquam oculis ſubtrahere & aliam ſubſtituere tam pręproperè, vt animos oculoſq; intuẽtium fallat, eiſque perſuadeat prioris in hanc poſteriorem integram conuerſionem. tales credendæ gẽtilium metamorphoſes, Diomedis ſociorũ in aues, & Iphigeniæ in ceruam, ut D. *k* Aug. obſeruauit, & fraudem aperuit Aſtyrius; cuius factum *l* Euſeb. ab obliuione vindicauit. *Cæſarea Philippi, quam Phanyces Paneadà vocant, fertur uictimam quandam in fontes; qui illic ex radicibus montis Panei prorumpunt, ex quibus Iordanes prorumpere dicitur, in quadam diei feſti Gẽtilium ſolemnitate mactatam conijci: atque eam dæmonis vi ac poteſtate mirandum in modum ab eorum aſpectu euaneſcere miraculumque videri præſentibus valdè memorabile. Quibus dum gerebantur, Aſtyrium quodam tempore forte interfuiſſe, ac cùm videret tam multos illius rei admiratione obſtupefactos, eorum erroris admodùm miſertum eſſe: deinde ſublatis in cœlum oculis Deum omnium moderatorem per* CHRISTVM *ſupplicem precatum, vt dæmonium illud, quod populum tanto errore cæcauiſſet, comprimeret, ipſum à fraude ac fallacijs, quas hominibus ſolet intendere, coerceret. Hoc modo, cum Deum orauiſſet, repentinò victimam fontibus ſupernataſſe, atque ita rem illam, quam tantopere admirari conſueuerant, in nihilum interijſſe, vſque adeò vt nullum in poſterum ex eo loco ex ea omninò ederetur miraculum.*

g *D. Aug. lib. de diuinat. dæm. c.3. et 5. & lib. 3. de Trin. c.7.8.9. D.Th. Seti l. 9. de inſt. q.3. Victor. & Angles ſupra Molina & Valencia in 1.p.*
h *epiſt.5.*
i *D. Tho. qq. diſputat. q. 16. a.10.*
k *l.18. de ciuitate Dei c.18.*
l *l. 7. Eccl. hiſt. c.14.*

Alter modus erat *actiua paſsiuis applicando*, per quem alteratione ſiue mutatione rerum mirabilia ſæpè facit, quorum naturales ſunt cauſæ; ſed nobis incognitæ, ipſi notiſſimę. Videt enim naturalium rerum omnium ſubſtantias, & proprietates peculiares ſingularũ perſpectas habet, commoda nouit applicandi tempora, ſollertiæ & artificij vix eſt quicquam quod ignoret; quid enim, adeò diuturnà & aſſiduà experentia atque obſeruatione, non ſit aſſecutus? præſertim cùm norit cuncta, quæ boni angeli à mundi exordio patrarunt, & quæ homines excogitarunt: & plurima per bonos angelos, Dei iuſſu, Satanæ reuelentur, quæ illi à Deo didicerunt. *a* Itaque ſæpe numero efficiuntur multa; quæ naturæ ſolius operatio nunquam feciſſet, niſi dęmones illam artificioſà applicatione iuuiſſent. atque illi tunc agentia naturalia, vt inſtrumenta ſumunt. inſtrumenti verò conditio eſt, effectum producere, non tantum naturali ſuæ virtuti æqualem, ſed longè etiam excellentiorem, ac agentis principalis à quo mouetur facultati reſpondentem. Securis ex ſe dumtaxat virtutem habet ſecandi; ſed quatenus eſt inſtrumentum periti fabri, poteſt mē ſam vel ſtatuam facere. Calor natiuus, qui eſt in humano ſemine, qua calor eſt, poteſt calefacere, rareſacere, ſegregare, & condenſare, ſed quà inſtrumentum eſt animæ, poteſt oſſa, neruos, carnem generare. Pari ratione intuemur cauſas iſtas naturales à dæmonibus applicatas, ſuis ipſarum proprijs viribus quodammodo præſtantiora effecta dare. quia quæ ſecundum communem ſuum curſum nunquam produxiſſet, ſi à dæmone non fuiſſent applicatæ; ea nunc, vt à dæmonibus mota inſtrumenta, quoad ſubſtantiã, modum vel celeritatem, admiranda producunt. *b* Nunquam tamen hæc opera naturæ cancellos effugiunt, eò quod vim naturalem cauſæ principapalis non excedunt. Inſunt enim reuerà hi effectus in ipſis naturalibus agentibus, eo modo applicatis; quibus agentibus diabolus nihil confert applicando, præter conditionem ſine qua effectus iſte non produceretur. licet enim dęmon vtatur rerum applicatarum vi naturali, operatur tamen ipſe potiſſimùm per modum artificioſum. Sicut coquus, cum ſuaue edulium concinnat, mediante arte per ignem id excoquit, licet ignis naturaliter operetur, quod ſolus ignis niſi tali eſſet arte applicatus nunquam effeciſſet. quid tamen hic coquus igni confert, niſi modum & conditionem ſine qua non? vim verò, quæ cauſæ phyſicæ nomen mereatur igni nullam influit, Duo igitur hic obſeruanda. primum quod nec ſola actiuitas rei naturalis ſecundum ſe debet attendi, nec ſola quoq; ſecundum ſe applicatio dæmonis: ſed vis naturalis, vt applicata à dæmone, ſecundum, quod cauſa inſtrumentalis in his operationibus eſt res applicata: cauſa principalis ipſe dæmon applicans. Quare vt dicatur effectum non poſſe naturaliter produci, debere eſſe talem, qui vtriuſque cauſæ coniunctæ ſuperet facultatem. Hæc de alteratione, nunc de *deluſione*.

a D. Aug. l. 2. de Gen. ad litt. c. 17.

b D. Th. 1. p. q. 110. a. 2. ad 3. & l. 3. adu. gent. c. 103.

Quando nec motus localis, nec applicatio huiuſmodi ſatis iuuant, tunc ſolent magi confugere ad circulatorias deceptiones, & mendaci ſpecie ſenſibus illudunt humanis, ita vt quę facta minimè ſunt, à deceptis facta putentur. Deceptionis nomen latè diffundo, ut præſtigium, deceptionem & errorem comprehendant, quę ſolent diſtingui. *a* Decipit autem diabolus tribus maximè modis per mutationem, mutando vel obiectum, vel aerem medium, vel ipſum organum, quod ceteris quia melius noſter Molina *b* explicuit, eum ſequamur. docet ergo *ex parte quidem obiecti* hoc poſſe *primo* oſtenſarum rerum celeri agitatione, ſubità occultatione, varia collocatione, ſeparatione vel cōglutinatio-

a vide Valentiam in 1. p. diſp. 4. q. 2. puncto. 2.

b 1. p. q. 111. a. 41.

tinatione latente; vt faciunt circulatores agyrtæ varijs ligaminib. globulis, ſcyphulis, &c. *Secundo* per artē per ſpectiuæ, certa quadā diſpoſitione ob iecti in ordine ad oculum vidētis. verbi gratia, cū lineæ cōfuſo ductæ ordine (ut fit manifeſtum quando quis directè ex aduerſo illas videt) aſpicienti per foramen, vel rotata tabula ſpeciem exhibent artificioſæ alicuius picturæ. Sic volūt Doctores grauiſſimi *e* iuncos & paleas humi ſtratas, ſi lucerna de cerā & corio ſerpentis ſulphurato accenſa inferatur, videri ſerpentes ſaltitantes: ego hoc exemplum ad mixtā Magiā ex naturali & artificioſā malim referre. *Tertio*, cùm formāt ſubitò ex elementis, potiſſimum aere obiectum, & illud offerunt ſpectatoribus, v.g. quando vel ipſi aſſumunt, vel alteri rei circumponūt corpus aereū ſiue fantaſticum ſimile rei putatitiæ. *Quarto*. Cùm apponūt corpus aliquod mixtum, puta minerale, quod vi ſua naturali ſit in cauſa, vt corpus cui apponitur longè aliud appareat. Quo caſu ſolet dubitari, num corpori addito vis naturalis inſit hoc faciendi: an verò dæmon qualitatem illam obiecto imprimat: an verò tantùm in ipſo medio qualitatem producat, qua mediante ſpecies per medium delatæ ſic modificentur, vt cauſam præbeant, cur obiectum quam eſt aliud appareat, eo modo, quo velum cæruleum per diopteram viridem viride apparet.

e D. Bonauen. & Gab. in 2. d. 8. Guilh. Pariſiēſ. p. vl. de vniuer. c. 22.

Ex parte aeris medij hæc faciunt. *primo* ſi impediant ne ſpecies ad oculum vel alium ſenſum deferantur. v. g. quādo viſui totum obiectum, quod coram eſt, occultant, vel aliquā eius partem tantùm. 2. ſi medium imbuant aliquā qualitate, qua ſpecies per medium tranſeuntes, ſic modificantur, vt obiectum non quale eſt repræſentent. v.g. ſi aceto commiſceatur ſal, & linteus pannus id acetum benè imbibat, poſtmodum verò ſuppoſitā candela inflammetur pannus; ſpecies quæ diffundetur per medium hac flamma illuminatū, formidabiles ad-modum facies præſentium exhibebunt. *d* Item ſi de ſemine aſinino & cera fieret candela, quæ ſola in cōuiuio luceret, omnes (ſi fas credere Pariſiēſi Antiſtiti *e*) conuiuæ viderētur onocephali. 3. ſi medium circa ipſum obiectū inſpiſſetur, mutatur obiecti aſpectus: vt quando denarius iniectus in ſcutellam aquæ plenam, videtur maior, & iacens in fundo apparet in ſuperficie. Eodem pertinet ſi vapores in termedij aeris cōdenſentur, vnde cōtingit vt luna multimodis minui & mutari videatur; & vt putemus à gallinaceo trahi trabem, cùm reuera feſtucam trahat. 4. ſi moto aere medio ſimul ſpecies moueantur, vnde fit ut nauigantib. videantur ad nauigij motū arbores moueri: ſic fecit diabolus vt Claudiæ zonam nauis quæ vehebat Matrē Idæam ſequi videretur. *f* 5. nō nunquā contingit falli ſenſum ex varia conformatione vel multiplicatione ſpecierū ſenſiliū: quod contingit aliquando ex forma inſtrumenti per quod videmus, v.g. quando vnicū conſpicillū plures nobis vnius obiecti figuras exhibet: aliquando ex inſtrumētorum collocatione ac ſitu, vt ſi plura ſpecula diuerſis locis diſponantur, poterunt tot de loco in locum ſpecies multiplicari, vt quæ in vno loco ſiūt, in alio appareant, & intuitiua rei præſentis eſſe viſio videatur: *g* aliquando poteſt contingere per ſolum ſpecierū ſenſiliū quæ ſunt in fantaſia trāſitum vſq; ad ſenſus exteriores, vel ſaltem ad ſenſum communē, qui ſenſus eodē modo a ſpecieb. afficiantur, quo affectæ forent, ſi reuera ab obiectis externis eo ſpecies mitterētur *a*. hæc quidā referunt relatā à D. Aug. *b* apparitionem philoſophi dubia ſoluentis.

d Molina vbi ſupra.
e Guil Pariſ. ſupra c. 22.

f Tertullia. apol. c. 22. Minucius in Octauio, & D. Auguſt. l. 10. de ciu. Dei ca. 16.

g Tignoſus in

Denique *deceptio ex parte organi* nō minus varia eſt. Naſcitur primò, mutato ſitu organi: unde facit rē quæ vno in loco eſt videri eſſe in alio, vel geminam quæ vnica eſt, ſicuti ſi digitum mittas inter oculum & concauitatem cui oculus eſt incluſus, digitoq; compreſſo eleues uel deprimas oculum, facies

a D. Th. in 2. d. 8. q. vni. ar. 5. ad 4.
b l. 13. de ciu. Dei c. 18.

Digitized by Google

facies vt res ſimplex gemina videatur. ſecundò, Si humores agitētur vel perturbentur, res aliter ac ſunt conſpicientur, vt contingit ebrijs ac furioſis, qui credunt,

duplicem ſolem & geminas ſe cernere Thebas,

Huc referendæ ſunt ludificationes Zedechiæ Iudæi, qui fuit tempore Ludouici Pij, & hominem in aera iactabat, & in mēbra diſcerpebat & ea recollecta adunabat, currum etiam onuſtum feno cum equis & agitatore coram toto populo abſorbebat. *c* quam quam in his etiā ex primo genere & ſecundo mixta nonnulla. Tertiò, ſolet impedire ſenſationē, craſſiore aliquo humore obſtruens viam ne ſpiritus ad organum perueniant, vel alia ratione vim ſentiendi hebetans. qua fortè ratione Angeli Sodomæos aoraſia *d* percuſſerunt. Cùm vero dæmon hominibus perſuadet eos immutatos eſſe in beſtias, tunc non organum dūtaxat immutat, ſed interdū & mediū, ſemper verò ſimul phantaſiam, vt accidit Præſtantij patri apud D. Auguſtinum. *e* Poteſt enim diabolus ſic componere & ordinare phantaſmata, vt quis etiam vigilans (quod dicitur) ſomniet, more dormientium & putet ſe ea ſentire, quæ non ſentit, *f* inſtar maniacorum. Hoc fit in Turcarum incantatione qua fugitiuos retrahunt, quam deſcribit Bartolom. Gregorgieuizius lib. de Turcarum moribus fol. 53.

c Tritem. in Chron. Hirſangienſ.

d Gen. 19.

e d. c. 18.

f Caietā. 2. 2. q. 95. a. 3.

Porrò *præſtigiatorÿ effectus duabus regulis deprehenduntur.* Prima eſt, ſi effectus non oritur à motu locali, & ſuperat cauſarum naturalium applicatarum actiuitatem (v. g. ſuſcitatio mortui, aut veræ cæcitatis curatio) interuenit deceptio & præſtigium. Secunda quando id, quod viſum eſt, ſtatim euaneſcit, nec permanet, eſt præſtigioſa machinatio. Prioris exemplum eſt, quando Magi poſito in camera arcu de certo ligno, & ſagittā alterius ligni, & chorda certi fili, ſagittam eiaculantur, & ſic faciunt apparere in loco flumen enatū tantæ latitudinis, quantæ fuit ſagittæ iactus. *g* Poſterioris, vt cū videntur lacerare & vorare equū, qui mox ſanus ſiſtitur: *h* item in illo facto magi, quod narrat de ſimulato ſerpente Nicetas; *i Cùm ex editiore palatÿ Conſtantinopolitani loco Michael Sicidites nauiculam vidiſſet, qua olla & patinæ vehebantur, carmine magico effecit, ut nauta exſurgeret & vaſa non prius ferire deſiſteret, quam in pulverem redegiſſet. At paulò poſt barba prehenſa lamentari, amotaq; caligine, ſe ut ira numinis agitatum deplorare. Rogatus cur merces ſuas ita tractaſſet? cum dolore narrabat, ſe remis intentum, horribilē ſerpentem ſuper vaſa porrectum, oculis inconniuentibus in ſe conuerſum inſtar deuoraturi, vidiſſe, qui prius voluntari non deſtiterit, quam fictilia confracta eſſent. inde ſubitò ex oculis euanuiſſe.* De Eonis hæretici & magi præſtigijs teſtatur Guilh. Neubrigenſi, *k ita oculos hominum faſcinaſſe, ut videretur magnā virorum turbam penes ſe habere, & regÿs delicÿs ciborum, & apparatus ſplendidiſſimi abundare.* Sed hunc tandem concilio Remenſi damnatum, cum ad mortem duceretur ſæpiùs ad tertam dixiſſe, *Terra findere*, idque irrito conatu, legimus apud Robertum in Chron. Sic dæmō ludit præſtigijs, nec contētus miracula præſtigijs imitati, conatur in hæreticis etiam ipſa præſtigia ſubdolis Sycophantijs adūbrare. Legi exemplum adeò lepidum & feſtiuum, vt quod me recreauit, eo lectores huius libelli nequeā fraudare; ſed lubens, honeſtæ voluptatis eorum gratiā, deſcribendi laborem hoc loco aſſumam. *Tempore Sigiſmundi primi Regis Poloniæ, Iacob. MalſtinKi prætor oppidi RreZinÿ; leuitate quadam animi, auctoritatem nomenque Chriſti ſibi adſciuit; Petrumque ZatorsKi Cracouienſem, ceteroſque ſibi ſimiles latrones duodecim elegit, ſingulisq; nomina apoſtolorum impoſuit, ſe verò Ieſum Chriſtum appellauit. Qui per uillas ubique ambulantes prodigia morionum, & præſtigiatorum more exercebant, ſycophantaſque* altos

g Guil. Pariſ. infr c. 22.

h idē Guilh. ſupra ca. 23.

i l. 4. annal.

k l. 1. hiſt. Ang. c. 19.

Digitized by Google

alios & latrones; velut mortuos, ſubornantes ſuſcitabant, piſces in paludes lutoſas primò impoſitos, vbi nunquam eos naſci poſsibile erat, in nomine Chriſti ſuis manibus capiebant, panes in fornaces imponebant, in nomineq; Chriſti ſui; cum illic antè non eſſent, depromebant, cũ ingenti ſimplicis vulgi admiratione. Quodam tempore Ceſtochouiam monaſteriũ, D. Virginis imagine celebre, cũ ſuis Apoſtolis venit: cumq; illic aliquot diebus morarentur, vnum ex ſuis quaſi obſeſſum a dæmone ſubornauerãt, cuius opera victũ acquirebant. Ille enim per hoſpitia ambulans carnes de coquina rapiebat, in ſuoſq; proijciebat, qui cruce illas munientes carnes comedebant. Cumque ingens illic eſſet cõcurſus populi ad Diuæ Virginis imaginem, ſycophantæ illi obſeſſum ſuum ad altare ducunt, duplici veſte indutum, in cuius intercapedinem neceſſaria imponere poſſet: lapillos verò intra induſium ei impoſuerunt: cumque ad altare deduceretur, ille è manibus deducentium furibũdus ſeſe proripiens, in altare donarijs onuſtum irruit, pecuniaſq; rapiens in veſtis duplicata intercapedine eas abſcondit. Monachus ab altari diuino intermiſſo officio aufugit. ceteri monachi accurrentes cingulum eius ſoluunt. Ibi lapilli dumtaxat in terram ceciderunt, pecunia verò in veſte duplicata remanſit. Monachi pecuniam arte dæmonis in lapillos transformatam putantes, exorciſmis * eam in priſtinam formam transformare nitebantur: ſed cum lapilli permanerent, Monachus librum ſacrum indignabundus in terram proiecit, dicens: ſimilẽ dæmonem nunquam habuimus; abite cũ eo ad omnes diabolos: ſycophantæ illi cũ pecunia recta in Sileſiam fugerunt. Ibi apud matronam nobilem in quodã pago diuertentes, cum illa viro abſente eos recipere nollet, ſaltem mappam vel telam ad ſacrificandum. At mulier faſciculum telæ illis obtulit. Tunc illi, hanc nobiſcum accipiemus, & Chriſtus tibi benedicet, ut tibi linum abundantius creſcat. Oſtende aliam ſi habes, quam cum ſimiliter accipere vellent, mulier recuſauit, maritum timens. Illi autem fruſtulum fomitis cum igne in telam clam inuoluentes, mulieri reddiderunt. Itaq; ciſta à tela, à ciſta verò domus accenſa conflagrauit. Viro domum reuerſo, vxor ob Chriſtum cum Apoſtolis malè tractatum hoc ſibi iuſtè contigiſſe dixit. At vir ira excandeſcens, latro hic (inquit) nequiſsimus, & non Chriſtus fuit. Itaq; cum vicinis eos inſequitur, & in quadam villa aſſequitur. Tum Pſeudo Chriſtus ad illum, qui vocabatur Petrus, dixit: Iam mea paſsio Petre, calixq;, quem bibiturus ſum, appropinquat. Cui Petrus, & mihi, vt video, Domine, imminet. Ille vero dixit; Petre ego aliter non poſſum, niſi per feneſtram hinc euadere. Tum Petrus; & ego te, quoad viuam, non derelinquã, ſed, quocunque fugeris ſequar. Ergo per feneſtram aufugit: ceteri quoque Apoſtoli, qua potuerunt, euaſerunt. Ruſtici eos ſecuti baculis fuſtibuſque cædere, dicentes; Propheti ſa nobis Chriſte, cum tuis Apoſtolis, qua in ſilua baculi iſti creuerint. Ergo plagis emendati vitam ſuam poſtea emendarunt, dicentes: Difficile eſt nobis Chriſti paſsionem, Apoſtolorumque tormenta ſubire. Sic Poloniæ Chronica a. Agnoſci puto, lector, eundem infidelitatis & blaſphemiæ ſpiritum in his ſycophantis; qui fuit olim in Cyrila Ariano, & poſtea in Caluino eiuſque ſequacibus. nimirum omnes eiuſdem Satanæ organum fuere. De ariano Cyrila res notiſſima de Albigeenſibus ex Luca Tudenſi illorum temporum ſcriptore ſimilia lectu digna refert Mariana lib. 12. de rebus Hiſpaniæ c. 1. de Belgicis Caluinianis teſtatur ipſe quem res geſta Matth. Launous, in narratione cauſarum conuerſionis ſuæ de Caluiniſmo ad Catholicam religionẽ. Lege ſi lubet (lector) eius ſecundam, quam cum ſocio Penneterio etiam conuerſo, edidit Apologiam, ante annos aliquot Lutetiæ impreſſam. Mihi nunc liber non eſt ad manum. Finiam itaque cum Apuleio a; Ante Poecilen porticum, iſto gemino obtutu circulatorem adſpexi equeſtrem, ſpatham præacutam mucrone infeſto deuoraſſe: ac mox eundem inuitamento

* Opinabantur dæmonis pſtigijs ita videri mutatã, & pulſo per exorc. dæmone pręſtigias ceſſaturas, & pecuniã ſic priſtinæ formæ reddendam.

a Marti. Bielſki in annal. & Guaguin. in vita Sigiſmundi I.

menio exiguæ ſtipis venatoriam lanceam qua parte minatur exitium, in ima viſcera condidiſſe: & ecce ponè lancea ferrum, qua bacillum inuerſi teli ad occipitium per inguen ſubit, puer in mollitiem decorus inſurgit, inque flexibus tortuoſis eneruam; & exoſſam ſaltationem explicat, cum omnium qui aderamus admiratione. Hæc haud dubiè dæmon perfecit, ſpeciebus falſi obiecti in oculos immiſſis, per medium aerem ijs imbutum.

QVÆSTIO IX.

Quàm admirandos effectus veteres Magis tribuerint?

IOan. Salisberienſis *li. 1. Polycratici cap. 10. Domino,* inquit, *permittente elementa concutiunt, rebus adimunt ſpecies ſuas, ventura plerumque pronunciant, turbant mentes hominum, immittunt ſomnia, homineſque violentia duntaxat carminis occidunt &c.* non eſt omnia colligere animus, nec operæ precium; ſed quæ nunc occurrunt, & præcipua videntur. Ab Aquilone ordiamur; vnde, propheta teſte, malum omne panditur. Saxo Grammaticus, *a* apud Septentrionales ſcribit, *gigantes Magoſque inauditi generis miracula diuerſis præſtigiis exercuiſſe, & per ſummam ludificandorum oculorum peritiam proprios alienoſque vultus variis rerum imaginibus adumbraſſe, illicibuſque formis veros conſpectus obſcuraſſe.* Olaus Magnus, de Lappis, Finnis, & Biarmis auctor eſt, *b quamcunque volunt figuram aſſumere; item quæ in alio gerantur orbe ab amicis uel inimicis, ſinea ueſtis pretio, explorare, uentos quoque, quos optent, nauigantibus vendere.* Tres Tartarorum hordas, vltra Cazanenſe regnum, incantationibus ſupra modum deditas, *iis caligines aliaſque tempeſtates cœli frequenter excitare, hocque modo hoſtes profligare,* narrat Alexan. Guaguinus. *c* A populis ad ſingulos ſi deſcendamus, occurrunt plurima. Zoroaſtres ex ſtellis velut ſcintillas eliciebat, *d* Doſitheus olim mira perfecit, ſed eum diſcipulus Simon Magus ſuperauit, de cuius prodigijs egimus iam prius, & breuiter ita Glycas part. 2. *Effecit ut ſtatuæ ambularent, idemque in ignem proſiliens, non tamen vrebatur: in aera ſubuolabat: ex lapidibus panes faciebat: alias atque alias in formas migrabat: facies aliquando binas habebat: in columnam conuertebatur: efficiebat, vt ianuæ clauſæ ſua ſponte aperirentur, vaſa domeſtica ſponte moueri ad vſus humanos viderentur, umbræ ipſum multæ præcederent, quas mortuorum animas eſſe dicebat. Cùm aliquando à Cæſare perquireretur, terrore perculſus, alteri formà ſuà relicta fugit.* & poſtea idem de eodem Simone; *e habuiſſe canem alligatum cathena in domus limine, deuoratum eos, quotquot ad Simonem iniuſſi adire conarentur. Canis verò Petrum intrare iuſſit, & humana voce Petrum adeſſe nunciauit.* vides diuinæ, quæ in Petro, virtuti, Diabolicam vim ceſſiſſe, & Cerberum, cui nequibat nocere, adulaſſe. Quæ de Orpheo, & Amphione commenti poetæ, & vi muſicæ eorum, ea Magiæ vtriuſque nonnulli adſcripſerunt. *f* Pythagoras femur ſuum aureum oſtentauit; carmine aquilam cicurauit; cum quà frequens colloquebatur *g*. Numa Pompilius cænæ opiparæ apparatum, cùm nihil domi obſoniorum habuiſſet, exhibuit. *h* Baianus Bulgariæ rex, ſe quoties volebat in lupum, vel in cuiuslibet alterius beſtiæ formam mutare cernebatur, interdũ faciebat vt à nullo videretur? *a* Ollerus oſſe incantato, tanquã nauigio vaſtiſſima maria ſuperabat. *b* Ericus rex Gotthorum quocumq; verteret pileũ inde ventum proſperum eliciebat. *c* Mira quoq; de Apollonio refert Philoſtratus, & de Iuliano Chaldæo Suydas; *d* quẽ in hac arte & ſubitò ſedãdã vrbis peſte Apollonium ſimul cum Apuleio coram Domitiano, ſuperaſſe narrat Anaſtaſius; *e* addit idem, & ex eo Cedrenus; Manethonem magicarum

a l. 1. hiſt. Dan.

b l. 1. c. 1. & l. 3. c. 18.

c in Tartaria.

d in Clemen. in itinerar. B. Petri: ſiue Clementi falsò aſcriptus liber, ſiue (ut puto) ipſius ſed a mala corrupens manu.

e par. 3. Annal.

f Pauſa li. 6.

g Plutarch. in numa, & Ammian.

h Sabellic. lib. 3. Ennead. 2.

a Trithem. in Chro. Herſaugienſi.

b Saxo. li. 3. Dania.

c Io Magn. li. 17. Goth. hiſt.

d in uoce Iulianus.

e q. in S. S. 23.

rum

Digitized by Google

rum operationum adeò fuiſſe peritũ, vt palam ſemper præ ſe contempſerit Apollonium Tyanæum. Apuleius ipſe multorum teſtimonio magus, de duabus feminis ſcribit admiratione di-

f *lib. 1. de aſino aureo.*

gniſſima: primum *f* de quadam Caupona, regina ſagarum (vt ſcias etiam tum qualdam ab ijs hoc titulo honoratas) *Saga*, inquit, *eſt & diuinipotens, cælum deponere & terram ſuſpendere, fontes durare montes diluere, manes ſublimare, Deos infimare, ſidera exſtinguere, tartarum ipſum illuminare. Amatorem ſuum, quod in aliam temeraſſet, vnico verbo mutauit in feram caſtorem: quod ea beſtia captiuitati metuens, ſe ab inſequentibus repræciſione genitalium liberat: vt illi quoque ſimile, quòd venerem habuit in aliam, proueniret. Cauponem quoque vicinum, atque ob id æmulum, deformauit, in ranam: & nunc ſenex ille dolium innatãs vini ſui, aduentores priſtinos in fece ſubmiſſus officioſis ronchis raucus appellat. Alium de foro, quiddam quod aduerſus eam locutus eſſet, in arietem deformauit; & nũc aries ille cauſas agit. Eadem amatoris ſui uxorem, quod in eam dicaculè probrum dixerat, iam in ſarcinam prægnationis, obſepto vtero & repigrato fætu perpetua prægnatione damnauit, &, vt cuncti numerant, octo annorum miſella illa, velut elephantem paritura, diſtẽditur.*

g *lib. 2. de aſino aur.*

Poſtea de Pamphile; *g Maga primi nominis, & omnis carminis ſepulcralis Magiſtra creditur, quæ ſurculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem iſtã lucem mundi ſideralis imis tartari & in vetuſtum chaos ſubmergere nouit. Nam ſimul quenquam conſpexit ſpecioſæ formæ iuuenem, venuſtate eius capitur, & ilico in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & viles faſtidiens, in ſaxa & in pecua, & quoduis animal puncto reformat: alios vero prorſus exſtinguit.* Nihil attinet ſimilia ex Luciani

h *lib. 16. c. 4.*

Aſino deſcribere. Plinius *h*, ſed irridens, ex Aſclepiade: *Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniectu, tactu clauſa omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem hoſtium, trepidare agmina ac terga vertere. Latacen dari ſolitam à Perſarum Rege legatis, vt quocunque veniſſent omnium rerum copia abundarent.* De hyænæ partium effectis plurima idem alibi *i*; de varijs lapidibus etiam magis incredibile *k*, *achatis ſuffitu tempeſtatem, diſcordiatem eſſe domibus, eum qui vnius coloris inuictum athletis: eandem vim alectoria Milonem expertum &c.* Veniamus ad poetas. Empedocles, apud Laertium in hanc ſententiam valdè iactabundus. i *lib. 28. c. 8.* k *li. 36. c. 10* l *li. 8. de vit. phil.*

Pharmaca quis pellas morbos, loncſq; ſeãectam
Percipies, quæ cuncta tibi communico ſoli:
Compeſceſque truces ventorum ritè procellas;
Exortis inſanis qui vaſtant flatibus agros.
Surſum, ſi libeat, mox flumina pigra ciebis,
Et media induces ex tempeſtate ſerenum,
Induces media pluuias æſtate ſalubres,
Et flatus ſicca qui perflent omnia meſſe,
Exſtinctumque hominem nigro reuocabis ab orco.

Et ſubdit ex Timæi hiſtoriis, *Empedoclem Eteſiis aliquando vehementer flãtibus adeò vt fruges corrumperent, excoriari aſinos iuſſiſſe, factiſque vtribus eos collibus & montium verticibus admoueri ad compellendos flatus; ceſſantibuſque ventis, ab euentu rei κωλυσανέμας vocatum eſſe.* Vnus iſte ex Græcis ſufficiat; locupletiores ſunt teſtes Latini, qui hæc vberius, & elegantius deſcripſere.

Virgilius *a*: a *Eclog. 8.*

Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam:
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. &c.
Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena

Ipſe dedit Moeris, naſcuntur plurima Ponto,
His ego ſæpe lupum fieri & ſe condere ſiluis.
Moerim, ſæpè animas imis excire ſepulcris,
Atque ſatis aliò vidi traducere meſſeis.

b *lib. 14.* Ouidius in Metamorph. *b* poſtquam narrauit Vlyſſis ſocios in ſues mutatos, de Circes amore & odio in Picũ Regem copioſior, inter cetera; de Carmente, ſeu Canente Pici vxore;

Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi,
(Vnde Canens dicta eſt) ſiluas & ſaxa mouere,
Et mulcere feras & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.

& paulò poſt; de ipſa Circe. quæ Pico viſo, amore correpta, inquit:

Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me noui, ſi non euanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri, præterque oculos tranſcurrere regis
Iuſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri:

Quem inanem aprum dum Picus equo admiſſo inſequitur, ab ea ſolus deprehenſus, verbis in flagitium inuitatus & carmine malo;

Concipit illa preces, & verba precantia dixit,
Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niuea vultum confundere lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tunc quoque cantato denſatur carmine cælum,
Et nebulas exhalat humus &c.

Sed cùm ille machæam caſtus auerſaretur, in furorem verſa,

Tum bis ad occaſum, bis ſe conuertit ad ortum,
Ter iuuenem baculo tetigit, tria carmina dixit;

Et ille in auem mutatus, pennas in corpore vidit. Denique cum famuli ab malefica vi miniſque adhibitis regem ſuum repoſcerent;

Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni.
Exiluere loco (dictu mirabile) ſiluæ,
Ingemuitque ſolum vicinaque palluit arbor,
Sparſaque ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos,
Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pauet. illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cuius ab attactu variarum monſtra ferarum
In iuuenes veniunt, nulli ſua manſit imago.

Et de Medæa, Circes nepte. *c* c *Epiſt. Hypſipiles.*

Illa reluctantem curſu deducere lunam
Nititur, & tenebris abdere ſolis equos;
Illa refrenat aquas obliquaque flumina ſiſtit,
Illa loco ſiluas, viuaque ſaxa mouet;
Per tumulos errat ſparſis diſtincta capillis,
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis:
Deuouet abſentes, ſimulacraque cerea fingit,
Et miſerum tenues in iecur vrget acus.

Tibullus *a*; *Vt mihi verax.* a *li. 1. Eleg.*
Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.
Hanc ego de cælo ducentem ſidera vidi,
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

Hæc

Hac cantu findítque ſolum, maneiſque ſepulchris.
Elicit, & tepido deuocat oſſa rogo.
Iam ciet infernas magico ſtridore cateruas,
Iam iubet aſperſas lacte referre pedē.
Cùm libet hac triſti depellit nubila cœlo;
Cùm libet, æſtiuo prouocat orbe niues.
Illa tenere malas Medeæ dicitur herbas
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.
Hæc mihi compoſuit cantus queis fallere poſſes:
Ter cane, ter dictis deſpue carminibus:
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam;
Non ſibi, ſi in molli viderit eſſe ſinu.
Tu tamen abſtineas alijs. nam cetera cernet
Omnia: de me uno ſentiet eſſe nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus aut herbis ſoluere poſſe meos.

Et alibi idem vates; *b* — b *Eleg.8.*

Num te carminibus, num te pallentibus herbis
Deuouit tacito tempore noctis anus?
Cãtus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus & iratæ detinet anguis iter.
Cantus & è curru lunam deducere tentat,
Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent.

Propertius lib.1. Eleg. 12.

Inuidia fuimus? num nos Deus obruit? an quæ
Lecta Prometheis diuidit herba iugis?
Non ſum ego, qui fueram.

Petronius Arbiter, inducit ſagam ſic gloriantem;

Quicquid in orbe vides, paret mihi. Florida tellus,
Cũ volo, ſiccatis areſcit lãguida ſuccis;
Cùm volo fundat aquas, ſcopuluſque atq; arida ſaxa
Indigenas iaculantur aquas. mihi pontus inerteis
Submittit fluctus, Zephyriq; tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. mihi flumina parent,
Hircanaque tigres, & iuſſi ſtare dracones.
Quid leuiora loquor? lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis: trepiduſq; furenteis
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris; Phœbæaque Circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlyſsis.

Nemeſianus Bucolicorum ſcriptor; *a* — a *Eclo.4.*

Cantauit quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt ſcopuli, migrant ſata, vellitur arbor.

Et lyræ latinæ princeps de ſagis trib. famoſiſſimis, *b* de Folia, — b *Eped. Ode. 5.*

Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit.

Et ibidem ſic Canidia canit;

Non vſitatis (Vare) potionibus;
O multa fleturum caput;
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
Faſtidienti poculum:
Priuſque cœlum ſidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper;
Quam non amore ſic meo flagres, vti
Bitumen atris ignibus.

Et poſtmodum eadem, *c* — c *Ode. vlt.*

Quæ mouere cereas imagines,
Vt ipſe noſti curioſus, & polo
Deripere lunam uocibus poſſum meis,
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſiderique temperare poculum.

Sed omnium accuratiſſimè, licet, propter grandiloquentiam, & celſum illum ſpiritum, obſcuriùs M. Lucanus de Eriſichto. *d* — d *lib. 6.*

Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit,
Non fatis adductus, amor, flammiſq; ſeueri

Illicitis arſere fones; nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cùm turgentia ſuce
Frontis amatura ſubducunt pignora fœta:
Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perit. quos non concordia miſti
Alligat ulla tori, blandaque potentia forma;
Traxerunt torti magica vertigine fili.
Ceſſauere vices rerum, dilataque longâ
Hæſit nocte dies: legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus,
Axibus & rapidis impulſos Iupiter vrgens
Miratur non ire polos. tunc omnia complent
Imbribus, & calido producunt nubila Phœbo,
Et tonat ignaro cælum Ioue. vocibus iiſdem
Humenteis latè nebulas, nimboſque ſoluttis
Excuſſere comis: ventis ceſſantibus, æquor
Intumuit, rurſus, vetitum ſentire procellas
Conticuit, turbante Noto: puppimq; ferenteis
In ventum tumuere ſinus. de rupe pependit
Abſciſſa fixus torrens, amniſque cucurrit,
Non qua pronus erat. Nilum non extulit æſtas,
Mæander direxit aquas, Rhodanumque morantem
Præcipitauit Arar ſummiſſo vertice montes
Explicuere iugum. nubes ſuſpexit Olympus.
Solibus & nullis Scytica, cùm bruma rigeret,
Dimaduere niues. impulſam ſidere Tethyn
Reppulit Hæmonidum defenſo litore carmen.
Terra quoque immoti concuſſit ponderis axem,
Et medium vergens niſu titubauit in orbem;
Tantæ molis onus percuſſum voce receſſit,
Proſpectumque dedit circum labentis olympi.
Omne potens animal lethi, genitumq; nocere
Et pauet Hæmonias, & mortibus inſtruit arteis.
Has auida tigres, & nobilis ira leonum
Ore fouent blando: gelidos his explicat orbess
Inque pruinoſo coluber diſtenditur aruo:
Viperei coeunt, abrupto corpore, nodi,
Humanoq; cadit ſerpens afflata veneno.

Ex mox: *Illis & ſidera primum*
Præcipiti deducta pole, Phœbeque ſerena
Non aliter dirigis verborum obſeſſa venenis
Palluit, & nigris terreniſque ignibus arſit;
Quàm ſi fraterna prohiberet imagine tellus,
Inſereretque ſuas flammis cæleſtibus vmbras:
Et patitur tantos cantu depreſſa labores,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.

Nec minus eruditè patruus Lucani, pallio clarus & cothurno; reliquiæ Latialis Orcheſtræ noſter Seneca;a a *Medea.* v. 752.
Nunc meis vocata ſacris noctium ſidus veni,
Peſſimos induta vultus, fronte non vna minax.
Tibi, more gentis, vinculo ſoluens comam,
Secreta nudo nemora luſtraui pede,
Et euocaui nubibus ſiccis aquas,
Egique ad imum maria, & Oceanus grauis

Inte-

Interius vndas æſtibus victis dedit:
Pariterque mundus lege confuſà æ-
theris,
Et ſolem & aſtra vidit; & vetitum
mare
Tetigiſtis vrſæ. temporum flexi vi-
ceis.
Æſtiua tellus floruit cantu meo:
Meſſem coacta vidit hybernam Ce-
res,
Violenta Phaſis vertit in fontem vada;
Et Iſter, in totora diuiſus, truceis
Compreſsit vndas omnibus ripis pi-
ger:
Sonuere fluctus, tonuit inſanum ma-
re
Tacente vento. nemoris antiqui do-
mus
Amiſit vmbram, vocis imperio meæ.
Die relicto Phœbus in medio ſte-
tit,
Hyadeſque noſtris cantibus motæ la-
bant.

b *Herc. Oet. ver. 450.* Apud eundem non minora ſibi vendicat Nutrix illa *b*.

Artibus magicis ferè
Coniugia nuptæ precibus admiſtis li-
gant,
Vernare iuſsi frigore in medio ne-
mus.
Miſſumque fulmen ſtare, concuſsi
fretum
Ceſſante vento, turbidum explicaui
mare,
Et ſicca tellus fontibus patuit no-
uis,
Habuere motum ſaxa. diſcuſsi fo-
reis,
Vmbræ ſtetiſtis. & mea iuſsi pre-
ce
Manes loquuntur, ſonuit infernus
canis.
Mare, terra, cœlum, Tartarus ſer-
uit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem
dies,
Nihilque leges ad meos cantus te-
nent.

a *li. 1. in Ruffin.* Denique, & pueritiæ meæ labor ac ſtudium Claudianus *a*;

Namq; mihi magicæ vireis, æuique
futuri
Præſcius ardor ineſt. Noui, quo Theſ-
ſala cantu
Eripiat lunare iubar; quid ſigna ſa-
gacis
Ægypti valeant; quà genus Chaldæa
vocatis
Imperet arte Deis. nec me latuere
fluentes
Arboribus ſucci, funeſtarumq; pote-
ſtas
Herbarum; quicquid lethali germine
pollens
Caucaſus, & Sehytica vernant in
gramina rupes,
Quas legit Medea ferox, & callida
Circe.
Sæpius horrendos Maneis, ſacriſque
litaui
Nocturnis Hecaten, & condita fune-
ra traxi
Carminibus victura meis: multoſque
canendo,
Quamuis Parcarum reſtarent fila,
peremi.
Ire vagas quercus, & flumina ſtare
coegi,
Veraſq; non prono curuaui flumina la-
pſu
In fontes reditura ſuos. Neu vana
locutam
Me fortaſſe putes: mutatos cerne pe-
nateis.
Dixerat, & niuea (mirùm) capere co-
lumna
Ditari, ſubitoque trabes lucere me-
tallo.

Tam multa, tam magna ſibi hæc vanitas uindicat: quædam falſo, quędam verè: ſed quæ falſo, quæ verè, nunc nobis, quoniam alij id omiſere, diſcutiendum eſt. rem totam certa methodo ad ſua capita reducemus: illud ſemper memoria reuoluentes, *quicquid dæmon poteſt, id per eum, ex pacto, Magos poſſe: nihilque ſic poſſe Magos, quod nequeat dæmon.*

QVÆSTIO X.

Quid poſſint Magi circa ordinem naturæ & leges vniuerſi?

N*Aturam ſibi parere,* & legibus cunctis vniuerſi ſuperiorem ſe (vt legiſtis) magica gloriatur:

Mare, cœlum, terra, Tartarus ſeruit mihi:

Nihilque leges ad meos cantus tenent.

Falſum hoc imprimis, & ſoli Deo omnipotenti reſeruatum. Naturæ ordinem mutare nequit, niſi auctor naturæ: nec leges vniuerſi refigere; niſi qui fixit. ſcitum, & ratum eſt hoc Theologorum decretum, nec motu locali (quæ actio immediata dæmonis) nec applicatione agentium & patientium per alterationem, corruptionem, generationemve (quæ ſunt eius actiones mediatæ) poſſe quidquam, quod naturam ſuperet, & proinde, nec id, quod mutetur ordo, ſeu lex vniuerſi: Sic D. Auguſtinus & D. Thomas *b*, probatur à Scholaſticis auctoritate Apoſtoli *c*. *Non ſubiecit Deus Angelis orbem terræ futurum.* Vt interpretati D. Chry. Theophilac. D. Thom. & Sasbaut. non malè. quanquam reuera verba illa de mundo nouo ſeu Eccleſia potius agant, cuius caput eſt Chriſtus, & de quo non ſemel Prophetæ *d*. Melius probant ratione, quia pars non poteſt plus toto. Ex hoc axiomate inferuntur multa particularia.

b *D. Aug. li. 3. de Trin. D. Thom. lib. 3. cont gent ca. 108. & q. 16. de malo ar. 8 quosſequitur Vict. nu. 35.*

c *ad Heb. 2. v. 5.*

d *Eſ. 9. v. 6. et c. 65. v. 17. & Pſ. 102 v. 19 hoc eſt ipſiſſiminibus, qui omnes ſaltem poſt iudicij diē credimus. ſic Photius. Primaſ. Anſ. & Haymon.*

Primò non poſſe Magos dæmonis opera producere immediatè vllam formam ſubſtantialem vel accidentalem. quia naturæ lex eſt, vt corporeum ſubiectum nequeat à re incorporea immediatè alterari: diabolus autem eſt incorporeus, formæ autem illæ ex potentia rei corporeæ ſunt educendæ. hinc ſequitur non poſſe diabolum immediatè vllam qualitatem corpoream & permanentem imprimere, v.g. calorem, frigus, albedinem, &c. *a*

a *D. Aug. li.*

2. Non poſſunt aliquid creare, propriè loquendo, ſiue ex nihilo. quia cauſæ naturalis actiuitas non extēditur in id quod nihil eſt; hoc enim eſt virtutis infinitæ. *3. c. 8. & communiter Theologi.*

3. Nec ex qualibet re naturali poſſunt facere quamlibet. quia nequeunt immediatè formam introducere vt autem eam mediatè introducant, neceſſarium eſt aptas diſpoſitiones præcedere: nulla verò res eſt capax cunctarum diſpoſitionum, quę ad omnes formas requiſitæ ſunt. Hinc etiā fit, vt nequeant, quouis inſtrumento, vel cauſa, quemlibet effectum gignere: tum quia pendent à pacto inito, quod certa præſcribit media: tum quod, cum non agant immediatè, cauſa vel inſtrumentum debet idoneam proportionem cum effectu habere.

4. Nequeunt formas ſubſtantiales (vt dixi) ſine præuiis alterationibus ac diſpoſitionibus producere, Nec etiam id ipſum poſſunt facere in inſtanti; (quia mutatio per creaturas nulla fit, niſi in tempore) nec etiā poſſunt quantumlibet paruo aut æquali tempore, quicquid volunt perficere: nam naturaliter ad vnam rem plus, ad aliam minus moræ requiritur, ſecundum plures aut perfectiores res vnius quam alterius diſpoſitiones.

5. Præſuppoſita ſententia Ariſtotelis & ſequacium, quæ in Lycæo Peripatetico, & ſcholis Theologorum receptior eſt; non poterunt vacuum in rerum naturam inducere, nec infinitum vllum actu, nec à priuatione ad habitum regredi, nec ordinem, qui eſt inter formas ac diſpoſitiones rerum naturalium inducendo, extremas prætermiſſis mediis, vel poſteriores ante priores, immutare aut peruertere, nec corpus de extremo ad extremum transferre, non tranſmiſſo medio, nec corpus longè à ſe diſtans localiter mouere, quia neceſſe eſt ut mouens ac motum ſimul ſint in loco (alioquin ſequeretur etiā poſſe moue-

Digitized by Google

mouere corpus per vacuum, & per quantamlibet intercapedinem) nec in inſtanti vel quantalibet celeritate corpus mouere aut transferre, quia vis eorum motiua certis eſt finibus limitata. Quare intelligendum ſanè, quod Tertullianus ſcripſit *b*; *dæmones momento eſſe vbique*. Item *totum orbem illis vnum eſſe locum*. Nam impropriè totus orbis vnus illis locus eſt, cum conſtet ſic v. g. eos eſſe in Oriente, ut ſimul tunc non ſint in Occidente, ſiue enim per ſubſtantiam ſuam ſint in loco (quod probabilius) ſiue per virtutis applicationem (vt multi volunt) adæquatus eorum & proprius locus, omnium iudicio, certum habet, & limitatum ambitum, vel uirtuti uel ſubſtantiæ proportionatum, & vbique eſſe, omnia implere eſt: quod ſolius Dei proprium. Momentum etiam vſurpauit pro celeri adeò motu, ut ab hominibus vix queat percipi.

b *Apol.c.22.*

6. Ex eo quod dictum eſt non poſſe tollere connexionem & ſubordinationem partium vniuerſi; ſequitur etiam, non poſſe tollere earum conſeruationem: quæ eſt ordinis & connexionis illius cauſa finiſque. hinc porro ſequuntur, quæ de cœlorum motu & elementorum translatione, ſequenti quæſtione dicentur: ſequitur etiam non poſſe impedire proximè & directè (ſicut faciebat Deus, quando in tam varijs ac enormibus ſuppliciis Martyres ſeruabat illæſos *c*) non poſſe (inquam) ſic impedire actionem agentis naturalis, quod habet omnia ad agendum requiſita: ſed duntaxat id poſſe indirectè, & mediante aliquo artificio aut medicina, ſicut faciunt homines. videlicet primò adhibita contraria cauſa, quæ alterius cauſæ vim exeri impediat. v. g. ſi mantile de mollibus lapidum filis ex Caryſto petitis & inſtar telæ contextis, in flammam conijceretur, id non amburer etur, ſed ſplendidius, nitidiuſquè exiret *a*: item ſi adamantem admoueas, impedietur magnes ne ferrum attrahat *b*. Sic forte diabolus gentiles decepit, quando fecit ne flamma exureret capillos Iuli *c*, aut Seruij Tullij, aut L. Marcij, aut tunicam ſerui Anagnini. poteſt tamen & alia prodigij tam celebris cauſa reddi. Nempe hos ignes ex illo flammæ genere fuiſſe; quem vulgo vocant IGNEM FATVVM: cuius origo hæc à Philoſophis traditur. Exhalationes ab aere frigido, & nimis condenſato, propè nos detineri, poſteà, per vehementem quarundam exhalationum inuicem ſuccedentium compulſationem, calefieri & inflammari, diuerſos quoque colores & figuras recipere, prout vapor craſſior & ſubtilior fuerit, & prout diuerſimodè fuerit configuratus, rubram apparere vel nigram flāmam in materia craſſiore, candidiorem & clariorem in ſubtiliore, & ceteram figuræ varietatem ex lucis reflexione repræſentare. Apparent etiam huiuſmodi phantaſmata (Galli vocant *des Aduis*, Germani *Stallichten*) vel inter equorum aures, vel ſupra verticem hominum vino, ira, vel alia ex cauſa efferueſcentium, item iuxta ſepulchra, buſtuaria, vel patibula, quoniam ex corporibus viſcoſæ exeunt exhalationes, quæ, ſicut dictum, motu illo inflammantur. præcedere uel ſubſequi viatorem putantur, quia progreſſu citatiore homo aerem commouet, idcirco ſi coneris apprehendere, diffugere videntur, ab aere pulſæ. Legi nuperum ſcriptorem Iuriſconſultum *d* qui cenſet hæc omnia dæmonum eſſe ludibria, & his ignibus malum genium inſitii eſſe. *cur enim alioqui homines ſic* (ait) *pelliciunt in ſtagnorum fluminumque voragines ac præcipitia*? non illa (mi homo) pelliciunt, ſed fit, quia nocturnū ſilentium, & flammæ nouitas ignaris cauſæ metum ac conſternationem inducunt, & faciunt a via aberrare, & ſic in malum aliquod ruere, præſertim in flumina vel ſtagna. Natura enim ſua hi ignes (vt flammæ quas Æthna

c *Angles in 2 q vnic. de dæmon. a. 4 dub. 1. diffic. 5.*

a *Plutar. lib.* de defectu oraculor.

b *Plin. lib. 37. c. 4 & D. Augu. lib. 21. de ciuit. Dei c. 4*

c *Vid. Virg. Æne. 2. Liuium lib. 1. ca. 107. Obſequēt. em & Prodi.*

d *lib. 2. Dæmonolat. c. 3.*

Æthna eructat, in fretum feruntur) etiam voluuntur verſus aquas (*vt rectè Leloyber. obſeruauit lib. 1. de ſpectr. cap. 5.*) ideò qui perturbati ſeu conſternati vel ducti curioſitate, hos ſequuntur, ſæpe ſubmerſionis periculū ſubeunt. Si qua coactio extrinſeca ad ſequendum quandoque deprehendatur, illa certè naturalis non eſt, ſed a dæmone. Nā nō nego qnq; poſſe fieri, vt his ſe flāmis dæmon adiungat. ſed cum naturalem cauſam flammarum teneamus, haud arbitror cū plebecula ad prodigioſas cauſas confugiendum. Cur verò his non vſtulentur equorum aures, uel hominum capita, cauſam putarim, quod ex ſententia veterum philoſophorum *e*, ignis duo ſunt genera (ſeu partes potius) flamma & pruna: prunæq; proprium ſit, urere ac non lucere; flammæ verò, lucere & vrere, quādo perfecta eſt flamma, quando uerò imperfecta (vt de qua agimus) tunc tantū poſſit lucere, vim urendi non habeat. Et nomen ſatis indicat, hunc non verum eſſe aut perfectum ignem, ſed quid igni ſimile, ſicut caprificus, & ficus fatua non vera eſt ficus, ſed degenerans quid, & ficui ſimile.

e Gale. li. 4. de ſimplic medicam facultat. Platonis in Timao & ipſius Timai Locri.

Confirmat, quod narrant *f* ad aquas Scantias flammam exire, quæ inualida ſit quando tranſit, nec longè in alia materia queat durare: & ſuper hunc igneum fontem, quæ illū contegit, fraxinus æternum virere cernitur: quod non foret, ſi hæc flamma vera perfectaque foret. Talis etiam albus ille ignis, qui poſt tempeſtatem nautis apparet, & ſuper malum, nauiumque armamenta ſidens, nihil adurit, Gentilibus Dioſcurorum ſeu Caſtorum alba ſtella, nobis *S Telmus* dicitur *g*. Videte nunc inſignem mathæologi Lutheri Meteorologiā. *commentar. in c. 9 Gen fol. 146.* de iride diſputans, non contentus Iridem cū Halone vel Corona confudiſſe. ſubdit; *Ego non dubito ſaltantes capras: volantes dracones, lanceas, & ſimilia eſſe effectus malorum ſpirituum in aere ſic ludētium, vt aut terreant, aut decipiant homines: gentes flammas in nauibus apparentes iudicarunt Caſtorem & Pollucem eſſe. Et apparet aliquando luna ſuper aures equorum. Hac omnia certum eſt eſſe ludibria dæmonum in aere.* Sic ille, per *certum eſt*, & *non dubito*; nulla reddita ratione philoſophia euertit, eodem iure, quo fidem, ut in Deum, ſic in naturam ius ſibi vſurpans. *Lunam* vocat, illas, quas dixi flammulas: aut ſi lunam vidit equorum auribus inſidentem, vidit, quando lunaticus. Et tamen hanc cenſet *eſſe vnam firmam & certiſsimam* (verba eius ſunt) *demonſtrationem, quòd omnes illæ impreſsiones, vt vocant, ſint opera Dei, vel etiam dæmonum.* Iris, & cometa quidem, ſecundum illū, Dei; cetera dæmonum. Gaudeant tali Doctore, qui amant deſipere. Quod verò legimus de erraticis flammarū globis humanam edentibus uocem, & de reſecto cadaueris cum humero coſtiſque brachio dextro, in vſum luminis nocturni; cuius extremi digiti flamma ſulphurea ac violacea tantiſper arſerunt, dum ſtriges venenum malum totum dormienti inſudiſſent, idque quod conſtituerant totū perfeciſſent, demum flamma extincta tā integros illibatoſque manſiſſe digitos, quam ſi lumini fomitem nullum antè præbuiſſent, quod Magas, quoties volunt, facere Remigius *a* aſſeuerat; id omne idem rectè ad dæmonis technas retulit. Ceterum quod Cl. Claudianus *b* canit in Æthnæ cacumine niues illæſas permanere, quia vaſtum illud incendium *ſcit niuibus ſeruare fidem, & lambit contiguas innoxia flamma pruinas*, hoc non eſt fabuloſum (ſuffragantur enim hiſtorici philoſophique *c*) ſed eſt abditum naturæ ſecretum fortè, an quòd flamma, nimis violenta propulſione eiecta, minus actiuitatis habet in circumiacentia, quæ tā obiter attingit? quod ſi verum eſt, pertinet ad poſteriorem actiuitatis impediendæ modum. Alter enim modus huius impedi-

f Plinius d. c. 107.

g Vide qua dixi coment. in Herc. Fur. v. 14.

a d. c. 3.

b de raptu Proſerp.

c Strabo, Solinus, Plinius & Seneca.

pedimenti fit, per aeris interiectũ celerem ac violentum motum; quo impeditur actio naturalis, ne ſe in obiectum inſinuet. ſicut ſolemus moto aere fumum, ne noceat oculis, abigere. ſicut etiam diabolus effecit; ne diffluerit aqua, quam Tuſcia Veſtalis cribro portabat *d*. Sic flammam iniectam atri dæmonis ſpectrum impediuitne Iouis Apameni fanum abſumeret, donec diuino miraculo aquæ benedictæ aſperſio dęmonẽ abegit *e*.

d Vale. Max. lib. 8. Tertul. Apolog. c. 22. Minucius in Octauio, D. Augu. lib. 10. de ciuita. Dei c. 16.

e Theodo. li. 5. Hiſt. Eccle. c. 21.

Sic ad Medeæ incantationes taurorum flammiuomorum halitum innocuum factum poetæ canunt. Semper enim Dei miracula diabolus conatur ſimulare. Scit ſanctos *per fidem* (vt inquit Apoſtol.) *impetum ignis extinxiſſe*: Heb. 11. v. 34. vt fecerunt tres pueri Hebræi *Dan. 3.* vt fecit B. Frãciſcus de Paulla, alijque. vno cõtentus ero exemplo, in quo, cum fide, meritum quoque religioſæ ſeu cæcæ obedientiæ, reſplendent. Scardeonius ita ſcribit: *Accidit aliquando fortè fortuna, vt præpoſitus quidam prædicatorum D. Auguſt. illic apud hos (* Ieſuatos D. Columbini ſectatores *) ad prandium inuitatus accumberet: qui ametis epulis, ſemotiſq́ arbitris, dataq́; loquendi veniã, cœpit ad dominicæ profeſſionis merito copioſè admodum, arroganterq́; differere, tacitè exprobrans eis, quod profeſſionem triũ votorum, cum inter cœnobitas connumerarentur, publicè, palamq́ cũ ceteris monachis ſolitã nõ profiterentur forma. Ad id Ieſuitarum præpoſitus, homo idiota ſanè, ſed prudens & dilectus Deo, argutè reſpondit: Vis* (ait) *Pater, quoniã in hos ſermones incidimus, vtrum vnus ex noſtris fratribus, ita ſimplici quodammodo Deo oblatus, an comes iſte tuus, publicè tria vota profeſſus, ſuperiori ſuo obedientiam exhibeat ſinceriorem? Annuit ille ignarus quidem, libens. Tum Ieſuita ad hunc noſtrum Marcum quamprimũ conuerſus, qui ibi fortè accumbentibus miniſtrabat, ait: Marce frater, hi ſodales noſtri frigent: in virtute ſanctæ obedientiæ adferas huc eis cito è coquina nudis manib. ardẽtes prunas, vt cõfeſtim caleſiant. At ille haud cunctabũdus (vt erat ad obedientiã prõptus) nihil fore credens, quod fieri nõ poſſet. ſi ſub obedientia præcepto mandaretur, feſtinus nihil haſitans a coquina ad menſã ardentes prunas quamplurimas ambab. manib. iunctis, abſq; vllo detrimento aut læſione ſui portauit, vtriq; eas porrigens ad frigus tollendũ: quas iterũ, iubente præpoſito, cunctis admirãtibus, ad locũ vnde detulerat deportauit. Hinc præpoſitus ille Domicinus vltra modũ obſtupefactus comitẽ ſuũ intuetur, quaſi idẽ eſſet illi ilicò præcepturus. At ille cognita re nihil cunctandũ ratus, quã primũ in hac verba prorupit: Pater Reuerende, apagete, ne me iubeas tẽtare Deũ. adferã ſi uoles, ignẽ. prout ſoleo, teſtula non manib. At illi admirabundi ob tantũ miraculũ, hinc taciti intra ſe ſtupebant: hinc repentino comitis reſponſo delectati, ſe mutuò inſpiciẽtes ſubriſerũt.* Subrideat fortè & aliqs Ieſuitarũ hoſtis hæc legẽs. at Scardeonius Ieſuita nõ fuit, quin & Ieſuitarũ tenuẽ admodũ cognitionẽ habebat, qui tũ recens Patauiũ aduenerant. ille namq; nos vocat *Sacerdotes nominis Ieſu li. 2. claſſe 5. f. 95.* Ieſuitas aũt in prædicta narratione *d. li. 2. claſſe 6. f. 113.* vocat eos, qui propriè *Ieſuati* nominantur, illi auctorem ordinis habent B. Io. Columbinum, & ferè ad unũ laici ſunt: nos auctorem habemus ordinis noſtri B. Ignatiũ Loiolã, & in ſingulis domib. multos Sacerdotes. illi ab Vrbano V. Papa, anno 1369. cõfirmati fuere; nos primũ a Paulo III. poſt annũ 1540. illi *Ieſuati S. Hieronymi*, nos *clerici Societatis Ieſu* ſumus vocati. de illis lege Paulũ Morigiã *lib. de orig. religionũ c. 33. & 35.* de nobis vitam P. Ignatij Loiolai a P. Petro Ribadeneyra, & P. Petro Maffeio accuratè deſcriptã. Errauit ergo Scardeonius in nomine, ut & ceteri, qui Ieſuitas cũ Ieſuatis cõfundunt. Et ex hoc errore Bartolom. Fumus *In Armil. aurea ver. religion. 4.* ſatis incõſideratè negat Ieſuitas propriè religioſos eſſe, & auctorẽ laudat Abb. in rub. de regu. nu. 3. qui tñ duntaxat ſcribit, eos non propriè dici regu-

Digitized by Google

regulares: quòd & ipſum falſum. nã Ieſuitæ vtrumque ſunt. Regulares, quia regulam certam profitentes clerici ſunt, religioſi, quia tria vota ſolemnia emittunt. Verum Abbas errabat in facto: & Fumus imperitè Abbatis ſententiam excerpſit. ambo autem de Ieſuatis prædictis loquebantur. nam Abbatis tempore de Ieſuitis nulla dum erat cogitatio: libri ſunt corrigendi Abbatis, Fumi, Scardeonii, & (miror) id ab ijs, qui nuperis editionibus præfuerunt, non animaduerſum. Venia plane dignus Fumus, ſi ante Soc. Ieſu inſtitutã ſcripſit. Venia indignus Baleus hæret. Anglus *in bibl. ſcriptorum Britanniæ*, qui nos fingit, additis (vt illi ſolemne) fabellis, Theatinos eſſe, & Venetijs primum a Paullo Caraffa, qui poſtea Paulus IV. inſtitutos. Minus tamen mirandum, Anglo Caluin. nomẽ noſtrum ignotum fuiſſe, ſed planè miranda malignitas, & ſtupor Pariſ. aduocati, Papyrij Maſſoni, qui cum in noſtra ſocietate non paucis annis vixiſſet, vt rabula fori fieret, eam deſerens maledicentiæ quaſi tirocinium fecit, in nomine noſtro inſectando. nam in Pauli IV. Pontificis vitæ rapſodijs, ſcribit nos in Hiſpania *Ignatianos*; Nolæ in Campania *Ieſuinos* vocari, & ſic ipſe appellat: cur? ne nouiſſe uideatur, & vt apoſtaſiam tegat. malè nouerat, a quibus tam malo exemplo defecit. Si tam parum illi noti, vnde, aut qua, in intima ſe arcana cordis iſte cordium, & renum ſcrutator penetrauit, ut nihil vereatur affirmare; eos ſibi ſolos videri ſocietatem cum Ieſu contraxiſſe: & in eo nimium ſapientes eſſe, quòd ſe putent cœlo uel ipſi quandoque imperaturos? Qui cordis eorum tam penita perſpexerat arcana, quo potuit pacto nomen ignoraſſe? ſi nec nomen nouerat, non potuit ſe in hæc latibula profunda cordis penetraſſe. Teneo te Spiritus apoſtatice. Brutiorum brutus iſte mos eſt, vt quos flagitioſè deſeruerunt, quia diſciplinam non ferebant: illos infrunito ore, & lingua virulenta conẽtur proſcindere, ne non meritò tranſfugiſſe videantur. Ad rem redeo, a diuerticulo, in quod me Scardeonius pertraxerat.

QVÆSTIO XI.

Quæ magorum poteſtas in orbes cœleſtes, ſidera & elementa?

Ferendi ſunt Empedocles, Soſiphanes, Apollonius, Virgilius & alij poetæ, vt quæſtione præcedẽte docui, plus nimium Magis tribuentes: ferendi, quia gentiles, ſed quis ferat hominem Chriſtianum, & qui Catholicus amat audire, *in Parabatà vincto*, ſic canentem?

Verba vel alto errantia cœlo
Siſtere ſidera: verba potentem
Noctis poſſunt ducere lunam.

quod ethnicum eſt, ſtolidum eſt, & merè fabuloſum.

Primò nec cœli, nec ſiderum motũ ſiſtere, vel eorum ſtatos curſus retroagere magicen poſſe. hoc enim foret vniuerſi ordinem turbare. Hinc verò concidit fabula ueterum, de lunæ detractione; non magis conſentanea rationi, quàm recentior noſtris temporibus ridicula populi cuiuſdam opinio, arbitrantis lunam ab aſino epotam, quia pecus Arcadicum de flumine biberat, in quo noctu lunæ facies, vt fit, lucentis reddebatur cum biberet, eoque recedente ſubita nube luna velata videri deſiſſet: ideo miſerum Sileni vectorem in carcerem conicere, in eculeum egere, & aluo reſciſſa, vt lunam mundo redderet, ſæuiſſimè exenterarunt *a*. cõcluſionem noſtram D. Auguſtin. confirmat *b*. Veteris fabulæ origo nata ex ignoratione cauſæ, quur luna naturaliter deliquium luminis patiatur, teſte Plutarcho *c*, & veteri quodam poeta cuius fragmentum, vt à Turne-

a *Narrat Viues comment. in lib. 10. de ciui. Dei, c. 4.*
b *d. c. 4.*
c *lib. de præcepto. connubial.*

Digitized by Google

d lib.19.ad- uerſar. c.3. Turnebo d accepimus, digniſſimum eſt, quod pluribus locis legatur.

Sed tamen incuruus per pondera terrea nitens
Dicam quur feſſo liueſcat circulus orbe,
Purpureumque iubar niuei cur tabeat oris.
Non illam, vt populi credunt, nigrantibus antris
Infera ii vlulans mulier pradira ſub vmbras
Detrahit altiuago è ſpeculo, nec carmine victa,
Vel rore Stygias
Vincibilemq́ petit clamorem. quippe per athram,
Quà citimus limes diſpeſcit turbida puris,
Inuiolata meat: ſed vaſto corpori tellus,
Quæ medium tenet ima polum, dum lumina fratris
Detinet vmbriferis metis: tum ſidere caſſo
Palleſcit teret vmbra rota; dum tranſeat axem.
Aggerei velox tumuli, ſpeculoque reſantis
Fraternas reparet per cœlum libera flammas.

Addit poſteà multa diſertiſſimè, quibus hanc ſententiam confirmat. ibi legere poterit, quem capit priſcorum poetarum lectio.

Secundò nequeunt integrum elemẽtum de loco ſuo naturali in alium transferre, nec partes, quibus integratur mundus, tollere vel ſuo mouere loco. ratio eſt eadem quæ præcedentis concluſionis, eſtque ſententia cõmunis Theologorum, atque hoc voluit Firmilianus ad D. Cyprianũ ſcribens. Terræmotus tamen poſſunt efficere, nempe immiſſo quopiam vehementi ſpiritu in cauernas terræ, vel vehementer agitato aere qui in terræ viſceribus eſt incluſus. Non id poetæ tantum aſſeruerunt, ventis Magos imperare: ſed & Philoſtratus, dum ſcribit Apollonium apud Brachmanas duo dolia vidiſſe, quibus apertis, imbres & venti erumpebant; clauſis, ſerenitas & tranquillitas aeris redibat. Sopater quoque Philoſophus, affectus vltimo ſupplicio fuit, quòd accuſaretur carmine magico ventos vinxiſſe, ne annona Byzantium inueheretur e. De Empedocle, & Rege, cui cognomen *Pileus venteſus*, iam diximus.

e Eunapius de vitis Philoſo. & Suidas.

Tertiò, quod huic affine eſt, poſſunt Magi tempeſtates ſedare, poſſunt excitare fulgura, & tonitrua, grandines, & imbres, & ſimilia Meteorologica ciere, & in agros quos volunt immittere. Irriſit hoc olim Seneca Philoſophus f ita ſcribens; *Illud incredibile Cleones fuiſſe publicè propoſitos χαλαζοφύλακας, ſpeculatores futura grandinis. Hi cum ſignum dediſſent, adeſſe iam grandinem, quid expectas, vt homines ad penulas diſcurrerent, aut ad ſtoreas? Imo pro ſe quiſque, alius agnum immolabat, alius pullum: protinus illa nubes alio declinabant, cum aliquid guſtaſſent ſanguinis. Hoc rides? accipe quod rideas magis. ſi quis nec agnum, pullumve habebat, quod ſine damno fieri poterat, manus ſibi adferebat. &, ne tu auidas aut crudeleis exiſtimes nubeis, digitum benè acuto graphio pungebat, & hoc ſanguine litabat. Nec minus ab huius agello grando ſe auertebat; quàm ab illo, in quo maiorib. hoſtijs exorata erat. Rationem huius rei quidam quærunt. Alterì, vt homines ſapientiſsimos decet, negant poſſe fieri, vt cum grandine aliquis paciſcatur, & tempeſtates munuſculis redimas, quamuis munera & Deos vincant. Alteri ſuſpicari ipſos aiunt, eſſe in ipſo ſanguine vim quandam potentem auertendæ nubis ac repellendæ. Sed quomodo in tam exiguo ſanguine poteſt eſſe vis tanta, ut in altum penetret, & illam ſentiant nubes? Quantò expeditius erat dicere, mendacium & fabula eſt? At Cleonæ iudicia reddebant in illos, quibus delegata erat cura prouidendæ tempeſtatis, quòd negligentia eorum vineæ vapulaſſent, aut ſegetes procidiſſent. Et apud nos in X I I. tabulis cauetur. NE*

f lib.4. natural. quæſt.

QVIS

QVIS alienos FRVCTVS EXCANTASSIT. *Rudis adhuc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus, & repelli: quorum nihil poſſe fieri, tam palam eſt, vt huius rei cauſa nullius philoſophi ſchola intranda ſit.* quam fortiter aſſerit, quod ignorabat? aerem verberat, ipſe falſas comminiſcens cauſas, quas refutet: nihil horum dicturus, ſi hęc pacto cum dæmone fieri ſciuiſſet. Audierunt hoc & legere ſæpius recentiores illi, qui negant tam Catholici *a*, quàm hæretici *b*. quorum potiſſimæ rationes ſunt, ab homine nec vnam aquæ guttulam gigni poſſe. quaſi verò dicamus, ſolum hominem ſuis iſta viribus perficere: ſed id dæmoni aſcribimus ex pactis conuentis operanti. Addunt nos impiè dæmoni aſcribere, cum in S.S. pruinæ, grandinis, pluuiæ & ſimiliũ origo aſcribatur Deo. Quod non ignorabamus, vt nec illud, plurima paſſim in S.S. tribui Deo quæ tamen conſtat humanas vires non ſuperare, vt percutere, occidere, ſanare *c*. Sed nimirum, Deus hęc omnia facit, vt cauſa efficiens principalis, independens, & vniuerſalis, creaturæ verò, vt cauſæ efficientes, particulares, dependentes, ac minus principales. Vlricus Molitor *in Dialogo Sigiſmundi Auſtriaci*, paululũ deflectit ab aliorum errore, & ingenioſè comminiſcitur, diabolum quidem non poſſe aerem turbare, grandinare, &c. cum vult, nihil tamen adfert ad probandum, cur id nequeat: ſed quod quando futuram prętidet tempeſtatem, tunc ſagas impellere ad faciendum ea quæ procurandæ tempeſtati facere conſueuerunt, & ijs perſuadere rebus ſeu factis illis hãc vim concitandæ procellæ meſſe. non nego, poſſe id aliquando contingere: ſed vt plurimum aliter fieri contendo. Nam ſagæ vnanimiter confitentur, ſe quandocunque lubet hæc poſſe perficere: & id confirmat experiẽtia, quoties a iudicibus, vel inuitæ coguntur: ſequitur enim effectus. dæmon ergo id ex pacto condicto ad ſignum concurrens perficit. Fallitur etiam Molitor, nimis ieiunè & frigidè hic & toto libello diſputans; dum probat, ſine Dei permiſſione hoc dæmonem non poſſe. quis vnquam Catholicorum hoc aſſeruit? omnes clamamus permiſſionem Dei neceſſariã eſſe, at contendimus Deo permittente, & cauſis naturalibus fortioribus non impedientibus dæmonẽ id, quando vult, poſſe, licet alias tum tempeſtas nulla naturaliter fuerit oritura. Scio; *Burchardus lib. 19. Decret. tit. de arte magica. v. credidiſti vnquam*, idem negauit, & cenſuit magos id credentes eſſe ſuperſtitioſos. ſuperſtitioſi ſunt, quia magi: itẽ ſi credant ſe hæc etiam non permittente Deo poſſe; immo & hæretici tum forent, ex hoc capite. Sed rectè ſentiunt, ſi ſuppoſita Dei permiſſione, vi pacti, ſe id per dæmonem poſſe facere arbitrantur. Et hæc omnino ſequenda, quæ eſt communis ſententia Theologorum, & Iuriſconſultorum *d*. probatur Primò, ex S.S. Nam ibi Satanas *e* facit ignem de cœlo decidere & abſumere ſeruos ac pecua Iobi, excitat quoque ventum vehementem, qui filios ac filias conuiuantes ruina oppreſſit: quæ diabolummet ibi feciſſe patres orthodoxi docent *f*. Deinde grandinem, qua Ægytij puniti, expreſſe S.S. dicit per malos angelos immiſſam *g*. Tertiò ſe offerunt quatuor angeli ſtantes ſuper terræ angulos, ventorum flatus impedituri, & ſic damna viuentibus illaturi maxima *a*: quos eſſe genios alaſtores plerique Sanctorum cenſuerunt *b*. Denique cur ab Apoſtolo toties vocantur dæmones, principes aeris huius? potiſſimum propter magnam in aerẽ poteſtatem. Hoc confirmat non modo lex vetus XII. tabularum, quas eo nomine laudant Plinius & Diuus Auguſtinus *c*; ſed & Imperatoriæ, & Pontificiæ ſanctiones *d*. Confirmant & ij quos citaui Patres omnes, Clemens, Hieronymus, Auguſtinus, Andreas,

a *Calcagninus Ponzinibiuſque.*

b *Vierus medicus, & Godelmannus iuriſta.*

c *Deut. 32. v. 39. 1. Reg. 2. v. 6. cũ ſimil.*

d *quos citat Binsfeld. q. 4. in l. 4. Cod. de maleſ. & mathe.*

f *Iob 1. v. 16 & v. 19.*

g *And Caſarienſ. in c. 13. Apoca. v. 13. D. Th. & alij in Iob. 1. v. 19*

a *Apo. 7. v. 1*

b *D. Clemens lib. 4. recogni. D Hier. lib. 7. in Eſa. D Augu. li. 5. cõtra Iuli. c. 3. Strabus in Apoca.*

c *Pli. lib. 28. Nat. hiſt. c. 2. & lib. 30. c. 1. & D. Aug. li. 8. de ciu. Dei, c. 19.*

d *l. multi. 6. C. de maleſic. c. nec mirum. 26. q. 5. et bulla Innocentij 8. cont. maleficos.*

Andreas, Strabus, D.Thomas & alij præterea complures, *vt Origin.lib.8. cont. Celſ.Ioan. Salisberienſ.lib.5.c.50. Henr.Theutonicus,quem ſequitur Cantipratenſis lib.2.c.57.p.29.*Quartò probatur hiſtorijs & exemplis. de vētis & tempeſtate ſedata à Magis tempore Xerxis,teſtis eſt Herodotus *a*. De Finnis & Lapponibus ſic ſcribit Olaus *b*; *olim mercatoribus ventos venales exhibebant, tres nodos Magica arte ſacratos offerentes, quorum primo ſoluto placidos ventos, ſecundo vehementiores, tertio vehementiſsimos ſint habituri.*

a *lib.7.*

b *lib.3.c.16.*

Olim Ariſtæus docuit incolas Cycladum certis ritibus ac hoſtijs Eteſias æſtiuo tēpore elicere,& ſic ſuaui frigore ſquallorem, & ſterilitatem ab agris arcere *c*: de pluuijs cœlo deuocatis per Magos, plena ſunt veterum monumenta *d*. Pluuiam etiam Cianitæ Indi ridiculo ritu ſic procurant, vt in Epiſtolis Peruanis noſtrorum, anni 1590.& 1591. narratum, his verbis excerpſit Gaſpar Spitillus: *Quando pluuia indigent, Magus quiſpiam magna vocis contentione & acceleratione clamat,vt omnes ad montem concedant: quo poſtquam peruenerunt, vt quilibet conſueto more a cibis abſtineat. Eſt autem eorum hoc ieiunnium, vt a ſale,pipere, cibis coctis contineant: quod vbi factum eſt,voce intenſa & clamore ſummo ſtellas inuocant,aquamque precantur,& ad terras, caſtellumque paganum ſeſe vertunt, potionem quandam manibus tenent,quam vbi nobilis alicuius adoleſcentula manu porrectam ebiberint,ſtatim à ſenſibus abducuntur,mentiſq; impotes fiunt,vt mortui videantur: ſed vbi in ſe redierint, mel aqua, & maizo miſcent, quibus permixtis nubes aſpergunt. Die ſequenti nobilem aliquem, aut conſpicuum & venerandum quempiam ſenem in lectum deponunt, ſubiecto lento igne, atque vbi ſudare cœperit, ſudorem vaſe excipit Magus,anſerino ſanguini admiſcet atque ex radice expreſſa aqua rurſum in aera iactat, nubes vt tingat;rogat,per ſudorem,ſanguinem,& aquā, vt deſideratā pluuiam largiātur. Quod ſi caſu eo die quo ſunt ſuperſtitioſi pluat, gratias agunt ſtellis, magumque multis muneribus ornatum offerunt.* Tanto nimirū Diabolus facilius ſtat pacto, quando pluuia, vel grando in perniciem aliorū depoſcitur, vt vix vnquam fallat; quam quando in cōmune bonum, quod hi poſcunt Indi, quos vt plurimum ludificatur: cum tamen non minus eorum Magi,quàm noſtri ſortiarij vi pacti operentur.

c *Victorius lib.19.varia. lect.c.21.*

d *Pauſan. in Arcadic. Dion.Caſsius li.56. Xiphilin. in Antonino.*

Nemini porrò videri debet mirū de aqua; cum Pauſanias ſcribat,è lignis nullo admotis igne puriſſimam flammam Hippæpis ſolitam barbarico carmine educi. Recentiora exempla. Admiratione dignum eſt, quod de ritu noſtrarum ſtrigum tradit Remigius *lib.1.dæmonolatr.c.25.*his verbis;*Hoc certè memini teſtatum ſpōtanea & libera aſſertione plus minus ducentorum hominum, qui me duumuiro damnante incendio crimen ſortilegij luerunt: ſtatis certiſque diebus ſolitos ſe conuenire gregatim ad ripā vel ſtagni vel riuuli alicuius, maximeq; ſi quis eſſet quem ſolitudo à prætereuntium oculis ſepoſitum haberet:atq; illic aquas,accepta à dæmone virga,tantiſper diuerberare,dum vapores fumoſq; abundè excitarent,quibuſcum vna ſublimes efferrentur. Illud deinde,quod ſic eſſet excitatum,ſe in nubes denſas ac caliginoſas induere, quod poſtquam vna cum dæmonibus ei eſſent inuoluti, agerent pellerentq; qua erat libitū, ac tandem multa præcipitatum grandine in terras decuterent.* Hic nullam puto deceptionem aliam intercedere, quam quod diuerberatione ſua ſe putant vapores illos excitare: hoc dæmon facit,& ſtriges effert per aerem in ipſis nubib.& ne præfocentur præbet remedia. Si per nubes feruntur, an negandum illas, dæmone deferente, ex nubibus in terrā decidere poſſe? ſed de hoc poſtea.Remigius addit ſolitas aliquando priuſquam ſic vndam diuerberent, in eam immittere ollam fictilem, cui aliquid arcanam dæmon incluſerit; vel etiam lapides, & ad eam magnitudinem

quãtam volebant grandinem decidere: Interdum candelas cæruleas tantiſper in ſtagnum deuexas, ac lumine pronas tenere, dum ſtagnum affatim guttis illis defluentibus imbuiſſent; puluerẽ præterea medicatũ in aquas ſpargere. Vt plurimum vti ad diuerberandam aquam virgis nigris a dæmone datis, & his cõſtantiſſimè aquã flagellare, & diras ſimul verborũ execrationes ingeminare. Quædam etiã confeſſæ, dolia transuecta per nubes, à ſortilegis dæmone auxiliante impelli, donec loco, quem animo deſtinarunt, ſuperimpendeant: tum dirũpi illa in ſaxa & flammas, & veloci impetu obuia quæque vaſtare ac cõterere. Multa refert idem exempla d.c.25, & lib. eodem c.29. addam duo, vnum lepidum, horrendum alterum. In ditione Treuirẽſi ruſticus fuit, qui cum filiola ſua octenni, caules plantabat in horto: filiolam fortè collaudauit, quod aptè hoc munus obiret. illa, ſexu & ætate garrula, ſe noſſe alia facere, magis ſtupenda iactat. pater, quid id foret ſciſcitatur. ſecede paululum, inquit, & in quã voles horti partem ſubitum imbrem dabo. miratus Ille; age ſecedam, ait: quo recedente, ſcrobem puella fodit, in eã de pedibus (vt cum Hebræis loquar pudentius) aquam fundit, eamq; bacillo turbidat, neſcio quid ſubmurmurans. Et ecce tibi ſubitò pluuiam de nubibus in condictum locum. Quis (inquã obſtupefactus pater) te hoc docuit? mater reſpondet, huius & aliorum ſimilium peritiſſima. Zelo incitatus agricola, poſt paucos dies, inuitatum ſe ad nuptias ſimulans, vxorem cum gnata, feſtiuè nuptiali modo exornatas in currum imponit, in vicinum oppidum deuehit, & iudici tradit maleficij crimen ſupplicio expiaturas. hoc mihi fide digniſſimorũ virorum narratio ſuggeſſit: vbi notandus modus ſcrobiculum faciendi, & quod in eã ieceris bacillo confutandi. ſic intelligendum illud Propertij, de anu, quæ ſaga, lib. 4. eleg. 5.

Quippe & Collinas ad foſſam mouerit herbas,
Stagnaq; currenti diluerentur aqua.

Sequens exemplum Iouianus Pontanus memoriæ mandauit a. *Ferdinandus Neapolitanorum Rex Marcos oppidum, arci montis Draconis ad Maſſicorum montium exitum ſita, ſubiectum, Andegauenſium factioni fauens, arcta obſidione premebat, & defectu aquarum propè ad deditionem compulerat: cum quidam impij ſacerdotes magicis artibus imbres elicere auſi ſunt. Inuenti enim ex oppidanis atque obſeſsis ſunt, qui nocturnis tenebris deceptis caſtrorum vigilijs, per aſperrimas rupes furtim profecti ad litus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam prius ac diro proſecuti carmine, poſt in mare execrabundi immiſerint: cœlo, mari, terriſque tempeſtatem imprecati. Quo etiam tempore ſacerdotes quidam mortalium omnium ſceleſtiſsimi, dum ſatisfacere prophanis militum artibus ſtudent, ritum nefarium ſecuti (quo, vt dictum eſt, in huiuſmodi elici imbres putantur) aſino pro adis foribus conſtituto, tãquam agenti animam, cecinere funeſtũ carmen. poſt diuina Euchariſtia in illius os palatumque iniecta, conclamatum aſinum funereis cantibus, viuum tandem, ibidem pro templi foribus humauere. Hic verò vix dum perfecto ſacro, obnubeſcere aer, ac mare agitari vẽtis cum cœpiſſet, dieſque medius offundi tenebris, ac nunc cœlum micaret ignibus, nũc lux omnino eriperetur, tonitru cœlum terraque horreſcerent, volitarent euulſæ ventis arbores, diſciſſaque fulminibus ſaxa complerent auras fragoribus, prorupit tanta è nimbis pluuia, imbreſque tam validi, vt non ciſternæ modo colligendis aquis ſatis nõ eſſent; ſed arentia ſaxa, rupeſque exuſtæ ſolibus, torrentes vndequaque prolapſos diffunderent. Ita Rex, qui ſola in ſiti potiundi oppidi ſpem collocauerat, fruſtra ab ea habitus, ad Sauonem vetera in caſtra redijt.* Eo lubentius iſta adſcripſi, vt monearis mihi (Lector) ritus, qui per abuſum, & prælatorum negligẽtiam quaſdã in regiones irrepſerunt, tra-

a *lib. 5. belli Neapolitani.*

trahendi Crucifixi, & ſanctorum imagines, vt ſancti Martini, ſancti Vrbani ac aliorum in Germania, & Aquitania ad impetranda commoda anni tempora, contra quos in Cantabria librum de ſuperſtition. Martinus de Arles edidit, videri initium accepiſſe à ſuperſtitione magica, & taciti pacti iure quam optimo ſuſpectos haberi. Nam & Vincentius Belluacenſis prodidit *a*, Conſtantinopolitanos, ſuaſu cuiuſdam Magi, D. Virginis imagine in mare demerſa, Saracenorū claſſi tempeſtatem immiſiſſe. Nonne animaduertis (Lector) ſanctorum effigies dæmoni admodum odioſas eſſe? hinc licet colligas quo noſtri iconomachi genio agantur. His nihil obſtat Canon Concilij Braccarenſis primi. *Anathema dicens ei, qui crederet aliquas immundas creaturas (Diabolū) & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates, propria authoritate facere, cum Priſcilliano*. Vera enim ſententia Canonis eſt damnare hæreticos illos qui cenſebant eum primum eſſe principium, & virtutem creandi has res habere diabolum, eaſque producere poſſe, etiam non permittente Deo, quæ omnia ſunt hæretica, & Mago Priſcilliano digna.

a li. 23. Spec. Hiſtor. c. 147.

At quod a nobis nunc aſſeritur, id diuinæ & humanæ ſapientiæ placitis planè conſentaneum eſt; & experientia compertiſſimum, non de pluuia, & grandine, & ventis tantum, ſed de fulmine quoque, cuius eadem ratio eſt. Andreas Cæſalpinus Peripateticus *in Dæmonum inueſtigatione capite vndecimo* ita ſcribit: *Viri reperti ſunt, qui non ſolum grandines, ſed & fulmina concitabant, non tamen lædere poſſe fatebantur, quoſcunque vellent: ſed eos tantum, quos Deus dereliquiſſet* (hoc eſt, ſic reor, qui per mortale peccatum Dei gratia excidiſſent.) *Eorum quidam hunc modum ſeruabat in campis Principem dæmonum inuocabat, orabatq;, vt aliquem ex ſuis mitteret, qui deſtinatum à ſe percuteret fulmine: cui poſtea in biuio pullum nigrum immolabat, & in aerem proijciebat, quem cum poſtea dæmon aſſumpſiſſet, procellam acerrimam concitabat cum fulmine, ſed rarò in hominē deſignatum cecidiſſe*. Nimirum plus dæmoni Deus ſolet in agros, quàm in homines permittere.

Quartò, vt tempeſtates, ſic & tenebras excitare poſſunt. legi apud Marcum Venetum *b*, Tartaros adeò pollere dæmonū præſtigijs; vt tenebras cum velint, & vbi velint, indicant; ſemelq; a latronibus hac arte ſe circūuentum vix euaſiſſe. Haitonius quoq; narrat *c*, prælio inclinatam Tartarorum aciem, a vexillario Mago, qui præcantatione tenebras hoſti obſcuriſſimas offudit, reſtitutam viciſſe.

b *in peregri. Aſiatica.*

c *in hiſt. Sarmatarum.*

Quintò, poſſunt aerem & aquam certis in locis corrumpere & tabificam lethalemq; reddere iuxta originem d. lib. 8. & probatur ratione, quia poſſunt ijs tetrum odorem conciliare, qualis eſt Italiæ Auernus, aut Iudeę mare mortuū. De aqua id facilius eſt creditu: de aere probatur, quia licet aer continuò fluat, vim tamen habet imbecillam ad reſiſtendum, ſed leui momento frigeſcit ac caleſcit. ſic enim idem in autumno manè frigidus, meridie calidus, ſerò tepidus. qui tam mollis ad calorem, cur durior ad odorem tetrum? Denique cum *Maruthas Meſopotamiæ Epiſcopus legatione fungeretur apud Iſdigerdem Perſarum Regem, & Epiſcopo pietatis nomine faueret Iſdigerdes: Magi, timentes ſuæ religioni, quacunq; Rex eſſet tranſiturus, illic intolerandum fœtorem excitant, calumniamq; confingunt, comites Chriſtianos iſtius eſſe artifices: ſed deprehenſi, re penitius cognita, Magi ſupplicio affecti ſunt. Ita Nicephorus l. 14. hiſt. Eccl. c. 18.*

Sextò, poſſunt Magi fluuios ad tēpus ſiſtere, fontes venis exſiccatis durare, ſcopulos & ſaxa nouis fontibus terra productis diluere, aquas dirimere, & in caput repellere, ut retrofluere videantur, quod ſuis temporib. accidiſſe Plinius *d* fatetur. Deniq; poſſunt, per mineralia quædam, meteorologica opera facere; quæ etſi vi-

d *lib. 2. c. 103*

Digitized by Google

deantur prodigioſa, ſunt tamen naturalia; vt congregare in cauernis mõtium mineralia aluminoſa, & nitro commixta ſuccendere, & ſic ſubitam excitare nubem, quę ad mediam aeris regionem eleuata, ibi tandem in imbrem reſoluatur.

QVÆSTIO XII.

Quid Magi valeant circa externa, ſeu fortunæ bona?

HOrum cum ſint homines auidiſſimi, præcipuæ quoque ſunt dæmonis illecebræ. nos ſingillatim agemus, & a facilioribus ad difficiliora progrediemur.

1. Nemo dubitat greges & armẽta poſſe perimere: quod faciunt ſparſo, affricato, vel aliter exhibito veneno: interdum & motu locali quando dæmon beſtiarum ſubit corpora, eaque præfocat, præcipitat, vel diſcerpit: nonnunquam & laudatione ſola, dæmone interea clanculum perniciẽ adferente. Nec aliter admittendum quod Gellius ſcripto prodidit *a*; *Id etiam in ijſdem libris ſcriptum offendimus, quod poſtea quoque in libr. Plinij Secundi naturalis hiſtoriæ 7. legi, eſſe quaſdam in terra Africa familias hominum, voce atque lingua effaſcinantium: qui ſi impenſius fortè laudauerint pulcras arbores, ſegetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu atque cultu opimas, emoriantur repentè hæc omnia, nulli alia cauſa obnoxia.*

a *lib. 9. Noct. Attic. c. 4.*

2. Poſſunt meſſes & fructus alienos pellicere & alio traducere, ut narrant Seruius *in Eccleg. Virg.* Apuleius *in Apolog.* & D. Aug. *lib. 8. de ciuit. Dei.* nec mirum, cum id ſolo motu locali perficiatur a dæmone. Non videtur alienum a ratione ſuſpicari, hoc fuiſſe Dardani Magi inuentum. ſiquidem Turnebus etiam *b* cenſuit a Dardano vocatos *Dardanarios*, annonæ flagellatores: eò quòd, vel crediti, vel inſimulati magicis artibus alienos aceruos in ſua horrea traducere. Superioribus annis cum Moguntiaci degerem, Treuiris affecta fuit vltimo ſupplicio ſaga, nominis notiſſimi, quæ in domus ſuæ pariete impacto epiſtomio, lac omne vaccarum alienarum eliciebat. videlicet interea dæmon illas mulgebat, & celerrimè lac eo tranſportabat.

b *lib. 9. aduerſ. c. 16.*

3. Facilius poſſunt quaslibet fruges, terræq; fructus perdere, & agris ſterilitatem inducere. Magi malo carmine dæmonem accerſunt, ille fruges mox perdit & anni prouentum. ſic intelligenda iſta Ouidij;

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam;
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ;
Ilicibus glandes, cantataque vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Solet (teſte Remigio) acceptum a dæmone minutum puluerem ſpargere, vnde erucæ, bruchi, locuſtæ, limaces, campe, & id genus peſtes agrorũ & hortorum confeſtim enatę, omnia deuaſtant & depopulantur ſata, olera, fructus, ipſaque interdum gramina. interdum murium copiam hoc facto excitant, qui ilicò in terram ſe abdunt, & germina radiceſq; omnes abſumunt. interdum iumentis œſtrũ immittunt, a quo tandem iteratis aculeis crudeliter interficiuntur. interdũ lupos illiſo quodam in arborem gramine ex arboris, vt videtur, cauo educunt, eo in quod uolunt ouile, gregemq; adigunt, unde non niſi graui ſtrage illata reuertantur. horum omnium iudiciarias confeſſiones idem Remig. exhibet lib. 1. c. 21. & 24. & cenſet tum a dæmone nõ produci de nouo has peſtes, ſed vndiq; celeriter ab eo collecta in unũ locum congregari, quod quin facere poſſit nihil eſt ambigendum. Lupos illos; quia gregi & ouili certo ac definito, & cui inſſi, & quantũ vult iubens, nocent & inſidiantur, veriſimile vſ, dæmones eſſe, qui ſpecie lupina talem pauperiem faciunt. Locuſtas, & reliqua inſecta,

&

& muros; quia ex putredine naſci poſſunt; nihil vetat; quin, actiua paſſiuis applicando, dæmonem producere ex materia diſpoſita poſſe cenſeamus, tempore tamen ad id requiſito, quod breuiſſimum etiam ipſi ſufficiat.

a *Vairo lib. 3. de Faſcino, c. 1. Binsfeldio & alijs.*

Recẽtia exempla quotidiana ſunt, & ab alijs congeſta plurima *a*. Et legi in Hiſpania litteras Inquiſitorum qui tum Pompeiopoli verſabantur, & id ſe conſtanter comperiſſe teſtabantur, & conuincit auctoritas ſummorum Pontificum, quorum hac de re bullę exſtant; Innocentij octaui ad Inquiſitores Alemaniæ, Iulij Secundi ad Inquiſitorem Cremenſem, & Hadriani Sexti ad Inquiſitores Lombardiæ. *Vide Spinaum quaſtio. de ſtrigibus c.* 14.

b *Lycoſt. lib. de prodig.*

4. Poſſunt igne domos abſumere, vt contigit integro oppido Scillteuchio, quod in Sueuia anno 1533. fuit à quadam ſaga concrematum *b*.

5. Poſſunt alienæ famę nocere, multis modis. primò dæmoniacis præſtigijs & ludificatione ſenſuum; vt Cenomanenſis ille Triſcalinus; qui inſimulauit parochum geſtati ſub brachio chartarum luſoriarum pro breuiario manipuli: quod & ipſi parocho perſuaſit; fecitq;, vt rubore ſuffuſus, volumen abijceret. talis etiam ille dęmon Moguntinus, diffamator mirificus, de quo Lycoſthenes *in prodig. anni* 858. & dæmon alius ſanctum quendam monachum in Luſitaniæ Santareno exhibens, de quo *inf. lib. 6. cap. 2. q. 3. ſect. 3.* Poſſent etiam, quod tenet Comanus *in lucerna inquiſitor. nu. 13. in fine*, aſſumpta hominum innoxiorũ figura in conuentibus ſuis comparere; ſi Deus id non impediret: quem id hactenus permiſiſſe mihi & illectum & inauditum adhuc, in crimine Magiæ; in quo pactum cum dæmone intercedit: &, ratione huius pacti & cõſpirationis fœderatæ, poteſt & ſolet exhibere ſagas etiam abſentes, vt recte Petrus Loyher. *lib. 2 de ſpectr. ca. 5.* contra Alciatum differuit. Quinimò ſagæ omnes fatentur, eos qui crimine huius ſeu pacti ſunt expertes, & alieni, repræſentare in conuentib. ſe non poſſe; quod multis docet, eruditione egregia, nec minori fide quam dignitate, Treuirenſis Suffraganeus, Pet. Binsfeldius *c*, ſatiſque manifeſtũ eſt pertinere ad diuinam prouidentiã, vt in innocentes nihil tale perfidia poſſit; ſi vero ad tempus breue aliquando conſimile quid Deus permiſerit; mox ſanè dæmonis technas, vt araneorum telas deſijcit, & innocentiam ſartam tectamque tuetur. quod legimus de Beato Siluano epiſcopo Nazareno *d*, & de B. Kunegundi (apud Krantzium) ſic diffamata per dæmonem de ſtupro; de multitudine illa dæmonum, qui nocturnum conuiuiũ celebrabãt, & ſe hoſpitij vicinos atque vicinas falſis laruis mentiebantur, ſed fraudem D. Germanus patefecit *e*. Facilius Deus permittat eos repræſentare imagines magorum, & eorum qui aliquãdo hoc crimine fuerunt irretiti. Non tamen negandum, abſolutè poſſe dæmonem innocentũ exhibere formas, ſi Deus ſinat. qui cũ id ſinit; ſi tamen non ſinit; vel fraudẽ mox aperit, vt dixi: vel propter alia peccata in eorum remiſſionem; vel ad maius meritum & gloriam ſufferentiæ, id permittit. *Vidit Bar. Spinaum q. de ſtrigib. c. 14. & apolog. 3. c. 3.* Denique poſſunt famam lædere; inſtrumenta maleficij certis locis reponendo, vbi ea innocentes iſti, quos volunt diffamare, putentur abſcondiſſe; vt ſic illi pro maleficis habeantur. Inuenio id feciſſe Mammon dæmonem, obſeſſorem B. Euſtochiæ virginis Patauinæ; quam Deus maioris gratiæ & gloriæ cauſa toto vitæ tpe, ꝙ illa patiẽtiſſimè & sãctiſſimè trãſegit, energumenã eſſe ꝑmiſit; & cuius defunctæ corpuſculo inſcriptum indelebili charactere, inuentum, nomen Ieſu fuit. Lege Bernardin. Scardeonium *lib. 2. antiquita. Patauinæ ciuit. claſ. 6. fol. 121.* Item poſſunt famam lædere. peccata occulta reuelando; vt ſolent energumeni; vel falsò inſimulando, vt

c *de confeſſ. malefic. in fi.*

d *in legenda D. Hiero ſi fides huic legenda conſtaret.*

e *in vita S. German.*

Digitized by Google

tempore Ludouici II. Imp. fecit quidam in Germania, quod narrant Sigis ber. & Vincen. Belluacenſ. *a* & alius dæmon inſimulans de eodem crimine Dorotheum, vt narrat Metaph. apud Surium, *Ian. 5.*

a Sigisber. in Chron. Vincē. in ſpec. hiſto. lib. 31. c. 37.

6. Poſſunt exhibere conuiuia, vel phantaſtica planè, vt arbitror fuiſſe Ægyptiorum de quibus apud Origenem Celſus, & Brachmanum, apud Philoſtratum; & Paſetis, apud Suidã; & exhibebat ſuperioribus annis Scotus Parmenſis, ex cuius epulis ſaturi, vt ſibi viſi, conuiuæ, mox fame vera cruciabantur; vel ex veris cibis; quos cùm dæmon præbet ſagis, vt plurimũ morticina ſunt, mali guſtus & odoris tetri *b* nimirum diuina ſapientia, raro permittit vt ſuaues cibos appoſitos tanquam illecebra hæc ſit ad ineſcandum efficax illecebra. ſal vt plurimũ deeſt, ſæpe panis. forte an vt diuinis myſterijs orgia inſtituat contraria? nam in veteri teſtamento panes propoſitionis quotidie coram Domino ponebantur *c*: & omnis uictima atque oblatio ſalibatur *d*. nũc etiam baptiſmo ſal miſcetur, & in Eucharistia paſcimur viuifica Chriſti Domini carne panis ſpeciebus ſiue accidentibus velata. an hæc odij cauſa in ſalem & panem? Non dubito, ſi Deus ſinat, & ipſe velit, poſſe & ſalem, & panem, & bene ac opiparè conditos cibos apponere. rarò id facit; non rarò iubet inuitatos ſymbolũ conferre, & quéque quo veſci volet ſecum adferre: quod ſagæ nonnunquam confeſſæ iudicibus *e*.

b Remig. l. 1. c. 16. ex iudiciarijs confeſſionib. ſagarũ

c Leuit. 24.

d Leuit. 2.

e Io. de Vaulx Stapuleti anno 1597.

7. Quando Deus ſinit, poſſunt captiuos carcerib. & vinculis eripere. motu locali tantum ad hoc opus eſt, & perfractione, quod cum homines valeant: cur non & dæmon: Narratio exſtat de Lupoldo Duce Auſtriæ apud Trithemium *f* digna memoratu: *Anno Domini 1323. Fridericus dux Auſtriæ: qui contra Ludouicum Bauarum Imperator delectus erat inter Oetingam & Moludorfum magno prælio victus, & Ludouico traditus, qui in arcē munitam eum aſſeruandum miſit. Magus interim quidam Lupoldo fratri eius in Auſtria promiſit, ſe ſua arte Fridericum incolumem educturũ vnius horæ ſpatio, ſi digna ſibi merces numeraretur. Dux liberaliter promiſit. Ergo dæmon ad Fridericum ablegatus auolat in Bauariam, formaq; peregrini aſſumpta cuſtodiam ingreditur inquiens: ſi ex captiuitate liberari vis, hunc equum aſcende, & te in Auſtriam ad fratrem tuum Lupoldum incolumem perducam. Cui dux, Quis es tu? ad quem ille: Noli interrogare, quis ſim: quia nihil ad rem: ſed aſcende hunc equum, quem tibi exhibeo. Hic, cum ducem, alioquin audaciſſimum, horror inuaſiſſet, & ſigno ſe ſanctæ crucis muniuiſſet: ſpiritus cum nigro equo diſparuit, & vacuus ad mittentem reuerſus eſt. à quo increpatus, quod non adduxiſſet captiuum, ordinem rei geſtæ narrauit.* De Apollonio ſcribit Philoſtratus cũ ſe cippo eripuiſſe; & Veſtales Romanorum ſuis creditæ precationibus mancipia fugitiua, nondum vrbe egreſſa ſiſtere. *g*

f in Chron. Hirſaug.

g Plin. li. 28. c. 2.

8. Mihi dubium non eſt poſſe magicen per dæmones (Dei permiſſu, qui *Deus Sabaoth* eſt, & cui placet victoriam largitur) præſtigijs, & induſtria varia; qua (vt & robore) plus cunctis mortalibus pollent; & vrbes obſidione liberare (vt exemplo Marcoſano ſupra q. 11. probauimus) & expugnandas præbere, & in prælijs victoriæ cauſam eſſe. non deſunt exempla, nec ratio repugnat: cum hominibus nõ rarò laus victoriæ meritò adiudicetur. Ollerus magica arte apud Suecos, armis clarus euaſit, adeò vt diuinitatis opinionem ſit adeptus, auctore Saxone Grammatico *h*, qui de Oddone Danico pirata ſic ſcribit *i*; *abſque carina altum pererrans, hoſtilia ſæpe nauigia concitatu carmine procellis euertit, negotiatoribus infeſtus, clemens agreſtib. Inito cum Normannis conflictu, ita vi carminum hoſtilem hebetauit aſpectum, vt diſtrictos Danorum enſes eminus radios iacere putarent: cominus verò ne ferum quidem vagina extractum viſu excipere poterant: victa quippe fulgo-*

h Saxo. lib. 3 Dan.

i lib. 5.

re

ve acies præſtigioſæ coruſcationis impatiens erat. Similia de Biarmenſibus Olaus, & de Haquino Noruego memorat Saxo *a*: de Bulgaris ita vincentibus Anaſtaſiū Cuſpinianus *b*, de Tartarorum contra Polonos memorabili victoria Cromerus *c*, his verbis; *Poloni Tartaros anno Chriſti 1240. ad Legniciam commiſſo prælio grauiter vrgebant & fugientibus inſtabant. Erat in extremo Tartarorum agmine, inter alia ſigna, vexillum inſigne, cuius pictura X. literæ figuram præferebat: in cuſpide vero figura erat tetra nigraque capitis humani barbati. Id vexillum cum ſignifer vehementius quateret, fumum atque nebulam denſiſſimam & fœdiſſimam exhalabat. Ea nebula non modo aſpectum barbarorum Polonis adimebat, verum etiā odore teterrimo eos enecabat. Incantationibus id quibuſdam Tartari effecerant; quibus iuxta ariolationibus, diuinationibuſque cæteris, cum alias, tum in bello plurimum vtuntur, ex humanis etiam extis de futuris euentibus coniectare ſoliti. Barbari, vbi Polonos trepidare ſenſerūt, cohortati ſe inuicem, impreſſionem in eos faciunt, perturbatiſque ordinib. magnā cædem ediderunt. Tantus eo prælio interfectorum Chriſtianorum numerus fuit, vt ſingula auricula à Tartaris præciſa, nouem ingentes ſaccos explerent.* Scribit Dubrauius *lib. 3. Hiſt. Boem.* in pugna in qua victor Siderius, omnes Lucenſes vt nec vltra progredi, nec retro pedē referre poſſent, à ſaga ſuo quemque loco, ne profugeret, miro ſtupore iniecto affixum. Chinenſes Noemā Virginem pro ſancta colunt. de hac ſcribit Gonzaluus Mendoza *lib. 2. Hiſto. Chinens c. 2.* eam hunc cultum magicis artibus adeptam fuiſſe. Nam cū quidam dux belli, Compo nomine, regis iuſſu claſſem in quandam inſulam ductaret, is nulla vi anchoras ſoluere potuit ad abnauigandum. Tandē aduertit nauis cheniſco inopinam Noemam aſſidere. Accedit venerabundus & opem conſiliūq; implorat. Illa refert, niſi ſe ductrice Chinēſes victoria non potituros. Vna ergo proficiſcitur, & hoſtis magicis præſtigijs fidentes maiorib. præſtringit. Illi Deo in mare fuſo, quaſi claſſis incendio abſumeretur, omnia fictitijs flammis inuouebant. Noema extinguebat, & ſimilia eorum ludibria diſpellebat arte efficaciore: adeo vt cū omnia in caſſum conari ſe viderent, victos ſe profeſſi Compo dediderint, addit Mendoza & alia nonnulla. Permittat iſta quandoque Deus peccatis profligatorum exigentib. Sanè perantiqua hæc Magices bellica præſtigiamenta. Nam legitur apud Diogenianum adagiographum Epheſijs notulas quaſdam & voces magicas fuiſſe, quibus vtentes in omni certamine victoria potirentur. Et Suidas teſtatur, Mileſium quendam cum Epheſio in Olympijs palæſtra depugnaſſe, nihilque in conflictu potuiſſe; quòd Epheſius in talo patrios illos characteres haberet: quod ſimulac animaduerſum à iudicibus, ademptas litteras, & Epheſium, qui iam triginta defatigarat, ſuccubuiſſe. Polyænus etiam auctor eſt *d* Chryſammen veneficam, arte ſua, Cnopo victoriā de Erythræis peperiſſe; non tamen carmine, ſed venenatis tauri carnib. furorem hoſtibus immiſiſſe. Sed Francorū exercitum Rege Sigiberto ab Hunis profligatum, carmine obiectis ſpectris memorat, Greg. Turonenſ. *li. 4. hiſt. c. 28.* Vt plurimum Deus non permittit victoriam in dæmonis poteſtate: ſæpè hic etiam ſuos mauult decipere veterator. Sanè Magnentius ſic vana ſpe plenus, vincendum ſe præbuit Conſtantio Imperatori. Sic Ericus ille Rex Sueciæ, ſummus huius cultor vanitatis, poſt tot victorias manus Oſtanis euadere nequiuit *e*. In eadem Succorum hiſtoria legimus Hadingum, ab Othino dæmone iuſſū cum Curetibus confligere prælio, profligatum, potione quidem ab eo roboratum, ſed vincere nō potuiſſe, donec à ſene quodam exercitus inſtruendi induſtriam aſſequeretur: fallaciſſimoſque dæmones cum pluri-

a *Olaus li. 2. c. 19. Saxo li. 10.*
b *in Anaſtaſ.*
c *l. 8. hiſt. Pol.*
d *l. 8. Strata.*
e *Io. Magnus l. 8. hiſt. Gott.*

mis ac varijs bellorum caſibus expoſuiſſe, nunc victorem efferendo, nũc victum omni ope deſtituendo; ſic tandem ſeipſum ſuſpendio publicè necari curaſſe victum mæroris magnitudine *a*. Deinde inter cæteras cauſas cladis magnæ, quam Flandri à Francis cæſi, anno 1302. acceperunt, memorat Meierus *lib.* 10. *Chronic.* quòd Flandrorum militiæ Imperator Guido Iuliacus, ſortilegos ac necromanticos ſibi adhibuit, & cacodæmonas adiurauit, & conſuluit. Eandem cauſam Ferdinandi Luſitani, Flandriæ comitis per vxorem, cladi & captiuitati adſcribunt, matris eius ſortilegiũ, Gaguinus & alij Hiſtorici Franci: ſed id reticent Flandri. Sed idem Meierus anno 1304. de Guidone illo refert iſta; *fama eſt deceptum fuiſſe à quodam Necromantico; abs quo artem didiciſſet, qua ille pollicebatur fore eum, quandocũque vellet, in quamlibet magno periculo, inuiſibilem. At ea incantatio nihil ei hic profuit ad vitæ ſalutem*; ad veræ & æternæ mortis ſupplicium apprimè vtilis fuit. Pergamenſes etiam olim conati ſe magicis artibus obſidione liberare, irrito conatu operam luſerunt, vt narrat Paulus diaconus *lib.* 20. *rerum Romanarum*. Tempore Leonis Iſauri Maſalmas Princeps Sarracenorũ Pergamum nullo negotio occupauit; quamuis ciues freti mago quodã horrendum Diabolo ſacrificium immolaſſent, ſecta prægnante fœmina, & fœtu viuo extracto & in cacabo elixato; & cunctis bellatoribus manus dexteræ manicam tam impio ſacrificio funeſtantibus; auctor Theophanes. Aliud quoque memini ludibrij hac in re exemplũ nobile. *Vratiſlaus Lucenſis Dux* (verba ſunt Æneę Siluij *b*) *Vratiſlauia conditor, bellum contra Gremoziſlaum Boemiæ Ducem, nepotem ſuum ſuſceperat; ibi mulierem fuiſſe, tradunt, quæ priuigno bellum petituro, Vratiſlaum in pugna caſurum, maioremq́; populi partem cum eo interituram prodixit: poſſe tamen euadere iuuenem, ſi ſibi pareret. Adoleſcenti imperata facturum reſpondenti, iuſſit; vt primum, qui obuius fieret, occideret, atque vtraſque aures abſciſſas in pera reconderet: mox gladio inter priores equi pedes cruce in terra facta, & deoſculata, fugam maturaret. Pugna in campo, cui Thuſco nomen eſt, commiſſa, caſo Vratiſlao; adoleſcens, qui nouercæ paruerat, domum incolumis effugit: ſed vxorem, quàm valde amabat, interemptam reperit, carentem auribus, pectuſque confoſſam, ſic quas hoſti amputauerat aures, coniugis ſuæ fuiſſe, ſtupens, triſtiſque cognouit.* digna merces conſultæ de victoria ſagæ. fortaſſis & vxor venefica fuit, & ſe prælio immiſcuit, quod ſolitæ mulieres Boemæ: vel genus hic maleficij, per imaginem lethalem in prælio exhibitam, dæmone interea domi miſeram ijſdem vulnerib. mulctante. qua de re libro quarto diſſerendum. Sed & Fridericus ille Stuphius, qui ſe Fridericum II. mentiebatur, cum ex magica pecunia bellum pararet; à Rudolfo Habſpurgenſi oppreſſus, captus & crematus legitur *in Boiorum hiſtor. libro ſeptimo*. Quare non minus ſapienter, quàm religioſè factum ab Innocentio Pontifice; qui vocatos ab Ethnicis è Thuſcia magos, & promittentes ſe Romam Alarici obſidione liberaturos: vrbe curauit expelli *c*, iudicans capi vrbem præſtare, quàm magicis artibus eripi: ſicuti ſe Larinam oppidum eripuiſſe gloriabantur. Non diſſimilis prudentia, ſed iuſtitiæ diſtrictior vltio fuit in Allobrogum Comite. Comitatus iſte Ducem Andegauenſem ſimul caſtrum Oui; quod Neapoli munitiſſimum, vndeque mari alluebatur; à Duce accerſitus conſilij gratia, num oblatio cuiuſdam acceptanda, necne. Magus iſte erat, & gloriabatur ſe hanc ipſam arcem artibus ſuis Carolo Pacifico (qui in eam tum ſe receperat) in manus dediſſe. paratum eadem techna Andegauenſibus arcem tradere. præſtigijs ſe ex nube denſata pontem extructurum, & à continente in murorum

a *Io. Magnus lib.* 2.

b *in Hiſtor. Boem.*

c *Sozom. li.* 9. *ca.* 7. & *Soſymus lib.* 5.

rorum arcis ſummitatem perductu-rum; ſic metu propugnatores ad deditionem prius à ſe compulſos fuiſ ſe.cauerent tantùm milites, qui ponte tráſituri, ne vel manu, vel brachijs, vel tibijs, aut armis crucis vllum ſignum conformarent: tum enim pontem illum, cum tranſeuntium interitu, fumi inſtar diſſipandum. Comes ijs intellectis, Ducē orauit, vti Magus ad ipſum mitteretur, de re tota eum cer tiorē facturus. Venit miſer, & eadem Comiti narrat ſpondetque. Contra Comes *Nunquam ſe commiſſurū, ut tam ſtrenuis militibus veteraniſque belli duci bus exprobretur, Carolum Pacificum ab ijs, ſine vetitis artibus, infamiaque tanta, debellari non potuiſſe. ſibi ſpem in Deo & virtute collocatam. Simul magū carnifici traditum capite feriri iuſsit.* a Accidere hæc anno 1383.

a Froiſardus lib. 9. c. 7.

Nonum ſit de dignitatib. & honoribus, ad quos promoueri quem arte Magicà, multa ſunt quæ ſuadeant. Primò proferuntur Pontifices Romani; quos ad Apoſtolici culminis apicē ſic aſcendiſſe tradūt varij hiſtorici. *b* nē pe Martinum II. Benedictum IX. Ioā. XXI. & XXII. Silueſtrum II. & Gregorium VII. Sed reſpondeo de Martino II. dici malis artibus ad Pontificatum perueniſſe, ſed à Pontificum oſoribus nec neceſſe malas artes de magicis accipi. mala eſt ars, ambitus; mala, calūniæ; mala, ſymonia & huiuſmodi. Silues. II. ſūmus fuit geometra, & de ar te illa librū ſcripſit, qui m. ſ. habetur in bibliothecà Farneſiana; philoſophię quoq; peritiſſimus, ſæculo tā inerudito, vt philoſophi ac geometræ pro magis haberentur: à vulgi igitur errore multiplex de illo fabula fuit, per Martinū Ciſtertienſem & Galfridū incaute diſperſa. De vtroq; Ioanne & Benedicto, & Gregorio, quæ ſparſa feruntur, in ſciſmaticorū Imperatorū eius temporis gratiam, fuiſſe diſſeminata, nihil dubitandum. Benno quidem ille Cardinalis, hoſtis dum vixit fuit iuratus Gregorij, & librum ſuū referſit tot impudentiſſimis mendacijs, vt vel voluiſſe videatur animi cauſa Pontificis peſſimi ideam exprimere, ſicut in Cyro Xenophon optimi Regis: vel ſanè, liber ab hæretico quopiam patrum memoriā, nomine Bennonis, fuerit conſcriptus: ſanè ipſi ſcriptores qui Gregorij tempore vixerunt, apertè illi contradicunt, vt Onufrius & Bellarminus *c* docuere. Nec crediderim, Deum vnquam permiſſurū, ut ſedes Apoſtolica magico inſeſſore contaminaretur. Secundò igitur alia quædam exempla proferuntur, ut Theophili, qui Vicedomini dignitatem dæmonis auxilio recuperauit; *d* & ſimilia. Nec mirandū poſſe magicas artes, quod ſæpè poteſt ambitus, ſymonia, & ſimiles corruptelæ: id enim tum ſuccedit, quādo Deus permittit; qui cū permittit, vel maturam ſceleratorum vltionē, vel diuini cultus augmentū, vel aliud bonū inde ſolet elicere. Ipſe quidem Diabolus ut plurimum magos decipit, inani dignitatis, Principatusve ſpe, & ꝓ ſceptro palū, pro corona rogum vrē dis largitur. De Stuphio illo, narrant Aunales Boiorum, de Barone de Rais Britanno, Mouſtreletus, *lib. 2. Hiſtor. c. 248.* de duce Aurelianenſi fusè Meierus lib. 15. Prorſus verò ridiculum eſt qđ auctor ille nugiuēdulus ארכעתאל narrat Iudæum quendam Magum arte ſua effeciſſe, vt ultimus Rex Italus Neapolitano regno deiectus fuerit, & nullus Italicæ nationis in ęternum illic queat imperare; nec eſſe remedium, niſi Magus ille ab alio potentiore euocatus, cogatur factum recātare (*Sic mendaciſſ. ille ſcribit aphoriſ. 35.* quo nihil dici poteſt inanius, aut ſtultius. Nec poſitum à me niſi vt uanitas Magorum cunctis appareat.

b Vincent. Benno. Simonetta. Platina, & Nauclerus.

c Onufrius quinq; libris nondum editis, & ad Platinam add. Rob. Bellar. in tom. 1. li. 4. de Romano Pon. c. 13.

d Sigisbert. in Chron.

10. Quod de dignitatibus, idem iudicium eſt de veris diuitijs & theſauris; poſſe dęmonē, ſi velit & Deus permittat: nō ſolere, niſi rariſſimè varias ob cauſas. Nā quod Pſellus ſcribit, *e nihil eorum quæ Diabolus promittit ex ſe præſtare illū poſſe, ſed uiſu tantum inania ſuis cultoribus præbere.* id ſi de eo quod

e c. de collationibus auri & uirtutis.

Digitized by Google

quod facere ſolet loquatur verum, ſi de eo quod poteſt, falſum. Quod etiã à viro Cl. *f* traditum; non poſſe dæmonem, Deo permittente (hoc enim ſupponitur) vllam veram ac germanam pecuniæ materiam producere, nec ueram formam dare: hoc diſtinctione fulciendum eſt. cum enim forma pecuniæ ſit inſcriptio numiſmatis, quæ eſt merè artificialis; nihil dubitandum, quin aurea & argentea numiſmata, qualia volet, diabolus cudere poſſit. Materiã quoq; numiſmatis, ſcilicet corpus mixtum metallicum, poteſt producere, applicando actiua paſſiuis per modum naturalis & artificioſæ productionis. ſic enim poteſt producere inſecta viuentia, quæ metallis omnibus ſunt perfectiora. Neque tamen hæc productio eſt vocanda creatio. Per veram namq; creationem nequit Diabolus nummi materiam gignere, quia vera creatio eſt pecuniæ ex nihilo productio, quæ eſt opus omnipotẽtiæ ſoli Deo propriũ. Vnde communiter Theologi, contra Platonicos, Simonianos, & Auicennam, docent, non potuiſſe Deum per angelos mundum creare, vt per cauſas efficientes inſtrumentales, quæ effectum immediatè attingant ad morem cauſarum phyſicarum: nam quod per cauſas efficientes inſtrumentales inſtar cauſarum moralium pertingentes ad effectum (ſicut in vltimo iudicio, ad angelicæ tubæ ſonum mortui ſuſcitabuntur) id per angelos Deus poſſit, mihi quidam longè probabilius apparet. Quare poſſet Deus abſolutã potentia permittere, vt, diabolo quidpiam agẽte vel dicente, per creationem aurum de nouo gigneretur: ſed re vera tunc Dei permiſſio ac voluntas foret cauſa efficiens principalis, ad effectum per modum cauſæ naturalis immediatè pertingens; diabolus verò tantum foret morale creationis huius inſtrumentum. Nec arbitror, ſi rem ſpectes, hæc negari poſſe; ſi loquendi modum obijcias, nolo λογομαχεῖν. Idem probatur, quia dæmon nouit omnes theſauros abſconditos, & in mari ſubmerſas diuitias, auri atq; argenti fodinas, vnionum & gemmarum latibula; & inde poſſet, nemine valente aut audente reſiſtere, quæ vellet, ſumere: longè quoque vafrius, & occultiùs poteſt ex cuiuſuis ſcrinio vel ſacciperio nummos ſubducere, quàm quiſquam mortalium: quare cum furũculi & crumenælegi id ſæpe faciant, proculdubiò poterit & ipſe. Quod confirmant exẽpla variorum, quib. dicitur pecunias dæmon ſuppeditaſſe. Damhauderius quidem, de pecuniæ vituperio diſſerens, quatuor exempla commemorat quæ legi illic poterunt. Stuphius (quẽ dixi) magicis pecunijs exercitum ſtipendiauit. Nihilominus adddo, poſſe quidem Diabolũ ſuos ditare ſi Deus permitteret, & ipſe vellet; itẽ ſi Deus iuberet, & ipſe nollet. (inuitus enim Deo cogeretur obedire) ſed nec, niſi raró, id dæmon vult, nec Deus vnquã iubet, permittit vero non niſi rariſſimè. Ipſum nolle patet, quia videmus eum ſuos plerumq; ludificari, & licet paucis aliquando paucas & veras largitur pecunias, vt Treuiris fecerat Doctori Vlaet: tamen vt plurimum decipit inani ſpe ac ſpecie, quod multis exemplis confirmat Remigius teſtis oculatus *lib. primo dæmonolatr. c. 4.* his verbis; *Semel armentaria Duza 1. Kal. Octob. 1586. accepta dono a dæmone, ut ſibi videbatur, pecunia, geſtiens domum properè rediſt, eam vt numeraret: ſed excuſſo ſacco, nihil niſi teſtas & carbones reperit. Catharina Metenſis Duza prid. non. Nouemb. 1586 ſuccerdam: Claudia Morelia Serra. 3. Non. Decemb. 1586. Benedictus Drigeus Haracuria 18. Kal. Ian. Dominica Petronilla Panga 13. Kal Nouem. 1589 ac plerią; alij, arborum folia Ioanna à Banno Manerij. 3. Non Iul. 1585. cùm nummum aureum chartà inuolutum in uia reperiſſet, uti dæmon euenturum prædixerat, atq; eum marito cuſide oſtentaret; aduertit tandem, nõn ſine ſudore, pro auro nactam ſe calculum ferrugineum, qui etiam tenta-*

cin

f Iud. Damhouderio in Morali promptuario. c. de pecuniæ vituperio.

ctu primo facile in fruſta diſsiliret. Vna Catherina Ruſſa Vellea ad Moſellam. 5. Kal. Auguſt. 1587. agnoſcit nummos ſe tres ſemel ab eo ſine fraude accepiſſe. hæc ille omnia ex actis iudiciarijs ſe iudice exceptis. cuius exempla libens vſurpo, quia fide publica notariorum, qui iudicijs interfuere ſunt conteſtata. Sic fert fama. Fauſtum, & Agrippam Magos, cùm iter facerent, ſolitos nummos ad oculum ſinceros in diuerſorijs numerare, quos qui receperant, poſt pauculos dies cornuum fruſtra vel ſcruta viliſsima reperiebant. Sic cuidam infauſtæ, licet nobili, matronæ Moſellanę; quæ ob crimen ſortiarium, paucis ab hinc annis, apud aquas Confluentes flammis tradita, fiſcellam dederat plenam ſcutatis, vt apparebat: illa repoſuit in arcam: verùm cum vti voluit, loco numiſmatum fimum repperit equinum. Alia huiuſmodi narrantur compluria. gaudet enim decipere, & ad iracundiam homines irritare. Laurent. Ananias, *a* cur nolit, cauſam reddit aliam; malos genios eſſe deditos auaritiæ & theſauros ac pecunias huiuſmodi aſſeruare Antichriſto, filio perditionis, vt ei ad ſumptum ſufficiant: idque dæmonem ſariolo cuidã reſpondiſſe. quamuis autem dæmoni, vt mendaci, minimè credendum; res tamen à vero parum abhorret. Certior tamen cauſa, Deum id nec iubere vnquam (quia non cooperatur ad malum) nec niſi rarò permittere. cur alioqui videamus hoc hominum genere, quibus tam ſplendidè diuitias, dignitates, gratiam principum pollicetur dæmon; nihil eſſe vilius, egenius, abiectius, odioſius? ſi antè diuites erant, depauperantur, ſi pauperes, nunquam ditantur. Lucianus *b* refert Apollonium arte ſua theſauros ſolitum quærere, ſed nec Lucianus, nec Philoſtratus teſtantur, vnquam eum conſecutum quidquam, vnde caput vnctius referret. Pertinet hoc etiam ad diuinam prouidentiam, & probam mundi atque eccleſiæ militantis gubernationem; quæ in nimis euidens, eam ob cauſam, diſcrimen deduceretur. quot allicerentur in exitium veris opulentijs, ſùm innumeri falſis alliciantur? ſi diabolus poſſet arbitratu ſuo, quos vellet, ditare, quæ eſt mortalium ferè cunctorum auri ſacra fames; valdè metuendum foret, ne ad dæmonolatriam homines ferè omnes adigeret, maximè eos qui à rectã fide deuiarunt. Impijs etiam hac ratione diabolus pecuniam, belli neruum, ſupeditaret: quare facilè pios opprimerent, niſi Deus miraculo nouo ſubueniret. Meritò itaque ditandi homines poteſtatem atque arbitrium Deus ſibi reſeruauit.

Omnia dat Dominus, nec habet inde minus.

Dei eſt terra & plenitudo eius. ipſe aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione. ipſe dat cuique, & non improperat. in ſiniſtra eius diuitia & gloria. Ipſe malos ditat, vt eius bonitatem agnoſcant, & conuertantur; vel ſaltem, vt aliqua eorum bona opera compenſet: quod de Cyro & Nabuchodonoſor conſtat. ditat & bonos, vt rectè vtantur, & in opera miſericordiæ expendant. Diabolus de ſuo, quod det non habet, & reuerà maleficos Vatiniano proſequitur odio, tantumq; blanditur vt decipiat, & ut ad æterna perducat ſupplicia, quod vt citius obtineat, non rarò ipſemet prodit contubernales, & iudici quaſi in manum tradit. gaudet enim hominũ, (quos odit, vt imaginem Dei) miſerijs, calamitate, & interitu. Hinc fit vt videamus eum homines lactare vanã inueniendorum theſaurorum ſpe, & cùm quærere, contra humanas etiã leges, *c* perſuaſerit, tum eos vel metu exanimet, vel crudeliter præfocet. Andr. Theuetus *d* narrat ab oculato teſte acceptum, de Græculo quodam Macriano, cum, dum in Paro inſula theſaurum quæreret, à terrà abſorptum. Similia quædam in Anaſtaſio refert Cedrenus, & alii plures alia, vnum aſcribam admiratione non indignum:

a *li. 2. de nat. dæmon.*

b *in Alex.*

c *l. prima C. de theſaur.*

d *l. 8. Coſmogra. c. 1.*

Digitized by Google

dignum: *Circa annum Chriſti, 1520. Ba*
ſileæ quidam ſartor ingenio ſimplex, vo-
ce balbus, incertum qua arte cryptam il-
lam, quæ Auguſtæ Rauracorum patet, in-
greſſus, & vlterius quàm vlli alij vnquã
potuerant progreſſus, miranda quædam
ſpectra referebat. Cereo conſecrato accen
ſo in cryptam deſcendens, primò per fer-
ream portam ſe tranſiuiſſe aiebat; inde
ex vna concameratione in aliam, atque
etiam in hortos pulcherrimè virentes. In
medio aulam magnificè ornatam ſpecta-
ri, & virginẽ formoſiſſimam pubetenus,
aureo diademate caput cinctam, crinibus
ſolutis, infernè in horridum ſerpentem
deſinentem, à qua manu ad ſcrinium fer
reum deductus fuerit ſcrinio duos moloſ-
ſos nigros incubare, & terribili latratu
accedentes arcere At virginem minabun
dæ ſimilem eos compeſcere. Tum clauium
faſce, quem collo alligatum geſtaret, ſolu
to arcam recludere, & omnis generis nu-
miſmata, aurea, argentea ærea deprome-
re. Quorum non pauca liberalitate virgi-
nis ex ipſa crypta ſe retuliſſe oſtendebat.
Addebat virginem narrare ſolitam diris
imprecationibus, ſeſe, cum regio eſſet or-
ta ſtemmate, iam olim deuotam in tale
monſtrum mutatam fuiſſe, neque aliam
ſalutis recuperandæ rationem ſupereſſe;
quam ſi ab illibati pudoris adoleſcente
ter deoſculata fuiſſet. tunc enim formam
priſtinam ſibi reſtitutum iri, & dotis no-
mine theſaurum omnem qui eo loci late-
ret, liberatori ceſſurum. Affirmabat quin
etiam bis ſeſe virginem deoſculatum: bis
tam horribiles geſtus in ea præ gaudio ſpe
ratæ liberationis obſeruaſſe, vt ſibi, ne vi-
uus ab ea diſcerperetur, metuendum fue
rit. A quibuſdam nepotibus in ganeum
deductus, nunquam poſtea aditum ad cry
a *Stumph. in Chro. Heluet.* *ptam inuenire potuit, nedum ingredi* a.
quis non deprehendit illuſionem? in-
uenis ille mentis non bene compos,
vel magus. illa de genere Lamiarum,
dæmon oſculum petebat, deuoratura
poſt tertium. non permiſit Deus. ca-
nes illi duo; alij dęmones, vel veri vel
fictitij theſauri cuſtodes. numiſmata
quædam fortè vera, & Deo permittẽ-
te data. Poſt annis aliquot alius ciuis
Baſileenſis eandem cryptam ingreſ-
ſus, vt familiæ ſuæ paupertatem le-
uaret, nihil præter cadauerum huma-
norum oſſa inuenit, & ſubitò corre-
ptus horrore, feſtinus egreſſus, intẽ-
perijs actus fuit, donec tertia poſt
die miſerè interiret *b*. Paucos ante b *idem Stũphius ſupr. & Rhenan. li. 3. German.*
annos quidam Prior Margullinæ cum
duobus ſocijs foſſam quandam in ſpe
lunca Regis Salai prope Puteolos,
theſaurorum cauſa ingreſſus, miſerè
interijt, nec amplius viſus, vt narrat
Villamontius *lib. primo Itinerarij ſui*
cap. 23. And. Cæſalpinus *in ſua dæmo-*
num inueſtigatione cap. 52. ſcribit, qui-
bus hæc confirmantur; *theſaurorum,*
quidem, inquit, *indagatores per magicas*
facultates multos nouimus; ſed qui aſſe-
cuti fuerint compertum non habeo. Piſis
tentauerunt quidem noſtris temporibus
effodere, ſed rei difficultate victi ab opere
ceſſarunt. Tandem anno elapſo locum, in
quo Neronis ædificia exſtitiſſe ferunt, ho
die autem ſacris virginibus dicatum, ef-
fodere cæperunt, vbi erat ingens pini ar-
bor: ſed à dæmonibus adeò infeſtati ſunt,
vt præ timore ab incæpto deſiſtere coacti
fuerint: quo tempore multæ ex virginib.
locum habitantib à dæmone obſeſſæ ſunt.
Quid mirum, ſi hanc theſauri illici-
tam ſcrutationẽ in ſuo ſolo fieri per-
miſerant? In hoc mũdo pœnam Deus
inflixit, vt in alia vita parceret. Ne-
(mea ſententia) prudẽtius aut verius
hac de re tota diſſeruit, Paulo Ghir-
lando *lib. de ſortileg q. 3. nu 12.* quam-
obrem conducibile reor, eius verba
vobis tranſcribere: *Arte huiuſmodi ia-*
ctant ſe poſſe inuenire theſauros in locis
valde remotis & ſubterraneis abſcondi-
tos, & quandoque inducunt homines in
talem inſaniam, vt foueas quàm ingen-
tes conficiant pro inueniendis theſauris
huiuſmodi; & iſta videtur mihi, quod ſit
vna ex turpioribus illuſionibus, quas dæ-
mon homini faciat. quia in rei veritate
nunquam legi, vidi, nec audiui quenquã
ex necromanticis, magicis, aut ſortilegis
huiuſmodi aliquos vnquã inueniſſe the-
ſauros, aut aliàs aurum vel argentum:
ſed quam plures vidi huic operi incum-
ben-

Digitized by Google

bentes, qui mirabiliter conati ſunt, vello experiri, qui poſt multos labores, & diabolicas obſeruantias, demum nihil viderũt nec inuenerunt, niſi terram. Et ratio eſt, quia Deus non permittit, nec vult dæmonem poſſe theſaurizare: quia aliàs ſequeretur, quod iſti magici Necromantici, ac ceteri diabolicæ fidei profeſſores, eſſent ceteris Chriſti fidelibus ditiores, ac præſtantiores: ac quamplures reperirentur, ex ipſis Chriſti fidelibus, qui animo ditandi proſequerentur illos, nec curarent Chriſtianam ipſam poſtergare fidem, ut magno theſauro abundarent & venerarentur ab omnibus. Quinimo videmus hodie totum oppoſitum, quod iſti ſacrilegi, magi, necromantici, & ſimiles ſunt ceteris CHRISTI *fidelibus pauperiores, ſordidiores, & viliores, & in hoc mundo, Deo permittente, calamitoſam vitam cõmuniter peragunt, demum verò infelici morte pereunt, & æterni ignis incendio cruciantur, ut in* cap. firmiſſimè. ex. de hæret. & c. nec mirum. 26. q. 5. *Et eâ argutia qua dæmon illos decipit, eadem, & ſimilibus promiſsionibus ipſi nos decipere ſtudent: ſed non capiunt, niſi aliquos: qui ſunt ſimplicis cognitionis, & carent intellectu, & ratione; vel qui ſunt nimium creduli & curioſi, qui auiditate quadam impudenter appetunt ſcire ea quæ nulla ratione, aut honeſta cauſa competit ſibi inueſtigare.* d. cap. nec mirum §. auguria. verſ. potentis. Hactenus Ghirlandus. Melindenſes Indos inuenio ſolitos merces, quarum iactum fecerunt, conari incantationibus è pelagi fundo extrahere, quo euentu neſcio. Lege Caſtanedam *lib. primo Hiſtor. Indicæ cap. 30.* permittente Deo nonnunquam Diabolus merces effert vt eos in ſua ſuperſtitione roboret, non permittente, nequit, & culpam in aliquod erratum incantantium conijcit. Notandum etiam hac in re quoſdam dici theſauros inueniſſe magicis artibus; qui id conſecuti ſollerti, atque ſagaci coniectura; vt Sarracenus ille, tempore Guiſcardi Normanni in Apulia, cuius factum Magiæ Platina *a* & Collenucius; ſed prudentiæ melius aſcribit Petrarcha, pro quo ſententiam feret, quiſquis rem iuſta lance trutinarit. Claudat hoc caput Carolus V. fortiſſimus & religioſiſſimus Imper. qui iure optimo Cornelium Agrippã, & dos alios nobiles, aula & regnis ſuis exulare iuſſit, eò quod illi theſaurorum, per artem magicam, ſpem obtuliſſent. Benè tibi ſit, & ſtemmati tuo Carole: tu quidem beatitudine iam frueris: viuet, vincetque poſteritas tua, quamdiu Catholicam tuebuntur, & ab impijs curioſiſque artibus abhorrebunt. Huc ſi deuoluantur; quam virtute, tam fortuna tibi ſunt diſſimiles futuri.

a *Platina in Leone, Collenut. in hiſt. Neapolit. & Bonfinius in Hungaricà. Petrarcha in Exempl. ſc. de Prudentia.*

QVÆSTIO XIII.

An Magi valeant incantare animalia bruta?

DE ſerpentibus, id non poetæ tantum, ſed & Chriſtiani credidere. Poetas laudaui ſup. quæſt. 9. pleroſque Virgilium, Ouidium, Nemeſianum: ijs nunc accedant Lucilius in Satyr,

... Vt Marſum colubras
Diſrumpit cantu, venas cum extenderit omnes.

item P. Silius Italicus.

... Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire chelydros.

Et Seneca, qui fuſius deſcribit Med. act. 4.

.. triſte læua complicans ſacrum manu
Peſtes vocat, quaſcunque feruentis creat
Arena Libya, quaſq; perpetua niue
Taurus coercet frigore Arctoo rigens,
Et omne monſtrum. tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba deſertis adeſt.
Hic fera ſerpens corpus immenſum trahit,

Triſ-

Triſidamque linguam exſertat, & querens; quibus
Mortifera veniat; carmine audito, ſtupet,
Tumidumque nodis corpus aggeſtis plicat,
Cogitq. in orbes. Manilibus lib.5.
Non inimica facit ſerpentum membra creatis.
Accipient ſenibuſque ſuis, peploque flaenti,
Oſculaque horrendis iungent impunè venenis.

Sic enim legenda hæc carmina. *Senibuſque* rectè eſt in Gemblacenſi m. ſ. ſicut enim veteres *Vergilium*, & *Virgilium*, ſic *ſenus* & *ſinus* ſcripſere. Nonne ſequitur apud eundem Manilium?

Et ſenibus uires ſumit fluctumque figurans.

Viderint critici, cur iſta corrumpant. redeo ad inſtitutum. Quæ dixi, ea confirmat fuſiùs idem poſtea, agēs de natis ſub vrſæ ſigno. idem confirmat quod legi in noſtrorū hominū annuis litteris Peruanis datis ann. 1591. viperæ innoxiam contrectationem in Magorū Indicorum ludibrijs, ad miraculum fortè B. Pauli eleuandum à dæmone excogitatam. id ita narrat in Collectan. ſuis Spitillus; *Celebrant & feſtum aliud ſuperiore non minùs ſuperſtitioſum. Puerum decora facie, & qui toto caſtello formoſiſſimus habetur, cubiculo includunt, eiq; tandiu ieiunium imperant, dum excreſcant capilli: tum Magi præſtigiatores cum ſenioribus eductum veluti applicatione quadam, in ædes amici alicuius arctiſſimè illi iuncti deducunt, ubi uetulæ puerum querula voce lamentantur, & plebs, quæ interea cogitur & conuenit, paulatim pueri capillos præſcindit, oblato in ſingula capita an ſere vno cocto. Altera die Magus iuniores ad venandas feras mittit, alios vt feſtum opportunum apparent, ablegat, puellis vt bonum vinum excoquant imperat, Senioribus muſica vt inſtrumenta componant, & ex ea hora eadem pulſare incipiunt, atque ab eo tempore, qui eis in res à Mago emiſſi ſunt, liberè furari poſſunt, quidquid extra cunſum domum repererint. Inuitant populos vicinos, ut varijs armis inſtructi ad feſtum conueniant. Puer feſti tempore coronatus, altera manu telo inſtructa, altera vipera viua dependente, poſitam in loco quodam ornatiſſimo ſedem occupat, unde facilè colligitur dæmonu eſſe artes, cùm à vipera non mordeatur. Corpori etiam pueri plures aliæ viperæ mortuæ alligatæ ſunt. Quæ venatione apprehendit iuuentus, cum coitis & aſſis anſeribus, repoſita ſunt ad vnum pueri latus: alterum claudit bona vini quantitas. Poſteaquam milites ad feſtum vocati, militari quodam ordine & delectu, ingreſſi ſunt, & viperam adorarunt, ad puerum accedunt uinum illi proximum ebibunt, & præparatas pueroq; adhærentes epulas ſumunt: tum ad adorandam rurſus viperam regrediūtur, eundemq; cibum & potum repetunt, totoſq; tres dies hac ratione abſumunt, quibus euolutis viperam necant. Exin fœminæ (quæ toto feſti tempore clauſæ domi hærebant) egrediuntur clamantes; Victoria, Victoria. In celebritate huiuſmodi frequenter dæmon apparet, ad conbibendum, comeſſandum, feſtoſq; dies latè, hilariterque agendos exhortans.*

Sed & Pet. Chieza ſcribit omnes Audinorum montium vaſtos ſerpentes omnem ferociam, vimque noxialem poſuiſſe vetulæ cuiuſdam carminibus olim exarmatos: nunc etiam aſpectu tantum terrere, cetera innocuos eſſe. Rurſus idem confirmat Indicarum Nauigationum hiſtoria. hanc enim vim Nigritis Africæ populis tribuit Aloyſius Cadamuſtus. *a* Quodque caput eſt, patribus Chriſtianis id ſacræ ſcripturæ loca videntur indicare; dum ea, vt ſonant, accipiunt, & quæ de Marſis veteres tradidere, vt veriſimilia admittunt, DD. Hiero. Baſil. & D. Aug. Arnob. quoque, Theodoret. Alcymus, Beda, & Euthymius. *b* Nec puto ijs D. Hilar. repugnare. *c* nam ipſe de dæmone accipit, allegoricè: de veris ſerpentibus, patres alij ſenſu litterali: ipſe de

a *Nauig. Indic. c. 28.*
b *in Pſ. 57.*
c *in d. Pſ. 57.*

Marſis

Marſis fabulam putat eatenus, quà vulgus putabat ea, vi carminis contingere: ceteri admittunt eo ſenſu, quē Hilarius non negaret, & quē nos retinemus, ad incantationem ſcilicet vt ad teſſeram, malũ genium aduolare, ipſumq; ſerpentes vel exarmare, vel ſopire, vel necare. Docet celebre exēplum Magi Saltzburgenſis, qui cũ omnes, ad vnum milliare, ſerpentes in quandam foueã cogere niteretur; tandem ab ingenti vno & annoſo, in eum exſiliente, necatus fuit. Nimirũ ceteros dæmon eo compulerat: hunc noluit cogere, ſed in Magum concitare maluit. Etenim ſi vi carminis ceteri in foueam adacti, eadem ſe vis in hunc quoq; exſeruiſſet. idem patet ex ridicula & inepta verborum formula, quà magi vtuntur, quam ſi alij chartis non illeuiſſent, meliùs curioſis ingenijs conſuluiſſent. Loca ſcripturæ duo ſunt. Apud Dauidem legimus; *Sicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantancium, & uenefici incantantis ſapienter.* a Naturali ergo inſtinctu nouit vim ſibi ab incantatione inferri poſſe. hoc genus aſpidis tradit Euthymius, *Palamnem* vocari. Apud Hierem. c; *Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio.* Hoc eſt qui nequeunt incantari. poſſunt ergo ceteri. quanquam ne quid diſſimulem, ſenſus poteſt eſſe, adeò lethales fore ſerpentes, vt nequeant eorum morſus ſanari: quam explicationem confirmant LXX. dum vertunt, *ſerpentes mortiferos; quibus non eſt incantatio: & mordebunt nos inſanabiliter.* Melior ergo ad probandũ eſt ille locus Dauidis, vt intelligamus, magos vi pacti hæc poſſe in ſerpentes: non dubito idem poſſe in ceteras belluas: vnde Silius;

Harcelo non pauidus fatat mulcere leanas.

a Pſ.57.v.5. ad hunc locũ reſpicit Alcymus l.2.c.65.

c c.8.v.17.

Etenim in crocodilos id ſolere piſcatores, docet Villamontius *Itinerarij li 3.c.c 2.* Veriſimile tamen fateor, quod cenſuit D. Aug. c; ob fraudem, qua primi parentes à ſerpente decepti, Deũ frequentius permittere ſerpentũ, quam aliarũ ferarũ incantationes. & maiorũ illorũ eſſe cũ dæmonibus familiaritatē, non natura, ſed diuina permiſſione quadã. Sanè Grilland. *q.8.in fi. Et ego aliàs* (ait) *vidi Romæ quēdam Magum excellentiſsimum, Græcũ, tempore Hadriani VI. antequã perueniret ad vrbem ipſe Pontifex: quod ſolis verbis compreſſerat uires cuiuſdam ferociſsimi tauri, exiſtentis in armento in loco ſilueſtri, quem ſic affixum, vt ita dixerim, & humiliatum apprehendit per cornua, & chordula quadam ſatis debili, arte tamen magica fabricata, taurum ipſum ligatum, quo voluit, adduxit media nocte, circiter quatuor aut quinq; milliaribus: quæ viſa fuerunt per ducenta & ultra viros.* Sed errat Grillandus, cum putat hæc omnia ipſa verborum potentia effici potuiſſe vt ille Magus aſſerebat. *quod li. primo* refutatum. Quod in Circenſib. ſoliti incantatione ſuis equis velocitatē, aduerſariorum vero tarditatē, moramq; adferre, docent Arnobius *libro primo, Hieronym. in vita Hilarionis.* Caſſiodorus *lib. tertio epiſt. 51.*

c l.11.de Gen. ad litt.c.28.

Quæ rat aliquis, an, vt animos, ſic & colores ferarum dęmones uerè queãt immutare? nihil dubitem, quia norũt aquas, quibus id naturaliter perficitur. Ariſtoteles *lib.3.de Hiſtor. animal. c.12.* teſtis eſt his verbis; *Sunt aquæ multis in locis, quas cùm oues biberint, moxque inierint, nigros generant agnos: vt in terra Aſſyritide agri Chalcidi Thraciæ facit amnis, quem ob nimiam frigiditatem Pſychrum vocant: & in Antandria duo ſunt fluuij, quorum alter candorem, alter nigritiem pecorib. facit Scamander etiam amnis flauas reddere oues creditur. quamobrem Xanthum pro Scamandro vocatum ab Homero autumant.* Varro quoque apud Solinum tradidit, in litore maris rubri eſſe fontem, quem ſi oues biberint, mutent vellerum qualitatem, & antè candidas, poſt hauſtum, fuluo nigreſcere colore. Plura memorant aquarum miracula, quæ, ſi reapſe contigerunt, poſſent circa animantia per aquas hæc omnia Ma-

gi. pergam addere nonnulla. P. Naſo *lib.* 15. Metamorph.

.... medio tua corniger Ammon
Vnda die gelida eſt ortuque obituque calefcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cùm luna receſſerit orbes
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis & hinc Sybaris veſtris conter minus oris.
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
Quodq́, magis mirum. Sunt, qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita eſt obſcæna Salmacis vnda?
Æthiopeſque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate ſoporem.
Clitorio, quicumque ſitim de fonte leuarit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius vndis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis;
Quem quicumq; parum moderato gutture traxit,
Haut aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.

De admirandis Siciliæ aquis multa Thomas Fazellus. 1. *decad. lib.* 1. *cap.* 5. quod eſt de mirabilibus Siciliæ.

QVÆSTIO VIIII.

An poſſint aliqua mixta, maximè ſenſibilia producere ſeu gignere arte ſua?

Sit propoſitio prima, *Animalia imperfecta muſcas, vermes, ranas, & huiuſmodi inſecta, & alia quæ ex putrefactione naſcuntur, poſſint producere celeriter; non creando, ſed actiua paſsiuis applicando.* Hæc D. Auguſt. quem ſchola Theologica ſequitur. a Solent autem hæc producere magi, ex pacto, per dæmonem actiua paſſiuis applicantem. nam ipſi magi plerumque neſciunt, quo iſta pacto gignantur, & cauſas ignorant. vt quando diabolus dat ſagis minutum puluiſculum, cuius in aerem iactu diuerſæ ſpecies locuſtarũ, bruchorum, murium, erucarum, & ſimilium animalculorum variæ peſtes ſtatim naſcuntur. iubet interdum primam quæ obuia plantam ex agro illo, quem vaſtari volunt, euellere; aut gramen perdendæ arbori illidere, & alias tales nænias adhibere, quæ vim nullam habent naturalem. b Sic poſſent Magi etiam producere quoſdam anſeres imperfectiores, qui ſoliti gigni ex deciduis fructibus arborum in mari putreſcentibus, vel ſanè ex lignis nauigiorum putridorum, vt norunt contingere Scoti, & Hebridum incolæ, quibus vocant *Kalakis & Bernicles*. c Sed anperfecta (quæ vocantur) animalia? probabilius mihi eſt, actiua paſſiuis applicando non poſſe, quia hæc ex putrefactione naſci non poſſe probabilius, & non niſi ex prolifico parentum ſemine, vel à parente, vel à dæmone incubo matri infuſo, prout poſtea dicetur. Poſſet etiam dæmon talia iam producta muliebri vtero includere, & callidè inde educta, occultà quapiam clancularij meatus via ipſi cognitâ, in locis remotis vbi nata videantur fouere, alere, & reſpirare facere; vtpote inter ſaxa, in quib. non rarò imperfecta naſci conſueuerunt, muſcæ, mures, & ſimilia. Hoc omnino crediderim contigiſſe in canib. illis, quorum mentio fit à Guilhelmo Neubrigenſi his verbis; *Dum in quadam lapidicina petra ingens ferramentis finderetur, apparuere duo canes capacem ſui in eadem petra capacitatem replente abſque omni ſpiraculo* (intell. perceptibili) *videbantur autem eſſe ex eo*

canum

a *D. Aug. lib.* 3. *de Trinit. c.* 7. *D. Bonau. & alij in* 2. *d.* 7. *Ale. de Hales* 2. *p. q.* 43. *D. Th.* 1. *p. q.* 114. *a.* 4.

b *vide Nic. Remig. lib.* 1. *de monolatr. ca.* 21.

c *Cardan. li.* 7. *de rer. vari et. Lobelius in ſ. lib. de hiſt. herba.*

Digitized by Google

ex eo canum genere, quos leporarios vocant, ſed vultu truces, odore graues, pilorum expertes. Et vnus quidem eorum, vt dicitur, citò defecit. Alterum verò ſtupendæ vt aiunt edacitatis Henricus VV intonienſis Epiſcopus diebus plurimis in delicijs habuit. lib. 1. Hiſtor. Anglor. cap. 28. & ſubdit, in alio lapide inuentum bufonem cathenulam auream circũ collum habẽtem: Cenſeo huic cathenulam à dæmone additam. nam ipſe bufo ibidem naſci potuit, vt in carbonarijs fodinis Leodicenſibus ſilices ingentes nonnunquam reperti, intra quos viui buſones conditi, vt in natiuitatis ſuæ cunis, latebant.

Poſſunt etiam dæmones producere quædam inſolita monſtra: quale illud in Braſilia, altum palmos ſeptendecim, tectum corio lacertæ, mãmis prætumidis, brachijs leonum, oculis rigentibus, & flammeis, ſcintillãtib. ſimili lingua *d* qualia fortè monſtra, quæ in Saxoniæ ſiluis, ſemihumana facie, capta anno 1240. *e* Niſi fortaſſis illa ſint ex nefario hominum ac ferarum coitu nata; quæ monſtrorum plurimorum origo indubitata. Sic enim peperit olim bello Marſico Alcippe elephantum *f*: ſic anno 1278. apud Heluetios alia leonem *g*; ſic anno poſteà 1471. quędam Papiæ cattũ, Brixiæ canem alia; ſic 1531. mulier Auguſtæ Vindelicorum, eodẽ partu, enixa primò caput humanum membranis inuolutum, mox ſerpentem bipedem, tertiò porcum integrum *h*: & quæ varia huiuſmodi leguntur apud recentiores *i*. Illud ſuperat admirationem reliquorũ, quod Caſtaneda retulit *in Annalib. Luſitaniæ*; mulierem ob quoddam crimen in inſulam deſertam naui deportatam; cum ibi expoſita fuiſſet; eã ſimiorum, quibus frequens locus, agmen circumſteтiſſe fremebundum, ſuperueniſſe vnum grandiorem, cui reliqui loco ceſſerint; ab hoc mulierem blandè manu captam in antrum ingens abductam, eique cum ipſum, tum cæteros copiam pomorum, nucum, radicumque variarum appoſuiſſe, & nutu, vt veſceretur, inuitaſſe: tandem à fera coactam ad ſtuprum: facinus hoc multis diebus continuatũ, adeo vt duos ex fera liberos ſuſceperit. ita miſeram (quanto mors optabilior?) victitaſſe per annos aliquot: donec Deus miſertus nauim eò Luſitanam detuliſſet: cumque milites in terram aquatum ex proximo ad antrum fonte exſcendiſſent, abeſſetque forte ſortuna ſimius; fœminam ad inuiſos diu mortales accurriſſe, & accidentem ad pedes ſupplicaſſe, vti ſe facinore & calamitoſiſſima ſeruitute irent ereptum: adſentientibuſque, & caſum miſerantibus illis, eam cum ipſis nauim aſcendiſſe: ſed ecce tibi ſimium ſuperuenientem, inconditis geſtibus & fremitibus coniugem non coniugem reuocantem. vt vidit vela ventis data, cõcito curſu de liberis vnum matri oſtentat; minatur, ni redeat, in mare præcipitaturum; nec ſegniter fecit, quod minatus. tum recurrit ad antrum, & eadem velocitate ad litus rediens, oſtentat alterum, minatur, & demergit: ſubſequitur & ipſe furens, tamque diu nauim natatu inſequitur, donec vndę natantem vicere. Rem tota Luſitania teſte notiſſimam, & à rege mulierem Vliſſiponæ addictam ignibus, quorundam precibus vita impetrata lethum cum clauſtro perpetuo commutaſſe. *Miraris* Lector? en tibi Saxo Grammaticus, cum duobus Magnis, Vpſalenſibus epiſcopis: narrant Gotthicos reges ex Vrſo & Virgine nobili originem ducere; & Ioannes de Barros Peguſianos & Sianitas Indiæ gentes, à cane, qui cum muliere corpus miſcuerat k. Verum his ego non ſum credulus, qui certus ſum ex homine & fera verũ hominẽ naſci non poſſe. quia ferinũ ſemen perfectionis illius eſt expers; quæ ad tam nobilis animæ domicilium requiritur. quare ſi quid ex tali mixtione naſcatur, monſtrum id fuerit, non homo. Sequitur n. de-

d *Anan. li. 4. de nat. dæmo.*
e *Lycoſten. de Prodig.*
f *Ale. ab Ale. lib. 2.*
g *Stumph. in Chro. Heluet.*
h *Lycoſthe. ſupra.*
i *Cardan. li. 16. de varie. Lemnium. li. 1. de occult. mirac. c. 8.*
k *videte Terquemadã Herti-floridi dial. 1.*

[illegible] ſeminis cōditionem talis fætus: quare vt ſummum hominis aliquam ſpeciē præbebit. Nec enim crediderim, cenſendum perfectum brutū eius ſpeciei, cuius alteruter parentū; (v.g. ex Luſitana nati, nec ſimij, nec homines erant) ſed monſtrum quoddam miræ ſpeciei, & imperfectæ, vt mulus ex equo & aſino, thoes ex hyæna & lupo; quare nec arbitror ſi cōmiſceatur ſibi ſimili, vel alteri bruto perfectæ ſpeciei, brutum vllum geniturum. Confirmat hanc ſententiam cordati hiſtorici Petri Chieziæ narratio, qua tradit rupices illos Andinos ſolitos ingentib. ſimijs ſe commiſcere: & natos inde fætus caput humanū & pudenda habere, cætera ſimijs ſimiles eſſe; feros iuxta ac fœdos, qui non loquantur, ſed terribiliter vlulent: & ab ipſis quoque Indis, pro monſtris haberi. Denique in prouincia Aulaga mulierem Indam ex cane tria monſtra peperiſſa. hæc ille, 1. *par. Hiſt. Peruana, c. 55*. Præterea in nōnullis exemplis citatis, imaginatrix vis, & corruptio ſeminis, & ſuperfluorū in vtero humorum copia, ſuam ſibi ſingula partem poſſunt vindicare. Fieri poteſt præterea, vt mulieres harū aliquæ de ſtrigum numero fuerint, & dæmon incubus calidum horum animalium ſemen illis infuderit. cur qui poteſt humano ſic abuti, non poſſit ferino? Sanè in illis exemplis, de Indorum populis & Gotthorum regib. putarim hoc dicendum: quod dæmon in ferarum talium effigie fœminas compreſſerit, quod eum poſſe docebit ſequens quæſtio. Veriſſimam narrationem his adiungo. In hoc ipſo Belgio fuit nefarius quidam; qui vaccæ ſe commiſcuit. Poſt viſa bos prægnans, & poſt aliquot menſes edere maſculum fœtum, non vitulum, ſed puerum; adfuere non vnus, deque matris vaccæ cadentem vtero adſpexerunt, leuatumque de terra nutrici tradiderunt. adoleuit puer baptizatus, & inſtitutus Chriſtianæ vitæ præceptis, pietati ſe addixit; &, pro patre, ſeriò pœnitentiæ vacat operibus: homo quidem perfectus, ſed qui ſentiat in animo propenſiones vaccinas, paſcēdi prata, & herbas ruminandi. Qui de hoc ſentiēdum? nōne hoiem eſſe? planè crediderim: ſed ex vacca matre natum abnuo, quid ergo? Diabolus peccati illius gnarus, & impulſor, mox vaccam prægnantem fecit videri: cū voluit, alicunde infantem ſurreptum attulit, & vaccæ parturienti, quæ vento grauida erat, puerū ſic ſuppoſuit; vt à vacca fundi videretur. Hinc nata opinio: & puer perſuaſus ſe vaccæ filium, matris putatæ propenſiones hauſit imaginando. Nam vt verus homo, ex ſeminis vaccini materia, naſcatur, & organica illa diſpoſitio perfecta humani corporis, in vaccæ vtero, & vaccinæ animæ calore ac virtute, perficiatur: id philoſophos omnes meeum arbitror, inter [illegible] computaturos. Illud vero Manlij, monſtrorum productionem aſtrorum influxibus & fato Stoico aſcribentis, ſectæ eſt deliramentum.

Permiſcet ſæpe ferarum
Corpora cum membris hominum: non ſeminis ille
Partus erit. quid enim nobis commune feriſque?
Quiſue in portenti, noxam peccarit adulter?
Aſtra nouant formas, cœlumq; interſerit ora.

Cæterum And. Cæſalpini Paradoxū; ſine ſemine bruta perfecta equos, boues, elephantos, imò & hominem quoad corpus, ex Solis calore & putredine ſola naſci poſſe; quod multis probare conatur *libro 5. Peripatetic. Quæſt. q. 1.* vnde ſequeretur arte Magica hæc omnia produci poſſe applicatione agentium ad patibilia; mihi nondum potui in mentem producere, vt id verum eſſe, vel ſuſpicer. Qui non ignorem, præparationem materiæ ad formas animantiū, quæ perfecta nuncupantur, dependere à virtute ſeminaria, & formatrice; quæ ad perfecti animalis conformationem

opus

Digitized by Google

opus habet, non tantum primarum qualitatum mixtura & temperamento, quòd à cœlorum influxu, & ſolis calore recipit; ſed præterea perfecti animantis cooperationem exigit. vt cordati omnes Theologi & Philoſophi fatentur, quos citant Conymbricenſes noſtri, erudite hoc commentũ refellentes *in 2. de cœlo c. 3. q. 6. ar. 3. & 4.* quos (curioſe lector) ſuadeo tibi legendos. Illud etiam conſidera, hominem quoad corpus duntaxat hominem non eſſe: ideo cum dicunt poſſe hominẽ quoad corpus ſic gigni, vel ſibi in his verbis contradicere, vel hoc tantum dicere; ſic monſtrum gigni poſſe: imò nec monſtrum quidẽ; quia inanimatum. quæro enim qua illa humani corporis maſſa anima animabitur? humana? at hoc eſt deliriũ Paracelſi, hæreticum, vt aliàs oſtẽdi: ferina? ſed ferarum anima non poteſt humanum corpus informare: quia lõgè alias requirit diſpoſitiones, lõgè diſſimiliores, quam anima bouis & canis. conſtat tamen corpus caninum à bouis anima informari non poſſe. quale ergo hoc monſtrum, aut quid futurum?

Certum eſt monſtra naſci aliquando diuina vltione. Docet Dockumenſium Friſiorum pœna, ob eorum Epiſcopum S. Bonifacium cum ſocijs cæſum. *Nam horum ſanctorum indignam mortem* (ait Kempenſis) *in filios filiorum Deus vindicauit: vt paſſim ex eorũ familijs (quorum maiores tam nefarium ſcelus perpetrarunt) in hũc diem videantur in occipite habere, groſſos crines ſubalbi coloris, in modum caudæ cuiuſdam bruti animalis, vt iuſtè dixeris,*

Sentit adhuc proles, quod commiſere parentes.

ita Cornel. Kempius Dokumenſis, *lib. 2. de Orig. Friſior. c. 21.* Imitemur Samſonem, & caudam caudæ connectamus. ſcribit Polyd. Virgilius *Hiſt. Anglor. lib. 13.* in hanc ſententiam; eo quòd rex Henricus II. oſtenderet ſeſe iuſcenſum B. Thomæ Cantuar. ſanctum virum *iam ſic vulgò negligi capiſſe, contemni, & odio haberi; vt cum veniſſet aliquando Strodũ; qui vicus ſitus eſt ad ripam Meduriæ fluminis, quod flumen Roceſtriam alluit: eius loci incolæ cupidi bonum patrem ita deſpectum ignominia aliqua afficiendi; non dubitarint amputare caudã equi, quem ille equitaret, ſeipſos perpetuo probro obligantes. Nam poſtea nutu Dei ita accidit, vt omnes ex hominum genere, qui id facinus feciſſent, nati ſint inſtar brutorum animaliũ caudati. Sed ea infamiæ nota iampridem, cũ gente illa eorum hominum qui peccarũt, deleta eſt.* Sic Polydorus: cuius vltima clauſula, an in gratiam adficta, an ex vero, nouit Deus. conuicium certè in gentem totam manauit, & durat inter homines proteruos; qui, linguæ petulantioris, nihil habent penſi, vera an falſa effutiant. Si quid talis dedecoris permaneret, Guilhelm. Tookerus Reginæ ſuæ, etiam huius appendicis demendæ virtutem mirificam tribuiſſet. Citra iocum: apud Thom. Cantipratenſem reperio, *lib. 2. de Apibus*: Nobili cuidam venationis gratia feſtos dies prophananti, ex vxore natam prolem canino rictu, & auribus braccorum (vt vocãt) more flaccis ac dependulis.

QVÆSTIO XV.

An ſint vnquam dæmones incubi & ſuccubæ, & an ex tali congreſſu proles naſci queat?

AXioma 1. ſit, *Solent malefici, & Lamiæ cum dæmonibus, illi quidẽ ſuccubis; hæ vero incubis: actum Venerium exercere.* Perperam hoc negarunt cõplures hæretici *a*; inter quos pars iſta negatiua communior videtur; ex Catholicis etiam nonnulli: ſed pauci admodum, ex Belgis Philippus Broideus *b*, ex Italis Cardanus, Ponzinibius, & Bapt. à Porta. ſed horum auctoritas non magna, ſi cum contrarium aſſerentibus eam componas.

Placuit enim affirmatio axiomatis

a *Pet. Mart. VVierus, Chytræus, Lercheimer. Biermannus, Fichard. Godelmann. & alij.*

b *Additiõn. ad c. 11. For. Romani.*

deò multis, vt verendum ſit ne pertinaciæ & audaciæ ſit ab ijs diſcedere. Communis namque hæc eſt ſententia Patrum Theologorum, & Philoſophorum doctiorum, & omnium ferè ſæculorum atque nationum experientia comprobata. Vt cęteros taceam, voluere Plato *in Cratylo*, Philo Ioſephus, & vetus Synagoga: D. Cypria. D. Iuſtinus Mar. Clemens Alex. Tertullian. & alij *c*, qui vetuſtiores patres, in eo, quod voluerunt dæmones poſſe cum mulieribus rem habere, optimè ſenſerunt, in eo verò à recentioribus iure reprehenduntur, quod de huiuſcemodi concubitu Moſis etiam verba *d*, de filijs Dei & filiabus Caini acceperunt. Solidior ergo adhuc probatio huius ſententiæ deſumitur à D. Hierony. in cap. 6. ad Epheſ. & D. Auguſt. quem communis ſchola Theologorum cum D. Iſidoro ſequitur *e*: & pro eadem pugnat Bulla Innoc. VIII. Pontif. contra maleficos.

Probantur hæc ratione & ſimul explicantur. Dæmones (quod poſtea docebo) poſſunt defunctorum corpora aſſumere, vel de nouo ſibi aere & alijs elementis ad carnis ſimilitudinē palpabilia effingere ac formare, poſſunt illa pro libito mouere & calefacere, ſic ergo poſſunt, quem natura non habent ſexum artificioſè exhibere, & viris ſpecie fœminea, fęminis ſpecie virorum abuti, & has ſubijcere, & illis ſe ſubſternere. poſſunt etiam aliunde acceptum verum ſemen adferre, & naturalem eius emiſſionem imitari. Poſſunt ergo illa omnia facere, quæ axioma iſtud primum ſupponit: quod cum poſſint, & eos facere doceat experientia, non eſt cur dubitemus.

Axio. II. *poteſt etiam ex huiuſmodi concubitu dæmonis incubi proles naſci.* Maior eſt difficultas huius axio. quæ tamen tollitur quando bene & dilucidè tota res explicatur. Sciēdum ergo quod poteſt (præter ea quæ diximus) diabolus ſemen aliunde acceptū (v. g. in ea, quæ ſomnianti viro contingit, illuſione) deferre, & qua eſt agilitate & naturalium rerum peritia, calorem prolificum in ſemine quantumuis ille ſubtilis & aereus ſit ac facile diſſipabilis, conſeruare, & illud denique, quo momento mulier ad cōcipiendum optimè diſpoſita, quod eum non latet, tum illud matrici ſic infundere, vel naturali vi attrahendum exhibere, & muliebri ſemini commiſcere, hanc concl. tenuere auctores poſtea citandi.

Axioma III. *Attamen dæmones nequeunt, vi ſua, & ex propria ſubſtantia, more animantium generare.*

Probatur, quia nec dæmones inter ſe vllam habēt indiuidui vel ſpeciei multiplicationem (qui fuit error Gregor. Nyſſeni *a*) nec dæmones corpus aereum, vel vllum habent omnino (vt contra Platonicos M. Ant. Natta. *lib. 7. de Deo. fol. 75.* docuit, Franc. quoque Georg. & Caieta. tenendum eſt) quare nec in proprio ſuo corpore cōmiſceri poſſunt (vt optimè docet Perer. *d. lib. 8. diſp. 2.*) nec vllum ſemen; nedum prolificum, quātumuis tenue, habent (qui fuit error Marci Epheſi, Ioſephi, & fortaſſis Athenagoræ, Tertull. & vetuſtiorum illorum Patrum) quomodo proprium ſemen habere poſſint; cum ſemen ſit ſubſtantiæ corporeæ viuentis pars, & reſiduum cibi optimè concocti, ex meliorum ſcriptorum ſententia *b*: dæmones verò ſunt ſubſtantiæ incorporeæ, & ideo de ſuo nō poſſunt corporeum ſemen præſtare: ſunt etiam expertes animæ, vegetantis autē animæ functio eſt naturali calore cibum acceptum concoquere. Ideo certiſſimum eſt hoc axioma, quod auctores præcedentis axiomatis admittunt: & hanc duntaxat concluſionem aſſerere voluerunt: non verò, præcedentē ſecundam negarunt, ſcriptores quidā magni nominis, vt D. Chryſ. & alij *c*: quorum ſentētiam retuli & explicui olim, *Commen. in Seneca Herc. Furent. v. 447.*

c *videte hos citatos apud Six. Senenſem l. 5. Bib. ſac. anno. 77. & Pamelium in Error. Tertul. Anno. 1. quib. addo Plethonē li. de mirabilib. & lōgæuis. Pererium l. 8. in Ge. di. 1*

d *Gen. 6 a. 2.*

e *Aug. li. 15. de ciu. Dei c. 23. Iſido. li. 8. Orig. Alex. de Hal. 1. p. q. 78 Tho. Bonauē. Scot. Durand. Gab. in 2. d. 8. Guilh. Pariſ. de vniuer. p. vlt. c. 23. Abulen. in c. 6. Ge. q. 6. & cap. 7. Exo. q. 12. Auctor. mallei male car. Gri. Remig. & alij I.C. communiter; & ex medicis Simphorianus libr. 2. prax. c. 7. Cæſalpinus, de dæmon. inueſtigat. ca. 19. Codronchius l. 3 de morb. vene. 10 Valeſius de ſacra phil. c. 8. in pri. &c.*

a *de nat. hom. c. 18.*

b *vide Tiraq. l. connub. 15. a. nu. 12. Nac-lantū de vegetatiua Potētia Theorema 13. Valeſium de Sac. Philoſ. c. 13. Spinoſā in Problem.*

c *Chryſ hom. 22. in Ge. Caſſian. colla 8. c. 21. Phil adu. hæreſ. Plato in Sympoſ & forſè Schalig exercitat. 75.*

Quæ

Quæ aduerſarij obijciunt exempla, illuſarum aliquando mulierculárum, ea nos non refellimus nec reijcimus, præſertim conteſtata illa mira apud Iaquerium & Martinum Arelatenſ. *d* ſed contendimus ineptè illos hinc inferre; aliquando deluduntur: nunquam ergo id verè contingit. ex particulari affirmatiua inferunt vniuerſalem etiam affirmatiuam, in materia non neceſſaria. quod ineptum eſt.

Dicimus ergo. ***Ex concubitu incubi cum muliere aliquando prolem naſci poſſe; & tum prolis verum patrem non fore dæmonem, ſed illum hominem cuius ſemine dæmon abuſus fuerit.*** Negarunt hoc Plutarchus *in Numa*, Paracelſus hæreticus, Vlric. Molitor *de Pythonicis mulier. c. vlt.* & Nicol. Remig. *lib. 1. dæmonolat. c. 6.* ſed argumentis fulti leuiculis: non negat, dubitat duntaxat Bened. Perer. noſter *lib. 8. in Geneſ. diſp. 3.* Sed hoc olim affirmarunt Ægyptij teſte Plutarcho, & affirmant communiter Scholaſtici, qui omnes etiam optimi Philoſophi fuere *e*. Probatur manifeſta ratione ex ijs quæ dicta fuere pro explicatione. 2. Axiom. Accedunt plurima exempla ab illis & alijs narrata; quæ ſi vera ſunt, haud dubiè iuxta has concluſiones explicanda ſunt. Vetuſtas obtrudit ſuos ſemideos, Hercules; Sarpedones, Aeneas; Seruios Tullos *f*. Anglia, Merlinum *g*; Pannonia, Hunnos ex Arlunis ſtrigibus Gothicis, & Faunis natos *h*. Chieza *c. 27. p. 2. hiſt. Peruſ.* ſcribit in Hiſpaniola ſolitũ Corocoton dæmonem miſceri mulieribus, & ex eo natos bicornes naſci. Cliuenſium quoque ducum ſtemma huc retulit Helinandus lib. 4. apud Belluacenſem *i*, Xacam ſuum Iapones talẽ eſſe volũt: nec deſunt qui Lutherum in hanc claſſem retulerint k. Et ante ſexennium, in primario Brabantiæ oppido, punita fuit mulier, quòd ex dæmone peperiſſet: & noſtris temporibus id contigiſſe, etiam Ludou. Molina, ex noſtræ Societatis Theologis, prodidit, & complures alij gentium diuerſarum ſcriptores allatis exemplis confirmarunt *l*.

d *Iacquer. li. flagelli hæret. Marti. Arles de ſuperſtit. num. 7.*

e *D. Th. Halens. Bonauẽ. Sco. Gab. Abulenſ. Guilh. ſupra cit. necnõ Rich. Palud. Vict. Med. Moli. Alf. à Caſt. Sil. Spina. Iaque. c. 6. ex I. C. Gril. Binſf. Mar. de Arles Franc. Valeſ. medicus. item alij auct. Mallei, & Nider.*

f *Ita Hom. Virg. Clemen. Alex. Arnob. lib. 5. contra gent. & ipſum Plat. iuxta Orig l. 6. contra Celſ.*

g *Vin. Bellua. l. 21. ſpec. hiſ. Poly. Virg. & alij.*

h *Iornan. de reb. Gotth. & Luitprand.*

i *d. oper. l. 3. c. 27.*

k *Fontan. in*

Videte nunc quam leuia ſint argumenta, quibus hanc alij ſententiam impugnant, maximè Nicol. Remig. quorum primum argu. eſt. Dæmon & homo ſpecie differunt. ergo ex hac copula ſequi nequit proles. *Reſp.* cõſequentiam eſſe nullam; tum quia ex equo & aſina, & alijs ſpecie diſcrepantib. animalibus muli, thoes, leopardi, pantheræ & aliæ hybrides gignũtur: tum quia generatio hic nõ tribuitur dæmoni, ſed homini, cuius eſt ſemen. vt rectè D. Tho. quodlib. 6. ar. 8. ad 6. & ideo hic ex homine, hoc eſt ex viro & fœmina, naſcitur homo.

2. *Argum.* Dæmon eſt expers vitæ, & origo mortis. ergo nequit eſſe auctor & origo actus vitalis. *Reſp.* Vim hanc vitalem, non ineſſe dæmoni, ſed ipſi ſemini; ſicut vis calefaciendi nõ ineſt ſcypho propinãti, ſeu tubo fundenti, ſed ipſi vino. vide D. Th. *ſup. ad 5.* & Sprengerum *1. p. Mallei quæſt. 4. ad 2.*

3. *Argum.* Semen quod dæmon infundit, ſagæ fatentur eſſe frigidum & nullam adferre voluptatem, ſed horrorem potius; quare nec poterit inde generatio conſequi. argumentũ hoc fuit Marci Epheſij, apud Pſellum. Confirmat Remigius confeſſione ſagarũ, quæ faſſæ ſunt omnem ſenſum voluptatis à tali copula abeſſe, imò & ſũmum ſe dolorem percipere. *Reſp.* cogit argumenti futilitas, quam vellem me plura in re inani & ſpurca refellenda, inſumere verba. Certum ergo videtur dæmonem, quando vult ſub certi alicuius viri ſpecie deludere, & non vult ſciri ſe eſſe dæmonem: tunc quam poteſt aptiſſimè imitari, quæcunque in veri viri & mulieris copula requiruntur: quare neceſſariò tunc curat, vt ſi quidem vult generationẽ ſequi (quod rariſſimè accidit. nec enim ipſe ſua vnquam cauſa generationem intendit, qui ſibi ſimile nequit gignere: ſed aliquando duntaxat, in gratiã ſuccubæ, id optãtis, conatur

hiſt. ſacra de ſtatu religio.

l *Mol. 1. p. q. 50 a. 1. auct. etiã vita D. Bern. lib. 2. c. 6. Hect Boet. lib. 8. hi Scot. Fr. Pic. lib de prænotione. Petr. Bin. p. 1. de confeſſ. malef. concl. 5. Lau. Ananias li. 4. de na. dæmon.*

natur generationem ex alieno ſemine, adhibeat neceſſaria ad generationem: quare & prolificum ſemen quęrit, & inuentum conſeruat, & tanta celeritate perfert, vt vitalis ſpiritus non euaporetur, & quando ac quale oportet infundit. Quando vero non intendit generationem; tũc infundit aliquid ſeminis inſtar, calidum tamẽ, ne fraus deprehendatur: ſicque etiam corpus aſſumptum temperat, ne con tactu timor, horror, aut aſpernatio adferatur. Sed quando cum illis rem habet, quæ dæmonem eſſe non ignorant: vt plurimum ſemen fictitium & frigidum exhibet, ex quo concedimus prolem naſci non poſſe. Deinde conſtat, ſæpè cum interrogare ſuccu baſsnum velint impregnari? quæ ſi aſſentiantur, aſſumit verum ſemen aliunde actu carnali deciſum, vt dixi & docet Sprengerus *a*. Quæritur autem, non tam quid fieri ſoleat, quàm quid fieri poſſit. Vnde ad cõfirmationem quoque argumenti, patet ſolutio; voluptatis ſenſum quando abeſt; abeſſe, vel quia Deus id prohibet, pudè, vel quia dæmon vult eum non adeſſe, vt ſic maior ſit peccati fœditas atque malitia. adeſſe autem poteſt hic ſenſus, ſi Deus non prohibeat, & dæmon velit, eum à ſuccuba percipi; profectò quæ ad delectatiõné in hac ſpurcitia neceſſaria, hæc omnia dæmonem incubum adhibuiſſe non rarò, conſtat exemplis illis, quæ narrât plurima, Sprengerus, Binsfeldius, & Ananias, & potiſſimum vno Sardicenſis ſagæ, & Virginis Hiſpanæ nobilis deceptæ, quæ inuenias apud Torquemadam *Dialog.*3. & Grilland. *q.7.n.*8. & 9. idem ex plurium confeſſione aſſerit Alfon. à Caſtro *lib. de iuſta hæret. punit. c.16.*

a p.2. mallei q.1.c.4

4. *Denique addunt*: haud eſſe credendum; Dominum Deum concurrere ad huiuſmodi actum, aut animam tali corpori ex huiuſmodi coitu nato infundere, & inchoato dæmonis operi coronidem addere. *Reſpondeo*. Dæmonem quo ad naturæ operationem, hic duntaxat eſſe inſtrumentum, & applicare ſolummodo agens principale; quod eſt verum ſemen humanum. Deum itaque concurrere ad vltimam diſpoſitionem organici corporis, ab humano ſemine nati; accidentarium vero quid eſſe, & morale duntaxat, peccatum ſagæ atque dæmonis malitiam. iuuat Deus, vt auctor naturæ naturam; peccato verò, cuius auctor non eſt, non adminiculatur. Si quid huiuſmodi valerent argumenta, ſequeretur, neque ex fornicatione, neque ex adulterio, neque ex inceſtu, proles gigni poſſe. Reſpondent diuerſam eſſe rationem: quoniam in his ordo naturæ ſeruatur non vero in illo dæmonis Hymenæo.

Hæc reſponſio friuola eſt. nam etiam in caſu noſtro naturæ ordo, quo ad phyſica generationis præcipua principia, ſeruatur. natura enim dũtaxat poſtulat, vt ex viri prolifico ſemine, aptè mixto ſemini muliebri, proles naſcatur. *Vltim.* Molitor argumentatur, ſecundum Conciliatorem principium gignendi eſt cor: ergo dæmon illo ſemine non poteſt ad generationem vti. quia deeſt virtus cordialis calorem, vt oportet, temperans. *Reſp.* Siue à corde ſiue à cerebro vis gignendi oriatur, ſpiritus genitalis ipſi ſemini eſt implantatus in ipſa ſeminis ab humano corpore deciſione. dæmon vero hunc ſpiritum cum calore ſuo tantum conſeruat.

Quid igitur, dicat aliquis, etiamne ex viro incubo, & dæmone ſuccuba liberi naſci poterunt? hoc nec Ægyptij olim concedebant, nec ego crediderim fieri poſſe. Longè enim plura hic requiruntur, vt ad prolis generationem partumque longè plura matres, quam patres ſuppeditant. in cõceptione par fortè vtriuſque conatus; poſt, omnia ſolius ſunt matris. requiritur tractus temporis, vt ſemen in corpus organicum commutetur, & abſolutiſſima illa humani corporis architectura perficiatur. requiritur etiam continua vegetantis.

Digitized by Google

tis animæ operatio in fœtu alendo; & alia penè innumera naturæ arcana; quæ omnia verum tam multa, tādiu dæmō in aſſumpto corpore queat præſtare, plurimum dubito, & potius arbitror non poſſe: ſi poſſit, etiam ſuccuba poterit concipere. Interea dum quis conuincat hæc illum omnia poſſe; cenſeo quos legimus matre ſuccuba dæmone natos, vel ſuppoſitorios fuiſſe alterius fœminæ veros partus, vel ab alio dæmone prolem ementitam, vt non rarò contingit. ad priorē ſuppoſititiui partus fraudem lubens retulerim cum Ioan. Reynardo *lib. de peregr. generis hum. ſerm. de impugnat. hom. per diabol.* quod de Pictauorum Comitum ex Meluſina origine referunt fabuloſæ Francorum Hiſtoriæ, item de Andegauenſis familiæ ſtemmate Polyd. Virgil. *a* & alterius cuiuſdam, ex Galfrido narrat Vincent. Bell. *b* & quod ex ore ducum Bauariæ & Saxoniæ acceptum narrat Sabinus, *c* nec admodum diſſimile, quod de nobili Bauaro narrant alij; ei, cum defunctam vxorem ferret impatientius, quadam nocte fœminam rediſſe, ſeque reſuſcitatam dixiſſe, & marito conuixiſſe, & ex eo liberos ſuſcepiſſe, quodque futurum prædixerat, tandem, conuicijs, & blaſphemijs nō ſe abſtinente marito, ſubitò muliebri veſte penes illum derelicta, euanuiſſe. Dæmon ſic Nobili huic impoſuit, & aliunde ſubtractos furto liberos ſibi ſuppoſuit. Ad poſterius genus fraudis refero paruulos; quos, non ex incubis, ſed per fraudem, quaſi ex ſuccubis dæmonibus natos, vulgo *Cambiones* vocant, & ferunt adeo eſſe lactẽ inſaturabiles, vt, etiam quatuor nutricum rumis exhauſtis, macilenti perſeuerarent, ponderoſiſſimi tamen, & tandem poſt aliquot annos euaneſcant. Itali à continuo vagitu, *Vagiones* appellant; Germani, vt indicent ſuppoſitiuos eſſe, nomināt, VVechſelbalgh, vel VVechſelkind, *de his vide Spreng. 2. p. Mallei quæ. 2. c. 7. Guilh. Pariſ. p. vlt. de Vniuerſo, ca. 25. Aznan. lib. 4. de nat. dæmon. Molitorem Pythonic. mulier. cap. 6.* Talem arbitror fuiſſe puerum: quem, per Galiciam & Aſturias Hiſpaniæ ante annos 15 Mendicus quidam, ſumma cum defatigatione humeris baiulabat: cum ex noſtris eum quidam in itinere repertum propè flumen, vt tranſuadaret, miſericordia motus, retrò ſe in iumentū ſuſtuliſſet; vix valida beſtia potuit eū in alteram ripā exponere. Paulò poſt mendicus comprehēſus, fatetur eum puerum, non puerum, ſed diabolum, fuiſſe; qui ſibi promiſiſſet, oēs ſe ad eleemoſynas ei conferends, pellecturū, quādiu ſic circunferretur habitu pueri morboſi, & faſcijs inuoluti.

a *lib. 13. hiſt. Angl.*
b *Hiſt. lib. 3. c. 26.*
c *Not. in Metamor. Ouid.*

His conſentaneum eſt: *poſſe dæmones efficere, vt virgo mēte & corpore permanens, non tamen ſine virili ſemine, cōcipiat.* probatur quia poteſt virgini dormienti & ignaræ aliunde ſumptū verum & fœcundum ſemen, ſine congreſſu carnali, hymene alijſue clauſtris virginitatis incorruptis, infundere. Vt autem in partu virginitas conſeruetur, hoc dæmon nequit: cū enim ad hoc vera corporum penetratio requiratur; quæ virtuti diuinæ reſeruatur: id, ſine ſpeciali miraculo, fieri nō poteſt. Propterea, cum Caluiniſtæ negant hoc ſeptum virginalis in partu Chriſti Dñi clauſum manſiſſe; præcipuam certè miraculi, & veræ virginitatis prærogatiuam tollunt. Exemplum quoque de Bambergenſi puella quod recitat *d* Niderius, cautè legendum eſt, & de mentis tantum virginitate accipiendum, carnis enim integritatem amiſerat per eandem copulam, qua conceperat. Nec à viro mulier cognoſci poteſt, ſine virginitatis iactura, nec impregnari, niſi cognoſcatur.

d *Formic. c. 10. l. 5.*

Scio quid multi ſcriptores narrent de varijs, quæ conceperint duntaxat ex ſemine, quod in balneo, in quo illæ lotæ, prius fuerat effuſum: ſed nō credo, quia neque virtus attractiua matricis, tam à ſe longè queat vim exſerere; neque aqua ſolertiam ha-

habet, quam dæmon ſpirituum euaporationem prohibendi, & ſemen illud, ſi fœcundum fuiſſet, fundum aquæ petijſſet, non ſupernataſſet. Sic Hebræi fingunt Ben-ſyram ex filia Ieremiæ Prophetæ natum. Sed mentiuntur. Ieremias enim virgo manſit. Simile refert Auerroes & de alia Alb. Magnus de format. hominis c. 1. Minus incredibile eſt, quod ſcribit D. Thomas *a*, poſſe fortaſſis mulierem, abſque miraculo & ſalua virginitate omnimoda concipere: *ſicut*(ait) *dicitur accidiſſe cuidam puellæ iam pubeſcenti, quam propter pudoris cuſtodiam in lecto ſuo pater habebat; qui cum in ſomnio pollueretur, ſemen eius ad matricem filiæ deſcendit, & inde puella concepit*. hoc ſequitur, & à dæmone idem præſtari poſſe, contendit Abulenſis commen. in ca. 19. Gen.

a *Tho. quol. 6. ar. 4.*

Item quæri ſcio, an dæmones cum ſagis nonnunquam exerceant præpoſteram libidinem? ſciendum hoc latrunculatoribus. Quidam, vt poſt comp. Theolog. & Antonin. 1. *p. ſum. titu. de luxur.* Ponzinibius, *de Lamijs num. 64.* & Benedic. qui hos non citat *lib. 2. peccat. ſum. c. 8.* hoc omninò negant: neque id compertum confeſſione Sagarũ Hiſpaniæ, Germaniæ, Galliæ, ſed de lamijs Italiæ id quaſi notiſſimum affirmat Syluester Prieras de Strigomag. & Ananias *lib. 4. de natu. dæmon. fol. 148.* & etiam ab illis affirmari fatetur Ponzinibius ſupra. Nimirum nihil adeò ſordidum eſt, quod non κακαυεγὸς iſte ſubeat, vt hominũ animas certiore exitio inuoluat: ideo offert cuiq; quo illum capi poſſe ſperat. Nec vllũ ſcelus eſt, quod fæx iſta hominum auerſetur. Poſſunt itaque Iudices, etiam de hoc inquirere. Nec ratio vlla eſt, quæ contrarium côuincat. Porro ſciat confeſſarius, tunc videri eſſe duplex crimen mortale; vnum contra genus, alterum extra vas naturale: & ideo grauius peccatum, quàm ſi cum dæmone more humano, ac naturali commiſcerentur.

Vltima in hac quæſtione dubitatio naſcitur, *Vtrũ vi magica fieri queat, vt gigantes naſcantur, vel pigmæi?* Quoad Gigantes Franc. Valeſius *d. c.* 8. affirmat id fieri poſſe: ſi dæmones ſeligãt ſemen non qualecunq; ſed plurimũ, craſſiſſimum, calidiſſimum, ſpiritibus affluens, & ſeri expers: Id verò eis facilè eſſe conquirere, deligendo homines calidos, robuſtos, & abundantes multo ſemine, quibus ſuccumbant: deinde & mulieres ſimilis conditionis, quibus incumbant: *& vtriſque, & viris*, inquam, *& fœminis, voluptatem maiorem ſolito afferendo. tanto enim abundantius ſemẽ emittitur, quanto*(ait) *cum maiori voluptate excernitur. poterant vero illi voluptatem augere, & titillando plurimum, & imaginationi plurima ad rem facientia repræſentando. plurima enim pars venereorum motuum ab imaginatione fluit. Quo fit, vt religioſi viri, & Deo adeò dediti, vt imaginationem etiam compeſcant, eiuſmodi motus non perſentiſcant. Robuſti ergo & grãdes vt naſcerentur, ita poterãt dæmones procurare.* Hæc ille doctus ſimul Phyſicus & Philoſophus, de eo quod fieri potuit præclarè; ſed erroneè, quatenus Gigantes illos S.S. putat ex dæmonibus incubis & ſuccubis ita procreatos; quod iam à Theologis improbatum docui. Nos inde ſumamus tantũ, non repugnare hoc dæmonis potentiæ & induſtriæ. Nam Gigantes fuiſſe impudentis proteruiæ ſit negare, cũ S.S. teſtetur *Gen c. 6.* & omnium gentium Annales ſimilia multa proferãt. *Diodorus lib. 5. & 6. Plutarchus in ſectoria Philoſtratus in Heroic. Plin. Solinus, Marian. Scotus & alij.* memini me nônulla notaſſe *aduerſarijs in Seneca Tragœdias:* & miror Goropio Becano placuiſſe, tam ardenter in ea, quæ de Antuerpienſi noſtro Gigante narrantur, declamare. Dẽtis eius magnitudinem ferre non potuit. quid illa tũ ad maiores molares Siculorũ Ciclopũ, quos vidit, appendit, penes ſe, iſignis hiſtoricus Th. Fazellus, habuit? Non iniucunda lectio verborum eius opinor futura ciuib. meis, vt hoc antiqui-

tiquitatis patriæ cymaliũ ſibi ab homine Cempinienſi tam facile extorqueri non patiantur . Prolixa planè res eſt, adſcribam , & decerpam breuiter.ad Erycem montem anno 1342. cadauer in antro inuentũ portentoſæ magnitudinis , cuius anterior cranij pars aliquot Sicilienſium modiorum capax erat;cuius etiam Bocatius fecerit mentionẽ *li.4.de Geneal. Deor. c.68*. Anno 1516. in Mazareno agro cæmentarios effodiſſe cadauer hominis cubitorum ſtaturæ circiter 20. caput habẽs dolij inſtar,molares dentes ſingulos vnciarũ 5.pondus æquaſſe, quos(ait)ſe vidiſſe . Penes ſe alios eſſe nõ paucos, Melillis effoſſorũ gigantũ,dentes,quaternarũ vnciarũ:habere quoq; ſe os humeri latiſſimũ & penè monſtruoſum alterius gigantis Hyccarẽſis.Duos ſibi molares alios , 4.ſingulos vnciarũ, datos à Simeone Pigliono,cadaueris 18.cubitorũ ꝓpe Panormum anno 1547. Sequenti anno ibi.à Geor.Adorno cadauer aliud cubitorũ 20.repertũ.Iatraſis an.1550. inuentum cadauer cubitorũ circiter 22.cuius caput 10. ferè circuitũ pedũ metiebatur.Addit multa ſimilia, quibus ſingulis recenſendis non eſt cur inhæreã.illud notat cęteris etiam oſſib.in cinerẽ contactu tandẽ abeuntib.dentes noſtris ſimiles , ſed maiores,integros,effigiatos,ſubalbos , & carie carentes remanſiſſe:quòd etiam in dente illo Antuerpienſi olim viſebatur. Hetruſcorum gigantum vetus quoddã,An.Põponij Leti , epigramma meminit Britannicorum Canidenus;aliorum alij.Ipſe D.Augusti.ſcribit ſe vidiſſe in litore Vticenſi molarem dentem adeo magnum, vt molaribus centum communib.poſſet exæquari, *lib.15.de Ciuit.Dei cap.9*. Præterea quæ Fran.Patricius *Dial. 3. de Hi.* ex Hemone Eremita de Emiphimis & Gyginis retulit,quia fabuloſa .

*Reſtat de Pigmæis:poſſe dæmonẽ efficere cauſis contrarijs adhibitis,vt ad iuſtã humani corporis ſtaturam hoĩes non perueniant,non eſt dubitãdum.*ſic enim videmus artificio humano;nempe potu vini aduſti,& incluſione in oſſis paruis;puſillos illos catellos,delicias domicellarum parari : & lucri auidi patẽtes, impiè certè, certis medicamentis efficiũt, vt filij pumiliones naſcantur. Omninò tamen crediderim, hac in re minimam quoque corporis humani quantitatem,etſi ignotam,dari; infra quam nequeat anima rationalis potẽtijs ſuis vti;& efficaciter corpus illud informare . Quare ſcriptoribus etiam illis aſſentior ; qui licet agnoſcant cubitales, ſeu trium ſpitamarũ homulos, quos *Pygmæos* vocãt, gruũ hoſtes,quos poſt Ariſtotelem *lib.2.de hiſt.animal.c.12.*Philoſtrat. *in Hercule dormiente*.Plin.*lib.7.c.2.* Claudianus , Iuuenalis,Solinus,& alij deſcripſere; tamen meritò arbitrantur , eos non eſſe veros homines , ſed bruta , vel monſtra,& ad claſſem Simiarum referendos.*Vide.ſi lubet,Gellium lib.9. c.4. Cœlium Rhodiginum lib.4.lect. antiq.c. 3.& Cardanum lib.8.de rerum varieta. & Lud.Viuem in c.8.lib.de ciuit. Dei,& Bonifacium Simonettam lib.4.epiſt.c.10.* Repertam anno 1600.in Peruuia Nanorum prouinciam inde ſcribitur literis P.Ruzij;quas hoc an. 1601.legi.

Nec negari poteſt *Pygmæos* fuiſſe , & ſtaturæ breuiſſimæ.colligo vtrumque ex loco Ezec.27. v.11. *Pigmæi in turrib.suis*.ſcio hoc aliter , & aliter verti,& verſione poni à D. Hiero.ad eum locum : ſed noſter meritò ſecutus eſt Aquilam ita vertentem Sym. Medos vertit, quod placuit Theodoreto.Chaldæus Paraphraſtes, *Cappadoces*.Verum . ג eſt de vocis radice,& ideo Theodotion , non ſatis certus , quid גמר ſignificaret Hebræũ גמדים gamadim retinuit.Diuus Hiero.gnarus, גמר ſignificare cubitum brachij, ſeu menſuram cubitalem.*Iud.3.v.16.* vnde גמר cubitalis : vertit *Pygmæos* , quorum hæc eſt menſura ſtaturæ . Itẽ D.Hier.ad vocem Græcam Aquilæ attendẽs,*Pygmæos* nõ accepit, vt nomẽ proprium, ſed vt appellatiuum ; quia interpretãt bellatores prõptiſſimos ;

quaſi

Digitized by Google

quaſi deducatur ἀπὸ τῆς πυγμῆς; cuius vocis vna interpretatio eſt, pugna ſeu pugnatus; altera menſura cubiti; quod ſequitur D. Auguſt. *d. li. 16. de ciuit. D. c. 7.* Hinc ortæ variæ interpretationes. Quibus videbatur de Pygmæis illis propriè dictis accipiendum; quidam comminiſcuntur, eos fuiſſe bellicoſiſſimos, viſus acutiſſimi, & ſagittandi peritiſſimos, & ideo illis turrium cuſtodiam permiſſam, ſic Dionyſ. Carthuſian. Verum id vnde probant? certè vix credendum, potuiſſe eos loricam iaculis ſuis penetrare. Aliud itaque ſatis ingenioſè commentus Liranus, robur Tyri deſcribi, & munitionum eius, tale, vt etiam à pumilis illis turres defendi potuerint contra hoſtes potentiſſimos. Contortum id quoque, nec ſatis beneuolum aut conſentiens contextui. Reor omnino, *cuſtodum*, ſeu *ſcluſtorum*, (vt vertunt LXX) mentionem fieri; ſed hoc vocari *pygmæos*; non quod ſtatura tales, ſed quia turres tam altæ, vt viri etiam fortiſſimi & maximi in imo verſantibus vix cubitales apparerent. ſic vulgatam cum LXX. verſione & cum Hebræo fonte conciliari debere, nunc quidem cenſeo; paratus ſequi docentem certiora.

De Pumilionibus his ex Nonnoſo illa Photius bibl. folio 3. ὅτι ἀπὸ τῆς φαρσὰν πλέοντι τῷ Νοννόσῳ, ἐπὶ τὴν ἐσχάτην τῶν νήσων κατήντησε, τοιόνδε τι συνέβη, θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι. ἐνέτυχε γάρ τισι μορφὴν μὲν καὶ ἰδέαν ἔχουσιν ἀνθρωπίνην, βραχυτάτοις δὲ τὸ μέγεθος, καὶ μέλασι τὴν χροάν. ὑπὸ δὲ τριχῶν δεδασυμμένοις διὰ παντὸς τοῦ σώματος. εἵποντο δὲ τοῖς ἀνδράσι καὶ γυναῖκες παραπλήσιαι, καὶ παιδάρια ἔτι βραχύτερα, τῶν παρ' αὐτοῖς ἀνδρῶν. γυμνοὶ δὲ ἦσαν ἅπαντες πλὴν δέρματί τινι μικρῷ τὴν αἰδῶ περικάλυπτοι, οἱ προβεβηκότες ὁμοίως ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ἄγριον δὲ οὐδὲν ἐπεδείκνυντο οὐδὲ ἀνήμερον. ἀλλὰ καὶ φωνὴν εἶχον μὲν ἀνθρωπίνην, ἄγνωστον δὲ παντάπασι τὴν διάλεκτον τοῖς τε περιοίκοις ἅπασι.

QVÆSTIO XVI.

De nocturnis ſagarum conuentibus, & an vera ſit earum translatio de loco ad locum.

Prima ſententia eſt, huiuſmodi equitationibus & conuentibus illas duntaxat cogitatione animi, & diabolica illuſione intereſſe: hâc ſententiam cum Luthero & Melanchtone multi ſectarij tenuerunt *a*: ſed & Catholici quidam, ex Hiſpanis, vt integro libro quidam minorita Fr. Samuel & auctor fortalitij fidei, eiuſdē ordinis, & Martinus de Arles canoniſta: ex Italis Pōzinibius integro ferè libro, Bapt. à Porta *lib. 2. ſuæ Magiæ Naturalis*, &, cuius tempore res nondum ſatis explorata erat, Alciatus *li. 8. Parerg. c. 22.* ex Gallis Duarenus, Ærodius, & Mich. Montanus. ex Anglis olim Ioan. Saliſburienſis *l. 2. Polycra. cap. 17. in fin.* ex Germanis, idem vult Phil. Camerar. extremo ca. 72. operæ ſucciſiuę, & Vlricus Molitor *de Pythō. mulierib. c. 8.* & hoc ſe ſentire ſubindicat Leonard. Vairus *lib. 2. de faſcino c. 13.* Sed nituntur argumentis parum vrgentibus. Quid enim ſoliſne id aſſeritur à mulierculis, vt excidit Alciato? vnde igitur tot quotidie viri docti, clari, & ſecūdum ſæculum prudentes, idem fatentur, puniuntur que? Age ſint ſæpè, qui à dæmone illudantur, ſenſibus internis externiſque vinctis & ſepultis, phantaſia etiam fortè læſa, perturbataque: age, queat diabolus læſis corporis viribus & animi facultatibus plura homini perſuadere, quam vel vini copia oppreſſi, vel melancholia ægri ſeſe videre arbitrentur, vt docet D. Aug. *b* ſint ſanè tria phantaſmatum genera, quod ab eodem optime *c* notatum: quid tum poſtea? qd aliud, ex his inferre queas, quàm poſſe ſagas decipi: ſemper autē illas falli hinc non conſequitur. Nec amplius probat quod ad Euodium *d* ſcribens, de viſis prodigioſis idem pro-

a VVierus Go delm. Agrip.

b *li. 7. de Ge. ad lit. c. 11.*

c *Epiſ. 72. ad Nebrid.*

d *Epiſt. 101.*

Digitized by Google

prodidit: fatemur enim tunc animas non emigrare ex corporibus, & Bodinum id auſum aſſerere deteſtamur. fatemur ſæpe ſenſus corporeos planè conſopiri, adeoque efficaciter has imagines obuerſari, vt experrecti credant ſe audiuiſſe, & vidiſſe, & feciſſe, quæ nunquam contigerunt..

Nec ignoro exempla multa huius deceptionis, vt de reo, qui ſe in Ditis regia fuiſſe dictitabat *a*; de Gēnadio, qui ſe choris beatorum interfuiſſe putabat *b*; de Platonico philoſopho alteri in ſomnis apparente, eumque docente *c*; de patre qui clara luce filiam ſuam videns, ſe vaccam cernere putabat *d*. Nec vrget quod eorum corpora inuenta ſint ſæpenumero eodem loco iacentia, nec inde mota fuiſſe, vt de varijs narratum ab Olao, Toſtato, Grillando, & alijs; & huc pertinens illud in vita D. Germani, de mulierculis conuiuantibus, vt videbantur, & tamē domi repertis dormientibus: & quæ huiuſmodi alia. his enim nihil amplius probatur, quàm decipi aliquando has mulierculas. Sed ſemper ita fieri non probatur. Vim quidem aliquam haberet argumentatio illa Alciati quærentis; cur non potiùs in conuentu cacodæmonem loco mulieris, quam in lecto cū marito fuiſſe dicamus? ſi ſola niteremur præſumptione: nunc non illa mouemur, ſed vnanimi omnium ætatum, & nationum, & vtriuſque ſexus etiam Eccleſiaſticæ functionis, & ordinis nobilium, reorum confeſſiones contra quam nulla vim habet præſumptio. Michol patris ſatellites decepit in Dauidis locum ſubſtituta ſtatua *e*: ſic etiam poteſt & ſolet dæmon aſſumpto corpore, & in lecto locato decipere maritum. Nam ſtrige ad conuentum profecta, ne maritus eam abeſſe deprehendat, ſolet eum conſopire, vel quid aliud ſupponere, quod earum vicem ſuppleat, vt maritus expergiſcens vxorem eſſe putet: docet hoc actis iudiciarijs *Bertrandus* (inquit) *confrix Forpachij Cal. Sep. 1587. id ſe ſæpè feciſſe prodidit, atq; ad ſopiendum tali ſomno maritum ſæpè numero illi aurem vellicaſſe, dextra manu eo prius illita vnguine, quo viam ad huiuſmodi conuentus affectans ſolebat ſe ipſa inungere. Eller vxor decani in Ottingem, eodem loco & die, infantis culcitrà: Seichen Mayà Speirchen ſcopas ſuppoſuiſſe memorauerunt, poſtquam eſſent nomen ſui dæmonis præfata, ſicque maritis fucum ſæpe feciſſe. Homburgij non. Iunij 1590. Maria vxor ſartoris in Metzer Eſch, ſtramentorum faſcem veluti vnguine infuſcatum, qui ſtatim atque ipſa domum eſſe reuerſa euaneſceret. Catharina Ruffa ipſum dæmonem, ſua accubatione, eiuſmodi vices aliquando geſsiſſe, declarauit.* hæc Nic. Remigius.

a *Alex. ab Alex. lib. 6. Geneal. dier.*
b *D. Aug. d. epiſt. 101.*
c *D. Aug. li. 18. de ciuita. Dei. c. 18.*
d *Vita S. Macarij.*
e *1. Reg. 19.*

Obijciunt præterea D. Auguſt. lib. de ſpiritu & anima cap. 28. vbi eadē ferè verba habes, quæ *in c. epiſcopi. 26. q. 5.* vbi qui huiuſmodi nænijs aniculârum fidem præbent, videntur excōmunicari. Hic canon Achilles eſt aduerſariorum, hunc vrgent, hunc intorquent. *Reſpon.* librum illum nō eſſe D. Auguſtini, nec etiam D. Gregorij, cui tribuit Ioannes Beetzius Carmelita in 1. præcept. expoſ. 4. c. 4. ſed Hugonis Victorini, vel Hugonis Eteriani: & cuiuſcunque ſit, non eſſe aliam eius ſententiam, quàm prædicti canonis. Quidam eleuant auctoritatem canonis, quia ſit concilium tantum Prouinciale, quod errare potuerit: ſed mihi non placet eò confugere. Alij negant eſſe Concilij Ancyrani eo quòd in concilij huius exemplaribus Græcis aut Latinis hodie non extet: verum neque hæc ſolutio mihi placet; quia Canon reperitur in quibuſdam antiquis collectionibus Cōciliorum, & in Damaſi (ſi ipſe auctor) Vitis Pontificum, & in Decretis, Burchardi *libro decimo, cap. primo*, & Iuonis *parte 11. cap. 30.* & retentus fuit in Decreto Gratiani iuſſu Gregorij XIII. Pontif. correcto. Malo cum Turrecremata *ibi*, Victor. *num.* 32. Baſino, Alphonſo à Caſtro, & alijs reſpondere, quædam in illo Canone narra-

Digitized by Google

ri, quæ per naturam rerum à dæmone perfici non poſſunt, vt alloqui & coram cernere Herculem & Achillem, qui ſunt in inferno: item equitare ſuper veras beſtias, quæ tanta ſpatia tã citò, & per aerem conficere nequeũt: item equitare cum Diana vel Herodiade, cum nec vlla ſit Diana Dea, vel ſuperſtes numen, nec Herodias illa ſaltatricula vllibi in terris equitet, in inferno cruciata: item agnoſcere vllam diuinam naturam, præter Deum. quare huiuſmodi aſſerere, reuera hæreticum eſſet. Alia vero in eodem Canone memorantur, quæ nec rerum naturæ repugnant, nec vires Satanæ ſuperant, vt eſt hoc ipſum, de quo nunc agitur: & talia nõ negat Canon poſſe contingere; ſed tantum indicare voluit, non eſſe credendum ſemper ea αὐτοπροσώπως contingere, ſed aliquando imaginationis vitio tribuenda. vera itaq; Canonis explicatio eſt; eos hæreſeos damnari, qui ſagis aſſerentibus credunt; hæc omnia poſteriora cum priorib. ſibi contingere, pro vt illæ narrabant. Sufficit enim ad opinionis alicuius damnationem partem eius aliquam fidei contrariã eſſe, quia verum eſt ex integra cauſa, falſum ex quouis defectu. Atque ita interpretor dicta Doctoris Nauarri a ſatis perplexa locutione non paucos decipientis. Vnde apparet neque Canonem illum, neque locum Hugonis repugnare communi ſententiæ Theologorum, vel Quæſitorum & Iudicum receptæ praxi. Sed de hoc Canone agendum copioſiſſimè libro quinto.

a c. 11. Man. nu. 38.

Denique argumentatur Alciatus; Conuentus huius perſonæ omnes interdum, nomine Ieſu pronunciato, euanuerunt; erãt itaque phantaſticæ, & non corporatæ perſonæ. quia corporea res ſic nequit euaneſcere. *Reſpondeo.* Sagas quæ conuentui interfuerant, non euanuiſſe; ſed præſtrictis cernentium oculis, à ſuis dæmonibus celerrimè aſportatas fuiſſe: & ſic dici euanuiſſe, largè & impropriè ſumpto vocabulo, pro deſierunt videri. Neque hoc diſſimulandum, videri Alciatum velle, non poſſe dæmonem corpora loco mouere. idcirco enim contendit non fuiſſe Chriſtum Dominum à diabolo in pinnaculum templi, & montem excelsũ ſublatum; quod confirmat auctoritate Orig. *hom. 31. in Luc.* & D. Hieron. *in Matt.* & temere credidit hoc dicenti Alciato Phil. Camerarius *operæ ſucciſi. c. 72.* Sed poſtea docebo longè plures Patres contrarium tenuiſſe, imo D. Hier. nihil habet, quod pro Alciato faciat. Origenes ei apertè refragatur. nam verba mutilata citat Alciat. obiectionem ponens, reſponſionem Origenis omittens.

Obijcitur etiam experientia, quòd inunctæ, aliquando non tranſlatæ, ſed repertæ iacentes eodem loco, vbi ſe inunxerant. hoc de vna Abulenſis, de trib. vel quatuor teſtatur Spineus, de alijs alij. *Reſp.* cum Spineo c. 30. & 31. huius rei varias eſſe cauſas tum ex parte Dei, tum ex parte dæmonis. Ex parte huius; quia quando ipſi vtilius eſt, tunc ſagas decipit, eas loco non mouendo; vt ſic iudicib. & principibus perſuadeat falſa eſſe, quæ de talibus tranſuectionibus feruntur, at que ita iuſtitiæ exſecutionem impediat. pactum ergo fruſtratur, quando maiorem humano generi perniciem inde ſperat; pactum ſeruat, quando Deus ei permittit, & ipſe ſperat ſe ſic plures illaqueaturum. Quod ad Deũ, ſinit vt plurimum, ſic exigentib. hominum peccatis, Diabolum pacta cũ Magis inita ſeruare; aliquando impedit, vt quando iudices curioſitate mouentur ad huiuſmodi explorationes, vt ſic iudices in peccati pœnam confundantur, & quaſi excæcentur. Vtrũque iuſtiſſimè. Ex iiſdem cauſis nonnunquam, vult dæmõ, & hoc ei Deus mittit, ipſas loco mouere, & pro ipſis ſimulacrum earum illic relinquere, vt putentur non tranſlatæ, ſed illic manſiſſe.

Secunda ergo opinio eſt, quam veriſſimam

riſſimam iudico; *Nonnunquam verè ſagas transferri à dæmone de loco ad locum, hirco vel alteri animali* (phantaſtico, vt plurimum: hoc eſt dæmoni aſſumenti & formanti corpus aereũ vel etiam hominis in forma, eas aliquando ternas quaternaſve ſimul; aſportanti) *vel arundini vera ſcoparumvè baculo etiam vero ſed acto, & ſubleuato à dæmone, inequitantes, & corporaliter conuentui nefario intereſſe.*

Hæc ſententia eſt multo communior Theologorum, imò & Iuriſconſultorum practicorum Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, inter Catholicos; tenent etiam ſcribentes plurimi *Alber. Magnus apud Cantipratenſem l.2.c.57. p.19. Ciruelus de ſuperſti.p.2.c.1. Guilh. Neoburgenſes mox citandus. Turrecrema ſup. Grilland. lib.2. de ſortileg. q 7. nume. 8 vbi fatetur ſe ſententiam mutaſſe. Baſinus de artib. magic. propoſ. 9. Remig. lib.1. Dæmonolat. c.14.24.29. Auctores Mallei non vno loco, Penna in Director. Inquiſitor. p.2. comment. 68. & alij.* Pet. Damianus epiſt.4.c.17. & recentiores medici, vt *Ronſſeus mox citandus, lib.2. de morb. venefic. c.8. & lib.3. c.8. Ceſalpinus inueſtigat. dæmon cap.20.* & Theologi crebrò numero hoc aſſerunt, rẽ diligentiſſimè diſcutiẽtes, *Ioan. Dodo. in Apolog contra Fra. Samuelem, Guilh. Pariſienſ. par. vltim. de vniuerſ. cap.23. Sylueſter in verb hæreſis, nu.3 Abulenſ. in 4. cap. Matth quæ.47. Beetz dicto cap. 4. Victor. vbi ſupra. Caietan. 2. 2. quæſt. 95. ar.3. Alphonſ à Caſtr. lib.1. de iuſta hæretic. punit. ca.16. Sixtus Senenſis l.5. bibliot. annotat.73. Creſpetus de odio Satanæ diſcurſ.15. li.1. Sebaſtianus Mich. in Pnemalog. Anglez. in 2. quæſtio. vnica de arte Magica a.4 diffic.5. Pet. Binſfeld. d. operis concluſ.51. Spinæus contra Ponzinibium, Ananias libro quarto, de Natu. dæmon.* Et nonne antichriſti tẽpore tales conuentus agnoſcit futuros D. Hippolyt. Martyr *lib. de conſummat. ſæculi, haud longè à princ.* hos nouere leges Salicæ, vt patet ex l.17. Et Lambertus Danæus Caluinianus ſcribit Geneuæ conuentum eſſe ordinarium propè ſummam ædem, vt ex eo refert Creſpetus. Sed accipite verba Hippolyti; *Tunc iniquus ille elato animo dæmones ſuos cõgregabit humana ſpecie* (nonne ſic in cõuentibus tripudiant & commiſcentur cum ſtrigibus?) *& eos qui illum ad regnum inuitarunt faſtidiet: animaſque multas inquinabit: quippe Principes eis conſtituet ex dæmonibus.*) Facit hoc quotidie diabolus ſuperior, dum ſuum cuique ſtrigũ dæmonem magiſtellũ attribuit. Tertullianus *lib de anima c. de ſomnijs*, affirmat, *domos quoque hominum dæmonijs patere: nec tantum in in adytis, ſed etiam in cubiculis homines eorum imaginibus circumueniri.* Videte nũc quo pacto hoc myſterium iniquitatis operetur iam olim. huc enim arbitror referendum quod abs Guilhelmo Neubrigenſi in hunc modum traditur; *In prouincia Deirorum haud procul à loco natiuitatis meæ, res mirabilis cõtigit, quam à puero cognoui. Eſt vicus aliquot à mari orientali miliaribus diſtans, iuxta quem famoſæ illæ aquæ, quas vulgò* Vipſe *vocant. Ex quo viro ruſticus quidam ad ſalutandum amicum in proximo vico commorantem profectus, multa iam nocte minus ſobrius remeabat. Et ecce de proximo tumulo, quem ſæpius vidi, & duobus vel tribus ſtadijs à vico abſt, voces cantantium, & quaſi feſtiuè conuiuantium audiuit. Miratus quinam in illo loco ſolemnibus gaudijs intempeſtæ noctis ſilentium rumperent, hoc ipſum curioſius inſpicere voluit: videnſq; in latere tumulti ianuã patentẽ, acceſſit & introſpexit, viditq; domũ amplã & luminoſã, plenãq; diſcũbentib tã viris, q̃ fœminis, tanq̃ ad ſolennes epulas. Vnus aũt miniſtrantiũ cernens ſtantẽ ad oſtiũ, obtulit illi poculũ. Quo ille accepto, conſultò noluit bibere ſed effuſo cõtento, & cõtinẽto recẽto concitus abijt, factoq; tumultu in cõuiuio pro ſublatione vaſculi, & perſequẽtib. eũ cõuiuis, pernicitate iumẽti quo vehebatur euaſit, et in vicũ cũ inſigni ſe p̃dare cepit: Deniq hoc vaſculũ materia ĩcognita, coloris inſoliti, & forma inuſitata Hẽrico ſeniori Angl. Regi p̃ munere oblatũ eſt*

ac

ac deinde fratri Reginæ David, ſ. Scotorum Regi contraditum, annis plurimis in theſauris Scotiæ ſeruatũ eſt, & ante annos aliquot ſicut veraci relatione cognouimus) Henr. II. illud aſpicere cupienti à Rege Scotorum Guilb. reſignatum. li. 1. Rerum Angelicar. c. 38. tales montiũ receſſus, vulgus ſolitum nominare *m...m Veneris:* qualem tradunt etiã in Italia propè Nurſinum lacum eſſe, vt patet ex epiſt. 46. Æneæ Siluij. Si mauis exempla recentiora & clariora, Rober. Gagui. Generalis ord. S. Trinit. *lib. 10. Hiſt. Franco.* ita ſcribit, *Quo tempore Guilb. Edelinus Theologus Doct. S Germani de la Haya prior, apud Ebroicas ad perpetuum carcerem dãnatus eſt, ob falſæ religionis crimen. Nam cùm illuſtris cuiuſdam fœminæ amorib. teneretur neq; eius conſuetudine frui facilè poſſet, dæmonem patronum ſibi adhibuit, & cũ in arietis ſpecie adorauit: à quo poſtea doctus ſcopã ſumere atq; inter femora equi tis inſtar ponere, breui memento, quo volebat, ſe traducebat.* inter ſtriges Auenionenſes (vt narrat Mich. *Pneumaleg. ſchol. 6.*) puer captus fuit, qui iudicibus narrabat, ſe à patre in Synagogam (ſic conuentũ vocãt) deductum, & ibi vidiſſe patrari multa nefaria & horrenda; itaque cõterritum muniuiſſe ſe ſignaculo crucis, & dixiſſe; Ieſu, quid iſtuc rei? ſimulq; cum dicto turbam totam diſparuiſſe, & ipſum ſe ſolũ ibi deprehendiſſe: poſtridie domũ rediſſe, quę trib. à ſynagoga miliarib. aberat, & patrẽ ad iudices detuliſſe. Vnde & puero in vicinia nomen inditum *Maſquillon* (hoc e. paruus ſortiarius) hancq; puerum, cũ ipſe Michael iſta ſcriberet anno 1582. adhuc Auenioni captiuum fuiſſe. Aliud conteſtatius accipe ex Grillando, cuius verba non pigebit adſcribere? Quo *(nempe homagio)* facto, ſtatim vnum dæmonem conſtituit *(ipſe princeps dæmon.)* ad cuſtodiam ipſius mulieris, quam nunquam relinquere debeat; ſed illi inſeruire in omnib. quæ ipſa cupiet, & quotieſcunque contigerit ad ludos accedere, hoc ipſe intimabit mulieri, & illam deferet, & inſtruet. qui quidem dæmon aſſociatur ei, tanquã maritus vxori. ſæpe accedunt ad congregationes illas, vbi maxima mulierum numeroſitas congregatur: & nõ vident illa in mente, aut intellectu, aut in apparentia, ſed in vera & naturali forma accedũt ad loca prædicta, hoc modo, & ordine. Videlicet, quia primum per vnum vel duos dies antequam fiat congregatio, intimatur ſibi per dæmonem illum, qui eſt ad ipſarum cuſtodiam cõſtitutus, qualiter nocte tali, & tali hora ſe præparet ad veniẽdum ad ludum: quę mulier, ſi haberet iuſtam cauſam impedimenti, deducit, & auditur, dummodo ſit cauſa vera, & excuſabilis, quæ legitimè excuſare poſſit; alioquin ſi fingeret habere cauſam, quæ nulla eſſet, vt nõ accederet, non deferebatur inuita, ſed remanebat in domo ſua; nihilominus pro pœna ſui mendacij adeò fortiter cruciabatur à dæmone, & in mẽte & in corpore maximis & continuis doloribus, & ægritudine intrinſeca vel extrinſeca tam fortiter vexabatur; quod die noctuq; nihil penitus quietis haberet; ſed ſemper tribularetur, & omnia quæ ipſa ageret euaneſcerent & perirẽt in fieri: adeò quod neceſſe fuit, vt tot mala ceſſarent, quod peccatum ſuum fateretur, & promitteret; etiam medio iureiurando; quod amplius non recuſabit accedere. Cum verò promitteret acceſſuram, ſtatim adueniente nocte & hora, euocabitur voce quadam, velut humana ab ipſo dæmone, quem non vocant dæmonẽ, ſed Magiſterulum, aliæ magiſtrum Martinettum, ſiue Martinellum. Quæ ſic euocata, mox ſumebat pixidem vnctionis, & liniebat corpus ſuum in quibuſdam partibus, & membris, quo linito exibat ex domo & inueniebat ſemper magiſterulum ſuum in forma hirci illam exſpectantem apud oſtium; ſuper quo mulier ipſa dixit quod equitabat, & applicare ſolebat fortiter manus ad crines & ſtatim hircus ille adſcendebat

bat

bat per aerem, & breuiſſimo tempore deferebat ipſam vſque ad nucem Beneuentanam, & ibi ſuauiter deponebat, &c. reliqua etiam refert conſentanea his quæ alij citati Dd. ſcripſerunt ſolere in couentu contingere. Nam præcitati Theol. adferunt varia exempla, & confeſſiones reorum, quę omnes conueniunt in corporali delatione, modo, & cæremonijs conuentus, & alijs circumſtantijs: Quarũ præcipuas ſummatim hic exſequar, additis nonnullis; quas accepi à Petr. Orano, V. Cl. mihi doctrinæ & integritatis nomine (vt fratre) caro, qui præfuit anno 1597. & 1598. Quæſitoris & Iudicis functioni in Stabulenſium ſagarum & lamiarum cauſa. Quoad baculũ notat Sebaſt. Michael. *d. operis Schol 7.* Abrah. Ezræ filium Leuit. cap. 19. prohibitionem maleficij ſic interpretari; *Non facietis experimenta per figuras, per baculos, per opera, per motus, per dies, & per horas,* & his verbis pleraq; ſolemnia ſtrigum cõprehendiſſe. per *figuras*, intelligere circulum, de quo iam egimus; per *baculum*, virgas quib. vtuntur ad maleficium hoſtile, & alias quib. in *ῥαβδο-μάντια*, & arundinem ſeu ſcopæ haſtã cui inſequitant transferendæ; gaudere autem virga diabolum, vt imitetur virgam Moſis miraculorum effectricem, vel aliam floriferam Aaronis. Hunc baculum porro inungi ſolere vnguento confecto ex varijs rebus inſulſiſſimis, maxime ex vnguine infantium necatorum. quanquam aliquando non baculum, ſed vel crura, vel aliàs ſui corporis partis illinunt, vt patet ex verbis Ghirlandi, & ex ſententia Auinionenſi, *quam exhibebo totã l. 5.* Poſſet ſine vnguento; ſed hoc vult copioſum adhiberi, vt quamplurimos infantes interimant, opinãtes ſine hac pinguedine ſe ad conuentũ deferri non poſſe. Indicio eſt, quòd prima vice dicit ſufficere vnguentum commodato ab alijs acceptũ; poſtea neceſſarium eſſe, vt ipſemet ſibi illud ex infanticidio præparent.

Sic ergo inunctæ ſolent deuehi inſidentes baculo, furcæ, vel colo; vel cremathræ, impoſito vno pede; vel inſidentes ſcopis aut arũdinis vel tauro, ſui, hirco aut cani (*quorum omnia exempla prodidit Remig. l. 1. c. 14.*) Sic in quam ſolent *ad ludum bona ſocietatis* (vt in Italia vocant conuentum) deferri; vbi ignis vt plurimũ acceſus teter & horridus. ibi dæmon conuentus præſes in ſolio ſedet, forma terrifica, vt plurimũ hirci vel canis. ad illũ accedere adorandi gratia, non eodẽ modo, interdũ cõplicatis genib. ſupplices; interdum obuerſo tergo ſtantes; interdum crurib. et in altũ iactis, nec capite in anteriorem partẽ prono, ſed reſupinato, adeo vt mentũ ad cœlum feratur. tum candelis piceis oblatis, vel vmbilico infantuli, ad ſignum homagij eum in podice oſculantur. Quid? quòd & miſſæ ſacrificiũ aliquando, per ſummum ſcelus, æmulantur, & aquæ luſtralis, & ſimilium rituum Catholicorum; *lib. 3.* ex viri eruditi, ſenatoris Clariſſimi Raymundi narratione oſtendam. Inſuper libe ros ſuos diabolo illic offerunt, vt annis ſuperioribus mater Cunonis Rouerenſis, apud Binsfeldium, & anno 1458. quædam alia tres liberos ſuos apud Iaqueriũ c. 7. ſed & inquinatiſſimum ſacrificiũ idoli Moloc, ſm vtrãque interpretationẽ, nequiter & crudeliter repræſentant. cum proprios, vel alienos filios dæmoni offerunt, & occidunt, aut ſemen ipſum profuſum ei dicant, vt ſceleratiſſimus ille magus, qui cum muliere in templo venerem exercens ſemẽ ſacro chriſmati miſcebat, ꝙ narrat idẽ Iaquerius *flagelli faſcin. fo. 58.* aut deniq, cõione ſũptam ſacram hoſtiam, in ore aſſeruatã, & extractã, dæmoni oblatã, corã eo pede conculcant, vt multæ ſtriges ingrente Iaquerio cõfeſſę fuerũt, c. 8.

His & ſimilib. flagitijs & abominationibus execrandis commiſſis, incipiunt menſis aſſidere, & conuiuari de cibis quos dæmon ſuppeditat, vel ijs quos ſinguli attulere: Interdum tripudiant,

pudiant, ante conuiuium; interdum poſt illud. ſolent diuerſæ menſæ eſſe, tres vel quatuor cibis interdum delicatiſſimis, interdum valdè inſipidis & inſulſis onuſtæ; quibus pro dignitate, aut opibus, ſinguli locantur. aliquādo ſuus cuiq; dæmon adſidet, aliquando malefici vnà ex parte, & ſuus cuique dæmon ex aduerſo.. Nec menſæ ſua deeſt benedictio cætu hoc digna, verbis cōſtans planè blaſphemis, quibus ipſum Beelzebub & creatorem, & datorem & conſeruatorem omniū profitentur: eadem ſententia eſt Actionis Gratiarum, quam ſubdunt menſis ſublatis. Legi formulas, manu famoſiſſimi cuiuſdam malefici notatas. Cōuiuio interſunt facie interdum aperta, interdū velata larua, linteo, vel alio velamine, aut perſona. ſic etiam perſonati frequentiùs, poſt conuiuiū, quiſque dæmon ſuam quam cuſtodit diſcipulam manu prehendit; &, ut omnia fiant ritu quam poſſunt abſurdiſſimo, dorſis inuicem obuerſis, & in orbem iunctis manib. iactantes capita more fanaticorū, choreas ducere, nonnunquam candelas accēſas manu tenentes, quibuſcum ante dæmonē oſculantes adorarant, & cantare feſcenninos in honorem dæmonis obſcæniſſimos, vel ad tympanum fiſtulā ue ſedentis alicuius in bifida arbore ſaltare, omniaq; ridiculè & contra ceterorum morem peragere. tum ſuis amaſijs dæmonibus fœdiſſimè commiſceri. Quando ſacrificia fiunt, fieri ſolent ſtatim initio peracta adoratione Sacrificia tamen etiam extra conuentum ſæpè faciunt. Deniq; addunt, quęque narrare ſua ab vltimo conuentu facinora, quæ quo grauiora, & magis execranda fuerint, eò collaudari uberius: ſi nulla ſint, uel non ſatis atrocia verberari ſegnes atrociſſimè, à dæmone, vel à malefico quopiam ſeniore: vltimò pulueribus (quos aliqui ſcribunt eſſe cineres hirci illius, quem dęmon aſſumpſerat, & quem adorarant, ſubitò coram illis flamma abſumpti) vel venenis alijs acceptis, ſæpe etiā indicto cuiq; nocendi penſo, & pronūciato Pſeudothei dęmonis dęmonis decreto.

Vlciſcimini uos: alioqui moriemini., ut agnoſcas legem Caritatis legi contrariam; ſuas quemque domos, ſi propè ſint, pedibus; ſin diſtantiores, ut aduecti, repetunt. Cōuentus ut plurimum ineuntur vel noctis mediæ ſilentio, quando uiget poteſtas tenebrarum, vel interdiu meridie, quo ſunt qui referant illud Pſalmiſtæ notum de dæmonio meridiano, & Abenezra ſcribit à Magis certos dies & horas obſeruari. Noſtræ ſtriges videntur, in diuerſis regionibus, uarios habere ſtatos dies. In Italia frequentant noctem quæ feriam ſextam præcedit (*Sic Comanus in Lucerna*) idque circa noctis medium (*ut ait Seb. Michael. ſchol. 7.*) Lotharingicæ ſtriges conueniunt noctibus quæ præcedunt feriam quintam, & diem Dominicum teſte *Remigio lib. 1. cap. 14.* apud alios legi noctem quæ pręcedit feriam tertiam.

Poſſet dæmon eas transferre ſine vnguenti vſu (vt dixi) & facit aliquando: ſed vnguento mauult vti varijs de cauſis. Aliquando quia timidiores ſunt ſagi, quam ut audeant; vel quia teneriores ſunt ad horribilem illum Satanæ contactum in corpore aſſumpto ferendum, horum.n. vnctio ſenſum obſtupefacit aliquando, & miſeris perſuadet vim vnguento ineſſe maximā. Alias.a. id facit, vt ſacroſancta à Deo conſtituta Sacramēta mimicè adumbret, & per has quaſi cerimonias ſuas orgijs reuerētiæ & venerationis aliquid cōciliet. Nihil verò ad tranſlationē conferre vim vnguenti, vel inde patet; ꝙ etiamſi, qui ſtatuto conuentus tēpore ex curioſitate quadam cupientes conuentui intereſſe ſe vnguento illinant, & re verà per aerē eò deuchantur; (Deo id, vt multoties probatū, ad puniendam incredulā curioſitatē tam temerariæ audaciæ permittente) tamē ſi quis fide firmus, caritate armatus, ad fraudes dæmonis

reuin-

reuincendas diſſipandaſq; ad fidei veræ confirmationem, eo ſe vnguento inũgeret, proculdubio (vt rectè Binſfeldius) nulla ſequeretur translatio. quia hic omne pactum cum dæmone ceſſat, neq; id Deus eſſet permiſſurus. Et propterea, quando extra cõuentui deſtinata tempora ſe ſe inungerent ſagæ, non auolarent, nec auferrentur; eò quod id pactæ non fuerunt. Sciunt hoc & ideò non vnguntur, niſi audito conuentus ſigno; aliquando monẽtur à ſuo Martinello, aliquando à vocibus præteruolantis comitatus Sagarum Reginæ, aliquando aliter iuxta Spineum c. 30. Sunt tamen quidã malefici, qui ex peculiari pacto, ad certum quoddã ſignũ, ſiue vnctionẽ, ſiue pilei aut pallij poſiturã, ſiue quid aliud, quando volunt, aliò deferuntur: ſed quod dixi frequentius eſt. His poſitis,

Probatur hęc translatio corporea; primò quia non poteſt dari quidquã quod eam reddat nõ poſſibilem. quid deſit? non deeſt corpus mouens, nam diabolus corpus aſſumit. nec adeſt vel obſtat corporis moti reſiſtentia vel grauitas, quia longè maior eſt vis dæmonis mouẽtis, qui montes loco mouere poſſet. nec obſtat celeritas motus ad locũ remotum ſpacio tẽporis breuis: hoc enim valet efficere agilitas & vis naturæ angelicæ, iuxta D. Auguſtinum & B. Thomã. *a* nec Deus id nõ permittit. exſtant enim permiſſionis innumera ferè exempla, quædam etiam S.S. clariſſima. citant nonnulli primo loco Chriſtum Dominũ bis ſe paſſum fuiſſe à dæmone tranſportari, *b* quod de malo ſpiritu accipiũt Orige. Ambroſ. Chryſoſtom. Auguſtinus, Gregorius, Strab. & alij: hoc exẽplo non vtor, quia licet multi patres indicẽt per aerẽ Chriſtũ à dęmone volentẽ raptum, deportatumque fuiſſe, magis tamen placet, cum Origine & Euthymio, ductum dumtaxat, & præeũte diabolo ſecutum Chriſtũ fuiſſe, & ſic in pinnaculum, & in montem aſcendiſſe, quod apertè D. Lucas inſinuauit: nec obſtat D. Matthæus, nã

a *Aug. lib. de diuinat. dæmon. c. 3. Th. 1. p q. 110. a. 3*
b *Matt. 4. v. 8. et Luc. 4. v. 9.*

παραλαμβάνειν nõ raro ſignificat aſſumere ducendo tantum: *c* & ſic hoc loco quoque interpretantur homines eruditi. *d* ideò illud exemplum non multum vrget. Secundo loco adduci ſolet, dæmones ingreſſos porcorum gregem, eos in mare præcipites egiſſe. *e* firmior adhuc locus eſt quem adferunt, nempe Philippum Diaconum à ſpiritu ex deſerto in Azotum delatum: *f* & Habacucum capillo in Babylonẽ translatum ad Danielem. *g* Ad hæc loca reſpondet Vlric. Molitor, malè nos ab Angelis bonis ad Dæmones argumentari; eò quod Angelorum hac in re longè maior ſit vis ac robur, quam dæmonum. Solutio iſta mendoſa eſt. quia motu locali nõ eſt cur dicamus naturaliter plus bonum angelum, quam malum poſſe: & Theologorum communis ſchola cõcedit diabolos retinuiſſe quæ naturæ dotes erant, amiſiſſe quæ gratiæ erant. *h* Cùm ergo bonus Angelus Abacucum tulerit, permittente Deo; poterit & Diabolus hominem transferre. Quid mirum hãc dæmones à Deo in humana corpora poteſtatem recipere; qui longe maiorem in animæ deceptionem acceperunt?

Probatur etiam id experientia tot exemplorum, vt ſine proteruia, quis diſſentire nequeat. Grauiſſimi ſanctiſſimique patres referunt, *i* Simonem Magum coram Petro, alarum dęmoniacarum remigio in aerem ſublatum, volitare viſum, ſimilia de Abari Scytha leguntur. k Badudum Britanniæ regem hac arte volandi, ſed & infelici exitu parem, nobis propo nit Anglorum hiſtoria. *l* De Erico Suecorum Rege, quod in quam partem pileum verteret, in eam ſubitò abſportaretur regionem, auctor eſt Ioann. Magnus Gotthorũ Sueonumq; hiſtoriographus li. 17. Berengarium hæreticum & Magum eadem nocte Romæ fuiſſe, & in Turonenſi Eccleſia lectionem decantaſſe, tradidit in Chronico Nangiacus. Anno. 1045. refert *N. de prodigijs*, in Anglia quan-

c *Matt. 1. v. 20. et 24. etc. 2. v. 14 et 20*
d *Heſſelius et Maldona. in Matth.*
e *Marci 5. v. 13. Mat. 8. v. 32.*
f *Act. 8. v. 26 & 40.*
g *Da. 14. v. 35.*
h *ita poſt. D. Dionyſ. Tho. et alios, Malleus p. 2. c. 3. Caſtro d. lib. 2. c. 16.*
i *Clemens Roman. l. 6 Conſtit. Apoſt. Egeſip. l. 3. hiſ. Arnob. lib. 2. cõtr. g. nt. Cyrillus Ieroſol. Catech. 6. Epipha. Ambr. Maxim. & alij.*
k *Herodot. Melpomene. Naziãz. epiſ. ad Baſ. 22. Orig. libr. 3. cont. Cel.*
l *Polydorus l. 1. hiſ. Angl. Pontius Virunnius compẽd. hiſt. Britann.* & iidẽ annales hoc memorãt de oliuerio Malmesburienſi, quẽ Nauclerus & Vincentius Elmerũ vocãt.

dam venificam à dæmone palá equo nigro impoſitam,& per aerem abuectam.cui ſimile exẽplum de Matiſconẽſi Comite,ex venerabili Petro Abbate Cluniacenſi, *lib.ſeq.riferetur.* de vetula ex lebete ſaltitante Cæſarius *11.miraculor,ſub fin.*de maleficis Atrebatenſibus Meierus egit anno 1459. *chron.Flandr.*Vincentius ex Petr. Damiano refert de quinquenni puero nobiliſſimi cuiuſdã viri;qui puer, monachus factus,quadam nocte abſportatus,manè repertus fuit in piſtrino clauſo, & interrogatus, dixit;ſe per quoſdã ad magnum conuiuium delatũ,& comedere iuſſum, & poſtea per ſuperiora piſtrino immiſſum. a Paul. Grill.*lib.2.de Sortileg.q.7.*narrat anno 1524. ſibi vt inquiſitori oblatam quãdam Lucretiam; quæ dum ex congregatione luporum deportaretur domum, & ſub auroram matutinos campanæ pulſus, quo ad orandum populus vocatur, fuiſſet auditus,ſubitò illam à dęmone vectore propè fluuium in agro ſpinis obſito derelictam.fortè iuuenis,ei benè notus, illac tranſibat: cũ ergo miſera nomine proprio aduocat.iuuenis videns totam nudã, præter verenda femoralib. contecta, & paſſis crinibus, accedere formidabat. perſiſtit illa blanditijs allicere, tandem appropinquauit, & quæſiuit habitus & moræ eo loci cauſam: illa primùm alia omnia prętexere,& multa mentiri: donec iuuenis incredulus negauit ſe illi opem laturum,niſi vera fateretur.illa fidem ſecreti ſtipulata,confitetur quod ſibi accidiſſet, & qua ex cauſa. Iuuenis eam ſecretò domum ſuam perduxit, & multis ab eà muneribus donatus fuit. Sed tandem datæ fidei immemor,rem vni atq; alteri narrauit: ſic paulatim ſparſo rumore,& mulier capta,& iuuenis teſtimonium veritati perhibere coactus, hęc omnia Grillando narrauit.Subdit & aliud his verbis; *Mulier quædam Sabinenſis diœceſis hanc profitebatur diabolicam artem de qua cum maritus ſuſpicionem haberet,interrogauit eã pluries,quæ ſemper negauit. Maritus vero in ſuſpicione ſua perſiſtens anxiè veritatem perquirebat: qui adeo aſtutè ſe geſsit, quod vidit illam quadam nocte ſe vnguento quodam vngentem; qua vnctione peracta vidit illam celerrimè, quaſi auem, recedentem, & ex ſuperiore domus ſolario ad inferiora deſcendentem. illam maritus ſequens, vt videret quo tenderet,amplius eam non vidit, & accedens ad portam domus inuenit eam clauſam. Quæ res magnam illi præbuit admirationem. Die verò ſequenti iterùm maritus vxorẽ interrogat,quod anxie ſcire cupiebat,& illa cõſtanter (vt ante) ſe neſcire dixit. Maritus verò, vt amplius negare mulier non poſſet, apertè ei dicit omnia, quæ nocte præterita illam feciſſe viderat: deinde fuſtibus illam percutit grauiter,& duriora minatur verbera,niſi veritatem dixerit;quam ſi aperte expoſuerit,veniam ſe illi daturum promiſit. Mulier igitur ſe iam celare non poſſe intelligens,veritatem aperuit,& veniam à marito petijt,quam illi maritus hac cõditione indulſit,vt illum ad tales congregationes adduceret: illa verò vt veniam impetraret facilè petita promiſit, & promiſſum ex licentia Sathanæ impleuit.Adductus igitur ille ad locũ,vbi ludiſiebant, ludum,& choreas, & cetera omnia contẽplatus eſt, & tandem ad menſam cum reliquis, vt veſceretur, ſedens, cùm cibos inſipidos iudicaret, petijt ſibi dari ſal, quod in menſa deerat, & quamuis iterum atque iterum petijſſet, nunquam illi dabatur.Tandem cum, poſt importunã petitionem,prolixamque exſpectationem, ſãl illi daretur, dixit; Nunc laudetur Deus, quoniam iam venit ſal. Quibus verbis prolatis dæmones;quia laudes Dei audire refugiunt, ſtatim receſſerunt, & reliqui omnes diſparuerunt, luminaribuſq; exſtinctis, manſit ille ſolus nudus; quouſque manefacto vidit quoſdam paſtores,quos interrogauit, quanam eſſet illa patria in qua erat,illi verò reſponderunt eſſe agrum Beneuentanum, in regno Neapolitano.Qui locus diſtabat à patria viri per centum miliaria,ob quam cauſam,licet diues eſſet,coactus fuit per viã mendicare,*

a *vide Malleum maleſ. p.2.c.3.*

dicare, vt ad domũ ſuam redire poſſet. Ad quam poſtquam peruenit, ſtatim vxorem ſuam ob lamiæ crimen accuſauit, & totam rem geſtam, vt narrata eſt, coram iudicibus expoſuit. Qui rem totam plenè, ut oportebat, examinantes, vera eſſe omnia quæ diximus inuenerunt, quæ etiã eiuſdẽ mulieris cõfeſſione confirmata ſunt. Hęc ex Grillando. Fran. Alfonſus à Caſtro d.c. decimo ſexto addens ſe multa poſſe alia referre teſtimonia, quæ per fideliſſimos teſtes in Hiſpania contigiſſe cognouerat. Bartholomeus verò Spineus Sacri Palatij Apoſtolici Magiſter q. de ſtrigibus cap. decimo ſeptimo & ſeq. non minus certa protulit, ex quibus vnum adſcribam. Quandam (ait) puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur inuentam fuiſſe nocte Venetijs in thalamo ſui affinis. Quam manè repertam nudam, recognitamque, quia conſobrina erat, cum interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quæret plorans illa, poſtquam veſtita ab eis fuit, hæc quæ ſubdo, enarrauit, dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat: ſurgentem de lecto, & exutam camiſia ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de ſublateribus extracto, perungentem corpus: & ſtatim in aſſumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitantis aſcendens extra feneſtram deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. cumque ipſa quoque de lecto ſurgens, meum, vt mater fecerat, perunxiſſem corpus, extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum: vbi matrem puero huic lecto decumbenti inſidiantem uidi. Ex quo ego territa, cum matrem quoq; ob meum aduentum conturbatam vidiſſem & comminantem, nomen Domini IESV. & Beatæ virginis inuocaui: & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda ſolaque remanſi. His auditis à puella ſcripſit omnia hæc affinis ille narrantis, Patri inquiſitori Bergomenſi: à quo capta mulier, & tormentis expoſita, cuncta confeſſa eſt; & addidit, ſe à dæmone plusquam quinquagies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret: ſed tamen præualuiſſe nunquam, eò quod ſemper illum inuenerit ſigno crucis, & ſanctis orationibus à parentibus benè munitum. Subdit & aliud, quod etiam adſcribam: Quidam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator, de valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, ſe in patria ſua ab eo cui infraſcripta contigerunt, cognouiſſe. Quod cum ſuſpectam haberet ille uxorem ſuam ex relatione multorum, quod iret ad curſum (hoc eſt conuentum Sagarum) quãdo ipſe nocte dormiret, finxit ſe quadam nocte profunde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, ſurgens de lecto inunxit ſe vnguento ex vaſculo prius abſcondito, & ſtatim nuſquam comparuit. ſtupens autem vir ſuus, & quadam curioſitate ductus, de lecto ſurgens idem fecit, quod vxor, & ſtatim per caminum (vt ſibi uidebatur) per quem etiam ſibi viſum fuerat aſcendiſſe vxorem, delatus, in quandam cuiuſdam nobilis Comitis cellam vinariam deportatus eſt: quo loci etiam vxorem ſuã cum alijs pluribus reperit. Eo autem viſo vxor eius ſtatim cum aliis quodam ſigno facto diſceſſit, eodem viro ſuo in illo loco relicto. Qui manè à famulis domus inuentus, & cum clamoribus, quaſi latro, captus, & ante Comitem conſtitutus, accepto loquendi ſpacio, cum robore factum narrauit. Ex eo hoc accuſata vxor illius apud Inquiſitorem, & tandem confeſſa, pœnam dedit ſuis dignam ſceleribus. Hactenus Bart. de Spina. Conteſtatiora adhuc tria Italicis iſtis addit ſtrigiportij exempla Nico. Remigius, libr. primo Dæmonalatr. cap. 14. quibus nequeo lectorem priuare. ita ſcribit: Lutzeij (qui vicus non ignobilis eſt in radicibus Vogeſi mõtis) Maio menſe anni 1589. paganalia à vicinis celebrabantur. Ex eo vico Claudius Chotatus in vicinum, cui nomen eſt VViſembach, appetente nocte redibat. Iamq; eius montis, qui inter vtrumq; vicum aſſurgit, bonam partẽ conſcenderat, cùm ſubito correptus turbine ſtetit circumſpectans attonitus, nuncubi rei adeo inſolentis cauſa aliqua appareret. nam cetera tranquilliſsimus quietiſsimuſq; aer erat. Aduertit in receſſu quodam (cum accola crepidinem Moro-

liam appellant) laruatas mulieres ſex, inſtructam multo auro atq; argento menſam quandam ſalcando circumeuntes, perindeq; ſua iactantes capita, ac qui intemperijs agitantur: tum ijs aſtantem in nigro tauro hominem, qui eas, uti otioſus aliquis in triuio, ſpectabat. Igni igitur conſtitit tantiſper dum ſe colligit, ac rem totam certius oculis agnoſcit. Quod dum facit, momentò turba illa diſparuit, ac ſe ab eius adſpectu ſubduxit. Amoto igitur eo metu, ſe denuo via committit. ac iam montis verticem ſuperauerat, tum ecce eum mulieres illæ à tergo inſequuntur, capita ſua vt antea iactantes, atque altum ſeu ex compoſito ſilentium tenentes. Præibat homo atra facie, manibuſque in harpaginis ſpeciem incuruis, quas etiam parabat illi in frontem immittere, niſi obſtitiſſet diſtricto atque oppoſito enſe: ſiquidem hoc facto inſultare deſtitit, quaſi de vita metuens atq; euanuit. oſtendunt ſe nihilominus iterum mulieres illæ, vnaq; cum ijs homo, quem modo dixi tauri ſeſſorem, chorearumque ſpectatorem. ad quem iam factus confidentior Chotaius acceſsit propius atque infert. Item tunc hic es, mi Deſideri Gaxete (id enim ei erat nomen) obſecro, ſi quid potes, ſerua me. Nam (Pol) tibi fidem meam obſtringo, me nihil eorum quæ vidi equidem palam eſſe facturum Vixque hæc dixerat, cum turbo illum ſeu nebula inuoluit denuo: eo demum euolutus & liberatus, ſolum ſe in ſolo ac longè diſsito à via loco reperit, quam tamen veſtigando ad extremũ nactus quàm feſtinantiſsimè potuit domũ ſe recepit. Triduo poſt id teſtimonium, ad aliud poſtea à iudice quæſtionis rurſum vocatus hoc ex abundanti ſuperioribus addidit, recordari ſe cum propius ad menſam acceſsiſſet, viſurus & quibus epulis eſſet inſtructa, dæmonem ſibi è veſtigio vnguibus in os inuolaſſe, ac dum ſe contra ferro defenderet, inter hæc vehementiori vento iterum ſublatum, atque ad Combrimontis cataractus, qui locus a priore non minus ducentos paſſus aberat, fuiſſe deportatũ. Quod ne quis deliramentum eſſe putet hominis non ſobrij, & noctis lociq; ſolitudine tum forte exterriti; id etiam Sãdtodaci 11. Cal. Iunij 1589. Barbelina Gaxeta, è mulieribus illis vna, ſuperiore mẽſe totidem forè verbis apud quæſitorem recitauerat: hoc adijciens tritici heminas duas, caſeoſq; bubulos totidem Choteijo illi à Deſiderio Gaxeto, eiuſque vxore dono datos quo calatum haberet, quod ſic viderat. Qua de re coram compoſiti conuenerunt. per omnia, extra hoc unum, quod Barbelina diceret non eſſe in Chotaium à dæmone intentatas manus, quia ſic ſe menſæ propinquum intuliſſet, vt is in elogio ſuo mẽtitus fuerat, ſed quod aureum craterem ab ea furto tollere parauerat. Aliud exemplum ita narrat idem Remigius; Ioannem ab Hembach vix dum ab ephebis egreſſum venefica mater ſecũ ad nocturnos dæmonum conuentus deduxerat, ac quod tibijs ſciret ijs illum canere iuſſerat, atque in proximam arborem quo clarius exaudiretur inſcendere; quod dum facit, ac ſaltantium choreas ocioſus oculis colluſtrat, forte inſolentiam admiratus (nam præpoſtera ridiculaque ibi erant omnia) Deus bone (inquit) vnde iſthæc nobis tam ſtulta amenſq; turba? vixq; hoc dixerat, cùm in terram prolapſus, altero humero debilitatum ſe, ac cùm aſtantium opem imploraret ſolum reperit. Quod dum palam prædicaſſet, & variè de eo ſentiretur; alijs viſum, alijs rem geſtam eſſe contendentibus, ſecuta eſt poſtmodum, quæ eam dubitationem tolleret occaſio. Nam Catherina Prauotia in Freiſſem 4. Non. Septemb. 1589. earum vna, quæ choros illos agitauerant, ob ſortilegij ſuſpicionem non multò poſt comprehenſa, rem omnem vti ſupra memorata eſt, adhuc eius rumoris, quem Hembachius ſeminauerat, ignara, & nulla interrogatione præeunte faſſa fuit Keruers Otilla in VVerdeſtam. 8. & 7. Id. Auguſti. 1590. & Eyſarbz Agnes Duſa. 3. Non Decemb. 1590. qui proximus erat ſequens annus, veneficij damnata, idem quoq; diuerſa affirmarunt; locũ præterea illa, ubi id eueniſſet, ſuo, quo id teſtatius fieret nomine, Mayebuch appellans Tertiũ non teſtiũ tantum dictis clarum, ſed & clara luce geſtum idem in hunc

modum

modum recenſet: *Rediens Nicolæa Langhernhard è moletrina Guermingenſi Aſſenũcuriam ante 8. Cal. Aug. ann. 1590. ac iter ſecundum ſepem ſilueſtrem aperto meridie faciens, aduertit in aruo finitimo chorũ in orbem ſaltãtium tũ virorũ, tũ mulierum: verum quod præter ſolitũ aliorum hominum morem auerſi, tergaq; oſtẽdentes id faciebant, attentius eos aſpiciẽs vidit præterea, qui caprinis, bubuliſq; pedibus deformes vna intermixti ſaltatorium illum orbem verſarent. Tum penè metu emortua, IESV ſalutare nomen (uti quibus ſiniſtri inauſpicatiq; aliquid imminet) inclamare cœpit, ac rogare ſuppliciter, vt ad ſuos modo ſalua incolumiſq; redire poſſet. Illicò euaneſcere omnes qui tripudiabant, præter vnum Petter Groſ-petter nomine; cui ocius in aerem ſublato elabi interea atq; excidere viſum eſt penicillum; quali furnarij conſueuerunt furni ſui arcam, priuſquam panem in eum condant, extergere. Inter hæc uehementiori quoq; illa correpta vento, vix anhelitum ducere, ac ſpiritum trahere: tum etiam domum reuerſa triduũ integrum ex valetudine decumbere. Cuius rei fama cum, ipſa eiuſq; propinquis ſpargente, iam vniuerſum pagum peragraſſet; Petter ille, ne videretur eius diſſimulatione tantum crimen agnoſcere ac fateri, primum quidem apud iudicem iniuriarum ferocius agere: ſed tandem veritus, ne, non ſuccedente lite, maius ipſe ſibi crearet periculum, eam conſulto deſeruit: quæ res multo etiam magis eius facti ſuſpicionem auxit, æſtimantibus multis mala mentis conſcientia illum eam, quam primum in animum adeò auidè reuocauerat, iniuriam muſſitare. Ergo iudex in eius vitam moreſque tanto diligentius inquirere, ac, cum certis indicijs rem non eſſe vanam comperiſſet, comprehendere: tum ad criminis non adeò inuitam confeſſionem adducere: tandem & alios, qui cum illi eius ſceleris ſocietas fuerat, coarguere, ac iam manifeſtos facere. Inter quos fuere Barbelia Ioannis Latomi vxor Duſæ 6. Calen. Februa. 1591. & Mayetta Laurentij Supermatoris item vxor Duſæ. 14. Calen. Mart. 1591. quæ diuerſa, totidem tamen verbis, illud de ſabbato à ſe auerſis vna cum intermedijs cornupedibus choro, proditum à conſcio Petter indicium verum eſſe agnouerunt. Acceſſit & earum confeſſioni tertius Ioan. Michael armentarius Duſæ Calend. Martij 1591. hoc etiam ad maiorem eius rei fidem addens; ſe interea, dùm hæc fierent, tibicinis functum officio, pedum quoddam fortè oblatum ori admouendo, ac micantes ei digitos, vti cùm ad numerum vera inſlantur tibiæ, adducendo. Ac cum Nicolæa illa (vti dictum eſt) IESVM tremebunda inuocaſſet, ſeque præterea crucis ſigno muniuiſſet, è quercus altiore ramo cui tum inſidebat præcipitem decidiſſe, demum turbine inuolutum, ac in pratum nomine VVeiller, in quo paſcentem gregem paullo ante reliquerat, deportatum fuiſſe. Eius rei grauiſſimum firmiſſimumque argumentum denique hoc fuit, quod locus, ubi ſic in orbem agitatæ fuerant choreæ illæ, poſtridie quemadmodum Nicolæa ante monuerat, apparuit circo impreſſus, qualem habent hippodromi, ubi in gyrum aguntur equi: Sed & interſtinctus vngularum caprinarum bubularumque recentibus veſtigijs. Quæ & perſtiterunt videri, dum aratro denuo proſciſſum ſubactumq; aruum illud bruma ſequente fuit. Teſtimonium dixere Nichel Klein, Deſiderius Vernex, & Gaſpar Sutor, & quotquot in rẽ præſentem maturè ducti, de ea poſt à iudice ſunt interrogati.* Nonne ſat manifeſtè probantur choreę, conuentus, trãslatio? An hic Dormitantij noſtri cunctorũ abnutini dicent hæc ſomnia tam varios, tam aptè, quaſi in vnam Catherinã annulos cõnexuiſſe? an illius Petters penicillum ẽt ſomnians eò delatum? ſomniaſſe Nicolæam, & ſomnij ſoporiferà ægrimonia triduo lectulo affixam? ſomniaſſe teſtes hos omnes ſolennia, & meræ vi imaginationis agro impreſſa veſtigia tam pertinaci impreſſione? greges ab Amphryſo Apollinem, aut à Gadib. Herculẽ Erythręas boues eo deduxiſſe, & choreas duxiſſe docilia armenta Lotharingico

Digitized by Google

gico in ſolo? pergent ſcrupuloſi (ſcilicet) Dubitantij vereri ne innocentes huiuſmodi, fateantur ſe commiſiſſe, quæ nunquã deliquerunt, ſed erroре opinionis putãt ſe deliquiſſe? Quæ hæc, & quam pertinax libido eſt, generis humani hoſtib. ſic patrocinandi? Verum de hoc lib. 5. vberius.

Non minus exploratum aliud Balduin. Ronſſeus *epiſt. Medic. 50.* quod ſuis temporibus in Hollandia acciderat, ita narrat. *Erat in pago Ooſtbrouck non procul à Traiecto mulier vidua; cui ſeruus conuixerat, ad obeunda, vt res poſtulabat, munia domeſtica. Is cum iam ſæpius, vt ſolent eſſe curioſuli ſerui, per tranſennam animaduertiſſet, heram nocte intempeſtà, ſtatim ac quieti ſe tradidiſſent domeſtici, quotidie in ſtabulum, ad certum præfixumque locum venire, atq; exporrectis manibus præſepi contiguum fœnile apprehendere. Admiratus tandem ille quidnam hoc negotij eſſet. ſtatuit & ipſe inſciâ hera idem ſemel experiri, atque eandem pertentare aleam. Igitur hera ex conſuetudine ad ſolita veniente, atque ſicuti videbatur digreſſa, ſubſequitur & ipſe, locum contemplatur, atque exemplo heræ fœnile complectitur: Ibi ille ex tempore in aera raptus defertur in oppidum VVyck, in abditum & ſubterraneum ſpecum, vbi cœtum maleficarum de maleficijs conferentem inter ſeſe, reperit. Hera cum ſuis inopinam famuli ſui præſentiam admirata, rogat, quo aſtu, aut qua tandem ratione momento temporis illuc appuliſſet. Reſpondit ille ordine, vt res tranſacta eſſet: Tum illa indignari primùm atque excandeſcere cœpit, verita ne nocturni, atque clandeſtini iſti conuentus hac ratione tandem eliminarentur: cum conſortibus igitur deliberandum cenſuit, quid in ambiguo hoc negotio faciendum ſuadeant. conuenit tandẽ inter eas, vt amicè exciperetur, ſilentium ſtipularentur, atque arcana hæc, quæ illi, præter meritum atque opinionem, videre contigiſſet, nulli communicaturum ſe, aut reuelaturum ſanctè deieraret. Ille interim quiduis non pollicetur, abblanditur, & vt mitius agant, ſimulat ſe omnibus votis hoc vnum expetere, vt cum illarum gratia liceat poſt hac ſortilegarum intereſſe collegio. Interim dum conſultatur, labitur hora, & iam abeundi tempus inſtat. In dubium iterum, inſtigante hera, iam vertitur, remittendusne domum ſit totius cœtus periculo, an bono publico, enecandus. Communi tandem omnium conſenſu mitior placuit ſententia, quæ iuramento adactum domum deferendum decerneret. Suſcipit eam prouinciam hera, atque fide data in humeros receptum domum delaturam pollicetur. Accinguntur operi, atque curo ocyus per aera feruntur. Sed ecce, emenſis iam bonam partem itineris, conſpicuum ſeſe dedit lacus arundineto obſitus. Ibi malefica illa anus occaſionem nacta; verita, ne iuuenis pœnitentia ductus, quod furialibus iſtis feriis (quemadmodum ſimulabat) initiatus eſſet, viſa tandem eliminaret, prouolans, à ſe diſiecit adoleſcentem; ſperans, vt ſuſpicio eſt, eundem partim caſus violentia enectum, partim lacus ipſius altitudine abſorptum iri. Verum, vt eſt Deus miſericors prorſus, non volens mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat; veſanæ illius menti metas conſtituit, neq; paſſus eſt iuuenem inſontem ſubmergi, ſed aliquanto æquiore conditione permiſit, vt in hunc vſque diem vita protraheretur; dum forte fortuna in arundinetum decidens, lethalem plagam ex caſu non accepit, violentia impetuque caſus per arundinetum quodammodò refractis. Interim miſer ille, qui ſolius linguæ miniſterio iã vtebatur, dũ illuceſceret, mille diſtorquebatur cruciatibus, ac ſuſpiria trahens, tãtiſper ingemiſcebat, dum prætereuntes inſolita lamentatione attoniti, facta indagine, compererunt, hominem prorſus elumbem, & cui vtraq; excidiſſet coxa. Rogãt vnde ſit, quomodo eò calamitatis deuenerit? narrat ille ordine ſingula, defertur tãdem curru Vltraiectum. Ibi nobilis vir Ioann. Culemburg. Vrb. Præt. rei nouitate quodammodo perculſus, admirabundus ſingula perquirit, atq; indagine facta faſcinatricem heram comprehendi iubet,*

vincu-

vinculiſq; conſtringi. Illa ſimul ac in manus præfecti veniſſet, nihil negare, ſingula fateri. &c. Hactenus ille. quid ad hęc queat impudens os vel VVjeri, vel Godelmanni, cũ ſuis oraculis Luthero & Melanchtone? dicentne atrabiliariam mulierculam hoc credidiſſe, & deceptam fuiſſe? quid? ipſe iuuenis, quomodo ſic lacer & elumbis? delumbaratne illum ſubito bilis atra? finxit fortaſſis. vnde igitur, & quomodo in arundinetum delatus, ſi non ex illo ſpecu, & vnde in ſpecum, ſi non ex domo? ſi loco non motus, quomodo perductus ex Ooſtbrouck in illud arundinetum? ſi ſponte iuit, vnde tam grauis & perpetua membrorum luxatio? atrabiliarij etiam qui illic iuuenẽ inuenere, qui Vltraiectum ad Prætorem detulere? ò impudẽtem pertinaciam; Conſidera potiùs (lector) in hac narratione. *Primò* nouum modum ſiue ſignum; fęnilis cõprehenſionem, abſq; vlla inunctione: *Secundo* ſolere dęmones certa ſibi loca deligere, ad cętus ſuos & conuenticula malefica. Nam anno quoque ſuperiore, Ioannes ille de Vaulx Stabuleti decollatus, fatebatur, ex præcipuis locis Generaliũ congregationum, eſſe vnum in ditione Vltraiectinà, & eò ſe nõ ſemel Stabuleto delatum. *Tertiò* nota, non ipſas modò maleficas ferri per aera, ſed & auxilio dæmonis alios humeris eò deferre poſſe. Denique ſtultiſſimum eſſe miſericordiæ crudeliſſimarum excetrarum ſe committere. Quanto tutiùs fuiſſet huic iuueni; Nomine Saluifico Ieſu, vel Crucis ſignaculo ſe munire & totum illum cætum, venti inſtar diſſoluere, ac diffugare? Manſiſſet eſto ſolus in ſpecu; labor dumtaxat itineris longioris pedibus exantlandus fuiſſet. Verùm poſſem multa huiuſmodi adijcere. nam ſimilia narrant multa exempla *Anan. d. libro quarto. Auctor Dæmonoman. lib. ſecundo cap. quarto Torquemada Dialo. 3. Binsfeldius d. operis memb. 1. cond. XII. Andr. Libauius in ſtrigiportio, Cumanus in Lucernà inquiſitor. & hic antiquior Ioan. Cæſarius libro decimo miraculor. c. primo & alij.*

Ex his exemplis deſumitur fortiſſima probatio. cùm iſti ex mera curioſitate inuncti, de loco in locum tam remotum re ipſa delati fuerint, manifeſtum fit, hęc non contingere nuda dũtaxat imaginatione & delirio muliercularum. immo, nunnunquam conuentu ſubito diſſoluto, repertæ menſæ & ſupellex argentea, & poſtea à dominis agnita, & confeſſæ vxores ſe illa ſecum ad conuentum detuliſſe. Deinde Sortiarij locos omnes, & cibos, & vicina omnia diligenter notant; arbores, ſepes, flumina, agros, domos diſcernunt, ſi laruati non ſint, conuiuas agnoſcunt; obuios quoque, quos in via habuerint, ſæpè ſalutant & alloquuntur, cernuntur non raro ab alijs viris catholicis, & mente ſanis ad conuentum euntes, vel à conuentu redeuntes: interdum ẽt viſæ & deprehenſæ nudæ, & ex turbine ſeu nube decidentes, aut vulneratæ & mutilatę membris, *de quo l. 5.* Item hac deportatione ſic ſæpè defatigantur, vt domum reuerſis per totũ triduũ ſit decumbendũ priuſquam pedib. poſſint conſiſtere, quod docet Remig. *d. l. 1. c. 24.* confitentur omnes vnanimiter eadẽ, nec in circũſtãtijs minutiſſimis diſcrepant. idem confirmant alij immunes ab eorũ crimine & errore. Fatẽtur rei in ipſo rogo, vbi nihil fictio profutura, & exhauſta iã ſunt tormẽta. De vanis autem & deluſorijs, tam perpetim nequit vna & cõſentiens omnium eſſe conteſtatio; tantaq;, inter locis, & temporibus, & ætate, ac ſtudijs diſiunctiſſimos, adeoq; multos, conſenſio. peculiaris enim cuiq; eſt animi actio, & alius ab alio diuerſum quid imaginatur, nec cerebri aut phantaſiæ omniũ eadem diſpoſitio; q̃ dæmoni ad huiuſmodi imagines neceſſaria foret, nec ẽt mendacij tanta poſſet eſſe conformitas. Hoc argumẽtum; meo iudicio; hominem nõ peruicacem, idoneum eſt conuincere.

Confirmatur hoc argumentum eò

quod (vt bene) Cumanus *ſupra.n.3.* ſomnia & phantaſię tales non ſunt in poteſtate hominis, vt ei accidant, vel iis careat ꝓ lubito: Sed ſtrigib. ſeriò conuerſis, & nolentibus amplius con uentui intereſſe, nihil amplius tale cō tingit, dumtaxat quia nolūt. quod eſt euidens indicium in ſomnis iſta non contingere. Præterea qui hæc aſſerūt ſomnia eſſe & ludibria, certe peccant contra reuerentiam Eccleſiæ matri debitam. Nam Eccleſia Catholica, nō punit crimina, niſi certa & manifeſta; nec habet pro hæreticis, niſi qui in hæreſi manifeſtè ſunt deprehenſi *ca. conſuluiſti 2. q. 5.* ſtriges autem iam à plurimis annis pro hæreticis habet, & iubet per inquiſitores puniri, & brachio ſæculari tradi, vt patet ex libris Sprengeri, Nideri, Iaquerij, Michaelis, & docet experiētia. Ergo vel Eccleſia errat, vel iſti Pyrrhonij errant: Eccleſiam in re ad fidem pertinente errare qui dicat, anathema maranatha ſit. Narrat idē Cumanus exēplum delationis veritatem declarans; quod licet, tentent increduli: *In Mendriſio* (inquit) *oppido Comenſi contigit, iam ferè annis quinquaginta elapſis, vt cū ibi quidā inquiſitor nomine Magiſter Bartholomeus de Homate, D. Laurentius de Concoretis Poteſtas, & Ioannes de Foſſato Notarius, contra has ſtriges procederent: vnà die ipſe Poteſtas, quadā curioſitate ductus, volēs experiri, an vere & corporaliter ſtrigiæ irent ad ludum, facta cō uentione, acceſſit quodam die Iouis ſerò cum notario ſuo & quodam alio, extra oppidum ad quendam locum, ſicut illi ſtrigia prædixerat: & dum ibi propè eſſent illi tres, viderunt ibi plures perſonas congregatas coram quodam (qui erat Diabolus in forma hirci) ad modum cuiuſdā magni Domini ſedente: & ecce ſubitò omnes illæ perſonæ ibidem congregatæ, iuſſu Diaboli, adeò illum officialem & omnes eius ſocios, Deo ob eorum curioſitatem permittente, baculis percuſſerunt, quod ex talibus percuſſionibus, ille officialis, & notarius, & tertius ille alius infra quindecim dies mortui ſunt:* hæc ille.

Non ergo ſuaſerim peruicacibus, ut ſe experimento committant, nec occinam illud vulgatum; Non credis, vade, & vide.

Nec eſt quod ingerant, dæmoni nullam eſſe cauſam, hæc non cum ſingulis potius agendi, quam talem con uentuum frequentiā inſtituendi. Multa hinc ille cōmoda percipit. Primò per hanc ſocietatē & plurimū conſortium vehementius in malitia fouentur, & indurantur. Secūdò hoc pacto, criminis participatione, ſingulorum peccata aggrauantur. Tertiò talib. illicibus, & varijs, quæ illic fiunt, inductionibus, plures facilius impedicāt. Quartò multitudo facit audaciores ad malum; tollit Dei hominumq; timorem, & mutua imitatione ad maiora facinora inflammat, ut ſolent carbones iuncti. Quintò voluptas nefaria maior videtur, quo plurib. innoteſcit. Sextò difficiliùs conuertunt, quò plurib. teſtib. ſe dęmoni addixerūt, & actuū frequētatione quaſi quodam habitu occalluerūt. ita prudenter ratiocinatur Spineus *q. de ſtrigib. c. 20.*

Breuiter ergo concludo, has tranſlationes; de quibus quæritur; poſſe modis quatuor contingere: primò ſola cogitatione, quod S.S. vocat transferri in ſpiritu; & talis illa viſio Ezechielis. *a Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me ſpiritus, inter terram & cælum. & adduxit me in Ieruſalem, in viſione Dei.* &c. Vltimum. n. verbum, modū prçcedētib. ponit verbis: ne putemus hanc ſimilē trāslationē illi Habacuc de qua Daniel. *b* Aliquando ſuis pedibus commeant ad conuentus, vt narrant Remigius & Binsfeldius. 3. à Dæmone reuera, ſecūdum corpus, & motum localē, transferuntur, vt docui. 4. aliquando poteſt contingere, vt ipſi ignorent corporaliter, an opinione duntaxat tranſlati fuerint, quod in diuino illo raptu accidit B. Paulo. Traditum inuenio, in quibuſdā P. Ioan. Maldonati dictatis, *de Dæmonibus*; quòd quādo volunt corporaliter trāsferri tum

a *c. 8. v. 3.*

b *c. 14. v. 35.*

Digitized by Google

tum ſe inungunt vnguento ex infantulis corpuſculi adipe: quando conuentibus per inſomnium dumtaxat intereſſe volunt; tum in ſiniſtrum cubare latus: quando verò malunt vigilantes, quæcumque in conuentu fiunt cernere, ut coram ſe geri; tum opera dæmonis ex ore vaporem quendam craſſum euomere, in quo geſtorum imagines, vt in ſpeculo intueantur. Et fortaſſis hoc Quæſitoribus inſinuare volebat famoſus ille Ioan. de Vaulx Stapulenſis, cum diceret; ſcire ſe diſcernere, num corporaliter, num verò per imaginationem conuentui interesſet.

Vnum reſtat ſoluendū, quod quoſdam ſcio torſiſſe aliquando. Etenim doctior philoſophus atque Theologus quærat, qui fieri queat, vt, cum angelus ſit incorporeus, queat rem corpoream loco mouere? Reſpondeo, nec opus eſſe ad hoc noua à Deo virtute adtributa, (vt cenſuit Guilh. Pariſ.) nec etiā diſtincta virtute ſeu potentia motiua (vt putauit Aureolus:) nec etiam poſſe Angelum ſola voluntate & intellectu illimitatè & infinitè, quodcunque volet corpus, & quādo velit, & quo velit, & quanta velit celeritate, loco mouere (hoc enim dānaſſe intelligendus eſt articulus Pariſienſis, & meritò quia hoc eſt virtutis infinitæ:) Sed reſpondeo; Angelū determinatam ſibiq; notam, ſuis viribus non maiorem molem, ea celeritate vel tractu, quem & agilitas Angeli, & rei motæ natura permittit, eò ſolo mouere & transferre poſſe, quod in aſſumpto corpore, ſecundum ſubſtantiam (malo enim hoc tenens ſequi) ſit præſens, ſicque præſens, ſola voluntate corpus illud impellat, & cadem voluntate, mediante illo corpore, aliud corpus contiguū moueat, vel deuehat *a*. ad eum fere modum quo ventus fortis plumā agit per aerem, & certo tandem loco illam deſtituit, & deſtituendo ſiſtit. Et ſic Angelus deferens prophetā Habacuc, dūtaxat tangebat capillos eius, neque tum capilli corpus ſuſtentabant, ſed virtus Angeli ipſius per voluntatis imperium toti corpori impenſa. Vnde ſi velit Angelus ſic moderari actiuitatem, ut celeritas deuectionis, nō ſuperet robur delati; fiet, ut ſit ſine defatigatione hominis iſta tranſuectio: ſi hoc nolit, haut dubiè mirè defatigetur homo neceſſe eſt, celeri illa per aerem delatione. Hinc intelligimus non eſſe certam differentiam illam Remigij *b*, quod Angelorum bonorum tranſuectiones quietæ & laboris expertes ſint hominibus, malorum verò plenæ laſſitudinis, formidinis, & moleſtiarum. etſi enim vt plurimum credam hoc verè contingere: fieri tamen poteſt, vt ſi dæmon velit, etiam citra laſſitudinem, & moleſtiā deferat, vt patet exemplis, quæ narrat Torquemada Dialo. 3. & ille Ioānes de Vaulx Stabulenſis hoc de ſuis tranſuectionibus teſtabatur. Illud certius, has dæmonum ſubuectiones ſemper periculi plenas & formidabiles eſſe.

a *Vide Ioſephum Angl. in 2. d. 8. q. 3.*

b *l. 1. dæmonolat. c. 27.*

QVÆSTIO XVII.

An poſſit dæmon quantitatem corporum ſic mutare, vt penetratio partium ſequatur, ſiue vnum corpus in duobus locis diſiunctis, vel duo corpora in vno & eodem loco penetratiuè collocare?

Breuiter cenſeo ad hæc omnia negatiuè reſpondendum, quia hæc omnia repugnant principijs phyſicis & ordini naturæ. Nam, vt de poſteriore prius agamus, nec ipſemet dæmon poteſt loca diſtantia ab inuicem, non occupato medio, ſimul implere, ex veriore ſententia & cōmuniore, minus ergo poterit ibi corpus vnū ſtatuere: ſed ſoli hoc Deo reſeruatū. Nec obſtant exēpla, quibus docetur multos alio loco αὐτοπροσώπως alijs apparuiſſe, quàm vbi reuera tunc erant, non dormientib. mō, ſed & vigilantibus *a*. Nā ſi a

a *Vide Petr. Tyraum li. 2. de ſpirit. apparit. c. 6. & 7.*

Sanctis

Sanctis hominibus & miraculosè apparitiones factæ, vt de Sanct. Nicolao, D. Agatho, & Diuo Benedicto legimus; tum illæ ab infinita DEI virtute profectæ ſunt: ſin autem ab angelis malis procuratæ, ad ſpeciem tantum viſæ, & præſtigioſæ cenſendæ. huc refero illud quod Origen. lib. 6. cont. Celſum tradit, Pythagoram eodem tempore in duabus vrbibus cōſpectum: & aliud de mulierculis cōmeſſatricibus in via D. Germani; & de Imperatoris filio pro Theodorum Monachum patri exhibito apud Zonaram *a*. Vide Pet. Tyræum d. lib. 2. cap. 8. cum ſeqq. Quod verò ex alijs refert Ananias lib. 4. de Natura Dæmo. non poſſe dæmonem duorum hominum ſimul occupare corpora; ſed poſſe tamen, cum in vnius corpore ſit per ſubſtantiam ſuam, vi ſua alium, vel magno diſtantem interuallo, de crimine aliquo tetare: hoc fateor me non intelligere. Nam nihil prohibet duos eſſe ſibi adeò propinquos, vt ſimul ſint quaſi unus adæquatus dęmonis locus quem ſubſtantia ſua occupet: nihil inquam prohibet hos ſimul a dæmone poſſideri. Si verò alter tam longè diſtet a poſſeſſo, ut ſpacium illud excedat ſphæram actiuitatis dæmonis; non credo poſſe dæmonem illum poſſidentem, huic alteri quidquam ſuggerere tentationis. vt enim nec quoduis corpus quantumuis diſtans loco mouere, ſic nec quorumuis animos, a quorum corporibus abſit, longiſſimè poteſt Diabolus tentare; ſed eos tantum, qui ſint adeò propinqui, vt in vno quaſi adæquato loco dæmonis cenſeantur. *Nonnulla huc pertinentia petit à Guilh. Pariſienſi. p. vlt. de vniuerſo. cap. 13.*

a *to. 3. in vita Baſilij Macedonis.*

Prior concluſ. pars, de mutatione quantitatis, probatur: quia ſanior philoſophorum pars, cum Ariſtotele & D. Thoma, partium corporaliumque dimenſionum penetrationem naturæ non permittit. ideò nequit dæmon ſic mutare corporis quantitatem, vt homo inſtar catti, vel muſtelæ per tenuem rimam in cubiculū irrepat; multo minus, vt per ianuas clauſas ingrediatur. docuit hoc bene Ioan. Beets Carmelita in prima præcepti expoſ. v. Lcap. 4. Quare quod de lamia in muſtelam conuerſa narrat *in Mileſia* nugator Madaurenſis, fictitium cenſendum. Mentitæ quoque fuerunt illæ Striges Lotharingicæ, quæ Nicolao Remigio *b* perſuaſerunt, ſolere dæmonem veteranis Lamijs poteſtatē reipſa dare, ut queant ædes penetrare, & per quaſuis anguſtias nullo negotio viam ſibi faciant, in mures, feles, locuſtas atque alia huiuſcemodi puſilla animantia contractæ, & deminutæ, intromiſſaſque denuo priori formæ reſtitui, ſi velint. Mentitus etiam ſimilia iactans Scaſius apud Niderium in lib. 5. Formicarij. hæc enim deliria ſunt omnia, & illuſoria. Sed ſolummodò dæmon præcedens, latenter aperit & claudit ianuas, vel feneſtras, corporis earum capaces, per quas eas intromittit, quę ſe putant formam huiuſmodi animantium induiſſe: quod prudentiores Italicæ ſagæ Grillando *c* fuerunt confeſſæ. Hanc autem oſtiorum apertionem & clauſuram adeò ſubtiliter dæmonem facere poſſe; vt dormientes in cubiculo non euigilent, non dubitabit, quiſquis meminerit ab Angelo factum *d*. Cum B. Petrum de carcere eduxit: vbi nihil neceſſe eſt dicere hanc ianuarum apertionem, vel cuſtodum ſomnum, miraculoſa fuiſſe. Si quis objiciat Diuum Chryſoſtomum hanc vim Angelis tribuere, cum ſcribit Habacuc ab Angelo demiſſum, & reductum ex lacu clauſo, & ſigillis integris permanentibus. hoc enim ait orat. *quæ eſt de incredulitate D. Thomæ*, inter orationes Patrum ſeorſim Romæ editas; πῶς ἠδυνήθη καταγαγεῖν ὁ ἄγγελος τὸν ἀμβακοὺμ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ πάλιν ἀναγαγεῖν, ἐπὶ τὰς ἐπικειμένας σφραγῖδας ἐῤῥωμένας καταλιπεῖν. *Reſpondeo* id factum, non Angeli, ſed diuina virtute. Præterea videtur D. Chryſoſt. prio-

b *l. 2. Dæmonolat. c. 4.*

c *l. 2. de ſortileg. q. 8.*

d *Actor. 12.*

priorem Danielis captiuitatẽ, *de qua cap.6.* cum poſteriore confundere, *de qua agitur Daniel.cap.14.* Modus verò quem ſtriges aliquando memorant, nempe Diabolum ipſos parietes aperire, & per quandam quaſi fiſſionem & diſruptionem ingreſſum illis præbere & egreſſum, poſt iterum partes coniunctas facere coaleſcere; ſcio, ijs qui penetrationem partium admittunt viſum iri probabilem: & huc referri queat quod Cordubæ famoſę illi Magdal. Cruciæ acciderat, vt, hiante ſubito pariete, a tranſeuntibus orans puellula conſpiceretur. Sed ego totũ hoc vel præſtigioſum puto, vel dumtaxat dæmonem maxima celeritate, quot ſufficiunt lapides eximere, & ſuſtinere alios ne ruant, & poſtea eadem celeritate atque dexteritatę, iterum eos in ſuum locum reponere exiſtimo: cumque hominum aſpectus hanc celeritatem tartarei latomi nequeat deprehendere; fieri, ut falſum formet iudicium de aperto per partium compreſſionem pariete.

Prorſus verò cum magiſtro ſuo Caluino impius eſt VVierus, cum nugatur, ita Chriſtum Dominum, poſt reſurrectionem clauſis ianuis ingreſſum ad diſcipulos: vbi meritò, cum grauiſſimis & ſanctiſſimis Patribus [a], Catholici ſcriptores, in hac corporis ſolidi penetratione, patentis miraculi rationem agnoſcunt. Pari modo Beza & ſimiles blaſphemant de Chriſti Domini Natiuitate illæſo clauſtro virginali, & reſurrectione clauſo monente ſepulcro. contendunt homines iſti animales, hæc aperta fuiſſe dũ penetrarer, & poſtmodũ iterum clauſa. quaſi non potuerit creatura ſuo creatori, vt ceteris in rebus in hac quoque obtemperare. ſed nimirum iſti cuncta conantur Chriſti Domini Diuinitati & omnipotentiæ detrahere, vt ad Turciſmum Paganiſmumque viam ſtruant.

[a] *D. Aug. tracta 121. in Ioan. Gregor. homil. 26. in Euang. D. Chryſoſt. in oratione.* εἰσῆλθεν θύρα τῆς ζωῆς διὰ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων θυρῶν *(quo quid apertius?)*

Cum ergo quantitatem ſic mutare non poſſit dęmon, adeoque illam comprimere, ut partes ſe penetrent; nequit etiam efficere, ut corpus quantum & coloratum, verè reddatur inuiſibile illis, coram quibus exiſtit, oculis eorum ſanis, & non præſtigiatis: quamuis fieri queat vt per accidens aliud illud non videant. Nam ſi corpus illud celeriter alio tranſfert, iã præſens illis non eſt hoc corpus; ſi verò ſpecies viſiuas, ne in oculos adſtantium commeent, per corporis alicuius interpoſitionem, vel per nimiam aeris agitationem impediat; vel corpus illud aliqua ſibi poſſibili ratione transformet: (hos enim modos inuenio ſolere ab illo vſurpari) corpus illud tunc quidem actu non videbitur; reuera tamen viſibile permanebit. Sic fraude dæmonum Domitiani oculis ſe ſubtraxit Apollonius apud Philoſtratum, ſic Gyges latebat fictitio illo tectus annulo apud Ciceronem, ſic de Perſei clypeo Græculi fabulantur.

Sic intelligendum quod Ioan. Saliſberien. ſcribit de quodam; *fuitque magorum peritiſsimus, vt quaſcunq; res vellet, inuiſibiles faceret, alias verò videbatur in alias ſpecies transformare.* l.1. de nugis curialium c.9. item quòd Necromanticus ille Guil. Iuliac. perſuaſerat apud Meierum lib. 10. ſic quod de Cleomede Aſtypelenſi referebat Celſus, arcã ingreſſum, & intus operculum eius retinentem, non eſſe repertum in ea, ſed creditum euolaſſe. *lege Orige. lib. 3. contra Celſum.* Quod verò ſcribunt nonnulli eum qui gemmam geſtet Heliotropiam inuiſibilẽ fieri: non credo. nam, vt benè ait Guilh. Pariſ. [b] deberet lapis ille poſſe colorem omnem tollere, vel alios planè ſic inducere obiecto, vt non poſſit agnoſci. Tantam verò vim illi gemmæ ineſſe, nondum vel experientia vel teſtis fide digni auctoritas docuit.

[b] *d. p. vl. c. 22*

Denique ex his decidi poſſunt, & detegi illuſiones illæ dæmonum, quãdo membrorum aliquorum ſpeciem, vel immenſam facit apparere, vel nullam, vt ſublata videantur. vt ſunt

quæ

Digitized by Google

quæ narrantur in Malleis maleſ. de ijs qui virilia ſibi ablata putabant, apud Sprenge. p.2.q.1.c.7. & quod legitur ridiculum in tom.2. tracta. de crudel. dæm. adhib. fol.429. Nec puto dæmonem poſſe hominis parui oſſa ſic extendere, vt Giganteæ fiat magnitudinis: ideo quod Indi Cichorani certis id ſe herbis poſſe iactabant, iure optimo Petrus Chieza fabulis annumerat *p.2. Hiſt. Peru. c.42.*

QVÆSTIO XVIII.

An corpora ex vna in aliam ſpeciem Magi queant transformare?

NOn ago de fabuloſis Metamorphoſib. Ouidij, Parthenij & aliorum: nec de naturalibus imperfectorum animalium commutationibus, de quibus Ariſtoteles *a* & Plin. *b* Sed de magicis, quæ virtute dæmonum fiunt perfectæ ſpeciei in aliam formam perfectę quoq; ſpeciei transformationibus. Et licet Ouidius & Propert. hoc præter alios ſenſerint, quorum hic;

a *lib.5. Hiſt. anim. c.19.*
b *lib.11. Natur. Hiſtor. c.22.*

Audax cantata leges imponere luna,
Et ſua nocturno fallere terga lupo.
Ille autem:
Hanc ego nocturnas viuam volitare per vmbras
Suſpicior, & pluma corpus anile tegi.

Similia de Siculo Liodoro Catanēſes opinabantur, vt li. ſuperiore oſtēſum: de Simone Mago, narrantur in Itinerario D. Petri: de quodam ex Sarisburienſi dictum c. ſuperiore: de Badudo Rege Anglorum annales referunt, & ijdem narrant Ambroſij Merlini incantamentis Vterium Regē in Gorloidis Cornubiæ ducis ſpeciem transformatum, vt Igernę vxoris eius amplexu potiretur, & ex tam nefario concubitu Arturum & Annam genitos: *lege Galfridum, & Virunnium.* Quin etiam in nouum orbem hæc opinio ſe penetrauit. Nam Nicaraguani credebant ſtriges poſſe ſe in cattos, ſimias, porcos immutare: & Quatrutemallani opinabantur famoſam illam maleficam Auguſtinam, in bouis forma graſſatam; quando Beatrix dela Cuua ingenti diluuio & terræ motu interijt. *narrat Chieza hiſt. Peru. p.2. c.205. & 210.*

Et licet olim, quid, cum communi Theologorum Schola, de huiuſmodi Lycanthropis, & ſimilibus ſentiam, publicè profeſſus fuerim *c*; ſcilicet *omnes illuſorias, & deceptrices eſſe, & cum naturà pugnare, hãc hominis in belluam degenerationem: idem nunc iterũ mihi cenſui hoc loco, vbi diſputationis ordo hoc exigit, affirmandum.* Addo, contrarium aſſerenti anathematis imminere pœnam, ex *c. Epiſcopi. 26. q.5.* quæ ſententia auctoritate D. Aug. fulcitur *d*. idem ratio perſuadet. Nequit enim anima humana informare corpus belluinum, vt nec anima leonis corpus equinum, vel anima equi corpus humanum: quia quælibet forma ſubſtantialis, vt ſuum eſſe tribuat informando, requirit peculiares ſibique conuenientes diſpoſitiones, & organizationem corporis propriam. ideo anima definitur actus organici corporis. Vnde fit, vt nec ferina anima humanum corpus, nec humana ferinum queat informare, vt dixi. Non poterit itaque anima hominis in ferinum corpus migrare illud informatura. Multo minus poterit ſimul cum corpore anima immutari, quod videtur Horat. *in Epod.* putaſſe, quando agit de ſocijs Vlyſſis a Circe reſtitutis;

c *Com. in Seneca Agamemn. v.690.*
d *lib.18. de ciui. Dei c.18 & de ſpiritu. & lit. c.28. ſ. ipſe auctor. & mentitur Danaus Dialo. de ſortiar. c.3 contrariũ D. Auguſt. aſcribens.*

Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Vlyſſei,
Volente Circe, membra: tunc mens, & ſonus
Relapſus, atque notus in vultus honor.

Imò verò humanam mentem, hoc eſt animæ humanæ partem præcipuã, non amiſerant. immortalis eſt anima, nec a dæmone corrumpi poteſt, vel vulnerari. Semper ergo illuſio

hic

hic interuenit illorum, qui ſe transfiguratos putant; ſæpe illorum etiam, qui videre ſe putant, quod non vidēt. Prudenti & nolenti decipi diſtinguenda eſt ipſa transformatio ab effectib. eam concomitantibus, quod ſi Spondan. feciſſet, nō tam multa Commen. Homericis hac de re vanè & iuueniliter effutiuiſſet. Sit concl. *Ipſa quidē transformatio deluſoria eſt, multi tamen concomitantes effectus ſunt veriſsimi.* V. G. Strages hominibus vel pecorib. illatæ per dæmonem in corpore aereo aut lupino, ſiue per homines lupina tectos effigie (quod poſtea declarabitur) vel per ea non tectos, ſed humana ſpecie graſſantes, & efferatos. poteſt enim fieri, vt ex humorum vitio & atrę bilis exceſſu affectus quidam lupini, & odium in greges atque homines, deſideriumque eos inuadendi, & lacerandi, vorandique, mentem occupēt. Vnde & medici λυκάωνια ſeu λυκανθρωπίαν inter morbos numerāt, quam Arabes *Chatrab*, Latini *melancholiam*, vel *inſaniam lupinam* nominant *a*, ex ſimili vitio nonnulli ſe canes, leones vel alias beſtias putāt *b*. Qui huiuſmodi ſolo morbo laborāt, hi Magi nō ſunt; & licet ipſi ſe lupos putent, lupinamque ſæuitiam imitentur, alijs tamen, vt ſunt, homines videntur: talis ſibi, non cæteris videbatur pater Præſtantij apud D. Auguſtinnm *c*; & alius quidam apud Thomā Brabantinum ſiue Cantipratenſem *d*, & agricola ille Patauinus apud Fincelium. *lib. 2. de miracul.* & alius Boruſſus apud Sabinum *commen. in 7. Metamorphoſ.* & ille Pomponatij apud Euuichium *lib. de nat. ſagar.*

a *vide Paul. Ægynetā lib. 3. c. 56. & Aetium li. 6. c. x. & Codrōchiū li. 3. de morbis veneſ. c. 7.*
b *Auicen. li. 3. fen. 5. tract. 4. c. 29.*
c *Aug. li. 18. de ciu. Dei c. 8*
d *Cantipra. in lib. Apum.*

Sed quando alijs quoq; lupi, canes, vel catthi, vel aliæ beſtiæ videntur, vt mulier apud Palladium *in vita Macarij Alex.* videbatur equa; item Neurij apud Herodotum & Melam: & hodie ex vulgi opinione quotānis quidam Hibernici, apud Camdenum *in altera parte Hiberniæ*, hoc magicū eſt, & à ſolo morbo nequit proficiſci. Verum ſolet diabolus tunc diuerſimodè decipere. nam ſolet aliquando aliud corpus ſubſtituere, & illis abſentibus, & alicubi in loco abdito ſoporatis, ipſe aſſumpto lupi corpore, vel ex aere formato, & ſibi circundato iſta gerit; quæ putant homines ab illo miſero abſente, & dormiente patrata, quod ſtratagema à Sancto quodam viro cunctis manifeſtatum, narrat Guilh. Pariſienſ. *d. p. vlt. c. 13.* Aliquando vero hominibus ipſis ferarū exuuias huiuſmodi veras aptiſſimè circumdat: quod fit quando illis dat lupinam pellem in trunco quopiam cauæ arboris occulendam; vt ex quorundam confeſſionibus conſtat. Aliquando denique ex pacto Magis aeream circumdat effigiem belluæ, & eius membra membris quoad patitur ſimilitudo circumponens, caput capiti, os ori, ventrem ventri, pedem pedi, brachia brachijs accommodat. hoc ſolet contingere, quando ad hoc iuunctionib. certis (vt Dolani illi Lycanthropi, de quibus Acta iudiciaria ſunt edita) vel ſolis verbis conceptis vtūtur, vt ille apud Ducem Ruſciæ à canibus laceratus, & in Bulgaria quidam Baianus, de quo Sigisbertus in Chron. & tunc, vt & præcedenti caſu, relinquunt veſtigia lupi terræ impreſſa. Hoc autem vltimo caſu nihil mirum eſt, ſi poſtmodum verè inueniantur ſaucij illis membris humanis quæ in ferino corpore ictum exceperant. Nam leuiter ceſſit circumiectus aer, & vulnus vero corpori inhæſit. Verū quando verum corpus abfuit, tunc diabolus in abſentium corpore eam partem conſauciat, quam ſcit in ferino corpore ſauciatam fuiſſe. Bartol. Spineus *q. de ſtrigib. c. 19.* ſui temporis hiſtoria id oſtendit; *Huius etiam* (inquit) *apparentis conuerſionis ſtrigum in cattos, teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit hoc anno: ſtrigē quandam ante tres menſes ei impoſuiſſe, ne prohiberet venire circa puerum (à ſe fortè ſtrigatum) quem curandum aſſumpſeras, ſi quas blādientes*

Digitized by Google

tes & alludentes videret cattos. Eadem igitur die dum diſceſsiſſet illa, viderunt poſt horam ipſe & vxor ſua cattum magnam, & hactenus ab eis inuiſam, quæ ad puerum accedebat concito gradu. Quam cum ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremò contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt; clauſoq. oſtio vir ille grauiſsime cattum hinc inde fugientem diutius haſta percuſsit, & demum ex alta feneſtra ſe iactare compulit, vt toto colliſa videretur corpore cattus. Ex tunc autem ſtrix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit: quo factum eſt, vt lenis, quam prius habebant, ſuſpicio, quod ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigiatus grauiſsimè laborabat, ipſa ſtrigaſſet, in vehementem tranſiit, immo & violentam. Etenim percuſsiones & plagæ, quæ in catto inflixæ ſunt, in illa vetula ſunt inuentæ quoad membrorum correſpondentiam. Vix quinquennium effluxit, cum in pago quodam occiduæ Flandriæ, vbi faſcinaria peſtis mirè gliſcit, haud procul a Dixmuda, pene ad Iperlee & Iſaræ confluentem ſito, contigit, quod ab homine religioſo, fide digno, qui tũ illic in vicinia, auditione accepi. Ruſticus quidam vna cum filio adoleſcente in ſympoſio potitans, limis obſeruabat copam menſuras cereuiſiæ, quam propinabat (vt ſolent) biſurca notantem creta. diſſimulat nihilominus interea, dum compotatio ſoluitur: tum hoſpitam vocat, ut calculũ expenſi ſubducat. petit iſta quantum creta notarat: negat ille, & multis vltrò citroque iactis, pecuniam in menſam proijcit, quam ſciebat ſufficere, & diſcedit. Stomachabunda hæc, tu vero (inquit) non hinc hodie poteris domum, vel non ego quæ ſum. abit contemnens mulierculæ minas. Vbi peruenit ad fluuiolum in quo ſcapham reliquerat, nequit vna cum filio admodum valido ſumma ope eam a ripa contis depellere, diceres clauis affixam vuido in ſolo. Fors duo treſve milites illac iter habebant: compellat, & Contubernales (clamat) boni, venite ſuppetias, vt hunc lintrem de ripa deducamus: merces operæ futura, largum a me bibale. Parent & ingreſſi quantum poſſunt protrudunt. diu fruſtra fuere. Anhelus unus, & ſudans; quin ſarcinas & onera hæc efferimus, fortè vacuam commodius deducemus. Fit: & ecce mercibus expoſitis, vident in ſentina ingentem luridum buffonem, ſcintillantibus oculis eos intuentem. Non tulit vnus militum, ſed gladij cuſpide perforatum ad guttur tumidatum in aquam eiecit. ille quaſi exanimis in tergum prouoluitur ventre reſupinato: vulnera natitanti imponunt ceteri alia, & repentè nauis ſoluitur. Lætus ruſticus auxiliatores ad idẽ vnde receſſerat hoſpitium reducit: potum petit: præbet ancilla. Quærit ille, vbi hoſpita? audit peſſimè habere, & animam in lecto agere. Quid, inquam, inepta, ebrium me putas? vix media pars horæ elapſa, cum ego illã iſthic ſanam & malam, qualis tu reliqui? Eo, & viſam quid hoc rei? intrat in thalamum, inuenit collum & ventrẽ vulneribus confoſſam, laceramque expiraſſe. Vnde hæc, exclamat, vulnera? Neſcire ſe profitetur ancilla, nec domo illam, quod ſciat, pedem extuliſſe. Itur ad magiſtratum: vulnera caſim punctimque illata inueniuntur ijſdem in locis, quibus buffonem, qui nuſquam comparebat, milites diſtinxerant. Nec diſſimile aliud, quod de municipe Mechlinienſi narrabitur *lib. 5 ſect. 3. verſ. ad torturã ſufficient, de indicio 8. ad nominationem accedente.*

Annus decimus agitur, cum Bedburgi (oppidulum eſt Vbiorum) ſupplicio affectus fuit, quidam Stumfius Petrus; eo quòd cum dæmone ſuccuba plus quatuor luſtris conſueſſet; ab hac donatus fuit lata quadam Zona, qua cum cingebatur, & ſibi & alijs in lupum verti videbatur. Hoc ſcemate ter quinque pueros iugularat,

corum-

Digitized by Google

eorumque comederat cerebellum; duas nurus ſuas deuorare conatus fuerat: propriam filiam, & commatrem ſuam, vxorum habuerat loco. conſtant hæc omnia actis iudiciarijs, & iconibus in æs inciſis, palamque venalibus. Qui plura volet de his transformationibus exẽplis illuſtrata (quę tamen ex ijs, quæ tam breuiter dixi, decidi poterunt omnia) legat Spondanum in Homeri Odyſ. lib. 10. Binsfeldium de Confeſſion. malefic. conclu. 3. Remig. lib. 2. dæmonolat. c. 5. Ioan. Ananiam lib. 4. de natur. dæmo. fol. 180. Condronchum d. c. 7. & Pet. Thyræum. qui ceteris plura & aptiore ordine in Theſes digeſſit lib. 2. de apparit. ſpirituum a c. 15. vſque ad c. 24. &, qui ex illo Dialogum ſuũ congeſſit Fr. Claudius Prior lib. de Lycanthropia.

Qui volunt veram introducere Metamorphoſim (vt Spondanus, Bodinus, Peucerus, Phil. Camerar. & pauci alij) vnicum adferunt argumẽtum ex ſacris litteris, dignum ſolutione, de Nabuchodonoſor in bouem, & Lothi vxore in ſalis ſtatuam mutata *a*. Sed cum utrumque diuina ſit factum virtute, non poſſunt hæc pro dæmoniacis conuerſionibus momentum habere. De Nabuchodonoſor quoque plerique Patres negant formam bouis ſiue bouini corporis effigiem induiſſe; ſed duntaxat volunt, ſic mente abalienatum fuiſſe, vt ſe bouem crederet *b*. Prętermiſſa longiore diſputatione, mihi videtur contextui S. S. & ſententiæ D. Grego. lib. 5. Moral. cap. 8. & rationi, magis conſentanea explicatio volentium *c* affectionem Regij corporis in beſtiæ temperamentum commutatam, figuram etiam humanam aliqua ex parte in ferinam degeneraſſe, ſenſuque internos ſimiles accepiſſe brutorum internis ſenſibus: vnde factũ, vt & pecudum more quadrupes incederet, & feno veſceretur, & homines fugeret, & ſub dio degeret. Diuina verò virtus fecit vt, ſub tali temperamento & habitudine corporis, humana & rationalis anima perſeueraret.

a *Dan. 4 v. 30. & v. 33. Gen. 19.*

b *fuſè hoc differunt Mich. Medina li. 2. de recta in Deum fide c. 7. & Bened. Pererius lib. 5. in Daniel.*

c *Sic Molin. 2. p. q. 111.*

Vltimò poſſet obijci, quod Herodotus ſcripſit, Platanum aliquando in oleam vertiſſe, & alij apud Carnos cadauera humana per dæmonem in ſalis ſtatuas fuiſſe mutata. *Reſp.* Si locuti de proxima & immediata mutatione, illuſorium id fuit & præſtigioſum: ſi verò locuti de conuerſione mediata, ſiue per varias commutationes corruptionis, & generationis materiæ ſecundæ, nihil prohibet ambo iſta naturaliter contingere poſſe, introductis in materiam aptis ad has vltimas formas diſpoſitionibus. Quod autem legimus apud Metaphraſtem a S. Spiridione, ſerpentem in aurum mutatum, vt eo auarus ille & immiſericos diues deciperetur: & poſtea rurſus ex auro Serpentem factum; vera hæc mutatio fuit, quia miraculoſa, & a Deo, qui poteſt. Neque hæc mutatio fortaſſis dæmoni, ſucceſſiuè tamen, foret impoſſibilis. quia ſerpens inſectum eſt, & proxima auri ac ſerpentis materia eadem, nempe terra.

N. lib. de Prodig. an. 1349.

QVÆSTIO XIX.

An Magi queant facere beſtias loqui, & an intelligant voces beſtiarum?

DIuina aliquã virtute fieri, vt quib. loquẽdi vis naturalis ineſt nulla, ea tamen loquantur, non eſt dubitandum; ſacra Scriptura id atteſtante de aſina Balaam, *Num. 22*. quod quo pacto Deus efficiat, ipſe nouit. qui enim locutionis omnis eſt fabricator, ille vt, quæ nota ſunt organa ſermonis articulati formauit, poteſt, & alia, quę lubebit, inſtrumenta ad hoc deligere. Attamen ut plurimum exiſtimo uti opera angelorum, qui per res illas inanimas, vel per bruta loquantur; hoc tamen diſcrimine: per illa,

qui-

quibus apta ſunt organa & viuentia ad hoc inſtrumenta, ut per picas, coruos, pſittacos & huiuſmodi, in ipſiſmet corporibus loquela formata, & tunc hæc locutio eſt vitalis actio ipſius animalis, non tamen eſt intellectualis eius actio, ſed eſt actio intellectualis reſpectu angeli: per illa verò, quæ viuentia quidem ſunt, ſed organa non habent apta ad loquēdum, vt ſunt aſini, bouesque, putarim id facere eò quod ipſemet angelus in eis, vel potius iuxta ea, ſermone in aere formato loquitur, idemque dicendū de inſenſibilibus, vt igne, aere, aqua, terra, cadaueribus mortuis, capitibus reſectis, ſtatuis, & arboribus: & tunc quando vox tantum formatur iuxta corpora illa, locutio nullo modo tribuenda eſt alteri, quam angelo, vt formanti & edenti; aeri, vt medio ac inſtrumento; nulli, vt vitalis actio: ſi formetur intra corpus illud ſenſile ineptum, vel etiam intra inſenſile; illi tribui poteſt, vt organo. His poſitis facile erit ferre iudicium de ſequentibus miraculoſis locutionibus ſacræ hiſtoriæ: vt de aſina Balaam, de qua conſulendus ibi Caietanus in Commen. de angelo in rubo alloquēte Moyſem & Eſdram *a*. de Spiridionis filia Irene mortua depoſiti locum indicante *b*; & quodam interfecto Macarij iuſſu homicidam indicante *c*; & de colloquio caluariæ, & alterius Macarij, de varijs ſedibus damnatorum *d*; & de venerabilibus Africæ confeſſoribus qui perſecutione Vandalica radicitus abſciſſis linguis adhuc clarè loquebantur: qđ etiam Iuſtiniani Imp. auctoritate fuit confirmatum, vt eius temporis hiſtorijs teſtatiſſimum *e*: & de Anglo Sacerdote ſimile refert Polydorus *l. 13 Hiſtor. Angl.* in his continuum miraculum fuit ſupplente Deo vicem partiū defectarum in genere cauſæ efficientis. Vnum addam ex Antonio Bonfinio *f*; *Anno circiter 3. poſt cladem ad Nicopolim Sigiſmundo Imp. à Turcis acceptam; cum multi in eum campum deſcenderent, emiſſam inter oſſa ſubinde vocem audierunt, IESV CHRISTI SALVATORIS, ET MARIÆ VIRGINIS nomina intonantem; loquaxque inter cadauera caput inuentum, quod vbi homines ſibi adeſſe nouit; Quid tam*, inquit, *ſtupidi hic ſtatis viri? Chriſtianus ego ſum, inexpiatus inconfeſſus in hoc bello occubui. MARIA mater me æterni ſupplicij reum eſſe non patitur. hic me adhuc lingua compotem ſeruauit, ut delicta fateri, & animum ſacris Apoſtolicis luſtrare queam: proinde ſacerdotem, qui confeſſionem exaudiat, & me expiatum reddat, accerſite quæſo. Rogatus cur tantum à Virgine beneficium promeruiſſet, reſpondit, ſibi peculiarem in eam fuiſſe in vita deuotionem, & ſeptena eius feſta quotannis reuerendiſsimè celebraſſe, religioſiſque ieiunijs pane duntaxat, & aqua decertaſſe. Quare accerſito è pago proximo Sacerdote confeſsionem ritè trāſegit: & impetrata erratorum omnium remiſsione, acceptaq; nouiſsima luſtratione, repente conticuit perpetuoq́; quieuit.* Hæc ille. legant, & reſipiſcant Nouatores ad tam illuſtre miraculum: quod & Deiparæ deuotionem, & ieiunia, & feſtorum cultum, & confeſſionis ſacramentum commendat. Non abſimilem narrationem inuenies apud Thom. de Cantiprato *lib. 2. de bonis vniuerſal. c. 29. partic. 58.*

Simia Dei diabolus, conatus multa ſimilia, ſed pſeudomiracula, interdum Deo permittente, ad diuinam vindictam atque iuſtitiam manifeſtādam: vt cum homicidam caput præſciſſum indicauit Cercydam, teſte Ariſtotele *g*; & Orphei caput prędixit Cyro Perſarum Regi, eum quoque a muliere necandum *h*. Aliquādo ipſe oracula neſcio quæ confingit, vt quæ narrat Phlegon Trallianus *i* ex Herone, in hanc ſententiā; *Policritus poſt Locridem vxorem ductā, & poſtquam tres noctes cum ea dormiuiſſet, tertio die vita functus eā reliquit grauidam; quæ monſtrum ex duplici ſexu peperit, quod cum in mediam concionē*

populi

Hunger. Decad. 3.

a *Exo. 3. a. 2. 4. Eſdr. 14. in prin.*
b *Ruff. lib. 1 hiſt. Eccleſ. c. 5. Socrates li. 1. c. 12.*
c *Fulgo. li. 1. Exempl. ca. 6.*
d *Marulus lib. 6. c. 14.*
e *l. 1. C. de offic. praef. Afri. Procopius li. de bello Vandali. Æneas Gazeus de immorta. anima.*
f *lib. 3. hiſto.*
g *lib. 3. de partibus animal. c. 10.*
h *Philoſtra. in imagin.*
i *lib. de mirabilib.*

populi ductum fuiſſet ad conſultandum: quid id præſagiret, quidve de eo faciendum eſſet: comparuit in medio populi ſpectrum Polycritus, & futuram Ætolis, & Locrenſibus prædixit cladem, & impotente ad reſiſtendum populo, filium ſuũ monſtroſum dempto capite deuorauit & enaruit: mox & caput eandem cladem elocutum eſt. Addit idem Trallianus ex Antiſthene philoſopho Peripatetic *Quo tempore Acilius Glabrio conſul vicit Antiochum regem Aſiæ, deterritos Romanos oraculis ne amplius inuaderent Aſiam, & Publij ducis Romanorum caput relictum à lupo, qui corpus deuorauerat, vt ipſe prædixerat, furore diuino, vt putatur percitus, ceciniſſe longo ſermone aduenturam cladem Romanis.*

Præſtigioſæ planè fuere locutiones, quædam apud Gentiles, & arte dæmonis ſimulatæ, ad lucrum Sacerdotum Gentilium; qui non rarò Magi & Pythonici; vt *a* geminæ columbæ Dodones loquaces, item quercus Dodonea *b*, Argus carina *c*, equus Achillis *d*, & vlmus Gymnoſophiſtarum quæ Apollonium ſalutauit *e*, & Cauſus flumen quod dixit Salue Pythagora *f* (quem fuiſſe Poſſeſſorem librorum Zoroaſtris Magi docet Clemens Stromateus) & canis Simonis Magi apud Clementem in Itinerario & Glycã in Annalib. qui & alios & D.Petrum fuit allocutus: idem ſagæ cuidam Franciſcæ Senenſi adſcribit Grillandus ſæpè nobis laudatus, *q.7.* Theotecnus Magus Antiochiæ, ſub Maximino, ſimulachrum Iouis vi magica fecit oracula fundere, quibus ciues in odium Chriſtianorum excitabat, & Imperatoriam perſecutionem acuebat *g*. Lege D.Cyrill. Alexan. *lib. 3. contra Iulian.* pleraque ſuperius dicta recenſentem.

a *Sophocl. in Trachin.*
b *Lucian. in Micyllo.*
c *Apollon. 4. Argonaut.*
d *Homerus Iliad 19.*
e *Philoſtr. in Apollon.*
f *Porphyr. in vita Pythag.*
g *Euſeb. li. 9 hiſtor. Eccleſ.*

Ceterũ vt ſciant animalia, vel intelligant, quæ loquuntur, hoc nullus Angelus eis poteſt tribuere: poſſet tamen, etiam dæmon, efficere, vt animalia ſuis temporibus & locis aptiſſimè quædam dicerent, accommodata perſonis, & rebus, de quibus agetur: ſed tamen licet dæmon illa ex inſtituto faceret, animalia tamen dũtaxat facerent caſu & fortuito, quib. ignaris & idiotis ſpeciem quandã ſollertiæ, & intellectionis præberent: ſicut ēt Magi faciunt. interdum, ut animalia miras quaſdã geſticulationes, & motiones edant, quæ ſine vſu rationis, & prudẽtia iudicant imperiti fieri non potuiſſe. talia ſunt quæ de ſerpẽte Epidaurio Valerius, de leone Apollonij Philoſtratus, de aſino Cayri narrat Bellonus *h*. Longè facilius poteſt Magus, per dæmonem, efficere, vitiatis organis corporeis, vt homo latrare, vlulare, crocitare, rudere audiatur, conans loqui: videmus .n. artificio id nonnullos feliciter conſequi, & legimus *i anno 1546. Margaritam Eslingenſem, ex ventris doloribus ita intumuiſſe, vt ventris moles totam faciem obtegeret, ac in circumferentia decem palmos excedere videretur. Audiebantur à circumſtantibus lectum, gallorũ cantus, gallinarum coccyzationes, anſerũ ſtrepitus, latratus canum, balatus ouiũ, porcorum grunnitus, boum mugitus, hinnitus equorum. Eduxit mira magnitudinis vermes atq; ſerpentes ex latere circiter 150. quo miraculo fidem faceret; cum tamen nil niſi præſtigia dæmonum, à matre puella lucri cauſa conficta, forent.* In prægnantium uteris aliquando clamores infantium exaudiri; ſed id fieri naturaliter, multis exemplis productis, & addita phyſica ratione probauit accuratè integro opere Andr. Libauius *tom. 2. ſingula.* Sed ea ratio in hac Margareta locum non habet vllum.

h *Val. Max. lib. 1. c. 8. Philoſtrat. lib. 5. Bellon. in Obſeruat.*
i *N. lib. de Prodig.*

Sed an voces beſtiarũ Magi intelligant? Porphy. *K* ſcribit ſua ætate de Apollonio Tyanæo dici ſolitũ, illũ cũ audiſſet hirundinẽ cũ multis vociferantẽ, ſodalib. ſuis quos ſecũ habebat expoſuiſſe, indicare eã ceteris, aſellũ onuſtũ frumento ante vrbẽ cecidiſſe, frumentumq; humi fuſum eſſe. veriſimilius eſt, quod Eunapius hoc paſſeri tribuit: hirundo .n. frumento non veſcitur. Volebat autem Apollonius hoc facto fingere ſe garritus auium

K *lib. 3. περὶ ἀποχῆς &c.*

Digitized by Google

intelligere, quod veteres de Tireſia, & Melampo fuerant fabulati. Sed hæc ſunt incredibilia. cum enim beſtiæ ratione careant, nequeunt diſcurſu vti, qui ad ſermonem ex inſtituto proferendum, qui ſit rerum, vel geſtorum ſignificatiuus, eſt neceſſarius. fateor affectus corporis, & appetitum poſſe vocibus ſuis indicare, & horũ notitiam poſſe diuturna obſeruatione ab hominibus deprehendi: & poſſet dæmon, qui hæc habet perſpectiſſima, magos ea docere: quod an velit facere, aut vnquam fecerit, neſcio: non eſt incredibile feciſſe.

An autem ſe inuicem intelligant beſtiæ eiuſdem ſaltem ſpeciei, quæritur? quoad affectus illos corporis, & motiones appetitus belluini, affirmatiuam docet quotidiana experientia: quoad cetera quoq; cenſuit, & probare conatus Porphyrius, aues ſcientiã habere vocis cantuſque ſui generis auium, ac quod ipſis accommodatum ſit id poſſe alijs oſtendere. idem Plato cenſuit, & Oppianus agens de elephantis. quod arbitrantur, quia ſi elephas in cænum ceciderit, & clamauerit, ſocius id cernens abit, & redit adducens gregem elephantorũ, ut opera communi ſeruent immerſum. exẽplo etiam Scorpij Libyci, qui cum ſolus hominem ferire non valuit, reuertitur cum pluribus alijs, & ſimul hominem aggreditur annexis ſibi annulatim ſocijs. exemplo deniq; piſcis, qui confractum laqueum euaſit, & alijs periculum indicat, vnde fit ut eo die generis huius nulli piſces compareant. Vide Pet. Greg. *lib. 15. de repub. c. 5.* hæc ipſa memorantem, prudenterq; monentem, intelligentiam veram, & diſcurſum animantibus deeſſe. Addo nec eum à dæmone illis tribui poſſe. quia rationalem eis animam nequit largiri, cuius creatio ſoli Deo reſeruatur: & requirit illa corporis organa ſibi accommoda. de quo ſeq. quæſtione.

QVÆSTIO XX.

An intelligentiam diſcurſiuam poſſit dæmon brutis largiri?

INde hæc quæſtio dependet, *an bruta aliqua ratione ſint prædita.* nam ſi ſunt, facile præſtabit dæmon vt ſublatis impedimentis, diſcurrant, & ſcienter intelligant: ſi non ſunt, id præſtare non poſſe, certum eſt.

Fuere igitur non pauci, qui rationem tribuant animantium pleriſque. Empedocles dixit, omnia animantia & plantas mentem & prouidentiam habere, vt eũ citat Sex. Empyricus *a*, & Parmenides ac Democritus, teſte Stobæo *in Eclog. phyſic.* *b* videtur idẽ velle Lactant. *lib. 3. inſt. c. 10.* apertius Porphyr. *lib. 3. de ſacrific.* & Plutarch. *lib. quod bruta vtantur ratione*, & lib. *vtra animantia plus rationis habeant aquatilia an terreſtria?* & Gale. *lib. exhortatorio ad bonas artes addiſcendas* ſcribit omnibus animalibus ineſſe ἐνδιάθετον λόγον, quod Eraſmos vertit rationem affectuum capacem, non bene; Lacuna Segobienſis melius rationem intus deliteſcentem, ſiue internam: vt Galenus rationem quidem tribuat brutis, quæ & in hominibus ineſt; ſed hoc tantũ diſcrimine, quod homines illam ſermone queant explicare; bruta verò habeant quidem rationẽ, ſed conceptus animi nequeant explicare, bruta verò habeant quidẽ rationem, ſed conceptus animi nequeant verbis exprimere. fuit hæc ẽt Quinctiliani ſententia *lib. 1. Inſt. Orator.* & ex recẽtioribus id voluere Anton. Cittadinus *in lib. 1. Poſterior. Ariſt. c. 3.* Laur. Valla *Dialect. ſuæ c. 9.* imo, & Card. Hoſius *c*; nos nec ratione, nec prudentia à brutis diſtingui voluit, ſed religione, & Dei cultu, atq; contemplatione. Quę verba putarem piè explicanda, vt more Scripturæ ſacræ locutus ſit, id negans, quod minus iudicabat, non quod omnino non eſſe iudicabat, hoc ſenſu, vt cẽſuerit, magis religione differre hominẽ a brutis,

a *lib. contra Mathematic. fol. 226.*
b *lib. 1. f. 93.*
c *Præfat. Cõfeſs. Petricouienſis.*

tis, quàm alijs illis, oratione, prudentia, ratione. Sit ergo Concl. *Brutis rationem, diſcurſum, prudentiam, prouidentiam (propriè dictam) vel ſapientiam tribuere, recta philoſophia, & fidei repugnat: eſt tamen in brutis quiddam ſolertia quod rationem & prudentiam, diſcurſumque imitetur.* Hęc eſt ſententia Alberti Magni *in 3. de anima*, & Philoponi, *ad tex. 157.* vbi nõ obſcurè hoc Ariſtoteles, & eſt D. Thom. *1. 2. q. 13. art. 3.* Gregor. *1. d. q. 1.* Idem Ariſtoteles *lib 7. de hiſtor. animal, cap. 1.* tribuit illis veſtigia animi humani & prudẽtiæ imaginem, vnde ſumpſit Arnob. *lib. 2. cont. gent.* cum ſcribit in brutis conſpici multa rationis & ſapientiæ ſimulachra. idem Hippocrati placuiſſe docet Gal. *lib. 1. de vtil. part. c. 3.* idẽ docuere Auerr. *in 7. Phyſ.* Hieron. Magius *lib. 2. de exuſt. mundi cap. 5.* Gabr. Zerbus *in 1. Metaphy. q. 7.* (quem operæ pretium ſit legere) & Card. Toletus *in 3. de anima q. 7.* Solerter multa fieri a beſtijs, & ea doceri, quę diſcurſu quodam videantur egere, docent, quę narrãt plerique, de elephantis ex plurimis collegit Lipſius *Cent. 1. epiſ. 50.* de ceteris Ælianus, vt de leonibus *lib. 5. & 17. de natur. animal.* de tauris *lib. 7.* de cynocephalis *lib. 6.* de alijs ſimijs *lib. 5.* de ceruis *lib. 11.* vbi tamen illud καλούντων ἀκούειν non interpretandum, *loquentes intellexit*, ſed *vocantes intellexit*, ſcilicet audito Græco nomine, quod illi educator manſuetarius indiderat, vt de piſcibus idem auctor dixit, καλούμενοι ὑπακούειν *lib. 8. cap. 4.* Probatur id breuiter. ſi ratione ducũtur; ſanè rationalia dicenda forent. ſi ratione ducerentur; ex electione operarentur. ſi electionem adhiberent; non ſemper omnia eiuſdem ſpeciei animalia vbique eodem modo, ut faciunt, operarentur. ſi diſcurſu prædita forent; noſſent vniuerſalia quędã axiomata, ſine quib. nemo poteſt nec affirmatiuè diſcurrere. conſtat autem a brutis neſciri axiomata vniuerſalia. ſi ratione & diſcurſu prædita sũt; ergo, & ſcientia, & prudentia, & ſapientia. norunt ergo ipſas rerum cauſas. norunt meliora à minus bonis diſcernere. ſi ratione prædita; ergo & libero arbitrio, & in rebus de quibus diſcurrunt, & ratiocinantur. ergo peccare poſſunt, & mereri. ergo & virtutes voluntatis illis non denegandæ; iuſtitia, temperantia, fortitudo, liberalitas, obedientia. quis hoc philoſophus ſomniet? non alius certè, quàm, qui belluis cœlum pandit, Mahometus.

Dicendum itaque, ut hæc abſurda vitemus, bruta nonnunquã a ſcriptoribus egregijs dici ratione prædita, non quòd veram habeant rationem, ſed quia multa tam ſolerter faciunt, quàm homines ſolent, qui ratione præditi. dici etiam prudentiam habere, quia perinde operantur, ac ſi prudentiam ducem in operando ſequerẽtur. prudẽtia enim habitus eſt faciens nos promptos, ut eligamus media fini alicui accommodata; finem verò cum medijs ad eum tendentibus non aſſequuntur bruta; ſed fortuito in eũ feruntur. difficile hoc eſt intellectu, verum ab Hieron. Fracaſtorio fuit luculenter explicatum a, in hanc ſententiam; Quoſdam actiones animaliũ omnes ad inſtinctus naturales referre; ſed hos explicare debuiſſe, an hi inſtinctus cum cognitione coniuncti ſint, an non; alios dicere dirigi ab intellectu, qui fines noſcit, & errare nõ poteſt, ſed difficultatem hos non tollere. Si enim ſic bruta volunt a Deo dirigi, vt Deus immediatè illa operetur, quæ bruta faciunt, apertè errant. Si verò velint Deum hæc facere mediatè per animalia, tũc recurrere quęſtionem, vtrum animalia hoc ſimplici naturæ inſtinctu, an uerò mediante cognitione faciant? Ideo ipſe, ſumpta caloris natiui ſimilitudine, reſpondet ingenioſè & eruditè: Deum quãdo hanc vniuerſitatem creauit, eadẽ virtute, & potentia, qua fecit omnia, facultatem etiã ſingulis naturis propriam dediſſe, qua peruenire poſſent ad fines rerum vniuerſitati debitos,

a *lib. 2. de intellectione, à fol. 191.*

& congruentes. Inde contingere, vt multa à particularibus fiant, alium finem intendentibus per ſe, & alium tamen finem intendente natura, & ordine vniuerſi. Nam quod calor ille genitiuus tam mirabilia operetur, calefaciat, attrahat, propulſet, figuras det membris, vias, conceptacula, ſitus, ordines, iuncturas ac demum animal conflet; perinde ac ſi ſingulorum fines cognoſceret: arbores etiam ac plantę, folia, gemmas, flores, fructus, ſemina mira ſolertia, ut videtur, faciant, cuſtodiant, muniant: certũ eſt hæc a non cognoſcentibus fieri. Sed dicẽdũ hęc fieri ab illis partim per accidens partim per ſe. per accidens quidẽ, quatenus, eſt particularis q̃dã vna natura; per ſe verò, quatenus eſt pars vniuerſalis naturæ, q̃ ordinauit Deus ad finẽ illũ, quem ipſe cognoſcit. Sic (ait) & bruta quædã facere, nõ cognoſcẽdo fines, & quaſi per accidens, quatenus ſunt naturæ particulares, quatenus verò partes ſunt vniuerſalis naturæ a Deo ordinatæ, per ſe facere & intendere fines, non ſibi ſed Deo cognitos. Vt ecce, maturis ouis, auis illa vult deponere excitata pondere & moleſtia ouorum, hic finis aui eſt notus: alius eſt finis ratione vniuerſi, nempe cõſeruatio ſpeciei, qui eſt aui incognitus, ſed Deo cognitus, & qua ſi conſequens alterius. deponit itaque auis ouum, per ſe propter ſtimulum, per accidens reſpectu prolis: reſpectu ſui, quatenus eſt hæc auis; ſed reſpectu vniuerſi, quatenus eſt pars eius, excludit prolem per ſe. Sic etiã innaſcitur aui appetitus deponendi oua loco tuto, per accidens ratione prolis conſeruandæ; ſed per ſe, quia ouum amat, ut partem ſui. hinc & aliæ ſubnotiones ſunt animantibus, ſecundum ſpecies quas recipiunt, earum ſibi ad hoc neceſſariarum. Vnde (inquit Fracaſtor.) magna ſapientia & prouidentia Dei Optimi Maximi videri poteſt, qui vniuerſum totum ordinaturus modum naturis omnibus dedit, quæ neſcientes fines, omnia tamen faciunt, per quæ fines conſequuntur, quos ipſe ſolus cognoſcit. ad quem modum deinceps alia fiunt, quæ tam mirabilia nobis videntur. Ex quibus apparet eam, quæ in brutis apparet, prudentiam non eſſe; ſed duntaxat inſtinctum quendam naturæ, & ordinis vniuerſi a Deo præſtituti. Cui hæc non ſufficient, legat And. Libauij *diſputat. de contemplatione intellectus beſtiarum, p. 2. ſingular.* quam his editis primum ſum nactus.

QVÆSTIO XXI.

An poſſint dæmones facere, vt homo non ſentiat, vel vt longiſſimo tempore dormiat aut inediam perferat?

QVoad primum; non quærimus, vtrum dæmon poſſit efficere, ne corpus habeat potentiam ſentiendi; ſed vtrum poſſit facere, ne actu ſentiat, quod natura ſenſile eſt. v.g. ne crucietur quæſtioni ſubditum. Iamblichus *lib. de myſter. Ægypt. paulo ante med.* teſtatur multos prophetarum admoto igne nõ vri, vel ſi urantur vſtionem non ſentire, ut nec alia tormenta ulla: loquens de vatibus Gentiliũ, addenſque id fieri Deo intus adflante qui repellat ignem, illaque cetera hebetet. Quis iſte Deus Iamblici Magi, niſi cacodæmon quiſpiam Eurycles? qui iſti prophetæ, niſi malefici? Cenſuere Gentiles magico carmine aciem gladij ſic retundi, ut nec leui vulnere cutem queat perſtringere? Nec deſunt, qui notent, ad tollendam hanc ſuperſtitionem, ſæpè Deum miraculo flammæ, aquæ, ferarum, & ſimilium ſuppliciorum atrociſſimorum vim ſuſpendiſſe, eaque omnia martyribus innoxia reddidiſſe: cum verò ſecuri vel gladio fuiſſent addicti, ferri vim à Deo nõ coercitam, ut nationes intelligerent miraculo iſta, nõ magię adſcribenda. Sitne hoc verum, necne, equidem valdè addu-

Digitized by Google

addubito. Non propter locũ B. Paulli, quo quidã nitũtur, *is eſt ad Heb. 11. v. 34. obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, fugauerunt aciem gladij;* vbi ſicut de igne, & leonibus ſic de acie gladij id miraculo: adſcribitur. Hoc inquam me non mouet. nã vera lectio eſt, *effugerunt*, vt patet ex Græco contextu & Syriaca verſione; & loquitur Apoſtolus de ſanctis veteris teſtamenti, quorum nullum legimus miraculo ereptum, quod acies gladij ſit retuſa, ſed quod miraculosè hoſtium gladios effugerint, quidam pacis tempore, vt Helias; alij verò in prælio, vt Samſon, Caleb, Ioſue, Dauid, Machabæi, &c. Sed mouent me alia. Nam & memini de muliere ſepties icta gladio, ſed fruſtra; & Gentiles etiam illa cetera, licet falſo, tamẽ ad incantationem referebant. Legi duas alias huius rei cauſas meliores. priorem, quia ſectio gladij impedita, potuiſſet dolo carnificis adſcribi: poſteriorem, quia gladius, eſt præcipuũ, & maximè legitimum ordinariumq; iuſtitię vltricis inſtrumentum *a*. Hodie quidam impij milites ſe fore inuulnerabiles putant, ſi arma certo ritu incantent, vel ſacrilego auſu crucifixi imaginem compungant *b*; vel comminuant aut confringant, ita Codronchius lib. 3. de morb. venef. c. 12. vel ſi ferant interulam lineam horrendis inſcriptam imaginibus, quam vocant inferni camiſiam: vel ſi periapta quædã ferant varijs caracteribus magicis inſignita, aut orationes; quas blaſphemè admodum, & mendaciter tribuũt D. Leoni, vel Carolo Magno, inſignitas *magnis* (ſic magi loquũtur) *Dei nominibus*. Noui ſtudioſum iuris, nomine Quirinum, V. I. Baccalaureũ; qui, cum tali membranula fretus audacter ſe iurgijs & pugnis immiſcuiſſet, ſæpè ictus, nunquam ſaucius; tandem, Romæ anno 1572. vel 1573. in ſympoſio minimo vulnere fuit interemptus. Huc referendum quod de Scafio, ſic ſcribit auctor Formicarij, *In territorio Bernenſium primus auctor maleficiorũ fuit quidam Scafius dictus: qui publicè de hoc gloriari audebat, quod quandocunq; vellet, ipſe ſe omnium ſuorũ in æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum ſuorum lethalium: & ita capitalium ſuorum inimicorum manibus ſæpè vt dicitur, euaſit: ſed cum terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam propè feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè: quo in loco, cum nullum de ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtrã gladijs & haſtis inopinatè tranſfixus eſt, & ob ſua facinora ibi mortuus miſerabiliter*. Hæc Niderius. Sic ſuos dæmon deludit. Tormentorum ſæuitiam quotidie malefici in eculeo eludunt. omnem enim cruciatum, vel riſu, vel ſomno, vel ſilentio ſuperant. Quo in genere ſtupenda eſt narratio Charondæ, quandam fœminam quinquagenariam ubi notam, ſic eluſiſſe infuſionem laridi liquati toto corpore factam, & omnium membrorum diram diſtractionem: ex eculeo tamẽ ſublatam omni ſenſu doloris uacuã. integram, & illæſam, niſi quod pollex pedis auulſus in quæſtione, redditus non ſit, cuius tamen illi iactura noxæ vlli vel impedimento non fuerit: quam omnia tormenta eludentẽ & pertinaciter omnia negantem, eliſa in carcere gula, Satan necauit, qui eam maleficij per energumenã accuſarat *li. de Antichriſto reuelato notà. 1.*

a Vide Ioſe. Anglez in 2. q. de dæmon. a. 4. diffic. 5. dub. 1.

b Sprenge. in Mall. 2. q. 1 c. 16.

Narrauit mihi P. Bernardus Oliuerius, tum Societatis noſtræ per Belgium Prouincialis, propè Samarobrinam anno 1599. captam puellulã ſtrigatricem, quæ nec pedum vſtulationem ſæuiſſimam, nec flagra validiſſima ſentiebat, donec Sacerdotis cuiuſdam monitu illi Agni benedicti ceream imaginẽ in collum iniecere. tũ .n. vi ſacri amuleti dæmonis præſtigioſa ludibria depulſa, & illa vim doloris cępit perſẽtiſcere. Vñ patet hãc indolẽtiã, quam agnoſcit ẽt Toſtatus *q. 354. in Gẽ. c. 13.* nõ naſci ex vlla phyſica cauſa, ſed opera dæmonis induci.

Certè vnguẽtum illud ſagarum, quo ad tranſuectiones vtuntur, ne conſopiendi quidem naturalem vim habere docet Bartolo. Spineus *de ſtrigibus cap.31*. Solent id cauſarum ignari miraculo, & innocentiæ tribuere: cum id tamẽ contingat, vel ſingulari quodam corporis robore, & animi tolerantia, quam non rarò & Gentiles & Chriſtiani exhibuerunt *a*. Vnius adſcribam M. Attilij Reguli tolerantiam ex Silio Italico;

a *Fulg. lib. 8. Exempl. c. 4. Egnatius lib. 8. c. 4. & ÿdẽ ambo l. 3. c. 3*

Non ignis, candenſque chalybs, non verbera, paſsim
Ictibus innumeris lacerum ſcindentia corpus,
Carnificesve manus, penitusve infuſa medullis
Peſtis, & in medio lucentes vulnere flamma
Ceſſauere: (ferum viſu, dictuve) per artem
Sauitia extenti, quantum tormenta iubebant,
Creuerunt artus; atq; omni ſanguine rupto
Oſſa liquefactis fumarunt feruida membris:
Mens intacta manet, ſuperat, ridetque dolores
Spectanti ſimilis: feſſoque clamore miniſtros
Increpitat, dominoſq; crucem clamore repoſcit.

Alij vtuntur inunctionibus, & pharmacis naturalibus confectis ex opio, ſolano, & ſimilibus; quibus humores turbantur, ſopor altus conciliatur, neruorum origines obſtruuntur, ſenſus ſtupeſit, ſenſatio impeditur. Vim eam lapidi Memphiti ex Ægypto tribuit Dioſcorides *b*. Sed plerique nituntur pacto dæmonico, & periaptis ex oſcillis, vel cineribus aut vnguine infantulorum ante baptiſmum necatorum *c*; vel deglutito apum rege *d*, vel corporis alligatis membranulis cum certo caracterum genere, aut etiam ſuſurrato malo carmine: quorum omnium exẽpla ſuggerunt, qui de criminalibus iudicijs ſcripſere *e*. Similem dæmonis operationem cernere eſt, in ſtigmatum illa teſſara, quam diabolus imprimit ſtrigibus, quæ ſic ſenſu deſtituitur, ut nec acus longiſſimæ fixura dolorem minimum adferat, neq; ſanguinem eliciat: de qua ſatis copioſè alij. Adſcribam Remigij verba; *Cum Iſabella Pardaa Spinalij pridie Non. Maias 1588. ob ſortilegij crimen comprehenſa, vrbis præfecto, partem corporis ſic à dæmone inſcriptam indicaſſet; ſubijt ei in animum experiri, verumne id eſſet, quod de huiuſmodi ſtupore ferebatur. Ergo iuſsit in eam aciculam penitiſsime infigi atq; inculcari. Quod cum in ſatis magna hominum frequentia eſſet factũ; & incruentum omnino vulnus apparuit & nullum ſaga doloris vel minimi indicium aſpicientibus dedit. Rurſus 3. Cal. Nouembr. 1590. Brinduſii Claudia Bogarta, tormentis iam exhibenda, cute, vt moris eſt detonſa fuerat, ob idq; cicatricẽ in ſumma fronte nuda oſtendebat. Suſpicatus igitur Quaſitor, quod verè erat, ſcilicet impreſſu a dæmone vnguis veſtigium quod ante capillis tegeretur. In id iubet aciculam altiſsimè infigi: quod cũ eſſet factũ, nec illa doloris vllo ſenſu affici, nec vulnus vel tantillum cruore manare viſum eſt. Perſtitit tamen verum negare, ac dicere, eum olim ex ictu lapidis torporem eſſe obductum. Sed poſtmodum tormentis admota, non tantum agnouit id ſibi a dæmone inflictũ fuiſſe: ſed & plurima alia quæ indigniſsimè ab eo paſſa fuerat, enumerauit. Nouiſsimè 8. Cal. Iul. 1591. Eſſai, qui pagus ab hac vrbe milliario abeſt, cum hec loci Dynaſta præſens in Mugeta ſortilegij rea lictorem periclitari iuſſiſſet, ac is illam idcirco nudã ſtatuiſſet, inueſtigaturus ſicubi teſſeram illam inueniret, tandem in ſiniſtro femore macula verrucæ inſtar apparuit, in quam cum ferrum, uel quantũ poterat, adegiſſet; nec a Mugeta vocem, nec ab ipſo vulnere ſanguinis guttam vllam elicere atq; exprimere potuit: cum rurſus locum maculæ proximum leuiter etiã vulneraſſet, ingentem ea ex dolore clamorẽ edidit, largus cruor ſeſe inde effudit.* Sic

b *li. 5. c. 115*
c *Sprenge. p. 3. q. 54. et 15 & nos inf. l. 3 p. 5. q. 5 A*
d *lib exerciſ mor. Auenioni excuſus.*

e *Hippol. in tit. de quæſt. Paris de Puteo de Syndi. c. de tortur ail terzo, Grillã. de Tortura q. 4. Damhouder. prax. crimin. c. 73.*

Remig.

Remig.lib.1.c.5.Claud.Charondas *li. iam laudato nota* 1. ſcribit ſtigma famoſæ illius ſagæ,cui nomen Bayaróne,in humero ſiniſtro valde latens,& imperfectiſſimè delineatũ,denarij tamen magnitudine;quaſi a centro ductis filamentis ad peripheriã,prorſus omnis expers ſenſus fuiſſe. Suſpicio etiã me tenet, illud gemini carbonis ſignum in Allobrogis feminæ pedib. ſtigma fuiſſe.narratione poſtea dabo *lib.3.vel 5.ex Gerſone*. Solet huius ſigni variæ eſſe figuræ,veſtigij leporini,manus bufonicæ,catelli nigri;qualе ſignum uiſebatur in tergo Ioan.de Vaulx Stabulenſis, in quo illud ſingulare Pet. Oranus, Quæſitor negotij, obſeruauit;ſi acu uel graphio profundius adacto perforares,nullũ doloris ſenſum reus percipiebat, nec quidquã querebatur:ſi verò a tergo,ita ut videre ipſe nequiret,eminus ſigno illius catelli minareris digito erecto; itáquã ſi acriter torqueretur, reũ ſubitò queri ſolitũ.huius rei cauſã phyſicã non inuenio; moralẽ hanc ſuſpicor,contemptu indoluiſſe dæmonem ſuperbiſſimum, & ſic irritatũ ſæuijſſe in mancipij ſui cruciatum.

Ceterum illis Narcoticis pharmacis poſſet etiam ſomnus valdè diuturnus conciliari; vt fuit ſomnus illius ruſtici,qui in Gemania totũ auctumnũ & hyemem dormiendo fuit,emenſus *a*; & qui in Apaturiorum ſolem- *a Lilius Giral.Dialog.4. de hiſto.Poet.* nitate ebrij, per multos dies obdormierũt,teſte Eudæmo,& Epimenidis Cretenſis,qui cũ quærens ouẽ, meridiano æſtu ſpeluncam ingreſſus,ſopore graui victus,LXXVII. iuxta Pauſaniam,vel XLVII.iuxta Eudæmũ,paulò pauciores,ſm alios,quieuit annos experrectuſq; poſtea, ratus ſe parum indulſiſſe ſomno,pergebat ouiculam quærere. fortè horum quietis cauſæ naturales fuere:etſi de Epimenide,potius adſcriberẽ dęmoni.De Sardoum ſemideorum ſomno fabula fuit, nam hi reuera erant mortui, dæmonũ præſtigio viſi ſunt,& dormire,& excitari *b*. Quidam etiam ſomnus tã lon- *b Vide de his*gus,aliquando per miraculum, verũ a Deo immiſſus;vt ſeptem Dormientũ ſanctorũ apud Laur.Suriũ,& aliorum quinq; apud Paulum Diaconum. *Alex. Aphrodiſa. & Simplic. in 4.Phyſic.*

Vltimum erat de inedia perferenda.de quo non eſt dubitandum, poſſe diabolũ efficere, ut quis menſiũ multorum ferat inediam. poteſt enim id naturaliter contingere.nam & Indos memorant herbæ Coca ore geſtatæ beneficio famem repellere Pet. Chieza,p.1.*hiſt.Peru.c.96.*& Auguſt.Zarate *lib.1.hiſt. Peru.c.8.* & Matthiolus *epi.Nuncupator.Dioſcoridis.*ita ſcribit; *Scythæ Scythicam herbam circa Boeriã creſcentem adinuenere, guſtatu quidem prædulcem, cuius magna quidem cõmendatio, quod in ore eam habentes, famem ſitimq; non ſentiant. Idem præſtat apud eoſdem Hippice dicta,quod equis quoque eundem effectum præbeat.Traduntq; his herbis Scythas etiam duodenos dies durare in fame, & ſiti.*Et Gemma *c* multorum annorum agnoſcit naturalẽ inediam.Hippocrates verò *lib.de carnib.* negans vltra ſeptimum diem famem naturaliter prorogari poſſe;de ijs intelligẽdus eſt, quibus ventriculus, & ieiunum inteſtinum humore chiloſo vacant, in quẽ calor naturalis poſſit agere: tum enim fieri ſolet, ut illud inteſtinum interea concreſcat, atque ita homines emoriãtur. Verum ſi vel a morbo præcedente,uel alia ex cauſa ſit in corpore reſiduus humor flegmaticus crudus,lentus atq; viſcoſus; illo calor naturalis vtetur,pro alimẽto, donec totus humor abſumatur. Idem futurũ ſi ex ſumma cerebri humectatione,materia quædam ſubtilis & pituitoſa à capite in corpus deſcẽderit, atq; interea corpori in alimentũ ceſſerit.Tunc enim quicquid a corpore exſpiraretur vel diffueret,continuò ab hoc humore in alimentum conuerſo reſtitueretur; nec cibus homini opus foret,donec hic humor penitus conſumeretur. Hanc inediæ diuturnæ cauſam fuiſſe cenſuerim,& imbibeſiæ (vt loquitur Plautus) in illa Rogerij Baconi Anglicanã puellã;

c lib.1.Coſmocrit.c.6.

Digitized by Google

quam dicit viginti annis nihil comediſſe: & in Gallo ſacerdote, qui tempore Nicolai V. Pōtificis biennio toto cibis potuq; abſtemius fuit: & in puella Spirenſi, quæ Ferdinandi Imp. iuſſu veritatis explorandę gratia per multos medicos anno 1540. aſſeruata obſeruataque, ſic ex graui morbo ieiuna perſtiterat iam vltra quadriennium, corpore interea bene forti, ſano, nec vlla macie tentato; ſed ſcabie tantum phlegmatica corpus obſita: frequens interea lachrymabatur, & cnſuetas narium auriumq; ſordes habebat, & ſomno ſatis longo quietoq; vtebatur, nihil tamen, neq, per ſedē, neque per loca muliebria, fecium vrinæve excernebat. de hac multa diſputarunt ex Italis Simon Portius *a*, & ex Germanis oculatus teſtis, vnus ex medicis obſeruatoribus puellæ, Gerardus Bucoldianus *b*. Si hæc fieri queunt naturaliter, cur nequeat perficere, Panurgus ille Dauus, diabolus, eadem induſtria, qua prauas corpori alias affectiones immittit? de Arabia puella id oſtendam *li.6.c.2.ſect.3.q.3.* ex B. Proſpero. Sedulò tamen cauendum, ne ſanctorum hominum naturā excedentia ieiuuia in hanc claſſem referamus, vt D. Mariæ Ægyptiacæ, D. Catarinæ Senenſ. SS. Lutgardis, Mariæ Oigniacēſis, Chriſtinæ mirabilis, *apud Surium.* Simonis Stockij, quem in Carmelo ſex annis Deipara cœleſti mannà pauit, *apud Monaldum Roſarium & Rolandum Bouchiarium in eius vita.* Deus enim tum, qui creauit, eos virtute ſua ſine corporali ſuſtentat cibo. *Vide de his quædam apud Picum Mirandulan. lib.3. de Prænot. c.5.* Impius autem eſt Rogerius Baconius, omnia hæc ſtellarum influentijs adſcribens. cur, ſi hoc ita eſt, vni duntaxat, & non alteri quoque vim hanc tolerandæ inediæ ſtellæ iſtæ, in commune influxum ſuum demittentes, largiantur? an, quòd ſolius huius corpus ita diſpoſitum? ſed quæ hæc diſpoſitio ſola influxui peruia? quæ hæc in alijs tanta vis, & obſtinatio ad excludendum? ſed ſat iam nugis Bacconi refellendis operæ alibi poſitum à nobis.

a *lib. de puella German.*

b *Epiſt. hac de re excuſa Moguntiæ anno 1540.*

QVÆSTIO XXII.

An magicis artibus opera dæmonum ſexus mutari queat?

NOn ago de membrorum ablatione (de qua iam dictum) ſed de ipſa ſexus virilis in femineum, aut feminei in virilem commutatione, quā naturalem ex medicis huius ſæculi fatetur *Coſmocrit.* 1. Gemma. *Factos ex mulieribus viros multos legimus.* Hippocrates *lib.6. Epidem. p.8.* ſcribit Abderis Phaetuſam vxorem Pithei, partui vicinam, miſſo in exilium marito, aliquot menſibus ceſſante fluxu menſtruorum, cūctis in membris magnos perpeſſam dolores, corporis habitu in virum mutatam: idemq; apud Thaſios accidiſſe Anamiſiæ vxori Gorgippi. T. Liuius *lib.24. de Spoletana* muliere idem refert, Belli Punici. 11. tēpore. Plinius *lib.7.c.4 Ex feminis* (ait) *mutari in mares, non eſt fabuloſum. Inuenimus in Annalibus P. Licinio Craſſo, C. Caſsio Longino Coſ. Caſsini puerum factum ex virgine ſub parentibus, iuſſuque auſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius Mutianus prodidit viſum a ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſa fuiſſet, nupſiſſe etiam, mox barbam & virilitatem proueniſſe, vxoremq́ duxiſſe. Eiuſdem ſortis, & Smyrnæ puerum a ſe viſum. Ipſe in Aphrica vidi mutatum in marem nuptiarum die L. Coſsitium ciuē Tiſdritanum, viuebatque cum proderem hac.* hæc ille. A. Gellius *lib.9. Noct. c.4.* *Libitū tamen eſt* (ait) *in loco hoc miraculorū notare id ēt, quod Plinius Secundus, vir in temporib. ætatis ſuæ ingenij dignitatiſq́ gratia, auctoritate magna præditus, nō audiſſe, neq́ legiſſe, ſed ſcire ſeſe atq́ vidiſſe in li. nat. hiſ. VII ſcripſit, quæ infra poſui ipſius ſunt, ex eo lib. ſumpta: quæ profecto faciunt, vt neq́ reſpuenda.*

neque

Digitized by Google

neque ridenda ſit notiſsima illa veterum poetarum de Canide & Caneo cantilena. Hæc Gellius ſubdens ſuperiora illa Plinij verba. Quibus verbis quod dicit, *miraculoſum hoc*, voce vſus eſt latè ſumpta, pro eo quod rarum & admirandum. de Cæneo & Tireſia legendus Ouidius in Metamorph. quid opus fabulis, ubi ſuppetũt hiſtoriæ? D. Aug. *vlt. c. l. 3. de Ciuitat. Dei.* memorat ex Gentilium ſcriptis, & mulieres homines, & gallinas in maſculinum ſexum fuiſſe conuerſas. de auibus mox idem ex Auſonio confirmabo: de hominib. pergamus aſſerere. Ad tempora propinquiora nobis venio. Iouian. Pontanus *in Hiſtor. Neapolitanâ* narrat, Caietæ mulierem piſcatori cuidam annis quatuordecim nuptam in uirum migraſſe: & aliam, cui nomen Æmilia, nuptam Antonio Spenſæ ciui Ebulano poſt annum nuptiarum XII. in virum mutatam; ſoluto matrimonio, vxorẽ duxiſſe & liberos procreaſſe. addit idem, aliam feminam, cum marito filium vnũ peperiſſet, ſubito exorta virilitate; marito iam non feminâ relicto alteram duxiſſe, è qua liberos genuerit. nonnulla de pluribus conſimilia narrauit Coccius Sabellicus: *a* quib. omiſſis duo ponam quæ noſtris temporibus Hiſpania dedit, & conſcripta fuere fideliſſimè ab Ant. Torquemada *b* patrio idiomate; Amatus Luſitanus *c* auctor eſt in oppido Ezgueyra Luſitaniæ, diſtante à Conymbrica nouem leucis, vixiſſe quendam virum Nobilem, cui filia erat vocata Maria Pacheco, quæ cùm eius iam ętatis eſſe inciperet, qua fœminis menſtrui fluores inchoantur, loco liquidi humoris, erupit ei è locis (ſi intus abſconditum latuerat) vel aliter natum foras prodijt virile membrum, ſicq; ex puella, ſubito adoleſcens ephebus apparuit. cum ſexu veſtitum virilem, nomen quoque aſſumpſit Manuelis Pacheci. nauim conſcendit, in Indiam profectus rebus fortiter geſtis, ſtrenui militis exiſtimationem, opeſque magnas comparauit. in patriam rediens, vxorem nobilem duxit. de liberis mẽtionem ſubdit Amatus nullam: ſed, ait, illum imberbem permanſiſſe, facie in fœmineam declinante; quæ ſunt indicia non perfectę virilitatis. Vltimo loco ſubdit Torquemada, ſe ab amico viro magnæ auctoritatis & fidei pleno accepiſſe; non procul ab vrbe Benauentana Hiſpaniæ, vxorem ruſtici cuiuſdam fortunæ mediæ, quæ quòd ſterilis eſſet, minùs à marito benignè habebatur; pertæſam malæ tractationis, quadam nocte aufugiſſe ſumpto veſtitu famuli domeſtici: ſic ornata virumq; mentita variis in locis opera ſeruili vitam ſuſtentauit: poſt aliquod tempus, ſiue quòd calor in ea naturalis tam efficax foret, ſiue quòd imaginatio, nata & confirmata continuo habitu & miniſterio virili, eam efficacitatem nacta ſit, certè ipſa ſe in virum mutatam deprehendit. ſtatuit ergo, quæ diu fuerat vxor, maritum agere. feminam ſibi matrimonio copulat. diu res latuit illo non audente cuiquam rem narrare: donec quidam, ei prius optimè notus cernens tam ſimilem eſſe facie vxori profugæ ruſtici illius; interrogauit num fortè frater eſſet talis mulieris. huic rem omnem, uti contigerat, narrauit. Sic res in lucem venit. Fulgoſus ſcribit ſequentia; *d Neapoli regnante Ferdinando primo, cum Ludouicus Guarna Salernitanus ciuis, quinque filias ſuſcepiſſet, quarum natu maioribus duabus alteri Franciſca, Carola alteri erat nomen; poſteaquam ad quintumdecimum annum peruenerunt, ambabus genitalia membra in marium morem eruperunt; mutatoque habitu, pro maribus habiti ſunt, Franciſcus & Carolus nuncupati. Item Ebuli, ſub eodem rege puella, quæ iam quatuor annos viro promiſſa ſponſa habuerat nomen; qua nocte primum uiro tradita cum eo cubuit, ſiue ex confricatione, ſiue ob aliam cauſam, quæ ignota ſit, effractis membranis, quæ ut mulier videretur efficiebant, virilia membra prodierunt: domumque reuerſa*

a Sabellicus l. 9. Exemplor.
b Dial. 1.
c Centur. 2. curat. 39.
d l. 1. Exemp. cap. 6.

Digitized by Google

reuerſa in iudicio dotem repetiuit, in virorum numero poſtea habita. Hæc præmiſi minùs vt incredibilis videatur Phlegontis *a* narratio; *Virgo quædam* (inquit) *Smyrnæ nata Philotis nomine cùm matura viro nuptum tradita eſſet à parentibus, maſculino enato membro in virum abijt. Quin & Laodiceæ, quæ eſt in Syria, mulier Aeteta nomine, etiamnū cum marito degens, è femina vir exſtitit, cui nomen Aetetus, præſide Athenis Macrino, Romæ Coſſ. L. Lamia & Aeliano vetere.* & addit Phlegon, Hadriani libertus, ſe hunc vidiſſe. Michael Montanus *lib. 1. Experimentorum c. 21.* teſtatur ſuo tempore Vitriaci fuiſſe puellam nomine Mariam, quæ cùm ſaltaret violentius, ſubito virilibus erumpentibus, in virum mutata ſit, & ab Epiſcopo Sueſſionenſi confirmationis ſacramento mutato nomine, Germanus vocari cœperit. Eius poſtea mento barbam adnatam, diu vixiſſe ad decrepitam vſq; ætatem, vxorem tamē duxiſſe nunquam. Ille hoc vehementi imaginationi tribuit: ſed addo corporis conſtitutionem eò vergentem. Et notant medici quidam, non obſcuram eſſe rationem, qua id natura det effectum: conari ſemper eam, id quod perfectius: mulierem eſſe quaſi virū quendam imperfectum. menſtruis retentis diutiùs, fieri vocem robuſtiorem, cutem pilo veſtiri, reliquum corporis habitum roborari: nec aliud ad Metamorphoſim, hanc deeſſe; quam, vt, quæ ſunt intùs vaſa ſeminaria, foris appareát, & id, quod myrtos, nympha, κλητωρὶς καὶ ὑποδερμὶς dicitur, & Iſmaelitis *Abathara* ſiue *Albandar*; ſumpto incremento, & pingui velamine, cui inuoluitur, eſtracto, protrudatur in penem, cui perſimilis, ſed inuoluta prius fuerat. expelli autem caloris naturalis vrgentis impetu. Sic illi: mihi tamen vehemens adhuc ſuſpicio eſt, nō tam hos ex fœminis ita viros factos, vt fœminæ deſierint eſſe, quam ad fœmineum ſexum, maſculinum acceſſiſſe, vt androgyni efficerentur, ſexu tamen hoc poſteriore præualente, & ideò pro viris habitas. Sed tamen ſi illud natura potuit, quod tot aſſerunt auctores; putarim, Deo permittente, cauſis naturalib. fretum, etiam poſſe vaferrimum illum. Sanè lubens eò retulerim ficta illa miracula, quæ Dijs falſis tribuunt Gentiles. Phlegon de Lapitha Cęneo idem narrat quod Ouidius. de pluribus ſcribit Anton. Liberalis *ex lib. 2. Alteratorum Nicandri*. Hypermneſtram venditam pro muliere inueniſſe pretium; poſtea in virum mutatam dono Deorum. Siproetam Cretenſem factam virum, cùm Mineruam vidiſſet lauantem. Galateę filiam falſo vocatam Leucippum, quæ Leucippe dicenda erat, ſexu mutato ſuppoſitum nomen meruiſſe, beneficio Latonæ Phæſtiæ.

a l. 1. de Mirabilib. & longæu.

Concluſ. 2. *Impoſſibile crediderim naturæ, & dæmoni de viro fœminam facere;* qui conatus irritus Neroni Magiæ addictiſſimo in Sporo fuit. Hic opus eſt nimia retractione partium perfectarum, in locos fœmineos. Nec aſſequi poſſum, quo ſic natura modo degeneret. Scio de Tyreſia præter fabulas, etiam Phlegontem id naraſſe, *b* & Anton. Liberalem ſatis ambiguè loqui de Siproeta, vt vix ſcias ex quo in quem ſexum demigrarit. Auſonij quoque epigr. *c. lib. 1.* ſi totum diligenter legas, animaduertes de virili ſexu in fœmineum degenerante locutum, his verbis;

b l. 2. de mirabilib. quæ de re Iuſtin. ad Quæſtion. ortodox. Lucianus l. de aſtrolog. & Didym. in odyſſ.

Fœmineam in ſpeciem conuertit maſculus ales,
Pauaque de pauo conſtitit antè oculos:
Nec ſatis antiquum, quod Campano in Beneuento
Vnus ephebeorum virgo repente fuit.

Ait ex puello puellam, & ex pauo pauam factam. Sed non credo, uel ſaltem credo ægerrimè: dixerim potius vtrumq; eis ſexum infuiſſe, occultatū vnum, manifeſtatum alterū. quod ad leporem etiam refero, & ad hyænam, de qua canit Ouid. *Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo Paſſa marem,*

Digitized by Google

rem, nunc eſſe marem miremur hyænam. Sanè illam vtroque ſexu præditam Plinius tradidit lib. 8. ni fallor.

QVÆSTIO XXIII.

An poſſit dæmon ſeni iuuentam reddere?

VT qui ſenex eſt, non fuerit & deſierit eſſe iuuenis; vel, ne, quam decurrit ætatem, non decurrerit, id nulla vi vel poteſtate perficiatur. Quis enim quod factum, maximè ſucceſſiua elapſum actione, id reddat infectum? Verum vt, qui defecta iam & decrepita curuatur ætate, vires reſumat, & habitum nitoremque iuuenilem, mutentur cani in colorē meliorem, frigus in temporem, torpor in agilitatem, cæteraq; corpus recipiat, quæ ſenium abſtulerat; deque mala (quod ait quidam) merce fiat bona; non quidem audeo definire V. Dæmon poſſit, ſi Deus permittat? Non mihi planè de nihilo videtur, quod poetæ memorant, & de ariete in agnum, de Bacchi nutricibus reiuueneſcentibus ſcripſit Aeſchylus; de Iaſone à Medæa recocto, ſcribunt Pherecydes, Simonides, & Lycophron; deque ipſo Iaſonis patre Æſone Græcus auctor Redituū, & Latinus Trāſformationum poeta Naſo. In quibus tamen illa narratio perſpicuè falſa, & naturæ repugnans; omni educto per vulnus ſanguine, & nouo ſuffecto id contigiſſe. Sic enim ſequatur prius mortuum, & poſtea ſuſcitatum viuentis corpus: quod ſoli Omnipotentiæ Dei reſeruatum. Cætera fortaſſis contingere potuerunt, quæ cecinit *b*, potato ſucco ſalutari.

b *Ouid. 7. Metamorph.*

---Barba comaque
Canicie poſita nigrum rapuere colorem,
Pulſa fugit macies, abeunt palſorque ſituſque,
Adiectoque caue ſupplentur corpore ruga,
Membraque luxuriant. Aeſon miratur, & olim
Ante quaterdenos hūc ſe reminiſcitur annos.

Fatentur omnes, neque id ſine perfidia negari poteſt, iuuentam aquilæ renouari. teſtatur Hymnographus diuinus *c*: *Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.* renouari fatentur omnes, licet quo id modo contingat, noſtris & Hebræis non conueniat *a*. Eodem pertinet illud Iſaiæ *b*; *Qui autem ſperant in Domino, mutabūt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ.* Præſtat idem vilibus, & abiectis natura ſerpentibus (quod omnes fatentur) vt cum tenui illa ſua leberide ſenectutē exuant, & induant iuuentutem: cur homini omnem huius beneficij ſpem Hebe nouerca præſciderit? ſcilicet, abſumpta vis omnis per aſini baiuli imprudentiam; qui pharmacum adeò ſalutare, à Ioue miſſum hominibus, ſerpenti permiſit ebibendum *c*. Cur naturalia quædam remedia nequeant inueniri tantæ efficaciæ? multa ſanè latent nondum inuenta, quam hominibus ignota, tam dæmonibus cognita. Humidum radicale reſtaurari, natiua illa nimia ſenectutis ariditas tēperari corrupto ſuccus melior ſuffici, cæteraq; deperdita, & ad hanc cōmutationem requiſita, ſuppleri ad tēpus, naturæ legi nihil repugnat. Sed nec impoſſibile, capillorum colorem mutari: cum & coruos candidos viſos multi tradiderint. *d* Denique Metamorphoſim, quam nunc defendimus, confirmant non pauci locupletes teſtes. Duo legas exempla apud Torquemadam *e*; Anno 1531. Tarenti fuiſſe centenarium ſenem capularē, qui pilis, cute, vnguibus & ſitu atque ſquallore ætatis decidentibus, & in melioris ætatis omnia mutatis, de ſene iuuenis prodierit, & quinquaginta poſt annis ſuperuixerit. In Caſtellæ quoque Rioia alteri cuidam viro ſimilem obtigiſſe ſortem, idque vulgi fama notiſſimum fuiſſe, & ab Ammira Caſtellæ ſedulò exploratum. Monuedrum

c *Pſ. 102. v. 5*

a *D. Aug. ibi. & R. Sabadia ibid.*

b *c. 40. v. vl.*

c *Lege Pieriū l. 14. Hierogly.*

d *Herodot. li. 4. & Heraclides in Politijs*

e *Dialog. 1. Horti floridi.*

Digitized by Google

drum regni Valentini oppidum eſt (olim Saguntus) hic, ſe viuo, ſcribit Valeſcus Tarentaſius, *a* fuiſſe monialium Abbatiſſam; cui iam ſilicernio, ſubitò menſtruis fluoribus renouatis, dentes renati, comæ denigratæ, rugæ & ſulci cutis adæquati, mammæ pendulæ atque pannoſæ ad inſtar virgunculæ ſororiarunt; ſic denique ſe vultu, facie, totoque corporis habitu iuuenculam exhibuiſſe, ut rei nouitate percuſſa, præ verecundia, ſe cunctorũ oculis ſubtrahere niteretur. Quid multa? Luſitanicæ hiſtoriæ recentiores ſcriptores, fidei probatiſſimę, *b* cõmemorant longa narratione & certa, cuidam Indo Nobili, annorum, quibus vixit trecentorum & quadraginta ſpacio, iuuentæ florem ter exaruiſſe, & ter refloruiſſe. Nec deſunt, qui in eodem orbe nouo quandam inſulam repertam teſtentur; *c* Bonicam nomine, in qua fons ſcaturiat, cuius aqua, vino precioſior, pota ſenium cum iuuenta commutet, quamuis de ſimili in Lucaya fonte narrationem ortam ex regionis ſitu ſalubriore non immeritò coniiciat Pet. Chieza *p. 2. hiſt. Peruu. c. 41.* verum ſiue in Bonicà, ſiue in Lucaya, ſiue vtrobiq; talis fons manat, facile video, quam hæc nonnullis incredibilia videantur ſed illi cogitent: huiuſmodi narrationibus, à quibus rectæ philoſophiæ ratio non abhorreat, quia ipſe nihil tale videris, fidem detrahere, ſingularis eſſe proteruię & impudentię: qui uerò quid vbique geſtum fuerit, vel non fuerit, id de ſua dumtaxat opinione aut aſſenſione decernunt; inſaniæ aſſidere.

Inſtet quis ex aduerſo, certam humanæ vitę periodum à Deo præfixam hanc naturaliter non poſſe prorogari vltra annum ſaltem CXX. vt probatur Dei uerbis *d Eruntque dies hominum centum viginti annorum.* Ideoque Moſen dixiſſe: *e centum viginti annorum ſum hodie: non poſſum vltra ingredi & egredi.* Confirmari id ratione numerica, quia numerum hunc conficiunt tres quadragenarij, hoc eſt qua ternarius denariorum triplicatus, & ſic totum cum toto coaleſcens omnem abſumit perfectionem, ternariũ nempe, quaternarium, & denarium. Hoc argumẽtum facile diluitur, quia à Deo præſtituta non omnibus hominibus vna eademque, ſed ſua cuique peculiaris uitæ periodus: & his quidem ſpacium vitæ ipſa hac Metamorphoſi ſic extenſum: hanc no poſſe naturaliter prorogari niſi Deo permittente. Si permittat, poſſe vltra annos etiam centum uiginti, qu os cõſtat multos ſuperaſſe. Verba autem il la Dei: non de omnis æui hominibus prolata fuere, ſed tantum de tunc ſuperſtitibus: quibus hic terminus pœnitentiæ antè diluuium futurum datus. *f* Nec Moſes illic aſſerit vltrà ſe uiuere non poſſe, ſed tantum, adeò magnæ multitudinis gubernationi ſenio fieri imparem ſeſe, ac minus idoneum. Argumentum illud ex numeris deſumptum, mirè placuit Fran. Valeſio, *g* adeò ut fuſiſſimè illud proſequendum ſibi exiſtimarit: renera tamen friuolum eſt, ac nullius momenti: nihil enim ex numeris in humanam complexionem poteſt influere, nec uita noſtra à numeris ſed à cauſis naturalibus primis ſecundiſque dependet.

Fortiùs vrget aliud argumentum huiuſmodi. Vita humana humido naturali conſeruatur. iſtud ſemper annis vitæ conſumitur, ipſa etiam atteritur alimenti nutritione, quia agendo repatitur: nec alimenti nutritio tantùm poteſt reparare, quantum ſenio deperit, ex peritorum ſententiâ medicorum. *h* Neceſſe igitur ſit, mox à ſtatu ætatis humidum illud, quod tum conſumi incipit, refici, & primigeniam indiuidui temperaturam, illa quæ ueteraſcebat abolitâ, reſtaurari. Quod lubenter illis concedimus. Sed, inquiunt, id nec arte nec natura perfici poſſe, medici ſentiunt. *i* *Quibus Reſpondeo*, licet medicis ratio humidum radicale reſtaurandi hactenus

forte.

a *l. 6. Philonis c. 12.*

b *Ferdin. Caſtannedali. 8. Pet. Maffeius hiſt. Indica li. 11.*

c *poſt Cardanum, Langius epiſt. medic. 79.*

d *Gen. 6. v. 3.*

e *Deut. 31. v. 2.*

f *Sic Onkelus Hierony. & Chryſ in d. v. 3. & D. Aug. l. 15. de ciuit. Dei c. 24 quorum ſentẽtia verior, quam Philonis, Ioſephi & ſequacium.*

g *de ſacra phi loſophia ca 7.*

h *Vide Fran. Valeſium d. loco.*

i *Galen. li. de maraſmo. Lãgius epiſt. medicin. 79*

Digitized by Google

fortè manſerit ignota: non inde ſequi, illam dæmoni quoque ignotam eſſe aut impoſſibilem. quod ſi illā nouit;cur nequeat,Deo permittente, in praxim deducere,& hac vti ſcientia? Vrgebis fortè;poſſet igitur hominem perpetuò in vita tueri, & ſic quaſi immortalem reddere,quod iactabat vētoſus ille Ægyptius,contra quem Galenus ſcripſit:Verum occurro; conſequentiamq́; iſtam pernego;poteſt uitam in multos annos extendere ; poteſt ergo in æternum extendere. Quāuis.n.longæuus homo , mortalis manet,vt futurus erat etiam ante peccatum:ſed quemadmodum tūc ſola Dei voluntate(iuxta quorundam ſententiam)mortē effugiſſet,ita etiam in argumenti caſu,ſi Deus dæmoni permitteret ſemper humidū radicale raſtaurare,homo iſte tunc non moreretur, quia tunc eū Deus neceſſitate moriendi per talem diſpenſationem eximeret.Deinde ſi peculiarem diſpenſationem hanc tollas,dico; quia hoc Deus non videtur permiſſurus vnquam;tandem poſt aliquot centenarios annorum, naturalis uis ita in homine deperiret & fatiſceret,vt nulla remedia naturalia,quibus dęmon vteretur, ad reſtaurationem tandem prorſus collabeſcentis corporeæ molis, & naturæ quaſi proſtratæ, ſint ſuffectura . Sed hoc non niſi poſt diuturnum valde tēpus contingeret ; ideò nihil pugnant iſta cum ijs quæ dixi de prolonganda,non de æternanda vita . Vt autem videatis huius conſequentiæ vitium , cogitate arborem illam vitæ, ſiue vt Hebræi vocant , *lignum vitarum* , *a* quod vitam in flore iuuentutis produceret eſu ſuo in tempus multarū nunc vitarum longiſſimarum , ad aliquot etiam annorum millia ; hanc illi vim fuiſſe naturalē,meritò dixerūt grauiſſimi ſcriptores *b* quia illā poſt hominis peccatū retinuit,vt patet ex Gen. 3.v.22.vbi Deus paradiſum munit,ne Adam eum iterum ingrediatur , & de ligno vitæ ſumens,viueret in æternū Attamen iidem Doctores docuerunt, non propterea hanc arborem potuiſſe hominē ſemp à morte pręſeruare . Hæc dicta dumtaxat,ut oſtendatur vitium illius conſecutionis;poteſt vitam prorogare ad tempus longum,ergo poſſet in æternum. Nam qui lignū vitæ concedunt uitam identidem prolongare potuiſſe : non tamen concedunt idcirco potuiſſe eam æternare . Nec quiſquam eis hoc nomine litem mouit.Ceterum quę vis fructus illius fuerit,& an illud *in æternum* , Gen. 3. nu.22. ſit accipiendum verè de perpetua uitā,an de longiſſimā ætate , viri huius ætatis valde docti diſſentiunt ; ſequor eos,qui de æternā uita, mortē prorſuſ excludente, acceperunt . *lege Pererium lib.3.in Gen.q.3. & Bellarminum Cardinal.tom.3.controuerſ. 1. libr. capit.19.*

a *Gen.2.v.9.*

b *Strabus & Hugo Victorin. in Geneſ. & D. Thom. 1.p.q. 97.a.v Scot. in 2. d. 19.q.1.Durā ibid.a.1.Caieta. ad d.a.vl. & Perer. in Gen. l.3.q.4.*

QVÆSTIO XXIIII.

Quid magia, vel dæmon , poſſit circa animam corpori iunctam,idque informantem?

CVm Animæ poteſtates tres ſint , iam diximus quid poſſit circa vegetatiuam,& etiam circa ſenſitiuam, quoad ſenſus exteriores,nimirum Primo, poſſe viſum,auditum & reliquos ſenſus decipere,vt exemplis infinitis comprobatum ab alijs . *a* Secundo . Interno ſenſu dæmon vtitur vt inſtrumento, quo aliquid attentat vel molitur in potentias animæ . Nam poteſt quadruplicem ſenſus interni functionem decipere turbata phantaſia . Communis enim ſententia Theologorum eſt; non poſſe ab angelis nouę ſpeciei impreſſione imaginationem ſeu phantaſiam immutari ; & ideò illos non poſſe efficere, vt qui à natiuitate nunquam vidit , rectè de rerum coloribus imaginetur : *b* ſed benè poſſe angelos corpus aliquod phantaſticum formare,& illud oculis obijcere , & ſic ſpeciem ingerere , vel ex ſpeciebus rerum quas homo verè aliquando

a *Guilh.Pariſ.p. vlt. de vniuer.c. 22. Anglez. in 2. d.8.q.3. dub. 3.Remig.li.3. dæmonolat.c. 11.*

b *D.Thom.1. p.q.111.a.3.*

quando vidit, ijs per imaginationem cõmiſtis & confuſis, ſpecies rerum eſ fingere, quas homo nunquam vidit. v. g. chymeræ, vt conflatæ ex capra, leone & dracone, vel montis argẽtei, ex monte & argento: vel etiam concitatis in corpore motionib. atq; affectio bus, vnde phantaſiæ contingat volucre læta vel triſtia, quæ nec vnquã fuere: vel, ſicut in amentib. & phreneticis eſt cernere, ex humorum perturbatione varias eorum phantaſiæ ſpecies obſeruari; ſic poteſt dæmon eorundem humorum inæquali commixtione & agitatione, aſſumendo & adducendo vapores inſtituto ſuo accõmodatos, efficere, vt quales ipſe vult imaginationes homo retractet, eaque ſe videre & audire iudicet, quæ reuera nec oculis nec auribus vnquã hauſit. hinc manant tot falſæ apparitiones, reuelationes, & extaſes, vt docuere D. Auguſtin. *lib. de cura pro mort. ca. 12.* Victoria *relect. de Magia nu. 35. verſ. ad ſecundum reſpondetur*, & Ioſeph. Anglez. *d. q. 3. dub. 5.* & P. Molina. *ad d. D. Thom. ar. 3.* Solent huiuſmodi herbis ineſſe (ſi vera botanographi) Mathiolus enim *in d. nuncupatoria* ſic ſcribit; *Achemenidon plantam colore electri, ſine folio, naſci in Tardiſtylis India meminit Democritus; cuius radice in paſtillos digeſta, indeq; ex vino pota, noxij per cruciatus nocte confitentur omnia, per vanas numinum imaginationes. Adamantida Armenia Cappadocia alumnam, quæ leonibus admota, reſupinari illos ilicò laxo hiatu: nominis cauſam habere aiunt, quod adamatis modo conteri nequeat. Ophiuſa in Elephantinã Æthiopia etiam naſci tradunt, liuidã & horribili aſpectu, quæ pota terrorẽ minaſq; ſerpentium obuerſari, ita vt mortẽ ſibi eo metu conſciſcant, qui biberint: ob idque cogi ſacrilegos eam bibere: aduerſari tamen ei palmeum vinum. Potamantem ad Indum fluuium inueniri narrant, quæ pota lymphari homines obuerſãtibus miraculis. Manicum Solanum (ut Dioſcorides eſt auctor) varias facere ſpecies, imagineſque non iniucundas obuerſari, ſi eius radicis drachma ex vino libatur. Theangelida in Libano Syriæ naſci, quæ deuorata futura præſagiant homines. In Bactris, & circa Boriſtenem planta prouenit, Gelotophyllis dicta, quæ ſi cum vino & myrrha bibatur, varias dicunt obuerſari ſpecies, ridendique finem non fieri, niſi potis ex palmeo uino pineis nucleis pipere & melle additis. Oenotheta (Crateuas auctor eſt) omnium animalium feritates domat, collo adalligata, uel iugo ſuſpenſa. Parthos ab Antonio fugatos ſcribit Appianus Alexandrinus, cùm fame premerentur in quandam herbam incidiſſe, quam qui comederent, nihil aliarum rerum reminiſcerentur, aut intelligerent, niſi quod lapides continuo effoderent, quaſi quidpiam magni operis facturi, & ſic debacchati, bilem demum euomentes, interirent.* quæ palam eſt, phantaſia læſa contigiſſe.

Tertiò põt diabolus, & facit quotidie, ſpiritus & humores organorum commouere, & ſenſus interim, & cõcupiſcibilis atque iraſcibilis facultatis organa turbare, motis ſimul corporeis membris: ita vt hinc oriantur uariorum vitiorum cogitationes, quod non facit quidem immittendo imaginationi ſpeciem nouam, nec ẽt una cum ſenſu efficiendo ipſam cogitationem, ſed tantummodò (vt dixi) facit ipſam potentiam concurrere cum ſpecie obiecti, & ſic ſuggerit ſimulacra, quibus voluptatum memoria ſuſcitetur, membra quoque generationis & ſemina irritando prouocat, vt docet Magus ille Marcus apud Pſellum. a Cumque ſenſitiuus hic appetitus libertate careat, & coactione quadam in obiectum ſuum compellatur; poteſt veterator eum neceſſariò in malum aliquem actum impellere, adeò ut nequeat appetitus ſenſitiuus illud obiectum non appetere. Verùm motus huiuſmodi peccati omnis eſt expers, &, quando voluntas fortiter renititur, maioris meriti & mercedis occaſio, nobis gignitur. Quod diligenter notandum ne quem fallant Godelmannus,

a *li. de dæmonibus.*

Da-

Digitized by Google

Danæus,*a* & alij hæretici,hos motus concupiſcentiæ,peccato aſcribentes, & proinde,quod abſurdiſſimum, hominem nolentem ac renitentem peccato inuoluentes. ſed hi ſunt fructus errorum de libero arbitrio negato, & natura Originarij peccati malè intellecta.

a Godelmann. li.3.de lam.c. vlt.n.35. Danæus.l.2. Aethica Chriſt. c.7. Luther, Caluin Muſcul.Selnecce. in Gen.c.4.

Quarto Poteſt dæmon memoriam iuuare, eius organum adaptando vt facilius recipiat, & firmius ſpecies retineat, vel motu locali noxia repellendo,vel iuuantia applicando. Eandem poteſt modis contrariis plurimum debilitare, & tollere, vt fecit Theodas in vita Barlaam & Ioſaphat apud Damaſcen,talem puto fuiſſe memoriam Athalidæ apud Laertium,*lib. 8. in uita Pythagor.* talem Apollonij Tyanæi, quam laudat Suidas: talem obliuionem illius clerici Germani apud Fulgoſum *lib.1.Exempl.c.6.*

Alia longè obliuio Simonis Thurnaij Angli,quæ ex iuſta Dei punitione profluxit.Hic cùm eſſet Dialecticus acutiſſimus,& artium liberalium Pariſijs profeſſor magni nominis,plenior ſcientia quæ inflat,quam caritate quæ ædificat:temerè in ſcholis & palam non veritus eſt iactitare, ſe ſcire totam Chriſti legem,ac improbando eam poſſe annihilare; ſed ita ſubita obliuione percuſſus fuit,vt primarum litterarum oblitus,nec Dominicam orationem pronunciare, nec alphabetum legere ſciret.Nicolaus Dunelmenſ.dum adhuc adoleſcens eſſet, vidit eum litteras à filio proprio doceri,*qui mihi profectò(ait Matth Pariſ. l.7.Hiſt.Angl.hæc ſcribenti olim narrauit.*contigere hæc circa annum 1201. Tritthemius malè uocat Simonē de Tornaco.fuit.n.Anglus Cornubienſ. cuius etiam mentio apud Polydorum *l. 15.Angl.Hiſt.* Sic obliuionem forte Deus immiſſione quadam per Angelum malum induxit: memoriā quoq; (vt dixi)iuuare poſſet Panurgus, remedijs naturalibus,vt medicus, ſuggerendo,vt choragus,artificio & præceptis, vt ætate noſtrà, qui citra ſuperſtitionem, memoriæ quandam artem profeſſi.exſtant multorum libelli,in his obſcurus indoctis,ſed non ſine ſale & accumine,*Thamus* Alexandri Dicſoni Arelij, quem non eodem genio defendit contra morſus Cantabrigienſes Heius Scepſius, in lucem edidere Lugdunobataui.

Quinto poteſt intellectum ſubtiliorem & meliorem, quoad functiones ingenij & iudicij reddere, per commodiores organi diſpoſitiones, humorib. videlicet denſiorib. motu locali diſpulſis,vel agentiū naturalium adhibitis medicamentis, vel ſpiritib. ſenſitiuis expurgatis,& ad organa dictorum modorum altero attractis, aut ſanguinis defecatione ijſdem ſpiritibus multiplicatis. Quo enim plures, meliores, purgatioreſq; ſunt ſpiritus,& quo meliora ac expeditiora impedimentis ſunt interni ſenſus organa,hoc intellectio expeditior atq; fęlicior naſcatur neceſſe eſt. Sed Angelorum bonorum hæc quaſi propria ſunt munia: mali illi dæmones potius humorum denſitate,ſpirituumq; paucitate,imbecillitate atque impuritate tenebras mentibus amant humanis offundere.Suis etiam tribuunt mala pharmaca,quib. à recta mente homines deijciant, ut per ſe non rarò præſtant in ijs quos obſedere.*b* Seducunt etiam prauis ſuggeſtionibus ſua- b *Marci.5. Matth.8.*
dendo varia perperam,modo licitū eſſe,quod reuera licet, modo graue peccatum eſſe,quod dumtaxat veniale eſt,ut ſic ſcrupulis torqueant: modò inculcant iuſta eſſe,quę contra fas & iura ſunt,uel contemnenda dicunt & leuia,quæ lethalia & vehementius formidanda, ut ſic conſcientias reddant laxas atque licentioſas.

Petes fortè, an ergo queat dæmon artes atque ſcientias aliquas docere? nihil dubitandum poſſe.ſi uelit & ſinatur à Deo; per locutionem nempe & manifeſtationem ſui conceptus, non tantum,ſi in forma uiſili appareat & homini loquatur,quod non negat D. c *2.2.q.96.*
Tho.*c* ſed etiam interna locutione & *ar.1.*

ſugge-

Digitized by Google

ſuggeſtione intellectu illuſtrato.non
enim video,cur hæc illuminatio, quæ
in malum finem tendit dęmoni ſit adi
menda;cùm hæc cognitio non refera
tur in Deum , nec cum vlla mentis ve
ra fiat purgatione.quare vtrum dicen
da ſit illuminatio , an illuſio , an quo
alia indigetanda nomine,vt v.g.nuda
veritatis manifeſtatio , ſane quæſtio
de nomine futura eſt.In uitã S. Nort-
berti idiotam quędam,ſacræ ſcriptu-
ræ ſubitò peritiſſimum reddidit.*c.27.*
Surius.6.Iun. Hodie ſcimus multos
anabaptiſtas ſumptione potus vel ci-
bi ſcripturæ magnam partem;eam nẽ
pe quam recipiunt , & erroribus ſuis
firmandis putant oportunam,ediſce-
re.quis docet niſi Diabolus ? ſcriptũ
etiam reliquit Ioann. Niderius, idem
de initiatione Lamiarum: apud quem
hæc vnius extat confeſſio; *Infanti-*
bus nondum baptizatis inſidiamur , vel
etiam baptizatis , præſertim ſi ſigno cru-
cis non muniuntur , & orationibus : hos
in cunabulis , uel ad latera iacentes pa-
rentum , ceremoniis noſtris occidimus ;
quos , poſtquam putantur oppreſſi eſſe ,
vel aliunde mortui,de tumulis clam fur-
tò recipimus , in caldari decoquimus ,
quouſque euulſis oſſibus tota ferè caro
efficiatur ſorbilis & potabilis . De ſolidio
re huius materia vnguentum facimus no
ſtris voluntatibus, & artibus , ac tranſ-
mutationibus accommodatum ; de liqui-
diori verò humore flaſcum aut vtrem re-
plemus,de quo is qui potatus fuerit , ad-
ditis paucis ceremoniis, ſtatim conſcius ef
ficitur, & magiſter noſtra ſecta. Hæc con
feſſio mulieris; ſubiungitur alia viri ,
huic conformis , & addens ſceleſtæ
initiationis & promotionis ad Tarta
reum magiſterium alia ritualia: *Ordo*
inquit,*talis eſt,quo etiam ſeductus ſum.*
Oportet primò eum Dominica die ante-
quam aqua benedicta conſecratur , Ec-
cleſiam introire , mox futurum diſci-
pulum cum magiſtris , & ibidem abne-
gare coram eis CHRISTVM , eius
fidem , baptiſma & vniuerſalem Eccle-
ſiam . Deinde homagium præſtare Ma-
giſterulo , id eſt paruo magiſtro (ita
enim Dæmonem , & non aliter vocant)
poſtremò de vtre bibit ſupradicto : quo
facto, ſtatim ſe in interioribus ſentit ima
ginem noſtræ artis concipere , & retine-
re , ac principales ritus huius ſectæ . In
hunc modum ſeductus ſum , & vxor
mea.&c. In his verbis uides doctri-
nam illam potu præberi: ſed falleba-
tur homo idiota , dum putabat nouã
imaginem efformari immediatè in
mente,qua generatim omnia illi ex-
hiberentur ad artem illam pertinen-
tia: Neq; enim id dæmoni poſſibile ,
neq; talis cognitionis,intellectus ma
gi capax erat.Sed interna quadã ſug-
geſtione velociſſima hęc ſuggereban
tur,cuius velocitatem cùm non perci
peret magus,putabat ſimul ſe & in in
ſtanti didiciſſe,quæ ſucceſſiuè & in tẽ
pore breuiſſimo acceperat. Sic etiam
poteſt in aere velociſſimè formatis ſi
mulacris,ea phantaſiæ noſtræ ita ſpe-
ctanda proponere,vt quaſi in ſpeculo
mens noſtra vno intuitu cuncta con-
ſpicere,ſicque illuſtrari ſibi homo in-
trinſecus videatur.hoc nimirum ſtra-
tagemate antiquus ſerpens , primum
Ordinis noſtri parentem , Ignatium
conatus fuit fallere,ſed fruſtra.adſcri
bam rem totã verbis Ribadeneirę ; *a* a *lib.1.c.14.*
perturbabat tamen viſionum, quas inter
ſtudia percipiebat (de ſtudijs Gramma
ticalibus loquitur) *tum magnitudo,tũ*
crebritas.nam cùm nominum & verborũ
memoriæ mandare inflexiones vellet,tan-
ta intelligentiarum diuinarum copia in
eius animum influebat , vt noui ediſcere
nihil poſſet : & ſi quid eſſet antea memo-
riæ traditum , id totum facilè efflueret :
neq; omni ſtudio animiq; contentione pote
rat,aut arcere appropinquantes , aut in-
greſſas huiuſmodi cogitationes abigere:
cuius rei nouitate perculſus,quid hoc eſt,
inquit,rei? cùm oramus, cùm confitemur
& ſuperſubſtantialem panem accipimus,
cùm vigilamus,cùm nos verberibus cadi
mus,cum ſpiritalia omnia ac diuina mu-
nera obimus,neque tam frequentes , ne-
que tam magna , neque tam vehementes
ſe nobis illuſtrationes offerunt: cum pueri
lia agimus,& de Deo,propter Deum,non
cogita-

Digitized by Google

cogitamus;tum ſpecioſa noſtra mẽti ima
gines,& cœleſtes illuſtrationes occurrũt ?
agnoſco, agnoſco importuniſsimi hoſtis
calliditatem,agnoſco veteratoris dolos et
aſtutiam.&c. Nactus iſte animũ Igna-
tij ad cœleſtium rerum ſenſa conci-
pienda longo iam vſu promptum, &
agilem,& præſagiens, ſi Ignatij do-
ctrina ad pietatem accederet, maius
ſibi malum imminere, conatus fuit,
hac melioris doctrinæ oſtentatione,
tum illi laborem litteraliũ rudimen-
torum irritum facere;*eo maxime tem-*
b *lib.1.c.16.*
pore(vt ait Maffeius *b*)*crebra intelligen*
tiæ lumina eidem offerens, & recondita
patefaciens,ſcripturæ ſacræ myſteria. Si
hæc potuit, in rebus ſanctiſſimis, &
homine fide ac caritate in Deum illu
ſtri, quãto facilius infidelium animis
rerum profanarum falſarumq; ſcien
tiam ſuggeſſiſſe credendus:Chryſan-
thius Sardianus, Pontifex & magus,
tempore Iuliani Apoſtatæ, filium ha-
buit;qui cũ nec verſificatoriam artẽ,
nec Grammaticæ partem aliam calle
c *Eunapius in Chryſanth.*
ret,ſolo aſpectu Solis,cõtra Chriſtia
nos oracula fundebat *c*, eodem affla-
d *Suida teſte*
ti Numine Sumano, varij Paſtores o-
e *teſte Socrate apud Platonẽ*
uium ſubitò poetæ exſtitere; vt Eua-
ges *d*,Thynicus *e*,& alij:Amphiaraus
f *Pauſan. in Corinthia.*
quoque ſic vates factus *f*, & anus Pin
dari hymnum edocta *g*, & Soſipatra,
g *idẽ in Bœot.*
quæcunq; alibi ea abſente geſta,poe-
tarum, pholoſophorum & oratorum
ſcripta omnia à dæmonibus incubis
edocta, illi in ſpecie ſenum pellito-
h *Eunapius in Aedeſio.*
rum cohabitantium *h*.

Hoc anno 1600. menſe Martio. To
leti lata per fidei Inquiſitores ſenten
tia cuiuſdam Roman Ramirez oſſa cũ
ſtatua combuſta fuere,qui in reatu,&
carcere obierat:huic inter cætera im
putabatur accepta à dæmone medi-
cinæ peritia. Quoniam vero multa
in hoc facinoroſo magica concurre-
re,ideo fiſcalis accuſationem fide bo
na ex Hiſpanico ſermone in Latinũ
transferre non grauabor. Poſtquam
ergo narraſſet eum iam ſemel accu-
ſatum,abiuraſſe errorem Machome-
tanum:addit relapſum(vt ſex illa cõ-
fuerit)& rediiſſe ad vomitũ: ſeruaſſe
ritus & ceremonias Machometi, mul
tis annis ieiunaſſe magnũ ieiunium
quod vocant *del Romadan*, præmiſſis
guadoc & zala, lauando totũ corpus,
induendo induſiũ mundũ, recitando
azoras(hoc eſt preces)eius ſectę,verſa
facie ad *alquibla* (hoc eſt ſolem orien
ti)eleuando & demittendo caput, &
ſe ad terrã vſq; inclinando; & exten
dẽdo ſupinas in cęlũ palmas cũ dice-
ret *Alaquenir* (h.Deus eſt magnus)&
ſurgentẽ ante diẽ ad celebrandũ ieiu
niũ *Zakor* eo abſoluto ſeruaſſe & cele
braſſe ſolẽniter Paſcha ipſius *Romadã*
per tres dies;abſtinendo oĩ labore &
opere ſeruili,præſertĩ primo die,in-
duẽdo induſiũ mundũ,faciendo dictũ
guadoc zala cũ alijs multis ritib.& ce
remonijs Machometiſmi. Et ꝙ addẽs
delictũ delicto,& culpã culpę,ad op⁹
& finem malũ à multis iam annis pa-
ctum & fædus iniuiſſet cum dæmone
expreſſum, eo adorato, & facto ho-
magio,& anima illi dicata,ea lege vt
dæmon ei adeſſet fauore, ope,conſi-
lio, quotieſcunq; aliqua in re indige-
ret,& peteret:& ideo petijſſe,& à dę
mone obtinuiſſe notitiã peritiãq; ſa-
nãdi multas ſecretas & occultas ægri
tudines,herbis,ſuffumigationib.& in
cãtamentis ſuperſtitioſis,quib.de fa-
cto nõ paucos ſanitati reſtituiſſet.Itẽ
perſuaſiſſe ſe multæ lectionis eſſe &
in ſacris ac ꝓfanis hiſtorijs apprimè
verſatũ;& valere plurimũ memoria,
cũ ſit imperitus planè legẽdi ac ſcri-
bẽdi. Quare ſolitũ lucri gratia & ex
profeſſo alijs de memoria p̃fatas hi-
ſtorias ad verbũ perinde recitare, ac
ſi librũ corã ſe explicatũ legiſſet; fa-
cientẽ hęc ope dæmonis,& ſic nõ par
uã vim pecunię ab auditorib.receptã
coaceruaſſe.Cumq; quidã eũ interro-
gaſſet, qua ratione tam fidam memo-
riã adeptus eſſet;reſpondiſſe quendã
ſibi magna neceſſitate coniunctum,
peritiſſimum naturæ herbarum, qui
habebat familiarem dæmonem,potũ
neſcio quem dediſſe:quinetiam hunc
eundem cum ſemel vellet Cæſarau-

guſtam, quindecim inde leucis diſtantem, proficiſci, facta coniuratione, quam dicunt, *de bon y varon*, ſubitò cõparuiſſe equum, quem ambo conſcendentes, minimo ſpacio temporis, ad vrbis portas peruenere, & ibi equo, ſed frenũ ademiſſe, derelicto, curaſſe negotia quorum cauſa eò profecti erant, & reuerſos ad portam equo frenũ iterum inieciſſe, & momento ferè domum relatos. Item cum quædam mulier, ſe ad lectum conferens (in oppido Deza id accidit) irata fortè, dæmoni commendaſſet, & à neſcio quo ablata ſubitò non comparuiſſet; maritus Ramirem acceſſit opem poſtulans, hic reſpondit; animum ne deſpõderet, ſe illi vxorem eius reſtituturũ. Dedit ſimul epiſtolam, & iuſſit vt certum ad locum inter vineta ſe conferret, & ibi facto circulo, in medio circuli conſiſteret. at quãdo audiret turbam hominum pertranſeuntem, etſi nullum videret, interrogaret, vbi rex foret: ſi reſponderetur illac tranſiret, tum epiſtolam ante ſe in ſolum abijceret. fecit ille, quæ iuſſus, & vxorem recepit; non vidẽs quis aut quomodo reddidiſſet. Item ſolitum addebat fiſci procurator edicere multa valde arcana, & quæ contigerant in locis remotiſſimis, quæ quo tempore indicabat, non poterant ei, niſi vi pacti dæmonici innotuiſſe. Semel (ait) cum domo abiret, dixit venturum peregrinum quendam, qui eum quæreret, & peteret, accederet liberaturus filiam eius ab obſidente dæmone, quare vt ſe ſtatim vocarent. abijt, venit alter, vocatur Ramirez, & ſic ſe gerit in ſanando morbo, vt clariſſimè appareat, ipſiuſmet maleficio dæmonem in ægram ante immiſſum fuiſſe. Primò enim nuptiarum die miſellam fluxus ſanguinis cum animæ deliquio, & cordis oppreſſione inuaſerat. mox que, lipopſychia frequenti durante, cœperat odiſſe parentes, & maritũ & hunc nec videre, nec cũ ipſo dormire ſuſtinebat. Aduertere obſeſſam eſſe, vocatur ſacerdos; diebus octodecim exorciſmis & cõſuetis Catholicæ Eccleſiæ remedijs, nititur malum hoſpitem abigere: tandem vnus dæmon profatur, centum & vnum illi muliebri corpori dæmones immiſſos, tum tamen cæteris abſentibus, ſe ſolum adeſſe. cum itaque Sacerdos ſolitos Manualis Eccleſiaſtici exorciſmos ingeminaret, eumque adigeret dicere, quo cæteri abiuiſſent, reſpondit profectos ad oppidum Deza prædictum Roman Ramirez cõuenturos, & quæſituros ab eo, quid fieri à ſe vellet: nec abituros, donec ipſe recedendi licentiam concederet. Tum etiam crudelius miſellã afflictam fuiſſe adeò, vt toto die in deliquio permanſerit. Cumque Sacerdos iuberet, vt fœminam vexare deſineret, & eam cũ marito, vt vxorem decet, ſineret degere, eique redderet iocale precioſum, quod eripuerat, reſpondit ſe adigi à Romano, & habere ſe iocale, ſed reddere non poſſe. Poſtea cum parentes aduocaſſent Roman Ramirezium curandæ filiæ gratia moti dictis dæmonis, confeſtim vt domum ille ingreſſus, cæpit mulier mira dicere & agere clamabat ſcire ſe illum aduenìſſe, & cauſam aduentus non neſcire: eo accedente, vt vidit, iterum deliquio concidit, & ore contorto triduum permanſit ſine cibo & potu, non valens quicquam ſubſtantiæ illius traijcere. Magus itaque eam imbuit forti ſuffumigatione ſolearum, olei iuniperini, & aliarum rerum, & reuocat à lypopſychia, & alloquens obſeſſorẽ dicebat: ſinas illam, ſinas illam; diſcedes, diſcedes. fuge niſi velis me ſuffumigationem iterare. Sed nolente dæmone reſpondere, iuſſit omnes exire thalamum, & putans ſe à nemine exaudiri, querebatur & expoſtulabat cum dæmone dicens, cur mihi non reſpondes? humilior certè fuit paredrus mei aui. quid commerui vt mihi loqui dedigneris? an nõ ſufficit, quod me totum tibi à tam longo tẽpore deuouerim? fac ergo, ſopora hãc mulierem; ne quid verborũ noſtrorum

rum

rum exaudiat. Interea dæmon alius adueniſt,cui reus. Benè veneris, quid illic rerum egiſti? qui valent vxor, & liberi? Filius, inquit, tuus male habuit ſed iam extra periculum eſt, vxor peius habuit, iam conualuit: nepotulus adhuc æger eſt, & periculũ, ne moriatur. Tum infert Ramirez, cum ſciant q̀ fidelem & diuturnam eis ſeruiuerit ſeruitutem, & quantũ eis obſtrictus eſſet; nec ignorent, ſe vrgeri debito ducentorum regalium, pro ſolutione locati à ſe horti; æquũ eſſe, vt viciſſim ſibi gratificenť, & ex obſeſſæ corpore recedant, ſaltem ſpacio quindecim dierũ, & interea ſanam & incolumem relinquant: vt ſic copioſam ſolutioné mercedis recipiat, & in poſterum fama & exiſtimatio eius creſcat, quæ alioquin inſigné plagã ſit acceptura, niſi exeant. Poſſe poſtea iterũ eam inuadere, & poſſidere arbitratu ſuo. Pollicitũ deinde dæmoné id ſe facturũ eiq; paritur ũ. Cũm vero videret Ramirez hoc colloquiũ ſuũ ab alijs exauditũ, ſeq; deprehenſum, tanq̃ poteſtaté in dæmoné habẽs ſtomachabundus ei interminatur ſe in compedes eũ coniecturum, & facturũ vt ſui memor nihil tale deinceps auderet. Expulſo dæmone, quia non ſatis largam mercedẽ operæ parentes fœminæ ſoluerant, eis minatur fore, vt breui iterũ ipſius ope indigeant: & maleficij ſortem ſtatim trãſtulit in maritũ fœminæ liberatæ, iubetq; dæmonib. vt in eũ tranſeant, eumq; deuexent: fecere, & diem integrũ crudeliſſimè affixerunt, iniectis mille imaginationum terriculamentis, & deſperationum tentamentis.

Quare vocatus iterum, cum ad eum acceſſiſſet; fortiter, inquit, contubernalis cum dæmone colluctatus fuiſti, & adhibitis ſuffumigationibus dæmones eiecit; & ex oppido diſceſſit, male contentus exiguo ſtipẽdio. Poſt abitum deprehendere parentes non modo non eſſe ſanatam; ſed peius in dies habere: ſcribunt ergo ad magum eundem, & ſimul pecuniæ nõ parum mittunt, pollicentes maiorem ſummam ſi fœminam perſanaret. ille dedignatus venire, dat tabellario materiã alterius ſuffitus, & ritũ quo vti deberet deſcriptum, addens cum domũ rediſſet, inuenturũ illã meliuſculè valenté, & cum ſociab. tripudianté: & ita factũ eſt. cumq. vxor adhuc nollet cũ marito dormire, ſuffumigauit eam, addens verba quæ iuſſus erat, nempe, dæmones exite ab hac fœmina, quia iubet Roman. alioqui ipſum vocabo, & veniet, & vos vi pellet; quia hoc mihi pollicitus fuit. Ad quam coniurationẽ mulier vehementi clamore edito ſana facta libera manſit, & cum marito vixit, vt coniuges ſolent. Hæc in actis illis iudiciarijs.

6. In voluntatem longè reſtrictior eſt magiæ dæmoniſque potentia. Nequeunt voluntatem mouere aliter, quàm obiecto, tanquam odibili vel amabili, exterius propoſito; vel excitatis imaginarijs viſionibus & cogitationib. vel allecta & inclinata voluntate, per paſſiones in parte ſenſitiua inflammatas; quæ quo vehementiores ſunt, eo quoque & acrius inclinant, & quaſi abripiũt aliquãdo: nunquam tamen vllam voluntati neceſſitatem imponunt. Exulare illi iubent arbitrij libertatem, qui peccandi neceſſitatem vel coactionem vllam admittunt: etiam in ijs, qui mortiferis culpis ſunt irretiti. homines certè deſijſſent eſſe, ſi liberum arbitrium amiſiſſent. ſunt quidem hi Gratia gratum faciente deſtituti, attamen nec naturali libertate arbitrij, nec communi auxilio Dei ſunt orbati. Vnde ergo in peccatum neceſſitas? peccatum niſi libero conſenſu non committitur; liber verò conſenſus arbitrium liberum præſupponit. Vnde fit, vt (ſi Deus non prohibeat) poſſit diabolus, in actum aliquem, vel motionẽ impellere, quæ motio ex ſuo genere, ſi conſenſus liber adeſſet, peccatum foret, peccandi tamen neceſſitatem nunquam voluntati queat adferre,

Digitized by Google

quia inuito conſenſum nequit extorquere *a*. Sed nec Deus ſinit omnes in tentando vires dæmonem exſerere;facitq; vt tẽtator non tentet quantum humana fert imbecillitas: quam nunquam ſufficienti ſinit auxilio deſtitutam; ne in grauiſſimis quidem peccatoribus, quibus illud cum iuſtis adhuc eſt commune, quod Apoſtolus ad magnum animæ ſolatium ſcripſit *b*; non bonis tantum, ſed toti Eccleſię Corinthiorum, in qua multi erant mali, multi etiam iuſti; *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione* (pro tentati cuiuſque diſpoſitione & capacitate) *prouentum vt poſsitis ſuſtinere.*

a D.Th.1.2. q.8 o.ar.3.& confirmat eleganter Cyril. Catecheſ.4.

b 1. Cor.10. v.13.

Quæ fidelitas, virium liberi arbitrij, & communis ſufficientiſque auxilij (de quo Theodoret. hęc verba accepit) diuini, conſeruationem præſupponit, & includit; cuius conſeruationis promiſſæ fida exhibitione conſequitur humana imbecillitas, vt, ex tentatione dæmonis, non ſolum bonæ voluntati & conatui fœlix exitus, & euaſio contingat: (ſic ποιήσει τὴν ἔκβασιν, Auguſtin. & Hieronym. explicant *c*) ſed etiam, vt periculum prætergreſſi; fortioreſque in poſterum ad tolerandum effecti; pro detrimento, quod timebatur, lucrum præterea ex tentatione reportemus, vt optimè Photius expoſuit, & noſter id optimè vertit, quicquid Nouatores gannſant. nam ἐκβαίνειν vltra progredi eſt. vide quæ in hunc locum egregiè ex varijs Diu. Auguſtin. locis Beda diſſeruit. Cum poſſint itaque peccatores, hoc adminiculo freti, ſingula peccata lethifera vitare; ſanè ſi ſuccumbant huic tentationi, cui potuerunt non aſſentiri; voluntariè ſuccumbent, non coacti vel adacti neceſſitate, quæ hic nulla reperitur. Sed an ſaltem poſſit impedire diabolus ne ſagæ pœniteant? ignoratio Theologiæ hac in quęſtione Nicolaum Remigium *d* reddidit fluctuanti & ambigenti ſimilem.

c Aug. in Pſ. 61. & Hiero. in Ion. idem Aug. in epiſt. 89.

d li.3. damonolat. c.8.

Dicendum, ſicuti potuit in peccatum inducere, ſic etiam poſſe obſtinationem in peccato fouere & nutrire per ſuggeſtiones, conſilia maleſuada, tentationeſque alias: ſed nunquam poſſe abſolutè impedire, ne vel alij peccatores, quantumuis graues, vel ipſæ ſagæ pœniteant, & pacto, quod cum illo inierunt, renuncient. poterunt itaque cum ſpecialis illo auxilij fauore, quandocumque seriò volent, quamtumuis renitente Diabolo, pœnitere; ſine ſpeciali illo Dei auxilio, id non poſſent. alioquin potentior eſſet in retinendo Diabolus, quàm Deus in recuperando, quòd ſanè blaſphemum eſt.

Probat iſtam communem Catholicis Theologis ſententiam Andr. Vega de *Iuſticat. q. XI.*

Vt autem exemplo aliquo declaretur, quouſq; interdum ſoleat progredi, dæmonis conatus in voluntate non planè, ſed penè; non verè, ſed apparenter ſubigenda, ad tentatorum conſolationem, Beatæ Angelæ de Fulgino verba repræſentabo, quibus illa, quid experta fuerit, *vitæ eius capitulo decimono*, ſic exprimit: *Tormenta vero & animæ paſsiones, quas, ſine comparatione acerbiores & plures eſſe dico, quàm corporis, patior quaſi aſsiduò ab ipſis dæmonibus. Nec ſcio aliam aſsignare ſimilitudinem, quam de homine ſuſpenſo in pergula, qui ligatis manibus poſt tergum, & velatis oculis ſuſpenſus cum fune remanſiſſet in patibulo, & viueret. cui nullum auxilium, nullum remedium, vel fulcimentum ſupereſſet.*

Dico quod adhuc deſperatiùs, & crudelius à dæmonibus torqueor. Video enim quod dæmones ita animam meam ſuſpendunt, quod ſicut ſuſpenſus non habet aliquid ſuſtentamenti: ita anima nullum videtur remanere ſuſtentamentum, & omnes virtutes animæ ſubuertuntur, ſciente ac aſpiciente anima mea. Et quando anima mea videt ſubuerti omnes virtutes, & diſcedere, &

Digitized by Google

quòd non poteſt ſe ibi opponere; eſt tãtus dolor animæ, quòd vix aliquando poſſum plorare propter deſperatum dolorem & iram, aliquando vero ploro irremediabiliter, aliquando etiam tanta ira venit in me, quòd vix poſſum me tenere, quin me totam dilaniem: aliquando non poſſum me tenere, quin me horribiliter percutiã, & percutiendo me ipſam, tumefeci aliquando caput meum & alia membra. Et quando anima videt cadere & diſcedere omnes virtutes, fit planctus animæ, & vociferor ad Deum meum.

Item aliud tormẽtum patior, quia omnia vitia in me reuixerunt, & aliquando reuiuiſcunt: non quod in vita durabili rationem meam ſubijcientes, ſed præbent mihi & adferunt magnam pœnalitatem. Et etiam vitia, quæ nunquam fuerunt in meo corpore, veniunt in me, & incenduntur, & adferunt mihi magnam pœnalitatem: ſed non habent vitam continuam; & quando remoriuntur, dant mihi magnam conſolationem. Video enim quod dæmonibus tradita ſum multis; qui reuiuiſcere faciunt vitia quæ horreo, & quæ fuerunt mortua, & addunt illa quæ nunquam fuerunt. Et ego recordãs quod Deus hic fuit afflictus, & deſpectus, & pauper, vellem quando oportet, vt omnia mea mala duplicarentur. Et quandoque ſum in tenebra horribiliſsima dæmonũ, vbi videtur omninò deeſſe omnis ſpes boni, & eſt illa tenebra horribilis, & ſuſcitantur vitia in corpore, quæ cognoſco intus in anima eſſe mortua: ſed extra animam ſuſcitant ea dæmones, & etiam illa vitia quæ non fuerunt ſuſcitantur. Et in corpore ad minimum patior in tribus locis. Nam in locis verecundis eſt tantus ignis quod conſueui apponere ignem materialem ad extinguendum ignem concupiſcentiæ, donec confeſſor meus mihi prohibuit. Cum ſum in illa tenebra, credo quod citius eligerem aſſari quàm prædicta tunc pati: imo tunc clamo & aduoco mortem; vt per quemcunque modum mihi Deus concederet eam euenire, & tunc dico Deo: Domine ſi me debes mittere in infernum, citò facias, & ne differas: & ex quo me reliquiſti, comple, & ſubmerge me in profundum. Et tunc intelligo, quod eſt opus dæmonum, & quod non viuunt illa vitia in anima mea: quia anima nunquam conſentit eis, ſed corpus patitur violentiam, & eſt tantus dolor & tædium: quod ſi duraret, corpus id pati non poſſet. Sed & anima videt, quod eſt ei ablata omnis potentia, quamuis nõ conſentiat vitijs: non tamen habet poteſtatem a omnino reſiſtendi vitijs: & videt quod eſt contra Deum, & ſic cadit, & torquetur in eis. Et eſt quoddam vitiũ manifeſtè cognoſco quod permittitur à Deo venire in me, quod nunquam fuit in me; & prædictum vitium eſt tam magnũ quod ſuperat omnia alia vitia: & eſt quædam etiam virtus, quæ datur mihi manifeſtè à Deo cõtra prædictum vitiũ, qua virtuoſe à Deo liberor. Et ſi haberẽ ego fidem de Deo certam, ſolum in iſto, & non pro aliquo alio, remaneret mihi: & in iſto remaneret mihi ſpes certa, & ſecura de qua non poſſem dubitare. Et virtus præualet ſemper, & vitiũ deficit, & virtus tenet me, & non permittit me cadere in vitium. Et eſt virtus tanta fortitudinis, quod non ſolum tenet in me, imò dat mihi tantam fortitudinem virtutis, quòd verè in iſto cognoſco Deum, & illuminer; & confirmor in tantum, quod omnes homines mundi, nec omnia dæmonia inferni, nec aliqua alia res, poſſet me mouere b ad minimum peccatum: & cum iſta virtute remanet mihi fides de Deo. Vitium autẽ eſt tã magnum, quod verecundor illud dicere: & quod quando prædicta virtus eſt mihi abſcondita, & videtur mihi quod me dimiſeric, non eſt res, quæ poſſet tenere, nec pro verecũdia, nec pro pœna aliqua, quin ſtatim ruerẽ in peccatum. Tunc tamen ſuperuenit illa virtus & virtuoſe me liberat: ita quod nec ego ipſa poſſem peccare pro omnibus bonis, vel malis iſtius mundi. & iſtos labores ſuſtinui per duos annos & plus.

a Sic ſ. vt ẽt ſuggeſtionem ipſam expellat. nam hẽt, vt non conſentiat.

b Intellige durãte & iuuante illã gratia.

Hactenus interpres parum Latinus D. Angelę; in cuius verbis cernere eſt tres gradus huius grauiſſimæ & moleſtiſſimę tentationis diabolicę, & ſimul diuinæ gratiæ non deſerentis hominẽ efficaciam: voluntatem quoque

Digitized by Google

nunquam à diabolo poſitiuè cogi, quantumuis vis reſiſtēdi debilitetur, & videatur ſuccumbere, non ſuccumbit tamen; quia poteſt homo, cū Dei gratia non conſentire. Denique carnis profectum quem cum tentatione D. Paulus pollicebatur, cuius verborum locus iſte practicus quidam eſt commentarius.

QVÆSTIO XXV.

Quid Diabolus queat in anima à corpore ſeparanda, ipſaq; ſeparatione? vbi de exſtaſi, & mirandis circa cadauera.

EXſtaſim ſiue raptum poteſt Diabolus in homine efficere, ligando vel ſoluendo ſenſus exteriores; id q, modis duobus, prior eſt, quando illos tramites obſtruit, quibus à cerebro ſpiritus ſenſitiui ſe ad exteriores ſenſus penetrant, veluti contingit ſomniantibus: poſterior, quando eoſdem Spiritus ſenſitiuos ab exterioribus ſenſibus ad interni ſenſus organa attrahit, ibique retinet, ne ad externorum ſenſuum organa queant deſcendere. Ita enim contingit, vt in raptu ob nimiam internarum virium ſenſitiuarum applicationem, & ſpirituum ſenſilium ad interni ſenſus organa confluxum, adeò impediantur ſenſuū exteriorum munia, vt corpus viuum, cadaueris mortui & immobilis ſpeciem præ ſe ferat. Hæc raptus naturalis cauſa vera, diaboli vires non excedit, taleſque ſunt Sagarum & magorum exſtaſes; quibus, cum vno in loco maneant ſoporati, varijs tamen in locis ſe fuiſſe; & varia peregiſſe, decepti ſæpè arbitrantur. Tale eſt quod Olaus de Magis Lappijs narrat a hoc modo: *Si quis peregrinus cupiat de ſuorum conditione certi quid cognoſcere, præſtant, vt intra viginti quatuor horarum ſpacium reſciſcat, quid cū illis agatur, vel ſi trecentis milliarib. abſint: hoc modo. Incantator poſtquam vſitatis cæremonijs Deos ſuos compellauit, ſubito collabitur & examinatur quaſi exſtincto illo reuera excedat à corpore anima. Neque enim aut ſpiritus in eo reliquus eſſe, aut reſtare cum vita ſenſus aliquis, aut motus videtur; ſed vt adſint ſemper aliqui oportet, qui proiectum & exanime corpus cuſtodiant, quod cum non ſit, dæmones id abripiunt. Horis viginti quatuor elapſis, reuertente ſpiritu ſeu è profundo ſomno, cum gemitu expergiſcitur exanime corpus, quaſi reuocetur in vitam ex morte, qui conciderat. Poſtea ſic reſtitutus ad interrogata reſpondet, &, vt fidem faciat percontatori, recenſet aliquid, quod agnoſcat ille, & certò ſciat in ædibus ſuis aut cognatorū fuiſſe.* Hæc in rei veritate ſe ita habere plures alij Olao atteſtantur. Sed in hoc raptu magico & ſimilibus exemplis, cauendi multi errores, quib. ambiguæ illæ Olai locutiones non parū ſuffragantur. Errant imprimis, qui cū Cardano quotieſcunque collibuerit, naturali ſua vi, & arbitrio voluntatis rapi ſe iactitant. Facit hoc proculdubio dæmon ex fœdere: nec fortaſſis certius aliud Magiæ indicium, quàm huiuſmodi voluntarij raptus. In virgine quoque illa Cæſarauguſtana (ſic voco, quia illic ab Archiepiſcopo anno 1585. fraus tandem detecta) pſeudoſtigmata Chriſti oſtētante, raptus illi adeò frequentes, omnes ex pacto, cum oues paſceret, cum dæmone inito, naſcebātur; vt & Magdalenæ Cruciæ Cordubenſis, quæ famoſa fuit ſaga. Errat etiam & grauiter, neque hoc à Cenſoribus prætereundum & relinquendum in eius erat libro erratum; errat inquam Bodinus b, cenſens in huiuſmodi exſtaſi animam reuera migrare, & deſerere ipſum corpus, & alijs in locis interea verſari ſeparatam; qui Cabbaliſtarum error fuit, à quo ſuſpicor Platonicos alienos non fuiſſe, propter narrationem illam ipſius Platonis c, *Eren Armeniū, genere Pamphylium, cum inter cadauera cæſorum in prælio decem diebus iacuiſſet mortuus, domum relatum, ſecundo poſt die: cum eſſet imponendus rogo: reuixiſſe,* ac

a *lib. 3. c. 18. Septentrion. regn. deſcrip.*

b *li. 2. dæmonoma. c. 3.*

c *libr. 10. de repub.*

at prodigioſa quadam narraſſe, quæ ab illo tempore apud inferos vidiſſet. Similis fabula fuit de quodam Clazomanio apud Origen. *lib. 3. contra Celſ.* & illa de Ariſtæa Proconneſio, quem narrãt Plinius *lib. 7. c. 52. Plutarch. in vita Romuli*, ex Herodoto, multoties defunctum reuixiſſe, & animam quoties voluit reſumere potuiſſe; ita, vt aſſiſtentes animam, cerui effigie, ex ore euolantem viderẽt. Nam iſte nõ mortuus erat, ſed in raptu magico; &, nõ anima ex ore euolabat, ſed diabolicũ præſtigium. Idem dicendum de militis dormientis ore egreſſa, & iterum ingreſſa muſtela alba, & per gladium riuulo impoſitum iterato commeante, quod narratum ab Helinãdo *a*, fuit hoc ludibrium dæmonis, ad hoc inſtitutum, vt de animæ migratione hunc errorem mentibus imprimeret; vetulis deliris, & pueris, qui nondum ære lauãtur, id potiùs quàm philoſophis perſuaſurus. Mors .n. nihil eſt aliud, quàm animæ à corpore ſeparatio: cũque ipſo egreſſu hæc contingat ſeparatio; fieri nequit quin homo egreſſu iſto moriatur. Si moritur, quis animam iterum in corpus inducit? Sola Dei virtute illa poteſt. Mortuorum animæ locum ſuum, teſte Pſalmiſta, ignorant, hoc eſt corpus ſuũ amplius non norunt. quare anima ſemel ſeparata, nec aliud corpus ſubire, nec ſuũ iterum ingredi ac informare poteſt, niſi Deo permittente atq; ducẽte. De Philappis & Fiumis igiť, & de Ariſtæa, & de Hermotimo Clazomonio *b*, qđ illi objiciunt; id nos, nec [illegible]et, nec mouet. Ecſtaſis Diabolica interceſſit, ſed anima à corpore non receſſit. *Omnia (*inquit Tertullianus hac ipſa de re agens *c) magis conſectanda, quàm hanc licentiam animæ ſine morte fugitiua.* Et alibi idem rectiſſimè pro Axiomate tradidit *d, nuſquam animam ſine carne eſſe, quamdiu in carne eſt.* Et in ecſtaſi animam extra corpus peregrinari, negat apertè auctor breuiũ quæſtionum, quæ operibus D. Athanaſii adiunguntur *e*. Nec Auguſtinus *f* quicquam habet, quod Bodino ſuffragetur, alibi vero palam cõtradicit *g*. Abutuntur etiam aduerſarij ſcripturis. Nam cum illud citant, *precioſam eſſe in conſpectu Domini mortem ſanctorum eius h*; perperam verba de prophetarum ecſtaſi accipiunt: quæ ad veram mortem, ſeu animæ à corpore ſeparationem ſunt referenda *i*: &, quamuis de raptu acciperes; eorundẽ, *Mors*, vocaretur, quia mortui corporis imaginem repræſentat. Cum etiã de Apoſtoli raptu ratiocinantur, nõ poſſunt probare eum extra corpus fuiſſe: potuit Deus id facere: ſed an fecerit, cum ipſi Paulo fuerit incertum; malo dubitare, quam cum B. Hildegardi affirmare k corpus verè ab anima tum fuiſſe ſeparatum. dubitãt quotquot memini patres, dubitant etiam Scholaſtici omnes. Parum verò peritum ſe philoſophiæ Bodinus oſtendit, cùm *Aphereſiam* cum *Ecſtaſi* cõfundit. In hac videtur anima à corpore abeſſe, quia priuatum eſt corpus functionib. animæ ſenſitiuæ, mouentis, & interdum intelligentis *l*; in aphereſia verò, nõ functionibus animæ modo, ſed ipſa corpus caret anima. in illa corpus dicendum inſenſile, & immobile actu; in hac naturaliter loquendo, eſt exanimum tam potentia, quàm actu. Quale demum illud argumentum? ſi anima ſit immortalis: neceſſe aliqua ſine corpore operari illam poſſe *m*. Sed eſt immortalis. operari igitur poteſt in extaſi ab illo ſeparata. Mi homo, moneo Scholas Dialecticorum adeas, & diſcas; cũ ſint plures vnius rei functiones, non rectè, quod de omnibus nõ probaris, id ad vnam te reſtringere. Deus bone quot functiones animæ in corpore exiſtentis, in quas ſibi corpus partem iuſque nullum vindicat? cogita volũtatis, intellectuſque actus, & ſuper ſeipſam ſui reflexiones, aliaque quæ ex libris, de animæ immortalitate agentium, poſſunt peti *n*. Verum certiora hæc Chriſtianæ ſapientiæ peritis ſunt, & rectæ philoſophiæ nõ im-

a *Helinand. lib. 13. Chro. & Paradinus in Symbolis.*

b *Vide Lucia. ĩ Encomio muſca, et Plutar. de dam. Socr.*

c *li. de anima*

d *li. de reſur. carn.*

e *quaeſt. 33.*

f *lib. 83. qq.*

g *li. 18. de ci. Dei epi. ad Euo d. & (ſi ipſe auctor) lib. de ſpiritu & aīa*

h *Pſ. 115. v. 15*

i *vt cum B. Cypr. et Rabbini cenſent.*

k *in quæſtionibus ſuis.*

l *Schalig. de ſubti. contra Cardan.*

m *Ariſt. li. 2. de anima.*

n *vide (ſi lubet) dicta citataque in Troad. Seneca cho. 2.*

peritis, quàm vt longiore indigeant probatione, neque mihi vacat vel lubet lucenti ſoli lampadem accendere. Solus Deus ſic animam per raptũ ſeparare poſſet, & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ diſpoſitiones conſeruare: quod an ſibi contigerit, dubitare ſe D. Paulus profitetur o. Falluntur tertiò, qui falſos hos & dæmoniacos raptus ſiue extaſes (pro iiſdem nunc ſumo non ignarus alibi p ſubtilius diſtingui) nõ ſeparant à vero & ſupernaturali raptu: quo per ſpiritum diuinum homo ad rerum ſupernaturalium contemplationem ſiue cognitionem, cũ abſtractione mentis à ſenſibilibus eleuatur: de quo præclarè, vt ſolet Diu. Thom. diſſeruit q; quales fuere prophetarum, Apoſtolorum, & ſanctorũ hominum, longè diuerſi à Magicis extaſibus; de quibus B. Irenæus locutus agens de Marco Mago a. Plurimorũ de veri raptus natura opiniones Gentilium philoſophorum, & Arabum aſtrologorum, recenſuit M. Antonius b Mocenicus, opere verboſiore quam ſolidiore, &, excepta nona, cæteras ſatis bene confutauit. qd ex dictis eius retinendum, quid repudiandum exiſtimem, breuiter accipite. Igitur falli c eum puto, dum ſubiectũ raptus contendit debere eſſe mediam quãdam ſubſtantiam inter mortalem & immortalem, & huiuſmodi ait eſſe animam noſtram, quam dicit eſſe mortalem reſpectu partis ſenſitiuæ, immortalem reſpectu partis rationalis. fallitur, ſi ſit in anima noſtra pars vna immortalis, & pars alia mortalis, quæſo nonne pars hæc ab illa queat ſeparari? diuiſibilis ergo iam anima noſtra futura: quare nec immortalis. abſit hoc à mentibus noſtris. totam hominis animam, quoad ſubſtantiam eſſentiamque ſuam, credimus eſſe immortalem. non anima, ſed homo ipſe, reſpectu totius compoſiti, quid medium eſt; corpore mortalis, anima immortalis. Subiectum tamen raptus, non eſt totus ſecũdum ſe homo; ſed anima ipſa humana: ſubiectum totum incorporeum, indiuiſibile, & immortale. anima hæc ſubiectum eſt raptus, non ratione intellectus agentis, ſed ratione intellectus poſſibilis; quod bene docuit Mocenicus d. Formalis cauſa raptus eſt ipſa illa actio, qua quis eleuatur, & cœleſtibus illis rebus quaſi vnitur. Finalis cauſa eſt coniunctio animi cum Deo iuxta illud Anicij Seuerini:

Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Agens ſiue efficiens cauſa, duplex aliquando poteſt eſſe. Inſtrumentalis, erit intellectus agens, principalis verò futura Deus. dixi poſſe aliquando eſſe, quia licet Deus per ſe ſolus ſit cauſa ſufficiens, ſolet tamen cauſas ſecundas, vt inſtrumenta, adhibere. quare poterit intellectus agens eſſe cauſa inſtrumentalis. quia quamuis eius ordinariũ munus ſit, ſpecies à phantaſmatibus abſtrahere, & hic nulla ſint phantaſmata; ſolet tamen Deus, cum ſe menti noſtræ per raptũ inſinuat, ea, quæ vult nos tum videre, diuina quadã repræſentatione oſtendere; vbi vero ſpirituale haſce res intellectus noſter percepit, tunc ope intellectus agentis, poteſt quædam rerum viſarum ſimilitudo & ſimulachrum effici, quem modum D. Thom. non repudiat e. Principalem cauſam dixi eſſe Deum; quia reuera Deus eſt, qui hominem ad ſe rapit, vt fatetur f Mocenicus, nec potuit negare. ſicut enim ſol in ſole cernitur, ſicut oculus ſine lumine lumen non videt, ſicut auris niſi aere plena ictum aeris non audit; ita nec Deus ſine Deo cognoſci poteſt; ſed Deo plenus demum animus tantum in Deũ erigitur, quantum diuino colluſtratus lumine eum cognoſcit; tantum efferueſcit & exilit in ſuperiora, quantum calore diuino ſuccenſus in Deum fertur: neque ad id, quod ſuperius eſt & infinitum, quiſquam attollitur,

o 2.Cor. 12. vbi D. Tho. 2.2.q.175.a.vlt.
p d.q.175.a.2.ad 1.
q d.q.175.
a lib.1.cont. hær.c.9.
b lib. de tranſitu hominis in Deum.
c cap.15.
d cap. 30.
e 1.p.q.12.a 9.ad 2.
f c.1.fol.13.

Digitized by Google

litur, niſi virtute ſuperioris & infiniti attrahatur, & eleuetur, iuxta veram Platonicorum ſententiam g. Deinde ſolus intellectus agẽs ad hoc nequit ſufficere. quia quãuis Mocenicus dicat tranſitum hunc ex parte hoīs eſſe voluntarium: id tñ verum non eſt. raptum.n. ſcimus ſæpe contingere inuitis, vt ſentit D.Tho. h & docet experientia. Noui, & mecum norunt mille adhuc ſuperſtites, Virginem Deo deuotam, ex ijs quas *Beatas* illic vocãt, quæ Burgis, in Caſtella, anno 1585. ſuperſtes erat, & ſtatim percepta Euchariſtia, vix ea in os ſumpta, in diuturnum raptum eleuabatur; adeo vt nec admotas & adactas in pedes acicalas ſentiret; quæ, vt erat humanæ gloriæ aduerſatrix, & ſancta eſſe, quã dici malebat aut videri, ardentiſſimè ſolebat Deũ precari, ne quid illi huiuſmodi corã alijs accideret; & ad ſe reuerſa, erubeſcentiæ plena atq; pudoris, quã poterat celerimè ſe domũ in conclaue proripiebat. Non eſt ergo in noſtra poteſtate, & proinde nec nobis eſt voluntarium ſic mente abalienari, nec; id poterit noſter intellectus, quantumuis id nos vehementer velimus. Hęc non tam eſt actio, quam paſſio intellectus; cum hic anima ſe propriè & primario gerat more patientis, ſecundariò & minus propriè agẽtis, & ipſe Mocenicus a fateatur, hunc trãſitum hominis ad Deum (ſic enim appellat raptum) plurimũ paſſionis & minimum actionis habere. Deum verò dicimus eſſe cauſam efficientem raptus; non tantum vniuerſali quodam concurſu, ſed etiam ad hoc ipſum deſignato, & particulari.

g *Vide Mocenic. c. 39*

h *d. q. 175. a. 2*

a *cap. 4*

Hic in Syrtes impingit, & ſe abripi patitur procellis Gentilium & infidelium philoſophorum. Nam b ſententiam proponens ſuam, contendit totam raptus efficientiam adſcribendam ſoli agenti intellectui: hũc enim adiutũ ſolo concurſu vniuerſali Dei, vult poſſe ſtatim intellectui poſſibili ſpeciem ſeu ideam Dei repræſentare; & ſic, quod erat duntaxat intelligibile poteſtate, vt ſit iam actu intelligibile, id vi ſua intellectum agentẽ efficere. Quaſi verò queat intellectus agens aliquam effingere ſpeciẽ, q̃ Deũ repræſentet: quod meritò cũ D. Dionyſio Areopag. Theolog. negarunt c.

b *cap. 45.*

c *D. Dyoniſ. Diu. nomin. 1. D. Tho. & ibi interpp. 1. 2. q. 12. ar. 2.*

Sed videte quam leuiculis nitãtur aduerſarij argumentis. *Obijciũt primò.* Deus nõ eſt idem cum anima noſtra; nõ poteſt igitur in illam agere. Quid eſt nugari, ſi hoc eſt argumentari? quaſi nihil in aliud queat agere, quod non ſit idem cum eo; & non ſufficiat proportio ac ſimilitudo cauſæ immediatæ & inſtrumentalis; quaſi nõ omnia Deo obediant: quaſi Deus, qui vnus eminenter eſt omnia, non poſſit in cuncta, vt vult agere. apage mihi hos paganiſmos.

Secundo obijc. Deus eſt intellectus: nihil ergo poteſt agere niſi cognoſcendo. ſed extra ſe nihil Deus cognoſcit: aius autem noſter eſt extra Deũ: animum ergo noſtrum nõ cognoſcit: nihil ergo in animum noſtrum poteſt agere. *Reſp.* Deus eſt intellectus, ſi ſumas intellectum impropriè loquẽdo pro ſubſtantia ſpirituali in genere; nõ vero eſt intellectus, ſi capias intellectũ pro potentia intellectiua; quo pacto eũ ſumi ab ipſo docet cõſecutio argumẽti; quæ nulla foret, neque antecedens cum illatione cohæreret, ſi aliter ſumeretur: certum.n. eſt ſpirituales ſubſtantias etiam aliter quàm cognoſcẽdo agere poſſe, vt loco mouere, & huiuſmodi. Quod ſi velit tantũ dicere, nihil agere in ſubiectũ, q̃ ſubiectum illud cognoſcat; hoc certè verum eſt, quia Deus omnia cognoſcit; Spiritualis tamen ſubſtantia, vt angelus poſſet agere in aliquod ſubiectum ſibi incognitum. Vnde tñ ſequitur falſiſſimam eſſe illam ſubſumptionẽ, Deũ extra ſe nihil cognoſcere. quid enim hoc aliud ſignificat, quã Deum præter ſemetipſum nihil cognoſcere? non cognoſcit ergo arbores, nec equos, nõ peccatores, nõ dæmones, quo ergo pacto creaturas cõſeruat, & mũdi ſatagit, & punit peccatores?

Digitized by Google

res?eſſe hæc extraria Deo,& cognoſci à Deo:fatendum igitur nobis;niſi Epicurei & athei ſumus. Deus quidẽ eminenter eſt omnia,ſed non formaliter.Si loqueris,de ijs, quæ ſunt eminenter extra Deum;fruſtraris.quia nihil quod eſt,nõ eſt eminẽter in Deo; ipſe quoque animus noſter hoc modo non eſt extra Deum. Quare patet te loqui,de ijs quæ ſunt,etiamſi illa non ſint in Deo formaliter, ſiue etiamſi Deus illa non ſit formaliter. quare & animum noſtrum Deus cognoſcit. cognoſcit ſanè,& puniet, ſi viderit infidelem,& ad Gentilium ſcita impia deſciſcentem.Non ſum ignarus iſtud axioma(*Deum nihil extra intelligere*)tribui Ariſtoteli *d*:ſed Ariſtoteles veniam meretur: cuius oculus,nullo fidei veræ radio illuſtratus, vt noctuæ oculus ad illam lucem infinitam calligauit.Chriſtianis verò hominibus venia danda non eſt, ſi talia deliramenta pertinaciter tueantur,& non Gentilium placita regulis fidei, ſed fidei ſcita illorum placitis pergũt ſubmittere,verè cæci cæcos deligentes duces cum quibus in erroris foueam corruant. Auerroiſticum hoc potius figmentum eſt, quàm Ariſtotelæum placitum; qui perfidiæ columẽ Arabs inteſtabilis,ſectatores ſuos ex hoc principio eò deduxit, vt exiſtiment etiam hinc ſequi: Deum ſic aliquid ſibi perfectionis adiuncturũ nouæ,ſi hominem ſibi per raptum cõiungeret, vel ſi extra ſe alia intelligeret; Deoque ipſi tunc opus fore ſenſum & phantaſiam;quæ omnia vel dypondij Theologi ſtatim exſufflarint, vt vanitate ſua diffluentia, nec qa quam cohærentia.Deus in ſe ipſo, vt in ſpeculo ſimul & ſemel videt omnia: cognoſcendo alia, tribuit ipſis perfectionem. Nobis accedit perfectio coniunctione,propter imbecillitatem & egeſtatem noſtram.cuncta Deus poſſidet,nec ipſe mutatur, ſed mutat res quas ſibi coniungit. Denique cenſet idem Mocenicus, raptum omnem eſſe ſucceſſiuum: quod indiget,vt verum ſit, commoda interpretatione. Raptus enim fieri poteſt in inſtanti, quia Deus cauſa efficiens eſt actiuitatis, & potentiæ infinitæ; per temporis tamẽ fluxum actio ſeu paſſio raptus poſtea continuatur; & ſi quæ ad raptum, ex parte hominis aliquando præparationes præcedant, vt contemplari,&c.illæ ſunt ſucceſſiuæ. Hæc de raptu nunc ſufficiant.

d *lib.12.Metaph.*

Alter veræ ſeparationis animæ à corpore, certiſſimus modus per mortẽ,quin ſit Diabolo permiſſione Dei poſſibilis,negari nequit. quot enim Angelus vnus millia Aſſyriorum vna nocte occidit? nonne Aſmodeus ſeptem Saræ maritos, & Iobi liberos omnes Diabolus necauit? nonne maleficijs quotidie dæmõ plurimos necat?ſed de hoc poſtmodum copioſius diſſeretur, *lib.3.*

Poſtquam animam à corpore mors ſeparauit,nondum diaboli omnis poteſtas ſopita. poteſt in animam nonnulla,poteſt in corpus. Animam poteſt ſupplicijs addictam,quantũ Deus iuſſerit, punire,an poſſit iterũ in corpus mittere,vel facere,mox diſcutiemus.

Quo ad cadauera mortuorum ſolet aliquando ea induere, & ijs apparere,vt poſteà dicetur; poteſt etiam in eadem; maximè in ea quæ ſita ſunt locis non conſecratis; quæcunq; poteſt in alias res corporales,& ſpeciali quodam modo poteſt ſoletque miranda quædam in ijs, & prodigioſa cauſas naturales ignorantibus, operari,& exhibere quædã, quaſi viuentium corporum & vegetantis animæ munera,verbi gratia, vt fluat ex vulnere mortui ſanguis in præſentia occiſoris (qua de re alio loco ſermo fuit) 2. vt corpora diu ſeruentur incorrupta,neque putreſcãt neque diſſoluantur aut incinerentur; quia hoc & naturaliter, vel vnguentis, vel ex loci natura,imo & ex corporis natura poteſt prouenire, vel etiã ex mortis genere.de mortis genere, ſcribit Plutarchus *a*; *Cunctis*,inquit *ferè no-* *um*

a *lib.4.q.conuiu.2.*

tum eſt fulmine ictorũ non ſentire corpora putredinem. quare non ſatis aptè Euripides introduxit Clymenem de Phaetonte dicẽtem, Putreſcit aſt hic in conualle mortuus. De corporis natura, eſt illud Ammiani Marcellini apud Rhodiginum *b*, Romanorum cadauera cęſorum ſtatim fatiſcere ac ac prorſum defluere: Perſarum verò inareſcere ſtipitum more, vt nec liqueſcant membra, nec ſanie madeſcant perfuſa; quod cenſet Ammianus vitam parciorẽ facere; & vbi naſcuntur, exuſtas ſolibus terras. credit Cardanus *c*, & de patris ſui Facij corpore idem profitetur, cauſam hanc non arbitror contemnẽdam; victus enim parcitas arcet humorum copiam, vnde propter eãdem victus abſtinentiã Xenophon *d* memorat Perſas nec tuſſire, nec emungi. De loco ipſo, poteſt ille, vel hanc vim habere naturalem & conſeruatricem ratione ſoli, vel ſolis, vel etiam ratione ſitus. ſic enim, quod Ariſtarchus, *in Olympicis*, tradidit, integrum cadauer armati & ſaucij hominis olim mortui in Iunonis Eleæ templo, inter tabulatũ & ſcandulare tectum inuentum: cauſam reddit Pauſanias *a*, quod in illis latebris abditum, neque per æſtatem vaporum, neque per hyemem frigoris noxam contrahere potuerit. De vnguentis, res nota ex Ægyptiorum cõditura, de qua Herodotus *b* & Diodorus *c*. Illud etiam naturæ miraculum eſt; cor eorum cremari non poſſe, qui vel Cardiaco morbo, vel veneno perierint *d*. Nec puto qualitates has impreſſas cordi dæmonem ignorare, vel non poſſe ſimilem diſpoſitionem in cadauer inducere; poſſet itaque facere, (*& hoc ſit* 3.) vt cadauer ſpacio aliquo temporis comburi nequiret. fecit aliquando in viuis, cur nequeat in mortuis? 4. poterit efficere, vt cadaueris pili vel vngues excreſcãt, quia hoc poteſt naturaliter prçſtare complexio morientis, quando in corpus manauit aliqua vegetantis animæ ad formam imperfectam diſpoſitio *e*: quod frequenter accidit in ſuſpendioſis, quibus ſubitò ſpiritus intercluduntur; *quos* (vt ait ille) *Iupiter lauat, Apollo vngit & ſiccat*. Sæpe tamen hæc; vt in reliquijs hominũ ſanctorum; ex diuino proueniunt miraculo. Vt cætera mittam; Dammis oppido propè Brugas, vidi olim Saluatoris Crucifixi imaginem prægrandem ligneam; quæ comam & barbam produxerat, & quotannis attonſæ refruticabant, id pro miraculo pijs habitum, propter crebras quas Deus illic ęgris ſanitates conferebat, & alia in afflictos diuinæ munificentiæ monumenta, crebris ibi tabellis notata; donec impius & pertinax Caluiniſtarum furor imaginem ignibus abſumpſit, & templum (quod illis ſolemne) ſolo æquauit.

b *li.26.c.24.*

c *li.8.de rer. var.c.40.*

d *in Pædia Cyri.*

a *li.5.deſcrip. Græcia.*

b *li.2. hiſt.*

c *li.1.Bibliot.*

d *Plin.lib.11. c.37.*

e *Angl.in 2. q.2.de Magia a.2.diffic.vlt. Binsfeld. de confeſſ. Mal. prælud. 12. dub.4.*

Quod ſequitur, etiam non inuitus ad diuina prodigia retulerim. *Lintzij* (ait Pet.Bizarus) *dum ibi à Carolo Auſtrio conuentus celebrabatur, cuidam ruſtico natus eſt infans, in quo nihil ſanè deſiderabatur: vixit dies quatuordecim, & triduò ante obitum ſudauit, atque ita ſudans exſtinctus eſt. In mortuo infante ſtatim cœperunt apparere ſtigmata, in manibus, pedibus, & latere: ſicut Chriſti vulnera pinguntur: in capite etiam ex ipſo cranio nata eſt corona ſpinea. Cæſar, cum hoc audiret, miſit quoſdam ex ſuis; qui hoc prodigium contemplati, eum de tota re plenius edocerent, remque ita ſe prorſus habere intellexit*. Sic ille Epit. memorabilium Europæ pagin. 302. Quæ hic partes naturæ? nullas certè video ſufficientes.

QVÆSTIO XXVI.

An ope dæmonum fieri poſſit, vt defunctorum animæ ſeu ſpiritus viuentibus appareant.

MAgni hæc momenti quæſtio eſt, & quæ aliã includit primò ventilandam: *Vtrum vnquam anima queãt apparere?* de qua, ante annos fermè nouem,

nouem, Duaci in Quodlibeticis, vt vocant, copioſè diſſerui, ſed quia oratio illa lucem non adſpexit, hic ea cum lectore communicabo, quæ tum cum auditoribus, prætermiſſis parergis oratorijs.

SECTIO I.

Sit 1. concl. quę quaſi fundamentũ eſt cæterarum; *Poſſe ac ſolere mortuorum animas nonnunquam diuina potentia atque virtute, viuentibus apparere, id & fidei Catholicæ ſcitis, & veræ germanæque philoſophiæ placitis conſentaneum eſt.* hanc concluſionem multi improbãt; ſed horum alij athei ſunt, qui animam negant immortalem, & corpori volunt eam commori: *Hos* facilè eſt refellere, quia hæreſis eorum iampridem etiam à Platone, & Ariſtotele, & alijs philoſophis probis, confracta & proſcripta fuit; ab Eccleſia verò id aſſerentes ignibus adiudicati: Docui id fuſiſſimè prolixa diſputatione, *Commen. in Seneca Troad. chor. 2.* Alij ſunt philoſophi ſenſib. nimis addicti; qui fatentur animam corpori ſuperſtitem eſſe, ſed videri illam à viuis poſſe, vel ad viuos redire negant, duntaxat; quia id quo fiat modo ac ratione non intelligunt: hi docendi ſunt rationem modumque: alijque matæologi ſunt, nec enim Theologi dici merentur; qui nati nobiſcũ eiuſdem matris vtero, iiſdem vberibus lactati, falſi fratres, viperina proles, germanos laceſſunt, & genitricis impio mucrone latus petunt latus. palàm eſt, me hæreticos intelligere. ex his quidã, eos q ſe ſpiritus cõſpexiſſe aſſerũt, iudicant lymphatos, ceritos, imaginoſos, ad medicos & veratrum relegandos *a*; alij clamant, huiuſmodi narrationes omnes ſuperſtitioſas, & delirarum eſſe anuum vana inſomnia *b*: alij, vt facetiores ludiones, & minus cruenti, multas obſcænas & ridiculas fabellas comminiſcuntur: vt genus omne apparitionum reddant odioſum, imitati Batauum illum Lucianum *c*. cauſa hos omnes vehementer ſtimulans eſt, quòd hac mortuorum apparitione *Purgatorij fidem* validè ſtabiliri percipiant.

Quare miror: ex Catholicis Hieronym. Magium *d*, maioris lectionis, quam iudicij virum, auſum fuiſſe ſcribere; nunquam, quæ circa mortuorum ſepulchra vel cœmiteria cõſpiciuntur, ſimulachra, mortuorũ eſſe animas, ſed ſemper eſſe dæmones aut malos genios hominum deceptores: admiror etiam, id firmare auctoritate Porphyrij & Iamblici, iuratorum fidei Chriſtianæ hoſtium: nam quod Theophilactum & Chryſoſtomum allegat, id fruſtra facere mox oſtẽdam: & ſimul oſtendam, dubitationem illã philoſophorum inanem eſſe; hæreticorum verò dicteria, ipſis digna, hoc eſt impia, impudentia, mendacia, vix digna quibus reſpondeatur. nimis etiam temerarium fuiſſe virum doctũ inſignem aliàs cauſarum patronum pleno ore in Pariſienſi Parlamento, *ſuperſtitionem*, hanc ſententiam vocantem, cenſentemque puniendos eos, qui animas redire arbitrantur. Lege ſi lubet lib. eius vlt. de Sacra Politia, & videbis audaciam cauſæ minus æquæ ſeruientem, & obtinentem; ſed eo iam tempore quo in Curias Gallicas multi ſe Nouatores ingeſſerant. Idem tamen cenſuit Tiraquell. *ad Alexan. lib ſecundo, c. 9.* nihil probans, ſed nudè affirmans, ſe habere hæc omnia pro meris ſomnijs, idem aſſerit *ad librum 5. capitulo 23.* Sed propter eius putare, nunquam id verius falſiuſve futurum eſt.

Probatur ſententia noſtra (vt ab imbecillioribus progrediar) primò communi opinione Gentilium. quorſum tranſlatitia de Manibus euocandis, tam ſolemni carmine & ritu fieri ſolita; ſi nullas viuis mortuorum animas apparere credebant? quorſum (niſi quia hæc vulgo recepta, etiam inter ſapiẽtes opinio) ille poetarum Phœbus de Anchiſæ filio referret?

a *Lauatherus lib. de Spectris* b *Oecolamp. notis in Theophil. Marbac. libr. de mira. Riuius lib. de veteri ſuperſtit. Bened. Aretius in Problema. Baleus in Catalogo.* c *Melanc. in Kalend. Manlij, Eraſmi in colloq.* d *li. 4. Miſcellan. c. 12.*

Digitized by Google

Infelix ſimulachrum atque ipſius vmbra Creuſa
Viſa illi ante oculos; & notâ maior imago.

Et ille Latinus Callimachus Cynthiã poſt obitum talia memorantem introduceret?

Sunt aliquid Manes, lethum non omnia finit,
Luridaque euictos effugit vmbra rogos.
Nocte vaga ferimur, nox clauſas liberat vmbras,
Errat & abiecta Cerberus ipſe ſerà.
Luce iubent leges Lethæa ad ſtagna reuerti:
Nos vehimur, vectum nauta recenſet onus.

Vnde? niſi ex hac opinione, ſceleſta apud illos orta Necyomantia? quam & Homerica Cyrce *in Odyſſeia*, & Ouidij Medæa *in Metamorphoſi*, & Lucani Eriſictho *in Pharſalia*, & in Senecæ Tireſias *sin Oedipo*, & Horatij *in Epodis* Canidia, Papinij *in Thebaide* Mãto, & Siliana *bello Punico* Autonoe, tã operosè exercuerunt. quorſum, nota paucioribus eorundem conſuetudo, ſi ſocij in peregrinis regionibus obijſſent, animas in patriam reuocandi, cuius & Didymus, & Euſtathius *e*, & in Pindari Scholiaſtes *f* meminere? vnde aliunde orta communis illorum opinio *a*: ſolere animas ijs qui per cædem violenter ipſas corpore expulerint apparere, omnibus adeſſe locis, minari & diuexare? cur alioqn (quod& Faſtographus poeta notauit) Romanæ parens vrbis *Remuria* ſiue *Lemuria* inſtituiſſet? cur in Republica Romana recepta ſolemniter *Feralia, Silicernia, Culina*, & *Parentationes*; niſi ſpirituum redeuntium cauſa? Hoc ipſe Plato voluit *in Phædo. & epiſto. ad Dionyſ.* Hoc Platonici Porphir. Athenæus, Maximus, Philoſtra. Eunapius. Hanc Platonicorum ſententiam de ſchola vnus Madaurenſis *b* eſſe docuit & explicauit; nempe animas humanas, dum in corpore ſunt, *Genios & dæmones* nuncupari; cum à corpore ſciunguntur; ſi boni meriti ſint, poſterorum ſuorum curam ſortiri & pacato quietoque numine domum poſſidere, & vocari *Laireis familiareis*. ſin ſceleratè vixerint, propter aduerſæ vitæ noxias, nullis bonorum ſedibus recipi, ſed in terra vagatione, ſeu quodam exilio, puniri, & inane terriculamentum bonis hominibus, noxium malis, *laruas* perhiberi. Idem Apuleius *Apolog. 1. Et ibi* (inquit) *Æmiliane, Deus iſte Mercurius ſuperum & inferum commeator, vtrorumque Deorum malam gratiam, & ſemper obuias ſpecies mortuorum, quicquid vmbrarum eſt vnquam, quicquid* Lemurum, *quicquid* Manium, *quicquid* Laruarum *oculis tuis ingerat; omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamia, omnia ſepulchrorum terriculamenta*. Arnobius lib. 2. teſtatur ſolitos adiurare certa nomina, ne animæ hic in terris detinerentur vagantes circa ſua corpora. Teſtantur de viſionibus animarum Dionyſ. *in Caracall. & in Tito*, Plutarch. *in Cimone, Dione, Bruto, Alcibiade*. Addit Platonicos (fidem excipio) ſecutus D. Auguſtinus *c*, hoſce malos vocari *Lemureis*: Seruius Honoratus ſcribit eos, *Maneis* vocari, quamdiu in alia corpora nondum migrarunt. Idem Seruius & Sabinus, ab anima ſeparãt vmbram & ſimulachrum. putant enim (falsò) hominem cõſtare vmbra, corpore, & anima: *animam* cœlum petere, *corpus* in terram deſinere, *vmbram* ſiue *ſimulachrum* deſcendere ad inferos: *vmbram* volunt eſſe non verum corpus, ſed ſpeciem quãdam corpoream, quæ nequeat tangi, inſtar venti. Conueniunt tamen cum poetis, iſtud, quicquid vel ad cœlos adſcendat, vel ad inferos deſcendat: interdum viuis apparere: vt alio loco docui *d*, & hoc putabãt malo magorũ carmine euocari *e*. Soli ergo ex Gentilib. *Epicuri de grege porci* (ſic ſe vnus appellat eorũ) *bene curata cute*, mente neglecta, negabant aĩas ſupereſſe vel

appa-

e in Odyſſ. 9.
f Pyth. od. 4.
a Elpenor apud Homer. Odyſ. 11. Virgiliana Dido &c. vide commen. noſtrum in Seneca. Octau. v. 117
b lib. de Deo Socrat.
c li. 8. de ciu. Dei.
d vide Com. ad Hercu. Oetaum v. 1959
e Lucianus i Necyomãt. Apulei. Metamor. li. 2

appare re: ceteri id innumeris exemplis aſtruebant, cunctorum malorum hominum, Plato *f*: de Caſtore & Pollucc, Valerius; de Miltiade, Pauſanias, de quodam in Lypara, Ariſtoteles: de Achille, Philoſtratus, de Romulo, Auctor de Vir. Illuſtribus; de Caligula, Suetonius, de Athenieſi philoſopho, Pu nus Iunior; de Pauſaniæ infeſta paella, Plutarchus, de Seuero Imperatore, Xiphilinus; de alijs *Apuleius lib. 8. & in Apolog. Sueton. in Nerone, Quintilianus declamat. 12. Horatius Epod 5. Valerius Flaccus lib. 8.* & alij, quos longum referre, & fateor hæc ad dæmonum illuſiones & præſtigias referri poſſe; ſed tamen, quæ ex Chriſtianis ſubiungam, conuincunt, etiam fatendum, Deo permittente, veras animas eſſe potuiſſe, non vanum duntaxat *ἄγαλμα*. ſeu (vt gloſſographi vocant) *Lernum*, niſi *Larua* legendum.

f in Phadone, & ex eo Macrob. libr. 1. in ſomn. Scipio. c. 9.

SECTIO II.

PRobatur noſtra Concluſio ſecundo loco contra philoſophos illos nimis carnales (nam vt optimè D. Auguſtinus *g in homine carnali tota regula intelligendi, eſt conſuetudo cernendi*) qui nihil credunt: cõtra hos, inquam, probatur noſtra ſententia ratione vnica, quia cum Deus ſit omnipotens, poteſt quicquid non implicat cõtradictionem: ſed hoc quod aſſerimus adeo nullam implicat contradictionẽ, vt etiam ſit naturæ conſentaneum. Poterit ergo Deus, qui creauit animas, facere vt eædem ſeparatæ iterũ appareant. Imo, ſi Deus non obſtet, poſſet, naturali ſua vi, id ipſa anima. quia nihil hactenus aduerſarij proferre potuerunt, quo probarent animarum id naturæ repugnare. Quid enim? cur natura animæ id non patitur? An, quia nullo in loco propriè ſint animæ? ſcio ſic viſum nõnullis *a*; qui arbitrati, animæ ſeparatæ, natura ſua, nullum locum competere; quod quia de loco dixere, qui ſumitur pro ſupeficie corporis continentis; & proprius eſt rerum corporearum: huc non pertinet: cum enim ſermo eſt de rebus ſpiritualibus & indiuiſibilibus, locus ſumendus eſt vniuerſim pro ſpacio, quæ acceptio rebus corporeis cum rebus incorporeis, quæ alium locum habere nequeunt, eſt communis: in huiuſmodi ergo loco animas ſeparatas eſſe de facto, negari nequit. fides hoc docet, quæ docet bonorũ animas frui Deo, & eſſe non in terra, ſed in cœlo: damnatorum contra non eſſe in cœlo, ſed infra terram, & ibi, vt in certo loco, torqueri. ratio docet, quæ docet, impoſſibile eſſe, quod aliquid exiſtat, & non in certo ſpacio; videlicet in toto, & infinito ſpacio (ſic ſolus Deus exiſtit) aut in parte ſpacij, ita vt non in alia, & ſic omnes creaturæ exiſtunt.

g Serm. 147. de tempore.

a Duran. in 2. d. 37. qõ. 1. & videntur hoc velle Ariſtoteles. 1. de cælo D. Greg. Naz. 2. or. de Theol. & Auguſ. li. 83. qq. 20. & li. 12. ſuper Gen. ad litt.

Eſt autem in hoc loco definito anima, eò quod eius ſubſtãtia in eum potius locum, quàm in alium fuit tranſlata; vel per, vim propriam & naturalem, quia ſeipſam ad eum locum tranſtulit, etiamſi in eo loco non operetur actu, ſufficit enim quod poſſit; vel per vim alterius extrinſecam potentiorem eo delata ſit, vt ſi ab angelo bono, vel malo inuita aliquo deferretur, vel etiã detineretur coacta, ſicut mali in inferno *b*. Et ſic explicari poſſunt variæ Dd. locutiones; vt D. Thomæ, qui vult eſſe in loco per applicationem virtutis; vt Scoti, qui per ſubſtãtiæ præſentiam, vt Iul. Schaligeri, qui per deſignationem, omniũ obſcuriſſimè. Sic autem futura in loco eſt anima & occupabit locum diuiſibilem, licet ſit ipſa indiuiſibilis; & poterit occupare maiorem vel minorem locum (quod peculiare eſt indiuiſibilibus ſpiritualibus, & denegatum indiuiſibilibus quantitatiuis; ſi qua re ipſa ſint talia à corpore quanto aliter quam per intellectum ſeparata, quod vix arbitror) intra maximum ſpheræ, quam ſimul actiuitate ſua poteſt occupare, ſecundum proportionem maioris vel minoris perfectio-

b vide Moli. 1. p. q. 52. a. 1.

Digitized by Google

fectionis eſſentialis, qua prædita erit: & ideo poterit ſibi formare corpus, quod aſſumat, & in quo appareat ſaltem tantæ quantitatis, quanta eſt ſphæra actiuitatis eius: vel etiam (quod magis mirandum) poſſet formare diuerſa ac plura corpora minora, & hæc omnia aſſumere, & in his omnibus apparere, dummodo cuncta illa in ſphæra actiuitatis eius continerentur: ſicut de Angelis poſſe eſſe in pluribus non adæquatis ſuæ perfectioni, communiter receptum eſt *c*. Poſſunt ergo eſſe, & ſunt de facto in loco adæquato. quid ergo obſtat?

c D Th. 1. p. q. 52. vide Valen. de Angel. q. 3. puncto 3. & optimè loquentem Moli ſup. & a. 1.

An quod ex vno loco in alium ſeſe nequeant mouere? veruntamen hoc eſſe ſalſum docent Theologi *d*. Poſſe animam ſeparatam ſe mouere ex vno loco in alium probatur. quoniam humanus animus vi ſua ſubſiſtit, & res abſentes, atque diſtantes cognoſcit, eſtque inter illum & cœleſtes mentes quædam naturalis ſocietas atque coniunctio, vnde fit vt conſcius huius affinitatis, propius ad illas accedere, & earum frui ſuaui cõſortio concupiſcat. quid autem illo imperfectius, ſi fruſtra concupiſcit? fruſtra vero concupiſceret, ſi ſe illis motu locali nequiret aggregare, & vi ſua in altum aſcendere non poſſet. Præterea nonne anima corpori, quod animat, vim ſeſe mouendi largitur? cur non & ſeparata ſeipſam valeat mouere: cum & in loco ſit, & iſta vi vehementer indigeat, ne incaſſum appetendo aliquid miſerrimè torqueatur? Cur ergo, aliquis objiciat, ad corpus ſuum anima regredi, vel patrios lareis inuiſere, cum lubet, non poteſt? obiecit hoc olim Platoni non ſatis gratus diſcipulus *e*, cui reſpondeo, nudatam ſemel animam corporis integnmento, illud pro arbitrio rurſus induere non poſſe, neque huc illuc diuagari licere: quia vel inuita retinetur in ſui receptaculi diriſſimarum cruciabilitarum ergaſtulo; vel liberè obedit ſupremo totius vniuerſitatis Dictatori, à quo in hanc coloniam deducta ſit. Ad corpus autem non regreditur, quoniam ingreſſus animæ ad corporis ſui informationem vitamque, à naturalibus materiæ, quas vnio hæc arctiſſima ſubſequitur, præparationibus dependet. Neque hoc ergo obſtat.

d Scot. in 4. d. 49. q. 4. Domin. Sot. ibid. d. 45. q. 1. a. 3

e Ariſt. 1. de anima. tex. 41

Alij igitur dicunt has apparitiones poſſibiles non eſſe; quia cum ſpiritus corporis ſint expertes, cerni corporeis oculis, vel humanis auribus exaudiri, vel vllo à nobis ſenſu corporeo percipi non poſſunt. Nam quod Lucretius de tactu cecinit.

Tangere vel tangi, niſi corpus nulla poteſt res:

In cæteris quoque ſenſibus locum habere. Nihil enim externis ſenſibus percipi, niſi quod corporatum: nihil ad internum ſenſum, niſi per externos ſe penetrare: nihil ſciri aut intelligi, quod vtroque prius ſenſu perceptum non fuerit.

Quare nec intelligi hæc viſa, quæ nemo externo ſenſu percepit; nec ſenſu vllo percipi potuiſſe, quæ ſpiritualia ſunt. Fortis hic nodus & difficilis fateor, cui perrumpendo fortis quærendus eſt cuneus. Futilis ille, & ridiculus, quem ſuggerit Cardanus, *in libris de ſubtilitate* parum ſubtiliter; ſpiritus damnatorum atque ipſos dæmones naturaliter ab homine viſu, auditu, odore dignoſci; oculatior Lynceo, auritior Mida, vel Sileni aſello, ſagaciore naſo quam Plauti illa anus merobibula fuiſſe oportet: ſi vis iſta audiendi, odorandi, cernendi & diſcernendi ſpirituales ſubſtantias ei à natura conceſſa fuerat. Sed ille fortaſſis ex corpore aereo tenuiore animas formabat, qui multorum error olim fuit *a*, & vtinam non hodie. Nec etiam credibile eſt; quod Cæſarius, recentior illo antiquo & vno ex patribus, *in ſuis Dialogis*, non ſemel aſſeruit: *animæ figuram eſſe ſimilem vaſi ſpherico, vitreo, undique oculato b* & alibi: *anima eſt ſubſtantia ſpiritualis &*

a vide quæ dixi ad d. chor. 2. fol. 445.

b lib. 1. Miracul. ca. 32. & lib. 4. c. 39. & lib. 7. c. 16.

in

in ſui natura ſphærica, ad ſimilitudinem globi lunaris ex omni parte videt. Incredibile inquam hoc, ſi propriè loquitur: arbitror eſſe locutiones allegoricas & metaphoricas: quibus animæ eſſentialem perfectionem, & multiplicem cognitionem volebat indicare, vt ex eiuſmet verbis apparet *c*. Sed Cardanus addit errorem errori, dũ cenſet (homo de animæ immortalitate dubius, vt indicant omnes ferè illius libri editi, & maximè quem conſcripſerat, ſed non ediderat, amicis autem familiarioribus aliquando oſtendebat, *de anima immortalitate liber*) apparitiones omnes imaginarias eſſe, & ſpecies illarum primas imaginando tantum concipi opinatur. Quod aliquando contingere lubens concedo, ſemper contingere lubentius nego. Res eſt paulo luculentius explicanda, eſt enim cognitione digniſſima, & quam Diuus Thomas *d* mirabilem eſſe profitetur, & inter diuina miracula computandam.

c *d.c.39.& d.c.16.& li.8 c.78.*

d *1.p.q.89. 8.ad 2.*

Viſionem veteres à viſo diſtinxerũt. *Viſio* illis ὅραμα, quoties nos id videre prius opinamur: quod ita poſtmodum euenit, vt apparuerat. *Viſum* vero φάντασμα nominant: cùm interuigiliò vel in ſomnis, ei qui vigilare ſe putat, formæ aliquæ oculis ſeſe videndas offerunt. De *viſione* diſputationem differo in libros ſequentes: *de viſo* nunc agendum. quod Chriſtiani *apparitionem* dicere maluerunt. *Apparitio*, teſte Beato Iſidoro *e*, triplex eſt: intellectualis, imaginaria, corporata. *Intellectualis* dicitur, quando ſubſtantiæ ſeparatæ in ſolam mentem, non aliena forma, ſed ſeipſis ſe inſinuant; quę rarenter ſe offert, & imago quædam eſt beatificæ & æternæ viſionis, & à tractatione iſta prorſus nunc aliena. *Imaginaria*, quæ *Spiritualis* etiam dicitur, tum vocatur: quando, non (vt Cardanus putat) ſpiritus illi corporei ſenſibus famulantes, ſed ipſęmet animæ ſeparatæ formas aliquas alienas ſenſui noſtro interno indũt, quib. in earum cognitionem inducamur. *Corporata* dicitur viſio, quãdo huiuſcemodi ſimulachra externo ſenſu excipiuntur. *De* his nunc *ſpirituali* & *corporali*, diſſerimus, & earum neutrã cum naturæ legibus pugnare contendimus. *Spiritualis* illa vigilantibus & dormientibus communis eſt. in ea, *ſpiritus* (ſic animas ſeparatas malo vocare, quàm cum paganis *vmbras* aut *ſimulachra*) ſui potius ideas quaſdam in hominis phantaſia efformant, quã aliena ipſi ſpecie occultati illam ſubeant, & ſic immutant atque afficiũt internum ſenſum, non ſua ipſi vi, neque per ſe, ſed angelorum vel dæmonum miniſterio. nequeunt enim tales imagines, ſine eximia quadam poteſtate & ſcientiæ præſtantia, in hominum imaginatione effigiari. hac poteſtate ſpiritus carent, quia nequeũt alia à ſe mouere, ſcientia quoque & peritia hac carent, quia neque cum à corpore recederẽt eam habebãt, nec poſtea didicerunt. cedo enim à quo, vel cuius ex diſciplina? Opera igitur aliena, viuentium formis ſimilia ſimulachra, in tabula imaginationis, incorporeo penicillo, depingunt: triſtiore quidem habitu ac facie illorũ, qui adhuc pœnas perferunt, pullo vt plurimum & aquilo amictu; contra in veſte candida, hilari & renidẽte vultu eos, qui à ſupplicijs liberati, &c, vt dignoſcantur viuis quàm ſimillima depingunt. Non ergo apparitiones imaginariæ ſunt impoſſibiles, & modus iſte facilis eſt apparendi etiam viuis. Sic enim & Iudæi Oniam atque Ieremiam, ſic Saul Samuelem iuxta nonnullos, ſic Conſtantinus Petrum & Paulum recognouit *a*. Probemus idem de *corporea*. viſa ſolis vigilantibus obijciuntur, & in ijs, ſpiritus aſſumunt corpora, & aſſumptis vtuntur. quod facere poſſe, & quo faciãt modo, ſequenti quęſtione oſtẽdemus, nunc ſupponimus; ſiue theologos conſulas, ſiue philoſophos Chriſtianos, certum iam & definitũ videri à

ſub-

e *li.7.Orig.c.8.D.Th.1.p. q.12.a.3.ad vlt.*

a *2.Mac.15. 1.Reg.28.Syno.7.act.2.*

Digitized by Google

ſubſtantijs ſeiunctis viſilia animi corpora,in ijs ergo aſſumptis,quid mirū ſi à viuentibus conſpiciantur: ſiue illud ex elementis formatum ſit, ſiue alienū ſit cadauer, vtrumq; viſibile eſt.

Sed inſtabit aliquis, an ergo aſſeris ſpiritus(de dæmonibus res certa)humanos etiam cadauera ſubire? Quoad damnatorum animas, nihil video cur non æquè atque dæmones: non enim ſubeunt vt informent, ſed vt loco tantum moueant. Beatas animas aliena corpora non ſubire, omnino crediderim. neque enim id illas decet. ſua nonnunquam, ſunt qui aſſerant ſubire. naturæ legibus id non repugnare concedo;fieri & decere, viris *a* pijs & doctis aſſerentibus, ut non repugno pertinaciter, non etiam audacter aſſentior. Nam honeſtum non videtur, nec decens ſanctas illas,& iam glorioſas,animas,corporum ſuorum diffluentium & tabidorum, ante reſurrectionem, anguſtias iterum ſubire: cùm id ſit nanimè neceſſarium, & queant elementari ſupplere corpore. Volunt Thaboris in cacumine ſic apparuiſſe, cum Chriſto Domino,legiferum Moyſen. Mihi non improbabile videtur; non in proprio, ſed in aereo, & eam ad rem efformato corpore, Moyſen comparuiſſe, vt Strabus & B. Thom. voluerunt *b*: Et poterit adhuc dici vera apparitio; in qua vera Moyſis anima apparuit, & Moyſes verè dicetur apparuiſſe, à parte enim potiore facienda denominatio eſt: & D.Auguſt. *lib. de cura pro mortuis* ſubindicat, hanc ſe apparitionem Moyſis, haud diſſimilem putaſſe ab apparitione Samuelis; in qua nemo dicit Samuelem, in ſuo corpore proprio apparuiſſe. Argumenta quoque omnia quæ contra D.Tho. adferūtur,non valdè ſtringunt,vt nec Patrū auctoritates, in quib, reſurrectionis vocabulū,vt latè ſumptum, poſſet accipi de eo,qui in corpore aſſumpto ſimilis eſt reſurgenti; in quā ſententiā Ianſenius *concord. c. 67.* inclinauit. Sed quia reuera D.Hieron.Epipha, & alij plerique pa...am (habes eorum verba apud Sua...)pro vera reſurrectione ...t, non traham funem cōtentionis. D co... potius, veras reſurrectiones,ac ...è de qua differunt,nihil pertinere: nos enim de mortuorum loquimur apparitione, illa Moſis tum non magis ... apparitio, quam Eliæ,æque enim tū viuens fuiſſet Moſes,atque Elias. Quod verò quidam in *vincto Tarabata*, vbi Moſem inducit dæmoni ... *Huc, vnde Moſes* reſpondet ... venit,

... Nempe ſummo ab æthere
Vbi cū Enoch ... raptus & ... ate Elia
Felix, Dei nouiſſimū expecto diem

Id ca... legendum. Nam ſi velit Moſem raptum viuentem cum Enoch & Elia, qui nondum mortui, certè hoc temerarium eſt, & Sacræ ſcripturæ contrarium. Si cum Elia & Enoch venturum tempore nouiſſimo, id æquè temerarium. Si in ſummum nempe empyreum cœlum Ara Tlatos Enoch, & Eliam: hoc planè nouum & inauditū, vt ante obitum quis ſit gloriæ illius particeps, hoc eſt beatus; idem comprehenſor, & viator. Sed longè periculoſius adhuc quod in eodem opere Michael,& Angeli boni,Luciferi pœnam deplorant, & Deum etiam crudelitatis accuſant. Tāti videlicet erat Prometheum Æſchyli in Luciferum, & Nereides in Angelos bonos transformare. Hoc etiam audendi Poetæ illi poteſtas fuit. Sed ad rem quod de Moſe dixi,idē reſpondendum de ijs, qui reſurgentes cum Domino apparuerunt reſurgente,nam & iſti ad vitā reuerterant,& fortaſſis ſecuti aſcēdentem Dominum in cęlum amplius mortem non experti,ſi tamen in proprio apparuerunt corpore illud informantes,ut eſt uero ſimillimum. Negamus itaque ſpiritus ſua aſſumere corpora,ut in ijs appareant dūtaxat,non ut informent & viuificent:tum enim non redeunt,ut ſint tales quales cernuntur; ſed ut hiſce, uelut notis, ſe præbeant agnoſcendos, cui rei ſatis eſt idoneum corpus effictum.

a *Soto in d. 43. q. 2. a. 1. quem ſequitur Tyre. de appari. ſpirit. Heſſelius in Matth. c. 17. & ibid. Maldona. & fuſiſſimè Fran. Suarez in 3. par. in q. 45. diſp. 32 ſect. 2. Pelt an. de purg. c. 5.*

b *Strab in c. 9 Luc. & D. Tho. in c. 17. Matth. & 3. p. q. 45. a. 3. Abulenſ. Liran. & alij voluerunt.*

Digitized by Google

Elementaria hæc corpora nõ ipſæ animæ ſibi cõponũt, ſed angeli ipſis illa vel dæmones fabricantur. nec.n. animæ ſeparatæ queũt in hæc agete, vt neceſſe.nam hoc motu locali facilè dũ foret,anima vero ſeparata nõ poteſt vi propria alia à ſe mouere,ex veriore ſententia. *a* caret.n.organis corporeis,quæ illi ad mouendum corpus erant neceſſaria,quãdo erat in corpore.Hinc inſtare quis poterit interrogando.Si in elemẽtare corpus nequit agere;quo in illo pacto poterit apparere,aut illud ſubire? *Reſpond.*animas corpora hæc non arbitratu ſuo, ſed Dei ſubire voluntate atque imperio. quare quando hoc fit, tunc Deus illis largitur qualitatẽ aliquam,quæ defectũ ſuppleat, quod quoad animas beatas apertius puto, propter viſionem Dei multa illis largientẽ dona,& eorum deſiderijs abundè atq; per omnia ſatisfacientẽ. aliter autem à ſpiritib. (etiam dæmonibus) corpora mouentur,aliter ab anima corpus informante. Hominis motus eſt organicus, nã homines à naturali appetitu ſollicitati,per qualitatẽ quandam neruis infixam membra mouent (ad quorũ motum etiam nerui mouentur) non ſimul oĩa membra,ſed aliud poſt aliud. Sed animus corpore ſolutus appetentiam quidem retinet, ſed organis corporeis deſtituitur:ideo corpus,cui ſe coniunxit,non membratim,neq; per partes impellit,ſicuti ſuum dum viuebat,ſed integrã ſimul eius molem protrudit,licet præſtigijs quibuſdam fieri queat,ut organicè mouere videatur.Sic ergo ſubit, ſic mouet corpus aſſumptum,& ſic firma manet ſecũda noſtræ concluſionis probatio,conſentaneam eſſe philoſophiæ illi, quam naturalem vocamus. idem de Morali probabit ſequens ratiocinatio.

a Sot ſupra & S:ar.ſup. & ·clian.ſup.

SECTIO III.

Tertio probatur cõcluſio,quia decet & vtile eſt hoc Deũ aliquando pmittere. Etenim ſi quod ad multorũ demanat vtilitatem,ſi quod Dei honorem promouet,id fieri expedit, id decet Deum permittere:huiuſmodi eſſe de quo agitur, neceſſe eſt aduerſarij fateantur. Nam non difficulter euincerem hæc viſa, & commodi multum adferre nobis, & ad gloriæ diuinæ extrariam magnitudinem aliquid adiungere acceſſionis.Cedunt in animarũ,quæ Deo gratæ deceſſerunt, vtilitatem hæ apparitiones.quia ſi in corpore proprio apparent, dixi quid ſentiam;ſed ſi tamen in exuuijs apparent ſuis, gratiſſimum id illis iucundiſſimumq; fuerit; nam ineſt animabus ad ſua corpora, quaſi ad domicilium ſuum inſitus quidam ab incunabulis amor,à quibus vi abſtractæ fuerunt,ad quæ ſponte redeunt; vnde & Philoſtratus inuitas ſcribit ſeparari, & Plato φιλοσώματυς vocat,& D.Paulus *b* dixit nos exſpoliari nolle, ſed malle ſuperueſtiri,vt moleſtã cunctis animæ à corpore ſeparationem oſtenderet,ſicuti Theophilactus interpretatur:quem amorem ſeparatione non minui,ſed coniunctionis priſtinæ, & redintegrãdæ vnionis appetitionem Theologi volunt manere. Sin autem alieno in corpore conſpicuas ſe præbeant,non exiguam percipiunt voluptatem, ex negotiorum noſtrorum vtili geſtione,& rerum procuratione quæ ad diuinum ſpectãt honorem:interim ſuam quoq; cauſam agunt,non illæ modò quæ ſubſidij & opis indigæ,quod etiamnum expiẽtur,& à viuis eleemoſynas, ſuffragia, ieiunia, miſſarum ſacrificia impetrãt,quib. diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis,& pœnarũ diminutionem obtineant; ſed & ipſi beati,cæleſtis Hieroſolymæ albo adſcripti ciues,quos interdum Deus ſeſe iubet oſtendere,vt corporibus eorum debitos honores exhibeamus, quæ Spiritus Sãcti puriſſima fuere tẽpla, quod de SS. Geruaſio & Prothaſio D.Ambroſ.teſtatur: hoc ergo ipſi lucro apponunt, quia ſic in ſe Deum ſentiunt & lætantur honorari.Nobis autẽ, Deus optime; quot inde commoda,

b 2.Corin.6. ver.1.

modo, quot cumulantur emolumēta? docent animā noſtram corpori mane re ſuperſtitem: oſtendunt nō eſſe impoſſibilem corporū reſurrectionem, cuius quædā ſunt adumbrationes: clamant Deum non viuis modò, ſed & mortuis peſſe, cuius imperio iſta peraguntur: certa eſſe loca manifeſtant, vbi & ſontes indeſinenter excrucientur, & pij æuo immortali cū iucunditate iugi perfruantur: admonemur ſocietatis & cōmunionis, quæ nobis cū defunctorum fratrum ſpiritib. intercedit. perferunt ad nos Dei mandata, & mutuæ caritatis aliarumq; virtutū fiunt auctores nos de ſuo ſtatu, & quę nobis vitæ ratio inſtituenda faciunt certiores: morientib. interdum ſe vię comites, & ad cæleſtem patriā duces exhibent: horum monitu diuinam declinamus iram; ab his ſæpè ſanitas accipitur, & imminentia ceruicib. noſtris mala depelluntur, & ad proborū exēplum ab improbis penę exigūtur ipſis quoq; damnatorum ſimulachris iuuamur, per quę fides noſtra fulcitur; & fit, vt firmius multo, ijs quę de ſcelerū ſupplicijs & de Dei iuſtitia & prouidentia credenda ſuſcepimus, aſſentiamur. Hęc oīa & animaduertit, & in Theſes artificiosè ac breuiter digeſſit, & ſcriptorū grauiſſimorū exēplis atq; hiſtorijs ſolidè probauit Societatis noſtræ Theologus Pet. Thyræus, *a* cuius ſcripta manib. teruntur, pari voluptate & vtilitate: nolo eadē hic recēſendo actū agere. Tu (bone Lector) conſidera, an non illi fructus egregij & lauti, quos ab apparitionib. decerpimus? an nō hæ gemmę quouis auro & margarito pretioſiores? hęc nobis oīa, per nefas & inuidentiam, moliuntur eripere, ſi intelligunt; per ſtuporē & temeritatem miſerandam, ſi non intelligunt, qui viſorum fidem ex animis mortalium euellere allaborant.

a l. 1 de apparit. ſpirituum

Metum nobis hic obtrudūt, ſed metuunt ubi nihil timendum. Ingens (inquiunt) hac ratione fraudis ſeges feritur, dolorum occantur ſulci, & lata ſuperſtitionis arantur noualia, tenduntur ſubtilia & rara retia, plagæ captendulæ inſtruuntur, quib. incauti capiantur, & impediantur: Satan ſe ſolet in hominem, & adeo in lucis angelum transfigurare, quo illum pacto à veris ſpiritibus diſtinguemus? Dei donum eſt diſcretio ſpirituum, nec omnibus conceſſum. malè ergo conſultum ſit generi humano, ſi tales contingant apparitiones, quibus diſcernendis non ſatis idonea Deus remedia reliquerit. *Reſpond.* difficilem verè eſſe ſpirituum huiuſmodi diſcernendi rationem: neq; id cuiuis peruium aut perſpicuum. Non deeſſe tamen hominum eruditorum ſcripta in his tenebris prælucentia, ne periculosè aberremus. ſigna illi produnt ſingula veriſimilia per ſe, quædam minus, quædam amplius, ſi tamen ualde multa vel potius cuncta concurrerent, ſatis certa & luculēta futura. Scripſit olim tractatum integrum circa annum Domini 1387. Bertramus Epiſc. Theſelicenſis ad Cunonem Archiepiſc. Treuirenſem, *de illuſionibus dæmonum*; & Ioan. Hagen alias de Indagine Cartuſian. *lib. de apparitione cuiuſdam defunctæ*, huc ſpectantem, & fuſius egit integro opere Iaco. de Chuſa Theologus *de apparitionibus ſpirituum, & qui inquiri & agnoſci debeant modo, Vtrum verè an fictè appareant?* conatur illum ſuggillare, vt omnia, quæ Catholica & pia ſunt, VVierus, ſed nihil ex eo protulit, quod non pium, prudens, & religioſum. paucis ille ſcriptor notus. Notiores ſunt Peltani labores & Thyræi prędictę theſes, *b* è quib. quæ certiora primo loco ſeligantur. Si ſignū crucis, nomen Ieſu, Mariæ, vel aliorum ſanctorum, corumve reliquias, agni Dei ceream effigiem, luſtralem aq., panē, ſalem, cereumve benedictū aut alia huiuſmodi Sacramētalia, vel Catholicæ religionis ſymbola fugiāt aut deteſtentur. Si poſtq̄ quod ſemel exegerunt præſtitum, adhuc fruſtra rurſus appareant, & ſint importuniores (nam animæ cum ſatisfeceris, vel

Sic Caluin. in Lit. Lauathe. de ſpect. Chopin. li. 3. de ſacra pol.

b Peltan d. c. 5. & Thyr. d. lib. 1. c. 16.

Digitized by Google

nunquam à diabolo poſitiuè cogi, quantumuis vis reſiſtēdi debilitetur, & videatur ſuccumbere, non ſuccumbit tamen; quia poteſt homo, cũ Dei gratia non conſentire. Denique carnis profectum quem cum tentatione D. Paulus pollicebatur, cuius verborum locus iſte practicus quidam eſt commentarius.

QVÆSTIO XXV.

Quid Diabolus queat in anima à corpore ſeparanda, ipſaq; ſeparatione? vbi de exſtaſi, & mirandis circa cadauera.

EXſtaſim ſiue raptum poteſt Diabolus in homine efficere, ligando vel ſoluendo ſenſus exteriores; id q, modis duobus, prior eſt, quando illos tramites obſtruit, quibus à cerebro ſpiritus ſenſitiui ſe ad exteriores ſenſus penetrant, veluti contingit ſomniantibus: poſterior, quando eoſdem Spiritus ſenſitiuos ab exterioribus ſenſibus ad interni ſenſus organa attrahit, ibique retinet, ne ad externorum ſenſuum organa queant deſcendere. Ita enim contingit, vt in raptu ob nimiam internarum virium ſenſitiuarum applicationem, & ſpirituum ſenſilium ad interni ſenſus organa confluxum, adeò impediantur ſenſuũ exteriorum munia, vt corpus viuum, cadaueris mortui & immobilis ſpeciem præ ſe ferat. Hæc raptus naturalis cauſa vera, diaboli vires non excedit, taleſque ſunt Sagarum & magorum exſtaſes; quibus, cum vno in loco maneant ſoporati, varijs tamen in locis ſe fuiſſe; & varia peregiſſe, decepti ſæpè arbitrantur. Tale eſt quod Olaus de Magis Lappijs narrat a hoc modo: *Si quis peregrinus cupiat de ſuorum conditione certi quid cognoſcere, præſtant, vt intra viginti quatuor horarum ſpacium reſciſcat, quid cũ illis agatur, vel ſi trecentis milliarib. abſint; hoc modo. Incantator poſtquam vſitatis caremonijs, Deos ſuos compellauit, ſubito collabitur & examinatur quaſi exſtincto illo reuera excedat à corpore anima. Neque enim aut ſpiritus in eo reliquus eſſe, aut reſtare cum vita ſenſus aliquis, aut motus videtur; ſed vt adſint ſemper aliqui oportet, qui proiectum & examime corpus cuſtodiant, quod cum non fit, dæmones id abripiunt. Horis viginti quatuor elapſis, reuertente ſpiritu ſeu è profundo ſomno, cum gemitu expergiſcitur exanime corpus, quaſi reuocetur in vitam ex morte, qui conciderat. Poſtea ſic reſtitutus ad interrogata reſpondet, &, vt fidem faciat percontatori, recenſet aliquid, quod agnoſcat ille, & certò ſciat in ædibus ſuis aut cognatorũ fuiſſe.* Hæc in rei veritate ſe ita habere plures alij Olao atteſtantur. Sed in hoc raptu magico & ſimilibus exemplis, cauendi multi errores, quib. ambiguæ illæ Olai locutiones non parũ ſuffragantur. Errant imprimis, qui cũ Cardano quotieſcunque collibuerit, naturali ſua vi, & arbitrio voluntatis rapi ſe iactitant. Facit hoc proculdubio dæmon ex fœdere: nec fortaſſis certius aliud Magiæ indicium, quàm huiuſmodi voluntarij raptus. In virgine quoque illa Cæſaraugustana (ſic voco, quia illic ab Archiepiſcopo anno 1585. fraus tandem detecta) pſeudoſtigmata Chriſti oſtētante, raptus illi adeò frequentes, omnes ex pacto, cum oues paſceret, cum dæmone inito, naſcebãtur; vt & Magdalenæ Cruciæ Cordubenſis, quæ famoſa fuit ſaga. Errat etiam & grauiter, neque hoc à Cenſoribus prætereundum & relinquendum in eius erat libro erratum; errat inquam Bodinus b, cenſens in huiuſmodi exſtaſi animam reuera migrare, & deſerere ipſum corpus, & alijs in locis interea verſari ſeparatam; qui Cabbaliſtarum error fuit, à quo ſuſpicor Platonicos alienos non fuiſſe, propter narrationem illam ipſius Platonis c, *Eren Armeniũ, genere Pamphylium, cum inter cadauera cæſorum in prælio decem diebus iacuiſſet mortuus, domum relatum, ſecundo poſt die: cum eſſet imponendus rogo: reuixiſſe,* ac

a *lib. 3. c. 18. Septentrion. regn. deſcrip.*

b *li. 2. dæmonoma. c. 3.*

c *libr. 10. de repub.*

ai prodigioſa quædam narraſſe, quæ ab il lo tempore apud inferos vidiſſet. Similis fabula fuit de quodam Clazomanio apud Origen. *lib. 3. contra Celſ.* & illa de Ariſtæa Proconneſio, quem narrãt Plinius *lib. 7. c. 52. Plutarch. in vita Romuli*, ex Herodoto, multoties defunctum reuixiſſe, & animam quoties voluit reſumere potuiſſe; ita, vt aſſiſtentes animam, cerui effigie, ex ore euolantem viderẽt. Nam iſte nõ mortuus erat, ſed in raptu magico; &, nõ anima ex ore euolabat, ſed diabolicũ præſtigium. Idem dicendum de militis dormientis ore egreſſa, & iterum ingreſſa muſtela alba, & per gladium riuulo impoſitum iterato commeante, quod narratum ab Helinãdo *a*, fuit hoc ludibrium dæmonis, ad hoc inſtitutum, vt de animæ migratione hunc errorem mentibus imprimeret; vetulis deliris, & pueris, qui nondum ære lauãtur, id potius quam philoſophis perſuaſurus. Mors .n. nihil eſt aliud, quam animæ à corpore ſeparatio: cũque ipſo egreſſu hæc contingat ſeparatio; fieri nequit quin homo egreſſu iſto moriatur. Si moritur, quis animam iterum in corpus inducit? Sola Dei virtute illa poteſt. Mortuorum animæ locum ſuum, teſte Pſalmiſta, ignorant, hoc eſt corpus ſuũ amplius non norunt. quare anima ſemel ſeparata, nec aliud corpus ſubire, nec ſuũ iterum ingredi ac informare poteſt, niſi Deo permittente atq; ducẽte. De Philappis & Fiunis igit, & de Ariſtæa, & de Hermotimo Clazomonio *b*, qđ illi objiciunt; id nos, nec lædet, nec mouet. Ecſtaſis Diabolica interceſſit, ſed anima à corpore non receſſit. *Omnia* (inquit Tertullianus hac ipſa de re agens *c*) *magis confectanda, quàm hanc licentiam animæ ſine morte fugitiua.* Et alibi idem rectiſſimè pro Axiomate tradidit *d*, *nuſquam animam ſine carne eſſe, quamdiu in carne eſt.* Et in ecſtaſi animam extra corpus peregrinari, negat apertè auctor breuiũ quæſtionum, quæ operibus D. Athanaſii adiunguntur *e*. Nec Auguſtinus *f* quicquam habet, quod Bodino ſuffragetur, alibi vero palam cõtradicit *g*. Abutuntur etiam aduerſarij ſcripturis. Nam cum illud citant, *precioſam eſſe in conſpectu Domini mortem ſanctorum eius h*; perperam verba de prophetarum ecſtaſi accipiunt: quæ ad veram mortem, ſeu animæ à corpore ſeparationem ſunt referenda *i*: &, quamuis de raptu acciperes; eorundẽ, *Mors*, vocaretur, quia mortui corporis imaginem ræpræſentat. Cum et iã de Apoſtoli raptu ratiocinantur, nõ poſſunt probare eum extra corpus fuiſſe: potuit Deus id facere: ſed an fecerit, cum ipſi Paulo fuerit incertum; malo dubitare, quam cum B. Hildegardi affirmare *k* corpus verè ab anima tum fuiſſe ſeparatum. dubitãt quotquot memini patres, dubitant etiam Scholaſtici omnes. Parum verò peritum ſe philoſophiæ Bodinus oſtendit, cùm *Apheresiam* cum *Ecſtaſi* cõfundit. In hac videtur anima à corpore abeſſe, quia priuatum eſt corpus functionib. animæ ſenſitiuæ, mouentis, & interdum intelligentis *l*; in apheresia verò, nõ functionibus animæ modo, ſed ipſa corpus caret anima. in illa corpus dicendum inſenſile, & immobile actu; in hac naturaliter loquendo, eſt exanimum tam potentia, quàm actu. Quale demum illud argumentum? ſi anima ſit immortalis: neceſſe aliqua ſine corpore operari illam poſſe *m*. Sed eſt immortalis. operari igitur poteſt in exſtaſi ab illo ſeparata. Mi homo, moneo Scholas Dialecticorum adeas, & diſcas; cũ ſint plures vnius rei functiones, non rectè, quod de omnibus nõ probaris, id ad vnam te reſtringere. Deus bone quot functiones animæ in corpore exiſtentis, in quas ſibi corpus partem iuſque nullum vindicat? cogita volũtatis, intellectuſque actus, & ſuper ſeipſam ſui reflexiones, aliaque quæ ex libris, de animæ immortalitate agentium, poſſunt peti *n*. Verum certiora hæc Chriſtianæ ſapientiæ peritis ſunt, & rectæ philoſophiæ nõ im-

a *Helinand. lib. 13. Chro. & Paradinus in Symbolis.*

b *Vide Lucia. i Encomio muſca, et Plutar. de dæm. Socr.*

c *li. de anima*

d *li. de reſur. carn.*

e *quæſt. 33.*

f *lib. 83. qq.*

g *li. 18. de ci. Dei epi. ad Euod. & (ſi ipſe au ctor) lib. de ſpiritu & aia*

h *Pſ. 115. v. 15*

i *vt cum B. Cypr. et Rabbini cenſent.*

k *in quæſtionibus ſuis.*

l *Schalig. de ſubti. contra Cardan.*

m *Ariſt. li. 2. de anima.*

n *vide (ſi lubet) dicta citataque in Troad. Seneca cho. 2.*

Digitized by Google

peritis, quàm vt longiore indigeant probatione, neque mihi vacat vel lubet lucenti ſoli lampadem accendere. Solus Deus ſic animam per raptũ ſeparare poſſet, & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ diſpoſitiones conſeruare: quod an ſibi contigerit, dubitare ſe D. Paulus profitetur *o*. Falluntur tertiò, qui ſal ſos hos & dæmoniacos raptus ſiue exſtaſes (pro iiſdem nunc ſumo non ignarus alibi *p* ſubtilius diſtingui) nõ ſeparant à vero & ſupernaturali raptu: quo per ſpiritum diuinum homo ad rerum ſupernaturalium contemplationem ſiue cognitionem, cũ abſtractione mentis à ſenſibilibus eleuatur: de quo præclarè, vt ſolet Diu. Thom. diſſeruit *q*; quales fuere prophetarum, Apoſtolorum, & ſanctorũ hominum, longè diuerſi à Magicis exſtaſibus; de quibus B. Irenæus locu tus agens de Marco Mago *a*. Plurimorũ de veri raptus natura opiniones. Gentilium philoſophorum, & Arabum aſtrologorum, recenſuit M. Antonius *b* Mocenicus, opere verboſiore quam ſolidiore, &, excepta nona, cæteras ſatis bene confutauit. qd ex dictis eius retinendum, quid repudiandum exiſtimem, breuiter accipite. Igitur falli *c* eum puto, dum ſubiectũ raptus contendit debere eſſe mediam quãdam ſubſtantiam inter mortalem & immortalem, & huiuſmodi ait eſſe animam noſtram, quam dicit eſſe mortalem reſpectu partis ſenſitiuæ, immortalem reſpectu partis rationalis. fallitur, ſi ſit in anima noſtra pars vna immortalis, & pars alia mortalis, quæſo nonne pars hæc ab illa queat ſeparari? diuiſibilis ergo iam anima noſtra futura: quare nec immortalis. abſit hoc à mentibus noſtris. totam hominis animam, quoad ſubſtantiam eſſentiamque ſuam, credimus eſſe immortalem. non anima, ſed homo ipſe, reſpectu totius compoſiti, quid medium eſt; corpore mortalis, anima immortalis. Subiectum tamen raptus, non eſt totus ſecũdum ſe homo; ſed anima ipſa humana: ſubiectum totum incorporeum, indiuiſibile, & immortale. anima hæc ſubiectum eſt raptus, non ratione intellectus agentis, ſed ratione intellectus poſſibilis; quod bene docuit Mocenicus *d*. Formalis cauſa raptus eſt ipſa illa actio, qua quis eleuatur, & cœleſtibus illis rebus quaſi vnitur. Finalis cauſa eſt coniunctio animi cum Deo iuxta illud Anicij Seuerini;

Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Agens ſiue efficiens cauſa, duplex aliquando poteſt eſſe. Inſtrumentalis, erit intellectus agens, principalis verò ſutura Deus. dixi poſſe aliquando eſſe, quia licet Deus per ſe ſolus ſit cauſa ſufficiens, ſolet tamen cauſas ſecundas, vt inſtrumenta, adhibere. quare poterit intellectus agens eſſe cauſa inſtrumentalis. quia quamuis eius ordinariũ munus ſit, ſpecies à phantaſmatibus abſtrahere, & hic nulla ſint phantaſmata; ſolet tamen Deus, cum ſe menti noſtræ per raptũ inſinuat, ea, quæ vult nos tum videre, diuina quadã repræſentatione oſtendere; vbi vero ſpirituale haſce res intellectus noſter percepit, tunc ope intellectus agentis, poteſt quædam rerum viſarum ſimilitudo & ſimulachrum effici, quem modum D. Thom. non repudiat *e*. Principalem cauſam dixi eſſe Deum; quia reuera Deus eſt, qui hominem ad ſe rapit, vt fatetur *f* Mocenicus, nec potuit negare. ſicut enim ſol in ſole cernitur, ſicut oculus ſine lumine lumen non videt, ſicut auris niſi aere plena ictum aerem non audit; ita nec Deus ſine Deo cognoſci poteſt; ſed Deo plenus demum animus tantum in Deũ erigitur, quantum diuino colluſtratus lumine eum cognoſcit; tantum efferueſcit & exilit in ſuperiora, quantum calore diuino ſuccenſus in Deum fertur: neque ad id, quod ſuperius eſt & infinitum, quiſquam attollitur,

o 2. Cor. 12. vi. D. Tho. 2. 2. q. 175. a. vl.
p d. q. 175. a. 2. ad 1.
q d. q. 175.
a lib. 1. cont. hær. c. 9.
b lib. de tranſitu hominis in Deum.
c cap. 15.
d cap. 30.
e 1. p. q. 12. a. 9. ad 2.
f c. 1. fol. 13.

Digitized by Google

litur, niſi virtute ſuperioris & infiniti attrahatur, & eleuetur, iuxta veram Platonicorum ſententiam *g*. Deinde ſolus intellectus agẽs ad hoc nequit ſufficere. quia quãuis Mocenicus dicat tranſitum hunc ex parte hoīs eſſe voluntarium: id tñ verum non eſt. raptum.n. ſcimus ſæpe contingere inuitis, vt ſentit D. Tho. *h* & docet experientia. Noui, & mecum norunt mille adhuc ſuperſtites, Virginem Deo deuotam, ex ijs quas *Beatas* illic vocãt, quæ Burgis, in Caſtella, anno 1585. ſuperſtes erat, & ſtatim percepta Euchariſtia, vix ea in os ſumpta, in diuturnum raptum eleuabatur; adeo vt nec admotas & adactas in pedes aciculas ſentiret; quæ, vt erat humanæ gloriæ aduerſatrix, & ſancta eſſe, quã dici malebat aut videri, ardentiſſimè ſolebat Deũ precari, ne quid illi huiuſmodi corã alijs accideret; & ad ſe reuerſa, erubeſcentiæ plena atq; pudoris, quã poterat celerimè ſe domũ in conclaue proripiebat. Non eſt ergo in noſtra poteſtate, & proinde nec nobis eſt voluntarium ſic mente abalienari, nec; id poterit noſter intellectus, quantumuis id nos vehementer velimus. Hęc non tam eſt actio, quam paſſio intellectus; cum hic anima ſe propriè & primario gerat more patientis, ſecundariò & minus propriè agẽtis, & ipſe Mocenicus *a* fateatur, hunc trãſitum hominis ad Deum (ſic enim appellat raptum) plurimũ paſſionis & minimum actionis habere. Deum verò dicimus eſſe cauſam efficientem raptus; non tantum vniuerſali quodam concurſu, ſed etiam ad hoc ipſum deſignato, & particulari.

Hic in Syrtes impingit, & ſe abripi patitur procellis Gentilium & infidelium philoſophorum. Nam *b* ſententiam proponens ſuam, contendit totam raptus efficientiam adſcribendam ſoli agenti intellectui. hũc enim adiutũ ſolo concurſu vniuerſali Dei, vult poſſe ſtatim intellectui poſſibili ſpeciem ſeu ideam Dei repræſentare; & ſic, quod erat duntaxat intelligibile poteſtate, vt ſit iam actu intelligibile, id vi ſua intellectum agentẽ efficere. Quaſi verò queat intellectus agens aliquam effingere ſpeciẽ, q̃ Deũ repræſentet: quod meritò cũ D. Dionyſio Areopag. Theolog. negarunt *c*.

Sed videte quam leuiculis nitãtur aduerſarij argumentis. *Obijciũt primò*: Deus nõ eſt idem cum anima noſtra; nõ poteſt igitur in illam agere. Quid eſt nugari, ſi hoc eſt argumentari? quaſi nihil in aliud queat agere, quod non ſit idem cum eo; & non ſufficiat proportio ac ſimilitudo cauſæ immediatæ & inſtrumentalis; quaſi nõ omnia Deo obediant: quaſi Deus, qui vnus eminenter eſt omnia, non poſſit in cuncta, vt vult agere. apage mihi hos paganiſmos.

Secundo obijc. Deus eſt intellectus: nihil ergo poteſt agere niſi cognoſcendo. ſed extra ſe nihil Deus cognoſcit: aīus autem noſter eſt extra Deũ: animum ergo noſtrum nõ cognoſcit: nihil ergo in animum noſtrum poteſt agere. *Reſp.* Deus eſt intellectus, ſi ſumas intellectum impropriè loquẽdo pro ſubſtantia ſpirituali in genere; nõ vero eſt intellectus, ſi capias intellectũ pro potentia intellectiua; quo pacto eũ ſumi ab ipſo docet cõſecutio argumẽti; quæ nulla foret, neque antecedens cum illatione cohæreret, ſi aliter ſumeretur: certum.n. eſt ſpirituales ſubſtantias etiam aliter quàm cognoſcẽdo agere poſſe, vt loco mouere, & huiuſmodi. Quod ſi velit tantũ dicere, nihil agere in ſubiectũ, q̃n ſubiectum illud cognoſcat; hoc certè verum eſt, quia Deus omnia cognoſcit; Spiritualis tamen ſubſtantia, vt angelus poſſet agere in aliquod ſubiectum ſibi incognitum. Vnde tñ ſequitur falſiſſimam eſſe illam ſubſumptionẽ, Deũ extra ſe nihil cognoſcere. quid enim hoc aliud ſignificat, quã Deum præter ſemetipſum nihil cognoſcere? non cognoſcit ergo arbores, nec equos, nõ peccatores, nõ dæmones, quo ergo pacto creaturas cõſeruat, & mũdi ſatagit, & punit peccatores?

g Vide Mocenic. c. 39

h d. q. 175. a. 2

a cap. 4

b cap. 45.

c D. Dyoniſ. Diu. nomin. 1. D. Tho. & ibi interpp. 1. 2. q. 12. ar. 2.

Digitized by Google

res?eſſe hæc extraria Deo,& cognoſci à Deo:fatendum igitur nobis;niſi Epicurei & athei ſumus. Deus quidẽ eminenter eſt omnia, ſed non formaliter.Si loqueris,de ijs, quæ ſunt eminenter extra Deum;fruſtraris.quia nihil quod eſt,nõ eſt eminẽter in Deo; ipſe quoque animus noſter hoc modo non eſt extra Deum. Quare patet te loqui,de ijs quæ ſunt,etiamſi illa non ſint in Deo formaliter, ſiue etiamſi Deus illa non ſit formaliter. quare & animum noſtrum Deus cognoſcit. cognoſcit ſanè,& puniet, ſi viderit infidelem,& ad Gentilium ſcita impia deſciſcentem.Non ſum ignarus iſtud axioma(*Deum nihil extra intelligere*)tribui Ariſtoteli *a*:ſed Ariſtoteles veniam meretur: cuius oculus,nullo fidei veræ radio illuſtratus, vt noctuæ oculus ad illam lucem infinitam calligauit.Chriſtianis verò hominibus venia danda non eſt, ſi talia deliramenta pertinaciter tueantur,& non Gentilium placita regulis fidei, ſed fidei ſcita illorum placitis pergũt ſubmittere,verè cæci cæcos deligentes duces cum quibus in erroris foueam corruant. Auerroiſticum hoc potius figmentum eſt, quàm Ariſtotelæum placitum; qui perfidiæ columẽ Arabs inteſtabilis,ſectatores ſuos ex hoc principio eò deduxit, vt exiſtiment etiam hinc ſequi: Deum ſic aliquid ſibi perfectionis adiuncturũ nouæ,ſi hominem ſibi per raptum cõiungeret, vel ſi extra ſe alia intelligeret; Deoque ipſi tunc opus fore ſenſum & phantaſiam;quæ omnia vel dypondij Theologi ſtatim exſufflarint, vt vanitate ſua diffluentia, nec qa quam cohærentia.Deus in ſe ipſo, vt in ſpeculo ſimul & ſemel videt omnia: cognoſcendo alia, tribuit ipſis perfectionem. Nobis accedit perfectio coniunctione,propter imbecillitatem & egeſtatem noſtram.cuncta Deus poſſidet,nec ipſe mutatur, ſed mutat res quas ſibi coniungit. Denique cenſet idem Mocenicus, raptum omnem eſſe ſucceſſiuum: quod indiget,vt verum ſit, commoda interpretatione. Raptus enim fieri poteſt in inſtanti, quia Deus cauſa efficiens eſt actiuitatis, & potentiæ infinitæ; per temporis tamẽ fluxum actio ſeu paſſio raptus poſtea continuatur; & ſi quæ ad raptum, ex parte hominis aliquando præparationes præcedant, vt contemplari,&c.illæ ſunt ſucceſſiuæ. Hæc de raptu nunc ſufficiant.

a lib.12. Metaph.

Alter veræ ſeparationis animæ à corpore, certiſſimus modus per mortẽ,quin ſit Diabolo permiſſione Dei poſſibilis,negari nequit. quot enim Angelus vnus millia Aſſyriorum vna nocte occidit? nonne Aſmodeus ſeptem Saræ maritos, & Iobi liberos omnes Diabolus necauit? nonne maleficijs quotidie dæmõ plurimos necat?ſed de hoc poſtmodum copioſius diſſeretur, *lib.3.*

Poſtquam animam à corpore mors ſeparauit,nondum diaboli omnis poteſtas ſopita. poteſt in animam nonnulla,poteſt in corpus. Animam poteſt ſupplicijs addictam,quantũ Deus iuſſerit, punire,an poſſit iterũ in corpus mittere,vel facere,mox diſcutiemus.

Quo ad cadauera mortuorum ſolet aliquando ea induere, & ijs apparere,vt poſteà dicetur; poteſt etiam in eadem; maximè in ea quæ ſita ſunt locis non conſecratis; quæcunq; poteſt in alias res corporales,& ſpeciali quodam modo poteſt ſoletque miranda quædam in ijs, & prodigioſa cauſas naturales ignorantibus, operari,& exhibere quædã, quaſi viuentium corporum & vegetantis animæ munera,verbi gratia, vt fluat ex vulnere mortui ſanguis in præſentia occiſoris (qua de re alio loco ſermo fuit) 2. vt corpora diu ſeruentur incorrupta,neque putreſcãt neque diſſoluantur aut incinerentur; quia hoc & naturaliter, vel vnguentis, vel ex loci natura,imo & ex corporis natura poteſt prouenire, vel etiã ex mortis genere.de mortis genere, ſcribit Plutarchus *a*; *Cunctis*,inquit *ferè no-* a lib.4.q.conuiu.2.

um

tum eſt fulmine ictorũ non ſentire corpora putredinem. quare non ſatis aptè Euripides introduxit Clymenem de Phaetonte dicẽtem, Putreſcit aſt hic in conualle mortuus. De corporis natura, eſt illud Ammiani Marcellini a-
b *li.26.c.24.* pud Rhodiginum *b*, Romanorum cadauera cęſorum ſtatim fatiſcere ac ac prorſum defluere: Perſarum verò inareſcere ſtipitum more, vt nec liqueſcant membra, nec ſanie madeſcant perfuſa; quod cenſet Ammianus vitam parciorẽ facere; & vbi naſcuntur, exuſtas ſolibus terras. credit Car-
c *li.8. de rer. var. c.40.* danus *c*, & de patris ſui Facij corpore idem profitetur, cauſam hanc non arbitror contemnẽdam; victus enim parcitas arcet humorum copiam, vnde propter eãdem victus abſtinentiã
d *in Pædia Cyri.* Xenophon *d* memorat Perſas nec tuſſire, nec emungi. De loco ipſo, poteſt ille, vel hanc vim habere naturalem & conſeruatricem ratione ſoli, vel ſolis, vel etiam ratione ſitus. ſic enim, quod Ariſtarchus, *in Olympicis*, tradidit, integrum cadauer armati & ſaucij hominis olim mortui in Iunonis Eleæ templo, inter tabulatũ & ſcandulare tectum inuentum, s cau-
a *li.5. deſcrip. Græcia.* ſam reddit Pauſanias *a*, quod in illis latebris abditum, neque per æſtatem vaporum, neque per hyemem frigoris noxam contrahere potuerit. De
b *li.2. hiſt.* vnguentis, res nota ex Ægyptiorum
c *li.1. Bibliot.* cõditura, de qua Herodotus *b* & Diodorus *c*. Illud etiam naturæ miraculum eſt; cor eorum cremari non poſſe, qui vel Cardiaco morbo, vel vene-
d *Plin. lib.11. c.37.* no perierint *d*. Nec puto qualitates has impreſſas cordi dæmonem ignorare, vel non poſſe ſimilem diſpoſitionem in cadauer inducere; poſſet itaque facere, (*& hoc ſit 3.*) vt cadauer ſpacio aliquo temporis comburi nequiret. fecit aliquando in viuis, cur nequeat in mortuis? 4. poterit efficere, vt cadaueris pili vel vngues excreſcãt, quia hoc poteſt naturaliter preſtare complexio morientis, quando in corpus manauit aliqua vegetantis animæ ad formam imperfectam diſpoſitio *e*: quod frequenter accidit in ſuſpendioſis, quibus ſubitò ſpiritus intercluduntur; *quos* (vt ait ille) *Iupiter lauat, Apollo vngit & ſiccat*. Sæpe tamen hæc, vt in reliquijs hominũ ſanctorum; ex diuino proueniunt miraculo. Vt cætera mittam; Dammis oppido propè Brugas, vidi olim Saluatoris Crucifixi imaginem prægrandem ligneam; quæ comam & barbam produxerat, & quotannis attonſæ refruticabant, id pro miraculo pijs habitum, propter crebras quas Deus illic ęgris ſanitates conferebat, & alia in afflictos diuinæ munificentiæ monumenta, crebris ibi tabellis notata; donec impius & pertinax Caluiniſtarum furor imaginem ignibus abſumpſit, & templum (quod illis ſolemne) ſolo æquauit.

e *Angl. in 2. q.2. de Magia a.2. diffic. vlt. Binsfeld. de confeſſ. Mal. prælud. 12. dub.4.*

Quod ſequitur, etiam non inuitus ad diuina prodigia retulerim. *Lintzij* (ait Pet. Bizarus) *dum ibi à Carolo Auſtrio conuentus celebrabatur, cuidam ruſtico natus eſt infans, in quo nihil ſanè deſiderabatur: vixit dies quatuordecim, & triduò ante obitum ſudauit, atque ita ſudans exſtinctus eſt. In mortuo infante ſtatim cœperunt apparere ſtigmata, in manibus, pedibus, & latere; ſicut Chriſti vulnera pinguntur: in capite etiam ex ipſo cranio nata eſt corona ſpinea. Cæſar, cum hoc audiret, miſit quoſdam ex ſuis; qui hoc prodigium contemplati, eum de tota re plenius edocerent, remque ita ſe prorſus habere intellexit*. Sic ille Epit. memorabilium Europæ pagin. 302. Quæ hic partes naturæ? nullas certè video ſufficientes.

QVÆSTIO XXVI.

An ope dæmonum fieri poſſit, vt defunctorum animæ ſeu ſpiritus viuentibus appareant.

Magni hæc momenti quæſtio eſt, & quæ aliã includit primò ventilandam: *Vtrum vnquam anima queãt apparere?* de qua, ante annos fermè nouem,

nouem, Duaci in Quodlibeticis, vt vocant, copioſè diſſerui, ſed quia oratio illa lucem non adſpexit, hic ea cum lectore communicabo, quæ tum cum auditoribus, prætermiſſis parergis oratorijs.

SECTIO I.

SIt 1. concl. quę quaſi fundamentũ eſt cæterarum; *Poſſe ac ſolere mortuorum animas nonnunquam diuina potentia atque virtute, viuentibus apparere, id & fidei Catholicæ ſcitis, & veræ germanæque philoſophiæ placitis conſentaneum eſt.* hanc concluſionem multi improbãt; ſed horum alij athei ſunt, qui animam negant immortalem, & corpori volunt eam commori: *Hos* facilè eſt refellere, quia hæreſis eorum iampridem etiam à Platone, & Ariſtotele, & alijs philoſophis probis, confracta & proſcripta fuit; ab Eccleſia verò id aſſerentes ignibus adiudicati: Docui id fuſiſſimè prolixa diſputatione, *Commen. in Senecæ Troad. chor. 2.* Alij ſunt philoſophi ſenſib. nimis addicti; qui fatentur animam corpori ſuperſtitem eſſe, ſed videri illam à viuis poſſe, vel ad viuos redire negant, duntaxat; quia id quo fiat modo ac ratione non intelligunt: hi docendi ſunt rationem modumque: alijque matælogi ſunt, nec enim Theologi dici merentur; qui nati nobiſcũ eiuſdem matris vtero, iiſdem vberibus lactati, falſi fratres, viperina proles, germanos laceſſunt, & genitricis impio mucrone latus petunt latus. palàm eſt, me hæreticos intelligere. ex his quidã, eos q; ſe ſpiritus cõſpexiſſe aſſerũt, iudicant lymphatos, ceritos, imaginoſos, ad medicos & veratrum relegandos *a*; alij clamant, huiuſmodi narrationes omnes ſuperſtitioſas, & delirarum eſſe anuum vana inſomnia *b*: alij, vt facetiores ludiones, & minus cruenti, multas obſcænas & ridiculas fabellas comminiſcuntur: vt genus omne apparitionum reddant odioſum, imitati Batauum illum Lucianum *c*. cauſa hos omnes vehementer ſtimulans eſt, quòd hac mortuorum apparitione *Purgatorij fidem* validè ſtabiliri percipiant.

Quare miror: ex Catholicis Hieronym. Magium *d*, maioris lectionis, quam iudicij virum, auſum fuiſſe ſcribere; nunquam, quæ circa mortuorum ſepulchra vel cœmiteria cõſpiciuntur, ſimulachra, mortuorũ eſſe animas, ſed ſemper eſſe dæmones aut malos genios hominum deceptores: admiror etiam, id firmare auctoritate Porphyrij & Iamblici, iuratorum fidei Chriſtianæ hoſtium: nam quod Theophilactum & Chryſoſtomum allegat, id fruſtra facere mox oſtẽdam: & ſimul oſtendam, dubitationem illã philoſophorum inanem eſſe; hæreticorum verò dicteria, ipſis digna, hoc eſt impia, impudentia, mendacia, vix digna quibus reſpondeatur. nimis etiam temerarium fuiſſe virum doctũ inſignem aliàs cauſarum patronum pleno ore in Pariſienſi Parlamento, *ſuperſtitionem*, hanc ſentẽtiam vocantem, cenſentemque puniendos eos, qui animas redire arbitrantur. Lege ſi lubet lib. eius vlt. de Sacra Politia, & videbis audaciam cauſæ minus æquæ ſeruientem, & obtinentem; ſed eo iam tempore quo in Curias Gallicas multi ſe Nouatores ingeſſerant. Idem tamen cenſuit Tiraquell. *ad Alexan. lib ſecundo, c. 9.* nihil probans, ſed nudè affirmans, ſe habere hæc omnia pro meris ſomnijs, idem aſſerit *ad librum 5. capitulo 23.* Sed propter eius putare, nunquam id verius falſiuſve futurum eſt.

Probatur ſententia noſtra (vt ab imbecillioribus progrediar) primò communi opinione Gentilium. quorſum tranſlatitia de Manibus euocandis, tam ſolemni carmine & ritu fieri ſolita; ſi nullas viuis mortuorum animas apparere credebant? quorſum (niſi quia hæc vulgo recepta, etiam inter ſapiẽtes opinio) ille poetarum Phœbus de Anchiſæ filio referret?

In-

a *Lauatherus lib. de Spectris* b *Oecolamp. notis in Theophil. Marbac. libr. de mira. Riuius lib. de veteri ſuperſtit. Bened. Aretius in Problema Paleus in Catalogo.* c *Melanc. in Kalend. Manlij, Eraſmi in colloq.* d *li. 4. Miſcellan. c. 12.*

Infelix ſimulachrum atque ipſius vmbra Creuſa
Viſa illi ante oculos ; & notà maior imago.

Et ille Latinus Callimachus Cynthiã poſt obitum talia memorantem introduceret?

Sunt aliquid Manes . lethum non omnia finit,
Luridaque euictos effugit vmbra rogos.
Nocte vaga ferimur, nox clauſas liberat vmbras,
Errat & abiecta Cerberus ipſe ſerâ.
Luce iubent leges Lethæa ad ſtagna reuerti:
Nos vehimur, vectum nauta recenſet onus.

Vnde? niſi ex hac opinione, ſceleſta apud illos orta Necyomantia? quam & Homerica Cyrce *in Odyſſeia*, & Ouidij Medæa *in Metamorphoſi*, & Lucani Eriſictho *in Pharſalia*,& in Senecæ Tireſias *in Oedipo*,& Horatij *in Epodis* Canidia, Papinij *in Thebaide* Mãto,& Siliana *bello Punico* Autonoe, tã operosè exercuerunt. quorſum, nota paucioribus eorundem conſuetudo, ſi ſocij in peregrinis regionibus obijſſent, animas in patriam reuocandi, cuius & Didymus, & Euſtathius *e*, & in Pindari Scholiaſtes *f* meminere? vnde aliunde orta communis illorum opinio *a*: ſolere animas ijs qui per cædem violenter ipſas corpore expulerint apparere, omnibus adeſſe locis, minari & diuexare? cur alioqn (quod& Faſtographus poeta notauit) Romanæ parens vrbis *Remuria* ſiue *Lemuria* inſtituiſſet? cur in Republica Romana recepta ſolemniter *Feralia, Silicernia, Culinæ*,& *Parentationes*; niſi ſpirituum redeuntium cauſa? Hoc ipſe Plato voluit *in Phædo. & epiſto. ad Dionyſ.* Hoc Platonici Porphir. Athenæus, Maximus, Philoſtra. Eunapius. Hanc Platonicorum ſententiam de ſchola vnus Madaurenſis *b* eſſe docuit & explicauit; nempe animas humanas, dum in corpore ſunt, *Genios & dæmones* nuncupari; cum à corpore ſeiunguntur; ſi boni meriti ſint, poſterorum ſuorum curam ſortiri & pacato quietoque numine domum poſſidere, & vocari *Lareis familiareis*. ſin ſceleratè vixerint, propter aduerſæ vitæ noxias, nullis bonorum ſedibus recipi, ſed in terra vagatione, ſeu quodam exilio, puniri,& inane terriculamentum bonis hominibus, noxium malis, *laruas* perhiberi. Idem Apuleius *Apolog. 1. Et ibi* (inquit) *Æmiliane, Deus iſte Mercurius ſuperum & inferum commeator, vtrorumque Deorum malam gratiam, & ſemper obuias ſpecies mortuorum, quicquid vmbrarum eſt vnquam, quicquid* Lemurum, *quicquid* Manium, *quicquid* Laruarum *oculis tuis ingerat; omnia noctium occurſacula, omnia buſtorum formidamina, omnia ſepulchrorum terriculamenta.* Arnobius lib. 2. teſtatur ſolitos adiurare certa nomina, ne animæ hic in terris detinerentur vagantes circa ſua corpora. Teſtantur de viſionibus animarum Dionyſ. *in Caracall. & in Tito*, Plutarch. *in Cimone, Dione, Bruto, Alcibiade.* Addit Platonicos (fidem excipio) ſecutus D. Auguſtinus *c*, hoſce malos vocari *Lemureis*: Seruius Honoratus ſcribit eos, *Maneis* vocari, quamdiu in alia corpora nondum migrarunt. Idem Seruius & Sabinus, ab anima ſeparãt vmbram & ſimulachrum. putant enim (falsò) hominem cõſtare vmbra, corpore, & anima: *animam* cœlum petere, *corpus* in terram deſinere, *vmbram* ſiue *ſimulachrum* deſcendere ad inferos: *vmbram* volunt eſſe non verum corpus, ſed ſpeciem quãdam corpoream, quæ nequeat tangi, inſtar venti. Conueniunt tamen cum poetis, iſtud, quicquid vel ad cœlos adſcendat, vel ad inferos deſcendat: interdum viuis apparere: vt alio loco docui *d*, & hoc putabãt malo magorũ carmine euocari *e*. Soli ergo ex Gentilib. *Epicuri de grege porci* (ſic ſe vnus appellat eorũ) *bene curata cute*, mente neglecta, negabant aĩas ſupereſſe vel appa-

e in Odyſſ. 9.
f Pyth. od. 4.
a Elpenor apud Homer. Odyſ. 11. Virgiliana Dido &c. vide commen. noſtrum in Seneca. Octau. v. 117
b lib. de Deo Socrat.
c li. 8. de ciu. Dei.
d vide Com. ad Hercu. Oetæum v. 1959
e Lucianus in Necyomãt. Apulei. Metamor. li. 2

appa-

apparere: cæteri id innumeris exemplis aſtruebant, cunctorum malorum hominum, Plato *f*: de Caſtore & Polluce, Valerius; de Miltiade, Pauſanias, de quodam in Lypara, Ariſtoteles: de Achille, Philoſtratus, de Romulo, Auctor de Vir. Illuſtribus; de Caligula, Suetonius, de Athenienſi philoſopho, Plinius Iunior; de Pauſaniæ infeſta puella, Plutarchus, de Seuero Imperatore, Xiphilinus; de alijs *Apuleius lib. 8. & in Apolog. Sueton. in Nerone, Quintilianus declamat. 12. Horatius Epod. 5. Valerius Flaccus lib. 8.* & alij, quos longum referre, & fateor hæc ad dæmonum illuſiones & præſtigias referri poſſe; ſed tamen, quæ ex Chriſtianis ſubiungam, conuincunt, etiam fatendum, Deo permittente, veras animas eſſe potuiſſe, non vanum duntaxat *ἄγαλμα*. ſeu (vt gloſſographi vocant) *Lernum*, niſi *Larua* legendum.

f in Phadone, & ex eo Macrob. lib. 1. in ſomn. Scipio. c. 9.

SECTIO II.

PRobatur noſtra Concluſio ſecundo loco contra philoſophos illos nimis carnales (nam vt optimè D. Auguſtinus *g. in homine carnali tota regula intelligendi, eſt conſuetudo cernendi*) qui nihil credunt: cõtra hos, inquam, probatur noſtra ſententia ratione vnica, quia cum Deus ſit omnipotens, poteſt quicquid non implicat cõtradictionem: ſed hoc quod aſſerimus adeo nullam implicat contradictionẽ, vt etiam ſit naturæ conſentaneum. Poterit ergo Deus, qui creauit animas, facere vt eædem ſeparatæ iterũ appareant. Imo, ſi Deus non obſtet, poſſet, naturali ſua vi, id ipſa anima. quia nihil hactenus aduerſarij proferre potuerunt, quo probarent animarum id naturæ repugnare. Quid enim? cur natura animæ id non patitur? An, quia nullo in loco propriè ſint animæ? ſcio ſic viſum nõnullis *a*; qui arbitrati, animæ ſeparatæ, natura ſua, nullum locum competere; quod quia de loco dixere, qui ſumitur pro ſuperficie corporis continentis; & proprius eſt rerum corporearum: huc non pertinet: cum enim ſermo eſt de rebus ſpiritualibus & indiuiſibilibus, locus ſumendus eſt vniuerſim pro ſpacio, quæ acceptio rebus corporeis cum rebus incorporeis, quæ alium locum habere nequeunt, eſt communis: in huiuſmodi ergo loco animas ſeparatas eſſe de facto, negari nequit. fides hoc docet, quæ docet bonorũ animas frui Deo, & eſſe non in terra, ſed in cœlo: damnatorum contra non eſſe in cœlo, ſed infra terram, & ibi, vt in certo loco, torqueri. ratio docet, quæ docet, impoſſibile eſſe, quod aliquid exiſtat, & non in certo ſpacio; videlicet in toto, & infinito ſpacio (ſic ſolus Deus exiſtit) aut in parte ſpacij, ita vt non in alia, & ſic omnes creaturæ exiſtunt.

g Serm. 147. de tempore.

a Duran. in 1. d. 37. q. 1. & videntur hoc velle Ariſtoteles. 1. de cœlo D. Greg. Naz. 2. or. de Theol. & Auguſt. li. 83. qq. 20. & li. 12. ſuper Gen. ad litt.

Eſt autem in hoc loco definito anima, eò quod eius ſubſtãtia in eum potius locum, quàm in alium fuit tranſlata; vel per vim propriam & naturalem, quia ſeipſam ad eum locum tranſtulit, etiamſi in eo loco non operetur actu, ſufficit enim quod poſſit; vel per vim alterius extrinſecam potentiorem eo delata ſit, vt ſi ab angelo bono, vel malo inuita aliquo deferretur, vel etiã detineretur coacta, ſicut mali in inferno *b*. Et ſic explicari poſſunt variæ Dd. locutiones; vt D. Thomæ, qui vult eſſe in loco per applicationem virtutis; vt Scoti, qui per ſubſtãtiæ præſentiam, vt Iul. Schaligeri, qui per deſignationem, omniũ obſcuriſſimè. Sic autem futura in loco eſt anima & occupabit locum diuiſibilem, licet ſit ipſa indiuiſibilis; & poterit occupare maiorem vel minorem locum (quod peculiare eſt indiuiſibilibus ſpiritualibus, & denegatum indiuiſibilibus quantitatiuis; ſi qua re ipſa ſint talia à corpore quanto aliter quam per intellectum ſeparata, quod vix arbitror) intra maximum ſpheræ, quam ſimul actiuitate ſua poteſt occupare, ſecundum proportionem maioris vel minoris perfectio-

b vide Moli. 1. p. q. 52. a. 1.

Digitized by Google

fectionis eſſentialis, qua prædita erit:& ideo poterit ſibi formare corpus, quod aſſumat, & in quo appareat ſaltem tantæ quantitatis, quanta eſt ſphæra actiuitatis eius: vel etiam (qđ magis mirandum) poſſet formare diuerſa ac plura corpora minora, & hæc omnia aſſumere, & in his omnibus apparere, dummodo cuncta illa in ſphæra actiuitatis eius contineren tur: ſicut de Angelis poſſe eſſe in pluribus non adæquatis ſuæ perfectioni, communiter receptum eſt *c*. Poſſunt ergo eſſe, & ſunt de facto in loco adæquato. quid ergo obſtat?

c D Th. 1. p. q. 52. vide Valen. de Angel. q. 3. puncto 3. & optimè loquentem Moli ſup. & a. 1.

An quod ex vno loco in alium ſeſe nequeant mouere? veruntamen hoc eſſe falſum docent Theologi *d*. Poſſe animam ſeparatam ſe mouere ex vno loco in alium probatur. quoniam humanus animus vi ſua ſubſiſtit, & res abſentes, atque diſtantes cognoſcit, eſtque inter illum & cœleſtes mentes quædam naturalis ſocietas atque coniunctio, vnde fit vt conſcius huius affinitatis, propius ad illas accedere, & earum frui ſuaui cõſortio concupiſcat. quid autem illo imperfectius, ſi fruſtra concupiſcit? fruſtra vero concupiſceret, ſi ſe illis motu locali nequiret aggregare, & vi ſua in altum aſcendere non poſſet. Præterea nonne anima corpori, quod animat, vim ſeſe mouendi largitur? cur non & ſeparata ſeipſam valeat mouere; cum & in loco ſit, & iſta vi vehementer indigeat, ne incaſſum appetendo aliquid miſerrimè torqueatur? Cur ergo, aliquis objiciat, ad corpus ſuum anima regredi, vel patrios lareis inuiſere, cum lubet, non poteſt? obiecit hoc olim Platoni non ſatis gratus diſcipulus *e*, cui reſpondeo, nudatam ſemel animam corporis integumento, illud pro arbitrio rurſus induere non poſſe, neque huc illuc diuagari licere: quia vel inuita retinetur in ſui receptaculi diriſſimarum cruciabilitatum ergaſtulo; vel liberè obedit ſupremo totius vniuerſitatis Dictatori, à quo in hanc coloniam deducta ſit. Ad corpus autem non regreditur, quoniam ingreſſus animæ ad corporis ſui informationem vitamque, à naturalibus materiæ, quas vnio hæc arctiſſima ſubſequitur, præparationibus dependet. Neque hoc ergo obſtat.

d Scot. in 4. d. 49. q 4 Domin. Sot ibid. d. 45. q. 1. a. 3

e Ariſt. 1 de anima. tex. 41

Alij igitur dicunt has apparitiones poſſibiles non eſſe; quia cum ſpiritus corporis ſint expertes, cerni corporeis oculis, vel humanis auribus exaudiri, vel vllo à nobis ſenſu corporeo percipi non poſſunt. Nam quod Lucretius de tactu cecinit.

Tangere vel tangi, niſi corpus nulla poteſt res:

In ceteris quoque ſenſibus locum habere. Nihil enim externis ſenſibus percipi, niſi quod corporatum: nihil ad internum ſenſum, niſi per externos ſe penetrare: nihil ſciri aut intelligi, quod vtroque prius ſenſu perceptum non fuerit.

Quare nec intelligi hæc viſa, quæ nemo externo ſenſu percepit; nec ſenſu vllo percipi potuiſſe, quæ ſpiritualia ſunt. Fortis hic nodus & difficilis fateor, cui perrumpendo fortis quærendus eſt cuneus. Futilis ille, & ridiculus, quem ſuggerit Cardanus, *in libris de ſubtilitate* parum ſubtiliter; ſpiritus damnatorum atque ipſos dæmones naturaliter ab homine viſu, auditu, odore dignoſci; oculatior Lynceo, auritior Mida, vel Sileni aſello, ſagaciore naſo quam Plauti illa anus merobibula fuiſſe oportet; ſi vis iſta audiendi, odorandi, cernendi & diſcernendi ſpirituales ſubſtantias ei à natura conceſſa fuerat. Sed ille fortaſſis ex corpore aereo tenuiore animas formabat, qui multorum error olim fuit *a*, & vtinam non hodie. Nec etiam credibile eſt; quod Cæſarius, recentior illo antiquo & vno ex patribus, *in ſuis Dialogis*, non ſemel aſſeruit; *anima figuram eſſe ſimilem vaſi ſpherico, vitreo, undique oculato b* & alibi; *anima eſt ſubſtantia ſpiritualis &*

a vide quæ dixi ad d. chor. 2. fol. 445.

b lib. 1. Miracul. ca. 32. & lib. 4. c. 39. & lib. 7. c. 16.

ſubſtantijs ſeiunctis viſilia animi corpora, in ijs ergo aſſumptis, quid mirũ ſi à viuentibus conſpiciantur: ſiue illud ex elementis formatum ſit, ſiue alienũ ſit cadauer, vtrumq; viſile eſt.

Sed inſtabit aliquis, an ergo aſſeris ſpiritus (de dæmonibus res certa) humanos etiam cadauera ſubire? Quoad damnatorum animas, nihil video cur non æquè atque dæmones: non enim ſubeunt vt informent, ſed vt loco tantum moueant. Beatas animas aliena corpora non ſubire, omnino crediderim, neque enim id illas decet. ſua nonnunquam, ſunt qui aſſerant ſubire. naturæ legibus id non repugnare concedo; fieri & decere, viris *a* pijs & doctis aſſerentibus, ut non repugno pertinaciter, non etiam audacter aſſentior. Nam honeſtum non videtur, nec decens ſanctas illas, & iam glori oſas, animas, corporum ſuorum diſſluentium & tabidorum, ante reſurrectionem, anguſtias iterum ſubire: cùm id ſit minimè neceſſarium, & queant elementari ſupplere corpore. Volunt Thaboris in cacumine ſic apparuiſſe, cum Chriſto Domino, legiferum Moyſen. Mihi non improbabile videtur; non in proprio, ſed in aereo, & eam ad rem efformato corpore, Moyſen comparuiſſe, vt Strabus & B. Thom. voluerunt *b*: Et poterit adhuc dici vera apparitio; in qua vera Moyſis anima apparuit, & Moyſes verè dicetur apparuiſſe, à parte enim potiore facienda denominatio eſt: & D. Auguſt. *lib. de cura pro mortuis* ſubindicat, hanc ſe apparitionem Moyſis, haud diſſimilem putaſſe ab apparitione Samuelis; in qua nemo dicit Samuelem, in ſuo corpore proprio apparuiſſe. Argumenta quoque omnia quæ contra D. Tho. adferũtur, non valdè ſtringunt, vt nec Patrũ auctoritates, in quib. reſurrectionis vocabulũ, vt latè ſumptum, poſſet accipi de eo, qui in corpore aſſumpto ſimilis eſt reſurgenti; in quã ſententiã Ianſenius *concord. c. 67.* inclinauit. Sed quia reuera D. Hieron. Epipha. & alij

a *Soto in d. 43. q. 2. a. 1. quem ſequitur Tyræ. de appari. ſpirit. Heſſelius in Matth. c. 17. & ibid. Maldona. & fuſiſſimè Fran. Suarez in 3. par. in q. 45. diſp. 32 ſect. 2. Peltan. de purg. c. 5.*

b *Strab in c. 9 Luc. & D. Tho. in c. 17. Matth. & 3. p. q. 45. a. 3. Abulenſ. Liran. & alij voluerunt.*

plerique [illegible] (habes eorum verba apud Sua[illegible]) pro vera reſurrectione [illegible], non traham funem cõtentioſum. Deo potius, veras reſurrectiones, ac [illegible] differuit, nihil pertinere: nos enim de mortuorum loquimur apparitione, illa Moſis tum non magis futura mortui apparitio, quam [illegible]: nam tũ viuens fuiſſet Moyſes, atque Elias. Quod verò quidam in *vincto Tarabata*, vbi Moſem inducit dæmoni [illegible] *Huc, vnde Moſes* reſpondet [illegible] venit,

... Nempe ſummo ab æthere
Vbi cũ Enocho raptus & vate Elia
Felix, Dei nouiſſimũ expecto diem Id caute legendum. Nam ſi velit Moſem raptum viuentem cum Enoch & Elia, qui nondum mortui: certè hoc temerarium eſt, & Sacræ ſcripturæ contrarium. Si cum Elia & Enoch venturum tempore nouiſſimo, id æquè temerarium. Si in ſummum nempe empyreum cœlum Ara Tlatos Enoch, & Eliam: hoc planè nouum & inauditũ, vt ante obitum quis ſit gloriæ illius particeps, hoc eſt beatus; idem comprehenſor, & viator. Sed longè periculoſius adhuc quod in eodem opere Michael, & Angeli boni, Luciferi pœnam deplorant, & Deum etiam crudelitatis accuſant. Tãti videlicet erat, Prometheum Aſchyli in Luciferum, & Nereides in Angelos bonos transformare. Hoc etiam audendi Poetæ illi poteſtas fuit. Sed ad rem quod de Moſe dixi, idẽ reſpondendum de ijs, qui reſurgentes cum Domino apparuerunt reſurgente, nam & iſti ad vitã reuerterant, & fortaſſis ſecuti aſcẽdentem Dominum in cœlum amplius mortem non experti, ſi tamen in proprio apparuerunt corpore illud informantes, ut eſt uero ſimillimum. Negamus itaque ſpiritus ſua aſſumere corpora, ut in ijs appareant dũtaxat, non ut in forment & viuificent: tum enim non redeunt, ut ſint tales quales cernuntur; ſed ut hiſce, uelut notis, ſe præbeant agnoſcendos, cui rei ſatis eſt idoneum corpus effictum.

Digitized by Google

Elementaria hæc corpora nõ ipſæ animæ ſibi cõponũt, ſed angeli ipſis illa vel dæmones fabricantur. nec.n. animæ ſeparatæ queũt in hæc agere, vt neceſſe.nam hoc motu locali facié dũ foret,anima vero ſeparata nõ poteſt vi propria alia à ſe mouere,ex veriore ſententia.*a* caret.n.organis corporeis,quæ illi ad mouendum corpus erant neceſſaria,quãdo erat in corpore.Hinc inſtare quis poterit interrogando.Si in elemẽtare corpus nequit agere;quo in illo pacto poterit apparere,aut illud ſubire? *Reſpond.*animas corpora hæc non arbitratu ſuo, ſed Dei ſubire voluntate atque imperio. quare quando hoc fit, tunc Deus illis largitur qualitatẽ aliquam,quæ defectũ ſuppleat, quod quoad animas beatas apertius puto, propter viſionem Dei multa illis largientẽ dona,& eorum deſiderijs abundè atq;per omnia ſatisfacientẽ. aliter autem à ſpiritib. (etiam dæmonibus) corpora mouentur,aliter ab anima corpus informante. Hominis motus eſt organicus, nã homines à naturali appetitu ſollicitati,per qualitatẽ quandam neruis infixam membra mouent (ad quorũ motum etiam nerui mouentur) non ſimul oĩa membra,ſed aliud poſt aliud. Sed animus corpore ſolutus appetentiam quidem retinet, ſed organis corporeis deſtituitur:ideo corpus,cui ſe coniunxit,non membratim,neq; per partes impellit,ſicuti ſuum dum viuebat,ſed integrã ſimul eius molem protrudit,licet præſtigijs quibuſdam fieri queat,ut organicè mouere videatur.Sic ergo ſubit, ſic mouet corpus aſſumptum,& ſic firma manet ſecũda noſtræ concluſionis probatio,conſentaneam eſſe philoſophiæ illi, quam naturalem vocamus. idem de Morali probabit ſequens ratiocinatio.

a Vide ſupra & Suar. ſup. & Valent. ſup.

SECTIO III.

TErtio probatur cõcluſio,quia decet & vtile eſt hoc Deũ aliquando pmittere. Etenim ſi quod ad multorũ demanat vtilitatem,ſi quod Dei honorem promouet,id fieri expedit, id decet Deum permittere:huiuſmodi eſſe de quo agitur, neceſſe eſt aduerſarij fateantur. Nam non difficulter euincerem hæc viſa, & commodi multum adferre nobis, & ad gloriæ diuinæ extrariam magnitudinem aliquid adiungere acceſſionis.Cedunt in animarũ,quæ Deo gratæ deceſſerunt, vtilitatem hæ apparitiones.quia ſi in corpore proprio appareut, dixi quid ſentiam;ſed ſi tamen in exuuijs apparent ſuis, gratiſſimum id illis iucundiſſimumq; fuerit; nam ineſt animabus ad ſua corpora, quaſi ad domicilium ſuum inſitus quidam ab incunabulis amor,à quibus vi abſtractæ fuerunt,ad quæ ſponte redeunt; vnde & Philoſtratus inuitas ſcribit ſeparari, & Plato *φιλοζωματυς* vocat,& D.Paulus *b* dixit nos exſpoliari nolle, ſed malle ſuperueſtiri,vt moleſtã cunctis animæ à corpore ſeparationem oſtenderet,ſicuti Theophilactus interpretatur:quem amorem ſeparatione non minui,ſed coniunctionis priſtinæ, & redintegrãdæ vnionis appetitionem Theologi volunt manere. Sin autem alieno in corpore conſpicuas ſe præbeant,non exiguam percipiunt voluptatem, ex negotiorum noſtrorum vtili geſtione,& rerum procuratione quæ ad diuinum ſpectãt honorem:interim ſuam quoq; cauſam agunt,non illæ modò quæ ſubſidij & opis indigæ,quod etiamnum expiẽtur,& à viuis eleemoſynas, ſuffragia, ieiunia, miſſarum ſacrificia impetrãt,quib. diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis,& pœnarũ diminutionem obtineant; ſed & ipſi beati,cæleſtis Hieroſolymæ albo adſcripti ciues,quos interdum Deus ſeſe iubet oſtendere,vt corporibus eorum debitos honores exhibeamus, quæ Spiritus Sãcti puriſſima fuere tẽpla, quod de SS. Geruaſio & Prothaſio D.Ambroſ.teſtatur: hoc ergo ipſi lucro apponunt, quia ſic in ſe Deum ſentiunt & lætantur honorari.Nobis autẽ, Deus optime; quot inde commoda,

b 2.Corin.6. ver.5.

moda, quot cumulantur emolumēta? docent animā noſtram corpori mane re ſuperſtitem: oſtendunt nō eſſe impoſſibilem corporū reſurrectionem, cuius quædā ſunt adumbrationes: clamant Deum non viuis modò, ſed & mortuis peſſe, cuius imperio iſta peraguntur: certa eſſe loca manifeſtant, vbi & ſontes indeſinenter excrucientur, & pij æuo immortali cū iucunditate iugi perfruantur: admonemur ſocietatis & cōmunionis, quæ nobis cū defunctorum fratrum ſpiritib. intercedit. perferunt ad nos Dei mandata, & mutuæ caritatis aliarumq; virtutū fiunt auctores nos de ſuo ſtatu, & quę nobis vitæ ratio inſtituenda faciunt certiores: morientib. interdum ſe vię comites, & ad cæleſtem patriā duces exhibent: horum monitu diuinam declinamus iram; ab his ſæpè ſanitas accipitur, & imminentia ceruicib. noſtris mala depelluntur, & ad proborū exēplum ab improbis penę exigūtur ipſis quoq; damnatorum ſimulachris iuuamur, per quę fides noſtra fulcitur; & fit, vt firmius multo, ijs quę de ſcelerū ſupplicijs & de Dei iuſtitia & prouidentia credenda ſuſcepimus, aſſentiamur. Hęc oīa & animaduertit, & in Theſes artificiosè ac breuiter digeſſit, & ſcriptorū grauiſſimorū exēplis atq; hiſtorijs ſolidè probauit Societatis noſtræ Theologus Pet. Thyræus, *a* cuius ſcripta manib. teruntur, pari voluptate & vtilitate: nolo eadē hic recēſendo actū agere. Tu (bone Lector) conſidera, an non iſti fructus egregij & lauti, quos ab apparitionib. decerpimus; an nō hæ gemmę quouis auro & margarito pretioſiores? hęc nobis oīa, per nefas & inuidentiam, moliuntur eripere, ſi intelligunt; per ſtuporē & temeritatem miſerandam, ſi non intelligunt, qui viſorum fidem ex animis mortalium euellere allaborant.

a l. 1 de apparit. ſpirituum

Metum nobis hic obtrudūt, ſed metuunt ubi nihil timendum. Ingens (inquiunt) hac ratione fraudis ſeges ſeritur, dolorum occantur ſulci, & lata ſuperſtitionis arantur noualia, tenduntur ſubtilia & rara retia, plagæ captendulæ inſtruuntur; quib. incauti capiantur, & impediantur: Satan ſe ſolet in hominem, & adeo in lucis angelum transfigurare, quo illum pacto à veris ſpiritibus diſtinguemus? Dei donum eſt diſcretio ſpirituum, nec omnibus conceſſum. malè ergo conſultum ſit generi humano, ſi tales contingant apparitiones, quibus diſcernendis non ſatis idonea Deus remedia reliquerit. *Reſpond.* difficilem verè eſſe ſpirituum huiuſmodi diſcernendi rationem: neq; id cuiuis peruium aut perſpicuum. Non deeſſe tamen hominum eruditorum ſcripta in his tenebris prælucentia, ne periculosè aberremus. ſigna illi produnt ſingula veriſimilia per ſe, quædam minus, quædam amplius, ſi tamen ualde multa vel potius cuncta concurrerent, ſatis certa & luculēta futura. Scripſit olim tractatum insignem circa annum Domini 1387. Bertramus Epiſc. Theſelicenſis ad Cunonem Archiepiſc. Treuirenſem, *de illuſionibus dæmonum*; & Ioan. Hagen alias de Indagine Cartuſian. *lib. de apparitione cuiuſdam defunctæ*, huc ſpectantem, & fuſius egit integro opere Iaco. de Chuſa Theologus *de apparitionibus ſpirituum, & qui inquiri & agnoſci debeant modo, Vtrum verè an fictè appareant?* conatur illum ſuggillare, vt omnia, quæ Catholica & pia ſunt, VVierus, ſed nihil ex eo protulit, quod non pium, prudens, & religioſum. paucis ille ſcriptor notus. Notiores ſunt Peltani labores & Thyræi prędictę theſes, *b* è quib. quæ certiora primo loco ſeliguntur. Si ſignū crucis, nomen Ieſu, Mariæ, vel aliorum ſanctorum, eorumve reliquias, agni Dei ceream effigiem, luſtralem aq., panē, ſalem, cereumve benedictū aut alia huiuſmodi Sacramētalia, vel Catholicæ religionis ſymbola fugiāt aut deteſtentur. Si poſtq. quod ſemel exegerunt præſtitum, adhuc fruſtra rurſus appareant, & ſint importuniores (nam animæ cum ſatisfeceris, vel

Sic Caluin. in Lit. Lauathe. de ſpect. Chopin. li. 3. de ſacra pol.

b Peltan d. c. 5. & Thyr. d. lib. 1. c. 10.

non redeunt, vel ſemel tantū vt agāt gratias:cōtra dęmones cauſas ex cauſis vt funiculū nectūt, vt vel obſideāt vel ſaltem grauiter decipiant) his ergo cōcurrentibus, diabolus eſt. 2. ſi ſe dicat animā eſſe alicuius dānati, mentitur, & dęmon eſt, vt plurimū, vix.n. vnq̄ damnatorū animæ ſinuntur egredi. 3. ſi prætexit apparitioni cauſam falſam, vel malā, v.g. dicit ſe apparere coactū vi coniurationis magicæ, vel vt reuelet curioſa parū neceſſaria, aut quæ neſciri expediret dæmon eſt. 4. ſi aliter eius oratio ſit falſa, ſuperſtitioſa, maleſuada, deſperati, ſuperbi, libidinoſi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbati præferens animi oſtentationē: dæmon eſt. 5. ſi appareat formā non humanā, formoſa & bene formata, ſed tetra, deformi, aut vili, vel canis, ſerpentis, ſuis, draconis, aranei, bufonis, vel ſimiliū, vel nigri Æthiopis: malus eſt genius: ſi vero forma humana, bona, angeli uel beati, vel Dei, tūc conſideranda operatio, ſi ex genere ſuo improba, vt blaſphemiæ, ſuperſtitionis, mendacij, homicidij, luxuriæ, &c. vel doloſa, ex modo operationis, vt ſi primo congreſſu lætitiā adferat animo, & tranquillitatem, poſtea horrorem, turbationem, vel deſolationem, vel etiam magno cum fœtore, ſtrepitu, vel clade abeat: dæmō eſt. D. Antonius hanc ſuis cautionem tradidit, his fermè verbis: *Non eſt difficilis bonorum malorumque ſpirituum diſcretio. ſi enim poſt timorem ſucceſſerit gaudiū, à Domino ſciamus ueniſſe auxilium: ſi autem incuſſa formido permanſerit, hoſtis eſt qui videtur.* Hanc iuxta normam, quæ D. Thom, a B. Catharinæ Senenſi, Gerſoni, & alijs in hac palæſtra probè exercitaris, nō immeritò placuit, ſuos armauit pater Ignatius: expertus id ipſe fuerat, in fictitio illo & oculato monſtro, quod præſens lætitiā adferebat, abſens contriſtabat. b contra bonis ſpiritibus peculiare, vel iucundum, quem attulerint animo, ſenſum conſeruare; vel initiò allatum metum, tranquillatione maxima cōpenſare, vt Mambre, Gedeoni, B. V. & alijs nouimus accidiſſe. d In eādē ſententiam D. Macar. e Quæ à Deo & bonis angelis (*id.n. ibi eſt à gratia*) procedunt, lætitia prædita ſunt, caritate, pace, & veritate: quæ.a. ab iniquitate (*h. à diabolo*) turbatione plena ſunt, nec habent dilectionē, aut gaudium erga Deum, *hoc eſt ſpirituale*. plura de hoc dicenda iterum lib. ſeq. *de reuelationibus*. Hæc puto ſigna non obſcura diſcernendi viſiones malorum ſpirituum à bonis: & tunc non debere nos dubitare, quia ſint auerſandæ. Semper enim vel ſunt dæmonum, vel damnatorum, ſi tamen vnquam damnatorum animæ compareant. Nam etſi fatear Deum id poſſe permittere, cauſam tamen vix video, cur id permittat. ſanè ſi permitteret, non uideo quomodo poſſint illorum viſa diſcerni à dæmonum apparitionibus: niſi fortè ſi qua denunciarent, indicarentue, quæ omnem hominum cognitionem ſuperarent. Item niſi occuparent corpus hominis viuentis, nunquam enim animæ, uel angeli boni hominū viuentium corpora ſubintrant: ſed hoc dæmonum proprium, ut Zoroaſtres in Magicis obſeruauit, *vide Pet. Leloyerium lib. 4. de ſpectr cap pen.*

Par difficultas eſt, angelorum apparitionis à Beatorum hominum apparitione dignoſcendæ. nam & eorum qui in purgatorio ſunt apparitiones, bonorum angelorum opera vicaria nobis, vt plurimum, puto exhiberi. Scio viros eruditos, ſigna quædam commemoraſſe; humanas animas, quæ iam beatæ, lætiore vultu apparere; quæ adhuc expiantur, nubilo ac triſtiore. hoc ſanè admodum probabile eſt. Addunt ſic angelicas ab humanis diſcerni: humanas eſſe animas, ſi ſe barbatos, ſenes, vel pueros, vel fœminas exhibeant, aut mæſto habitu. nihil.n. horum angelos decere: nec in vlla quoq; animalis vllius ſpecie ſe exhibere, nec columbæ quidem. item ſi humanam cognitionem ſuperantia prędicant aut doceāt, ſi preces vel quid

a 2.2. q. 10 a. 3. ad. 3.
b . . bello exercitior.
c Ribadeneira eius vita l. 1 c 9 Maſeius c 7.

d *Iudic. 7. v. 22. & c. 13. v. 22. Luc. 1. v. 13. & 30. cap. 2. v. 10. Mar 16. v. 5.*
e *Homil. 7.*

Aliquando cōparere volunt Peltan & Tyreus.

Sic Trittem. lib. octo quaſtionū q. 3.

Digitized by Google

quid aliud ſubſidij poſtulent. Sed lubet ab his quærere; an nequeant angel cuſtodes ſuſcipere formam eorum, quorum ſunt cuſtodes, & qui in purgatorio expiantur? certum eſt poſſe, & ſolere, neque id ipſi negant. cur non igitur tum, preces aut ſimile ſubſidium poſtulent? cur non tunc in eadem, qua illi erant forma, pueri, ſenis, barbatij, maſti, vel fœminæ appareant, vt cognoſcantur? Deinde nonne beati multa nunc norunt, quæ viatorum ſuperant cognitionem, futura quoque, vt angeli, norunt, ſi Deus illa reuelarit? incertæ igitur ſunt hę notæ. Quibus & hiſtoriæ nonnullæ repugnant. Nã & in Patrum vitis habetur ſcriptum, angelum Anachoretæ iudiciorũ Dei inſcrutabilem abyſſum intelligere deſideranti, ſenili facie & vultu apparuiſſe. *a* Notiſſimum quoque quod de B. Auguſtino commẽtarios de Trinitate cogitanti refertur; puerum illi viſum, qui caſſo & irrito conatu cum Amphitrite Nerea, quantus quãtus eſt, in exilem ſcrobem cochleari infundere nitebatur; *b* quem angelum fuiſſe non eſt ambigendum, non magis quàm alium illum, quem peruetus hiſtoria certaminis D. Dorotheæ narrat, *c* ſimilem puero quadrimo pulchellulo & tenellulo roſas ſuaue rubentes & mala recẽtia Theophilo, vt animoſa & Deo fidẽs virgo promiſerat, hyeme mediã, attuliſſe: cũ illis in locis cuncta gelu vi frigoris cõſtricta horrerent. Ruffinus et & D. Bonauentura teſtantur, D. Gregor. Nazian. ſe videndam obtuliſſe Sapientiam cum Caſtitate, & poſſet quis, niſi per ſoporem hoc illi contigiſſet, ſuſpicari fœmineo cũ ſchema Angelos fuiſſe. D. Laurentius Iuſtinianus *d* affirmat, ſibi virginem quandam ſole candidiorem apparuiſſe, quę ſe ſapiẽtiã Dei eſſe diceret, quæ propter hominũ reformationem humanam formã ſuſcepiſſet, & ab eo in ſpõſam recepta, dato pacis oſculo, receſſerit: atque hũc fuiſſe D. N. Ieſum hac illi forma apparentem, volũt illius vitæ ſcriptores. *e* Arbitrarer potius Angelum fuiſſe. quod ſi Chriſtus ipſe fœminea in forma apparuit. cur non Angelos eadẽ in forma ſe conſpiciendos præbere nonnunquam credamus? Exſtat D. Gommari, quem Brabantini mei venerãtur, vita, vel à Theobaldo, vel alio quopiam antiquo & diſerto ſcriptore, litteris tradita: vbi *f* reperias Angelum à Deo miſſum, in columbæ ſpecie mirabili ſplendore rutilantis, ſupra tentorium ſe conſpiciendum præbuiſſe, & peregrinationem quam animo voluebat diſſuaſiſſe, ſublimiorum ſtudiorum atque operum propoſita commutatione. cui cum vir ſanctus paruerit, nihilque inde ſit ſubſecutũ, vñ dæmonis fallaciſſimi queat illuſio deprehendi, complura verò, vnde id diuino mandato factum appareat, neque dęmones columbę adhuc ſpeciem Spiritui Sancto dicatam abuſos meminerim, boni hanc Angeli apparitionẽ fuiſſe, mihi perſuadeo. Sed & alia viſio vigilanti VVãberto oblata, videtur docere in aquilæ ingentis forma angelum apparuiſſe. *apud Sur. in uita S. Bertulphi c. 12. Ianuar. die. 5.* quamuis ſi quis contenderet, hanc veram auem fuiſſe, ut & illa videtur, de qua in tranſlatione S. Laudoaldi ſcribit *lib. 1.* Rogerus Epiſcopus (*Sur. tom. 1.*) non valde repugnarim. Hæc ergo & ſimilia, ne Notis ab illis traditis indubitanter aſſentiar, me morantur: ſed imprimis, quia totã hanc ſpirituum diſcretionem, quod illi nõ diffitentur, ex diuina potiſſimum reuelatione, arbitror dependere. Propterea tutius & præſtabilius iudico cum B. Auguſtino, *g* meam hîc ignorantiam fateri, & diſcipulum me præſtare, quam præcipiti temeritate aliquid definire, vel agere præceptorẽ. res enim hęc altior eſt, quam ut à me poſſit attingi, & abſtruſior, quam vt eruere, & profundior, quam vt vadare queam. Hæc pro tertia probatione.

a *Alber. Patau. ſerm. 1. in Dom. 1. poſt. Pentec.*

b *Iacob. de voragine ſer. 3. de Trinit. & alij homeliſtæ.*

c *apud Sur. tomo. 1.*

d *in faſciculo Amoris.*

e *Bernard. n. Iuſtinian. in eius vita c. 1. apud Sur. to. 1.*

f *cap. 8. apud Sur tom. 5.*

g *lib. de cura pro mortuis, c. 16.*

SECTIO IIII.

QVarta petita probatio eſt ab auctoritate diuina & humana. humanam voco quæ non eſt petita ex ſacris Theologiæ, ſed ex humanæ ſapientiæ aditis. diuidamus has ꝓbationes, & ſit quarta illa, quam ex Gentilium opinione initio quæſtionis fusè dedu xi: quib. adde hoc cenſentes Platonē *in Phædone*, Triſmegiſtum *epiſt. ad Tatium*, Apul. *apol.* 1. Maximum Tyrium, *lib. de Deo Socrat.* Plutarch. *in Bruto*, Plin. Iun. *in epiſt.* Luciā. in *Philopſeude*. vt omittam Homerum; Æſchyl. Eurip. Virg. Senecam & ceteros poetas: imo & Hiſtoricos; Dionem, Pauſan. Tacitum, Sueton.

Quinta probatio petitur ex ſcriptis quorumdam aſtrologorum, qui cenſent animarum apparitiones, ab aſtrorum certa coniunctione, & influxu pēdere, vt Ptolomæus, Iulius Firmicus, Albumazar, & alij Arabes, quos ſecutus Pōponatius; quorū hęreſim, etſi veriſſimis argumētis doctè alij cōfutarint: *a* tū inde patet ēt hos homines, fermè atheos, apparitiones animarū admiſiſſe, ut illis noſtri hęretici merito iudicentur deteriores.

a *Pitus li. 5. contra aſtrolog. & Pet. Leloyerius l. 3. de ſpect. ca. 9. & nos agemus lib. ſeq.*

Sexta probatio ſumi poteſt ex opinionibus Chaldæorum, Mahumetanorum, Cabbaliſtarum, & Rabbinorum; quorum omnium vnanimis ſententia animarum apparitiones recipiendas decernit. Loquor de Synagoga, iam reprobata poſt Chriſtum crucifixum. Ioſephum hoc voluiſſe conſtat; tum quia cenſuit veram Samuelis animam apparuiſſe: *b* tum quia narrat Catulum à ſpiritibus occiſorum dirè vexatum fuiſſe *c*. hoc idem cenſuere Simeon Ben-Ioaz in libro *Mahhcar Haſudoth*, Rabbenus Haccados, multas memorans apparitiones in lib. *Galarazeya*, & alij citati a Leloyerio; *d* vbi etiam ex Cabbaliſtis idem probat, qui non *Neſhama*; nec *Ruah*, ſed quod vocant *Nephe*ζ, illud nempe Gentiliū ſimulacrum ſeu vmbram, de qua Seruius (Virgilius *imaginem* vocauit;) volunt poſt mortem circa ſepulcrum conſpici. Idem credunt Muſſelmanni ex ſuo Pſeudopropheta, *e* ut Auenzoar, & Auicenna. Idē cenſuere Zoroaſter *in Magic.* & Zoar, idem Indorum Bragmanes Calecutij, Coloimi, Malabarenſes, & ceteri Orientales: *f* idem Floridenſes, Peruuij, & ceteri occidentales credunt. *g* Hos viſum fuit adducere: non q̄ ijs quidquā tribuam: ſed quod contra Epicureos, qui ſcripturam ſacram reijciunt, & contra Hæreticos, qui Eccleſiæ perpetuam ſententiam aſpernantur; uno dicam uerbo, contra laruas & nugones, laruas etiā & nugas in aciem producere cogamur.

b *l. 6. antiq. cap. 15.*

c *l. vlt. belli Iudai. ſub. fi.*

d *d. l. 3. c. 5. et cap. 6.*

e *Azoar. IX. X. XVI. & paſſim.*

f *vide Paul. Venet. libr. 3. c. 28.*

g *Leuin. Apollo. in hiſt. Peruu.*

Septimam probationem, legū, Tribunaliumq; iudicialium ſuppeditant archiua. Nam & Vlpianus agnoſcit *oſtentum* quoddā φάσμα τεϱατῶδες; *h* & Manes agnoſcit Martian. *i* & magicæ ſacrificia, quibus ſpiritus euocari putabantur, damnat Modeſtinus; *k* quod *Manes accire* vocat, & à multis fieri queritur, & pęnam mortis ſancit Imp. Conſtantin. *l* quo loco in idē recidit alia lectio, quæ pro *Manibus accitis*, habet *Dæmonibus accitis*. *m* Manes enim vt plurimum erant ipſi dæmones; qui animas mentiebantur. Et hanc de animarum apparitione ſententiam tenuere I. C. non infimæ notæ, *Budæus & Alciat. ad d. l. oſtentum. Chriſtoph. Porcius §. fin. inſtit. de loca. Arnold. Ferron. in conſuetud. Burdegal. Alex. ab Alex. in Genial. dier. lib. 2. c. 9. & lib. 4. c. 19. & lib. 5. c. 23. & lib. 6. c. 21. Didac. Couarruu. lib. 4. var. reſol. c. 6. Petr. Leloyer. lib. 3. de Spectr. toto, qui cap. 4. docet hoc etiam tenuiſſe Bar. Briſſonium Curiæ Pariſienſ. Præſidem.* quibus cum & ſacræ ſcripturæ, & conciliorum, & ſacrorum Patrum & Theologorum communis ſententia ſuffragetur, cæteris Iuriſconſultis contrarium ſentientibus, illos nō dubito præponendos.

h *l. oſtentum D. de verbo. oblig.*

i *l. in tantum de rer. diuiſ.*

k *l. ex Senatuſconſulto ad l. Cornel. de ſicar. Leloyer. libr. 3. c. 3.*

l *l. multi. C. de malef. & mathem.*

m *ſic legit D. Auguſtin. & Compend. Bariῶn.*

Octauò probatur concluſio, quoniam perpetuus hic Eccleſiæ ſenſus fuit.

Digitized by Google

ſuit. Veteris quidem teſtamenti tempore, probatur, quia anima Samuelis apparuit, *a* nō carminis magici vi excitata, ſed à Deo miſſa; hæc enim verior videtur ſententia, quæ non veterib. tantum Rabbinis Ahiæ, Saadiæ, Eleazaro, ſed & Ioſepho *b* (qui certè vni Nouatori Dauidi Kimchi ſunt pferendi) ſed grauiſſimis quoque Patrib. placuit, Iuſtino contra Triphō. & Auguſtino de cura pro mort. quorum ſententiam probaui ſuperius, *c* vt cōſentaneā ſacræ ſcripturæ, & cui, ſi Eccleſiaſtici librum pro Canonico recipimus, ut Catholici omnes recipiunt, refragari non poſſumus, vt magni noſtræ ætatis Theologi obſeruarunt. *d* Nec ſunt magni momenti, quæ nobis opponit Leloyerius *lib. 4. de ſpectr. c. 1.* verboſius quam neruoſius. Inprimis nō diſtinguit inter has propoſitiones; *Samuel verè apparuit in aſſumpto corpore, ui carminis Magici, ſeu virtute dæmonis*: & hanc; *Samuel verè apparuit in corpore aſſumpto iuſſu ac imperio Dei, deceptis Saule & Phytoniſſa, qui putabant magica hoc confectū euocatione*. Primam n. propoſitionem dumtaxat Tertullian, Cyril. Anaſtaſius & alij, quos adducit, Patres negarunt, idq; meritiſſimè: Secundā nemo illorum diſcuſſit, neque negauit, quā nos nunc aſſerimus. ideò corruunt omnes fermè Leloyerij contra nos machinæ. Deinde vetauit (ait) Deus ne quis rei alicuius cognitionē à mortuis petat, eoſve per magos ſimileſq; ſeductores conſulat, quod cùm contra Dei præceptum conaretur Saul; non eſt credendum Samuelem, ſummum diuinæ legis zelatorem, voluiſſe quaſi cooperari, ſaltē fauere & ſatisfacere impio regi. *Reſpon.* miſſum à Deo Samuelem, vt impiū regē corriperet, eique inſtantia ſupplicia denūciaret, ſicque eum ad pœnitentiam hortaretur. Sic legimus, vindictæ ſumendæ à peccatoribus cauſa, ſimiles apparitiones non rarò factas, ob ſorores coronatas, Chriſtianus, tempore Tertuliani, *e* diuinitus fuit flagris cæſus: quod factioni hæreticæ communicaſſet. Natalius eodē modo ab angelis exceptus, auctore Euſebio, *f* de ciue Hipponenſi, vt rem ſibi notam, ob delatū peieraturo iuſiurandum. ſimilia narrat Auguſt. *g* de Laurentio Cantuarienſi epiſcopo, fugam à grege meditante, ei B. Petrum plagas inflixiſſe, teſtis eſt Beda: *h* Hoſpiti, Mauritio Imperante, B. Virgo in ſomnis apparēs, eo quòd blaſphemantes hoſpitio nō eieciſſet, vimine genua circumarauit, & mane tibiæ à cruribus inuentæ abſciſſæ, vt habetur in Nicephori hiſtoria. *i* 3. obijcit, hunc fuiſſe dæmonem, quia nihil boni conſilij dedit Sauli, neque eum ad pœnitentiam hortatus eſt, ſed coniecit in deſperationem. *Reſp.* concionatorū & confeſſariorum officium eſſe hominibus breuitatem vitæ proponere, & dicere illud prophetæ; *Diſpone domui tuæ, quia morieris & non viues*. item, *ſtulte hac nocte tollent à te animam tuam*. & alia huiuſmodi, quibus ſanctum inducant timorem: quod ſi peccatores inde anſam arripiant deſperandi, culpa vacare concionatorem, ſibi reum id debere imputare, quòd bono pharmaco ſit abuſus ſimilia eſt cernere in hoc facto Samuelis, qui, quæ ad pœnitentiam apta proponebat, Saul in malum ſuccum conuertit. Deinde nemo neſcit, non minùs aliquando iuuare conſilia & adhortationes, quæ non expreſſis verbis, ſed indirecta quaſi oratione, proponuntur. virtutem enim hæc habent conſolandi, & à malo reuocandi. Quæ oportuit aduerſarium conſiderare, & tali argumento non vti. 4. reſpondet ad Eccleſiaſtici locum *c. 46. v. 23.* dumtaxat voluiſſe ſcriptorem præcipuas Samuelis laudes ibi commemorare, parumque ſollicitum fuiſſe, an viſio illa ficta, an vera fuerit. Sed contra, hoc verba non patiuntur, noſtra verſio habet; *Et poſt hoc dormiuit, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius de terra in prophetia, delere impietatem gentis,*

a *1. Reg. 28.*

b *l. 6. antiqu.*

c *ſup. q. 6. ubi vide.*

d *Bellarmin. l. de Purg. c. 6 et l. 4. de Chriſto. c. 11. Belliolā. de Purg. l. 1. c. 11. Pereri. de Magia c. 9 Valent. in 3. diſp. 11. q. 1 punct. 1. §. 9. Peltan. de purgatorio c. 5.*

e *Tertullia. adu. Praxeā.*

f *l. 5. hiſt. c. 28.*

g *ſerm. 117. inter editos Louanij.*

h *Beda lib. 2. hiſt. c. 6.*

i *l. 18. c. 33.*

Notum fecit regi poſt mortem ſuam, ipſe Samuel, ſiue poſtquam dormiuit. Sic Græcè; καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐτὸν προεφήτευσε: ipſe igitur met prophetauit, qui mortuus: & ipſe vocem ſuã de terra exiens edidit, ἐκ γῆς τὴν φωνὴν αὐτοῦ prophetans Saulem, poſt populi ἀνομίαν, moriturum. 5. patres obijcit, Auctorem libri Græci quæſtionum ad Ortodox. quem ſanè parum peritè dicit eiuſdem auctoritatis eſſe cũ ipſo Iuſtino Martyre contrarium tenente. temerè verò, Iuriſconſultus homo pronunciat, quæcũque in illo libro tradita ſunt, per omnia & in omnibus ſacræ ſcripturæ cõſentire: ſi locus hic foret, aut tempus permitteret, non deforent quæ obijcerentur. D. verò Auguſtinum etiam obijcit, non ſatis intellectum; Nam in lib. de cura pro mortuis apertiſſimè (quod bona cum venia aduerſarij dictum) c. 15. nobiſcum ſentit Auguſt. vt alibi dixi, & clarè iã Theologi noſtri *a* oſtenderunt. Alij patres nihil nobiſcum pugnant, quia dumtaxat negare voluerunt, vi carminis magici Samuelem excitari potuiſſe, & quia ipſi hanc apparitionẽ tribuebant magiæ Phytoniſſæ (quod nec neceſſarium erat, neque verum) ideò ex tali ſuppoſitione neceſſariò eò delapſi fuere, vt negarent aliud quàm dæmonem apparuiſſe. Nos quia ſuppoſitionẽ illam falſam putamus, ideò hac in re à patrib. illis, ad alios patres recedimus. Denique obijcit, poſt multa impertinenter, & παρέργως fuſa; illud *cras mecum eris*, quod putat mẽdaciter dictum, ſi a propheta dictum; ego veritatem huius dicti clarè *lib. hoc eod. q. 6.* iam propoſui. Certa ſatis ergo hęc SS. auctoritas de anima Samuelis.

a *Vide l. q. 6. & quos citaui fol. praeced. litt. a.*

2. Adhuc certius (vt ait D. Aug. *b*) eſt exemplum Moſis, qui cum fuerit verè mortuus *c*, cum Chriſto domino in monte Thabor apparuit *d*, vt veriſimilius arbitratur D. Aug. in corpore aſſumpto, & ex aere formato. 3. exemplum eſt Ieremiæ & Oniæ, qui Iudæ Machabæo apparuerunt *e*.

b *d. c. 15.*
c *Deut. 34. in fi. & in epi. Iud. et Ioſu. 1*
d *Matth. 17 Luc. 9.*
e *2. Mach. c. 15.*

Sed veniamus ad tempora Chriſtianorum (vt Iudæos omittam, quibus hæc ſententia conſtans fuit, exceptis Sadducæis) & quia promiſcuè hæretici negant apparitiones mortuorũ, ſiue beati ſint, ſiue non ſint, in vniuerſum: ideò nos in uniuerſum de his, ſiue iam cælites, ſiue nondum, agemus, & per ætates omnes Eccleſiæ deſcendemus, ut clariſſimè appareat verè Catholicorũ hunc ſemper ſenſum fuiſſe, aliorum quidem hoc affirmantium diſputando, aliorum verò id ſatis apertè probantium exemplis apparitionum, quas pro veriſſimis habebant & narrabant.

Initio ipſo hæc fuit ſententia primitiuæ Eccleſiæ & Apoſtolorum & ipſius Chriſti Domini; qui cùm ſciret Apoſtolos id credere, non modo illos non reprehendit, & contrarium docuit; (quod non erat optimus magiſter, lux mundi vera, prætermiſſurus) ſed potius hanc ſententiam vt eorum animis firmius infigeretur ſilentio ſuo, & indirecta reſponſione comprobauit: vt mox uidebimus. Nam cum poſt reſurrectionem Chriſtus Dominus ianuis clauſis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus, quod non putabant niſi a ſpiritu fieri poſſe, exiſtimarunt ſe ſpiritum videre, & ideò vehementer conturbati & cõterriti fuerunt *f*; & quidem Theophil. expreſsè aſſerit putaſſe eos eſſe animam aliquam, quæ ex altera vita redijſſet; quod idem D. Aug. *g* Eucherius, Beda, & Hugo Card. & multi alij cenſuerunt. putabant. a. animam eſſe Chriſti, in corpore aereo aſſumpto, nõ in corpore proprio, de cuius reſurrectione nondũ erant planè certi. Sciebat Chriſtus cogitationes eorum, & reſpondet, palpatione veri corporis cognoſcant ſe ſpiritum non eſſe. Eadem fuerat ante paſſionem ſuſpicio ac metus Apoſtolorum, cũ viderent eum ambulantem ſuper aquas *h*. neque tum reprehenſi, quòd putarent eſſe aliquando ſpectra, ſed quia puta-

f *Luc. 24. v. 37. Ioan. 20. v. 19.*
g *Serm. 8.*
h *Matth. 14 v. 26.*

bant

bant Chriſtummet ipſis tum non apparere. Eadem aliorum tum ſententiam fuiſſe conuincitur ex B. Luca. *a* nam vniuerſa quę Hieroſolymis erat Eccleſia, dicentem Rhodem quod Petrus ex carcere liberatus ante fores adſtaret, dixit inſanire, eò quòd certò ſibi perſuaderet, Petrum viuere & in carcere detineri, animamq; viuentis hominis extra corpus ſuum apparere non poſſe ſciret, ideò de uiui hominis anima puellæ errorem reprehendebat, & angelum in ſpecie Petri credebat; puellæ aſſenſura ſi Petrum mortuum credidiſſent. Quo loco Grę cè ἄγγελος eſt; unde probat locus aliquando per Angelos ἑτεροπροσώπως animas repræſentari: præcedentia vero loca in Euangelijs apud Luc. non habent ἄγγελος, ſed expreſsè habent τὸ πνεῦμα: apud Matt. verò φάντασμα. Ex quib. ſic ratiocinamur; apud Matt. nomen genericum fuiſſe poſitum, vt intelligamus tam de angelis, quam animabus hanc opinionem viguiſſe: apud Luc. verò in Euangelio uocem τὸ πνεῦμα poſitam, vt reſtringamus ad animas, vel ſaltem ad ſolos angelos non ſtringamus: apud Luc. in Actis, angeli nomen poſitum, vt de Angelis idem cenſuiſſe Eccleſiam ſciamus. Sanè hæc adeò ferè ſunt inſeparabilia, vt & olim Sadducæi, & hodie hæretici, vtrumque æquè impugnēt. Quis vero non rideat Lauatheri reſponſionem πνεῦμα pro Angelo tantum accipi? ergo ſpiritui reſiſtens caro in membris noſtris, illa non animę ſed angelo repugnat, vtitur enim Paulus voce πνεύματος: ergo apud Petrum Chriſti anima concionata fuit angelis, & non hominibus in inferno degentibus (ἐν φυλακῇ πνεύμασι. c) contra communem Antiquitatis conſenſum. *b* Ergo falſo Athanaſ. *c* tradidit, in Hymno trium puerorum, πνεύματα ſignificare hominum animas? ſed nugor, cùm talia ſeriò refello.

a *Act. 12. v. 15.*

b *Gal. 5. v. 16 & 17.*

c *1. Pet. 3. v. 19. & c. 4. v.*

d *Clemens Alex. li. 2. & 6. Stroma. Atha. epiſt. ad Epict. Hilar. in pſ. 118. Epif hæres. 77. Cyril Alex. lib. de recta fid. ad Theodoſ. & lib. 12. in Ioann. Ambr. in cap. 10. ad Roman. Ruf. in Symbol. & alij.*

e *Athanaſ. li. de ſpiritu ſancto.*

SECTIO V.

NVnc ad dicta Conciliorum & Patrum & hiſtoricorū veniamus: quæ non obſcurè id docent & perſuadent, niſi proterui & pertinaces, quod hæreticorum eſt proprium, eſſe velimus. unum illis effugii diuortium prę cludamus. quidam omnes viſiones negant: qui ſunt indigni quibuſcū ſcriptis contendamus: eodem enim iure omnium Hiſtoriarum, omnium librorum, qui in ſacro Canone (quem ſibi quiſq; illorum, quem vult, hodie fingit, cras refingit) non continentur, fidem & auctoritatem repudiare poſſunt. quo quid inſanius, quid cunctis reipubl. partibus eſt pernicioſius, & graui vindicta dignius? Modeſtiores alij; Angelorum permittunt viſiones & recipiunt, pro lubito tamen ſuo; quando illis in diſputādo negotium non exhibent: ſed idem iſti, veterem omnem memoriam ſic interpretantur, vt contendant αὐτοπροσώπως nunquam animas, ne Beatorum quidem vel apparuiſſe, vel apparere: ſed quandocunque talia leguntur, de ἑτεροπροσώπως facta, per bonos vel malos ſpiritus, apparitione id accipiendum. His regula illa Auguſtini & aliorum valide obſtat, quando verba ſcripturæ ꝓpriè poſſunt accipi, ad Metaphoricos vel tropicos alios ſenſus nō eſſe confugiendum: ſunt aūt ſcriptorū de his reb. verba pleraq; adeò clara, vt qui illa ad tropos reuocet, is nihil nō eodē iure ſic queat detorquere. Deinde nihil nos cogit abſurdi, nihil rationi cōſentiens parū. fieri poſſe, fieri decere & expedire iā docuimus. cur igitur ſanctiſſimis & grauiſſimis hominib. ea ſimpliciter & ſine fuco narratib., vt αὐτοπροσώπως geſta, nō credamus, ſed vel inuitis ἑτεροπροσωπίαν obtrudamus? Quaſi verò nō ipſo loquēdi modo vtrūq; genus apparitionū diſtinxerint; None, vt alios mittā, D. Cypria. cū de imaginaria, vel ꝑ angelos facta loquit̄, ſimpliciter vocat viſiones, cū verò de apparitione Beati ali-

ti alicuius *αὐτοπροσώπως* facta;tūc addit apparuiſſe talem vel talem?idē diſcrimen obſeruant acta martyrum; idem, vita & Dialogus D.Grego.*vide Cyprian. epiſt.10.11.12.& 69. Acta Mart.apud Sur.24.Febr.& 1.Mai.Grego. paſsim in Dialog.* Quinetiam ſoliti ipſi Angeli idipſum declarare,quādo apparent,vt fecit Gabriel Archāge. cum in forma S.Marcellini ſe viſendum præbuit, apud Eghinartum *lib.3.de tranſlat. SS.martyr. Marcellini & Petr.c.12.*

I. *Primo Sæculo* nobis occurrit,prima Hiſpaniæ,& fortaſſis Europæ totius, Eccleſia B.Mariæ de Columna,a B.Iacobo Sebedæo, cum adhuc in viuis vterq; degeret, dedicata ad Hebrum Cæſarauguſtæ: quod & Annalibus Celtiberitis *a* proditū,& adeò conſtanti Eccleſiæ illius traditione receptum, vt Catholicus ibi non habeatur, qui dubitet:traditur B.Virgo columnæ inſiſtens Apoſtolo Hiſpaniarum apparuiſſe, & iuſſiſſe eo ſibi loco ſacellulum dedicari,quod nunc diues & nobilis Eccleſia eſt. Si viuens adhuc alio in loco, quàm vbi degebat, B.Iacobo ſe videndam exhibuit; cur nequeat nunc cæli terræq; Regina cum lubet? & ſæpè illi lubuiſſe, mox docebo. apparuit non ſemel filius,cur non & mater?B.Petro perſecutionem vitanti Chriſtus conſpicuū ſe præbuit, & dixit Romam ſe contēdere,ut iterum crucifigatur. intellexit Domini mentem Petrus, & reuerſus agitur in crucem, ſicque in Petro Chriſtus iterum crucifigitur. *teſtantur D.Ambr. contra Auxent.de Baſil noua tradenda D.Gregor.in 4.Pſal.Pœnit. Hegeſip.l.3.de excid.Ieroſ.cap.2.* Carpo Cretenſi, auctor eſt D.Dionyſ.Areopagita; *epi.8.ad Demophil.* Ieſum multis Angelis comitatum apparuiſſe,& inclementiæ nomine reprehendiſſe, quod lapſi fratris, & ſeductoris pœnam expeteret. Veſpaſiano Imp. S. Martialis Lemouicum epiſcopus vixit,diſcipulus Chriſti, is vidit S.Valeriæ Martyris animam, inſtar lucidæ flammæ cælum petentem,*narratur in Actis S.Martialis, apud Surium.*

a Anto.Beuter.Chro.ca.23.VaſæusGaribay & alij.

Sæculo ſecundo Iuſtinus Mart. Apolog.11. *ad Impp.* redire animas mortuorum,& apparere nonnunquam,& proinde immortales eſſe, vt gentilibus perſuadeat, ipſis Gentilium per Magos euocationibus vtitur: & cōtra Triphonem diſputans, aſſerit Samuelis animam verè fuiſſe euocatā. Tertullianus non modo nihil nobiſcum, ſed tantum cum magicis næniјs pugnat,inquiens; *Sed ſi quaſdam reuocauit animas in corpora Dei virtus in documenta iuris ſui; non idcirco communicabitur fidei et audacia Magorum, & fallacia ſomniorum, & licentia poetarum.* Verum etiam apertè facit pro nobis. nam & ſubindicat aliquando factum,& cauſam facti addit. Et luculentius idem, *Atqui hoc quoq; de anima prædicatur. Nam, ſi de aliquo iampridem defuncto, tanquam viuo quis requirat: præ manu occurrit dicere,* Habet iam & reuerti debet. *hæc teſtimonia animæ quantò vera,tantò ſimplicia quātò ſimplicia,tantò vulgaria;quanto vulgaria, tanto communia, quanto communia, tanto naturalia, quanto naturalia, tanto diuina.* quæ non tantum ad corporum reſurrectionē, ſed & ad hunc animarum reditū miraculoſum poſſunt referri. Origenes rectè, quòd quaſdam redire poſſe cenſuit;idq; nobis nunc ſufficit; perperam, quod ad improborum animas reſtrinxit, *lib.7. Celſum impugnans;improba verò anima & prauis facinoribus in terrā retracta, ita vt adſpirare ad ſuperiora nequeat, vagabunda in terra volutatur,nunc circa ſepulchra oberrando; vbi etiam vmbratilium animarum phantaſmata ſunt ſæpius viſa;nunc terras has obeundo.cuiuſmodi hos ſpiritus eſſe credendum eſt, qui omnibus ſæculis, & coerciti ſunt, & præpediti veneficijs* &c.Et ſanè Originis tempore D. Potamiæna Baſilidi carnifici apparens,eum ad fidem conuertit,nec hunc tantum,ſed & complures alios,vt docet Euſeb. *li.6.c.4.* & ipſemet Orig. *contra eundem Celſ. lib.1.* II.

*lib.1.*teſtatur, *multos penè inuitos attractos eſſe ad Chriſtianam religionem, ſpiritu quodam repentè mutante intellectum eorum: vt pro verbo exoſo ad id temporis non cunctarentur mortem oppetere, poſt viſiones oblatas ipſis vel dormientibus, vel vigilantibus. Multa enim talia vidimus, quæ ſi memorarentur dumtaxat geſta in noſtra præſentia, cachinnum tollerent infideles, rati, nos quoq; ſicut illos de quibus malè ſuſpicantur, fingere. Teſtis autem eſt Deus noſtra conſcientia, conari me nō falſis narratiunculis, ſed veris exēplis commendare Ieſu doctrinam.* hæc ille, quæ ſanè poſſemus & nos ſingulis fere paginis Lauathero, Riuio & ſimilib. incredulis obijcere, & inculcare.

III. *Sæculo tertio* D. Gregorio Thaumaturgo, cum Deipara, B. Io. Euāgeliſta apparuit, ut narrat quam prolixo, tā vero ſermone, ſcriptor eius vitæ grauiſſimus, D. Greg. Niſſenus. Qui quando angelica eſt uiſio, id ſolet addere, vt facit in viſionib. oblatis B. Ephrē. *in eius vita.* Nocturnarum quoque viſionum *epiſt. 12.* meminit D. Cyprian. & idem *epiſ. 69.* eos grauiter reprehēdit, qui viſiones huiuſmodi contemnunt. B. Quartilloſæ filius eius Martyr apparuit, & ad martyrium matrē confirmat, ut narratur in epiſt. Africanorum Confeſſorū, *(quam nobis exhibuit Laur. Sur. die 24. Feb. to. 1)* in cuius additione, ēt D. Cypria. Montano, & Flauiano confeſſorib. traditur adhortator apparuiſſe. Sic & alia nos authētica Martyrū Cirthenſiū acta, referēte eodē Sur. *(die 1. Mai to. 3.)* docent, D. Cypr. Mariano, & apparuiſſe, & manū porrexiſſe, & ab Agapio puerulū martyrē paulò ante coronatū viſum fuiſſe. D. Ambr. *Ser. 90. B. Agnes (ait) parētib. ad eius ſepulcrū aſſiduè vigilātib. quadā nocte choro virginū comitata cum apparuiſſet, ſic ad eos locuta dicitur: ne me parētes mortuā lugeatis, nā una cum his virginib. viuo apud illū in cælis, quē in terris tota mente dilexi.* addit & eandē Conſtantiæ poſt annos aliquot ſanitatē in ſomnis ſpopondiſſe & præbuiſſe. Prius ēt, ſub Decio; B. Agathæ S. Petrus apparens in carcere mammillam eius pectori reſtituit *Acta S. Agathæ 5. Febr. apud Sur.* Eadē poſtea S. Luciæ apparens, matrem eius Euticiam ſanguinis fluxu liberauit. *Acta S. Luciæ 13. Decemb. apud Sur.*

IIII. *Poſt annum Chriſti CCC.* ſeu ſæculo IV. Chriſtus Dominus dignatus apparere, D. Pet. Alex. in forma pueri, querētis veſtē ſuā ab Ario diſciſſam *(Sur. to. 6. die 25. Nouemb.)* In ipſis exordiis *(ait Hadria to. 2. epiſt. Decret. & Synod. VII. ſiue Conc. Nicæ. 2. act. 2) Chriſtianorū, cū ad fidem conuerteretur pius Impe. Conſtantinus, ſic legitur: Tranſacta die nocturno regi facto ſilentio, ſomni tēpus aduenit, et ecce adſunt S. Apoſtoli Petrus & Paullus, dicētes: Quoniā flagitijs tuis poſuiſti terminū, & effuſionē innocentiū ſanguinis horruiſti: miſſi ſumus a Chriſto Ieſu Domino, dare tibi ſanitatis recuperandæ conſiliū. Audiſti ergo noſtra monita &c.* Ecce dicunt ſe miſſos a Chriſto, dn̄r adfuiſſe Regi, utiq; *αὐτοπροσώπως* apparentes, & nominātur Apoſtoli, cū in alijs Conſtantini viſionib. præliãti oſtenſis, a Zonara *to. 3.* non nominētur, qui apparebant, eò quod angelici ſpiritus eſſent. Sic ēt cū Cōſtantinus templum Deiparæ conſtrui iuſſiſſet, architecto apparens ipſa, rōnem docuit, qua columnæ poſſent erigi. *Greg. Turonen. de gloria Martyr. c. 8.)* Conſtantino, Spiridiō & Triphillius prius in ſomnis apparuere, quā eum ſanarent, & tamen hi adhuc erant in viuis *(ex Metaphras. Surius to. 6. die 12. Decem.)* Par poteſtas a mortuo loquelā obtinere, & conſequi vt appareat. De eodem illo Spiridione, referunt Socrates *lib. 1. c. 9.* & Rufin. *lib. 1. c. 5.* quod Ruffini verbis referam; *Filiā habuit, Irenem nomine, quæ cum ei bene miniſtraſſet, virgo defuncta eſt. Poſt eius obitū uenit quidā dicens, ſe ei quoddā depoſitū cōmēdaſſe: rē geſtā ignorauerat pater. perquiſitū in tota domo; nuſquā, quod poſcebatur, inuentū eſt. Perſiſtebat tamē ille, qui cōmēdauerat, & fletu ac lacrymis perurgebat, vitæ quoq; ſuæ ſe illatutū exitiū, niſi cōmendata reciperet, teſtabatur.*

Per-

Permotus lacrymis eius ſenex, ad ſepulcrum fil.a properat, atq; eam ex nomine clamitat. Tum illa, de ſepulcro, Quid vis, ait pater? Commendatum, inquit, illus, vbi poſuiſti? At illa locũ deſignans; illic, ait, defoſſum inuenies. Regreſſus domum, rem, ſicut filia de ſepulcro reſponderat, repertam tradidit repoſcenti. Quæ potuit reſpondere, non potuit apparere? ſanè, vt & illi qui mortui iam Nicenæ Synodo ſubſcripſere. Hiſtoriam admirandam prodidit Gregor. Cæſarienſ. presbyter, *apud Lipoman. tom. 6. in orat. de Nicena Syn.* Duo (ait) *Sancti Epiſcopi Chryſanthus, & Muſonius, cum nondum deciſioni ſuas ad iecissent ſubſcriptiones, accidit vt diuina prouidentia ab humanis excederent. Diuini ergo patres, cum veniſſent ad communem locum, in quo dormiebant, cumq; ſimul cum eis eſſent, & quæ dicebantur, audirent: ô fratres, dixerunt, & patres, præclarum nobiſcum certamen decertaſtis, curſum perfeciſtis, fidem ſeruaſtis. Si ergo quod factum eſt, Deo gratum iudicatis (nunc enim purius cernitis) ne quid ſit impedimento, quo minus vos quoq; deciſionem ſubſignetis. Hæc ſimul & dixerunt, & ſignata deciſione ſanctorum Patrum loculo impoſita, totam illam noctẽ inſomnem peragunt in oratione. Die autem ſequenti, cum veniſſent ad loculum, ſolutis quæ erant impoſita ſignaculis, cũ ſanctam reuoluiſſent deciſionem, inuenerunt ſanctorum patrum ad eos adiectas ſubſcriptiones.* Addit Nicephorus *li. 8. cap. 23.* ipſius ſubſcriptionis verba; *Chryſanthus & Muſonius; qui cum patribus omnibus in Sancta prima Oecumenica Synodo conſenſimus; quamuis corpore tranſlati, manu tamen propria nos quoq; libello ſubſcripſimus.* Vnde patet & Spiridionis, & omnium Primæ Synodi patrum ſententiam fuiſſe, animas, diuina permiſſione, ad nos redire poſſe. nam alioquin, nec ille filiam vocaſſet, nec iſti ſubſcriptionem poſtulaſſent. Nicæno concilio vetuſtius, vtpote durante adhuc ante Cõſtantinum perſecutione, celebratum fuit in Hiſpania concilium prouinciale Elibertanum, in cuius *can. 34.* legimus *Spiritus defunctorum non eſſe inquietandos*; quo ſignificatur ſpiritus defunctorum ſupereſſe, & cernere quæ circa ſepulcra eorum fiant; vnde & ſequitur; nonnunquam adeſſe his locis, & deteſtari ritus gentilitios, ex errore natos, de animarum circa ſepulcra centenaria oberratione, de qua puto Canonem illum agere. & à qua ſententia non videtur omnino alienus Nemeſius περὶ ψυχῆς, qui liber peperam tribuitur Niceno. Anno 366. Iulianus Imp. occiſus fuit incerti ſpiculo: & diuina viſio prius oſtenſa ſancto Baſilio, cui cum B. Virgine S. Mercurius apparuit, & diſcedens, & cruentam haſtã referens; vt ex Helladio D. Baſilij diſcipulo docuit D. Damaſcenus *Ora. 1. de Imagin.* eodem quoque tempore, & alius ad caſtra proficiſcens vidit, vel vigilans, vel ſomnians, complures ex Apoſtolis, & Prophetis in vnum coactos, & de iniurijs Iuliani in Eccleſiam querentes, & in commune conſulentes; & duos ex eorum numero, ceteris bono animo eſſe iuſſis, diſceſſiſſe, paulloque poſt rediiſſe ad conuentum, & nunciaſſe tyrannum occiſum. Soſomenus hæc narrans *lib. 6. cap. 2.* duorum nomina prætermiſit; ſed Nicephorus addidit, duos olim egregios fuiſſe milites ac Martyres, Mercurium & Artemium. *Sic ille lib. 10. cap. 35.* B. Febronia Martyr & virgo natalis ſui die quotannis mediæ noctis tẽpore in Nocturnis precibus, apparebat cunctis in choro verſantibus, eo ipſo in loco procumbens, vbi pſallere ſolita. *Metaphraſt. apud Sur. tom. 3. Iunij 15.* D. Ammonis animam vidit B. Antonius comitantibus angelis in cœlum pergere. *Athanaſ. in vita D. Antonij idem refert Palladius in vita Ammonis.* D. Martino Turonenſium Epiſcopo apparuit è cęlo deſcendens B. Virgo, & ex inferis aſcendens anima latronis, qui pro Martyre colebatur. *Sulpicius Seuerus in vita D Martini.* D. Paulli primi Eremi-

Digitized by Google

tæ animam viſam B.Antonio in cælũ ab angelis deferri, auctor eſt D.Athanaſ. *in vita Antonij* & D. Hieronym. *in vita Paulli*. fuit in hac ſententia Nemeſius, paullò ante citatus: fuit & D.Baſilius *lib de vera virgin paullo ante medium*; vbi poſtquam dixiſſet virginem, etiam cum ſola eſt, ſemper reuereri debere & Dei, & angeli cuſtodis præſentiam: *Quid* (ſubdit) *per ſingula pergam? Ipſas angelorum infinitas multitudines, & vna Sanctorum patrum beatiſsimos ſpiritus. Nullus enim ex his eſt, qui non ſingula vbiq; conſideret. Etſi enim oculis carneis minimè conſpicui ſunt: incorporeis tamen obtutibus ad agnitionem complectuntur, & comprehendunt omnia*. vult ergo Sanctorum animas nobis cum volunt adeſſe. Dei permiſſione, & nullum eſſe locũ quo ſe ſucceſſiuè penetrare non poſſint; nihil in rebus eſſe actionibuſq; humanis, quod aliquando nequeant intelligere. ne qd hic vbiquitatis ſomnies. Idẽ in Panegy. B.Mamãtis Mart. ſignificat multis D.Mamantẽ apparuiſſe. *Memores eſtote Martyris, quot quot illo per ſomnia periti eſtis.* D. Greg. Nazianzenus *Orat. in laudem Cæſarij, dicit* ſibi ſæpè in ſomnis viſum fratrem, & licet addat, *ſiue cupiditate* (qua ſcilicet amantes ſibi ſomnia fingunt) *ſiue ipſa veritate*: manifeſtum tamen teſtimonium dat ſententiæ ſuæ, de poſſibili animarum apparitione.

Vixere eodem ſæculo nonnulli Patres mox citandi; ſed, quia mors eorum, & vitæ pars potior, incidit in ſæculum ſequens, in illud diſtuli.

Quod tempus intercedit inter annum CCCC. & D. ſæculo quinto adſcribendum, viros habuit qua ſanctitate qua doctrina valdè illuſtres. D. Martini tranſitus D. Seuerino, & D. Ambr. abſentibus oſtenſus: apparuit etiam, vt auxilium laturus ijs qui corporis eius tranſlationem parabant; apparuit & alias non ſemel ut narrat Gregor. Turon. *lib. de mirac. D. Martini & lib. de gloria Confeſſor.* D. Ioannis præcurſoris caput altiſſimè Herodias defodi iuſſerat. multis ſæculis ſanctus ipſe, duobus Monachis in ſomnis apparuit, & quo loco eſſet oſtendit. Rurſus cum memoria eius interierit, & ignoraretur quo loco deliteſceret hoc ſęculo, ante Marciani imperium, idem ſanctus Marcello monacho mirabili modo locum ſepulcri ſui capitis indicauit, *Proſper & Sigisbert. in Chron. Sozomen. lib. 8. c. 21. Niceph. li. 12. c. 49.* Vbinam ſepulta forent corpora DD. Geruaſii & Prothaſii, per viſionem eorum D. Ambr. didicit, teſte B. Auguſtino. *lib. 22. de Ciuit. Dei c. 8. & lib. 9. confeſſ. c. 7.* ipſius etiam D. Ambroſ. verba hanc ſententiam noſtram confirmant, quibus eodem ſenſu, quo D. Baſilius, Sanctorum ſpiritus vbilibet eſſe teſtatur; *Nam licet vniuerſi ſancti, vbique ſint, & omnibus proſint; ſpecialiter tamen illi pro nobis interueniunt qui & ſupplicia pertulere pro nobis. Martyr enim cum patitur, non ſibi tantum patitur, ſed & ciuibus. Ser. 77. de Natali Octauij, Aduent. &c.* B. Paullinus (fortè Diaconus, certè non Nolanus ille) *in vita S. Ambroſii, Eodem,* inquit, *quo obijt die, ſicut textus epiſtolæ loquitur, quæ à Simpliciano ſucceſſore eius venerabili viro ſuſcepta eſt de partibus Orientis, ad ipſum, tanquam adhuc nobiſcũ viuẽtẽ directa, quæ nunc vſq; Mediolani habetur in monaſterio quibuſdã sãctis viris apparuit orans cũ illis, & imponens illis manus. habet. n. diẽ epiſt. quo directa eſt: quà lecta inuenimus diẽ eſſe, quo ille defunctus eſt. Intra Tuſciam verò ciuitate Florentia vbi nunc vir Sanctus Zenobius Epiſcopus eſt. quia promiſerat ſe illos ſæpius viſitaturum, frequẽter ad altare, quod eſt in Baſilica Ambroſiana, quæ ibidẽ ab ipſo conſtituta eſt, viſus eſt orare ſicut, ipſo ſancto viro ſacerdote Zenobio referẽte, didicimus. In eadẽ ẽt domo in qua declinãs Eugeniũ manſit, tẽpore quo Rhadagaiſus ſupradictã ciuitatẽ obſidebat cũ iã penitus deſperaſſent viri ciuitatis per viſum cuidam apparuit, & promiſit, alio die ſalutem illis adfuturã. Quo referente ciuium animi ſunt erecti. Nam altera die adueniente Stilichone* comite

Digitized by Google

comite cum exercitu, facta eſt de hoſte victoria. Hac Panſophia religioſa femina, matre pueri Panſophij referente cognouimus. Mazezeli etjam deſperanti de ſalute ſua vel exercitus, quē ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu in viſu noctis apparuit, atq; cum prouolueretur ad pedes viri ſancti Mazezel: percutiens terram ſenex baculo quo regebatur (tertiò hac enim ſpecie illi apparuerat) ait: Hic, hic, hic ſignans locum, deditque intellectum viro quem viſitatione dignum fuerat arbitratus, vt agnoſceret ſe in ipſo loco, in quo ſanctum Domini viderat Sacerdotem, die tertia victoriam adepturum: atq; ita ſecurus bellum, & inchoauit, & conſummauit. Nos tamen ea Mediolani poſiti, ipſo Mazezele referente, cognouimus. Nam & in hac prouincia, in qua nunc poſiti hac deſcribimus, plurimis hoc ipſum retulit ſacerdotibus quibus etiam referentibus ſecurius ante nobis cognita huic libro adiungere arbitrati ſumus. Siſinnij etiam & Alexandrini Martyrum, qui noſtris temporibus, poſt obitum Sancti Ambroſii in Agaunia partibus perſequentibus gentilibus martyrij coronam adepti ſunt, cum reliquias Mediolani ſumma cum deuotione ſuſciperemus, adueniente quodam cæco & referente cognouimus: qui eodē die tacto loculo, in quo Sanctorum reliquia portabantur, lumen recepit, quod per viſum noctis vidiſſet nauim appropinquare littori, in qua multitudo erat albatorum virorum: quibus deſcendentibus ad terram, cum vnum de turba precaretur, vt ſciret qui eſſent ij viri: audierit Ambroſium eiuſq; conſortes. Quo audito nomine, eum deprecaretur vt lumen reciperet, audiuit ab eo: Perge Mediolanum & occurre fratribus meis, qui illò venturi ſunt (deſignans diem) & recipies lumen. Erat enim vir (vt ipſe aſſerebat) de littore Dalmateno, nec ſe ante veniſſe in ciuitatē aſſerebat, priuſquam recto itinere reliquijs Sanctorum occurriſſet nondum videns: ſed tacto loculo videre cœpiſſe. Hactenus Paullinus de Ambroſio, & quidem certò comperta. Nunc age, alium eius ætatis, D. Ambroſij contra Symmachum Collegam, Prudentium adiungamus.

Prudentius de S. Eulalia,

Virgo citum cupiens obitum
Appetit & bibit ore rogum.
Emicat inde columba repens,
Martyris os niue candidior
Viſa relinquere, & aſtra ſequi:
Spiritus hic erat Eulaliæ,
Lacteolus, celer, innocuus, &c.

De Sancto Fructuoſo & ſocijs.

Vidit præſidis ex domo ſatelles
Cœlum martyribus patere apertum,
Inſigneſq; viros per aſtra ferri.
Quin & filiola monens herili
Oſtendit ſceleris notam paterni,
Cœlo viuere, quos forum peremit.

Poſtea cum pio ſtudio conarentur fratres, quiſque ſibi partem reliquiarum auferre, ſubdit;

Sed ne reliquias reſuſcitandas,
Et mox cum Domino ſimul futuras
Diſcretis loca diuidant ſepulchris:
Cernuntur niueis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui cauoque claudi
Mixtim marmore puluerem ſacrandum.

Scribit Conſtantinus presbyter *in vita S. Germani Antiſiodorenſis c. 17. cum Sanctus vir in loco quodam ſpectris infeſto moraretur intrepidus, ſubitò ante os legentis adſtitit vmbra terribilis, & paulatim ſub oculis intuentis erigitur. Parietes etiam ſaxorum imbribus colliduntur. Tunc verò deterritus lector, præſidium ſacerdotis implorauit. Qui ſtatim proſiliens effigiem terribilis imaginis intuetur, & præmiſſa obſecratione nominis Chriſti, imperat, vt quis eſſet, quidue illic ageret, fateretur. Qui protinus terrifica vanitate depoſita, voce humili more ſupplicantis eloquitur: ſe cōparemque ſuum auctores fuiſſe multorū criminum: inſepultos iacere, & ob hoc inquietare homines, quia ipſi quieti eſſe non poſſent. Rogat, vt pro eis Dominum precaretur, quatenus recepti requiem mererentur. Ad hac vir ſanctus indoluit, imperatque vt locum oſtenderet, quo iacerent. Tum verò cereo præcedente dux*

vmbra

Digitized by Google

vmbra prægreditur, & inter difficultates maximas ruinarum, intempeſta nocte locum, in quo proiecti fuerunt, indicauit: Vt verò mundo redditus eſt dies; circum ictos incolas inuitat, hortatur ipſe operis maturator inſiſtens: rudera tumultuariè ſuperiecta ad tempus raſtris auulſa purgantur. Inueniuntur corpora fuſa ſine ordine, oſſa ferreis adhuc nexibus illigata. Ad legem ſepulturæ foſſa dirigitur, membra exuta vinculis linteis induuntur, humus ſuperiecta componitur, oratio interceſsionis impenditur, requies defunctis obtinetur: ita vt poſt eandem diem, ſine vllo terroris indicio, domiciliũ frequentato habitatore floruerit. apud Surium menſe Iulio. Sed tot tam claris exemplis aliquas inferamus auctoritates ſiue dogmata Patrum, mox ad alia exempla redituri. Hieronymus *lib. adu. Vigilantium.* in vno illo, noſtros Nouatores omnes iugulat ſacræ veritatis gladio eloquentiæ bracteis inaurato: *Ais vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter arã Dei animas Apoſtolorum, & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & vbi voluerint adeſſe præſentes. Senatoria videlicet dignitatis ſunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera hone ſtaque cuſtodia, in fortunatorum inſulis & in campis Elyſiis, recluduntur. Tu Deo leges pones? tu Apoſtolis vincula inycies: vt vſq; ad diem iudicij teneantur cuſtodia, nec ſint cum Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt; ſequuntur agnum quocunque vadit. Si agnus vbique, ergo & hi, qui cum agno ſunt vbique eſſe credendi ſunt. Et cum Diabolus & dæmones toto vagentur in orbe & celeritate nimia vbique præſentes ſint; martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca operientur incluſi, & inde exire non poterunt.* Siſte, lector, & iſtud, *vbique* pro *vbilibet* poſitum (vt Sanctum Baſilium interpretatus ſui) memento. ſimul rationes Diui Hieronymi etiam percellere eos, qui negant è cœlo Sanctorum animas egredi poſſe. Amicus, & admirator Hieronymi Diuus Auguſtinus *libro de cura pro mort.* totus in eo eſt fermè, ut probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſola ac nuda ipſarum animarum naturali facultate, animas illis quibus adſcriptæ ſunt locis egredi ad tempus non poſſe; extraodinaria tamen Dei permiſſione quando voluerint, eas ſuis receptaculis ad homines viſendos egredi poſſe: videte hanc eius mentem verbis, & ſerie diſputationis apertè ſignificatam, cum *cap. 10.* ſcripſiſſet, ferri mortuos apparuiſſe viuentibus, & quo illorum corpora iacerent inhumata neſcientibus, ſociſq; monſtratis monuiſſe, vt ſepultura, quę defuerat, præberetur, ſubdit: *hæc ſi falſa eſſe reſponderimus, contra quorundam ſcripta fidelium, & contra eorum ſenſus, qui talia ſibi accidiſſe affirmant, impudenter venire videbimur.* Et non ſunt impudentes aduerſarij noſtri; qui conſenſum ætatum omnium exſibilant? Vt autem intelligeremus hoc non accidere lege ordinaria, ſed ſpeciali priuilegio, Deique permiſſione ſingulari, *cap. 13.* illud de matre ſua ſcripſit, quod aduerſarij calumnioſe in nos detorquent; *ſi rebus uiuentium intereſſent animæ defunctorũ, ut de alijs taceam, meipſum pia mater nulla nocte desereret.* Etenim de ſingulari illa permiſſione alias apertè aſſeruit, quod de continua, & ordinaria lege hic negauit. *cap. 15. Mitti (inquit) ad uiuos aliquos ex mortuis diuina ſcriptura teſtatur, & Samuelis atque Moyſis apparitionibus id confirmat.* De fide ergo hoc cenſuit Auguſtinus. idem poſtea *cap. 16.* confeſſorem Felicem cum a Barbaris oppugnaretur Nola, *non ſolum beneficiorum effectibus, uerum etiam ipſorum hominum aſpectibus appa ruiſſe, non incertis rumoribus, ſed teſtibus* (ait) *certis ſe cognouiſſe. Verum* (addit) *iſta diuinitus exhibentur, longè aliter, quàm ſeſe habeat uſitatus ordo, ſingulis creaturarum generibus attributus.* Vult ergo Sanctus Doctor id fieri poſſe, ſed nõ fieri naturaliter, ideo enim vt hoc doceat, mox ſubdidit; *alij ſunt humanarum rerum limites,*

alia diuinarum ſigna virtutum: alia ſunt qua naturaliter, alia qua mirabiliter ſiunt: quamuis & natura Deus adſit, vt ſit, & miraculis natura non deſit. Quippe miracula præter naturæ quidem ſiunt ordinem, naturæ tamen rerum nunquam aduerſantur. Quid hac veritatis tuba ſonorius? quid hoc lumine Eccleſiæ manifeſtius? quid hoc perfidiæ malleo potentius hæretici expectant? viuorum negotijs mortuorum ſpiritus interfuiſſe, ſuperſtitibus adfuiſſe, viſos in orbe noſtro, teſtatur. Auctor epi. ad Cyrillum Ieroſol. quæ tribuitur (licet falſo) Auguſtino; ipſa qua deceſſit hora, narrat Hieronymi animam ei apparuiſſe, multaque ſapienter monuiſſe, & eruditè docuiſſe. Sed huius epiſtolæ auctoritas & fides ſunt exiguæ, vel nullæ: ideo pergamus aliò D. Chryſoſtom. *hom. 74. in Ioan.* agnoſcit mortuorum in ſomnijs apparitionem, & eam fuiſſe ſententiam Iudæ Thadæi Apoſtoli eo loco ſcribit, vt cenſeret ſic Chriſtum poſt mortē ſolis Apoſtolis & non alijs appariturum. Apud Palladium legimus a B. Pambo viſos fratres duos Pæſium, & Eſaiam in cœlis: *in Paeſio & Eſaia.* ab Abbate Apollo uiſum fratrem eius defunctum: *in Apollo.* Anuph vidiſſe choros beatorum, & eius animam poſtea à numeroſis angelis & martyribus in cœlum cunctis videntibus ſublatam. *in Anuph.* Solitus autem Palladius diſertè exprimere, & diſtinguere viſionem angelicam a viſione animæ, & addere angelum hominis alicuius ſpeciem aſſumpſiſſe, vt obſeruare potes *ex cap.* 86. de Euagrio Diacono, viſione angelica ab amore libidinoſo mulierculæ deterrito: vbi etiam habes apertam diſtinctionem apparitionis alterius dæmonum ad hæreticam blaſphemiā conantium eum inducere. His fermè temporibus Marcus Gazenſis vixit, teſtis oculatus, narrans Ioannis Cæſareæ & Porphyrij Gazenſis Epiſcoporum legationem ad Arcadium de diruēdo Marnæ templo; vbi inter cetera deſcribit tempeſtatem grauiſſimam, quam Deus permiſerat ori ri propter hæreticam naucleri prauitatem. *implorabamus* (inquit) *preces B. Procopij anachoretæ. Cumque fuiſſet veſpera & tempeſtas non ceſſaret, permā ſimus vigilantes totam illam noctem Circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt ſanctiſſimi Epiſcopi, & videt in ſomnis Dominus meus Porphyrius, ſanctum Procopium Anachoretam dicentē eis: Naucerum catechiſmo inſtituite & obſignate (eſt enim ex Arij haretici execranda ſecta) & efficite, vt ipſe anathemate notet Arium, & malam eius fidem, & ſtatim ceſſabit tanta tempeſtas.* Subdit deinde ſic factum, & mare tranquillatum. D. Chryſoſtomo, commentarios in D. Pauli epiſtolas ſcribenti, aſſiſtentem, eumque docentem Beatum Apoſtolum vidit Proclus Conſtantinopolitanus, vt ſcriptis proditum a Leone Auguſto, & Metaphraſte *in vita Chryſoſtomi.* Eidem ab exilio redeunti Comanæ in templo D. Baſiliſcus Martyr, Nicomediæ olim paſſus, apparuit dicens: *Confide frater Ioannes. cras enim ſimul erimus.* Aiunt presbytero quoque Eccleſiæ prius apparuiſſe Martyrem, atque dixiſſe; *prapara Ioanni fratri locum. Venturus eſt enim.* narrat Palladius in Dialog. & addit confirmaſſe euentum; poſtridie enim mortuum & ſepultum eo loco Sanctum Antiſtitē, B. Cyrillus Alex. diſſentiens vehementer a Chryſoſtomo, in ſomnis monitus a Deipara fuit, ut cum eo mortuo in gratiam rediret. *Nicephor. libro decimoquarto Hiſt. cap. 28. ex Niceta.*

Aliam viſionem Adelphij de gloria B. Chryſoſtomi, a Sophronio (*in Prato ſpirituali c. 128.*) deſcriptam, vt meram impoſturam, meritò a Baronio (*to. 5. anno 407.*) confutatam, prætermitto. Sed omni fide digna eſt hiſtoria, quam de Syneſio Cyrenes Epiſcopo, & Euagrio Philoſopho idem Sophronius memoriæ mandauit, ex Leontio, *Prat. Spiritual. c. 195.* cū aſſi-

duò

duè Syneſius cum conaretur ad religionē Chriſtianā traducere, iſq; obijceret doctrinā Chriſtianorū, de reſurrectione corporū, deq; mercede bonorū operū, maximè centuplo pro eleemoſyna poſt hanc vitā recipiendo, ſibi non poſſe non fabuloſam videri. Tandem tamen Epiſcopus nihil diligentiæ prætermittens ei perſuaſit Chriſtianum fieri, & cū liberis baptizari. *Cæterum, non multò poſteaquā baptizatus fuit, dedit Epiſcopo auri tria cētenaria in vſum pauperum, dicens, Accipe aurum iſtud, & diſtribue illud pauperibus, & fac mihi cautionem manu tua, quod Chriſtus mihi ipſum reddet in futuro ſæculo. Qui ſuſcepto auro promptè illi cautionem fecit, vt petebat. Vixit itaq; poſt baptiſmū annos aliquot philoſophus ac tandem infirmatus eſt ad mortem. Cū verò morti proximus eſſet, dixit filijs ſuis: Quando curabitis funus meū chartam iſtam in manibus meis ponite, & mecum illa ſepelite. Mortuo autem illo fecerunt filij ſicut eis ipſe præceperat ſepelieruntq; eum cum chirographo. Tertia autem poſt ſepulturam die apparuit epiſcopo Syneſio nocte quieſcenti, dicens: Veni ad ſepulchrum vbi iaceo, & accipe chirographum tuum. accepi enim debitum & ſatisfactum mihi eſt: atq; vt certior eius rei fias, propria mea ſubſcripſi manu. Ignorabat enim Epiſcopus, quòd chirographum illud conſepeliſſent ei. Mane autē facto, accerſitis filijs eius dixit: Num aliquid cum Patre veſtro in monumento poſuiſtis? Illi putantes quod eos de pecunijs interrogaret, dixerunt ei. Nihil Domine præter pannos conſuetos. Quid igitur. Nūquid vel chartam aliquam conſepeliſtis ei? tunc recordati filij (ignorabant enim quod de chirographo diceret) dixerunt ei: Ita ſanè Domine, chartam enim quādam moriens dedit nobis, & ait: Quando ſepelietis me, chartam iſtam in manibus meis date, nullo penitus ſciente. Tunc dixit illis Epiſcopus ſomnium quod nocte illa viderat. Sumenſque illos cum clericis ac primarijs ciuitatis, acceſsit ad philoſophi tumulum. Quo aperto, inuenerunt iacentem philoſophum, chirographumque manu Epiſcopi cōſcriptum ſuis manibus tenentem. accipientes autem chirographum ex eius manibus aperuerunt, inueneruntq; in eo nouiter manu philoſophi ſubſcriptū ita: Ego Euagrius philoſophus tibi ſanctiſsimo Domino Syneſio Epiſcopo ſalutem; Accepi debitum in his litteris manu tua conſcriptum. Satisfactumque mihi eſt. & nullum contra te habeo ius, propter aurum quod dedi tibi, & per te Chriſto Deo, & Saluatori noſtro, &c.* Idem narrat Hugo Eterianus *lib. de regreſs. anim. ab inf. c. 16.* Luciano preſbytero viro ſancto, temporibus, non Conſtantini (vt malè Nicetas *orat. de martyrio & inuent. S. Stephani*) ſed Honorij & Archadij; apparuit ſemiuigilanti ter, diuerſis noctibus, B. Gamaliel B. Pauli præceptor, eique indicauit locū reliquiarū corporis ſui, & B. Stephani protomartyris, & B. Nicodemi, & B. Abibi; quæ & eo inuenta fuere loco, & per Oroſium Occidenti illata. exſtat epiſtola Luciani de hac re luculenter ſcripta, (*apud Sur. to. 4.*) quā Auitus Hiſpanus in Latinum tranſtulit è Græco, cuius etiā exemplar exſtat, & meminit Gennadius, *de viris illuſtribus c. 47.* cui ſuffragantur Marcellinus Comes *in Chron.* & Nicephorus *lib. 14. c. 9.* Et vt certior foret hæc viſio, idem B. Gamaliel, eodē tēpore, apparuit Nygetio monacho, cui etiam ſitum loci ad Orientem indicauit, ut refert ipſe Lucianus. Ipſum quoque Protomartyrem nonnullis apparuiſſe teſtis eſt Euodius *lib. 1. de eius miraculis.* De Micheæ & Habacuc apparitione, his priore, legendus Sozomen. *lib. 7. c. vlt.* De Zachariæ prophetæ corpore non multum poſt inuēto, ſic Sozomenus *lib. 9. cap. vlt. Cophar villa eſt in territorio Eleutheropolis Palæſtinæ. Huic præfectus erat agri ipſius conſeruus Calimerus quidam, domino quidem ſuo fidelis, ſed moroſus interim ac difficilis, & in conterminos agricolas iniquus. Quamuis autē talis eſſet, propheta tamen ei vigilanti clara luce apparens ſeipſum reuelauit. Et hora quodam demōſtrato, Age quaſo*

Digitized by Google

(inquit) *hic fodito,&c.* ſubditur enim
corporis ſacri, oſtenſo loco, inuen-
tio. ,Abſens, & viuus adhuc Euthy-
mius noctu viſus Tereboni Sarace-
no; quem cum ſanaſſet poſtea ad ſe
profectum, magna Sarracenorũ pars
Chriſti fidẽ fuit amplexa, anno Chri
ſti 420. Vt prodidit Cyrillus mona-
chus, probatiſſimus Hiſtoricus *in vi-
ta S.Euthymij, Surij tom.1.Ianuar.20.*
Circa annum 429. Abbati Cyriaco
B.Virgo, cum duobus, SS.Baptiſta &
Euangeliſta, apparuit, & negauit in
cellã eius ingredi, manebat enim an-
te ianuã, eo quod ignaro Abba, duo
Neſtorij libri in eius cella forent, ho
ſtis Deiparæ: *auctor Sophron.Prati ſpi-
rit.c.66.* De B.Paulino Nolano, *in lib.
de vita Paulini apud Surium tom.3.Iu-
nij 22.* narrat Vranius, ei ante mortẽ
apparuiſſe, & cũ eo collocutos fuiſ-
ſe S.Ianuarium Mart. & S.Martinum
Turonenſem. B.Petrus Apoſtolus &
S. Apollinaris eius diſcipulus per vi-
ſum apparentes Sixto Papæ, anno
433. eum admonuerunt Rauennati ſe
di imponendum Petrum illum, verè
Chryſologum, virum ſimul ſanctiſſi
mum & eloquentiſſimum: *auctor ex
antiquis archiuis Rauennatium, in eo-
rum hiſtoria, Hiero.Rubeus.* Scribit Pro
copius *lib.2.de bello VVandalico*, B.Ci
prianum Afris oppreſſis apparuiſſe,
& bono animo Chriſtianos eſſe iuſ-
ſiſſe, ſeque breui tempore vltorẽ fu-
turum: quod ſanè VVandalis debel-
latis, biennio poſt accidit. Anno 456.
Theodoricus rex victis in Gallicia
Sueuis, in Luſitaniam contendit; vbi
ne vrbem Emeritam diriperet, B.Eu-
lalię Martyris apparitione coercitus
fuit, auctore D.Iſidoro *in Chron.Go-
thor.* De B.Leonis ad Flauianum de re
cta fide epiſt. Sophronius iſta memo-
rat *cap.147. Prati ſpirit.* Narrauit &
hoc nobis eiuſdẽ cænobij Pater Ab-
bas Menas, *Audiſſe ſe Eulogium Alexã
drinum Patriarcham dicentem. Cum
profectus eſſem Conſtantinopolim, fuitus
ſum contuberino Domini Gregorij Ro-
mani Archidiaconi, & ſingularis viri,
qui narrauit mihi de ſanctiſſimo ac bea-
tiſſimo Leone Romano Pontifice, dicens
haberi ſcriptum in Eccleſia Romana:
quòd cum ſcripſiſſet Epiſtolam ad San-
ctum Flauianum Conſtantinopolitanum
Epiſcopum contra impios Eutychetem,
& Neſtorium, poſuerit eam ſuper tumu-
lum Principis Apoſtolorum Petri, & ora
tionibus ac vigilijs, & ieiunijs vacans,
orauit ipſum ſummũ Apoſtolum dicens;
ſi quid, vt homo, vel minus cautè poſui:
tu, cui à Domino Saluatore noſtro Ieſu
Chriſto & Eccleſia & hac ſedes commiſ-
ſa eſt, emenda poſt quatuor vero dies ap-
paruit ei Apoſtolus, & dixit, legi ac emẽ
daui. Sumenſque Epiſtolam de ſepul-
chro B.Petri, aperuit eã & inuenit Apo-
ſtolica manu emendatam.* Idem c.148.
Theodorus (inquit) *ſanctiſſimus Epiſco-
pus Dorna, quæ eſt in Libya, narrauit no-
bis, dicens: cum eſſem cubicularius ſan-
cti Papæ Eulogij, vidi in ſomnis virum re
uerendi habitus, ſtatura procerum, di-
centem mihi: Nuncia meum Eulogio Pa
pa aduentum. ad quem ego; Quis es tu,
qui iubes vt nunciem? Reſpondens ille di
xit mihi: Ego ſum Leo Romanus Ponti-
fex. Ingreſſus igitur ego nunciaui di-
cens: Sanctiſſimus & Beatiſſimus Papa
Leo Romanæ ſedis Antiſtes conuenire vos
vult. Cum hoc audiſſet Papa Eulogius,
exurgens concitus occurrit in occurſum
eius. Salutanteſque ſe inuicem, oratio-
ne facta, conſederunt. Tunc verò Do-
minus, & eximius Leo dixit Sancto Eu-
logio. Scis quare huc venerim ad vos?
Reſpondit ille; Non; Ait ipſi: Veni, vt
vobis gratias agerem, quia ritè et magni-
ficè pro mea Epiſtola reſpondiſtis, quam
ſcriptam miſi ad fratrem meum Flauia-
num Cõſtantinopolitanum Patriarchã,
ſenſum quidem, & ſententiam meam
aperientem, hæreticorum autem ora ob-
ſtruentem. Scito autem, frater, quia non
mihi tantum veſtrum diuinum laborem
ſtudiumq́ contuliſtis, ſed etiam ſupremo
culmini Apoſtolorũ Petro, & ipſi præ om-
nib. quæ à nobis prædicatur veritati, qui
eſt Chriſtus Deus noſter. Iſta nõ ſemel tã
tũ, ſed bis terq́ cõſpiciens trinà apparitio-
ne firmatus, enarraui B.Papæ Eulogio.*

Idem

Idem Sophronius *cap.149.* narrat adhuc aliàs Diuum Petrum eidem Sancto Leoni apparuiſſe, & nũciaſſe eius dimiſſa peccata. Vixit hoc ſæculo Theodoretus, is ſcribit; BB. Apoſtolos Ioannem & Philippum, Theodoſio Imp. olim apparuiſſe *li.5.hiſt.c.24.* Anno 485. conante Petro Fullone Cypri eccleſiam ſibi ſubijcere; S. Barnanabas Apoſtolus tribus continuis noctibus ter Anthemio Salamines Epiſcopo apparuit, & locum corporis ſui vna cum Euangelio S. Matthæi, propria Barnabæ manu conſcripto, ſepulti indicauit: quæ & inuenta, *narrat fusè Alexander Monachus. apud Surium tome 3. 11. die Iunij.* Breuiores futuri ſumus ſæculis ſequentibus.

VI. *Sæculo inchoato 6.* hoc eſt poſt annũ Chriſti. CCCCC. Hæretici Seueriani multi varijs fuere viſis conuerſi. vt in primis, Iſidorus Monachus Philoxemenſis, apparitione damnati illius, qui Chriſto Domino alapam incuſſerat, quod fusè narrat Sophronius *cap.30. Prat. Spirit.* Deinde & Coſmiana vxor Germani Patricij, quam propter hæreſis contagium, Deipara viſibiliter apparens cum alijs ſanctis fęminis, arcuit à templi aditu. *Sophro. qui & alia multa ſubdit ſeqq. cc. 49. 79. 106. 188. 213.* Reginæ mulieri Cappadoci, officio Diaconiſſæ, in ſomnis viuus, & in Laura degens apparuit, eãque docuit quæ erant neceſſaria Ioannes Silentiarius, narrante rem geſtã Cyrillo Monacho, *in vita eius apud Lipoman. tom.6.* D. Bartholomæus in Daris apparuit Anaſtaſio, & corpus ſuũ vbi ſepultum eſſet indicauit, ſeq; patronum vrbis ac defenſorem profeſſus fuit. *Sic Nicephor. lib.16. c.37.* Anno Chriſti 515. obijt Macedonius Patriarcha Conſtantipolitan. ab impio Anaſtaſio in exilium actus. de eo Cedrenus ita ſcribit; *cum iam eſſet ſepulchro condendus, antequam id fieret, ſublata dextera manu crucis ſigno ſepulchrum obſignauit. Idem Theodoro cuidã ſuorum familiarium per viſionem dixit: Excipe hæc, & abi, & Anaſtaſio recita. Ego quidem Macedonius abeo ad Patres meos, in quorum fide perſtiti. Interim tamen ſemper Deum interpellabo dum tu quoque venias, & cauſa noſtra diſceptetur. Legendi eadem de re Miſcella, ex Theophane libro 15. Anaſtaſ. in Chron. & Theodorus Lector collectan. lib.2.* Verum quia Macedonius Schiſmaticus obijt: alios Anaſtaſio Deus Catholicos: & ab ipſo quoq; in exilium miſſos, accuſatores præſtituit; quos ambos Deus viſione præmonuit, ſe pararent, vt decimo ab Anaſtaſij obitu die morituros, & cauſam ſuam ante horrendum tribunal acturos. ij fuere Elias Patriarcha Ieroſolymitanus: & Flauianus patriarcha Antiochenus. *legendi Cyrill. in actis Sabæ apud Surium to.6. die 5. Decemb. & Sophr. in Prato Spirituali c.35.* Thodorici Regis Italiæ animam ſolitarius Lyparitanus vidit, inter Ioannem Papam & Symmachũ Patricium, vinctis duci manibus, & in ollam Vulcani proijci: vt narrat B. Gregorius Papa *lib.4. Dialog. c.30.* Interdum accidit vt in viſione, is cui fiebat ad locum deduceretur, vbi animę detinebantur: vt docet exemplum illud Monachi Neſtoriani, quem cum B. Cyriacus Deo commendaret: *circa horam nonam diei ſequentis, aſpexit frater, qui erat in ſpelunca, quendam adſtantem ſibi aſpectu terribilem, ac dicentem:* Veni & vide veritatẽ. *Aſſumenſq; eum duxit in locum tenebroſum ac fætidum, ignem euaporantem: atq; in ipſis ignibus vidit Neſtorium, Eutychetem, Apollinarem, Dioſcorum, Seuerum, & Origenẽ, & alios quoſdam. dixitq; illi is, qui apparuerat: locus iſte præparatus eſt hæreticis, &c. Hactenus Sophron. Prat. Spirit. capi.26.* Cum Iuſtinianus Imp. Apoſtolis templum exædificaſſet: conſtat quod *Apoſtoli* (ait Procop.) *beneficiorum memores ad Regis honorem nunc hominibus apparuerint, Regis inquã pij & religioſi. Neq; enim ab humanis recedunt diuina, ſed admiſceri percupiunt, & hominum conuerſatione oblectari. Sic Procop. lib.1. de ædific. Iuſtiniani.* vbi vides etiam eius ſententiam de quæſtione noſtra

cuius etiam illa ſunt huc pertinentia ex eodem opere: *Circa Sinus terminum in arduo ſatis & edito loco ſanctis Coſmæ, & Damiano olim templum dedicatum eſt: Vbi Iuſtinianum grauiter ægrotantem, & iam morituri ſpeciem præbentem, nempe a medicis deſperatū, & inter cadauera iacentem, iſti ſancti per ſomnum & viſum apparentes curauerunt.* Idem *lib. 1. de bello Gotth.* teſtatur mœnium Romæ partem à B. Petro Apoſtolo, Gotthis obſidentibus, defenſam fuiſſe. B. verò Stephanum viſum apud Apoſtolorum Principes, pro vrbe Metenſi intercedere; in qua eius erant reliquiæ ſcribit Greg. Turon. *lib. 2. Hiſt. Francor. c. 6.* Sed & anno 552. filium vitriarij Iudæi triduo in fornace illæſum B. Virgo puero ſe viſibilem præbens ſeruauit, qui cum matre poſtea baptizatus. rei geſtæ hiſtoria certiſſima peti poteſt ab eo, qui tum viuebat, Euagrio, lib 4. c. 35. ex eo Greg. Turon. lib. de glor. mar. c. 8. & Glycas Annal. p. 4. Redempto Epiſcopo Ferentinati ad ſepulchrum S. Eutychij vigilanti, idem martyr aſſitit dicens: *Redempte vigilas? cui reſpondit, vigilo. Qui ait, Finis venit vniuerſæ carnis*, & quæ ſequuntur apud D. Greg. *Dial. lib. 3. c. 38.* Circa annum 587. Guntrammo Regi de Chilperico peſſimo Francorum tyranno, viſio huiuſmodi fuit oſtenſa, quam ipſemet Rex apud Grego. Turonenſem ſic narrat; *vidi & ego aliam viſionem, quæ huius interitum nunciauit. Adducebatur enim in conſpectu meo à tribus Epiſcopis vinctus cathenis; quorū vnus Tetricus, alius Agricola, tertius verò Nicetius Lugdunenſis erat, è quibus dicebant duo, ſoluite quæſo eum, & caſtigatum abire permittite. Quibus è contrario cū amaritudine Tetricus Epiſcopus reſpondebat. Non fiet ita, ſed igne concremabitur pro ſceleribus ſuis. Et cum diu multumq́; quaſi altercantes hæc inter ſe verba conferrent: conſpicio eminus aneū ſuper ignem poſitum feruere vehementer. Tunc, me flente, apprehenſum infelicem Chilpericum confractis mēbris proijciunt in aeneum: nec mora inter vndarū vapores ita diſſolutus ac liquefactus eſt, vt nullum ex eo penitus indicium remaneret. Greg. Tur. lib. 8. hiſtor. Francor. c. 5.* Narſetem, Eunuchū ſed belli ducem clariſſimum, nefas omittere, de quo ſic Euagrius; *Commemoratum ab his qui vna cum Narſete fuerunt, dum precibus & alijs pietatis officijs diuinum numen placaret, debitumque cultum ei tribueret; S. Virginem ei apparuiſſe, planeq́; tempus præſcripſiſſe, quo bellum cū hoſtibus gereret, atq́; non prius ad prælium committēdum ſe accingeret, quam cælitus ſignum acciperet.* Sic Euagrius, de Totila & Theia Regibus ab eo deuictis loquens, *lib. 4. c. 23.* idem Nicephorus refert *lib. 17. c. 13.* cuius verba ſunt ex Euagrio explicanda. non enim loquitur de cūctis bellis Narſetis, ſed de hoc Gotthico. Paulò poſt, Sergiopolim obſidente Choſroe, viſus D. Sergius Martyr cum innumerabilibus cęleſtib. propugnatoribus defenſionē parare atq; per muros vbique diſcurrere. Nicephor. lib. 17. c. 17 ex Euagrio li. 4. c. 27. Iuſtino Iuniore imperante Anatolium hominē præſtigiatorem & impium, primò quidē imago Deiparæ palam fuit auerſata: deinde & nonnullis fidelibus Deipara ipſa apparuit, eoſq; contra ſceleſtum illum incitauit, inquiens ab Anatolio filium ſuum contumelijs affici. *Euagrius lib. 15. cap. 18.*

Septimum Sæculum inchoatum anno VII.
600. iuuat ordiri à Beatiſſimo Gregorio I. Romano Pontifice & Eccleſiæ Doctore; cuius ſolius ſufficere deberet auctoritas. is primum de B. Muſa refert ſequentia: *Quòd quadam nocte ei per viſionem B. Dei genetrix virgo Maria apparuit, atque coæuas ei in albis veſtibus puellas oſtendit. Quibus illa cū admiſceri appeteret, ſed ſe illis iungere non auderet, Beata Maria virginis eſt voce requiſita, an velit cum eis eſſe, atq; in eius obſequio viuere: Cui cū puella eadem diceret, volo; ab ea protinus mādatū accepit, vt nihil vltra leue, & puellare ageret, & a riſu & iocis ſe abſtineret,*

ſciens

ſciens per omnia, quod inter eaſdem virgines quas viderat, ad eius obſequium die trigeſimo veniret. Quibus viſis in cunctis ſuis moribus puella mutata eſt, omnemque à ſe leuitatem puellaris vitæ magna grauitatis deterſit manu. Cumque eam parentes eius mutatam eſſe mirarentur, requiſita rem retulit, quid ſibi B. DEI genetrix iuſſerit, vel qua die itura eſſet ad obſequium eius, indicauit. Tunc poſt viceſimum quin tum diem febre correpta eſt. Die autem triceſimo, cum hora eius exitus propinquaſſet, eandem beatam genitricem Dei, cum puellis quas per viſionem viderat, ad ſe venire conſpexit. cui etiam ſe vocanti reſpondere capit, & depreſsis reuerenter oculis, apertà voce clamare, Ecce Domina venio. In qua etiam voce ſpiritum tradidit. lib. 4. Dialog. c. 17. De B. Probo Reatino Epiſcopo memorat, illi ſimul, & puero qui aderat apparuiſſe SS. Iuuenalem & Eleutherium Martyres ſtolis candidis amictos, qui animam Probi ſecum in cœlum aſportarint *lib. 4. Dialog. c. 12.* hæc de cælitibus: de quibus alia idem eodem libro *cap. 11. & 14.* de damnatorum apparitionibus idem exempla ſuppeditat, ut de Theodorici anima in ollã Vulcani viſa deijci, quod ante citaui, & confirmat Hugo Ætherianus *lib. de regreſſ. animar. cap 7.* & de moniali, quæ viſa ante altare per medium ſecari, *lib. 4. Dialog. c. 51.* De animabus, quæ adhuc expiabantur idem plura ſuggerit. Paſcaſium Diaconũ viſum Romæ in Thermis ſtantem & balneantibus obſequentem, in pœnam ſciſmatico præbiti fauoris, vt faſſus ille, cui apparuit, Germano Capuano Epiſcopo, cuius & precibus mox pœnali loco fuit liberatus. *lib. 4. Dialog. c. 40. & Hugo Ætherianus libro de regreſ. animar. c. 14.* Similia fermè habet de anima Domini balnei, qui pro culpis poſt mortem thermarum caloribus deputatus, eodem in loco iuſſus lauaturis ſedulò miniſtrare; quam operã cum Centumcellenſi presbytero nõ ſemel præſtitiſſet, presbyter ei charitatis cauſa duas oblationum coronas detulit. Sed ille merens afflictuſque reſpondit; *Mihi iſta quare das pater? iſte panis ſanctus eſt, ego hunc manducare non poſſum. Ego etenim, quem vides, huius loci Dominus aliquando fui, ſed pro culpis meis hic poſt mortem deputatus ſum. Si autem mihi præſtare vis, omnipotenti Deo pro me offer hunc panẽ, vt pro peccatis meis interuenias. Et tunc te exauditum eſſe cognoſce, cum huc ad lauandum veneris, & me minimè repereris. In quibus verbis diſparuit, & is qui homo eſſe videbatur, euaneſcendo innotuit, quia ſpiritus fuit, &c. d. lib. 4. c. 55.* ibidem & aliud addit de Iuſto monacho qui Copioſo fratri ſuo apparuit, & ſe ſupplicium per ſalutaris ſacrificij oblationem docuit euaſiſſe. quod paulò aliter narrat Glycas *par. 4. Annal.* Hactenus Sanctus Gregorius, ea dignitate, ſanctitate, prudentia vir; vt, niſi hæreticus, eius teſtimonium nemo queat reijcere. Vixere eodem ſæculo Greg. Turo. & B. Iſidorus Hiſpalenſis, quorum teſtimonia ſuperius iam adduximus. vixit etiam Sophronius auctor *Prati ſpiritualis*, è quo iã plura teſtimonia exhibuimus. vixit & B. Ildephonſus Toletanus Epiſc. cui B. virgo candidiſſimam veſtem donauit, ei apparens cum virginum choris; quæ veſtis etiam hodie aſſeruatur. Eidem & Regi totique clero ac populo, ex tumulo ſuo ſurgens B. Leocadia apparuit, velũ manu quaſi porrigens; vnde, ad apparitionis veritatem cõprobandam, D. Ildephonſus, accepto à Rege cultello, partem præſcidit, quæ cum cultro inter Eccleſiæ theſauros repoſita. Vtrumque teſtatur Iulian. Pomerius eiuſdẽ Eccleſiæ antiſtes, apud Surium *to. 1. Ianua. 23.* anno *696.* Ebroinũ cæcus qui dã audiuit ĩ ollã Vulcani a dæmonib. portari, vt narrat Ado Vien. *in Chro.*

VIII. *Octauo ſæculo poſt annũ 700.* Floruere Iulia. Pomerius, quem noſtræ ſententiæ fuiſſe docent paulò ante ex eo laudata, de B. Ildephonſo. Vixit & Sanctus Suibertus qui ægris, quos cura-

curauit, multis poſt mortem apparuit, teſte B. Marcellino *in eius vita c.30.apud Sur.menſe Martio*: item Venerabilis Beda, qui quod idem de apparitionibus ſenſerit patet ex Hiſt. Anglor. *lib.4.c.14.& 25.& lib.5.c.14.& 15.* &c alijs eiuſdem libri, ac vitarum quas conſcripſit locis. Vixit & B.Ioannes Damaſcenus; cui, iuſſu Iconomachi Imperatoris abſciſſam manum, B.Deipara virgo reſtituit, vt narrat B. Ioannes Hieroſolymitan. Patriarcha *in eius vita*. vixit his temporibus Paulus Diaconus, qui narrat Arnulfum Longobardum in prælio protectum fuiſſe a B. Sabino Martyre, & a Barbaro, cũ pictum vidiſſet, Martyrem agnitum *lib.4.c.5.de geſt. Longobard.* Admiratione digniſſimum eſt, quod narrat Conſtantinus Epiſc. oculatus teſtis, de tranſlatione reliquiarum S.Euphemiæ martyris, *apud Lipoman.tom.6.* præſtrictum ſplendore miraculorum Leonem Iſauricum clam ſuſtuliſſe martyris reliquias, & earum loco oſſa arida impoſuiſſe, veras autem reliquias cum loculo in maris vndas proieciſſe. Incidere nautæ quidam in loculum rei ignari, & putantes theſaurum aliquem in eo repoſitum, ſuſcepere, & aperuere, &c mirificè qui inde exhalabat odore perfuſi, cognouere ſacras eſſe reliquias. cumque hærerent ignari cuiuſnam forent, eadem nocte videre lumina & cereos, viroſque mirè candicantes, Deumque laudantes. *Cumq; appuliſſent Leuinum, & ſomno ſe dediſſent, viderunt in quiete Glyceriam Martyrem occurrere Euphemiæ virgini, amplecti illam & exoſculari, & aduentum gratulari. ex eo cognouerunt, cuius eſſent illa reliquiæ. Ter inde ſoluentes ter ventis reflantib. eodẽ reiecti ſunt. Denique Euphemia adſtitit illi in ſomnis, & quæ foret edocuit, ac ſe ibi velle ſubſiſtere edixit, ex quo fuerat ab impio Leone in mare proiecta.* Sic ille cui potius credendum quam Zonaræ hæc Copronymo tribuenti. Idem Zonaras paulò poſt ita ſcribit; de Leone Armenio: *Hæc imperatorem turbabant, nec minus matris terrebat inſomnium. Videbatur illa ſibi in æde Deiparæ Blacherniæ eſſe, & cernere matronam quandam, quã adoleſcentes candidis induti veſtib. comitarentur, & ædis ſolum ſanguine redundare, audireq; matronam illam iuberi dari matri Imperatoris vas eo ſanguine plenum, quã cum id auerſaretur, dicere illuſtrem illam matronam: At filius tuus eos, qui me venerantur, ſanguine implet, neq; intelligit ſe & Deum, & filium meum ad iram commouere.* hanc matronam fuiſſe B.Virginem verba ipſa loquũtur. ſubdit Zonaras; *Eſt & D.Taraſius iam ex hac vita ærumnoſa tranſlatus, cuidã in ſomnis viſus, qui Michaelem quendam inclamaret, cumq; ad inuadendum & occidendum Leonem hortaretur.* Saue mox Michael Balbus eũ interemit. anno 787. Hungo Pictorũ Regi apparuit D.Andreas Apoſtolus victoriam promittens, quam præſtitit, apparente in cœlo cruce decuſſata rubea, cum pugnaretur: quod etiã Buccananus, licet Caluiniſta, tradidit, *lib.5.Hiſt.Scotor.rege 65.*

His temporibus vixit Beata Gertrudis, de qua apparente meminit Ludouicus Bloſius *in Monili ſpirituali, non vno loco*: paulò poſt fuit imperiũ Romanũ in Carolum Magnũ translatum; huic D.Iacobum Zebedæum apparuiſſe, & hortatum, vt Hiſpaniæ regna ex Saracenorum eriperet poteſtate, recentiores quidam ſcriptores ſcripſere. *Ludolphus Bebenburgius de veterum Principum Germanorum Zelo capite decimo quarto*. Certiore fide conteſtatæ ſunt aliæ eiuſdem Apoſtoli apparitiones, hoc & ſequentibus ſæculis Regibus Hiſpaniæ factæ, quibus & opē ſe laturum in prælio promiſit, & viſus in cõflictu hoſtes in fugã agere. Vidiſſe ſe & Mauri fatebãtur, & noſtri gloriabãtur: de qb. mox.

Anno octingenteſimo ſæculũ cœpit no IX.
num. eo Raymirus Rex Hiſpaniæ fortiſſimè totum diem cum Sarracenorum maxima multitudine pugnauit: ſub noctem cũ exigua ſuorũ manu in collem.

collē quendā ſe recepit. Regi vigilanti & Deū precanti D. Iacob. adſtitit, iuſſitq; omnes confeſſione luſtrari, & ſumpta Euchariſtia prælium conſerere. Mane, cum omnes ad vnum obtemperaſſent monitis Diui, ſigna cōtulere, hoſtium ſexaginta millia conſcidere. Viſus in eo prælio Apoſtolus albo vectus equo, vexillum geſtans niueum quod rubea crux tranſuerſa diſtinguebat. *auctores Rodericus Epiſcopus, Chronicum Generale Alphonſi Regis, Mariana lib.7.cap.13.* & alij. Vixit hoc ſæculo Theophilactus Bulgar. qui in decimo quarto capite Euāgelij Ioannis fatetur, ſpiritus mortuorum uiuis apparere. Vixit opinor eodē Iulianus Toletanus Iunior, auctor Prognoſtici, qui *lib.2.cap.29.* docet *mortuos ſcire poſſe, quid agant viui. & cap. ſeq.* ex D. Auguſtini *de cura pro mortuis* ſententia, ac penè iiſdem verbis concludit *ſcriptura auctoritate apertè probari mortuos poſſe viuentium oculis apparere.* Carolo Caluo Francorum Rege Numonis quidam vſurpator bonorum Eccleſiaſticorum conſpexit, ſenſitq; D. Maurilium ſibi apparentem, & increpantem, & pedum ſacrum capiti illidentem: nec vana viſio: paulo poſt deceſſit. *ſic Annales Andegau.* Simile, quod legitur in Chron. Caſſinenſi, *lib.2.c.62.* a puero conſpectum Pandulfum Principem Capuanum ferreis nexibus vinctum, & in cœnoſo ac fœtido lacu vſque ad guttur demiſſum, & reſtibus a duobus nigerrimis ſpiritibus in profundum ſubinde demitti & iterum extrahi. Cauſam rogatus, reſpondit: *Quoniam aureum calicem cœnobio S. Benedicti eripui, & in agone mortis reſtituere neglexi.* Et *cap.84.* vidit eremita quidā Æthiopes ſtramine onuſtos (qui ſe dæmones dixerunt) eidem Pandulfo rogum parantes: & eadem hora cōpertus eſt expiraſſe.

X. *Poſt annum nongenteſimum*, Ludgero, fruſtra quærenti corpus S. Lebuini; *tandem viſum ei eſt in ſomnis, ſanctiſſimum ſacerdotem Chriſti Lebuinū ſecum loqui, & ſui detegere locum ſepulchri, & membra ibi reperta vbi ſpiritus indicarat. Hucbaldus Elnonenſis apud Surium tom.6. Nouemb.12.* Cum Ioannes Decimus exercitum in Apuliam miſiſſet aduerſus Sarracenos, SS. Apoſtoli Petrus & Paulus in prælio conſpecti Chriſtianis victoriam maximā pepererunt. *Sic Luitprandus temporibus illis proximus lib.2.c.14.* Ioanni Ziniſcæ Imp. contra Roſſos pugnanti, iuſſu B. Virginis auxilium tulit, viſus multis B. Theodorus Martyr. *Sic Zona. to.3.* Eodem ſæculo accidit horribilis illa tragœdia Vdonis Epiſcopi Magdeburgici, quam poſtea narrabimus. Tu lector memento hic ponendam fuiſſe. Vixere hoc ſæculo decimo Euthymius Græcus & Hugo Ætherianus Latinus, quorum vterque tenuit mortuorum ſpiritus viuentibus ſe in conſpectum aliquando dare. *Euthym. in c.14. Ioan. Hugo Æther. de regreſs. animar. cap.7.11.14. & 15. & 16.* Anno nongenteſimo decimo quarto Ferdinand. Conſaluus Caſtellæ Comes, utriuſq; fortunæ illuſtre ſpecimen, uir dictis factiſq; magnificus, cum trecentis duntaxat militibus, diuino fretus monitu, maximas Almanſoris copias profligauit. Idem decimo ſexto poſt anno; ſub ſignis habens peditum 15000. equites 450. triduum continuum cum multitudine Arabum incredibili conflixit, cūque poſtremo die Diuus Iacob. viſus adeſſe prælio fuiſſet, innumeris cœſis, triumphauit. *Chron. general. Vaſæus & alij.*

Succeſsit ſæculum XI. ab anno milleſimo; hoc ſæculo bellum ſacrum fuit, duce Godefrido Bullonio: cum in expeditione Antiochena noſtri & fame ferme conſumpti, & equis fere defecti forent, viſione & monitis D. Andreæ confirmati; qui etiam lanceam Dominicam illis indicauit, nō vnam obtinuere victoriam; in prælio quoque cum Corbona, apparuere agmina equitum albatorum, quæ Perſas in fugam egere. Guilhem. Ty- XI.

rius, qui bello ſacro interfuit, *lib.6. Sacra Hiſt. cap.4. & 9.* Eodem bello,
expugnata ab Chriſtianis vrbe San-
cta, Adimarus Epiſcopus, diu ante de
functus, viſus eſt milites præire; &
muros conſcendere, & adhortari, ſe
ſubſequerentur. *Ioan. Naucler. vol. 3.*
Ioannes. *gener. 37.* Paulò ante Chriſtus Domi-
nus cum B. Virgine SS. Petro, Ioanne,
Stephano, Martino & alijs, multis
quoque Angelis, Henrico II. Imper.
oſtendit ſe noctu in templo Romæ
vigilanti. *idem Naucler. ibi gener. 34.*
Tunc Amicus etiam defunctus B. Dũ
ſtano apparuit, & futura multa præ-
dixit, quę & contigere. *Osbertus in vi
ta Dunſtani, apud Surium 19. Maij.* Nõ
ſemel poſt mortem viſus amicis eſt
B. Odilo Abbas Cluniacenſis. *Pet. Da
mian. in eius vita apud Surium menſe.
Ianuar:* Floruit hoc tempore, & ad
ſequens ſæculum peruenit, Pet. Da-
mianus, vir doctiſſimus & eloquen-
tiſſimus, qui Cardinalatum cum ſoli
taria vita commutauit: opera eius,
quæ multa ſunt, apparitionibus va-
rijs ſunt referta: vt de duobus primo
ribus Fauentinis ex inferno apparen
1. tibus *epiſt. 2. ad Hildebrand.* vt de ani-
mabus in ſpecie auicularum apparẽ-
tibus *epiſt. 5. c. 3.* de anima Benedicti
VIII. nigro equo inſidente & appa
rente Epiſcopo Capuano, non tantũ
idem Damian. *ibid. c. 4.* ſed & Marti-
nus Polonus idem tradidit *in Chron.*
& D. Antonin. & Platina. de Benedi-
cti IX. apparitione idem Damia. *c. 5.*
vt de B. Andrea, & B. Gregorio apo-
ſtatam Monachum flagellantibus *ca-
pi. 11.* & alia quæ longum foret refer
re. Nota eſt hiſtoria fundationis Car
tuſienſium; cuius occaſio celebris il-
la, & publica, primò, ſecundò, tertiò
facta die in Vigilijs mortuorum ap-
paritio, dum concineretur verſicu-
lus, *reſponde mihi;* ter enim mortuus
caput ſuſtulit, & iuſto Dei iudicio ſe
accuſatum, ſe iudicatum, ſe damnatũ
exclamauit. *narrat Fran. de Puteo in vi
ta Brunonis, apud Sur. tom. 5. 6. Octob.*
Hoc ſæculo vixere S. Anno Colon. &
S. Benno Miſnenſis; Epiſcopi: illi ap
paruere prædeceſſores Epiſcopi, &
mirè, oſtenſa in veſte ipſius macula;
commonuerunt, ut acerbitatem ani-
mi, erga eos a quibus iniuſtè vexatus
fuerat, plane aboleret è memoria &
mente. De D. Bennone traditur eum
iam defunctum, Marchioni Miſnenſi
in ſomnis apparuiſſe, & oculũ eruiſ-
ſe, ob damna Eccleſiæ illata. prius
narrat de Annone Lambert. Schaff-
nab. *in Hiſtor. Germanor.* poſterius de
Bennone, ſcribit, *in eius vita c. 32.* Hie
ro. Emſerus apud Surium *16. Iulij.*

Nec XII. ſæculum ſuis caruit viſio XII.
nib. mortuorũ, ecce tibi anno 1112.
vel potius 1139. Alphonſus Luſita-
niæ rex commiſſurus prælium cõtra
quinque Reges Sarracenorum, iuſſus
eſt in ſõnis, a Chriſto, bono eſſe ani-
mo, & ſigno vti in prælio; cui quinq;
vulnerum imago inſcripta. obtinuit
victoriam memorabilem, & hinc flu
xit Luſitaniæ Regum inſigne. Deci-
moquarto poſt anno, Alphonſus Rex
Caſtellæ Baezam obſidebat, ei appa-
rens D. Iſidorus auctor fuit prælij cõ-
mittendi, nec fere alia Victoria con-
tigit illuſtrior. *Marian. lib. 10. c. 17. Va
ſæus, Samalloa, & alij.* Anno 1117. cũ
plurimis prodigijs, inter cetera, tre-
pidaret Italia. *Cremonæ quidam in-
fantulus in cunis iacens pannis obſitus,
in primam loquendi vocem contra natu-
ram os aperuit, matremque ſuam eſcas
parantem fratri ſuo maiori, qui ploran-
do panem petiuerat, a corporis curis com
peſcuit: aſſerens ſibi viſam Dei genitri-
cem Mariam ante tribunal Chriſti ſtan
tem inſtantiſſimiſque precibus, pro iudi-
cio quod mundo propter peccata ſua in-
tenderat, ipſi ſupplicantem: ac poſt hæc
depoſuit eloquium vſque ad tempus hu-
manæ conditionis congruum. Verba ſunt
Dedechini in Hiſtor.* Benedicti X. Ponti
ficis apparitio prior facta Ioãni Por
tuenſi, qua confeſſus ſe Odilonis Ab
batis precibus ab æternæ mortis pe-
riculo ſeruatũ, & poſterior Edelber-
to facta, qua confeſſus ẽt ſe purgato
rij pęnis liberatum: *narratur à Pet.*

Damia-

Damiano in vita Odilonis, apud Surium 1. Ian. Apparuit etiam S. Nortbertus poſt mortem ſuis, *vt narratur in eius vita c. 52. D. Bernar. Gualdricum auunculum defunctum poſt aliquot dies noctu vidit. Sciſcitatur, quo in ſtatu ſit? reſpondet auunculus, in proſpero. Quærit iterum Bernardus, quid cauſæ fuerit, ut in agone infremeret, & corpore terribiliter moueretur? Eadem* (ait ille) *hora duo nequam ſpiritus, me in puteum profundiſsimum præcipitare nitebantur, vnde ita contremui, verum accurrente B. Petro, euaſi. Auctor vitæ D. Bern. libr. 1. cap. 10.* Idem tenuere Rupert. Tuitienſ. & Honorius Auguſtodu. Nam & ille narrat B. Virginem ſibi ſeſe conſpicuam præbuiſſe, & ad ſcribendum impuliſſe. *Rupert. in prolog. Cant.* iſte vero *in Sigillo Mariæ c. 1.* meminit *Mariæ Ægyptiacæ, quam Deipara apparens ad pœnitentiam traduxit; & Theophili, quem Diaboli mancipio eripuit, & pueruli Iudæi quem in fornace protexit.* Item Pet. Cluniacenſ. *lib. de miraculis.*

Vixit per hæc tempora Martinus Presbyter, Canonicus regularis, Legione; vbi varios libros conſcripſit, ex rudi, & illiterato repentè factus doctiſſimus, à D. Iſidoro, in cuius monaſterio degebat, per viſum in ſomnis oblato, quem comederet, libro, vt teſtatur Ioan. Mariana *lib. 11. rerum Hiſpan. c. 16.* Libri aſſeruantur ibidem magnâ religione: qui viderunt, aiunt eſſe in prophetias quaſdam Danielis & in Apocalypſin. Mihi, cum Legione degerem, librorum uidendorum copia non fuit, manus Beati viri vidẽda & oſculanda fuit, quæ integra permanet cum pelle & vnguibus, licet ſiccitate contracta, & puſilla.

XIII. *Sequenti ſæculo XIII.* poſt annum 1200. D. Iacobũ Alphonſo Legionenſi Regi ad Emeritam, & eodem tempore D. Iſidorum Zamoræ alijs apparuiſſe, [& auxilium præliantibus tuliſſe, docent Mariana *lib. 12. c. 15.* Zamalloa, & alij Annalium Hiſpaniæ ſcriptores. Hoc ſęculo uixere Vincentius Belluacenſis *auctor ſpeculi Hiſtorialis,* & Cæſarius Germanus ordinis Ciſtercienſis. *auctor ingentis libri miraculorum ſeu exemplorum;* qui quas apparitiones ſpirituum memoriæ prodiderunt, non eſt inſtitutæ breuitatis hic deſcribere. magni enim voluminis res foret. Idem dico de Helinando Frigidimontenſe, *in Chronic.* Thoma Cantipratenſi *lib. de apibus,* & vita Sanctæ Lutgardis *libro ſecundo,* qui & hoc ſæculo vixere, & exempla plurima, ſibi notiſſima congeſſere. Vixit eodem tempore Diuus Thomas Aquin. cuius hanc fuiſſe ſententiam patet *ex 3. par. quæſtione 69. a. 2.* vbi hanc quæſtionem examinans, ſtat pro nobis. idem tenuit Guilhelmus Pariſienſis *in ſum. de uniuer. par. ult.* non vno loco idem Diuus Bonauent. *in 4. d. 45. quæſt. 3.* huc referendum exemplum apparitionis B. Vrſulæ & B. Gereonis cum ſocijs Coloniam defendentium, apud Bredenbach. *lib. quarto cap. 25.*

XIIII. His ſucceſſere ſequenti *ferè ſæculo 14.* alij Theologi magni nominis, qui omnes nobiſcum ſentiunt, vt Richard. de Mediauilla *in 4. d. 45. q. 5.* Pet. de Palude *ibid. ead. q. 3.* Scot. *ibid. q. 1. a. 4.*

XV. *Sæculo XV.* hoc affirmarunt Antoninus Florent. Archiepiſcop. qui & exẽpla multa ſuppeditat *in ſum. Hiſt.* & Gerſon *paſsim in operib. ſuis.* Iacob. Chuſan. *in libro hac de re edito.* Dionyſ. Rickel. Cartuſian. *in 4. d. 45. q. 1. & in opere de quatuor nouiſsimis, & libro de de Nouitijs ord. nis ſuis.* in quibus multas etiam habes apparitiones: cenſuit etiam Alphon. Toſtatus *in libr. 1. Regum.*

Noſtro ſæculo 16. anno 1534. die 25. Ianuarij Facultas Theologica Pariſiẽſis, in cã Aurelianenſi cõſulta, hoc reſpondit, his verbis; *Animas defunctorũ diuinitus, ſeu diuina uirtute, ordinatione & permiſsione, interdũ ad uiuos redire, exploratum eſt.*) habes hoc reſcriptum in tom. 2. var. conſi. Iuris Francofurti editorum. Et ut ceteros mittam, ex profeſſio hoc tuetur Dom. Sotus *in 4. d. 45.*

Digitized by Google

d.45.q.1.a.4. Peltanus *li. de Purgat. c. 5.* Petr. Caniſius Marial. *li. 5. c. 20. & 21.* Maldonatus *in c. 14. Io.* Greg. Valen. *in 3. p. d. 6. q. 11. punc. 1. & diſp. 11. q. 1. p. 1.* Bellarmin. *controuerſ. de purgatorio libro ſecundo, capite octauo,* Ioſeph. Angle. *in 4. quæſtione de ſuffrag art. primo, in fine,* Pet. Thyræ. *Theſibus hac de re e li tis potiſsimum capite vndecimo,* M. Marulus opere *de inſtitut. vita monaſtica vt libro ſexto c. 14 ubi plurima ſunt exempla.* Ex Hiſtoricis etiam id tenuere Fulg. Sabellicus & Egnatius *in lib. Exemplo. locis quam plurimis.* Paul. Ionius, *in uità Actij vicecomitis, & Hiſtor. lib. 30.* Carol. Sigonius *de imperio occidentis li. 3. & 10. & Regn. Ital. l. 1.* Alb. Crantzius *Saxoniæ li. 7. c. 16. & 14. & li. 9 Metropol. c. 13.* Franc. Gomara *Mexicana Hiſtor. c. 20. & c. 104.* Hier. Oſorius *de reb. ad Emanuele geſtis,* & Petr. Maff. *in Indica Hiſtor.* Th. Bolius, paſſim *de Not. Eccleſia,* &; quē hoc agmen clauſurum, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ facem clariſſimam, & valentiſſimū contra Nouatorum impugnationes pugilem, vt inuictum Triarium, in vltimū locum conieci; Cæſar Baronius ſingulis *Annalium* (quos iam ſeptem, vt ſeptem Candelabri Catholici aureos candes bono publico edidit) *Eccleſiaſticorum tomis.* Harum vltimarum ætatum inſigniora quædam exempla dūtaxat adſcribam: minoris enim recentiora hæc faciunt aduerſarij. Primò ergo, Quod neſciam certum ſæculū, hic referam quod ita Glycas *p. 4. Anna.* In hiſtoria Eccleſiaſtica Philonis hiſtorici reperitur, *quodam perſecutionum priſcarum tempore, ſeniori Eccleſiaſtico ab antiſtite ſacris interdictum fuiſſe. Cùm autem ſenior ille quanda ob cauſam neceſſariam aliò profectus fuiſſet, accidit ut ab Ethnicis comprehenſus teſtimonio ſuo veritatem obſignaret. Hinc tēplum eo loco conditur, & renoualia peraguntur; cumq; Antiſtes hac uerba pronunciaret,* Pax vniuerſis: *ſandapila templo exceſsit, idq́; non ſemel, ſed bis, terue factum. Hinc per quietem antiſtiti ſenior oblatus: Abito, inquit, & Epiſcopo meo ſis auctor, vt huc veniant, meq́; vinculis exſoluat. Nam efficio me ſacro excluſit, ideoq́; ſacris intereſſe vobiſcum nequeo. Teſtimonij quidem coronam conſecutus ſum; ſed Dei faciem nondum conſpexi. Quod ſi me ipſe profectus huc non exſoluerit, alius exſoluere nemo poterit. Quū igitur his obtemperatum eſſet, ſandapila templo excedere deſiit.*

Digna hoc loco eſt quæ adſcribatur (eo quod ſuperius ſæculo X. quo contigit, fuit prætermiſſa) diuinitus de malo Epiſcopo ſumpta vindicta. *Cum Vdo Magdeburgenſ. Epiſcopus, ne ſignis quidem ac diuinis vocibus commonitus, ab impudicitia ſibi temperaret; viri religioſi Deum, ut Epiſcopum, aut corrigeret, aut tolleret, rogarunt. Inter eos cum noctu in Cathedrali Eccleſia S. Mauritij Fridericus Canonicus eiuſmodi precibus operam daret; vehementioris venti afflatu, omnia qua in templo erant lumina extingui perſpexit, nec multo poſt duos iuuenes venire, duo candelabra accenſis cereis ferentes & Chriſtum, cum parente eius atq́; Apoſtolis, ſubſequi. A quibus cùm eſſent vocati ſancti homines, quorū corpora in templo quieſcebant: viſus eſt inter eos Mauritius venire, qui longa atque graui oratione Vdonem Epiſcopum accuſauit; quem haut multo poſt Chriſtus nudum adferri à duob. iuſsit, atq́; damnauit. Is autem pugno, ab ipſorum altero, qui eum portarunt, grauiter in medijs renibus ictus, Chriſtianam hoſtiam, qua in communione eius diei pridiè ſumpſerat, reuomuit in calicem, qui altari impoſitus fuit: atq́; ſecuri percuſſo Vdone, rerum illarum omnium viſio euanuit: Quare vehementer territus Fridericus, cum ad altare acceſsiſſet, calicemq; in eo eſſe cum Chriſtiana hoſtia inſpexiſſet, & ſimul Epiſcopum mortuum humi iacentem alios religioſos viros excitauit, qui ablatum inde Epiſcopi corpus in agro ſepeliuerunt.* Fulgot. l. 6. exemplor. c. 12. & Ioan. Naucler. 2. p. Gener. 34.

Cum duo locupletes mercatores, non ignobiles, per Taurinos ſaltus in Gallinā proficiſcerentur, ampliorem humana ſpecie virum obuium habuere, & ab illo

manda-

Digitized by Google

mandatum in hac verba ſuſcepere: Ludouicum Sfortiam fratrem meum bello alloquini haſq́; illi litteras nomine meo date. Obſtupentibus illis & percunctantibus, quiſnam eſſet ſeſe Galeatium Sfortiam eſſe reſpondit, & mox ab oculi[s] eorũ euanuit. Illi Mediolanũ properè redierunt, inde Viglenanum, vbi Maurus degebat Literas ducis offerunt quarum hoc argumẽtum erat: O, ò, ò Ludouice, caue tibi. quoniam Veneti, Galliq; tuam in perniciem coituri ſunt, tuamq; à ſtirpe rem euerſuri. Verum ſi mihi tria millia aureorum dederis; dabo operam, vt conciliatis ſpiritibus ſiniſtra fata auertantur idque conſecuturum ſpero ſi mihi non aduerſatus annueris. Vale. Subſcriptio erat, Galeatij fratris tui ſpiritus. Illud ipſum licet alij, vt commentum irriderent, non tamẽ multò poſt Princeps à Ludouico XII. Gallorum Rege principatu deiectus & captiuus abductus eſt. Hactenus oculatus teſtis Bern. Arlunus *ſect. 1. Hiſt. Mediolã.*

Ludouici Alodiſii pater Imola Dominus; haut diu (inquit Sabellicus) *poſtquam deceſſerat, homini a ſecretis, quem filius Ludouicus Ferrariam mittebat, in itinere venanti ſimilis equo inſidens cum accipitre apparuit: huicq́, vt filiũ in hũc ipſum locum poſtera die venire iuberet, præcepit quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita Ludouicus tum, quia non credebat, tum quòd inſidias verebatur, alium pro ſe miſit. Ei illa ipſa vmbra, quæ antè apparuerat, obuiam facta, vehementer indoluit, quòd filius non veniſſet: longè enim plura ei dicturam ſe fuiſſe affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iuſſit, quod tranſacto XXII. anno, ac prætereà vno menſe, die quoq; ſpecificè addito, vrbis imperiũ, quod obtinebat eſſet amiſſurus. Vt tempus, quod vmbra prædixit, aduenit, adhibita magna cura, ea ipſa nocte, quam patris manes ſuſpectam fecerant, ducis Philippi Mediolanenſis confœderati Milites, ad muros penetrarunt, adhibitiſq́; ſcalis, glacie magna conſtrictis foſsis, vrbem cum ipſo Principe ceperunt.* Sabellicus lib. 1. Exemplorum cap. 4.

Franciſ. Guicciardinus *Hiſtor. lib. 1.* narrat fama vulgatum, ſpiritum Ferdinandi Regis Neapolitani, Iacobo Chirurgo filij Alphonſi Regis ter diuerſis noctibus apparuiſſe, & prima vice manſuetis ac mitibus uerbis, poſteris uerò minabundè & increpanter imperaſſe; ſuis Alphonſo uerbis denunciaret, non eſſe, cur uana ſpe ſeipſum lactaret, uires Francorum ſuſtinendi. ſtatutum. n. ac definitum fatali lege, ſtirpem Aragoniam infinitis caſibus iactari, & tandem regno priuari. Quod vero idem addit Guicciardin. *Se pero è lecito tali coſe non del tutto diſprezzare;* id non de apparitionis, ſed de prædictionis fide, addidit, & merito. nam falſam cernimus.

Fra. Picus Mirand. Comes *in uita Io. Pici patrui* ſcribit, non longo poſt obitum Io. Pici tempore; ſpectrũ Ioãnis apparuiſſe Hieronymo Sauonarolæ; eiq; dixiſſe, torqueri ſe pœnis expiatorijs; eò quod non ſatis diligenter & fæcundè, talentum ſibi a Deo creditum eruditionis & ingenij, multiplicaſſet, & quia nõ quanti par erat feciſſet internas Dei ſuggeſtiones inſpirationeſq; quæ adhortabatur, honeſtos labores quos inchoarat non abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari atq; perficere. Quæ Hieronymus mox in concione propoſuit, & omnium precib. Picum commẽdauit. Cæſar Baronius, de Michaele Mercato ſeniore teſtatur, ei cum Marſilio Ficino, ſummam interceſſiſſe amicitiam, ſtudiorum cõſuetudine, & Platonicæ ſectæ vinculis arctius colligatam. Accidiſſe autẽ aliquando, *vt ex more, quidnam poſt obitum ſuperſit homini, ex eiuſdem Platonis ſententia, ſed non ſine tamen trepidatione, deducerent; quæ labantia, fidei Chriſtianæ ſacramentis ſuffulcienda eſſent: eo enim argumento exſtat eiuſdem Marſilij, ad ipſum Michaelem Mercatum erudita quidem Epiſtola, de animi & Dei immortalitate. Cum verò inter differendum eorum progreſſa longius fuiſſet diſputatio; eam ad calcem perductã eo clauſerunt corollario, ut iuncta ſi-*

mul

Digitized by Google

mul dextera pacti fuerint, uter eorum ex hac uita prior decederet (ſi liceret) alterum de alterius vita ſtatu redderet certiorem. Quibus inter ſe conuentis, ambo iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſo autem haut breui temporis ſpacio, euenit vt cum ſummo mane idem Michael ſenior in philoſophicis ſpeculationibus vigilaret, & ex inopinatò ſtrepitum velociter currentis equi, eiuſdemque ad oſtium domus curſum ſiſtentis audiret, vocemque ſimul Marſily clamantis. O Michael ò Michael, vera, vera ſunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus, aſſurgens, feneſtramq; aperiens; quem audierat, vidit poſt terga, ad curſum iterum acto equo candido, cãdidatum. proſecutus eſt eũ uoce Marſiliũ, Marſilium inuocãs: proſecutus & oculis: ſed ab eis euanuit. Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus, qd de Marſilio eſſet, ſolicitus perquirendum curauit (degebat ille Florentia, ubi diem clauſit extremum) inuenitq; eundem illa ipſa hora defunctum, qua eo modo auditus & viſus eſt ſibi. Sic. Bar. Ann. tom. 5. anno 452. Prætermitto quæ narrat Bredeinb. *l. 7. collat. c. 51. & 46. l. 8. c. 52. 14. 23. & 40.* Adſcribo vnũ, quod multorum militum grauium, qui vidiſſe ſe ſanctè iurabant, teſtimonio compertum. Cum annis ſuperioribus admirando illo opere Alex. Farneſius Antuerpiam obſideret: Batauì Anglique, vt obſeſſis opem ferrent: & obſeſſi eodem tempore, ut hoſtem diſtinerent, facta eruptione, acerrimè pugnabant, aggeremq; iam Regio militi ereptum poſſidebant, ſecuri ut ſibi videbantur. Tum à regijs militib. primò paucioribus conſpectus prope aggerẽ Petrus de Paz, Hiſpanus Tribunus, vir & militarib. & pietatis ornamentis laudatiſſimis, qui iã menſib. aliquot ante defunctus, viſus hic armatus, vt ſolebat, legionẽ pcedere, & ſuis quondã militib. manu aduocatis, ſequerentũ ut ſe imperare. Indicãt primi ſecundis, hi tertijs, hi ſequentibus; vident omnes idem, mirantur animiſque reſumptis notum ſequuntur ducem: præit ille, & recta in hoſtes naues compulſi, aggerem Regijs reſtem ducit, fit pugna: ſed Batauì inliquere. Hoc momento oppidum munitiſſimum ſpe victoriæ, & ſe tuendi, decidit. Horrendum planè quod heſterna dic legi perſcriptum Ticino, menſe Aprili huius anni 1601. in diœceſis Ticinenſis oppidulo, quod Corretto vocatur; cũ iuſta in tẽplo cuidã notario perſoluerẽtur, repẽteè ſanda pila ſe cadauer ſurrexiſſe, & cõuersũ ad quendã cognatũ ſuum; qui funeri intererat; ei dixiſſe; properaret domũ ſuã, & ibi ſcripta quædã inſtrumenta caperet, eaq; loco cuidã pio cõfeſtim reſtitueret, pp quæ ſuppreſſa ipſe defunctus iuſta Dei ſnĩa foret inferni ſupplicijs adiudicatus. Quo dicto iterũ caput vti prius reclinauit. Hoc à Deo permiſsũ, ut diſcerẽt mortales, q̃ graues pœnæ ſcribas huiuſmodi perfidos & piorum legatorum interceptores manerent. Alteram quoq; adſcribam hiſtoriam ſpectri (neſcio an dæmonis, an ipſius animæ damnatæ) qua memoria digniorem me legiſſe non commemini. prolixitatem narrationis ex litteris Peruanis anni 1590. collectam, ipſis ſiue Fran. Bencij, ſiue Gaſp. Spitilli uerbis commemoratam, ſpero lectionis uoluptas & utilitas ſuperabit. *Accidit in miſsione* (illa Itatina) *eidem P. Samaniego res admirabilis & conſideratione digna, cuique eo in genere vix contigit ſimilis; qua etiam eiuſdem urbis incolis, in qua euenit, ita innotuit, totáq; teſtimonijs confirmatur, vt nullus dubitandi locus relinquatur, qua ab ijs perſonis accepta eſt, qui oculis & auribus hauſerunt: qui caſus euentu infalix, ideo permiſſus eſt (quemadmodum etiam de ſimilibus qua in confeſsione contigerunt credi poteſt) vt hic nouus populus diſcat, qua fide & integritate uti debeat pœnitentia ſacramento, in quo non paruam ſentit difficultatem. Quare etiam Inda, qua in omniũ oculis legem integra confeſsionis violabat, videntib. eiſdem punita eſt & caſtigata, vt vnius anima ruina, multarum ſalus procuraretur. Res igitur qua accidit eſt*

dit eſt

dic eſt eiuſmodi: Agebat in domo præcipua
cuiuſdã Dominæ huius loci adoleſcẽtula
decẽ & ſex circiter annorũ, quæ bello ca-
pta ac baptiſmo tincta, Catharina voca-
batur: In ea cũ ætate creſcebat libertas, et
mores diſſoluti, etiãſi non rarò ab herà re
prehenſa caſtigaretur quæ eò peruenit ma
litiæ, vt cũ perditis quibuſdã clam cõſue-
ſceret: nec tamen propterea à confeſsione
abſtineret: ſed hoc peccatũ labris preme-
ret, ne meretricula aut perditis morib. ha
beretur. Hæc igitur Kal. Aug. 1590. morbo
depreſſa Sacerdotẽ euocauit, cui animi no
xas aperiret, ſed id fecit nõ integre, ut &
in eadẽ ægritudine nouẽ alijs vicib. rece-
dẽte Sacerdote, præſentib. alijs famulis cõ
tẽpcim ridebat hac fermè oratione: Aliud
ꝙ agerem, non erat; quam ut peccata fate
rer: adiectis etiã turpib. & inhoneſtis ver
bis quib. offenſa cetera ſingula ad herã re
ferebãt; quæ meritò Catharinã increpãs,
tandem vultu & voce mutatis amicè ro-
gauit, quanã illa eſſent, quæ patri aperire
nõ vellet. narrauit illa non difficulter, ad-
iunxitq; quoties patrẽ in morbo uocaſſet
vt ſe purgaret confeſsione, ſtetiſſe ad lanã
quendã Æthiopi ſimilem, qui moneret ne
fateretur, ꝙ ea peccata leuiſsima eſſent,
& nullius momẽti, & ex illorũ cõfeſsione
à patre diſſolutior haberi poſſet. A dextra
vere manu apparuiſſe S. Mariam Magda
lenã exhortantem, ut quidquid eſſet libe
rè euomeret; Accerſitum itaq; rurſum Pa
trẽ Domina de omni eo quod acciderat in
ſtruxit: qui modis omnib. tentauit, ut ad
integrã animæ expiationẽ induceret, ſed
fruſtra: quo.n. exhortabatur magis, eò red
debatur obſtinatior, ita ut nec nomen Ie-
ſu enunciare uellet. Alio etiam tempore
cũ illi ſacram crucifixi imaginẽ offerrent
ut in eum intueretur, & animo reuolue-
ret Chriſtum, pro nobis cruci affixum &
in cruce mortuum, ſumma cum indigna-
tione & animi commotione reſpondit: Iã
ſcio, ſed quid vultis faciã? Ad quam he-
ra, ut ad Chriſtum te conuertas, qui ad-
miſſa crimina remittat, ſi fatendo reco-
gnoſcas. Cui Catharina; obſecro ut mihi
deſinatis eſſe moleſta. cumq; hera abſceſ-
ſiſſet, cœpit amores ſuos & turpitudinem
decantare, durauitq; ad dies plures hæc
agendi & dicendi ratio, donec quadam
nocte, accerſita cum ancillis hera, hæc in
verba prorupit, Torqueor & animo
angor plurimum ob violatam confeſsio-
nem: & ab ea hora vſque ad mediam no-
ctem toto corpore obriguit, ut crederetur
mortua, & de humatione & ſepultura eſ-
ſet cogitatio: ſed ad ſe reuerſa accitoq; ſa-
cerdote, nihil de antiqua fatendi conſue-
tudine remiſit. Tres poſt horas, paullò an-
tè quam expiraret, exhortata à ſeruis, vt
apprehenſa manu cruce & cereo ſacro, no
men Ieſu inuocaret, reſpondit: Quis eſt il
le Ieſus? eum non noui, ac in vltimã par-
tem lecti reflexa, ſedenſque audiebatur
cum alio quodam, qui tamen oculos fugie
bat, colloqui. Ac alia ſerua, quæ eodem in
loco ægra decumbebat, uehementer Domi
nam rogauit, ut in diſtinctũm cubiculum
trãsferretur: quod, ut aiebat, laruas quaſ
dã atras uideret, quib. admodũ terreba
tur. Nocte ea; qua Catharina extincta
eſt domus tota tã fætido ac putri odore per
fuſa eſt, neceſſarium vt fuerit, cadauer
loco patente & aperto exponere: Dominæ
etiã frater è cubili brachio extractus eſt.
Ancilla quædam in humeris veluti calce
percuſſa eſt, pertulitq; aliquot dies eius
læſionis ſigna. Equus manſuetiſsimus alio
quin, actis in murũ calcib. huc & illuc di
ſcurrens tota nocte inſaniit. Idẽ fecerunt
& canes multa diſcurſione & latratu.
Humato iã corpore, cũ ex ancillis quadã
locũ intraſſet, in quo Catharina decubue
rat; nemine cõſpecto, ſenſit in ſe uas quod
dam quod tabulatis impoſitum erat, ia-
ci. Maior præterea pars huius vrbis ui-
dit multo crepitu & ſonitu huc & illuc
plurimos lateres & tegulas, etiam ad
duo millia paſſuum proijci, non quod in
palatio vllus ſit later vel tegula; cum,
vt pleraque huius vrbis ædificia omnia,
palma tegatur. Ancilla alia ſpectantib.
multis pede protracta fuit longiſsimè,
etiamſi quæ traheret nõ videretur. Septi-
mo Octobris cum quadã ſerua veſtiariũ
eſſet ingreſſa, ut inde veſtem aliquam ſibi
ſumeret, uidit Catharinã erigentẽ ſeſe in
pedes, ut uas quoddam arriperet; fugiẽte
illa tanto impetu uas in murũ impulit, vt
in mille partes frangeretur. Die inſequẽti

veſtia-

veſtiario annexa fuit crucis imago chartacea, qua uno impetu à muro auulſa in conſpectu omnium, tres in partes diſtracta eſt. Eodem die cùm in horto Domina cœnaret; medius later lanci iniectus totam canam euertit: cuius filius annorum quatuor, eo ipſo tempore clamare cœpit; Matercula, Matercula, Catharina me præfocat, appenſiſq; ad collum Sanctorum exuuijs ab ea pana liberatus fuit. Hac Dominam coegerunt ut ædes mutaret, & in conſobrina domum ſe reciperet, relictis ancillis quibuſdam ædium cuſtodibus. Decimo dicti menſis, cum ex ancillis aliqua in officinam diſpenſatoris iuiſſet, ſenſit ſe ter à Catharina vocari: quam timore nimio dilapſam exhortata ſunt cetera, ut inuocato Domini noſtri auxilio, cereoq; ſacro accenſo regrederetur: aſſumptis duabus, qua ceteris animoſiores videbantur, ſecure redijt, quam defuncta monuit, ut dimiſsis alijs, cereo abiecto quod pœnam inferret, ſola perſiſteret. Emittebat Catharina ex omnibus corporis iuncturis flammas, incredibili cum fætore. Caput cum pedibus ardebat, cincta erat veluti ignita faſcia octo aut decem digitos lata, qua in terram vſq; protendebatur, uidebaturque libidinu & admiſſa turpitudinis pœna & caſtigatio quadam. Viſo hoc ſpectro tremere, & exalbeſcere cœpit ſerua. ad quam infelix defuncta, accede huc. Quoties ego te euocaui? Reſpondit ſerua penè exanimis: Bone Ieſu, quis non horreat te viſa? Qua cum diceret, in eundem locum deſcendit formoſiſsimus puer albis veſtibus, qui ſeruã hortatus eſt, vt poſito timore forti eſſet animo, notaretq; diligenter qua à Catharina acciperet, ut in alios euulgaret, ac ſimulatq; ab hoc loco exceſsiſſet, confeſsione maculas omnes expiaret. Tũ hac in uerba Catharina: Scias inferno me mãcipatam, & grauiſsimis ſubiectam pænis, quod cũ Sacerdoti aduoluerer, ut peccata faterer; leuiſsima tantum referrem, cuiuſmodi ſunt, quod garrula eſſem & loquax, in iram proclinis, & id genus alia, ſilentio uero inuoluerem libidines, & conſuetos cum adoleſcentib. congreſſus. Tu igitur diſce bene confiteri, & nullum crimen tacere. Horumq; uos commoneo, quod ita mihi imperatum ſit, cogarq; aliorum in exemplum hac uerbis aperire. Iã pulſus ad ſalutandam Deiparam virginem audiebatur: defuncta mox in angulum quendam ſecedit & euaneſcit. Angelus verò (angelum enim fuiſſe, quem viderat puerum, credebat famula) abire ad ſuos famulã iubet, quod & fecit. Placuit hãc omni fide conteſtata hiſtoriã vltimo loco ponere, quòd in ea omnes apparitionũ ſpecies concurrant; Angeli, Beatæ Mariæ Magdalenæ, dæmonis in ſpecie Æthiopis, animæ damnatæ in aſſumpto corpore, vt arbitror non ſuo, ſed aereo ad ſui corporis ſpeciẽ efformato. Habent Athei quod rideãt ſi nolunt reſipiſcere, de pœnis inferni & animarum immortalitate. habẽt Caluiniſtæ de cereis benedictis, de Sãctorũ reliquijs, de confeſſionis auricularis integritate eiuſq; neceſſitate. quid dicent? confictũ id à Ieſuitis. qui poteſt, quod à cunctis hodie, locis illis queat cõfutari, ſi confictum foret? Nolunt credere? eant, & audiant, videantq;. Muliercularum commenta inquient? credo, lateres & tegulę, longinquis loci, allatæ & diſperſæ, quæ cunctus populus vidit, iſtis imaginationis opera ſunt. extracti lecto viri, videntib. alijs ſolo alliſa & per humum raptata mulier, ſomnia, illiſa parieti vaſa, & in partes innumeras confracta, ſomnia fuere. Sed grandiorum malitia, ad hæc fingenda ſpargendaq; ualuit: quid pueri quadriennis innocẽtia? doli capax illa non eſt ætas, ut vel ante reliquias præfocari ſe à uix nota & mortua mentiat̃, vel reliquiarum appenſione metũ fictum ponat. Quam vereor ne Catharinæ exitiũ illis impendeat, qui Catharinæ crimen & laudant, & imitantur, confeſſionis ſacra myſteria in hiſtrioniã hypocriſim vertentes, & inferni pœnas fabularum loco habentes.

Habetis nubem teſtium, grandinẽque copioſum exemplorum, quibus labruſceta, & vrticeta Nouatorum radicitus vellatis, confringatis, calcetiſque.

tiſque. Illud vnicũ propono. perpendite uos diligenter, vtrum æquius tu tiuſque credere, primæ & ſecundæ Synodi Nicenæ patribus; Græcis Latiniſque Eccleſiæ Doctoribus; ſexcentis alijs grauiſſimis Theologis, & probatæ fidei Hiſtoricis, & omnium ſæculorum ſexdecim receptæ ſententiæ, an nouiſſimi ſæculi procacibus quibuſdam, iiſque perpaucis, de ludo Saxonis excucullati, uel Stigmatiæ Nouioduuenſis. hi negant mortuos viuentib. apparere ad tempus poſſe, negant Deũ id vnquam permittere, illi contra vtrumq; vt audiuiſtis affirmant, vel diſertis verbis, vel allatis exẽplis quæ nunq̃ recitaſſent, niſi vera credidiſſent. Scaurianũ planè iudiciũ eſt. magnificum illud & magnanimũ Scauri rei dictum, non ignoratis, quia Valerium Maxi. lib. 3. legiſtis. *Varius* (inquiebat) *Sucronenſis. Æmilium Scaurum, regia mercede corruptũ, imperiũ Romanũ prodidiſſe ait: Æmilius Scaurus Princeps Senatus huic negat ſe culpæ affinem eſſe. cui creditis?* Pari ego nunc ratiocinatione; Sanniones noſtri temporis; Momi dicaces, Eccleſię peſtes; apparitiones ſpirituũ negant & ſubſannant: fatentur aliquas & in honore habent, Sãcti; & orthodoxi patres, orbis Doctores, Aſiatici, Aphricani, Europæi: quib. credetis? Magdeburgici Centuriatores, & Lemanicolæ coaxatores aſſerunt, nullas vnquã viſiones defunctorũ fuiſſe veras: militãtis Eccleſiæ, quæ columna veritatis eſt, centuriones & Euangelij præcones, qui ſcientiam ſuam de ſapientiæ æternæ vberib. ſuxerunt, vnanimi conſenſu litteris mandarunt plurimas, vt veras: quib. credetis? Beatorũ apparitiones habemus, damnatorũ habemus, beandorũ habemus, Eccleſiaſticæ monumentis hiſtoriæ, patrũ traditione, conciliorũ actis, diuinę ſcripturæ tabulis cõſignatas, & de manu in manũ p oẽs Eccleſię ętates traditas cõſeruataſque: Nonne temerariũ contra niti, flagitioſum repugnare, impiũ atq; blaſphemũ his omnib. fidẽ derogare? qd, mendacij vel ſtoliditatis ea eorumq; auctores accuſare? nomen non inuenio, quo appellem. Tu (*lector*) rei indignitatem animo complectere, cõplexus abijce, abiectam conculca & execrare. Quid mendacij accuſare, niſi falſa pro veris obtruſa dictitare? quid ſtoliditatem aſcribere, ſi non cauſari; adeò tot grauiſſimos, ſapientiſſimos, ſanctiſſimos viros, fuiſſe væcordes, ut inanibus nænijs ſe paſſi fuerint ludificari, & pro hiſtorijs fabellas aniles receperint? hæc aduerſariorum modeſtia eſt.

SECTIO VI.

Sed ratione fortaſſis aliqua vel argumento efficaci ad hoc credendum impelluntur. Examinandas ipſorum obiectiones tibi fideliter propo-nam. tu iudica & diſcute.

In Italia (inquit Philipp. Melanchton. in Manlij Calendario) habent impuriſsimas & obſcenas fabulas de Maria, quæ apparuit Monachis. bellum dictum & mendaciſſimo dignum ſcurra. Habet Aſia & Aphrica, habet & Hiſpania, & Germania, Deiparæ ſacratiſſimæ apparitiones, vt doctũ. habet nõ ſola Italia, & eas ab omni obſcænitate & impuritate tam remotas quã à fidei puritate Melanchton, quã à morum & vitæ caſtitate ac ſanctimonia fuit alienus Lutherus. nec illæ fabulę vocari poſſunt, quas omni ęuo grauiſſimi ſcriptores & ſanctiſſimi viri, publicis teſtimonijs conſignarunt; quas Eccleſiaſticæ traditiones confirmarunt. Sed hæc Melanchtonis & Io. Riuij modeſtia fuit, tot ſeculis probatas Sanctorũ apparitiones, anilia cenſere deliramenta; &, cũ ipſi eſſent homines ineptiſſimi, D. Greg. Papam ineptum vocitare. addunt vanitatem impudentiæ; cũ multa falſa & inania pueriliter, ſine iudicio, & fallaciter, ſine candore, congerunt, & quorundam priuatos abuſus & ſtultorum deridiculas opinationes in publicam Catholicorũ contumeliam detorquent. quaſi non rebus veriſſimis, & optimis,

Digitized by Google

mis, hoc fit adnatum, vt obnoxiæ ſint fuco, & hominum dæmonumq; dolis atque malitiæ expoſitæ, in multorum prauè vtentium vertant perniciem. quid pane vtilius? Sodomæ tamen eius abundantia nocuit. quid vino ſalutarius? plures tamen ebrietas, quam gladius necauit. quid Dei adoratione præſtantius? quot tamen illam in cultum idolorum deflexere? diſcretio ergo & prudentia neceſſariæ, vt veras à falſis diſcernamus: non verò licet, propter falſas, veris fidem derogare.

Marbachius negat vllas veras, niſi Chriſti & Angelorum reperiri. cur ergo tam diligenter, quando per Angelos exhibitæ, id Patres & hiſtorici addere conſueuerunt? cur hæc nouus Vigilantius vincula Sanctis inijcit? cur his eos compedibus & manicis ligat? cur in hunc neruum compingit; homo propter multiplices blaſphemias neruo digniſſimus, propter transfugium, compedibus vinciendus; & propter amentiam atque furorem, totus vinculis quadrupes conſtringendus?

Centuriatores & Lauatherus addunt argumenta paullò veriſimiliora, quædam quib. probare conantur, nullum eſſe Purgatorium (quæ vt impertinentia hoc loco prætermittimus:) quædam quibus reſpondebo, tractationi accommodata. Quid, inquiunt Auguſtino reſpondeas, qui non obſcurè, viuentium rebus animas defunctorum negat intereſſe, alioquin ſibi matris optimæ conſpectum nulla nocte defuturum? (*d. lib. de cura pro mort. ſup. citat.*) Quid Athanaſio, *a* Chryſoſtomo *b* Theophilacto, *c* Tertulliano; *d* cenſentibus hæc eſſe commenta dæmonum, qui ſe ſuffragijs noſtris indigere, & ex purgatorio, via alta atque ardua, fingunt aduenire? Addunt ſcripturas. Nam is *qui deſcendit ad inferos non amplius aſcendit*, Iobo. *e* Pſalmiſta *f homo eſt ſpiritus uadens & nō rediens: pulnis eſt*, & *poſtquā ſemel defloruit, dicitur ſuum locum non amplius recognoſcere*, quo igitur pactò queat redire? alibi dicimur *g omnes mori & ſicut aquæ dilabi*. quis dilapſas ad fontem reuocet? D. D. Petrus & Paulus *h* mortuos inquiunt dormire: cur ante terminum ſuſcitas? negat Abraham *i* Chaos, quantum interiacet, à mortuis poſſe tranſmitti; & idcirco illos nec mittendos, ut viuis renuncient, quę illic geruntur. Quo pacto; ſi nec per ſe queunt, nec à Deo mittuntur; mortalibus apparebunt? Hęc ſumma argumentorum, quę momenti alicuius. Sed reuera hoc eſt abuti ſcripturis, & Patrum dicta calumniari. Non negat apud Lucam Patriarcha Abrahamus mitti à Deo mortuos poſſe, vel ſolere, ſed tunc mittere abnuebat. Et *Chaos* illud hiatum maximū atq; impermeabilem ſignificat, quē ſine Dei permiſſione nullus tranſire mortuorum queat: Dei enim lege immutabili conſtitutum eſt, vt ſine ipſius permiſſione receptaculis ſuis animę nequeant exire. Dei quoque lex ſanxit, nec damnatorum beatis ullā eſſe condolentiam (huc D. Gregor. iter iſtud imperuium retulit) nec ſortis ullam eſſe commutationem, vel meritorum vllum conſortiū inter illos (huc Ambroſ. & alij retulerunt, de quo uide Cathen. D. Thomę.) Dormire mortuos teſtantur Apoſtolorum Principes, fateor; ſed *ſomnus* ille mortem ſignificat, & *dormire* eſt mortuum eſſe. phraſis iſta Gręcorum fuit unde & ſepulcreta vocant κοιμητήρια, hoc eſt dormitoria; & Homerus; de virga illa Mercurij loquens, qua putabant eum mortuos ſuſcitare, mortuos nominauit ὑπνώοντας ἐγείρει (dormientes excitat:) id obſcurius & deterius vertit Maro, *Lumina morte reſignat*. Hebręi etiā *dormire* dicunt, pro mori, & Syri mortuos vocāt *dormientes*, propter ſpē reſurrectionis (ut Ange. Caninius obſeruauit) ſi ergo dormire Lanathero, eſt in nullius conſpectum vnquā venire: vbi fides reſurrectionis? dormiebant Moſes, Samuel, Ieremias

& Onias;

a *quaſt. 13. in ſcrip.*
b *ho. 29. in 8 c. Matth.*
c *in d. c 8.*
d *l. de anima.*
e *c. 7. v. 9.*
f *Pſ. 77. v. 39. & 102. v. 15. & 16*
g *2. Reg. 14. v. 14.*
h *2. Pet. 3. & 1. Theſ. 4. v. 13.*
i *Luc. 19 v. 26.*

Digitized by Google

& Onias: apparuerunt tamen. *Sed omnes ſicut aqua dilabimur, puluis ſumus,* & quaſi in auras diſpergimur. Tibi verò, Lector quiſquis his fulcris innitere, edico, te moneo, diſcaueas; ne huiuſmodi rationibus vtare. nam ſi quid probent, eadem opera probent ne reſurrectionem quidem vnquam fore. dilapſæ ſemel aquæ nunquam redeũt; amnes aſpice; num nos nunquam redituri? Potius ergo fatendum his & ſimilibus locis, nihil aliud velle S. S. nobis indicare, quàm vitæ noſtræ imbecillitatem & fugacitatem, vt D. Auguſtinus & Angelomus annotarunt. Pſaltes Regius negat *à mortuo amplius locum ſuum cognoſci*, vbi aduerte nullum omnino patrum, nec quenquam ante Lutherum, ſic locum hunc exponere, vt facit Lauatherus: vt quã citò, tam verè, de tam nouitio commento, Nouatorem queas agnoſcere. Quatuor inuenio veterum explicationes, duas enim Hebræorum in *Midras tehilim* omitto, vnam vt impiam, quæ animæ hinc ipſius mortalitatem colligit; alterã, vt parum conuenientem textui, de originali peccato; hoc cum homine reſurgente non amplius reſurgere. iſti *Velo iaſhub*, accipiunt de *iatzar haraz*. Duæ Patrum expoſitiones ſunt planè tropologicæ, vt Arnobij hic, de diuitijs, & alia Baſilij (*de pænitent.*) Hominem ſemel in peccatum lapſum, non poſſe ſine Dei gratia, vi ſua exſurgere. Tertia eſt volentium, *locum* hunc, non capi de corpore, ſed de toto hoc orbe ſublunari, in quem, egreſſa ſemel de habitaculo corporis anima, nequit ſine ſpeciali Dei permiſſione redire: ſic innominatus, ſed pereruditus pſalmorum interpres. Quarta eſt Apollinaris, & Euthymij, ſenſum eſſe: ſcire Deum & cognoſcere humanæ naturæ conditionem, & interitus noſtri accelerationem; qui nati mox denaſci incipiamus: & cum nobis ſemel occiderit breuis lux, & vitæ flos ille emarcuerit, haut poſſe abruptam vitæ telam iterum connecti, vel vinculum iſtud animæ atque corporis ſemel diſſolutum rurſus colligari, neque animam noſtram, poſtquam venti inſtar ſemel euolarit, vltra corpus ſuum agnoſcere, vt illud ſubeat ac poſſideat. Nam in ipſa reſurrectione, beati illud iam ſplendidum & incorruptibile deprehendent; damnati, fædum ac horridum & obnoxiũ corruptioni. tam verò damnati quam beati, angelica opera, Dei nutu, illud ſunt agnituri. Quid? quod nonnulli intelligunt de ipſis amicis: qui poſt animæ receſſum, corpus amplius non agnoſcunt, ſed deteſtantur? & hi more Hebræo *ſuum* pro, *eius*, accipiunt. videtur huius ſententiæ P. Emanuel Saa. Quid? quod D. Hieronym. ſecutus Hebræam phraſim, eandem vertit, *non cognoſcet eum amplius locus eius*, quod plerique Hebræi volunt, & paraphraſ. Chaldæus, & Vatablus ſequuntur, & ſic locutus ante fuerat Beatus Iob. capit. ſeptimo, vbi Hebræa, Chaldæa, Græca, & Latina conueniunt, hac prorſus ſententia; mortui memoriam interituram, quaſi non fuiſſet: vel ſuperſtites, quid cum vita functis agatur, aut quo in loco detineantur, nunquam niſi per reuelationem futuros certiores. Quæ omnia contra communem ſententiam nihil habere virium, eſt omnino clariſſimum. Minus etiam obſtat, quod eidem Regio Vati dicatur homo, *Spiritus vadens & non rediens*. nam quod præceſſit *quia caro ſunt*; id apertè indicat agi de naturæ humanæ deprauatione & improbitate; quæ, cum ad deteriora ſemper vergat, à malo tamen ad bonum, per ſe nequit redire: vel, quod magis placet, agi de homine corruptili: qui, cum ad mortem Pegaſeo gradu properet, à morte ad vitam retrogredi, virtute non poteſt ſua. D. Iobi verba, *Sic qui deſcendit ad inferos, non aſcendet nec reuertetur vltra in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus eius*: eundem planè ſenſum habent, quem illa Dauidis paulo prius explicata. Belle

quoque Dionyſius exponit, animam quæ ad inferos deſcendit, in priſtinā vitæ rationem, diuitias, latifundia, palatia, naturaliter non redire: *quãuis* (verba ſunt eius) *miraculosè id fieri poſſit, ſæpeque factum ſit*. Et illo ſenior D. Thomas ibidem diſertè tradit, Iob locutū de eo quod ſecundum curſum naturæ fit, non de eo quod agitur miraculosè. En aduerſariorum tela, ex ſcripturæ pharetra. Plus fortaſſis fiduciæ in Patribus, plus ſuppetiarum? nihil: vtique minus. calumnioſa vtique tota illa teſtificatio; quæ Rhemniæ legis, vlla ſi ſe lege teneri paterẽtur, non effugeret inuſtionem. Miror Auguſtinum nobis obijci: cuius ſentẽtiā ex eodem libro audiuiſtis, non ambiguè ceruicoſos iſtos condemnantē. Vult ille quidem plerumq; angelicas eſſe operationes; ſed addit ſpiritus etiam aliquando *αὐτοπροσώπως* ad viuos mitti. Negat eoſdem arbitratu ſuo redire poſſe, citra Dei voluntatem; alioquin ſibi matrem continuò adfuturam: ſed nutu Dei aliquando rediiſſe, profitetur, & exemplis confirmat. Athanaſium producũt in pugnā, ſed laruatum. Athanaſius enim ille Nicænus eſt, non Athanaſius. eius diuidenda auctoritas. Nam quæ ab illo *q. XI.* dicuntur, leui brachio in aduerſarios retorſerim. negat ſpiritus apparere, fretus Dauidis teſtimonio, de quo nos iam copioſè. addit hæc verba: *De animabus enim ſanctorum nõ eſt dubitandum. nam & poſt mortem & in iudicij die cognoſcent omnia*. vnde ſic poſſumus ratiocinari: ſi beatorum animę cognoſcunt omnia poſt mortē locum igitur & ſuum cognoſcunt: ſi locum ſuum; permittente Deo ad illum redire poſſunt. idcirco enim damnatorum animas negauit redire poſſe, quia locum ſuum non cognoſcunt. de animabus enim his tantum accepit verba Dauidis, non de omnibus, vt Lauatherus. Q. *verò XIII.* non adimit omnem illis ſimplicitùs reditum (nã hoc ſcripturæ ſacræ refragaretur) ſed negat à Deo remitti, vt humanæ curioſitati ſatisfaciant, narrando quid apud inferos rerum geratur. Sciendum quoque temporibus illis quandam hæreſim viguiſſe contendentem; mortuorum animas, illorum maximè, qui violenter necati, dæmones fieri; & malis deinde carminibus ad hominū obſequia & reſpõſa danda compelli. Huic dementiæ ſe ſumma vi Patres oppoſuerunt, & væſaniam illam ſedulò confutarunt. In his ſanè diligens Iſidorus *lib. 2. Etymolog. c. 8.* & os aureum Ioannes Conſtantinop. *hom. 2. de Lazaro, & hom. 4. in Lucam*, vbi reddit rationem, cur Deus non permittat multos in vitam redire: vti ſic dæmonum fraudibus materia ſubtrahatur. qui dicit non permitti multos, nonne de nonnullis licet paucis fatetur? adimit etiam facultatem redeundi curioſarum narratiuncularum gratia; abſolutè ad Dei nutum reuertendi licentiam, non tollit: quin apertè potius *homil. 29 in Matt.* ſcribit *ſpontè ſua redire non poſſe*, cur adderet (*ſpontè ſua*) ſi nec diuina voluntate poſſent redire? Nec aliud agebat Theophil. *in c. 8. Matth.* cum teſtatur dæmones quoddā dogma inſtituere voluiſſe, de vagatione animarum in hoc orbe; cui minimè ſit aſſentiendum, quoniam animæ corpore egreſſæ iam certum habent locum, & non oberrant vagæ. quib. verbis negat ſpiritus pro arbitrio *ἐν τῷ κόσμῳ* (ſic loquitur) *πλανᾶσθαι*, quoniam certis manſionib. ſtatim aſſignantur. impugnat enim eundem errorem quem Chryſoſtom. & vterque nobiſcum, vt docui, ſenſit. Denique Septimius Tertullianus etiā illud Gentilium, de præuentis immatura morte, figmentum planè poeticum, & fortè Platonicum, reijcit, & docet nec illorum *animas vagari, donec reliquatio compleatur ætatum*. hácque ille licentiam poetarum, cum Magorum audacia, iactantium inanē ſuam animas eliciendi potentiam; & cum inſomniorum fallacia, quæ Manes falſa ſoliti immittere, comparās, meri-

meritò refellit. Verùm & ipſe addit; Dei virtutem quaſdam animas reuocaſſe in documenta iuris ſui. Sic ſcriptum ab eo inuenias extremo de Anima libro. Sic ergo neque S. S. neque patres, neque ratio; ſed ſola temeritas, nouandi cacoethes, & vetuſtat i detrahendi, Catholiciſque conuitiandi libido, Aduerſarijs ſuffragantur.

SECTIO VII.

SIt 2. Concluſio, *Magi nequeunt opera dæmonum veras defunctorum animas nobis oſtendere*. hæc eſt ſententia Tertullian. *lib. de anima cap pen.* D. Iſidori *lib. 8. Etymol.* Chryſoſt. & Auguſ. quos citat & ſequitur D. Thom 1 *p. q. 117. a. 4. ad* 2. Guilh. Pariſ. *p. vlt. de vniuerſ. cap. 24.* Victor. *de Magia num. 17.* ratio eſt, quia ſanctorum animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt: damnatorum nequit Diabolus ſinere egredi, ſine nutu Dei, ſine quo nec ipſe id poteſt; quod ipſum etiam habet locum, in ijs quæ expiantur. Ideo ſolent ipſi has vices ſubire dæmones: qui per mũdum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri, vt ex Porphyrio docuit Iamblicus *libr. de myſter. Ægyptior.* Neque id mirandum, cum in Angelum quoque lucis ſe transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigib. Vibiſcis, cum illic degerem ſcio accidiſſe; imò & in ipſum Chriſtum Dominum, qualis Beato Martino apparuit diabolus.

Ex his ſequitur primò, prorſus eſſe ſuperſtitioſum, quod ex quorundã delira opinione retulit Ananias, animas eorum, quibus exſpirantib. dexterã porrexerint & viciſſim porrectã receperint, ipſis poſt obitum apparituras. Nulla enim huius rei vel ſcripto vel non ſcripto Dei verbo, nec hiſtoriarum verarum narrationibus auctoritas huic opinioni adminiculatur. Secundo ſequitur non eſſe temerè imitandũ quòd olim factum à nõnullis, & quod Ioan. Friburg. in Sum. Conf. *l. 1. tit. 11. q. 23.* ſecundum ſe cõſideratum, dicit non eſſe damnandũ de peccato, non enim negant D. Tho. & ipſe, & qui eos ſequitur Betzius *in præcep.* periculoſũ eſſe, & tales vt plurimum ſe deludendos dæmoni propinare, & illi ſubiacere commutationi; *Qui amat periculum peribit in eo*; ideo prudenter Ciruelus *l. 3. de ſuperſtit. capit. 11.* reprehendit illos in quam, qui cum inuicem paciſcuntur, vt (ſi permittatur) is, qui prior moritur, viuo appareat, eumque de ſuo ſtatu faciat certiorem. Scio id Deum permiſiſſe aliquando, vt audiuiſti de Marſilio Ficino; & de S. Lutgardi legitur *l. 2. vitæ eius. to. 3 Surij, in Iunio:* & apud Dominicanos Zamoranos accidiſſe olim monacho cuidam. Is cum quodam Minorità hoc pactum inierat. moritur Minorita, & poſt dies aliquot apparet ſtipulatori menſas ſternenti, & (ait) ſe expiatorium circumgeſtare ignẽ. Et ad cruciatus ſui indicium, manum menſæ ligneę craſſæ impreſſit, eamq; altè ad modũ combuſſit. notam hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) teſtibus ſupereſſe manus menſæ inuſtæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obtectam; & narrat in Chron. Dominicanorum F. Anton. Senenſis, vt de re nihil ſit dubitandũ. Quando Deus redire permittit, maioris boni id cauſa permittit: vt plurimum Behemoth hàc agit perſonam. Pactio ipſa vix fieri poteſt, vt curioſitatis peccato vacet. præſtat ſalutem ſuam ſemper cum pauore & ſpe operari. Eadem B. Lutgardis cum iuſſiſſet cuidam moniali, vt ſi prior moreretur, eam viſeret; addidit, vt primum diceret; *Benedicite, orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, ne* (inquit) *diabolus ſuo more aliquod figmentum adducat, d lib. 2.* Si hoc illa ſancta tam illuminata metuebat: quanto magis nos d[illegible]mus metuere? Sequitur etiam *entes in* ex his poſſe facilius diſcerni variorum & multiformium ſpectrorum illuſiones, quas dęmones obijcere ſolent, de quibus nunc videamus.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXVII.

De dæmonum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obijciunt.

SECTIO I.

DVo præmittenda, varias eſſe illuſionum cauſas:& varia dæmonum genera. Patet primum, quia multa habentur pro ſpectris, quæ naturalia ſunt, vel artificialia; quæ ſenſuum vitio, aut imbecillitate vitiatę phantaſiæ videntur eſſe, cum non ſint qualia videntur. de ſingulis Petrum Loyherium *a*, in plerisque ſecuti, videamus. Naturalia ſunt & decipere tamen aptiſſima, ignes illi fatui de quibus egimus ſuperius; item inſulæ natitantes, quales vidi apud D. Audomari fanum in Morinis complures; quales etiam in Italia, & alibi celebrant veteres ſcriptores *b*, in lacu Vadimonis, Cecubo, & Reatino: vt ſunt etiam arbores & ſiluæ radicitus euulſæ, & claſſis ſpeciem in mari præbentes, teſte Plinio Seniore *c*: vt, ligna putrida nocte lucentia; vt animaculũ Indicum, de genere Cicindelarum, ſed maius, inſtar Scarabæi, quod etſi toto corpore luceat, oculis tamẽ maximè; qui pro corpuſculi modo ingentes, tantum fundunt lucis, vt ad eam legere, & ſcribere ſoleant. Cocuiium vocant; micat luce quaternarum ſtellularum; quarum ſi quis pinguedine manus & faciem inungat, ardens & formidabile ſpectrum apparet. Sic Chieza *pag. 2. Hiſt. Peruæ. c. 30.* Item vapores varijs formis conformati, quales illi quos Sylla vidit hircorum ſimilitudine capitibus apud Epheum concurr[illegible] ſimilia, quę apud Syrtim maio[illegible]dem cauſa Diodorus Siculus [illegible]tinge re *e*, digna lectu. Talia quoque ([illegible] viſu, ad auditum lubet trãſire) ſunt [illegible] miranda quædam ſonorum, vt Echus in locis diuerſis; quæ & notauimus

a *l. 1. de ſpectris c. 6. & 7. 8. & 9.*

b *Ariſt. de admir. auditiõ. Titus Liuius l. 9. Seneca li. 3. Nat. quæſt. & Plin. Iun. li. 8. epi. 10. & Senior lib. 2. Nat. hiſt. c. 95*

c *li. 16. Nat. hiſt. c. 1.*

d *Plutarc. in Sylla.*

e *li. 3. Biblio.*

Cõment. in Senecæ tragædias, & decipere nonnullos teſtatur Cardanus *l. 18. de ſubtilit.* item ſonus ſtatuæ Memnonis, de qua eodem opere egimus; & muri Megarenſis, de quo *in Atticis* Pauſanias: & cauerna Britannica, de qua Clemens Alex. *l. 6. Strom.* fors, an D. Patricij antrum? item prælij ac victoriæ voces, apud tres Perſicos mõtes, de quibus idem Clemens. Mirifici quoque interdum ſoni nati ex vterinis ſuffocationibus, imperitis medicis imponunt. *quãdo (ait Corn. Gemma lib. 1. Coſmocrit. c 7.) à venenato ſpiritu inflata arteria, deductaq; in amplitudinem; ſecundum longitudinem contrahuntur. vnde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari: vnde & voces mirandas eximis viſceribus exaudiri, nunc velut ranarum coaxatus, nunc ſerpentum ſibilos, crocitus coruorum gallorum cucurritus, latratus canum, &c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit.*

Vt naturalia ſic & artificialia quandoque decipiunt, & pro ſpectris habentur: vt erant αὐτόματα Dædali, de quibus Ariſtoteles *lib. 1. de anima, & li. 1. Politic.* & alia Archimedis, Archytæ ac Boetij, de quibus ſuperius actũ: & noſtris temporibus oblata Carolo V. Aquila ænea, volans per aerem, & Pariſijs, triremis argentea, quam remiges, eiuſdem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant & retroagebant. Vt erant etiam Hydraulica veterum, & hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi admiranda: dè quibus Claudianus;

*Intonat erranti digito, * pedibuſque trabali*
Vectè laborantes in carmina concitat vndas.

* Sic correxit Leloyer. pro *penituſq.*

Et de quibus iam exſtant Heronis libri. Vt ſunt artificioſa ſpectra, quorum modum docent Cardanus *libro de Varietat. rerum.* & Baptiſt. Porta *libro de magia naturali*; quanquam verè in his omnibus, rerum, quibus vtuntur, natura ad artificium adfert vim maximam: & in naturalibus illis prioribus, ſæpè accedit artifi-

artificioſa hominum applicatio. Sed ad hanc claſſem magis propriè pertinent artificioſæ uoces quorundam; quibus cum ſint præſentes, voces ſimulant abſentium, vel cũ ore loquantur, ex ventre uerba videntur proferre, ſicque uoces dæmonum vel angelorum mentiuntur: Item qui per tubos noctu loquentes; angelorum vel animarum voces ſimulant, quale quid de Bonifacio VIII. circumfertur apud Nauclerum, Maſſeum & alios. Item qui ſimulant ſe animas maritorum defunctorum, & ſic ſuadent viduis vt ſibi nubant. noui, qui hoc Louanij factitarat: de alio qui Andegaui, narrat Leloyerius *c. 7.* Sic apud Boethium Scotiæ rex Kennethus, Pictos, a quibus erat victus, vicit. Noctu ad Principes exercitus ſui dormientes, immiſit ſeruos indutos ſquammis lucentibus, & manu tenentes haſtas ex ramis putridis noctu lucere ſolitis; qui illos ad pugnam fortiter ineundam hortarentur: ſe a Deo miſſos Victoriæ ſponſores. Angelos illi credidere, & animosè Pictos aggreſſi ad internecionem ceciderunt. Sic nonnulli vſi cancris uel teſtudinibus, iiſque cum candelulis affixis, in cœmiterijs, non ſemel ignitorum ſpectrorum ſpeciem præbuere. quare nonnulli ſuſpicantur ab Homero *a* teſtudini tributum nomen armaturæ fallacis *ἐπηλυσίης αἴχμα*. Sic etiam Abderitani iuuenes, cum ſpectrorum ſchema, conati ſunt Democritum terrere, ut narrat Lucianus in *Philoſpeude*, Sunt in recentiorũ libris, ut Boccatij Decamerone, & ſimilibus, exempla plurima; ſed me magis capiunt antiqua. in fabulis tale quid cõminiſcitur Moſtellariæ Plauti ſeruulus, tale quid narrat Æſchynes orator *b*, à Cimone Athenienſi factum, qui ſe Scamandrum finxit, vt vitiaret Callirrhoen: tale quid narrat Ioſephus *c* factitatum a Mundo, ut deciperet Paullinam, fingente ſe Anubim: tale quid a Tyranno Sacerdote idolorum excogitatum, qui mentiebatur Saturnum; vt liberè matronas nobiles mœcharetur, nos docet Ruffinus *d*; & meminit eiuſdem facinoris D. Cyrillus Alexandri. *contra Iulianum lib. 7.*

a *in Hymn. Mercur.*

b *Epiſt. 10.*

c *lib. 18. antiquit. c. 4.*

d *lib. 11. hiſtor. c. 25.*

Et Nectanabus Ægyptius Magus ſe in Iouis Hammonis effigiem trãſformans, Olympiadem Philippi vxorem decepit, & adulterino concubitu Alexandrum Magnum genuit: vnde illi orta opinio de Ioue parente, narrat Ioſephus Gorionides *lib. 2. Hiſt. Iudai. c. 6.* & laudat auctores, Ægyptiorum Sapientes, Titum Romanum, Strabonem Capadocem, & Nicolaum Damaſcenum.

In his fictionibus, cum ſtuprum accedit, peccatum grauius eſt quam in ſtupro ſimplici, & grauius puniendũ: cum furti cauſa fit, puniendum pœna directariorum *l. ſaccularij. D. de extraord. crimin.* Si nihil aliud quam metus incutitur, pro periculi magnitudine, res æſtimanda: ex genere ſuo, puto Mortale peccatum: & pœna eſt arbitraria, fuſtigationis puta; &, ſi mors ſecuta, exilij perpetui. *arg. l. 4. §. cum quidam D. ad leg. Cornel. de ſicar. l. infiniti, §. cum eo D. de furt. & l. penult. §. vltim. & l. vlt. D. de extraord. crimin. voluere poſt gloſſ. in l. ſi quis aliquid. D. de pœn. Licinius Ruff. in comparat. legũ Moſis & Iuriſconſ. & Leloyer. ſup. fol. 173.* nec puto idoneam excuſationis cauſam amorem præbere, nec tutum ſatis eſſe *conſ. 101.* Oldradi, optimi alias conſiliarij.

Senſuum alterationem vitiumque, falſo viſorum, vel alio ſenſu perceptorum ſpectrorum, cauſam non raram eſſe, docet idem Leloyerius *c. 8.* exemplo ebriorum, de quibus optimè D. Ambroſius *e*, *Hic (ait) vana imagines ebrijs, incerti viſus, inſtabilis greſſus: vmbras tranſiliunt ſæpè, ſicut foueas, nutat his cum facie terra, ſubitò erigi & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciẽ ruunt, & ſolũ manib. apprehendunt, aut concurrentib. montib. ſibi videntur includi. Murmur in aurib. tanquã maris fluctuãtes fragor, & reſonantia fluctu litora. Canes ſi viderint,*

e *l. de Helia & ieiun. c. 16.*

curauit, multis poſt mortem apparuit, teſte B. Marcellino *in eius vita c.3 o.apud Sur.menſe Martio.* item venerabilis Beda, qui quod idem de apparitionibus ſenſerit patet ex Hiſt. Anglor. *lib.4.c.14.& 25.& lib.5.c.14. & 15.* &c. alijs eiuſdem libri, ac vitarum quas conſcripſit locis. Vixit & B. Ioannes Damaſcenus; cui, iuſſu Iconomachi Imperatoris abſciſſam manum, B. Deipara virgo reſtituit, vt narrat B. Ioannes Hieroſolymitan. Patriarcha *in eius vita.* vixit his temporibus Paulus Diaconus, qui narrat Arnulfum Longobardum in prælio protectum fuiſſe a B. Sabino Martyre, & a Barbaro, cũ pictum vidiſſet, Martyrem agnitum *lib.4.c.5.de geſt. Longobard.* Admiratione digniſſimum eſt, quod narrat Conſtantinus Epiſc. oculatus teſtis, de tranſlatione reliquiarum S. Euphemiæ martyris, *apud Lipoman.tom.6.* præſtrictum ſplendore miraculorum Leonem Iſauricum clam ſuſtuliſſe martyris reliquias, & earum loco oſſa arida impoſuiſſe, veras autem reliquias cum loculo in maris vndas proieciſſe. Incidere nautæ quidam in loculum rei ignari, & putantes theſaurum aliquem in eo repoſitum, ſuſcepere, & aperuere, & mirificè qui inde exhalabat odore perfuſi, cognouere ſacras eſſe reliquias. cumque hærerent ignari cuiuſnam forent, eadem nocte videre lumina & cereos, viroſque mirè cantantes, Deumque laudantes. *Cumq; appuliſſent Leuinum, & ſomno ſe dediſſent, viderunt in quiete Glyceriam Martyrem occurrere Euphemiæ virgini, amplecti illam & exoſculari, & aduentum gratulari. ex eo cognouerunt, cuius eſſent illa reliquiæ. Ter inde ſoluentes ter ventis reflantib. eodē reiecti ſunt. Denique Euphemia adſtitit illi in ſomnis, & quæ foret edocuit, ac ſe ibi velle ſubſiſtere edixit, ex quo fuerat ab impio Leone in mare proiecta.* Sic ille cui potius credendum quam Zonaræ hæc Copronymo tribuenti. Idem Zonaras paulò poſt ita ſcribit; de Leone Armenio: *Hæc imperatorem turbabant, nec minus matris terrebat inſomnium. Videbatur illa ſibi in æde Deiparæ Blachernia eſſe, & cernere matronam quandam, quã adoleſcentes candidis induti veſtib. comitarentur, & ædis ſolum ſanguine redundare, audireq; matronam illam iuberi dari matri Imperatoris vas eo ſanguine plenum, quæ cum id auerſaretur, dicere illuſtrem illam matronam: At filius tuus eos, qui me venerantur, ſanguine implet, neq; intelligit ſe & Deum, & filium meum ad iram commouere.* hanc matronam fuiſſe B. Virginem verba ipſa loquũtur. ſubdit Zonaras; *Eſt & D. Tharaſius iam ex hac vita ærumnoſa tranſlatus, cuidã in ſomnis viſus, qui Michaelem quendam inclamaret, eumq; ad inuadendum & occidendum Leonem hortaretur.* Sane mox Michael Balbus eũ interemit. anno 787. Hungo Pictorũ Regi apparuit D. Andreas Apoſtolus victoriam promittens, quam præſtitit, apparente in cęlo cruce decuſſata rubea, cum pugnaretur: quod etiã Buccananus, licet Caluiniſta, tradidit, *lib.5.Hiſt.Scotor.rege 65.*

His temporibus vixit Beata Gertrudis, de qua apparente meminit Ludouicus Bloſius *in Monili ſpirituali, non vno loco:* paulò poſt fuit imperiũ Romanũ in Carolum Magnũ tranſlatum; huic D. Iacobum Zebedæum apparuiſſe, & hortatum, vt Hiſpaniæ regna ex Saracenorum eriperet poteſtate, recentiores quidam ſcriptores ſcripſere. *Ludolphus Bebenburgius de veterum Principum Germanorum Zelo capite decimo quarto.* Certiore fide conteſtatæ ſunt aliæ eiuſdem Apoſtoli apparitiones, hoc & ſequentibus ſæculis Regibus Hiſpaniæ factæ, quibus & opē ſe laturum in prælio promiſit, & viſus in cõflictu hoſtes in fugã agere. Vidiſſe ſe & Mauri fatebãtur, & noſtri gloriabantur: de qb. mox.

Anno octingenteſimo ſæculũ cœpit nonum. eo Raymirus Rex Hiſpaniæ for- IX. tiſſimè totum diem cum Sarracenorum maxima multitudine pugnauit: ſub noctem cũ exigua ſuorũ manu in collem.

colle quendã ſe recepit. Regi vigilanti & Deũ precanti D. Iacob. adſtitit, iuſſitq; omnes confeſſione luſtrari, & ſumpta Euchariſtia prælium conſerere. Mane, cum omnes ad vnum obtemperaſſent monitis Diui, ſigna cõtulere, hoſtium ſexaginta millia conſcidere. Viſus in eo prælio Apoſtolus albo vectus equo, vexillum geſtans niueum quod rubea crux tranſuerſa diſtinguebat. *auctores Rodericus Epiſcopus, Chronicum Generale Alphonſi Regis, Mariana lib.7.cap.13.* & alij. Vixit hoc ſæculo Theophilactus Bulgar. qui in decimo quarto capite Euãgelij Ioannis fatetur, ſpiritus mortuorum uiuis apparere. Vixit opinor eodẽ Iulianus Toletanus Iunior, auctor Prognoſtici, qui *lib.2.cap.29.* docet *mortuos ſcire poſſe, quid agant viui, & cap. ſeq.* ex D. Auguſtini *de cura pro mortuis* ſententia, ac penè iiſdem verbis concludi: *ſcriptura auctoritate apertè probari mortuos poſſe viuentium oculis apparere.* Carolo Caluo Francorum Rege Numonis quidam vſurpator bonorum Eccleſiaſticorum conſpexit, ſenſitq; D. Maurilium ſibi apparentem, & increpantem, & pedum ſacrum capiti illidentem: nec vana viſio: paulo poſt deceſſit. *ſic Annales Andegau.* Simile, quod legitur in Chron. Caſſinenſi, *lib.2.c.62.* a puero conſpectum Pandulfum Principem Capuanum ferreis nexibus vinctum, & in cœnoſo ac fœtido lacu vſque ad guttur demiſſum, & reſtibus a duobus nigerrimis ſpiritibus in profundum ſubinde demitti & iterum extrahi. Cauſam rogatus, reſpondit: *Quoniam aureum calicem cœnobio S. Benedicti eripui, & in agone mortis reſtituere neglexi.* Et *cap.84.* vidit eremita quidã Æthiopes ſtramine onuſtos (qui ſe dæmones dixerunt) eidem Pandulfo rogum parantes: & eadem hora cõpertus eſt expiraſſe.

X. *Poſt annum nongenteſimum*, Ludgero, fruſtra quærenti corpus S. Lebuini; *tandem viſum ei eſt in ſomnis, ſanctiſſimum ſacerdotem Chriſti Lebuinũ ſecum loqui, & ſui detegere locum ſepulchri, & membra ibi reperta vbi ſpiritus indicarat. Hucbaldus Elnonenſis apud Surium tom.6. Nouemb.12.* Cum Ioannes Decimus exercitum in Apuliam miſiſſet aduerſus Sarracenos, SS. Apoſtoli Petrus & Paulus in prælio conſpecti Chriſtianis victoriam maximã pepererunt. *Sic Luitprandus temporibus illis proximus lib.2.c.14.* Ioanni Ziniſcæ Imp. contra Roſſos pugnanti, iuſſu B. Virginis auxilium tulit, viſus multis B. Theodorus Martyr. *Sic Zona. to.3.* Eodem ſæculo accidit horribilis illa tragœdia Vdonis Epiſcopi Magdeburgici, quam poſtea narrabimus. Tu lector memento hic ponendam fuiſſe. Vixere hoc ſæculo decimo Euthymius Græcus & Hugo Ætherianus Latinus, quorum vterque tenuit mortuorum ſpiritus viuentibus ſe in conſpectum aliquando dare. *Euthym. in c.14. Ioan. Hugo Æther. de regreſſ. animar. cap.7.11.14.& 15.& 16.* Anno nongenteſimo decimo quarto Ferdinand. Conſaluus Caſtellæ Comes, utriuſq; fortunæ illuſtre ſpecimen, uir dictis factiſq; magnificus, cum trecentis duntaxat militibus, diuino fretus monitu, maximas Almanſoris copias profligauit. Idem decimo ſexto poſt anno, ſub ſignis habens peditum. 15000. equites 450. triduum continuum cum multitudine Arabum incredibili conflixit, cũque poſtremo die Diuus Iacob. viſus adeſſe prælio fuiſſet, innumeris cæſis, triumphauit. *Chron. general. Vaſæus & alij.*

Succeſſit ſæculum XI. ab anno milleſimo; hoc ſæculo bellum ſacrum fuit, duce Godefrido Bullonio: cum in expeditione Antiochena noſtri & fame ferme conſumpti, & equis fere defecti forent, viſione & monitis D. Andreæ confirmati; qui etiam lanceam Dominicam illis indicauit, nõ vnam obtinuere victoriam; in prælio quoque cum Corbona, apparuere agmina equitum albatorum, quæ Perſas in fugam egere. Guilhem. Ty- XI.

P 4 rius,

rius, qui bello ſacro interfuit, *lib.6. Sacra Hiſt. cap.4. & 9.* Eodem bello, expugnata ab Chriſtianis vrbe Sancta, Adimarus Epiſcopus, diu ante defunctus, viſus eſt milites præire; & muros conſcendere, & adhortari, ſe ſubſequerentur. *Ioan. Naucler. vol. 3. gener. 37.* Paulò ante Chriſtus Dominus cum B. Virgine SS. Petro, Ioanne, Stephano, Martino & alijs, multis quoque Angelis, Henrico II. Imper. oſtendit ſe noctu in templo Romæ vigilanti. *idem Naucler. ibi gener. 34.* Tunc Amicus etiam defunctus B. Dūſtano apparuit, & futura multa prædixit, quę & contigere. *Osbertus in vita Dunſtani, apud Surium 19. Maij.* Nō ſemel poſt mortem viſus amicis eſt B. Odilo Abbas Cluniacenſis. *Pet. Damian. in eius vita apud Surium menſe. Ianuar.* Floruit hoc tempore, & ad ſequens ſæculum peruenit, Pet. Damianus, vir doctiſſimus & eloquentiſſimus, qui Cardinalatum cum ſolitaria vita commutauit: opera eius, quæ multa ſunt, apparitionibus varijs ſunt referta: vt de duobus primoribus Fauentinis ex inferno apparentibus *epiſt. 2. ad Hildebrand.* vt de animabus in ſpecie auicularum apparētibus *epiſt. 5. c. 3.* de anima Benedicti VIII. nigro equo inſidente & apparente Epiſcopo Capuano, non tantū idem Damian. *ibid. c. 4.* ſed & Martinus Polonus idem tradidit *in Chron.* & D. Antonin. & Platina. de Benedicti IX. apparitione idem Damia. *c. 5.* vt de B. Andrea, & B. Gregorio apoſtatam Monachum flagellantibus *capi. 11.* & alia quæ longum foret referre. Nota eſt hiſtoria fundationis Carthuſienſium; cuius occaſio celebris illa, & publica, primò, ſecundò, tertiò facta die in Vigilijs mortuorum apparitio, dum concineretur verſiculus, *reſponde mihi*; ter enim mortuus caput ſuſtulit, & iuſto Dei iudicio ſe accuſatum, ſe iudicatum, ſe damnatū exclamauit. *narrat Fran. de Puteo in vita Brunonis, apud Sur. tom. 5. 6. Octob.* Hoc ſæculo vixere S. Anno Colon. & S. Benno Miſnenſis; Epiſcopi: illi apparuere prædeceſſores Epiſcopi, & mirè, oſtenſa in veſte ipſius macula, commonuerunt, ut acerbitatem animi, erga eos a quibus iniuſtè vexatus fuerat, plane aboleret è memoria & mente. De D. Bennone traditur eum iam defunctum, Marchioni Miſnenſi in ſomnis apparuiſſe, & oculū eruiſſe, ob damna Eccleſiæ illata. prius narrat de Annone Lambert. Schaffnab. *in Hiſtor. Germanor.* poſterius de Bennone, ſcribit, *in eius vita c. 32.* Hiero. Emſerus apud Surium *16. Iulij.*

Ioannes.

XII. *Nec XII. ſæculum* ſuis caruit viſionib. mortuorū, ecce tibi anno 1112. vel potius 1139. Alphonſus Luſitaniæ rex commiſſurus prælium cōtra quinque Reges Sarracenorum, iuſſus eſt in ſōnis, a Chriſto, bono eſſe animo, & ſigno vti in prælio; cui quinq; vulnerum imago inſcripta. obtinuit victoriam memorabilem, & hinc fluxit Luſitaniæ Regum inſigne. Decimoquarto poſt anno, Alphonſus Rex Caſtellæ Baezam obſidebat, ei apparens D. Iſidorus auctor fuit prælij cōmittendi, nec fere alia Victoria contigit illuſtrior. *Marian. lib. 10. c. 17. Vazaus, Samalloa, & alij.* Anno 1117. cū plurimis prodigijs, inter cetera, trepidaret Italia. *Cremonæ quidam infantulus in cunis iacens pannis obſitus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit, matremque ſuam eſcas parantem fratri ſuo maiori, qui plorando panem petierat, a corporis curis compeſcuit: aſſerens ſibi viſam Dei genitricem Mariam ante tribunal Chriſti ſtantem inſtantiſſimiſque precibus, pro iudicio quod mundo propter peccata ſua intenderat, ipſi ſupplicantem: ac poſt hac depoſuit eloquium vſque ad tempus humanæ conditionis congruum. Verba ſunt Dodechini in Hiſtor.* Benedicti X. Pontificis apparitio prior facta Ioāni Portuenſi, qua confeſſus ſe Odilonis Abbatis precibus ab æternæ mortis periculo ſeruatū, & poſterior Edelberto facta, qua confeſſus ēt ſe purgatorij pęnis liberatum; *narratur à Pet.*

Damia-

Damiano in vita Odilonis, apud Surium 1.Ian. Apparuit etiam S. Northbertus poſt mortem ſuis, *vt narratur in eius vita c.52.D.Bernar. Gualdricum auunculum defunctum poſt aliquot dies noctu vidit. Sciſcitatur, quo in ſtatu ſit? reſpondet auunculus, in proſpero. Quærit iterum Bernardus, quid cauſa fuerit, ut in agone infremeret, & corpore terribiliter moueretur? Eadem* (ait ille) *hora duo nequam ſpiritus, me in puteum profundiſsimum præcipitare nitebantur, vnde ita contremui, verum accurrente B. Petro, euaſi. Auctor vitæ D. Bern. libr. 1. cap. 10.* Idem tenuere Rupert. Tuitienſ. & Honorius Auguſtodu. Nam & ille narrat B. Virginem ſibi ſeſe conſpicuam præbuiſſe, & ad ſcribendum impuliſſe. *Rupert. in prolog. Cant.* iſte vero *in Sigillo Mariæ c. 1.* meminit *Mariæ Ægyptiacæ, quam Deipara apparens ad pœnitentiam traduxit; & Theophili, quem Diaboli mancipio eripuit, & pueruli Iudæi quem in fornace protexit.* Item Pet. Cluniacenſ. *lib. de miraculis.*

Vixit per hæc tempora Martinus Presbyter, Canonicus regularis, Legione; vbi varios libros conſcripſit, ex rudi, & illiterato repentè factus doctiſſimus, à D. Iſidoro, in cuius monaſterio degebat, per viſum in ſomnis oblato, quem comederet, libro, vt teſtatur Ioan. Mariana *lib. 11. rerum Hiſpan. c. 16.* Libri aſſeruantur ibidem magnâ religione: qui viderunt, aiunt eſſe in prophetias quaſdam Danielis & in Apocalypſin. Mihi, cum Legione degerem, librorum uidendorum copia non fuit, manus Beati viri vidēda & oſculanda fuit, quæ integra per manet cum pelle & vnguibus, licet ſiccitate contracta, & puſilla.

XIII. *Sequenti ſæculo XIII.* poſt annum 1200. D. Iacobū Alphonſo Legionenſi Regi ad Emeritam, & eodem tempore D. Iſidorum Zamoræ alijs apparuiſſe, [& auxilium prælhantibus tuliſſe, docent Mariana *lib. 12. c. 15.* Zamalloa, & alij Annalium Hiſpaniæ ſcriptores. Hoc ſeculo uixere Vincentius Belluacenſis *auctor ſpeculi Hiſtorialis*, & Cæſarius Germanus ordinis Ciſtercienſis. *auctor ingentis libri miraculorum ſeu exemplorum;* qui quas apparitiones ſpirituum memoriæ prodiderunt, non eſt inſtitutæ breuitatis hic deſcribere. magni enim voluminis res foret. Idem dico de Helinando Frigidimontenſe, *in Chronic.* Thoma Cantipratenſi *lib. de apibus,* & vita Sanctæ Lutgardis *libro ſecundo*, qui & hoc ſæculo vixere, & exempla plurima, ſibi notiſſima congeſſere. Vixit eodem tempore Diuus Thomas Aquin. cuius hanc fuiſſe ſententiam patet *ex 3. par. quæſtione 69. a. 2.* vbi hanc quæſtionem examinans, ſtat pro nobis. idem tenuit Guilhelmus Pariſienſis *in ſum. de uniuer. par. ult.* non vno loco idem Diuus Bonauent. *in 4. d. 45. quæſt. 3.* huc referendum exemplum apparitionis B. Vrſulæ & B. Gereonis cum ſocijs Coloniam defendentium, apud Bredenbach. *lib. quarto cap. 25.*

XIIII. His ſucceſſere ſequenti *ferè ſæculo 14.* alij Theologi magni nominis, qui omnes nobiſcum ſentiunt, vt Richard. de Mediauilla *in 4. d. 45. q. 5.* Pet. de Palude *ibid. ead. q. 3.* Scot. *ibid. q. 1. a. 4.*

XV. *Sæculo XV.* hoc affirmarunt Antoninus Florent. Archiepiſcop. qui & exēpla multa ſuppeditat *in ſum. Hiſt.* & Gerſon *paſsim in operib. ſuis.* Iacob. Chuſan. *in libro hac de re edito.* Dionyſ. Rickel. Cartuſian. *in 4. d. 45. q. 1. & in opere de quatuor nouiſsimis, & libro de de Nouitijs ord. nis ſui* in quibus multas etiam habes apparitiones: cenſuit etiam Alphon. Toſtatus *in libr. 1. Regum.*

Noſtro ſæculo 16. anno 1534. die 25. Ianuarij Facultas Theologica Pariſiēſis, in cā Aurelianenſi cōſulta, hoc reſpondit, his verbis; *Animas defunctorū diuinitus, ſeu diuina uirtute, ordinatione & permiſsione, interdū ad uiuos redire, exploratum eſt.*) habes hoc reſcriptum in tom. 2. var. conſi. Iuris Francofurti editorum. Et ut ceteros mittam, ex profeſſio hoc tuētur Dom. Sotus *in 4. d. 45.*

Digitized by Google

d.45.q.1.a.4. Peltanus *li. de Purgat. c.5.* Petr. Caniſius Marial. *li.5. c. 20. & 21.* Maldonatus *in c.14. Io.* Greg. Valen. *in 3.p.d.6.q.11.punc.1. & diſp. 11.q.1.p. 1.* Bellarmin. *controuerſ. de purgatorio libro ſecundo, capite octauo,* Ioſeph. Angle. *in 4. quæſtione de ſuffrag. art. primo, in fine,* Pet. Thyræ. *Theſibus hac de re editis potiſſimum capite undecimo,* M. Marulus opere *de inſtitut. vita monaſtica ut libro ſexto c.14 ubi plurima ſunt exempla.* Ex Hiſtoricis etiam id tenuere Fulg. Sabellicus & Egnatius *in lib. Exemplo. locis quam plurimis.* Paul. Iouius, *in vita Actij vicecomitis, & Hiſtor. lib. 3e.* Carol. Sigonius *de imperio occidentis li.3. & 10. & Regn. Ital. l.1.* Alb. Crantzius *Saxoniæ li.7.c. 16. & 14. & li.9 Metropol. c.13.* Franc. Gomara *Mexicana Hiſtor. c.20. & c.104.* Hier. Oſorius *de reb. ad Emanuele geſtis,* & Petr. Maff. *in Indica Hiſtor.* Th. Boſius, paſſim *de Not. Eccleſia,* &; quē hoc agmen clauſurum, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ facem clariſſimam, & valentiſſimū contra Nouatorum impugnationes pugilem, vt inuictum Triarium, in vltimū locum conieci; Cæſar Baronius ſingulis *Annalium* (quos iam ſeptem, vt ſeptem Candelabri Catholici aureos candes bono publico edidit) *Eccleſiaſticorum tomis.* Harum vltimarum ætatum inſigniora quædam exempla dūtaxat adſcribam: minoris enim recentiora hæc faciunt aduerſarij. Primò ergo, Quod neſciam certum ſæculū, hic referam quod ita Glycas *p.4. Anna.* In hiſtoria Eccleſiaſtica Philonis hiſtorici reperitur, *quodam perſecutionum priſcarum tempore, ſeniori Eccleſiaſtico ab antiſtite ſacris interdictum fuiſſe. Cùm autem ſenior ille quanda ob cauſam neceſſariam aliò profectus fuiſſet, accidit ut ab Ethnicis comprehenſus teſtimonio ſuo veritatem obſignaret. Hinc tēplum eo loco conditur, & renouatia peraguntur; cumq; Antiſtes hac verba pronunciaret,* Pax vniuerſis: *ſandapila templo exceſſit, idq; non ſemel, ſed bis terue factum. Hinc per quietem antiſtiti ſenior oblatus: Abito, inquit, & Epiſcopo meo ſit auctor, vt huc veniant, meq; vinculis exſoluat. Nam officio me ſacro excluſit, ideoq; ſacris intereſſe vobiſcum nequeo. Teſtimonij quidem coronam conſecutus ſum; ſed Dei faciem nondum conſpexi. Quod ſi me ipſe profectus huc non exſoluerit, alius exſoluere nemo poterit. Quū igitur his obtemperatum eſſet, ſandapila templo excedere deſiit.*

Digna hoc loco eſt quæ adſcribatur (eo quod ſuperius ſæculo X. quo contigit, fuit prætermiſſa) diuinitus de malo Epiſcopo ſumpta vindicta. *Cum Vdo Magdeburgenſ. Epiſcopus, ne ſignis quidem ac diuinis vocibus commonitus, ab impudicitia ſibi temperaret; viri religioſi Deum, ut Epiſcopum, aut corrigeret, aut tolleret, rogarunt. Inter eos cum noctu in Cathedrali Eccleſia S. Mauritij Fridericus Canonicus eiuſmodi precibus operam daret, vehementioris venti afflatu, omnia quæ in templo erant lumina extingui perſpexit, nec multo poſt duos iuuenes venire, duo candelabra accenſis cereis ferentes & Chriſtum, cum parente eius atq; Apoſtolis, ſubſequi. A quibus cùm eſſent vocati ſancti homines, quorū corpora in templo quieſcebant: viſus eſt inter eos Mauritius venire, qui longa atque graui oratione Vdonem Epiſcopum accuſauit; quem haud multo poſt Chriſtus nudum adferri à duob. iuſſit, atq; damnauit. Is autem pugno, ab ipſorum altero, qui eum portarunt, grauiter in medijs renibus ictus, Chriſtianam hoſtiam, quam in communione eius diei pridiè ſumpſerat, reuomuit in calicem, qui altari impoſitus fuit: atq; ſecuri percuſſo Vdone, rerum illarum omnium viſio euanuit: Quare vehementer territus Fridericus, cum ad altare acceſſiſſet, calicemq; in eo eſſe cum Chriſtiana hoſtia inſpexiſſet, & ſimul Epiſcopum mortuum humi iacentem alios religioſos viros excitauit, qui ablatum inde Epiſcopi corpus in agro ſepeliuerunt.* Fulgoſ. l.6. exemplor. c. 12. & Ioan. Naucler. 2.p. Gener. 34.

Cum duo locupletes mercatores, non ignobiles, per Taurinos ſaltus in Galliā proficiſcerentur, ampliorem humana ſpecie virum obuium habuere, & ab illo

manda-

Digitized by Google

mandatum in hac verba ſuſcepere: Ludouicum Sfortiam fratrem meum bello alloqmini haſq; illi litteras nomine meo date. Obſtupentibus illis & percunctantibus, quiſnam eſſet? ſeſe Galeatium Sfortiam eſſe reſpondit, & mox ab oculis eorū euanuit. Illi Mediolanū properè redierunt, inde Vigleuanum, vbi Maurus degebat Literas ducis offerunt quarum hoc argumentum erat: O, ò, ò Ludouice, caue tibi. quoniam Veneti, Galliq; tuam in perniciem coituri ſunt, tuamq; à ſtirpe rem euerſuri. Verum ſi mihi tria millia aureorum dederis; dabo operam, vt conciliatis ſpiritibus ſiniſtra fata auertantur idque conſecuturum ſpero ſi mihi non aduerſatus annueris. Vale. Subſcriptio erat, Galeatij fratris tui ſpiritus. Illud ipſum licet alij, vt commentum irriderent non tamē multò poſt Princeps à Ludouico XII. Gallorum Rege principatu deiectus & captiuus abductus eſt. Hactenus oculatus teſtis Bern. Arlunus *ſect. 1. Hiſt. Mediolā.*

Ludouici Alodiſii pater Imola Dominus; haut diu (inquit Sabellicus) *poſtquam deceſſerat, homini a ſecretis, quem filius Ludouicus Ferrariam mittebat, in itinere venanti ſimilis equo inſidens cum accipitre apparuit: huicq; vt filiū in hūc ipſum locum poſtera die venire iuberet, præcepit quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita Ludouicus tum, quia non credebat, tum quòd inſidias verebatur, alium pro ſe miſit. Ei illa ipſa umbra, quæ antè apparuerat, obuiam facta, vehementer indoluit, quòd filius non veniſſet: longè enim plura ei dicturam ſe fuiſſe affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iuſſit, quod tranſacto XXII. anno, ac præterea vno menſe, die quoq; ſpecificè addito, vrbis imperiū, quod obtinebat eſſet amiſſurus. Vt tempus, quod umbra prædixit, aduenit, adhibita magna cura, ea ipſa nocte, quam patris manes ſuſpectam fecerant, ducis Philippi Mediolanenſis confœderati Milites, ad muros penetrarunt, adhibitiſq; ſcalis, glacie magna conſtrictis foſſis, vrbem cum ipſo Principe ceperunt.* Sabellicus lib. 1. Exemplorum cap. 4.

Franciſ. Guicciardinus *Hiſtor. lib. 1.* narrat fama vulgatum, ſpiritum Ferdinandi Regis Neapolitani, Iacobo Chirurgo filij Alphonſi Regis ter diuerſis noctibus apparuiſſe, & prima vice manſuetis ac mitibus uerbis, poſteris uerò minabundè & increpanter imperaſſe; ſuis Alphonſo uerbis denunciaret, non eſſe, cur uana ſpe ſeipſum lactaret, uires Francorum ſuſtinendi. ſtatutum.n. ac definitum fatali lege, ſtirpem Aragoniam infinitis caſibus iactari, & tandem regno priuari. Quod vero idem addit Guicciardin. *Se pero è lecito tali coſe non del tutto diſprezzare;* id non de apparitionis, ſed de prædictionis fide, addidit, & merito. nam falſam cernimus.

Fra. Picus Mirand. Comes *in uita Io. Pici patrui* ſcribit, non longo poſt obitum Io. Pici tempore; ſpectrū Ioānis apparuiſſe Hieronymo Sauonarolæ; eiq; dixiſſe, torqueri ſe pœnis expiatorijs; eò quod non ſatis diligenter & fæcundè, talentum ſibi a Deo creditum eruditionis & ingenij, multiplicaſſet, & quia nō quanti par erat feciſſet internas Dei ſuggeſtiones inſpirationeſq; quæ adhortabatur, honeſtos labores quos inchoarat non abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari atq; perficere. Quæ Hieronymus mox in concione propoſuit, & omnium precib. Picum commēdauit. Cæſar Baronius, de Michaele Mercato ſeniore teſtatur, ei cum Marſilio Ficino, ſummam interceſſiſſe amicitiam, ſtudiorum cō ſuetudine, & Platonicæ ſectæ vinculis arctius colligatam. Accidiſſe autē aliquando. *vt ex more, quidnam poſt obitum ſuperſit homini, ex eiuſdem Platonis ſententia, ſed non ſine tamen trepidatione, deducerent; quæ labantia, fidei Chriſtianæ ſacramentis ſuffulcienda eſſent: eo enim argumento exſtat eiuſdem Marſilij, ad ipſum Michaelem Mercatum erudita quidem Epiſtola, de animi & Dei immortalitate. Cum verò inter differendum eorum progreſſa longius fuiſſet diſputatio; eam ad calcem perductā eo clauſerunt corollario, ut iuncta ſi-*

mul

mul dextera pacti fuerint, uter eorum ex
hac uita prior decederet (ſi liceret) alte-
rum de alterius vita ſtatu redderet cer-
tiorem. Quibus inter ſe conuentis, ambo
iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſo
autem haut breui temporis ſpacio, euenit
vt eum ſummo mane idem Michael ſe-
nio- in philoſophicis ſpeculationibus vigi
lar?e ſ. ex inopinatò ſtrepitum velociter
currentis equi, eiuſdemque ad oſtium do-
mus curſum ſiſtentis audiret, vocemque
ſimul Marſilij clamantis. O Michael ò
Michael, vera, vera ſunt illa. Ad vo-
cem amici Michael admiratus, aſſur-
gens, feneſtramq; aperiens; quem audie-
rat, vidit poſt terga, ad curſum iterum
acto eque candido, cādidatum. proſecutus
eſt eū uoce Marſiliū, Marſilium inuocās:
proſecutus & oculis: ſed ab eis euanuit.
Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus, q̄d de
Marſilio eſſet, ſolicitus perquirendum cu
rauit (degebat ille Florentia, ubi diem
clauſit extremum) inuenitq; eundem il-
la ipſa hora defunctum, qua eo modo au-
ditus & viſus eſt ſibi. Sic. Bar. Ann.
tom. 1. anno 412. Prætermitto quæ nar
rat Bredeinb. *l.7. collat. c.11. & 46. l.8.*
c.12.14.23. & 40. Adſcribo vnū, quod
multorum militum grauium, qui vi-
diſſe ſe ſanctè iurabant, teſtimonio
compertum. Cum annis ſuperiori-
bus admirando illo opere Alex. Far-
neſius Antuerpiam obſideret: Bata-
ui Anglique, vt obſeſſis opem fer-
rent: & obſeſſi eodem tempore, ut ho
ſtem diſtinerent, facta eruptione, acer
rimè pugnabant, aggeremq; iam Re
gio militi ereptum poſſidebant, ſecu-
ri ut ſibi videbantur. Tum à regijs mi
litib. primò paucioribus conſpectus
prope aggerē Petrus de Paz, Hiſpanus
Tribunus, vir & militarib. & pietatis
ornamentis laudatiſſimis, qui iā men
ſib. aliquot ante defunctus, viſus hic
armatus, vt ſolebat, legionē p̄cedere,
& ſuis quondā militib. manu aduoca
tis, ſequerent ut ſe imperare. Indicāt
primi ſecundis, hi tertijs, hi ſequen-
tibus; vident omnes idem, mirantur
animiſque reſumptis notum ſequun-
tur ducem: præit ille, & recta in ho-
naues compulſi, aggerem Regijs re-
ſtem ducit, fit pugna: ſed Batani in
liquere. Hoc momento oppidum mu
nitiſſimum ſpe victoriæ, & ſe tuendi,
decidit. Horrendum planè quod he-
ſterna die legi perſcriptum Ticino,
menſe Aprili huius anni 1601. in diœ-
ceſis Ticinenſis oppidulo, quod Cor-
retto vocatur; cū iuſta in tēplo cuidā
notario perſoluerētur, repētè è ſanda
pila ſe cadauer ſurrexiſſe, & cōuerſū
ad quendā cognatū ſuum; qui funeri
intererat; ei dixiſſe; properaret domū
ſuā, & ibi ſcripta quædā inſtrumenta
caperet, eaq; loco cuidā pio cōfeſtim
reſtitueret, p̄p quæ ſuppreſſa ipſe de-
functus iuſta Dei ſnīa foret inferni
ſupplicijs adiudicatus. Quo dicto ite-
rū caput vti prius reclinauit. Hoc à
Deo permiſſū, ut diſcerēt mortales,
q̄ graues pœnæ ſcribas huiuſmodi per
fidos & piorum legatorum interce-
ptores manerent. Alteram quoq; ad-
ſcribam hiſtoriam ſpectri (neſcio an
dæmonis, an ipſius animæ damnatæ)
qua memoria digniorem me legiſſe
non commemini. prolixitatem nar-
rationis ex litteris Peruanis anni
1590. collectam, ipſis ſiue Fran. Ben-
cij, ſiue Gaſp. Spitilli uerbis comme
moratam, ſpero lectionis uoluptas
& utilitas ſuperabit. *Accidit in miſsio-*
ne (illa Itatina) *eidem P. Samaniego*
res admirabilis & conſideratione digna,
cuique eo in genere vix contigit ſimilis;
qua etiam eiuſdem urbis incolis, in qua
euenit, ita innotuit, totáq; teſtimonijs con-
firmatur, vt nullus dubitandi locus relin
quatur, qua ab ijs perſonis accepta eſt,
qui oculis & auribus hauſerunt: qui ca-
ſus euentu infalix, ideo permiſſus eſt
(quemadmodum etiam de ſimilibus qua
in confeſsione contigerunt credi poteſt) vt
hic nouus populus diſcat, qua fide & in-
tegritate uti debeat pœnitentia ſacra-
mento, in quo non paruam ſentit difficul-
tatem. Quare etiam Inda, qua in omniū
oculis legem integra confeſsionis viola-
bat, videntib. eiſdem punita eſt & caſti-
gata, vt vnius anima ruina, multarum
ſalus procuraretur. Res igitur qua acci-
dit eſt

Digitized by Google

dit eſt eiuſmodi: Agebat in domo præcipua cuiuſdã Dominæ huius loci adoleſcẽtula decẽ & ſex circiter annorũ, quæ bello capta ac baptiſmo tincta, Catharina vocabatur: huic cũ ætate creſcebat libertas, et mores diſſoluti, etiãſi non rarò ab herà reprehenſa caſtigaretur quæ eò peruenit malitiæ, vt cũ perditis quibuſdã clam cõſueſceret: nec tamen propterea à confeſſione abſtineret: ſed hoc peccatũ labris premeret, ne meretricula aut perditis morib. haberetur. Hæc igitur Kal. Aug. 1590. morbo depreſſa Sacerdotẽ euocauit, cui animi ſinus aperiret, ſed id fecit nõ integre, ut & in eadẽ ægritudine nouẽ alijs vicib. recedẽte Sacerdote, præſentib. alijs famulis cõtẽptim ridebat hac fermè oratione: Aliud ꝗ agerem, non erat, quam ut peccata faterer: adiectis etiã turpib. & inhoneſtis verbis quib. offenſa cetera ſingula ad herã referebãt; quæ meritò Catharinã increpãs, tandem vultu & voce mutatis amicè rogauit, quænã illa eſſent, quæ patri aperire nõ vellet. narrauit illa non difficulter, adiunxitq; quoties patrẽ in morbo uocaſſet ut ſe purgaret confeſſione, ſtetiſſe ad læuã quendã Æthiopi ſimilem, qui moneret ne fateretur, ꝙ ea peccata leuiſſima eſſent, & nullius momẽti, & ex illorũ cõfeſſione à patre diſſolutior haberi poſſet. A dextra vero manu apparuiſſe S. Mariam Magdalenã exhortantem, ut quidquid eſſet liberè euomeret; Accerſitum itaq; rurſum Patrẽ Domina de omni eo quod acciderat inſtruxit; qui modis omnib. tentauit, ut ad integrã animæ expiationẽ induceret, ſed fruſtra: quo n. exhortabatur magis, eò reddebatur obſtinatior, ita ut nec nomen Ieſu enunciare vellet. Alio etiam tempore cũ illi ſacram crucifixi imaginẽ offerrent ut in eum intueretur, & animo reuolueret Chriſtum, pro nobis cruci affixum & in cruce mortuum, ſumma cum indignatione & animi commotione reſpondit. Iã ſcio, ſed quid vultis faciã? Ad quam hera, ut ad Chriſtum te conuertas, qui admiſſa crimina remittat, ſi fatendo recognoſcas. Cui Catharina; obſecro ut mihi deſinatis eſſe moleſtæ. cumq; hera abſceſſiſſet, cœpit amores ſuos & turpitudinem decantare, durauitq; ad dies plures hæc agendi & dicendi ratio, donec quadam nocte, accerſita cum ancillis hera, hæc in verba prorupit, Torqueor & animo angor plurimum ob violatam confeſſionem: & ab ea hora uſque ad mediam noctem toto corpore obriguit, ut crederetur mortua, & de humatione & ſepultura eſſet cogitatio: ſed ad ſe reuerſa accitoq. ſacerdote, nihil de antiqua fatendi conſuetudine remiſit. Tres poſt horas, paullò antè quam expiraret, exhortata à ſeruis, vt apprehenſa manu cruce & cereo ſacro, nomen Ieſu inuocaret, reſpondit: Quis eſt ille Ieſus? eum non noui, ac in vltimã partem lecti reflexa, ſedenſque audiebatur cum alio quodam, qui tamen oculos fugiebat, colloqui. Ac alia ſerua, quæ eodem in loco ægra decumbebat, uehementer Dominam rogauit, ut in diſtinctum cubiculum trãsferretur: quod, ut aiebat, laruas quaſdã atras uideret, quib. admodũ terrebatur. Nocte ea, quæ Catharina extincta eſt domus tota tã fœtido ac putri odore perfuſa eſt, neceſſarium vt fuerit, cadauer loco patente & aperto exponere: Dominæ etiã frater è cubili brachio extractus eſt. Ancilla quædam in humeris veluti calce percuſſa eſt, pertulitq; aliquot dies eius læſionis ſigna. Equus manſuetiſſimus alioquin, actis in murũ calcib. huc & illuc diſcurrens tota nocte inſaniit. Idẽ fecerunt & canes multa diſcurſione & latratu. Humato iã corpore, cũ ex ancillis quædã locũ intraſſet, in quo Catharina decubuerat; nemine cõſpecto, ſenſit in ſe uas quoddam quod tabulatis impoſitum erat, iaci. Maior præterea pars huius vrbis uidit multo crepitu & ſonitu huc & illuc plurimos lateres & tegulas, etiam ad duo millia paſſuum proijci, non quod in palatio vllus ſit later vel tegula; cum, vt pleraque huius vrbis ædificia omnia, palma tegatur. Ancilla alia ſpectantib. multis pede protracta fuit longiſſimè, etiamſi qua traheret nõ videretur. Septimo Octobris cum quadã ſerua veſtiariũ eſſet ingreſſa, ut inde veſtem aliquam ſibi ſumeret, uidit Catharinã erigentẽ ſeſe in pedes, ut uas quoddam arriperet; fugiẽte illa tanto impetu uas in murũ impulit, vt in mille partes frangeretur. Die inſequẽti

veſtia-

veſtiario annexa fuit crucis imago chartacea, quæ uno impetu à muro auulſa in conſpectu omnium, tres in partes diſtracta eſt. Eodem die cùm in horto Domina cœnaret; medius later lanei iniectus totam cænam euertit: cuius filius annorum quatuor, eo ipſo tempore clamare cœpit; Matercula, Matercula, Catharina me præfocat, appenſiſq; ad collum Sanctorum exuuijs ab ea pœna liberatus fuit. Hæc Dominam coegerunt ut ædes mutaret, & in conſobrinæ domum ſe reciperet, relictis ancillis quibuſdam ædium cuſtodibus. Decimo dicti menſis, cum ex ancillis aliqua in officinam diſpenſatoris iuiſſet, ſenſit ſe ter à Catharina vocari: quam timore nimio dilapſam exhortatæ ſunt ceteræ, ut inuocato Domini noſtri auxilio, cereoq; ſacro accenſo regrederetur: aſſumptis duabus, quæ ceteris animoſiores videbantur, ſecure redijt, quam defuncta monuit, ut dimiſsis alijs, cereo abiecto quod pœnam inferret, ſola perſiſteret. Emittebat Catharina ex omnibus corporis iuncturis flammas, incredibili cum fætore. Caput cum pedibus ardebat, cincta erat veluti ignita faſcia octo aut decem digitos lata, quæ in terram uſq; protendebatur, uidebaturque libidinis & admiſſæ turpitudinis pœna & caſtigatio quædam. Viſo hoc ſpectro tremere, & exalbeſcere cœpit ſerua. ad quam infelix defuncta, accede huc. Quoties ego te euocaui? Reſpondit ſerua penè exanimis: Bone Ieſu, quis non horreat te viſa? Quæ cum diceret, in eundem locum deſcendit formoſiſſimus puer albis veſtibus, qui ſeruã hortatus eſt, ut poſito timore forti eſſet animo, notaretq; diligenter quæ à Catharina acciperet, ut in alios euulgaret, ac ſimulatq; ab hoc loco exceſsiſſet, confeſsione maculas omnes expiaret. Tũ hæc in uerba Catharina: Scias inferno me mãcipatam, & grauiſsimis ſubiectam pœnis, quod cũ Sacerdoti aduoluerer, ut peccata faterer; leuiſsima tantum referrem, cuiuſmodi ſunt, quod garrula eſſem & loquax, in iram procliuis, & id genus alia, ſilentio uero inuoluerem libidines, & conſuetos cum adoleſcentib. congreſſus. Tu igitur diſce bene confiteri, & nullum crimen tacere. Horumq; uos commoneo, quod ita mihi imperatum ſit, cogarq; aliorum in exemplum hæc uerbis aperire. Iã pulſus ad ſalutandam Deiparam virginem audiebatur: defuncta mox in angulum quendam ſecedit & euaneſcit. Angelus verò (angelum enim fuiſſe, quem viderat puerum, credebat famula) abire ad ſuos famulã iubet, quod & fecit. Placuit hãc omni fide conteſtata hiſtoriã vltimo loco ponere, quòd in ea omnes apparitionũ ſpecies concurrant; Angeli, Beatæ Mariæ Magdalenæ, dæmonis in ſpecie Æthiopis, animæ damnatæ in aſſumpto corpore, vt arbitror non ſuo, ſed aereo ad ſui corporis ſpeciẽ efformato. Habent Athei quod rideãt ſi nolunt reſipiſcere, de pœnis inferni & animarum immortalitate. habẽt Caluiniſtæ de cereis benedictis, de Sãctorũ reliquijs, de confeſſionis auricularis integritate eiuſq; neceſſitate. quid dicent? confictũ id à Ieſuitis. qui poteſt, quod à cunctis hodie, locis illis queat cõfutari, ſi confictum foret? Nolunt credere? eant, & audiant, videantq;. Muliercularum commenta inquient? credo, lateres & tegulę, longinquis loci, allatæ & diſperſæ, quæ cunctus populus vidit, iſtis imaginationis opera ſunt. extracti lecto viri, videntib. alijs ſolo alliſa & per humum raptata mulier, ſomnia, illiſa parieti vaſa, & in partes innumeras confracta, ſomnia fuere. Sed grandiorum malitia, ad hæc fingenda ſpargendaq; ualuit: quid pueri quadriennis innocẽtia? doli capax illa non eſt ætas, ut vel ante reliquias præfocari ſe à uix nota & mortua mentiat̃, vel reliquiarum appenſione metũ fictum ponat. Quam vereor ne Catharinæ exitiũ illis impendeat, qui Catharinæ crimen & laudant, & imitantur, confeſſionis ſacra myſteria in hiſtrioniã hypocriſim vertentes, & inferni pœnas fabularum loco habentes.

Habetis nubem teſtium, grandinẽque copioſum exemplorum, quibus labruſceta, & vrticeta Nouatorum radicitus vellatis, confringatis, calcetiſque.

tiſque. Illud vnicũ propono. perpendite uos diligenter, vtrum æquius tutiuſque credere, primæ & ſecundæ Synodi Nicenæ patribus; Græcis Latiniſque Eccleſiæ Doctoribus; ſexcentis alijs grauiſſimis Theologis, & probatæ fidei Hiſtoricis, & omnium ſæculorum ſexdecim receptæ ſententiæ, an nouiſſimi ſæculi procacibus quibuſdam, iiſque perpaucis, de ludo Saxonis excucullati, uel Stigmatiæ Nouiodunenſis. hi negant mortuos viuentib. apparere ad tempus poſſe, negant Deũ id vnquam permittere, illi contra vtrumq; vt audiuiſtis affirmant, vel difertis verbis, vel allatis exẽplis quæ nunq̃ recitaſſent, niſi vera credidiſſent. Scaurianũ planè iudiciũ eſt. magnificum illud & magnanimũ Scauri rei dictum, non ignoratis, quia Valerium Maxi. lib. 3 legiſtis. *Varius* (inquiebat) *Sucronenſis. Æmilium Scaurum, regia mercede corruptũ, imperiũ Romanũ prodidiſſe ait: Æmilius Scaurus Princeps Senatus huic negat ſe culpæ affinem eſſe. cui credetis?* Pari ego nuuc ratiocinatione; Sanniones noſtri temporis; Momi dicaces, Eccleſię peſtes; apparitiones ſpirituũ negant & ſubſannant: fatentur aliquas & in honore habent, Sãcti; & orthodoxi patres, orbis Doctores, Aſiatici, Aphricani, Europæi. quib. credetis? Magdeburgici Centuriatores, & Lemanicolæ coaxatores aſſerunt, nullas vnquã viſiones defunctorũ fuiſſe veras: militãtis Eccleſiæ, quæ columna veritatis eſt, centuriones & Euangelij præcones, qui ſcientiam ſuam de ſapientiæ æternæ vberib. ſuxerunt, vnanimi conſenſu litteris mandarunt plurimas, vt veras: quib. credetis? Beatorũ apparitiones habemus, damnatorũ habemus, beandorũ habemus; Eccleſiaſticæ monumentis hiſtoriæ, patrũ traditione, conciliorũ actis, diuinę ſcripturæ tabulis cõſignatas, & de manu in manũ p oẽs Eccleſię ętates traditas cõſeruataſque: Nonne temerariũ contra niti, flagitioſum repugnare, impiũ atq; blaſphemũ his omnib. fidẽ derogare? q̃d, mendacij vel ſtoliditatis ea eorumq; auctores accuſare? nomen non inuenio, quo appellem. Tu (*lector*) rei indignitatem animo complectere, cõplexus abijce, abiectam conculca & execrare. Quid mendacij accuſare, niſi falſa pro veris obtruſa dictitare? quid ſtoliditatem aſcribere, ſi non cauſari; adeò tot grauiſſimos, ſapientiſſimos, ſanctiſſimos viros, fuiſſe væcordes, ut inanibus nænijs ſe paſſi fuerint ludificari, & pro hiſtorijs fabellas aniles receperint? hæc aduerſariorum modeſtia eſt.

SECTIO VI.

SEd ratione fortaſſis aliqua vel argumento efficaci ad hoc credendum impelluntur. Examinandas ipſorum obiectiones tibi fideliter proponam. tu iudica & diſcute.

In Italia (inquit Philipp. Melanchton. in Manlij Calendario) habent impuriſsimas & obſcenas fabulas de Maria, quæ apparuit Monachis. bellum dictum & mendaciſſimo dignum ſcurra. Habet Aſia & Aphrica, habet & Hiſpania, & Germania, Deiparæ ſacratiſſimæ apparitiones, vt doctũ. habet nõ ſola Italia, & eas ab omni obſcænitate & impuritate tam remotas quã à fidei puritate Melanchton, quã à morum & vitæ caſtitate ac ſanctimonia fuit alienus Lutherus. nec illæ fabulę vocari poſſunt, quas omni ęuo grauiſſimi ſcriptores & ſanctiſſimi viri, publicis teſtimonijs conſignarunt; quas Eccleſiaſticæ traditiones confirmarunt. Sed hæc Melanchtonis & Io. Riuij modeſtia fuit, tot ſeculis probatas Sanctorũ apparitiones, anilia cenſere deliramenta; &, cũ ipſi eſſent homines ineptiſſimi, D. Greg. Papam ineptum vocitare. addunt vanitatem impudentiæ; cũ multa falſa & inania pueriliter, ſine iudicio, & fallaciter, ſine candore, congerunt, & quorundam priuatos abuſus & ſtultorum deridiculas opiniones in publicam Catholicorũ contumeliam detorquent. quaſi non rebus veriſſimis, & optimis,

Digitized by Google

mis, hoc ſit adnatum, vt obnoxiæ ſint fuco, & hominum dæmonumq; dolis atque malitiæ expoſitæ, in multorum prauè vtentium vertant perniciem. quid pane vtilius? Sodomæ tamen eius abundantia nocuit. quid vino ſalutarius? plures tamen ebrietas, quam gladius necauit. quid Dei adoratione præſtantius? quot tamen illam in cultum idolorum deflexere? diſcretio ergo & prudentia neceſſariæ, vt veras a falſis diſcernamus: non verò licet, propter falſas, veris fidem derogare.

Marbachius negat vllas veras, niſi Chriſti & Angelorum reperiri. cur ergo tam diligenter, quando per Angelos exhibitæ, id Patres & hiſtorici addere conſueuerunt? cur hæc nouus Vigilantius vincula Sanctis injjcit? cur his eos compedibus & manicis ligat? cur in hunc neruum compingit; homo propter multiplices blaſphemias neruo digniſſimus, propter transfugium, compedibus vinciendus; & propter amentiam atque furorem, totus vinculis quadrupes conſtringendus?

Centuriatores & Lauatherus addunt argumenta paullò veriſimiliora, quædam quib. probare conantur, nullum eſſe Purgatorium (quæ vt impertinentia hoc loco prætermittimus:) quædam quibus reſpondebo, tractationi accommodata. Quid, inquiunt Auguſtino reſpondeas, qui non obſcurè, viuentium rebus animas defunctorum negat intereſſe, alioquin ſibi matris optimæ conſpectum nulla nocte defuturum? (*d. lib. de cura pro*
a *quæſt. 13. in ſcrip.* *mort. ſup. citat.*) Quid Athanaſio, *a* Chryſoſtomo *b* Theophilacto, *c* Ter-
b *ho. 29. in 8 c. Matth.* tulliano; *d* cenſentibus hæc eſſe commenta dęmonum, qui ſe ſuffragijs
c *in d. c 8.* noſtris indigere, & ex purgatorio,
d *l. de anima.* via alta atque ardua, fingunt aduenire? Addunt ſcripturas. Nam is *qui de-*
e *c. 7. v. 9.* *ſcendit ad inferos non amplius aſcendit,* Iobo. *e* Pſalmiſtæ *f homo* eſt *ſpiritus ua-*
f *Pſ. 77. v. 39. & 102. v. 15. & 16.* *dens & nõ rediens: puluis eſt,* & *poſtquã ſemel defloruit, dicitur ſuum locum non amplius recognoſcere,* quo igitur pactò queat redire? alibi dicimur *g omnes* g *2. Reg. 14. v. 14.*
mori & ſicut aquæ dilabi. quis dilapſas ad fontem reuocet? D. D. Petrus & Paulus *h* mortuos inquiunt dormire: h *2. Pet. 3. a. 1. Theſ. 4. v. 13.*
cur ante terminum ſuſcitas? negat Abraham *i* Chaos, quantum interiacet, à mortuis poſſe tranſmitti; i *Luc. 19. v. 26.*
& idcirco illos nec mittendos, ut viuis renuncient, quę illic geruntur. Quo pacto; ſi nec per ſe queunt, nec a Deo mittuntur; mortalibus apparebunt? Hęc ſumma argumentorum, quę momenti alicuius. Sed reuera hoc eſt abuti ſcripturis, & Patrum dicta calumniari. Non negat apud Lucam Patriarcha Abrahamus, mitti à Deo mortuos poſſe, vel ſolere, ſed tunc mittere abnuebat. Et *Chaos* illud hiatum maximũ atq; impermeabilem ſignificat, quę ſine Dei permiſſione nullus tranſire mortuorum queat: Dei enim lege immutabili conſtitutum eſt, vt ſine ipſius permiſſione receptaculis ſuis animę nequeant exire. Dei quoque lex ſanxit, nec damnatorum beatis ullã eſſe condolentiam (huc D. Gregor. iter iſtud imperuium retulit) nec ſortis ullam eſſe commutationem, vel meritorum vllum conſortiũ inter illos (huc Ambroſ. & alij retulerunt, de quo uide Cathen. D. Thomę.) Dormire mortuos teſtantur Apoſtolorum Principes, fateor; ſed *ſomnus* ille mortem ſignificat, & *dormire* eſt mortuum eſſe. phraſis iſta Gręcorum fuit unde & ſepulcreta, vocant κοιμητήρια, hoc eſt dormitoria; & Homerus; de virga illa Mercurij loquens, qua putabant eum mortuos ſuſcitare; mortuos nominauit ὑπνώοντας ἐγείρει (dormientes excitat:) id obſcurius & deterius vertit Maro, *Lumina morte reſignat*. Hebręi etiã *dormire* dicunt, pro mori, & Syri mortuos vocãt *dormientes*, propter ſpẽ reſurrectionis (ut Ange. Caninius obſeruauit) ſi ergo dormire Lauathero, eſt in nullius conſpectum vnquã venire: vbi fides reſurrectionis? dormiebant Moſes, Samuel, Ieremias

& Onias;

& Onias: apparuerunt tamen. *Sed omnes ſicut aqua dilabimur, puluis ſumus,* & quaſi in auras diſpergimur. Tibi vero, Lector quiſquis his fulcris innitere, edico, te moneo, diſcaueas; ne huiuſmodi rationibus vtare. nam ſi quid probent, eadem opera probent ne reſurrectionem quidem vnquam fore. dilapſæ ſemel aquæ nunquam redeũt; amnes aſpice; num nos nunquam redituri? Potius ergo fatendum his & ſimilibus locis, nihil aliud velle S. S. nobis indicare, quàm vitæ noſtræ imbecillitatem & fugacitatem, vt D. Auguſtinus & Angelomus annotarunt. Pſaltes Regius negat *à mortuo amplius locum ſuum cognoſci*. vbi aduerte nullum omnino patrum, nec quenquam ante Lutherum, ſic locum hunc exponere, vt facit Lauatherus: vt quã citò, tam verè, de tam nouitio commento, Nouatorem queas agnoſcere. Quatuor inuenio veterum explicationes, duas enim Hebræorum in *Midras tehilim* omitto, vnam vt impiam, quæ animæ hinc ipſius mortalitatem colligit; alterã, vt parum conuenientem textui, de originali peccato; hoc cum homine reſurgente non amplius reſurgere. iſti *Velo iashub*, accipiunt de *iatzar haraz*. Duæ Patrum expoſitiones ſunt planè tropologicæ, vt Arnobij hic, de diuitijs, & alia Baſilij (*de pœnitent.*) Hominem ſemel in peccatum lapſum, non poſſe ſine Dei gracia, vi ſua exſurgere. Tertia eſt volentium, *locum* hunc, non capi de corpore, ſed de toto hoc orbe ſublunari, in quem, egreſſa ſemel de habitaculo corporis anima, nequit ſine ſpeciali Dei permiſſione redire: ſic innominatus, ſed pereruditus pſalmorum interpres. Quarta eſt Apollinaris, & Euthymij, ſenſum eſſe: ſcire Deum & cognoſcere humanæ naturæ conditionem, & interitus noſtri accelerationem; qui nati mox denaſci incipiamus: & cum nobis ſemel occiderit breuis lux, & vitæ flos iſte emarcuerit, haut poſſe abruptam vitæ telam iterum connecti, vel vinculum iſtud animæ atque corporis ſemel diſſolutum rurſus colligari, neque animam noſtram, poſtquam venti inſtar ſemel euolarit, vltra corpus ſuum agnoſcere, vt illud ſubeat ac poſſideat. Nam in ipſa reſurrectione, beati illud iam ſplendidum & incorruptibile deprehendent; damnati, fædum ac horridum & obnoxiũ corruptioni. tam verò damnati quam beati, angelica opera, Dei nutu, illud ſunt agnituri. Quid? quod nonnulli intelligunt de ipſis amicis: qui poſt animæ receſſum, corpus amplius non agnoſcunt, ſed deteſtantur? & hi more Hebræo *ſuum* pro, *eius*, accipiunt. videtur huius ſententiæ P. Emanuel Saa. Quid? quod D. Hieronym. ſecutus Hebræam phraſim, eandem vertit, *non cognoſcet eum amplius locus eius*, quod plerique Hebræi volunt, & paraphraſ. Chaldæus, & Vatablus ſequuntur, & ſic locutus ante fuerat Beatus Iob. capit. ſeptimo, vbi Hebræa, Chaldæa, Græca, & Latina conueniunt, hac prorſus ſententia; mortui memoriam interituram, quaſi non fuiſſet: vel ſuperſtites, quid cum vita functis agatur, aut quo in loco detineantur, nunquam niſi per reuelationem futuros certiores. Quæ omnia contra communem ſententiam nihil habere virium, eſt omnino clariſſimum. Minus etiam obſtat, quod eidem Regio Vati dicatur homo, *Spiritus vadens & non rediens*. nam quod præceſſit *quia caro ſunt*, id apertè indicat agi de naturæ humanæ deprauatione & improbitate; quæ, cum ad deteriora ſemper vergat, à malo tamen ad bonum, per ſe nequit redire: vel, quod magis placet, agi de homine corruptili: qui, cum ad mortem Pegaſeo gradu properet, à morte ad vitam retrogredi, virtute non poteſt ſua. D. Iobi verba, *Sic qui deſcendit ad inferos, non aſcendet nec reuertetur vltra in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus eius:* eundem planè ſenſum habent, quem illa Dauidis paulo prius explicata. Belle quo-

quoque Dionyſius exponit, animam quæ ad inferos deſcendit, in priſtinā vitæ rationem,diuitias,latifundia,palatia,naturaliter non redire: quāuis (verba ſunt eius) *miraculoſè id fieri poſſit,ſæpeque factum ſit*.Et illo ſenior D.Thomas ibidem diſertè tradit, Iob locutū de eo quod ſecundum curſum naturæ fit,non de eo quod agitur miraculoſè. En aduerſariorum tela,ex ſcripturæ pharetra. Plus fortaſſis fiduciæ in Patribus,plus ſuppetiarum? nihil:vtique minus. calumnioſa vtique tota illa teſtificatio; quæ Rhemniæ legis, vlla ſi ſe lege teneri paterētur, non effugeret inuſtionem. Miror Auguſtinum nobis obijci:cuius ſententiā ex eodem libro audiuiſtis,non ambiguè ceruicoſos iſtos condemnantē. Vult ille quidem plerumq; angelicas eſſe operationes; ſed addit ſpiritus etiam aliquando αὐτοπροσώπως ad viuos mitti. Negat eoſdem arbitratu ſuo redire poſſe, citra Dei voluntatem; alioquin ſibi matrem continuò adfuturam:ſed nutu Dei aliquando rediiſſe,profitetur, & exemplis confirmat.Athanaſium producūt in pugnā, ſed laruatum. Athanaſius enim ille Nicænus eſt,non Athanaſius. eius diuidenda auctoritas. Nam quæ ab illo *q.XI.* dicuntur, leui brachio in aduerſarios retorſerim. negat ſpiritus apparere,fretus Dauidis teſtimonio,de quo nos iam copioſè. addit hæc verba: *De animabus enim ſanctorum nō eſt dubitandum. nam & poſt mortem & in iudicij die cognoſcens omnia.* vnde ſic poſſumus ratiocinari: ſi beatorum animę cognoſcunt omnia poſt mortē locum igitur & ſuum cognoſcunt: ſi locum ſuum; permittente Deo ad illum redire poſſunt. idcirco enim damnatorum animas negauit redire poſſe, quia locum ſuum non cognoſcunt. de animabus enim his tantum accepit verba Dauidis, non de omnibus, vt Lauatherus. Q. *verò XIII.* non adimit omnem illis ſimplicitùs reditum (nā hoc ſcripturæ ſacræ refragaretur) ſed negat à Deo remitti, vt humanæ curioſitati ſatisfaciant,narrando quid apud inferos rerum geratur. Sciendum quoque temporibus illis quandam hæreſim viguiſſe contendentem; mortuorum animas, illorum maximè, qui violenter necati,dæmones fieri; & malis deinde carminibus ad hominū obſequia & reſpōſa danda compelli. Huic dementiæ ſe ſumma vi Patres oppoſuerunt,& væſaniam illam ſedulò confutarunt. In his ſanè diligens Iſidorus *lib.8.Etymolog. c. 8.* & os aureum Ioannes Conſtantinop. *hom.2. de Lazaro,& hom.4.in Lucam*,vbi reddit rationem, cur Deus non permittat multos in vitam redire: vti ſic dæmonum fraudibus materia ſubtrahatur. qui dicit non permitti multos, nonne de nonnullis licet paucis fatetur? adimit etiam facultatem redeundi curioſarum narratiuncularum gratia; abſolutè ad Dei nutum reuertendi licentiam,non tollit: quin apertè potius *homil.29 in Matt.* ſcribit *ſpontè ſua redire non poſſe*,cur adderet (*ſpontè ſua*) ſi nec diuina voluntate poſſent redire? Nec aliud agebat Theophil.*in c.8.Matth.*cum teſtatur dæmones quoddā dogma inſtituere voluiſſe,de vagatione animarum in hoc orbe;cui minimè ſit aſſentiendum, quoniam animæ corpore egreſſæ iam certum habent locum, & non oberrant vagæ.quib. verbis negat ſpiritus pro arbitrio ἐν τῷ κόσμῳ (ſic loquitur) ἀλᾶται, quoniam certis manſionib. ſtatim aſſignantur. impugnat enim eundem errorem quem Chryſoſtom. & vterque nobiſcum,vt docui,ſenſit. Denique Septimius Tertullianus etiā illud Gentilium, de præuentis immatura morte, figmentum planè poeticum,& fortè Platonicum, reijcit, & docet nec illorum *animas vagari, donec reliquatio compleatur ætatum*. hācque ille licentiam poetarum, cum Magorum audacia, iactantium inanē ſuam animas eliciendi potentiam; & cum inſomniorum fallacia, quæ Manes falſa ſoliti immittere,comparās,

meri-

Digitized by Google

meritò refellit. Verùm & ipſe addit; Dei virtutem quaſdam animas reuocaſſe in documenta iuris ſui. Sic ſcriptum ab eo inuenias extremo de Anima libro. Sic ergo neque S. S. neque patres, neque ratio; ſed ſola temeritas, nouandi cacoethes, & vetuſtati detrahendi, Catholiciſque conuitiandi libido, Aduerſarijs ſuffragantur.

SECTIO VII.

SIt 2. Concluſio, *Magi nequeunt opera dæmonum veras defunctorum animas nobis oſtendere*. hæc eſt ſententia Tertullian. *lib. de anima cap pen.* D. Iſidori *lib. 8. Etymol.* Chryſoſt. & Auguſ. quos citat & ſequitur D. Thom 1 *p. q. 117. a. 4. ad* 2. Guilh. Pariſ. *p. vlt. de vniuerſ. cap. 24.* Victor. *de Magia num. 17.* ratio eſt, quia ſanctorum animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt: damnatorum nequit Diabolus ſinere egredi, ſine nutu Dei, ſine quo nec ipſe id poteſt; quod ipſum etiam habet locum, in ijs quæ expiantur. Ideo ſolent ipſi has vices ſubire dæmones: qui per mūdum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri, vt ex Porphyrio docuit Iamblicus *libr. de myſter. Ægyptior.* Neque id mirandum, cum in Angelum quoque lucis ſe transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigib. Vibiſcis, cum illic degerem ſcio accidiſſe; imò & in ipſum Chriſtum Dominum, qualis Beato Martino apparuit diabolus.

Ex his ſequitur primò, prorſus eſſe ſuperſtitioſum, quod ex quorundā delira opinione retulit Ananias, animas eorum, quibus exſpirantib. dexterā porrexerint & viciſſim porrectā receperint, ipſis poſt obitum apparituras. Nulla enim huius rei vel ſcripto vel non ſcripto Dei verbo, nec hiſtoriarum verarum narrationibus auctoritas huic opinioni adminiculatur. Secundo ſequitur non eſſe temerè imitandū quòd olim factum à nōnullis, & quod Ioan. Friburg. in Sum. Conf. *l. 1. tit. 11. q. 23.* ſecundum ſe cōſideratum, dicit non eſſe damnandū de peccato, non enim negant D. Tho. & ipſe, & qui eos ſequitur Bætzius *in præcep.* periculoſū eſſe, & tales vt plurimum ſe deludendos dæmoni propinare, & illi ſubiacere comminationi; *Qui amat periculum peribit in eo*; ideo prudenter Ciruelus *l. 3. de ſuperſtit. cap. 11.* reprehendit illos in quam, qui cum inuicem paciſcuntur, vt (ſi permittatur) is, qui prior morietur, viuo appareat, eumque de ſuo ſtatu faciat certiorem. Scio id Deum permiſiſſe aliquando, vt audiuiſti de Marſilio Ficino; & de S. Lutgardi legitur *l. 2. vitæ eius. to. 3 Surij, in Iunio:* & apud Dominicanos Zamoranos accidiſſe olim monacho cuidam, 1; cum quodam Minorità hoc pactum inierat. moritur Minorita, & poſt dies aliquot apparet ſtipulatori menſas ſternenti, & (ait) ſe expiatorium circumgeſtare ignē. Et ad cruciatus ſui indicium, manum menſæ ligneę craſſæ impreſſit, eamq; altè ad modū combuſſit. notam hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) teſtibus ſupereſſe manus menſæ inuſtæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obtectam; & narrat in Chron. Dominicanorum F. Anton. Senenſis, vt de re nihil ſit dubitandū. Quando Deus redire permittit, maioris boni id cauſa permittit: vt plurimum Behemoth hāc agit perſonam. Pactio ipſa vix fieri poteſt, vt curioſitatis peccato vacet. præſtat ſalutem ſuam ſemper cum pauore & ſpe operari. Eadem B. Lutgardis cum iuſſiſſet cuidam moniali, vt ſi prior moreretur, eam viſeret; addidit, vt primum diceret; *Benedicite, orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, ne* (inquit) *diabolus ſuo more aliquod figmentum adducat, d lib. 2.* Si hoc illa ſancta tam illuminata metuebat: quanto magis nos d[illegible]mus metuere? Sequitur etiam [illegible] ex his poſſe facilius diſcerni variorum & multiformium ſpectrorum illuſiones, quas dęmones obijcere ſolent, de quibus nunc videamus.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXVII.

De dæmonum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obijciunt.

SECTIO I.

DVo præmittenda, varias eſſe illuſionum cauſas: & varia dæmonum genera. Patet primum, quia multa habentur pro ſpectris, quæ naturalia ſunt, vel artificialia; quæ ſenſuum vitio, aut imbecillitate viriatæ phantaſiæ videntur eſſe, cum non ſint qualia videntur. de ſingulis Petrum Loyherium *a*, in pleriſque ſecuti, videamus. Naturalia ſunt & decipere tamen aptiſſima, ignes illi fatui de quibus egimus ſuperius; item inſulæ natitantes, quales vidi apud D. Audomari fanum in Morinis compluresſ; quales etiam in Italia, & alibi celebrant veteres ſcriptores *b*, in lacu Vadimonis, Cecubo, & Reatino: vt ſunt etiam arbores & ſiluæ radicitus euulſæ, & claſſis ſpeciem in mari præbentes, teſte Plinio Seniore *c*: vt, ligna putrida nocte lucentia; vt animaculũ Indicum, de genere Cicindelarum, ſed maius, inſtar Scarabæi; quod etſi toto corpore luceat, oculis tamẽ maximè; qui pro corpuſculi modo ingentes, tantum fundunt lucis, vt ad eam legere, & ſcribere ſoleant. Cocuiium vocant; micat luce quaternarum ſtellularum; quarum ſi quis pinguedine manus & faciem inungat, ardens & formidabile ſpectrum apparet. Sic Chieza *pag. 2. Hiſt. Perua. c. 30.* Item vapores varijs formis conformati, quales illi quos Sylla vidit hircorum ſimilitudine capitibus apud Epheum concurr... ſimilia, quæ apud Syrtim maio... dem cauſa Diodorus Siculus ... tinge re *e*, digna lectu. Talia quoque (ſ... viſu, ad auditum lubet trãſire) ſunt admiranda quædam ſonorum, vt Echus in locis diuerſis; quæ & notauimus Cõment. in Senecæ tragædias, & decipere nonnullos teſtatur Cardanus *l. 18. de ſubtilit.* item ſonus ſtatuæ Memnonis, de qua eodem opere egimus; & muri Megarenſis, de quo *in Atticis* Pauſanias: & cauerna Britannica, de qua Clemens Alex. *l. 6. Strom.* fors, an D. Patricij antrum? item prælij ac victoriæ voces, apud tres Perſicos mõtes, de quibus idem Clemens. Mirifici quoque interdum ſoni nati ex vterinis ſuffocationibus, imperitis medicis imponunt. *quãdo (ait Corn. Gemma lib. 1. Coſmocrit. c. 7.) à venenato ſpiritu inflata arteria, diductaq; in amplitudinem; ſecundum longitudinem contrahuntur. vnde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari: vnde & voces mirandas eximis viſceribus exaudiri, nunc velut ranarum coaxatus, nunc ſerpentum ſibilos; crocitus coruorum gallorum cucurritus; latratus canum, &c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit.*

a *l. 1. de ſpectris c. 6. & 7. 8. & 9.*

b *Ariſt. de admir. auditior. Titus Liuius l. 9. Seneca li. 3. Nat. quæſt. & Plin. Iun. li. 8. epi. 20. &*

c *Senior lib. 2. Nat. hiſt. c. 95 li. 16. Nat. hiſt. c. 1.*

d *Plutarc. in Sylla.*

e *li. 3. Biblio.*

Vt naturalia ſic & artificialia quãdoque decipiunt, & pro ſpectris habentur: vt erant *αὐτόματα* Dædali, de quibus Ariſtoteles *lib. 1. de anima, & li. 1. Politic.* & alia Archimedis, Archytæ ac Boetij, de quibus ſuperius actũ: & noſtris temporibus oblata Carolo V. Aquila ænea, volans per aerem, & Pariſijs, triremis argentea, quam remiges, eiuſdem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant & retroagebant. Vt erant etiam Hydraulica veterum, & hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi admiranda: de quibus Claudianus;

*Intonat erranti digito, * pedibuſque trabali*
Vecte laborantes in carmina concitat vndas.

* Sic correxit Leloyer. pro penituſq.

Et de quibus iam exſtant Heronis libri. Vt ſunt artificioſa ſpectra, quorum modum docent Cardanus *libro de Varietat. rerum.* & Baptiſt. Porta *libro de magia naturali;* quanquam verè in his omnibus, rerum, quibus vtuntur, natura ad artificium adfert vim maximam: & in naturalibus *illis* prioribus, ſæpè accedit artifi-

artificioſa hominum applicatio. Sed ad hanc claſſem magis propriè pertinent artificioſæ uoces quorundam; quibus cum ſint præſentes, voces ſimulant abſentium, vel cũ ore loquantur, ex ventre uerba videntur proferre, ſicque uoces dæmonum vel angelorum mentiuntur: Item qui per tubos noctu loquentes; angelorum vel animarum voces ſimulant, quale quid de Bonifacio VIII. circumfertur apud Nauclerum, Maſſeum & alios. Item qui ſimulant ſe animas maritorum defunctorum, & ſic ſuadent viduis vt ſibi nubant. noui, qui hoc Louanij factitarat: de alio qui Andegaui, narrat Leloyerius c.7. Sic apud Boethium Scotiæ rex Kennethus, Pictos, a quibus erat victus, vicit. Noctu ad Principes exercitus ſui dormientes, immiſit ſeruos indutos ſquammis lucentibus, & manu tenentes haſtas ex ramis putridis noctu lucere ſolitis; qui illos ad pugnam fortiter ineundam hortarentur: ſe a Deo miſſos Victoriæ ſponſores. Angelos illi credidere, & animosè Pictos aggreſſi ad internecionem ceciderunt. Sic nonnulli vſi cancris uel teſtudinibus, iiſque cum candelulis affixis, in cœmiterijs, non ſemel ignitorum ſpectrorum ſpeciem præbuere. quare nonnulli ſuſpicantur ab Homero *a* teſtudini tributum nomen armaturæ fallacis *ἐπηλυσίης ἔχμα*. Sic etiam Abderitani iuuenes, cum ſpectrorum ſchema, conati ſunt Democritum terrere, ut narrat Lucianus in *Philoſpeude*, Sunt in recentiorũ libris, ut Boccatij Decamerone, & ſimilibus, exempla plurima; ſed me magis capiunt antiqua. in fabulis tale quid cõminiſcitur Moſtellariæ Plauti ſeruulus, tale quid narrat Æſchynes orator *b*, à Cimone Atheniensi factum, qui ſe Scamandrum finxit, vt vitiaret Callirrhoen: tale quid narrat Ioſephus *c* factitatum a Mundo, ut deciperet Paullinam, fingente ſe Anubim: tale quid a Tyranno Sacerdote idolorum excogitatum, qui mentiebatur Saturnum; vt liberè matronas nobiles mæcharetur, nos docet Ruffinus *d*; & meminit eiuſdem facinoris D.Cyrillus Alexandri. *contra Iulianum lib.7.*

a *in Hymn. Mercur.*

b *Epiſt. 10.*

c *lib.18. antiquit.c.4.*

d *lib.11.hiſtor.c.25.*

Et Nectanabus Ægyptius Magus ſe in Iouis Hammonis effigiem tráſformans, Olympiadem Philippi vxorem decepit, & adulterino concubitu Alexandrum Magnum genuit: vnde illi orta opinio de Ioue parente. narrat Ioſephus Gorionides *lib. 2. Hiſt.Iudai.c.6.* & laudat auctores, Ægyptiorum Sapientes, Titum Romanum, Strabonem Capadocem, & Nicolaum Damaſcenum.

In his fictionibus, cum ſtuprum accedit, peccatum grauius eſt quam in ſtupro ſimplici, & grauius puniendũ: cum furti cauſa fit, puniendum pœna directariorum *l.ſaccularij.D.de extraord.crimin.* Si nihil aliud quam metus incutitur, pro periculi magnitudine, res æſtimanda: ex genere ſuo, puto Mortale peccatum: & pœna eſt arbitraria, fuſtigationis puta; &, ſi mors ſecuta, exilij perpetui. *arg.l.4.§.cum quidam D.ad leg.Cornel.de ſicar. l.infiniti,§.cum eo D.de furt.& l.penult.§.vltim.& l.vlt. D.de extraord. crimin. voluere poſt gloſſ. in l. ſi quis aliquid. D.de pœn. Licinius Ruff. in comparat. legũ Moſis & Iuriſconſ. & Leloyer.ſup. fol.173.* nec puto idoneam excuſationis cauſam amorem præbere, nec tutum ſatis eſſe *conſ.101.* Oldradi, optimi alias conſiliarij.

Senſuum alterationem vitiumque, falſo viſorum, vel alio ſenſu perceptorum ſpectrorum, cauſam non raram eſſe, docet idem Leloyerius *c.8.* exemplo ebriorum, de quibus optimè D.Ambroſius *e*, *Hic* (ait) *vana imagines ebrijs, incerti viſus, inſtabilis greſſus: vmbras tranſiliunt ſæpè ſicut foueas, nutat his cum facie terra, ſubitò erigi & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciẽ ruunt, & ſolũ manib. apprehendunt, aut concurrentib. montib. ſibi videntur includi. Murmur in aurib. tanquã maris fluctuãtes fragor, & reſonantia fluctu litora. Canes ſi viderint,*

e *l. de Helia & iein. c.16.*

rius, qui bello ſacro interfuit, *lib. 6. Sacra Hiſt. cap. 4. & 9.* Eodem bello, expugnata ab Chriſtianis vrbe Sancta, Adimarus Epiſcopus, diu ante defunctus, viſus eſt milites præire; & muros conſcendere, & adhortari, ſe ſubſequerentur. *Ioan. Naucler. vol. 3.*

Ioannes. *gener. 37.* Paulò ante Chriſtus Dominus cum B. Virgine SS. Petro, Ioanne, Stephano, Martino & alijs, multis quoque Angelis, Henrico II. Imper. oſtendit ſe noctu in templo Romæ vigilanti. *idem Naucler. ibi gener. 34.* Tunc Amicus etiam defunctus B. Dúſtano apparuit, & futura multa prædixit, quę & contigere. *Osbertus in vita Dunſtani, apud Surium 19. Maij.* Nó ſemel poſt mortem viſus amicis eſt B. Odilo Abbas Cluniacenſis. *Pet. Damian. in eius vita apud Surium menſe. Ianuar.* Floruit hoc tempore, & ad ſequens ſæculum peruenit, Pet. Damianus, vir doctiſſimus & eloquentiſſimus, qui Cardinalatum cum ſolitaria vita commutauit: opera eius, quæ multa ſunt, apparitionibus varijs ſunt referta: vt de duobus primoribus Fauentinis ex inferno apparentibus *epiſt. 2. ad Hildebrand.* vt de animabus in ſpecie auicularum apparétibus *epiſt. 5. c. 3.* de anima Benedicti VIII. nigro equo inſidente & apparente Epiſcopo Capuano, non tantú idem Damian. *ibid. c. 4.* ſed & Martinus Polonus idem tradidit *in Chron.* & D. Antonin. & Platina. de Benedicti IX. apparitione idem Damia. *c. 5.* vt de B. Andrea, & B. Gregorio apoſtatam Monachum flagellantibus *capi. 11.* & alia quæ longum foret referre. Nota eſt hiſtoria fundationis Cartuſienſium; cuius occaſio celebris illa, & publica, primò, ſecundò, tertiò facta die in Vigilijs mortuorum apparitio, dum concineretur verſiculus, *reſponde mihi*; ter enim mortuus caput ſuſtulit, & iuſto Dei iudicio ſe accuſatum, ſe iudicatum, ſe damnatú exclamauit. *narrat Fran. de Puteo in vita Brunonis, apud Sur. tom. 5. 6. Octob.* Hoc ſæculo vixere S. Anno Colon. & S. Benno Miſnenſis; Epiſcopi: illi apparuere prædeceſſores Epiſcopi, & mirè, oſtenſa in veſte ipſius macula, commonuerunt, ut acerbitatem animi, erga eos a quibus iniuſtè vexatus fuerat, plane aboleret è memoria & mente. De D. Bennone traditur eum iam defunctum, Marchioni Miſnenſi in ſomnis apparuiſſe, & oculú eruiſſe, ob damna Eccleſiæ illata. prius narrat de Annone Lambert. Schaffnab. *in Hiſtor. Germanor.* poſterius de Bennone, ſcribit, *in eius vita c. 32.* Hiero. Emſerus apud Surium *16. Iulij.*

Nec XII. ſæculum ſuis caruit viſionib. mortuorú, ecce tibi anno 1112. vel potius 1139. Alphonſus Luſitaniæ rex commiſſurus prælium cótra quinque Reges Sarracenorum, iuſſus eſt in ſónis, a Chriſto, bono eſſe animo, & ſigno vti in prælio; cui quinq; vulnerum imago inſcripta. obtinuit victoriam memorabilem, & hinc fluxit Luſitaniæ Regum inſigne. Decimoquarto poſt anno, Alphonſus Rex Caſtellæ Baezam obſidebat, ei apparens D. Iſidorus auctor fuit prælij cómittendi, nec fere alia Victoria contigit illuſtrior. *Marian. lib. 10. c. 17. Vazæus, Samalloa, & alij.* Anno 1117. cú plurimis prodigijs, inter cetera, trepidaret Italia. *Cremonæ quidam infantulus in cunis iacens pannis obſitus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit, matremque ſuam eſcas parantem fratri ſuo maiori, qui plorando panem petierat, a corporis curis compeſcuit: aſſerens ſibi viſam Dei genitricem Mariam ante tribunal Chriſti ſtantem inſtantiſſimiſque precibus, pro iudicio quod mundo propter peccata ſua intenderat, ipſi ſupplicantem: ac poſt hac depoſuit eloquium vſque ad tempus humanæ conditionis congruum. Verba ſunt. Dodechini in Hiſtor.* Benedicti X. Pontificis apparitio prior facta Ioáni Portuenſi, qua confeſſus ſe Odilonis Abbatis precibus ab æternæ mortis periculo ſeruatú, & poſterior Edelberto facta, qua confeſſus ét ſe purgatorij pęnis liberatum: *narratur à Pet. Damia-*

XII.

Damianò in vita Odilonis, apud Surium 1. Ian. Apparuit etiam S. Nortbertus poſt mortem ſuis, *vt narratur in eius vita c. 52. D. Bernar. Gualdricum auunculum defunctum poſt aliquot dies noctu vidit. Sciſcitatur, quo in ſtatu ſit? reſpondet auunculus, in proſpero. Quærit iterum Bernardus, quid cauſa fuerit, ut in agone infremeret, & corpore terribiliter moueretur? Eadem* (ait ille) *hora duo nequam ſpiritus, me in puteum profundiſsimum præcipitare nitebantur, vnde ita contremui, verum accurrente B. Petro, euaſi. Auctor vitæ D. Bern. libr. 1. cap. 10.* Idem tenuere Rupert. Tuitienſ. & Honorius Auguſtodu. Nam & ille narrat B. Virginem ſibi ſeſe conſpicuam præbuiſſe, & ad ſcribendum impuliſſe. *Rupert. in prolog. Cant.* ille vero *in Sigillo Mariæ c. 1.* meminit *Mariæ Ægyptiacæ, quam Deipara apparens ad pœnitentiam traduxit: & Theophili, quem Diaboli mancipio eripuit, & pueruli Iudæi quem in fornace protexit.* Item Pet. Cluniacenſ. *lib. de miraculis.*

Vixit per hæc tempora Martinus Presbyter, Canonicus regularis, Legione; vbi varios libros conſcripſit, ex rudi, & illiterato repentè factus doctiſſimus, à D. Iſidoro, in cuius monaſterio degebat, per viſum in somnis oblato, quem comederet, libro, vt teſtatur Ioan. Mariana *lib. 11. rerum Hiſpan. c. 16.* Libri aſſeruantur ibidem magnà religione: qui viderunt, aiunt eſſe in prophetias quaſdam Danielis & in Apocalypſin. Mihi, cum Legione degerem, librorum uidendorum copia non fuit, manus Beati viri vidê da & oſculanda fuit, quæ integra per manet cum pelle & vnguibus, licet ſiccitate contracta, & puſilla.

XIII. *Sequenti ſæculo XIII.* poſt annum 1200. D. Iacobū Alphonſo Legionenſi Regi ad Emeritam, & eodem tempore D. Iſidorum Zamoræ alijs apparuiſſe, & auxilium prælantibus tuliſſe, docent Mariana *lib. 12. c. 15.* Zamalloa, & alij Annalium Hiſpaniæ ſcriptores. Hoc ſæculo uixere Vincentius Belluacenſis *auctor ſpeculi Hiſtorialis*, & Cæſarius Germanus ordinis Ciſtercienſis *auctor ingentis libri miraculorum ſeu exemplorum;* qui quas apparitiones ſpirituum memoriæ prodiderunt, non eſt inſtitutæ breuitatis hic deſcribere. magni enim voluminis res foret. Idem dico de Helinando Frigidimontenſe, *in Chronic.* Thoma Cantipratenſi *lib. de apibus*, & vita Sanctæ Lutgardis *libro ſecundo*, qui & hoc ſæculo vixere, & exempla plurima, ſibi notiſſima congeſſere. Vixit eodem tempore Diuus Thomas Aquin. cuius hanc fuiſſe ſententiam patet *ex 3. par. quæſtione 69. a. 2.* vbi hanc quæſtionem examinans, ſtat pro nobis. idem tenuit Guilhelmus Pariſienſis *in ſum. de uniuer. par. ult.* non vno loco idem Diuus Bonauent. *in 4. d. 45. quæſt. 3.* huc referendum exemplum apparitionis B. Vrſulæ & B. Gereonis cum ſocijs Coloniam defendentium, apud Bredenbach. *lib. quarto cap. 25.*

His ſucceſſere ſequenti *ferè ſæculo 14.* alij Theologi magni nominis, qui omnes nobiſcum ſentiunt, vt Richard. de Mediauilla *in 4. d. 45. q. 3.* Pet. de Palude *ibid. ead. q. 3.* Scot. *ibid. q. 1. a. 4.* XIIII.

Sæculo XV. hoc affirmarunt Antoninus Florent. Archiepiſcop. qui & exẽpla multa ſuppeditat *in ſum. Hiſt.* & Gerſon *paſſim in operib. ſuis.* Iacob. Chuſan. *in libro hac de re edito.* Dionyſ. Rickel. Cartuſian. *in 4. d. 45. q. 1. & in opere de quatuor nouiſsimis, & libro de de Nouitijs ord. nis ſui:* in quibus multas etiam habes apparitiones: cenſuit etiam Alphon. Toſtatus *in libr. 1. Regum.* XV.

Noſtro ſæculo 16. anno 1534. die 23. Ianuarij Facultas Theologica Pariſiẽ ſis, in cã Aurelianenſi cõſulta, hoc reſpondit, his verbis; *Animas defunctorũ diuinitus, ſeu diuina uirtute, ordinatione & permiſsione, interdũ ad uiuos redire, exploratum eſt.*) habes hoc reſcriptum in tom. 2. var. conſi. Iuris Francofurti editorum. Et ut ceteros mittam, ex profeſſio hoc tuẽtur Dom. Sotus *in 4. d. 45.*

Digitized by Google

d.45.q.1.a.4. Peltanus *li. de Purgat.c.5.*
Petr.Caniſius Marial.*li.5.c. 20. & 21.*
Maldonatus *in c.14.Io.* Greg.Valen.*in*
3.p.d.6.q.11.punc.1. & diſp.11.q.1 p.
1. Bellarmin. *controuerſ. de purgatorio*
libro ſecundo, capite octauo, Ioſeph.An-
gle.*in 4.quæſtione de ſuffrag art.primo,*
in ſine, Pet. Thyræ. *Theſibus hac de re*
editis potiſsimum capite vndecimo, M.
Marulus opere *de inſtitut. vita mona-*
ſticæ vt libro ſexto c.14 ubi plurima ſunt
exempla. Ex Hiſtoricis etiam id tenue
re Fulg.Sabellicus & Egnatius *in lib.*
Exemplo.locis quam plurimis. Paul. Io-
uius, *in uità Actij vicecomitis, & Hiſtor.*
lib.30. Carol.Sigonius *de imperio occi-*
dentis li.3. & 10. & Regn.Ital.l.1. Alb.
Crantzius *Saxoniæ li.7.c. 16. & 14. &*
li.9 Metropol.c.13. Franc.Gomara *Me-*
xicanæ Hiſtor.c.20. & c.104. Hier.Oſo-
rius *de reb.ad Emanuele geſtu*, & Petr,
Maff.*in Indica Hiſtor.* Th. Boſius, paſ-
ſim *de Not.Eccleſia*, &; quē hoc agmen
clauſurum, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ fa-
cem clariſſimam, & valentiſſimũ con
tra Nouatorum impugnationes pugi
lem, vt inuictum Triarium, in vltimũ
locum conieci; Cæſar Baronius ſingu
lis *Annalium* (quos iam ſeptem, vt ſe-
ptem Candelabri Catholici aureos
candes bono publico edidit) *Eccleſia-*
ſticorum tomis. Harum vltimarum æta
tum inſigniora quædam exempla dũ-
taxat adſcribam: minoris enim recen
tiora hæc faciunt aduerſarij. Primò
ergo, Quod neſciam certum ſæculũ,
hic referam quod ita Glycas *p.4.An-*
na. In hiſtoria Eccleſiaſtica Philonis
hiſtorici reperitur, *quodam perſecutio-*
num priſcarum tempore, ſeniori Eccleſia-
ſtico ab antiſtite ſacris interdictum fuiſ-
ſe. Cùm autem ſenior ille quanda ob cau-
ſam neceſſariam aliò profectus fuiſſet, ac
cidit ut ab Ethnicis comprehenſus teſti-
monio ſuo veritatem obſignaret. Hinc tē
plum eo loco conditur, & renoualia pera-
guntur; cumq; Antiſtes hac uerba pronun
ciaret, Pax vniuerſis: *ſandapila templo*
exceſsit, idq; non ſemel, ſed bis terue fa-
ctum. Hinc per quiesem antiſtiti ſenior
oblatus: Abito, inquit, & Epiſcopo meo
ſis auctor, vt huc veniant, meq; vinculis
exſoluat. Nam officio me ſacro excluſit,
ideoq; ſacris intereſſe vobiſcum nequeo.
Teſtimonij quidem coronam conſecutus
ſum; ſed Dei faciem nondum conſpexi.
Quod ſi me ipſe profectus huc non exſol-
uerit, alius exſoluere nemo poterit. Quũ
igitur his obtemperatum eſſet, ſandapila
templo excedere deſiit.

Digna hoc loco eſt quæ adſcriba-
tur (eo quod ſuperius ſæculo X. quo
contigit, fuit prætermiſſa) diuinitus
de malo Epiſcopo ſumpta vindicta.
Cum Vdo Magdeburgenſ. Epiſcopus, ne ſi
gnis quidem ac diuinis vocibus commoni
tus, ab impudicitia ſibi temperaret; viri
religioſi Deum, ut Epiſcopum, aut corrige
ret, aut tolleret, rogarunt. Inter eos cum
noctu in Cathedrali Eccleſia S.Mauritij
Fridericus Canonicus eiuſmodi precibus
operam daret; vehementioris venti affla-
tu, omnia qua in templo erant lumina ex
ſtingui perſpexit, nec multo poſt duos iu-
uenes venire, duo candelabra accenſis ce-
reis ferentes & Chriſtum, cum parente
eius atq; Apoſtolis, ſubſequi. A quibus
cùm eſſent vocati ſancti homines, quorũ
corpora in templo quieſcebant: viſus eſt
inter eos Mauritius venire, qui longa at-
que graui oratione Vdonem Epiſcopum ac
cuſauit; quem haut multo poſt Chriſtus
nudum adferri à duob. iuſsit, atq; dam-
nauit. Is autem pugno, ab ipſorum alte-
ro, qui eum portarunt, grauiter in medijs
renibus ictus, Chriſtianam hoſtiam, qua
in communione eius diei pridiè ſumpſe-
rat, reuomuit in calicem, qui altari impo-
ſitus fuit: atq; ſecuri percuſſo Vdone, re-
rum illarum omnium viſio euanuit. Qua
re vehementer territus Fridericus, cum
ad altare acceſsiſſet, calicemq; in eo eſſe
cum Chriſtiana hoſtia inſpexiſſet, & ſi-
mul Epiſcopum mortuum humi iacentem
alios religioſos viros excitauit, qui abla-
tum inde Epiſcopi corpus in agro ſepeliue
runt. Fulgoſ.l.6.exemplor.c. 12. &
Ioan.Naucler.2.p.Gener.34.

Cum duo locupletes mercatores, non
ignobiles, per Taurinos ſaltus in Gallinā
proficiſcerentur, ampliorem humana ſpe-
cie virum obuium habuere, & ab illo
manda-

mandatum in hac verba ſuſcepere: Ludouicum Sfortiam fratrem meum bello alloquimini haſq; illi litteras nomine meo date. Obſtupentibus illis & percunctantibus, quiſnam eſſet? ſeſe Galeatium Sfortiam eſſe reſpondit, & mox ab oculis eorũ euanuit. Illi Mediolanũ properè redierunt, inde Vigleuanum, vbi Maurus degebat Literas ducis offerunt, quarum hoc argumentum erat: O, ò, ò Ludouice, caue tibi. quoniam Veneti, Galliq; tuam in perniciem coituri ſunt, tuamq; à ſtirpe rem euerſuri. Verum ſi mihi tria millia aureorum dederis; dabo operam, vt conciliatis ſpiritibus ſiniſtra fata auertantur. idque conſecuturum ſpero ſi mihi non aduerſatus annueris. Vale. Subſcriptio erat, Galeatij fratris tui ſpiritus. Illud ipſum licet alij, vt commentum irriderent, non tamẽ multò poſt Princeps à Ludouico XII. Gallorum Rege principatu deiectus & captiuus abductus eſt. Hactenus oculatus teſtis Bern. Arlunus *ſect. 1. Hiſt. Mediolã.*

Ludouici Alodiſii pater Imola Dominus; haut diu (inquit Sabellicus) *poſtquam deceſſerat, homini a ſecretis, quem filius Ludouicus Ferrariam mittebat, in itinere venanti ſimilis equo inſidens cum accipitre apparuit: huicq;, vt filiũ in hũc ipſum locum poſtera die venire iuberet, præcepit, quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita Ludouicus tum, quia non credebat, tum quòd inſidias verebatur, alium pro ſe miſit. Ei illa ipſa vmbra, quæ antè apparuerat, obuiam facta, vehementer indoluit; quòd filius non veniſſet: longè enim plura ei dicturam ſe fuiſſe affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iuſsit, quod tranſacto XXII. anno, ac præterea vno menſe, die quoq; ſpecificè addito, vrbis imperiũ, quod obtinebat eſſet amiſſurus. Vt tempus, quod vmbra prædixit, aduenit, adhibita magna cura, ea ipſa nocte, quam patris manes ſuſpectam fecerant, ducis Philippi Mediolanenſis confœderati Milites, ad muros penetrarunt, adhibitiſq; ſcalis, glacie magna conſtrictis foſsis, vrbem cum ipſo Principe ceperunt.* Sabellicus lib. 1. Exemplorum cap. 4.

Francis. Guicciardinus *Hiſtor: lib. 1,* narrat fama vulgatum, ſpiritum Ferdinandi Regis Neapolitani, Iacobo Chirurgo filij Alphonſi Regis ter diuerſis noctibus apparuiſſe, & prima vice manſuetis ac mitibus uerbis, poſteris uerò minabundè & increpanter imperaſſe; ſuis Alphonſo uerbis denunciaret, non eſſe, cur uana ſpe ſeipſum lactaret, uires Francorum ſuſtinendi. ſtatutum .n. ac definitum fatali lege, ſtirpem Aragoniam infinitis caſibus iactari, & tandem regno priuari. Quod vero idem addit Guicciardin. *Se pero è lecito tali coſe non del tutto diſprezzare;* id non de apparitionis, ſed de prædictionis fide, addidit, & merito. nam falſam cernimus.

Fra. Picus Mirand. Comes *in uita Io. Pici patrui* ſcribit, non longo poſt obitum Io. Pici tempore; ſpectrũ Ioãnis apparuiſſe Hieronymo Sauonarolæ; eiq; dixiſſe, torqueri ſe pœnis expiatorijs; eò quod non ſatis diligenter & fæcundè, talentum ſibi a Deo creditum eruditionis & ingenij, multiplicaſſet, & quia nõ quanti par erat feciſſet internas Dei ſuggeſtiones inſpirationeſq; quæ adhortabatur, honeſtos labores quos inchoarat non abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari atq; perficere. Quæ Hieronymus mox in concione propoſuit, & omnium precib. Picum commẽdauit. Cæſar Baronius, de Michaele Mercato ſeniore teſtatur, ei cum Marſilio Ficino, ſummam interceſſiſſe amicitiam, ſtudiorum cõſuetudine, & Platonicæ ſectæ vinculis arctius colligatam. Accidiſſe autẽ aliquando. *vt ex more, quidnam poſt obitum ſuperſit homini, ex eiuſdem Platonis ſententia, ſed non ſine tamen trepidatione, deducerent quæ labantia, fidei Chriſtianæ ſacramentis ſuffulcienda eſſent: eo enim argumento exſtat eiuſdem Marſilij; ad ipſum Michaelem Mercatum erudita quidem Epiſtola, de animi & Dei immortalitate. Cum verò inter differendum eorum progreſſa longius fuiſſet diſputatio; eam ad calcem perducta eo clauſerunt corollario, ut iuncta ſimul*

mul dextera pacti fuerint, uter eorum ex hac uita prior decederet (ſi liceret) alterum de alterius vita ſtatu redderet certiorem. Quibus inter ſe conuentis, ambo iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſe autem haut breui temporis ſpacio, euenit vt cum ſummo mane idem Michael ſenior in philoſophicis ſpeculationibus vigilaret & ex inopinatò ſtrepitum velociter currentis equi, eiuſdemque ad oſtium domus curſum ſiſtentis audiret, vocemque ſimul Marſilij clamantis. O Michael ò Michael, vera, vera ſunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus, aſſurgens, feneſtramq; aperiens; quem audierat, vidit poſt terga, ad curſum iterum acto equo candido, cādidatum. proſecutus eſt eū uoce Marſiliū, Marſilium inuocās: proſecutus & oculis: ſed ab eis euanuit. Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus, qd de Marſilio eſſet, ſolicitus perquirendum curauit (degebat ille Florentiæ, ubi diem clauſit extremum) inuenitq; eundem illa ipſa hora defunctum, qua eo modo auditus & viſus eſt ſibi. Sic. Bar. Ann. tom. 5. anno 412. Prætermitto quæ narrat Bredemb. *l. 7. collat. c. 11. & 46. l. 8. c. 12. 14. 23. & 40.* Adſcribo vnū, quod multorum militum grauium, qui vidiſſe ſe ſanctè iurabant, teſtimonio compertum. Cum annis ſuperioribus admirando illo opere Alex. Farneſius Antuerpiam obſideret: Batavi Anglique, vt obſeſſis opem ferrent: & obſeſſi eodem tempore, ut hoſtem diſtinerent, facta eruptione, acerrimè pugnabant, aggeremq; iam Regio militi ereptum poſſidebant, ſecuri ut ſibi videbantur. Tum à regijs militib. primò paucioribus conſpectus prope aggerē Petrus de Paz, Hiſpanus Tribunus, vir & militarib. & pietatis ornamentis laudatiſſimis, qui iā menſib. aliquot ante defunctus, viſus hic armatus, vt ſolebat, legionē pcedere, & ſuis quondā militib. manu aduocatis, ſequerent ut ſe imperare. Indicāt primi ſecundis, hi tertijs, hi ſequentibus; vident omnes idem, mirantur animiſque reſumptis notum ſequuntur ducem: præit ille, & recta in ho- naues compulſi, aggerem Regijs re. ſtem ducit, fit pugna: ſed Batavi in liquere. Hoc momento oppidum munitiſſimum ſpe victoriæ, & ſe tuendi, decidit. Horrendum planè quod heſterna die legi perſcriptum Ticino, menſe Aprili huius anni 1601. in diœceſis Ticinenſis oppidulo, quod Corretto vocatur; cū iuſta in tēplo cuidā notario perſoluerētur, repēteè ſanda pila ſe cadauer ſurrexiſſe, & cōuersū ad quendā cognatū ſuum; qui funeri intererat; ei dixiſſe; properaret domū ſuā, & ibi ſcripta quædā inſtrumenta caperet, eaq; loco cuidā pio cōfeſtim reſtitueret, pp quæ ſuppreſſa ipſe defunctus iuſta Dei ſnia foret inferni ſupplicijs adiudicatus. Quo dicto iterū caput vti prius reclinauit. Hoc à Deo permiſsū, ut diſcerēt mortales, q̄ graues pœnæ ſcribas huiuſmodi per fidos & piorum legatorum interceptores manerent. Alteram quoq; adſcribam hiſtoriam ſpectri (neſcio an dæmonis, an ipſius animæ damnatæ) qua memoria digniorem me legiſſe non commemini. prolixitatem narrationis ex litteris Peruanis anni 1590. collectam, ipſis ſiue Fran. Bencij, ſiue Gaſp. Spitilli uerbis commemoratam, ſpero lectionis uoluptas & utilitas ſuperabit. *Accidit in miſſione* (illa Itatina) *eidem P. Samaniego res admirabilis & conſideratione digna, cuique eo in genere vix contigit ſimilis; quæ etiam eiuſdem urbis incolis, in qua euenit, ita innotuit, totq; teſtimonijs confirmatur, vt nullus dubitandi locus relinquatur, quæ ab ijs perſonis accepta eſt, qui oculis & auribus hauſerunt: qui caſus euentu infelix, ideo permiſſus eſt (quemadmodum etiam de ſimilibus quæ in confeſſione contigerunt credi poteſt) vt hic nouus populus diſcat, qua fide & integritate uti debeat pœnitentiæ ſacramento, in quo non paruam ſentit difficultatem. Quare etiam Inda, quæ in omniū oculis legem integræ confeſſionis violabat, videntib. eiſdem punita eſt & caſtigata, vt vnius animæ ruina, multarum ſalus procuraretur. Res igitur quæ accidit eſt*

dit eſt

dit eſt eiuſmodi: Agebat in domo præcipua cuiuſdã Dominæ huius loci adoleſcẽtula decẽ & ſex circiter annorũ, quæ bello capta ac baptiſmo tincta, Catharina vocabatur: In ea cũ ætate creſcebat libertas, et mores diſſoluti; etiãſi non rarò ab herà reprehenſa caſtigaretur quæ eò peruenit malitia; vt cũ perditis quibuſdã clam cõſueſcerẽt: nec tamen propterea à confeſsione abſtineret: ſed hoc peccatũ labris premeret, ne meretricula aut perditis morib. haberetur. Hæc igitur Kal. Aug. 1590. morbo depreſſa Sacerdotẽ euocauit, cui animi noxas aperiret, ſed id fecit nõ integre, ut & in eadẽ ægritudine nouẽ alijs vicib. recedẽte Sacerdote, præſentib. alijs famulis cõtẽptim ridebat hac fermè oratione: Aliud ꝙ agerem, non erat; quam ut peccata faterer: adiectis etiã turpib. & inhoneſtis verbis quib. offenſæ ceteræ ſingula ad herã referebãt; quæ meritò Catharinã increpãs, tandem vultu & voce mutatis amicè rogauit, quanã illa eſſent, quæ patri aperire nõ vellet. narrauit illa non difficulter, adiunxitq; quoties patrẽ in morbo uocaſſet vt ſe purgaret confeſsione, ſtetiſſe ad læuã quendã Æthiopi ſimilem, qui moneret ne fateretur, ꝙ ea peccata leuiſsima eſſent, & nullius momẽti, & ex illorũ cõfeſsione à patre diſſolutior haberi poſſet. A dextra vero manu apparuiſſe S. Mariam Magdalenã exhortantem, ut quidquid eſſet liberè euomeret; Accerſitum itaq; rurſum Patrẽ Domina de omni eo quod acciderat inſtruxit; qui modis omnib. tentauit, ut ad integrã animæ expiationẽ induceret, ſed fruſtra: quo. n. exhortabatur magis, eò reddebatur obſtinatior, ita ut nec nomen Ieſu enunciare uellet. Alio etiam tempore cũ illi ſacram crucifixi imaginẽ offerrent ut in eum intueretur, & animo reuolueret Chriſtum, pro nobis cruci affixum & in cruce mortuum, ſumma cum indignatione & animi commotione reſpondit. Iã ſcio, ſed quid vultis faciã? Ad quam hera, ut ad Chriſtum te conuertas, qui admiſſa crimina remittat, ſi fatendo recognoſcas. Cui Catharina; obſecro ut mihi deſinatis eſſe moleſtæ. cumq; hera abſceſſiſſet, cœpit amores ſuos & turpitudinem decantare, durauitq; ad dies plures hæc agendi & dicendi ratiò, donec quadam nocte, accerſita cum ancillis hera, hæc in verba prorupit, Torqueor & animo angor plurimum ob violatam confeſsionem: & ab ea hora vſque ad mediam noctem toto corpore obriguit, ut crederetur mortua, & de humatione & ſepultura eſſet cogitatio: ſed ad ſe reuerſa accitoq; ſacerdote, nihil de antiqua fatendi conſuetudine remiſit. Tres poſt horas, paullò antè quam expiraret, exhortata à ſeruis, vt apprehenſa manu cruce & cereo ſacro, nomen Ieſu inuocaret, reſpondit: Quis eſt ille Ieſus? eum non noui, ac in vltimã partem lecti reflexa, ſedenſque audiebatur cum alio quodam, qui tamen oculos fugiebat, colloqui. Ac alia ſerua, quæ eodem in loco ægra decumbebat, uehementer Dominam rogauit, ut in diſtinctũm cubiculum trãsferretur: quod, ut aiebat, laruas quaſdã atras uideret, quib. admodũ terrebatur. Nocte ea, qua Catharina extincta eſt domus tota tã fætido ac putri odore perfuſa eſt, neceſſarium vt fuerit, cadauer loco patente & aperto exponere: Dominæ etiã frater è cubili brachio extractus eſt. Ancilla quædam in humeris veluti calce percuſſa eſt, pertulitq; aliquot dies eius læſionis ſigna. Equus manſuetiſsimus alioquin, actis in murũ calcib. huc & illuc diſcurrens tota nocte inſanijt. Idẽ fecerunt & canes multa diſcurſione & latratu. Humato iã corpore, cũ ex ancillis quadã locũ intraſſet, in quo Catharina decubuerat; nemine cõſpecto, ſenſit in ſe uas quoddam quod tabulatis impoſitum erat, iaci. Maior præterea pars huius vrbis uidit multo crepitu & ſonitu huc & illuc plurimos lateres & tegulas, etiam ad duo millia paſſuum proijci, non quod in palatio ullus ſit later vel tegula; cum, vt pleraque huius vrbis ædificia omnia, palma tegatur. Ancilla alia ſpectantib. multis pede protracta fuit longiſsimè, etiamſi qua traheret nõ videretur. Septimo Octobris cum quadã ſerua veſtiariũ eſſet ingreſſa, ut inde veſtem aliquam ſibi ſumeret, uidit Catharinã erigentẽ ſeſe in pedes, ut uas quoddam arriperet; fugiẽte illa tanto impetu uas in murũ impulit, vt in mille partes frangeretur. Die inſequẽti

veſtia-

Digitized by Google

tiſque. Illud vnicũ propono. perpendite uos diligenter, vtrum æquius tu tiuſque credere, primæ & ſecundæ Synodi Nicenæ patribus; Græcis Latiniſque Eccleſiæ Doctoribus; ſexcentis alijs grauiſſimis Theologis, & probatæ fidei Hiſtoricis, & omnium ſæculorum ſexdecim receptæ ſententiæ, an nouiſſimi ſæculi procacibus quibuſdam, iiſque perpaucis, de ludo Saxonis excucullati, uel Stigmatiæ Nouiodunenſis. hi negant mortuos viuentib. apparere ad tempus poſſe, negant Deũ id vnquam permittere, illi contra vtrumq; vt audiuiſtis affirmant, vel diſertis verbis, vel allatis exẽplis quæ nunq̃ recitaſſent, niſi vera credidiſſent. Scaurianũ planè iudiciũ eſt. magnificum illud & magnanimũ Scauri rei dictum, non ignoratis, quia Valerium Maxi. lib. 3. legiſtis. *Varius* (inquiebat) *Sucronenſis. Æmilium Scaurum, regia mercede corruptũ, imperiũ Romanũ prodidiſſe ait: Æmilius Scaurus Princeps Senatus huic negat ſe culpæ affinem eſſe. cui credetis?* Pari ego nunc ratiocinatione; Sanniones noſtri temporis; Momi dicaces, Eccleſię peſtes; apparitiones ſpirituũ negant & ſubſannant: fatentur aliquas & in honore habent, Sãcti; & orthodoxi patres, orbis Doctores, Aſiatici, Aphricani, Europæi. quib. credetis? Magdeburgici Centuriatores, & Lemanicolæ coaxatores aſſerunt, nullas vnquã viſiones defunctorũ fuiſſe veras: militãtis Eccleſiæ, quæ columna veritatis eſt, centuriones & Euangelij præcones, qui ſcientiam ſuam de ſapientiæ æternæ vberib. ſuxerunt, vnanimi conſenſu litteris mandarunt plurimas, vt veras: quib. credetis? Beatorũ apparitiones habemus, damnatorũ habemus, beandorũ habemus; Eccleſiaſticæ monumentis hiſtoriæ, patrũ traditione, conciliorũ actis, diuinę ſcripturæ tabulis cõſignatas, & de manu in manũ p oẽs Eccleſię ętates traditas cõſeruataſque: Nonne temerariũ contra niti, flagitioſum repugnare, impiũ atq; blaſphemũ his omnib. fidẽ derogare? qd, mendacij vel ſtoliditatis ea eorumq; auctores accuſare? nomen non inuenio, quo appellem. Tu (*lector*) rei indignitatem animo complectere, cõplexus abijce, abiectam conculca & execrare. Quid mendacij accuſare, niſi falſa pro veris obtruſa dictitare? quid ſtoliditatem aſcribere, ſi non cauſari; adeò tot grauiſſimos, ſapientiſſimos, ſanctiſſimos viros, fuiſſe vecordes, ut inanibus nænijs ſe paſſi fuerint ludificari, & pro hiſtorijs fabellas aniles receperint? hæc aduerſariorum modeſtia eſt.

SECTIO VI.

Sed ratione fortaſſis aliqua vel argumento efficaci ad hoc credendum impelluntur. Examinandas ipſorum obiectiones tibi fideliter propo-nam. tu iudica & diſcute.

In Italia (inquit Philipp. Melanchton. in Manlij Calendario) habent impuriſsimas & obſcenas fabulas de Maria, quæ apparuit Monachis. bellum dictum & mendaciſſimo dignum ſcurra. Habet Aſia & Aphrica, habet & Hiſpania, & Germania, Deiparæ ſacratiſſimæ apparitiones, vt doctũ. habet nõ ſola Italia, & eas ab omni obſcænitate & impuritate tam remotas quã à fidei puritate Melanchton, quã à morum & vitæ caſtitate ac ſanctimonia fuit alienus Lutherus. nec illæ fabulę vocari poſſunt, quas omni ęuo grauiſſimi ſcriptores & ſanctiſſimi viri, publicis teſtimonijs conſignarunt; quas Eccleſiaſticæ traditiones confirmarunt. Sed hæc Melanchtonis & Io. Riuij modeſtia fuit, tot ſeculis probatas Sanctorũ apparitiones, anilia cenſere deliramenta; &, cũ ipſi eſſent homines ineptiſſimi, D. Greg. Papam ineptum vocitare. addunt vanitatem impudentiæ; cũ multa falſa & inania pueriliter, ſine iudicio, & fallaciter, ſine candore, congerunt, & quorundam priuatos abuſus & ſtultorum deridiculas opinationes in publicam Catholicorũ contumeliam detorquent. quaſi non rebus veriſſimis, & optimis,

& Onias: apparuerunt tamen. *Sed omnes ſicut aqua dilabimur, puluis ſumus*, & quaſi in auras diſpergimur. Tibi vero, Lector quiſquis his fulcris innitere, edico, te moneo, diſcaueas; ne huiuſmodi rationibus vtare. nam ſi quid probent, eadem opera probent ne reſurrectionem quidem vnquam fore. dilapſæ ſemel aquæ nunquam redeũt; amnes aſpice; num nos nunquam redituri? Potius ergo fatendum his & ſimilibus locis, nihil aliud velle S. S. nobis indicare, quàm vitæ noſtræ imbecillitatem & fugacitatem, vt D. Auguſtinus & Angelomus annotarunt. Pſaltes Regius negat *à mortuo amplius locum ſuum cognoſci*. vbi aduerte nullum omnino patrum, nec quenquam ante Lutherum, ſic locum hunc exponere, vt facit Lauatherus: vt quã citò, tam verè, de tam nouitio commento, Nouatorem queas agnoſcere. Quatuor inuenio veterum explicationes, duas enim Hebræorum in *Midras tehilim* omitto, vnam vt impiam, quæ animæ hinc ipſius mortalitatem colligit; alterã, vt parum conuenientem textui, de originali peccato; hoc cum homine reſurgente non amplius reſurgere. iſti *Velo iaſhub*, accipiunt de *iatzar haraa*. Duæ Patrum expoſitiones ſunt planè tropologicæ, vt Arnobij hic, de diuitijs, & alia Baſilij (*de pœnitent.*) Hominem ſemel in peccatum lapſum, non poſſe ſine Dei gratia, vi ſua exſurgere. Tertia eſt volentium, *locum* hunc, non capi de corpore, ſed de toto hoc orbe ſublunari, in quem, egreſſa ſemel de habitaculo corporis anima, nequit ſine ſpeciali Dei permiſſione redire: ſic innominatus, ſed pereruditus pſalmorum interpres. Quarta eſt Apollinaris, & Euthymij, ſenſum eſſe: ſcire Deum & cognoſcere humanæ naturæ conditionem, & interitus noſtri accelerationem; qui nati mox denaſci incipiamus: & cum nobis ſemel occiderit breuis lux, & vitæ flos ille emarcuerit, haut poſſe abruptam vitæ telam iterum connectí, vel vinculum iſtud animæ atque corporis ſemel diſſolutum rurſus colligari, neque animam noſtram, poſtquam venti inſtar ſemel euolarit, vltra corpus ſuum agnoſcere, vt illud ſubeat ac poſſideat. Nam in ipſa reſurrectione, beati illud iam ſplendidum & incorruptibile deprehendent; damnati, fædum ac horridum & obnoxiũ corruptioni. tam verò damnati quam beati, angelica opera, Dei nutu, illud ſunt agnituri. Quid? quod nonnulli intelligunt de ipſis amicis: qui poſt animæ receſſum, corpus amplius non agnoſcunt, ſed deteſtantur? & hi more Hebræo *ſuum* pro, *eius*, accipiunt. videtur huius ſententiæ P. Emanuel Saa. Quid? quod D. Hieronym. ſecutus Hebræam phraſim, eandem vertit, *non cognoſcet eum amplius locus eius*, quod plerique Hebræi volunt, & paraphraſ. Chaldæus, & Vatablus ſequuntur, & ſic locutus ante fuerat Beatus Iob. capit. ſeptimo, vbi Hebræa, Chaldæa, Græca, & Latina conueniunt, hac prorſus ſententia; mortui memoriam interituram, quaſi non fuiſſet: vel ſuperſtites, quid cum vita functis agatur, aut quo in loco detineantur, nunquam niſi per reuelationem futuros certiores. Quæ omnia contra communem ſententiam nihil habere virium, eſt omnino clariſſimum. Minus etiam obſtat, quod eidem Regio Vati dicatur homo, *Spiritus vadens & non rediens*. nam quod præceſſit *quia caro ſunt*, id apertè indicat agi de naturæ humanæ deprauatione & improbitate; quæ, cum ad deteriora ſemper vergat, à malo tamen ad bonum, per ſe nequit redire: vel, quod magis placet, agi de homine corruptili: qui, cum ad mortem Pegaſeo gradu properet, à morte ad vitam retrogredi, virtute non poteſt ſua. D. Iobi verba, *Sic qui deſcendit ad inferos, non aſcendet nec reuertetur vltra in domum ſuam, neque cognoſcet eum amplius locus eius*: eundem planè ſenſum habent, quem illa Dauidis paulo prius explicata. Belle

meritò refellit. Verùm & ipſe addit; Dei virtutem quaſdam animas reuocaſſe in documenta iuris ſui. Sic ſcriptum ab eo inuenias extremo de Anima libro. Sic ergo neque S. S. neque patres, neque ratio; ſed ſola temeritas, nouandi cacoethes, & vetuſtat i detrahendi, Catholiciſque conuitian di libido, Aduerſarijs ſuffragantur.

SECTIO VII.

Sit 2. Concluſio, *Magi nequeunt opera dæmonum veras defunctorum animas nobis oſtendere*. hæc eſt ſententia Tertullian. *lib. de anima cap pen.* D. Iſidori *lib. 8. Etymol.* Chryſoſt. & Auguſ. quos citat & ſequitur D. Thom 1 *p. q. 117. a. 4. ad* 2. Guilh. Pariſ. *p. vlt. de vniuerſ. cap. 24.* Victor. *de Magia num. 17.* ratio eſt, quia ſanctorum animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt: damnatorum nequit Diabolus ſinere egredi, ſine nutu Dei, ſine quo nec ipſe id poteſt; quod ipſum etiam habet locum, in ijs quæ expiantur. Ideo ſolent ipſi has vices ſubire dæmones: qui per mũdum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri, vt ex Porphyrio docuit Iamblicus *libr. de myſter. Ægyptior.* Neque id mirandum, cum in Angelum quoque lucis ſe transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, vt in Biturigib. Vibiſcis, cum illic degerem ſcio accidiſſe; imò & in ipſum Chriſtum Dominum, qualis Beato Martino apparuit diabolus.

Ex his ſequitur primò, prorſus eſſe ſuperſtitioſum, quod ex quorundã delira opinione retulit Ananias, animas eorum, quibus exſpirantib. dexterã porrexerint & viciſſim porrectã receperint, ipſis poſt obitum apparituras. Nulla enim huius rei vel ſcripto vel non ſcripto Dei verbo, nec hiſtoriarum verarum narrationibus auctoritas huic opinioni adminiculatur. Secundo ſequitur non eſſe temerè imitandũ quòd olim factum à nõnullis, & quod Ioan. Friburg. in Sum. Conf. *l. 1. tit. 11. q. 23.* ſecundum ſe cõſideratum, dicit non eſſe damnandũ de peccato, non enim negant D. Tho. & ipſe, & qui eos ſequitur Beetzius *in præcep.* periculoſũ eſſe, & tales vt plurimum ſe deludendos dæmoni propinare, & illi ſubiacere commutationi; *Qui amat periculum peribit in eo*; ideo prudenter Ciruelus *l. 3. de ſuperſtit. capit. 11.* reprehendit illos in quam, qui cum inuicem paciſcuntur, vt (ſi permittatur) is, qui prior moritur, viuo appareat, eumque de ſuo ſtatu faciat certiorem. Scio id Deum permiſiſſe aliquando; vt audiuiſti de Marſilio Ficino; & de S. Lutgardi legitur *l. 2. vita eius. to. 3 Surij, in Iunio:* & apud Dominicanos Zamoranos accidiſſe olim monacho cuidam. Is cum quodam Minorità hoc pactum inierat. moritur Minorita, & poſt dies aliquot apparet ſtipulatori menſas ſternenti, & (ait) ſe expiatorium circumgeſtare ignẽ. Et ad cruciatus ſui indicium, manum menſæ ligneę craſſæ impreſſit, eamq; altè ad modũ combuſſit. notam hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) teſtibus ſupereſſe manus menſæ inuſtæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obtectam; & narrat in Chron. Dominicanorum F. Anton. Senenſis, vt de re nihil ſit dubitandũ. Quando Deus redire permittit, maioris boni id cauſa permittit: vt plurimum Behemoth hàc agit perſonam. Pactio ipſa vix fieri poteſt, vt curioſitatis peccato vacet. præſtat ſalutem ſuam ſemper cum pauore & ſpe operari. Eadem B. Lutgardis cum iuſſiſſet cuidam moniali, vt ſi prior moreretur, eam viſeret; addidit, vt primum diceret; *Benedicite, orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, ne* (inquit) *diabolus ſuo more aliquod figmentum adducat, d lib. 2.* Si hoc illa ſancta tam illuminata metuebat: quanto magis nos debemus metuere? Sequitur etiam tertio ex his poſſe facilius diſcerni [illegible]torum & multiformium ſpectrorum illuſiones, quas dęmones obijcere ſolent, de quibus nunc videamus.

Q 2 QVÆ-

QVÆSTIO XXVII.

De dæmonum apparitionibus, ſiue de ſpectris, quæ dæmones nobis obyciunt.

SECTIO I.

DVo præmittenda, varias eſſe illuſionum cauſas: & varia dæmonum genera. Patet primum, quia multa habentur pro ſpectris, quæ naturalia ſunt, vel artificialia; quæ ſenſuum vitio, aut imbecillitate vitiatę phantaſiæ videntur eſſe, cum non ſint qualia videntur. de ſingulis Petrum Leloyherium a, in pleriſque ſecuti, videamus. Naturalia ſunt & decipere tamen aptiſſima, ignes illi fatui de quibus egimus ſuperius; item inſulæ natitantes, quales vidi apud D. Audomari fanum in Morinis compluress quales etiam in Italia, & alibi celebrant veteres ſcriptores b, in lacu Vadimonis, Cecubo, & Reatino: vt ſunt etiam arbores & ſiluæ radicitus euulſæ, & claſſis ſpeciem in mari præbentes, teſte Plinio Seniore c: vt, ligna putrida nocte lucentia; vt animaculū Indicum, de genere Cicindelarum, ſed maius, inſtar Scarabæi, quod etſi toto corpore luceat, oculis tamē maximè; qui pro corpuſculi modo ingentes, tantum fundunt lucis, vt ad eam legere, & ſcribere ſoleant. Cocuiium vocant; micat luce quaternarum ſtellularum; quarum ſi quis pinguedine manus & faciem inungat, ardens & formidabile ſpectrum apparet. Sic Chieza *pag. 2. Hiſt. Perua. c. 30.* Item vapores varijs formis conformati, quales illi quos Sylla vidit hircorum ſimilitudine capitibus apud Epheum concurrere d: & ſimilia, quę apud Syrtim maiorem ex eadem cauſa Diodorus Siculus ſcribit contingere e, digna lectu. Talia quoque (ſi vi ſu, ad auditum lubet trāſire) ſunt miranda quædam ſonorum, vt Echus in locis diuerſis; quæ & notauimus Comment. in Senecæ tragædias, & decipere nonnullos teſtatur Cardanus *l. 18. de ſubtilit.* item ſonus ſtatuæ Memnonis, de qua eodem opere egimus; & muri Megarenſis, de quo *in Atticis* Pauſanias: & cauerna Britannica, de qua Clemens Alex. *l. 6. Strom.* fors, an D. Patricij antrum? item prælij ac victoriæ voces, apud tres Perſicos mōtes, de quibus idem Clemens. Mirifici quoque interdum ſoni nati ex vterinis ſuffocationibus, imperitis medicis imponunt. *quādo (ait Corn. Gemma lib. 1. Coſmocrit. c. 7.) à venenato ſpiritu inflata arteria, diducta q; in amplitudinem; ſecundum longitudinem contrahuntur. unde neceſſe ſit aliquando mulierem ſtrangulari: unde & voces mirandas eximis viſceribus exaudiri, nunc velut ranarum coaxatus, nunc ſerpentum ſibilos; crocitus coruorum gallorum cucurritus; latratus canum, &c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit.*

Vt naturalia ſic & artificialia quādoque decipiunt, & pro ſpectris habentur: vt erant αὐτόματα Dædali, de quibus Ariſtoteles *lib. 1. de anima, & li. 1. Politic.* & alia Archimedis, Archytæ ac Boetij, de quibus ſuperius actū: & noſtris temporibus oblata Carolo V. Aquila ænea, volans per aerem, & Pariſijs, triremis argentea, quam remiges, eiuſdem materiæ, & impellebant, & ſiſtebant & retroagebant. Vt erant etiam Hydraulica veterum, & hodie in hortis Eſtenſibus Tiburi admiranda: de quibus Claudianus;

*Intonat erranti digito, * pedibuſque trabali*
Velle laborantes in carmina concitat vndas.

* Sic correxit Leloyer. pro *penituſq.*

Et de quibus iam exſtant Heronis libri. Vt ſunt artificioſa ſpectra, quorum modum docent Cardanus *libro de Varietat. rerum.* & Baptiſt. Porta *libro de magia naturali*; quanquam verè in his omnibus, rerum, quibus vtuntur, natura ad artificium adfert vim maximam: & in naturalibus illis prioribus, ſæpè accedit artifi-

a *l. 1. de ſpectris c. 6. & 7. 8. & 9.*

b *Ariſt. de admir. audition. Titus Liuius l. 9. Seneca li. 3. Nat. quæſt. & Plin. Iun. li. 8. epi. 10. & Senior lib. 2. Nat. hiſt. c. 95*

c *li. 16. Nat. hiſt. c. 1.*

d *Plutarc. in Sylla.*

e *li. 3. Biblio.*

Digitized by Google

artificioſa hominum applicatio. Sed ad hanc claſſem magis propriè pertinent artificioſæ uoces quorundam; quibus cum ſint præſentes, voces ſimulant abſentium, vel cũ ore loquantur, ex ventre uerba uidentur proferre, ſicque uoces dæmonum vel angelorum mentiuntur: Item qui per tubos noctu loquentes; angelorum vel animarum voces ſimulant, quale quid de Bonifacio VIII. circumfertur apud Nauclerum, Maſſeum & alios. Item qui ſimulant ſe animas maritorum defunctorum, & ſic ſuadent viduis vt ſibi nubant. noui, qui hoc Louanij factitarat: de alio qui Andegaui, narrat Leloyerius *c.7.* Sic apud Boethium Scotiæ tex Kennethus, Pictos, a quibus erat victus, vicit. Noctu ad Principes exercitus ſui dormientes, immiſit ſeruos indutos ſquammis lucentibus, & manu tenentes haſtas ex ramis putridis noctu lucere ſolitis; qui illos ad pugnam fortiter ineundam hortarentur: ſe a Deo miſſos Victoriæ ſponſores. Angelos illi credidere, & animosè Pictos aggreſſi ad internecionem cæciderunt. Sic nonnulli vſi cancris uel teſtudinibus, iiſque cum candelulis affixis, in cœmiterijs, non ſemel ignitorum ſpectrorum ſpeciem præbuere. quare nonnulli ſuſpicantur ab Homero *a* teſtudini tributum nomen armaturæ fallacis ἀπατηλοῖς αἴχμα. Sic etiam Abderitani iuuenes, cum ſpectrorum ſchema, conati ſunt Democritum terrere, ut narrat Lucianus in *Philoſpeude*. Sunt in recentiorũ libris, ut Boccatij Decamerone, & ſimilibus, exempla plurima; ſed me magis capiunt antiqua. in fabulis tale quid cõminiſcitur Moſtellariæ Plauti ſeruulus, tale quid narrat Æſchynes orator *b*, à Cimone Athenienſi factum, qui ſe Scamandrum finxit, vt vitiaret Callirrhoen: tale quid narrat Ioſephus *c* factitatum a Mundo, ut deciperet Paullinam, fingente ſe Anubim: tale quid a Tyranno Sacerdote idolorum excogitatum, qui mentiebatur Saturnum; vt liberè ma-

a *in Hymn. Mercur.*

b *Epiſt. 10.*

c *lib. 18. antiquit. c. 4.*

tronas nobiles mæcharetur, nos docet Ruffinus *d*; & meminit eiuſdem facinoris D. Cyrillus Alexandri. *contra Iulianum lib. 7.*

d *lib. 11. hiſtor. c. 25.*

Et Nectanabus Ægyptius Magus ſe in Iouis Hammonis effigiem tráſformans, Olympiadem Philippi vxorem decepit, & adulterino concubitu Alexandrum Magnum genuit: vnde illi orta opinio de Ioue parente. narrat Ioſephus Gorionides *lib. 2. Hiſt. Iudai. c. 6.* & laudat auctores, Ægyptiorum Sapientes, Titum Romanum, Strabonem Capadocem, & Nicolaum Damaſcenum.

In his fictionibus, cum ſtuprum accedit, peccatum grauius eſt quam in ſtupro ſimplici, & grauius puniendũ: cum furti cauſa fit, puniendum pœna directariorum *l. ſaccularij. D. de extraord. crimin.* Si nihil aliud quam metus incutitur, pro periculi magnitudine, res æſtimanda: ex genere ſuo, puto Mortale peccatum: & pœna eſt arbitraria, fuſtigationis puta; &, ſi mors ſecuta, exilij perpetui. *arg. l. 4. §. cum quidam D. ad leg. Cornel. de ſicar. l. infiniti, §. cum eo D. de furt. & l. penult. §. vltim. & l. vlt. D. de extraord. crimin. voluere poſt gloſſ. in l. ſi quis aliquid. D. de pœn. Licinius Ruff. in comparat. legũ Moſis & Iuriſconſ. & Leloyer. ſup. fol. 173.* nec puto idoneam excuſationis cauſam amorem præbere, nec tutum ſatis eſſe *conſ. 101.* Oldradi, optimi alias conſiliarij.

Senſuum alterationem vitiumque, falſo viſorum, vel alio ſenſu perceptorum ſpectrorum, cauſam non raram eſſe, docet idem Leloyerius *c. 8.* exemplo ebriorum, de quibus optimè D. Ambroſius *e*, *Hic* (ait) *vanæ imagines ebrijs, incerti viſus, inſtabilis greſſus: vmbras tranſiliunt ſæpè, ſicut foueas, nutat his cum facie terra, ſubitò erigi & inclinari videtur, & quaſi vertatur, timentes in faciẽ ruunt, & ſolũ manib. apprehendunt, aut concurrentib. montib. ſibi videntur includi. Murmur in aurib. tanquã maris fluctuãtes fragor, & reſonantia fluctu litora. Canes ſi viderint,*

e *l. de Helia & ieiun. c. 16.*

leones arbitrantur, & fugiunt. Alij riſu ſoluuntur incondito, alij inconſolabili mœrore deplorant, alij cernunt irrationabiles pauores: vigilantes ſomniant, dormientes litigant. idem, terribilia nempe viſa apparere ebrijs, Plinius prior affirmarat *a*. Deprauat, more ſuæ ſectæ, Lauatherus SS. dum ſic vult intelligendum illud Salominis *b*, ebrietatem diſſuadentis: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa. Extraneas*, ait ille, viſiones & apparitiones admirãdas: qua in re ductorem habuit Pagninum: qui cum Paraphraſte Chald. videtur ſic accepiſſe זרות Zaroth, quaſi vim neutri haberet, & ſignificaret *extranea*, h. res extraneas, quod, licet non diſplicuerit Ianſenio, probum tamen non eſt. Fœminino enim ſenſu accipiendum, & quidem non de rebus, ſed de mulieribus. Senſus enim, quem D. Hierony. & Beda ſecuti, vinum concupiſcendi alienas eſſe cauſam. ideo Septuaginta, vt ambiguitatem hanc tollerent, ſingulari numero vertere ἀλλοτρίαν, alienam, ſeu extraneam: quam vocem nec S. S. nec patres ſimpliciter poſitam, de alia re, quam de muliere ſeu ſcorto accipiunt, vt eodem cap. paulò ante, *puteus profundus aliena*, vt ibi explicant Salonius, Beda, Hieron. & alij. Oculorum ſuffuſio facit videri volitantes ante oculos quaſi muſcas uel ſaltitantes formicas, vt non ſine ſtudiorum incommodo, à multis iam annis expertor. Abenzoar *lib. 1. cap. 1. tract. 8.* meminit morbi dicti *halahol*, quo qui affecti, ſingula putant ſe videre gemina. Arcuatis cũcta apparẽt lutea. Refert Ariſtoteles de quodam qui ſuammet imaginem ſiue ſimulachrum, in aere ſibi, quaſi in ſpeculo, propter oculorum vitium, ſemper obuerſari exiſtimabat. idem teſtatur, eum qui diu in ſolem oculos intenderit, & oculos aliò celeriter auerterit; primò ei cũcta iri viſa gilua, mox rubea, & tandem nigra, donec alteratio illa viſus recedat. Auditus etiam læſus decipere conſueuit, vt fit in ijs; qui morbum imaginoſum (ſic vocãt) patiuntur. cuius ægritudinis viri docti duas ſtatuunt ſpecies, vnã notiorem; cui nomen φρενῖτις, quando phantaſmata obijciuntur animo, viſili imagine; de qua ſpecie Cornelius Celſus, & Cælius Aurelianus conſulendi; & pertinet ea ad phantaſiæ vitium. altera ſpecies eſt κεφαλαντιασμός, qui viſui tollit ſomnum, auribus indit vitium, quo ſibi audire tinnitus & ſonitus videntur. de hoc Varro, *in Promethea* Satyra;

Leuiſomna mens ſonorinas imagines
Adfatur, non vmbrantur ſomno pupula.

Guſtus quoque vitiatus ægros mirè decipit; vt & odoratus, Polypo, Grauedine, ſeu κόρυζα, & miro illo catarrho; qui regnabat in Caſtella. 1581. & multos abſumebat, læſus. Verum crebrior & maior deceptio manat à phantaſiæ corruptela; quæ aliquando coniuncta eſt cum Phrenitide (ſic vocatur ea quæ cum febri vehementi eſt;) aliquando cum Mania (hæc febris expers eſt, & diuturnior) aliquando leuicula tantum eſt febris, nec ad phrenitim ſufficiens *c*. Theophilus medicus cætera prudens, opinabatur cum febriret, prope lectulũ tibicines & cornicines aſſiſtere, & continuè auribus eius cantum inſonare: idque, iam ſanus, accidiſſe ſibi pertinaciter contendebat *d*. Sed huic iſta tædio erant: alteri cuidam voluptati. Sic enim Horatius *epi. ad Florũ.*

. . . Fuit haut ignobilis Argis:
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo latus ſeſſor, plauſorque theatro:
Cætera qui vitæ ſeruaret munia recto
More; bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in vxorem, poſſet qui ignoſcere ſeruis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ;
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem:

Hic

a *li. 14. c. 22.*
b *Prouer. 23. v. 33.*
c *vide Celſ. lib. 3. c. 18.*
d *Gale. li. de differ. Sympt. c. 3.*

Hic vbi cognatorum opibus, curiſque refectus,
Expulit hellebero morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis, amici,
Non ſeruaſtis, ait; cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Abydi ſimile quid contigiſſe narrat Ariſtoteles in lib. de admirand. auditiõ. Hanc in væſania falſæ opinionis voluptatem, de quodam Thraſyllo, putante naues omnes, quæ ad Pyreum appellarent, ſuas eſſe, fusè teſtatur Ælianus *lib. 4. var. hiſt.* Sed ad ſpectra redeamus imaginaria. Haut ſcio an quid rarius eò acciderit, quod à Timæo Locro commemoratum. *Agrigenti domus fuit, cui cognomen τριήρης ab euentu tali. Adoleſcentes aliquot* Tauromitani *illuc conuenientes conuiuiũ hilarius agitabant. Mox vti aſſolet, cum incaluiſſent vehementius, ita decuſſi mente ſunt, itaque externatis vt in triremi ſe opinarentur conſtitutos, mariq́; altius vndabundo hyemem ingruere atrocem. Proinde, velut naufragium veriti, tanquam egeſtis, quæ intus forent, nauigium facturi leuius, vaſa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in viam, ceu in mare, feſtinantius iactare adorti ſunt, accurrentibus hinc inde qui proiecta diriperent. Inſequenti die vbi adfuere magiſtratus factum arguentes, cum illi necdum ſatis edormiſſent: reſpondere, ſe metu mortis præoptaſſe, quæ in naui forent diſperdere, quàm fluctibus deuorari. Admirantibus mentis ſtuporem vniuerſis, qui inter eos videbatur natu grãdior: Ego, ô viri Tritones, præ formidine infra thalamos me conijciens in imo iacui. Cũque amplius delirare animaduerterẽtur, dimittuntur ab ignoſcente magiſtratu, commoniti modo grauius, cauerent in reliquum inuitationem eiuſmodi brutalẽ. At illi, velut gratiã fatentes: Si, inquiũt, ſeruati ex tam procelloſis vndis portum fuerimus aſſecuti, inter marinos Deos vobis (ô Tritones) vt ſeruatorib. in patria ſtatuas ſurrigemus. Sic Cœlius Rhodig. ſed ex Athenæo.* a

Hidrophobi aquam fugiunt, eo quòd putant ſe in illa videre canem à quo admorſi fuere *b*.

Solet autem diabolus hiſce naturalibus morbis ſæpè ſe adiungere, & hominum procliuitate abuti. *Serpit hoc malum diaboli* (ait D. Aug. *c*) *per omnes aditus ſenſuales, dat ſe figuris, accõmodat ſe coloribus adhæret ſonis, odorib. ſe ſubijcit, infundit ſe ſaporibus, & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. aliquando crudeliter torquẽs dolore ac metu, aliquando iocosè diſtrahens, vel ſubſannans ludicris.*

a *Athenæus l. 1. c. 1. & Cælius li. 17. A. L. c. 2.*
b *Paul, Ægyneta li. 5. c. 3. Serpit & Anthelog. Epigra. Græc. lib. 7.*
c *lib. 18. qq.*

SECTIO II.

Svnt enim dæmonum vt variæ operationes atque libidines, ſic & varia generaz quod ſecundo loco nobis erat notatũ. Omnes quidem immundi, & mali hominibuſque ſunt infeſti, vt poſt Chryſippum, & Plutarchum, & Philonem, rectè contra Iamblicũ Porphyrius *d*. & eo melius Minutius *in Octauio*. eos tamen à loco Marcus apud Pſellum *e* diuidit in ſex genera, vt eo prior fecerat Orpheus, ſcribẽs ad Muſæum,

δαίμονας οὐρανίους, καὶ ἠερίους, καὶ ἐνυδρίους
καὶ χθονίους, καὶ ὑποχθονίους.

Dæmones cœleſtes, aereos, aqueos, terreſtres, & ſubterraneos ſeu humanos. cœleſtes aũt vocat æthereos, ſiue igneos, vt appellat Marcus. Aereos etiã Plato *f* agnouit, Magices inuentionem illis tribuẽs Terreſtres Chaldæi cum Zoroaſtre (vt Pſellus exponit) vocant Feras, ſeu *canes terreſtres*; in Zoroaſtris enim Magicis ſcriptum legimus, de ſubterraneis locis exire canes indutos corpus fictum, non autem verum: addit idem (iuxta Gemiſti explicationem) ijs ſolere apparere, qui prauitate vitę derelicta religioſo cuipiã ordini ſe addicunt: quod ipſum Leloyherius *g* confirmat teſtimonio Hebræorum in opere quod inſcri-

d *lib. de abſti nen animal.*
e *de dæmon. Natura.*
f *in Phædro.*
g *libr. 2. de ſpectr. c. 1.*

Q 4

inſcribunt *Holam Abba*; idem Athanaſius de D. Antonio in eius uita, & ſimilia fere narrans de S. Simeone Treuirenſi Eueruuinus Abbas *apud Suriū 1. Iunij*, & alia legūtur in vita S. Norberti, de dæmone vexante initia ſanctæ plantationis Præmonſtratenſium (*Surius Iunij 6. uita illius ca. 19. 26. & 27.*) Ego poſſum confirmare eo quod uere accidit, initio fermè noſtræ Societatis, inſtituto collegio à P. noſtro Ignatio Laureti, & ei præfecto Rectore, P. Oliuerio Manareo, qui etiamnū ſupereſt, & à quo, vt rem veriſſimā, accepi, quod ſubdam: Anno 1555. maligni ſpiritus, modò vnum, modo alium locum magno ſtrepitu infeſtātes, plerìſque, in quibus nonnulli religioſi inſtituti tyrones erant, mirum quantum moleſtiæ & inquietis adferrent. Etiam claro die apparebant, varijs figuris. Vni dæmon in forma Æthiopis apparuit, & multis illecebris atque perſuaſionibus verborum conatus fuit à religioſo inſtituto illum auertere: quod cùm irrito labore ſe facere videret, abijt inhalato diro admodum & virulento fætore, qui toto illo die perdurauit. Alteri ſe conſpicuum præbens effigie D. Pauli, adhortabatur ad ſacram Epiſtolarum ſuarum lectionem atq; ſtudiū, vt hoc ſpecioſo colore, eum ab humaniorum litterarum cura abduceret, ſicq; per inobedientiam è religione expelleret, quod & perfecit. Ipſi Oliuerio in atri & ingentis moloſſi ſpecie obuius, in eumq; inſiliens, ad terrā ferè adfixit. Orantibus, vt cogitationē diuerteret, aut abrumperet; inſtar catti obmurmurantis ſeſe adiunxit non ſemel, ſcabellumq; cui innitebantur quatiebat, pulſabatque. Nec lectis quies, nec menſæ refectio, ſine infeſtatione, concedebatur. Crebrò varij catelli à quieſcentibus lectulū adſcendere, & tegmina ſubire ſentiebātur: quę res multos formidine plenos & ſomno priuabat, & ſtratis expellebat. Prandens quidam inuiſi hoſtis pugno in latere tā acriter percuſſus fuit vt confeſtim expalluerit, & ferè retrorſum à ſcamno deiectus ceciderit. Subditorum moleſtia bono Rectori permoleſta erat. tentauit Eccleſiaſtica remedia, quæ oportuna occurrebāt, miſſarum, precum, exorciſmorū, luſtralis aquæ, ſanctarum reliquiarum, & id genus alia. His tamen Deus malum planè tolli noluit. Quare ad communem patrem, P. Ignatium Oliuerius recurrit, preces eius & opem in hac moleſtia petit. Ignatius, qua erat animi demiſſione, ad patientiā cohortatur per litteras, & ad ea remedia, quibus Eccleſia in ſimilib. uti cōſueuit. Hęc, inquā Oliuerius per litteras, omnia iam à nobis curata, tentataq;: ſed durat malū, & gliſcit. Quib. acceptis litteris reſpōdit P. Ignatius; *confidite in Domino & in bonitate eius, ipſe nos liberabit & ego ſerio pro uobis orabo.* Acceptas litteras Rector in corona Patrū fratrumq; legit, qui tum forte congregati, &, mirum dictū, è veſtigio illa ſpectrorum & phantaſmatum infeſtatio, adeo cōquieuit, vt nihil huiuſmodi Laureti poſtea fuerit auditū, nihil viſum. Nimirū ſcriptis litteris poſteriorib. optimus Pater, pro filijs orare cępit, & interea, dum Roma Lauretum litteræ perferuntur, exorauit.

Verum quia quod Pſellus breuiter, id de dæmonum generibus ab eorum habitatione deductis Tritthemius multo copioſius ſcripſit: eius verba *ex libro Quæſtionum ad Maximil. Cæſarem. q. 5.* non pigebit aſcribere multis additis, quæ ad explicationem diſquiſitionemque Magicam pertinere iudicabo. *Sicuti dæmones* (inquit) *in poteſtate acumineque ſubtilitatis ab inuicem differunt: ita maleficarum quoque poteſtas non eſt in omnibus una: ſed in ſingulis, prout dæmonibus concurrunt natura ſubtilioribus vel groſſioribus, diuerſa. Multa enim ſunt genera dæmonum, & certis inter ſe gradibus diſtant, ratione locorum, in quæ cadentes a principio ſunt detruſi.*

Primum quidem genus dæmonū appellatur igneum: quod circa ſuperiorē peruagatur

In uita S. Macarij Ægyptij apud Surium 15 Januarij.

Digitized by Google

uagatur aerem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur: ſed continuò ſub regionib. permanentes ſublunarib. nullum habent cum hominibus in terra commercium. Quod verò ſub luna permaneant Sanctus quoque teſtatur Auguſtinus in opere de Agone Chriſtiano, ſic dicens; Dæmones non habitant in cælo, vbi ſol & ſtellæ ſunt, ſed omnes ſub regione lunari verſantur. Hinc motus opinor Apuleius dixit animalia eſſe ignita, propterea quod Ariſtoteles confirmauit in fornacibus ardentibus quædam animalia paruula ſæpius viſa volitaſſe pennulis apta quæ totum aeũ ſuum diuerſantur in igne, quoniam cum igne oriuntur, & cum eodem igne extinguuntur, & ad ſuum vnde venerant locum euaneſcẽtes redeunt. Diui Auguſtini locus eſt capite tertio, negat tantum Diuus Auguſtinus dæmones habitare in cœlo, vnde exciderunt, & in firmamento: de ignis ſphæra nihil addit. ideo ad primum hoc genus probandum, non pertinent eius verba. Quod attinet ad Apuleium ille fallebatur, quia dæmonibus ignita corpora verè tribuebat Ariſtoteli denique illa animalia non ſunt dæmones, ſed inſecta quædã volatilia ephimera, in fornacibus Cyprijs reperiri ſolita. Si dæmones iſta putauit Apuleius, quomodo cenſuiſſet illa cum igne extingui, aut cum igne oriri; qui dæmones immortales eſſe, & morti non obnoxios ex ſectæ ſuæ decretis arbitrabatur? fortè hoc volebat incenſo igne incipere illic in flammis dæmones tali forma cerni, & extincta flamma apparere deſinere? Sed pergit: *Nulla ſunt eis cum maleficis conſortia, quoniam cum demorẽtur in igne, propter ſubtilitatem ſuam non poſſunt corpus groſſum ſiue aereum induere.* Vana ratio. Si nulla eſt ſphera ignis, vt multa arbitrantur: totũ hoc corruit figmentũ. ſi qua eſt talis ſphęra, nondum hinc ſequitur dæmones tales non habere commercia cum maleficis. quia dęmones omnis corporis proprij ſũt expertes, vtpote ſubſtantiæ merè ſpirituales: quæ nec terreæ, nec igneæ, nec aereæ corporeæ groſſitiei conſimiles ſunt. & poſſunt ignei iſti, non minus quam aerei, corpus alienum inuadere & aſſumere. Quare vel illi quoque cum maleficis ineunt commercia, vel huius rei alia quærenda eſt ratio: quam nondum inueniri potui. Et quid neceſſe hos in igneum illum carcerem extra infernum, qui in terræ centro, includere? quaſi pœnam ſuam, vbicunque ſunt, non circumgeſtent. Hoc ergo dæmonum genus ego crediderim fictitium, & ab Orpheo *cæleſte* vocatum, quia putabat in cœlis degere: alij fortè *igneum* vocant, eo quod in aereis regione ſuperiore manſerit.

Secũdum genus aereum dicitur, quod in aere errans nobis propinquo commoratur. Hi quidem poſſunt ad inferiora deſcendere & aſſumptis de craſsiore aere corporibus, quandoque hominibus apparere. Aera permittente Deo ſæpius turbant, tonitrua & tempeſtates concitant, & omnes ſimul in perniciem humani generis conſpirant. More hominum affectionibus mouentur paſsionum ſuperbia maximè & inuidia, tanguntur que perturbationibus continuis, & nec ſolido veſtiuntur corpore, nec vno conſiſtunt loco. Nec vnam omnes formam habent. ſed plurimas, eaſque ſæpius mutant, ſecundum varietatem affectionum, quibus vel occurrunt maleficarum carminibus euocati, vel impulſi perturbatione ad nocendum.

Notandus hic quoque error & fugiendus, dæmonibus vlla omnino eſſe propria vel adnata corpora, aut vlla viſili forma oculis humanis corporeis præditos eſſe; conſpici tantũ poſſunt in forma corporis extrinſecus formati, vel cadaueris aſſumpti. Pergit;

Habent enim violentam omnino & furioſum morem turbationibus plenum, vnde vehementer malefacti & perturbati repentinas plurimum machinantur inſidias. & dum ſuas agunt incurſiones, partim latere volunt, partim inferunt violentiam.

Malefica horum dæmonũ operatione ſuffulta, tanto ſunt ad maleficandum potentiores, quanto ſuperiorem ex eorum ordine concurrentem fuerint aſſecuta. Hæc omnia vera crediderim: *In vita D. Antonij D. Athanaſius aerem plenum eſſe dixit dæmonibus: quod Mercurius ante dixerat Termaximus: nullam videlicet mundi partem dæmonum præſentia deſtitutam*. Hoc de ſublunari mundo intelligendum, alioquin falſum eſſe docet D. Auguſtin. *d. c. 3. de agone Chriſtiano*: & ſic accipe quod ſubdit, *S. quoque Præſul Ambroſius dixit: Plenus eſt mundus ſanctarum virtutum, quia eſt plenus nequitiarum*. Caue à ſequentibus, nã more ſuo falſa veris miſcet. *Vnde Platonici dæmones, in aere volantes, in modũ denſiſſimæ niuis ignitæ, cupientibus tradidere viſibiles: ſi aliquandiu verſus cœlum ſole ſplendente irreuerberatis oculis continuauerint obtutus. Sed neſcio an in aere cauſetur obiectum ex conſiſtentia reali, vel certè oculorum motus intercluſus repræſentet imagines falſas; non ſine detrimento ſenſus, tamen leui, præmiſſorum accepi experimentum*. Vere experimentum fallax, nequam, & grauiore dignum detrimento. cuius mater curioſitas, pater ignorantia. illuſio ſenſus fuit, vt videre videreris tibi, quod in rerum natura viſile non exiſtit. vel pueri aduertant ſolarem ſplendorem ſic oculos præſtrinxiſſe.

Tertium genus dæmonum terreſtrium dicimus; quos prolapſos de cœlo in terrã, pro ſuis demeritis minimè dubitamus. Catholici neq; de aereis, eò delapſos de cœlo pro ſuis demeritis, fas ſibi ducunt dubitare. *De his ſanctiſſimus præſul & martyr Chriſti Theophorus quondam Ignatius, in epiſto. quadam ita ſcripſit ad Epheſios: nihil melius eſt, quã pacem habere, in qua omne telũ euacuatur aereorum ſimul & terreſtrium ſpirituum*. Vides beatum Ignatium, igneos illos non agnoſcere, & aquaticos (vt arbitror) ſub terreſtrib. comprehendere. De his terreſtribus nonnulla iã diximus: addit quædam fuſius poſt illſtranda Trithemius; *Ex his autem dæmonibus alij verſantur in ſiluis, atque nemoribus; qui venatoribus ponunt inſidias: alij verò patulis degunt in campis, qui nocte aberrare faciunt itinerantes, nonnulli demorantur in locis abditis atque cauernis: reliqui cæteris minus furioſi ac perturbati, & morari cum hominibus in obſcuro delectantur*. Huc pertinent omnes illæ ſpecies, quas paulò poſt per numeros, quatuordecim, ex varijs ſcriptoribus adducam. vt Faunus qui & Fatuus & Fatuellus dictus, & Satyri, qui etiam Foni, & Onoſcelides, de quibus Sozomenus *libro octauo, capite ſexto*, vbi meminit Gerontij, Diaconi, idcirco caſtigati à Diuo Ambroſio & exauctorati à Nectario; quod affirmaret noctu à ſe Onoſcelidem capite raſo apprehenſum, & in piſtrinum deiectum. Sancti enim viri cenſuerunt non temerè, hoc illi cum dæmone Onoſcelide commercium fuiſſe: non verò, credulitatem aſſerentis Onoſcelides, damnarunt. Sic enim factum illud Nectarij & Ambroſij accipiendum. De talibus finxit Stellatus, eos ſibi in itinere Luna lucente comites adhæſiſſe Sarracilum, Sathiel, & Ianam; ſed poeticè, hoc eſt mendaciter inducit illos dicentes, domicilium ſibi eſſe in lunæ globo. talis etiam qui apud Alexand. in Genial. diebus narratur Thomæ monacho viſus. Tales etiam *Lamia*, quam à nocte Hebræi *Lilith* vocant. Tales Ceres, Diana cum ſodalibus, Napææ, Driades, Hamadriades, Trophonius, & ſimiles Pſeudothei. Tales fatuæ, Furiæ, & earum (vt fingunt) mater Furina, & Maniũ mater Mana, Mantua, Mania, & Manuana, & his ſimiles crediti maſculi ſexus, Aquil , Sumanes, & Triptes, de quibus Martianus Capella libro 2. Iſidorus in Gloſſ. Arnobius cõtra Gentes, nos quoque paulò poſt nonnulla, cum de incolis Spelæorũ. Addit, *Non vno ducuntur affectu ſed vario. quoniam alij ſunt alijs minus deprauati, quanquam omnes ſint malis perturbationib. pleni. Ex his quidam gaudẽt ſolis illuſionib. territare homines; alij prædictio-*

dictionibus futurorum in admirationem ſui trahere cupiunt audientes; nonnulli vero ad hoc ſummo conatu laborant, vt homines irrationabili furore turbatos, aut melancholia furentes terreāt, lædāt, vel occidant, quod experientia ſæpius factum agnouimus. Hinc Sanctus Ioannes Chryſoſtomus in libro tertio de prouidentia ad Stagyrium monachum, omni actione Diabolica potentior eſt ad nocendum mæroris magnitudo. quia dæmō quoſcunque ſuperat, per mærorem ſuperat: eum ſi auferas, nihil à dæmone lædi quiſquam poterit.

Præclarè hæc omnia, & prudēter: non æquè quod ſequitur ſtatim; Hoc autem dæmonum genus rarò eſt maleficis familiare, propter inconſtantiam affectionum & leuitatem: quæ territare multos gaudent potius, quam vnius mulierculæ ſubeſſe imperio. Leuicula prorſus ratio, & ex falsò præſuppoſito, quod ſubeſſe queant, aut ſubſint: nec illud verum, & vni ſubeſſe, & multos territare nihilominus non poſſe. Commorantur tamē interdum, & pollicentur vaſanis, in vitio, aut cryſtallo, ſiue ſpeculo: & carminibus concitati reſponſa dāt mulierculis: &, ſi quis venturus in viis ſit maledixiſſet, pronunciant. vtiq; poſt factum, nec morantur in his rebus dæmones, ſed duntaxat aliquas functiones illic exercent. Et hoc (ait) maleficarum genus multum differt à reliquis, quia quod illæ maleficio reddūt infirmū, iſtæ curare pollicentur. verum quia maleficium vt plurimum refellunt maleficio; earum acceſſus ab Eccleſia omnibus interdicitur Chriſtianis. Hoc veriſſimū: & hinc apparet diuiſum eſſe regnum Satanæ, & habes cauſam Vatiniani odij, quod intercedit inter Ariolos ſeu Veratores, & magos venenarios ſeu Striges. Hos illi conantur detegere & prodere, hi viciſſim illorum vitæ clam inſidiantur.

Quartum genus dæmonum denominatur aquaticum: quoniam ſe humorib. immergens circa fluuios & lacus inhabitat, ira plenum, turbatum, inquietū, & fraudulentum, quod in mari tempeſtates concitat, nauigi aq. demergēs in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et iſti dæmones quoties aſſumunt corpus viſibile in ſexu frequentius apparent fœmineo: in maſculino rarius videntur, propter quod in locis verſantur humidis, & molliorem vitæ ductum ſequuntur, nec virile ſchema facilè cæterorum conſuetudine poſſūt aſſumere. Falſa ratio ex falſo fundamēto naturæ illorum corporeæ. Cur enim ex aqua cæteris elementis mixta, ſi ſpiritus ſunt, vt ſunt, minus ex aere virile, quam fœmineum ſchema componant? cur nequeant æquè facile cadauer aſſumere maſculum quā muliebre? Vnde Naiades, Nereideſque Nymphas aquarum, non maſculino, ſed fœminino dudum ſexu nominauit antiquitas. Verum eadem antiquitas Neptunum, Nereum, Proteum, Phorcū, Glaucum, Palæmonem, Tritones, Acheloum, Alpheum, Eridanum, Tibrim, &c. maſculino ſexu nominauit. Nec ad rem, quod addit; A noſtris autē aquaticæ mulieres, id eſt Vvaſſerfravven, communi vocabulo dicuntur. Sed Teutones Belgæ maſculino nomine Neckers compellant: & Cantipratenſis Neptune, de quodam addita narratiuncula lib. 2. de apibus c. 57. p. 11. Dæmones æquatici fuere, qui paſtoribus Peloponeſijs propè Paludem eodem quo Syracuſæ à Saracenis captæ die, id nunciarunt, Fazellus deca. 2. rer. Sicular. lib. 6. Huiuſmodi etiam dæmonum miniſterio, qui peierabat in lacum Paliſcorum (qui hodie Nephta dicitur) demergebat, vt Ariſtoteles, Diodorus, & Macrobius referunt: & propè Dianæ ad Yhomiſum oppidū, fons eſt in Camerinam influens, cuius ſi quis olim aqua manib. non caſtis, vinū diluiſſet, nulla mixtio conſequebatur. In Aleſino agro, Caroniæ hodie dicto, fons aliquādo fuit, natura tranquillus, verum inſonantib. tibijs exultabūdus ad Harmoniæ modos eleuabatur, & vltra margines intumeſcebat, teſte Fazello decad. 1 lib. 1. c. 5. quæ vel fabuloſa fuere, vel non ſine cooperatione dæmonum contigere. indicio

Digitized by Google

cio eſt quod deſiere. Redeunt verba Trithemij;

Qui verò habitant in locis ſiccioribus & ſubaridis, quoties hominibus corporaliter appareat uiſibiles, in uiros ſe transformant. ne hoc quidem admittendum in credulitatem, docet ſtrigum etiam cum ſuccubis talibus commercium, & nomina Napæarum, Driadum, & Lamiarum deſerticolarum.

Diuerſarum quoque ſpecies aſſumunt beſtiarum, prout diuerſis tanguntur affectionib. Sancti aũt Angeli, quoniã affectione, nunquã uariantur, uniformiter ſemper apparent in forma uirili. Nuſquã.n. legimus ſcriptum, quod bonus ſpiritus, in forma ſit uiſus muliebri, aut beſtiæ cuiuſcunq; ſed ſemper in ſpecie uirili. Non ſatis ſecurũ hoc vltimũ de Angelicis apparitionib. iã oſtenſum. *ſup. hoc eodẽ lib. q. 26. ſect. 3. lit. s. cir fi.* ratio etiã illa de immutabilitate affectionũ parũ habet ſoliditatis. Sicut.n. Angelus immutabilis eſt ad malum; ſic diabolus ad bonum; & ſicut diabolus circa malum modo in hoc, modo in illud propendet, ſic etiam Angelus circa bonum; quare ſicut dæmon, vt vni affectioni ad malum certum ſatisfaciat aliam, vt alteri aliam aſſumit, quid vetet Angelum, vt diuerſos fines bonos attingat, etiam diuerſas formas ſe nõ indignas aſſumere? deniq; videndum, ne quod hic ait nonnihil repugnet, cum arbitrij angelici libertate.

At ſæpè uiſi ſunt dæmones circa fluuios & fontes, in ſpecie mulierum aliquando choriſantes, aliquãdo capillos more fœminarũ explicantes: nonnunquã uerò cum hominib. loquentes, & uarias ludificationes exercentes. Et hoc genus nõ conſueuit cũ maleficijs habere cõmerciũ. cõlueuiſſe tñ cum hoib. ſuccubarũ more indicant veterum fabulæ, ſed nonnullo euẽtu comprobatæ, de Morgana, Meluſina, Alcina, & ſimilibus quas Fatas, ſeu Feas; de quib. aliàs plura, *hoc c. uerſ. 14.*

Quintũ genus ſubterraneum dicitur, quod in ſpeluncis & cauernis montiũq; remotis concauitatib. demoratur. Et iſti dæmones affectione ſunt peſſimi, eoſq; inuadũt, maximè, qui puteos & metalla fodiũt, & qui theſauros in terra latẽtes q̃runt, in perniciẽ humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiũt terræ, ventoſq; flãmiuomos ſuſcitant, & fundamẽta ædificiorũ cõcutiunt. An ergo ex hoc genere Iobi vexator Satan? opinor & illi, q Salmãticæ & Toleti in ſpelũca maleficas & curioſas artes adhuc auorũ noſtrorũ memoria docebãt. *Noctib.* (ſubdit) *aliquãdo de mõtib. turmatim egreſſi mirandas ſtupendaſq; in cãpis ducũt choreas; & quaſi unius ducis metuẽtes imperium, ſubitò euaneſcunt ad ſignũ, & ad ſua diuerticula reuertũtur. Interdũ nolarũ inter eos auditur ſonitus, & ſe nonnunq̃ ſpiritus hoĩum uitã defunctorum mentiũtur.* De choreis & ſonitu vario memorabile exemplũ narrat de Atlãte monte Plin. *lib. 5. natur. hiſt. c. 1.* & Solinus *Polihiſt. c. 37.* qui hos dæmones vocãt *Ægypanes*: choreã deſcribit Saxo Grammaticus & omnigenum dæmonum dat nomina *li. 1. Dan. hiſt.*

Trux Lemurum *chorus aduehitur, precesq; per auras*
Curſitat, & vaſtos edit ad aſtra ſonos.
Accedunt Fauni Satyris, Panumque *Cateruæ*
Manibus *admixta militat ore fero.*
Siluanis *coeunt* Aquili, Laruæque *nocentes*
Cum Lamijs *callem participare ſtudent.*
Saltu librantur Furiæ, *glomerantur ijſdem*
Laruæ, *quas* Simis Fantua *iuncta premit.*

Turmarum militarium multa ſubdentur poſtmodum exempla, cum de Hellequini familia diſſeretur. cuius etiam meminit Thom. Cantipratenſ. *d. li. 2. c. 49. p. 4.* & fortaſſis eo referendum atq; ſic emẽdandũ quod Pet. Bleſenſis de curialib. ſeu aulicis ſera nocte ſæpè vagãtib. *epiſt. 14.* vſurpat, *milites Herkelini*, vel *Herleurini*, nã codices oẽs diuerſam objciũt lectionem

nec

nec vlla ſatis emendata videtur, vt di ligenter notatum à P. Ioanne Buſæo *in Notis ad eum locum*; cuius tamẽ con iecturam non tam improbo, quã quid in mentem mihi venerit propono. Huc referenda etiã Friſiæ ſpectra nocturna, de quibus Cornelius Kempenſis *lib. 3. de ſitu Friſiæ c. 31.* cuius verba dabo *lib. 6.* Fortaſſis etiam ex hoc genere exercitus illi in Hiſpania viſi Sancio cuidam, vt illius ætatis ſcriptor Petrus Cluniacenſis tradidit, cuius verba, etſi hoc loco cõmodè inſerẽtur, relinquam tamẽ vbi olim exhibui *lib. 3. p. 1. q. 7. Sect. 1. verſic. Vndecimum eſt. Nihil magis quærunt* (verba ſunt Trithemij) *quàm metum hominũ & admirationem. vnde habemus compertum, quod ſimpliciores hominum quoſdã nonnunquam in ſua latibula montium duxerunt, ſtupenda mirantibus oſtendentes ſpectacula. & quaſi beatorum ibi ſint manſiones; amicos vinorum ſe mẽtiũtur.* Ex huiuſmodi ludibrijs natæ ſunt fabulæ de monte Veneris, cuius mẽtio apud Pium II. in epiſt. & Speluncæ Sibyllæ quàm in Ancona deſcribit Antonius de la Sale: & montis Albarum fœminarum, apud Kempenſem, & in Branbantia *den Aluinnen berch*: & in Italia de Specu Nurſino, & de Sibylla illic degente, cuius meminit D. Pius II. *epiſt. 46.* & mira ſunt quæ Creſperus ex actis iudiciarijs retulit, vnde apparet ſtupenda excæcatio magorũ. Refert *lib. de odio Satanæ diſc. 6.* quendam Dominicum Mirabilium natione Arpinatem cum Nouerca ſua Margaretha Garnier & alijs complicib. Mantæ in Francia captos, & Lutetiã adductos, vna cũ libris Magicis, quos deferebant Sibyllis Magiæ præſidib. conſecrandos. Dominicum hunc in iudicio confeſſum, quod quidam eius ſocius nomine Scottus; qui diu in Francia vixiſſet, famoſus Necromanticus, & qui coram varijs Principib. artis ſuæ mira experimenta patrarat, & ex ijs nõ paucos diſcipulos habuerat, quos nihil rei bonę docuiſſet; hũc inquam, Scottum acceſſiſſe & conuenisse Sibillam illam nobilem, quam in ſpecu Nurſino Itali ferunt habitare: retuliſſe hanc exiguæ eſſe ſtaturæ, in ſella humili ſedere, capillitio ſoluto & in terram dependente; à qua acceperit librum conſecratum, & digito adhærenti annulo dæmonem incluſum; cuius libri & dæmonis opera poſſet transferri ad quemcũque vellet locum, dummodo ventus ei ad eũ locum profecturo aduerſus non flaret. *Ride lector. ventus dæmone fortior eſt; & quæ ſequuntur ride mendacia magica.* Dixit præterea cuſtodes à ſummo Pontifice locatos; qui ſumma cura ſpecum cuſtodiunt, ne quis eo poſſit ſe conferre, adire, & conſulere Sibyllam: nec vllos ad eam peruenire poſſe exceptis Magiçmyſtis, qui ſe norint inuiſibiles præſtare. idque, quia quando quis cum ea loquitur, ſiue ſit magus, ſiue non ſit, per non omnia circumq; aque vicina loca horrendæ tempeſtates & fulgura excitantur. quod inſinuare voluerit Stellatus *lib. 2.* his verſibus;

Hos ventos vel Dij aerei, vel ſidera mittunt. — *Homo impius vocat dæmones* Deos.
Sæpè etenim cum theſauros tellure latentes
Vult auferre magus, vel conſecrare libellum,
Vel magico ritu quenquam ſibi ſubdere diuum;
Audiui exortum ventum, ſubitamque procellam.

Addit Creſpetus has Sibyllas libenter cuſtodire greges ouium, & inter armenta verſari: ideo paſtores citius ad earum cognitionem venire quàm alios. non hæc cauſa eſt, ſed quia opiliones & armentarij ſolent ſimpliciores, & hebetiores eſſe, & ocio abundant: quare dæmonum iſtorum inſidijs magis expoſiti. Sequtur apud Trithemium.

Ex his quoque dæmonibus quidam incubones ſunt theſaurorũ, quos auaritia mortaliũ in terra abſcondit: & ne rurſus in vſus perueniãt hominũ, eos ſubducunt,

furan-

furantur, & cuſtodiunt: & quandoque de loco in locum tranſportant. Tales fuere canis ille horridus, & illa ſemianguineo corpore mulier, de quib. egi ſupra lib.2.q.12.verſ.10.lit.G. & inſer.q.28.in fine.

Et hoc genus dæmonum cum maleficis mulieribus nullum conſueuit habere commercium. huius rei fides ſit penes dicentem. Addo: his incubonibus theſauricis aiunt præfectum *Mammon*, quem veteres *Plutum* dixere. hunc incantatores ferè ſemper irrito conatu coniurant, & plerumque cum vitæ vtriuſque, nunquam nō cum melioris vitæ amiſſione.

Sextum genus dæmonum appellatur Lucifugum: *propterea quod lucem maximè horrent, & deteſtantur. quia nec diebus vnquam apparent, nec alio modo corpus, quā de nocte poſſunt aſſumere. Hoc eſt* negotiū quod in tenebris perambulat: *genus dæmonum imperſcrutabile, ac penitus tenebroſum paſſionibus frigidis agitatum, malitioſum, inquietum & perturbatum, quod occurrentes homines violenter comprimit nocturnis horis, ſæpiusq; Deo permittente aut flatu quoſdā interficit, aut contactu.* An ex hoc genere fuerit Aſmodeus, de quo in Tobiæ legitur Hiſtoria, prorſus ambigo. Na tam verò hinc opinor Gentilium opinionem, Cerebrum & Vmbras nocte
Gen.31.v.25 vagari; luce autem exorta recludi. *legi poſſunt, quæ dixi ſup.q.26.ſect.1.lit. B.* Hebræi talem autumant eum, qui cum Iacobo luctatus, quos Origen. *in Periarchon* ſecutus fuit: ſed contextus ſatis indicat, & communior Patrum Græcorum Latinorumque, traditio habet, bonum Angelum fuiſſe, Deum repræſentantem. Lucifugos etiam agnoſcunt Thargumæi *in Pſ.90. v.5.& 6.* & innuit Procopius *lib. 2. de bello Perſico*. Arbitror ex hoc genere Hecaten fuiſſe. vide quæ paulò poſt dicam hac eadem q. verſ. 8. littera G. & H.

Proſequitur Abbas Spanheimēſis: *Maleficis non conuenit hoc genus dæmonum neq; carminibus arctari poteſt. quia lucem fugit, & vocem hominum ſimulq; omnem tumultum.* Non ſatis firma hæc eſt ratio, vt negemus lucifugos, vlla cum hominibus habere commercia. nam vera commercij cauſa nēpe offenſa Dei & hominum pernicies: perinde locum habet in hiſce, atque in alijs generibus. Magna enim & acris eſt omnium, & horum (qui, vt dixit, malitia excellunt) odij in Deum & homines vis atque propenſio, cuius quotidie gliſcit incrementum. fieri tamen poteſt, vt propter quandam moroſitatem, & ab omni cōuerſatione auerſionem, ægrius iſti ac rarius, quàm alij, pactionibus fœderentur. Nam (vt ſubdit.)

Aereum maximè ad maleficia fæminarum conſueuit occurrere. nam eſt cæteris omnibus magis ſubtile, & audaciſſima temeritatis. Noluit opinor negare, quin ad virorum quoque maleficia concurrat. quę enim ratio eſſe poteſt, ſi ſunt audaciſſimi, & ſubtiliſſimi, cur viros reformident, quos tamen non paucos conſtat irretiri? Cur fęminas tantum ament, & non viros irretire, & protrahere in ruinam? Fęminarum ergo tantum meminit Abbas, quia longè plures ſemper fęminæ in hoc crimine deprehēduntur. de ſtrigatione loquor: nam excantatores ſeu diuinatores plures fortè viros reperias.

Terreſtrium quoque nonnulli, vt eſt dictum, maleficis ſubſeruiunt, qui tamē inferiori gradu habiti, maiora illa maleficia inducere minimè poſſunt. Fateor diſparem eſſe dæmonum poteſtatē; ſed nullum eorum puto; quin, ſi Deus permittat, & agrorum fruges perdere, & tempeſtates excitare, & pluuias ciere & hoīes veneficijs queat necare. Puta etiā paredrios, & virunculos domeſticos, ex terreſtrium iſtorū genere non paucos eſſe. Sed hæc Deus & Angeli norunt; nobis hominib. hac de re nihil certi eſt: ideo dæmonologiā hanc Tritthemij verbis propoſui, nonnullaque inſerui, quæ ſcribenti mihi rectæ philoſophiæ ratio ſuggerebat.

Per-

Digitized by Google

Pergam nunc, & quantum lectio ſcriptorum multiplex iuuabit, ſingula exemplis & hiſtoriarum auctoritate confirmabo.

Dæmones ab Hebræis vocantur *Malachim raaim*, angeli mali, *raſhe-galyoth*, capita ſeu principes captiuitatis; *Satainim, & Elilim*, vanitates ſeu ſimulachra, vnde Græcum ἐλελεὺς cognomen Bacchi: &, *Sedim*, dæmones. Græcis vocantur πνεύματα πλάνα, πνεύματα πονηρὰ, ſpiritus deceptores, ſpiritus improbi, & δαίμονας ἀπὸ τοῦ δειμαίνειν, quòd terrorem incutiant; Latinis hi, de quibus agimus, *Manes, Lares, Genij, Larua, Lemures*: Gallis: *Guelliers, Lutins Gobelins, moynes bourez, loupgaroux*: Italis, *Farfarelli, Mazzaruoli mazzapengoli*. Hiſpanis, *trazgos, duendes*. Apparuere olim formis, quã nunc pluribus: vnde nata fuit illa veterum multitudo Deorum infernorum. de Genijs, Lemuribus, Laribus, Manibus: iam diximus: de alijs videamus.

Primò occurrit *Hecate*, triuiorum & quadriuiorum præſes, triplici facie, dextra equi, ſiniſtra canis, media fœminæ *a*: hanc cenſebant ſpectrorum immittere terriculamenta *b*, & illa aduentante ſolum tremebat, & thedarum fulgur cernebatur, quod *ſacros ignes* vocat Seneca; & canibus multis cincta aduentabat, quorũ terribiles vlulatus & latratus audiebantur *c*. hanc quando ſpeciem mutabat, Scholiaſtes Apollonij *in lib. 3*. cẽſuit *Empuſam* vocatam: ſed alij diſtinguunt. hæc vxor fuit Plutonis, eadem quæ Proſerpina.

a vide quæ dixi commen. in Sen. Medeam v. 7. & v. 788
b vide cõmẽt. eun. v 812.
c vide eund. cõmẽ. v. 839. et ſeq. Loyer. lib. 1. c. 1.

2. *Pluto* hunc Græci vocarunt ᾅδην, eo quod mortem in orbẽ induxerit, ab Hebræo ED. vocatus etiam eſt Plutus, Deus diuitiarum, ſicut & Hebręis ſeu Syris *Mammona*. ab Ægyptijs dictus *Serapis*, hoc eſt ardens, à voce Hebræa *Saraph*: quem alij *Solem*, contendunt.

3. *Charon*. Hebræa origine, iracundum furore plenum notat; qualem nobis Virgil. ſexto, Æneid. & Seneca in Hercu. Furente eum exhibent:

4. *Cerberus*, iuxta Leloyer. deduci poteſt à *Celebbaarets*, hoc eſt canis terræ; nam dæmones ſic à Zoroaſtre vocari iam docuimus.

5. Erant & quidam dæmones luctatores, qui homines luctari compellebant; qualis ille παλάμναιος Temeſius, qui Temeſam ſic infeſtabat, fingens ſe Politæ à Bruttijs occiſi animam: de quo multa Græci *e*: imitabatur ſimia Angelum, qui cum Patriarcha Iacob luctatus.

e Pauſan. in Eliac. & Strabo lib. 6.

6. Fuere & admodum truculenti, qui *Alaſtores* dicti, fortaſſis idem cum Nemeſi Alaſtor. Nam Nemeſium fingebant vltricem ſcelerum & hoc officium Alaſtori tribuit Origenes *contra Celſum*, vocans eum *Azazel*, & Zoroaſter vocans *Carnificem*, & Scholiaſt. Euripidis, *in Medæa*, ideo dictum cenſet quod nihil ſcelerum eum lateat, ὃς οὐκ ἔστι λαθεῖν. ego potius, quia nihil eum fugit aut latet eorum, quæ Deus permittit perdere ac deſtruere. Fortaſſis hic eſt ille *exterminator*. de quo in Apocal. *f* rex ille locuſtarum angelus abyſſi, cui nomen Hebraice *Abaddon*, Græcè Apollyon, Latinè *exterminans* (אבדון ἀπολλύων.) vbi male Primaſius legit *Armaggedon*, & Hansbertus ac Haymo, *Labadon*: ſed vt nos, rectè legerunt And. Cæſarienſis, & Arethas Cappadox: Tychonius vero totum præterijt, fors etiam Donatiſtis mos fuit S. S. pro arbitrio detruncare. nam & Beza & ſimiles Nouatores hodie illud: *Latinè exterminãs* delent; quod (vt à Latino interprete optime additum) Eccleſia Romana agnouit, & retinuit. Omnibus trib. linguis ſignificatur dæmon cuncta corrumpens ac deſtruens.

f c. 9. v. 11.

8. Fuere & *Satyri*, quorum Princeps *Faunus*: huic terribiles ac inopinatos ſonos tribuebant: & his erroribus auerruncandis *Ioui Fauno* ſacrificabãt, cui dicata ædes in Auentino, hos Pſellus vocat *Aſinipides*, à forma, *Onoſceles* ſiue *Onoſcelides*, vt notat Sozomen. *lib. 8. cap.* ſexto, S. S. vocat eos piloſos

Digitized by Google

ſos שעירים *Sairim* Leuit. 17. verſ. 7. vbi noſter vertit *dæmonia*, LXX. verò, *vana* ſeu *idola*; eodem ſenſu; idem inuenias 2. *Paralip.* 11. *verſ.* 15. Sic etiam vocantur dæmones; *talpæ* & *veſpertiliones* ab Iſaia *a*; item piloſi, & Sirenes *b*; item piloſi, onocentauri, & lamiæ *c*. haud dubiè à ſpectrorum varietate. dicti & *Ægypanes*, quaſi capripedes; quales à poetis finguntur, & horum tripudia ſæpe viſa in Atlante monte ſcribit Plinius *d*, audita narrat Mela *e*, hodie & videri & audiri confirmat Iul. Schaliger. *f* Sed & D. Antonio talem olim in deſerto obuium factum, auctor eſt D. Athanaſius, *in vita Antonij*. eorundem viſorum meminere Plutarch. *in Sylla*. & Diodorus Siculus *in Bibliothe*. Rabbi Abrah. Ezræ F. multa de his fabulatur *comment. in Geneſ.* relatu indigna.

a *Diony. Halycarnaſ. li. 6. Antiqu. Rom.*
b *c. 2. v. 21.*
c *c. 13. v. 21.*
d *c. 34. v. 14.*
e *lib. 5. c. 1.*
f *li. 3. Georg.*

8. Sacra Scriptura meminit etiam *dæmonij meridiani g*, his verbis: *Non timebis à timore nocturno; A ſagitta volante in die; à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*: vbi quatuor enumerantur pericula ſiue peſtes, quas omnes vult eſſe dæmonum genera, Paraphra. Chaldæus, nam exponit: *timorem dæmonum in nocte ambulantium, & ſagittã angeli mortis interdiu emiſſam, & mortem in tenebris ambulantem, & turbam dæmonum meridie graſſantium*. Puto enumerari duo pericula ſiue damna ab hominib. & duo à dæmonib. impendentia. ab hominibus vi aperta, & doloſis machinationibus. à dæmonibus quoque latenter & palàm, idq; noctis & meridiei potiſſimum tempore: aliquãdo ſolo pauore ſpectrorum & terriculamentorum, aliquando etiam à dæmone peſtilente afflata lue, vel alio damno dato ab eodem. Sanè etiam D. Gregor. Nazianz. *orat. de ſacro Baptiſma.* coniungit, omiſſis intermedijs, timorem nocturnum, cum dæmonio meridiano. Et dæmonum iſta damna duo, puto poſita primo, & quarto loco; vt ſignificet, etiam ea quæ homines dãna inferunt, non ſine dæmonum ope inferri. Vt enim alibi dicitur, Deus infert *immiſsiones* (h. plagas) *per angelos malos*. ſcio R. Salomonem & alios, duo vltima referre ad dæmones. Sed iſti pro *dabar* cum duobus Kametz דבר quod negotium, cauſam, rẽ, molitionem ſignificat, minus rectè, cum Maſſoretis, legere *deber*, cum ſex punctis דבר; quod volunt eſſe genus dæmonis, ſed potius ſignificat mortem, peſtemve (*Exod. 9. verſ. 3.*) vt hoc loco vertit D. Hieronymus, & ſequitur Vatablus. Sanè Vulgatus noſter non ſolus, *dabar* legit, ſed & LXX. *ἀπὸ πράγματος*. Quoad meridianũ dæmoniũ: etſi placeat mihi explicatio D. Hieronymi intelligi manifeſtos dæmonum inſultus, atque palam ab ijs illata dãna: tamen puto veriſſimum eſſe, quod D. Baſilius, & Theodoret. tradiderũt, Pſalmiſtam locutum ex opinione, quæ apud multos obtinebat, & poſtea obtinuit, quædam eſſe dæmonia meridiana: quod etiam refertur commentario in Pſalm. qui D. Hieronym. tribuitur. Dicam de his quod ſentio, primum illud, *ab incurſu* ſignificat vehementem, acrem, & apertam, & importunã infeſtationem. nam Hebraicæ eſt, *Mikketeb*, hoc eſt à ruina (vt Arnobius) excidio, exterminio, deuaſtatione; Græcã *σύντριμα*, quod alij morſum, alij excidium, alij interitum commorientium & ſimul ruentium exponunt Deinde illud; *incurſu & dæmonio* ex idiotiſmi vi accipio pro, *incurſu dæmonij*. Sic. n. rectè Aquila & Symmachus verterunt phraſim. Tertio puto dici *Meridianum dæmonium* duabus de cauſſis. Primum à loco, nã credebantur in deſerto verſari quod Hebræis ad Meridiem (ideo ſicut meridies & deſertum in vet. Teſtamento ſæpe pro ijſdem ponuntur, ſic puto meridianum dæmonium, & dæmonium deſerti eſſe idem) vnde legimus ferociſſimorum dæmonum copiam maximam habitaſſe in horto, vbi ſepulchrum Iamnis & Mambres vt narrat Palladius *in Macario*: & dæmonum genus, *Lamias*, in deſertis

g *contra Cardan. exercit. 351.*
Pſal. 90. v. 5. & 6.

habi-

habitaſſe Lybiæ, colligimus ex Dionis Lybica Hiſtor. vbi adhuc hodie multa ſpectra. Et Procop. atq; Cyril. *in Eſaiam* teſtatur, dæmones gaudere ſiluarum & deſertorum habitatione; Pſellus *lib. de Nat. dæmon.* cauſam reddit, quia hoc dæmonum genus ſit ſolare, & ideò Leoninæ naturæ, quorũ propria hæc cõditio. ſanè Aſmodeũ Raphael ligat & ablegat in deſertũ: & Chriſtus Dominus in deſerto tentatur: & Dauid dæmones hoſce vocat *beſtias ſiluæ*, iuxta nonnullos, *Pſ. 103. v. 20.* Sic Iobi 1. *v. 16.* ventus vehemẽs qui domum diruit, & Iobi liberos omnes ſimul oppreſſit, venit à deſerto (h. à meridionali plaga) idq; meridiano tempor,e nempe prandentibus illis, ut optimè ſiue Origenes, ſiue alius auctor commen. in Iob tributi Origeni. Heb רוח *ruah* tam ſpiritum (*πνεῦμα* LXX.) quā ventum (Aquila *ἄνεμος.*) ſignificat: rectè, nam ventum hũc dæmon excitauit. De hoc ita Origenes, ſi ipſe auctor libri prædicti; *Hæc ſcientes Sancti atque horum memores, quod ipſo meridiano tempore hora prandij, ruina occupati ſunt filij Iob, atque mortui, orauerunt ad Deum conſeruari, ſicut à negotio in tenebris ambulante, ita & à ruina & à dæmonio meridiano. Sicut enim in noctis tenebris, ſic ſimiliter in medio meridie pluriores dæmonum tentationes ſe demonſtrant, quam ceteris temporibus.* Et poſtea introducit Iob negantem ventum illum à Deo excitatum, ſed ipſum dæmonem, mentito vento, hæc patraſſe: *Tu videlicet & Spiritus ab eremo veniens, tu quatuor angulos domus tetigiſti. &c.* Secundò igitur à tempeſtate diei dicitur meridianus, eo quod hoc genus dæmonum meridiano tempore & apparere ſolitum, & homines crudelius acriuſque infeſtare; tum ſpirituali tentatione ac prælio, maximè luxuriæ & acediæ ſtimulis, quæ duo peccata vrgent vehementius hominẽ cibis diſtentum plenumque, vt rectè Nicetas *in Nazian. orat. citatam*, & Euthy. ac Theodoret. *in Pſ.* tum etiam corporeis afflictionibus, quod poteſt colligi ex veterum gentilium opinione, qui Pana (dæmonum meridianorum hic vnus) tum maximè iracundum & formidabilem credebant, ut teſtatur Theocritus *eidyl. 1.* & colligitur ex hiſtorijs. In Ruſſia Orientali ſub meridiem meſſis tempore ſolitus erat obambulare rura dæmon, habitu viduæ lugentis, operarijſq; niſi protinus viſo ſpectro in terram proni venerarentur, brachia cruraque frangebat: *a* Teſtes quoque ſcriptorum libri ſunt, ſpectra terrifica ſolere apparere, quotieſcunque peſtilentiæ, aut alia huiuſmodi mala inuadunt, quòd luculenter comprobaui Commen. in Oedipum *v. 172. & 174.* Addo, quod huc maximè pertinet. In ſalinis Peruanis ponè flumen Conſatam Indis apparuiſſe ſpectrum gigantea mole, ſed ventre ſecto & euiſcerato, vlnis geſtans binos infantulos, & dira denuncians euanuiſſe, contempſere rudes populi, eo quòd ſole lucente apparuiſſet: ſed minas ſecuta horrenda lethi lues confirmauit, *ſic Chieza p. 1. Hiſt. Peru. c. 24.* Addo & aliud a Procopio, cùm ingentem illā & admirandam luem, quæ Coſdrois & Iuſtiniani tempore orbem totum depopulata, deſcribit, traditum, viſos in humana ſpecie dęmones verſari in publicis priuatiſq; locis, & obuios percutere, quoſq; percuſſiſſent, eos confeſtim morbo correptos (*virulento nimirum & ardenti afflatu, unde Hebræi hos dæmones vocant* Meririm & Rheſſaphim, *exitiales, & ardentes ſeu ignitos:* & aliquibus vigilantibus claro die (*en meridianum dæmonium*) aliquib. in ſomnis noctu (*en nocturnum*) id contigiſſe. *b* Dæmonium meridianum, cum Empuſa confundit Scholiaſtes Ariſtophanis, *c* Empuſam exponens *δαιμόνιον μεσημβρινόν*. Ego Empuſam puto, etiam nocturnum fuiſſe ſpectrum: ſed, cum noctu apparebat, *Hecaten*; cum meridie, *dæmonium meridianum* vocatam. illa ſe in omnes formas mutabat: fiebat, vt ait Epicharmus, *in Hebes nuptijs*, plāta, bos, vipera, lapis,

a *Pet. Greg. d. repub. lib. 12. c. 20.*

b *ſic Procop. lib. 2. de bello Perſico.*

c *in Ranis.*

lapis, muſca, femina, addit Ariſtophanes mulam, & ingentem belluam; alij vnicum crus æt eum, alij aſininũ, vel crus vel membrum tribuunt, hinc vocata ὀνόσκελες, inde ὀνοκένταυρος. Theodoretus in Iſai. i, *Onocentauros ueteres quidem ἱμιπόδας, qui autem nunc uiuũt appellant ὀνοσκελίδες.* cui cõſentit Scholiaſtes Ariſtophanis. Denique fiebat Empuſa quicquid cupiebat, quicquid illi expediebat, vt ait Epicharmus. Hæc de meridiano: de *nocturnis dæmonibus* conſtat, noctem quaſi proprium eſſe ſcamma ſpectrorum, & dæmonũ, vnde & *Principes tenebrarum* dicuntur, & legimus, *poteſtatem tenebrarum.* Seneca *a* diurno tempore, graſſante peſte, dixit, viſa,

a in Oedip.

Vaga per lucos ſimulachra uirum,
Maiora uiris:

Nocturno verò (ſic hæc diuidenda) illud;

Quin Tænarij uincula ferri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis.

Planè pleraq; ſpectra & terriculamenta dæmonum nocte robur habere; manè uaneſcere, ex plurimis ſcriptorib. alias docui, *b* & Pſellum dæmones quoſdã agnoſcere *Lucifugos*, tenebrarum incolas & amatores: Antagoniſtam vero Patriarchę Iacobi, *c* bonum fuiſſe Angelum, non dæmonẽ, ut cenſuere quidã apud Procopium, & homo præceps nimis ac temerarius Fran. Georgo. *in Problematib. SS. d* Ex his nocturnis eſt princeps *Succuborum* dæmonum, quam Hebręi vocant *Lilith.* hoc eſt apparitionẽ nocturnam, à *Laila* (hoc eſt nox:) quia non ſolent tales dæmones uiris eſſe infeſti, niſi nocte. Vnde Eccleſia cum Ambroſio, contra eos precatur:

b in Herc. Furent. com. uer. 123. ex Virg. Horat. Proper Statio, & Catul. & Ioſepho atq; Hebrais.

c Gen. 32. v. 24.

d tom. 1. ſect. 3. problẽ. 234.

Procul recedant ſomnia
Et noctium phantaſmata,
Hoſtemq; noſtrum comprime
Ne polluantur corpora.

Incubi dæmones etiã interdiu graſſantur, quorum *Pana* Principem veteres cõſtituebant: eũ Hebręi, *Haza*, noſtri per excellẽtiã nominãt *Incubum*; Gloſſar. *Incubus, πᾶν,* vocat & *Inuus*, vt ego arbitror, nõ ab Hebræo, *eanas* (affligere) qđ longe petitũ, ſed à verbo Latino *ineundi.* Ardere.n. hunc dæmonẽ, & ei ſubditos, amore improbo feminarũ veteres cẽſuerunt: *e* non quod delectentur cõcubitu, ſed quod gaudeãt ab hominib. Deũ offendi, & genus humanũ tã fœde contaminari. Sic intelligẽdus Abbas Serenus apud Caſſianũ, *f* dũ dicit *dæmonũ quoſdã eſſe truculẽtiores efferatioreſq;, qui bellis cædibuſq; ſunt inſatiabiles & in trãſeuntes irruunt, & eos crudeli morte conantur interimere: (quale videtur meridianũ dæmoniũ, & illa, de quib. in Euangelio D. Matthæus. c. 8. verſ. 28. & Pſeudo-Abdias li. 3. in uita D. Andreæ) alios vero eſſe, qui Fauni dicãtur, ſeductores & ioculatores, & hos certa quadã loca ſeu vias obſidere, & nequaqua tormentis eorũ, quos prætereuntes potuerint decipere, delectari, ſed deriſu tantũ et illuſione cõtentos, fatigare eos potius quã nocere, & hos interdũ innocuis incubationib. hominũ excubare.* quib. in verbis duo ſunt obſeruanda, illud; *nõ delectari eos tormentis hominũ*, accipiendũ cõparatiuè, non æque delectari atque alij illi crudeliores delectantur. Verius .n. eſt omnes omnino dæmones optare, quã grauiſſima mala hominibus inferre, ſi Deus permittat. docet enim D. Antonius, apud Athanaſium, cunctis dæmonib. hoſtile odiũ in homines eſſe, grauius in Chriſtianos, atrociſſimũ in religioſos & virgines Deo dicatas: ſingulos tamen, nõ niſi, quantum Deus permittit, nocere. Si amplius non ſinantur, gaudere hominũ deriſu & deceptione, & illicio in aliquod Veniabile ſaltẽ peccatum; ut ocioſæ ſpectationis, vel locutionis, riſus ſolutioris, diſtractionis in oratione, & huiuſmodi aliorũ, in quę vel boni facillimè pertrahuntur. alterum, quod vltimo loco poſuit, de incubationib. dæmonũ, quo non aſſerit omnẽ huiuſmodi oppreſſionem & quaſi ſuffocationẽ naſci à dæmonib. conſtat.n. aliquando a morbi Melancholici ſpecie illa oriri, quã Flandri vocant, *Mare*; Galli *Coquemare*; Hiſpani, *Peſadilla*;

e D. Aug. lib. 15. de ciu. Dei c. 23. Iſido. li. extremo Octauo Origen. Macrob. lib. 1. Satur. 22.

f collat. 7. ca. 32.

a *li.12.epiſt.* dicta; Themiſon *a πνιγαλίων* alij *Ephial ten* uocant, & copioſè deſcribitur à
b *lib.3.c.15.* Paullo Egineta medico: *b* aliquando duntaxat non corporis mala affectio eſt, ſed nuda ac mera dæmonis infeſtatio ut docui *ſup.q.15.* pgamus ad alia.

c *in Phocaic.* Nono igitur, Pauſanias *c* deſcribit nobis dæmonē quendā *Eurynomum*, longis & prominulis dentibus, & corpore liuido ac cadaueroſo formidabilem, pelle vulpina ueſtium, cadaueribus mortuorum veſci ſolitum, eaq; ad oſſa vſq; deuorantem. Quibuſdam videtur hæc *Mortis* deſcriptio: crediderim potius, quādo ſpectrū aliquod aliqua forma ueterib. apparuerat, ſtatim eos nomen certum illi indidiſſe, & ſacrificia uel expiationes illi auertendo inſtituiſſe: unde & orta ſequentia muliebrium ſpectrorum ſiue oſtentorum nomina, fictionesq;. Nam

Decimo loco occurrunt *Sphinx* illa Thebana, de qua Strabo *lib.9.* Apollodor. *lib.3. bibliothec.* Higynus *in Fabulis c.151.* Natalis Comes *li.9. mythol. c.* 8. & Lilius Gerald. *in Ænigmatib.* quæ ſi fuit, dęmō fuit: qui formā illius ſpeciei Simiarū aſſumpſit, quæ *Sphinges* vocantur, de quib. lege Pieriū *lib.6. Hierogly.* & Solinum, *c.30.* Secūdo *Harpyia*, de quibus Heſiod. *in Theogonia*, Apollon. *lib.2. Argonaut.* Orpheus, *in Argonaut.* Apollodor. *li.1 i Biblioth.* Euſtath. *in Odyſſ. μ.* & Izacius *in Lycophr.* Tertiò, *Gorgones tres*, de quartū forma & genere, dictū fusè *Cōmen. in Medeā Sen. v.831.* Quartò, *Sirenes tres*, de quibus egi, quæ neceſſaria hoc loco, *Aduerſar. in Sen. Medeam v.355.* & de his mentio, apud noſtrū interpretē vulgatū Eſai. *13. v.21.* vt & LXX. verterūt, & teſte Euſebio, tres interpretes, non tñ eiuſdē verbi Hebręi loco, quo noſter: Theodoretus vult *Sirenas* fuiſſe dæmones ad voluptatē incitantes. Quintò *Erinnyes* ſiue *Eumenides*, quas Latini *Poenas* vocauere, & ipſæ tres; de quarū habitu & conditione multa congeſſimus eiuſdē Commen. in Medeam *v.13. & ſeqq. & v.960.* Vltimo, *Nymphæ*: quarum quædam aeriæ, ut Sibylla de qua Plutarch. *lib. de ſerâ num. vind.* quędā terreſtres, ut Oreades, Napeæ, Dryades Hamadryades, quædam aquaticæ, ut Nereides & Naiades, illæ maris, hæ fluuiorū: quas omnes dæmonum ſpectra fuiſſe conſtat: & ſi nō cōſtaret, inde probaretur, quod aſpectus earum iratarum de recto mentis ſtatu deijceret (quod dæmonum propriū) vt docent ex Græcis Scholiaſt. Theocriti & Heſychius, ex Latinis Varro & Feſtus. ſic affectos nos *lymphatos* quaſi Nymphatos: Gręci uocāt *νυμφολήπτας*. tales, uiſa Cerere, *ceriti*: uiſo quoq; Fauno in meridie, *mēte attoniti* audito Pane, territi *Panico pauore*, dicuntur uexari uano metu, quanquam hoc nomen etiam hydrophobia laborantib. & ceteris illis, poſſit accommodari latè ſumpta uoce. uide quæ dixi Comment. in Herc. Oeteū *v.246.*

Vndecimum ſpectrorum genus eſt id quo nutrices ſolitæ infantes, metu incuſſo, quietare. de hoc genere primū eſt *Acco*, *Alphito*, & *Mormo*, deſumpta puto nomina, ab perſonis Tragicis ſeu Comicis terrorē adferentib. deformitate: de *Mormo*, id Theocritus & Ariſtophanis Scholiaſtes docuere. *Acco* à uetula illa, quæ ſui adſpectu in ſpeculo ad inſaniam redacta, & facta terror puerorum, originē habuit; *de quâ Rhodiginus lib.17. A.L. c.2. & Adagiographus* in Acciſare. *de Alphito*, idē teſtatur Plutarch. Deinde & *Gello*, de qua adagiū Γελλω̃ς παιδοφιλοτέρα: hanc aiunt uirginem uita deceſſiſſe, & eius ſpectrum in Leſbo oberrare, & immaturā pueris necem adferre. uolūt eius meminiſſe Sapphonē. Alia fuit *Gilo*, de qua ſic Nicephorus, ubi cōmemorat ea, quæ Mauricio imperiū portenderunt, inter cetera: *Mater uero ipſa* *libr. 18. hiſt. cap.9.* *partus tempore, è terra nouum quendam & variantem ſuauitatis odorem redditum eſſe, dixit: illud inſuper, quod anicularum eſt, & mihi prope incredibile, addens perſæpe eam, qua* Empuſa *vocatur, alius vero* Gilo *dixerit, infantem ex cubiculo, ueluti eum deuoratura, extuliſſe: nihil tamen detrimenti ei adferre*

potuiſſe. ſed quicquid ille dicat, veriſimilius eſt ſtrigem hanc ſiue Lamiam fuiſſe quæ puero, angeli cuſtodia benè munito, fruſtrà inſidiabatur. Prudētior Euagrius l.5.c.21. nihil de *Gilo*, neq; de anicularum commentis addidit, iudicium totum lectori permittens. Quiddam anicularis deliramenti hic fuit, quiddam non delirium, ſed verè verum. delirium erat & abſonū à ratione, putare corpora harum feminarum ſic extenuari, vt clauſis oſtijs ingredi poſſent, & corpora quantitate prædita per ianuas ſe penetrarent: (vide quæ dicta ſunt à nobis q.17.) verum erat, has malas mulierculas ope dæmonis nonnunquā in cubicula hæc introduci ſolitas, citra quantitatis corporum immutationem vel ſolidorum penetrationem, & ibi infantulis perniciē moliri. Quare diligenter inter hæc eū diſtinguere iudicē oportet, q in his nec credulitate nec incredulitate volet decipi. Et in iudicatarū rerū præiudicijs oēs circūſtantiæ accuratiſſimè ſunt examinandæ. fieri.n. poteſt, vt iudex ex vno reum capite, quod in accuſationem deductum, vanitatis deprehenſum ſit, abſoluat; quem tamen condemnaſſet ſi aliter accuſatio fuiſſet inſtituta. Verbi gratia, ſtrix aliqua accuſatur, quod clauſis ianuis ſit ingreſſa, & corpus eius in ſpiritum immutatum, & ita iā non corporea pueros interemerit. Nullus iudex adeò bardus erit, vt huic accuſationi fidem adhibeat, ſed ſi neget rea, & alioquin necatos illos infantes vel læſos non conſtet, neq; id accuſator aliter, quam ex illa fabula Metamor. probet, proculdubio per ſententiam abſoluetur. Si diligenter legas vitam Taraſij ab Ignatio monacho deſcriptam, non difficile fuerit deprehēdere hunc ſtatum cauſæ fuiſſe mulierculārum illarum à Georgio (non à Philippo, vt quidam vocant) præfecto vrbis abſolutarum, & Iſauri Leonis ſæuitiam ac inſcitiā in eo poſitam fuiſſe; qui incredibili quo erat ſtupore mulierculas illas in ſpiritum cōuerti crederet. Accipite verba Ignatij: *paupercula quadam muliercula accuſata fuerant eadem feciſſe lactentium infantiū per foramen* * *domorum uel portis etiam clauſis ſubeuntes, & ex improuiſo infantes necantes. Qua etiā trahebātur in iudicium ab ijs qui credebant fabulis* (de paganis loquitur, à quib. illud de *Gello* antiquitus confictum) *& nolebant Chriſti Dei noſtri ſequi doctrinam, qua ſimulachris & phantaſmatibus nequaquam decipit* (nimirum quia ſpiritum à corpore nouit optimè diſcernere) *Eſt enim apud Graces in fabulis famina quadam, Gello nomine, qua dicitur, cum immatura morte vitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſsiſſe ad retens natos infantes, & eos interfeciſſe.* (en fabulam, quod mortua rediſſet & infanticidia patraſſet) *huius fabula improbo pellecti ac decepti ſpiritu, qui ea dicebant probabiliter, conatur ad mulierculas transferre hoc exſecrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritum conuerſis, cauſam eorum qui moriebantur ante tēpus.* (vides lector accuſationis fundamentum, Gello mortua necaſſe legitur infantulos: nunc multi reperiuntur ſubito ſublati: probabile itaq; eſt ab his mulierculis, depoſita mole corporis, & in ſpiritum conuerſis, atque ſic ſe per ſolida corpora vel tenues fiſſuras immittentibus necatos. Nonne merito ſcriptor iſte contra tales accuſatores exclamat, verbis ſequentib.) *ô ſtuporem; ô cordis oculorum cæcitatem: Si corpus longitudine, profunditateq;, & latitudine compactum ac conſtipatum, in ſpiritum diſſolutum procedit, & hac facere cōceditur: Chriſtus ergo, qui eſt ipſa veritas, dicens: Spiritus carnē & oſſa non habet: reputatus eſt phantaſma ab ijs, qui hac aſſerūt* (ſcilicet fæminas has tum, non corporales, ſed ſpiritus fuiſſe, ſeu ſpiritali hac vi penetrandi præditas fuiſſe) *Quinetiā Chriſtus quoque, qui verā carnem accepit, & ſpiritum carnē & oſſa non habere verè affirmauit diſcipulis, nulla re circūſcribetur, qua obſtet quominus ſit phantaſia. Sic ergo cenſēs & citra dubitationē iudicās Georgius*

fæminas

* *Sic vocat anguſtas rimas aut fiſſuras corporis earū non capaces.*

Digitized by Google

fœminas abſoluit à criminib. hæc Ignatius ille, nô ſatis peritè ſpectrum, ſpiritum, phantaſiam pro iiſdem ſumens ſcilicet pro phantaſmate, ſeu corpore tantum apparente, & nihil de ſtrigum verarum crimine attingens vel agens, contra quas, & quæ de illis tradidimus, nihil argumentatio eius virium habet, vt qui rem intelligunt, facilè primo intuitu perſpiciunt.

Tertio loco occurrunt *Lamiæ*, de quibus etiam ſacri Vates Ieremias & Eſaias; *a* quas vera dæmonum ludibria ſiue ſpectra fuiſſe, cum Apollonius Thyanæus, tum D.Hieronym. & alij patres docuerunt, de quib. & Strigib. (quas ab eſu carnis opinor humanæ ueteres magiſtri in Gloſſar: *Leſtrygonas* vocarunt) quia ex profeſſo tractaui copioſe Commen. in Medeam Sen. v. 732. ne actum agere videar, eò te lector optimè malo ablegare, quã eadem repetere. Germani inferiores vocant *Aluen*, & *Aluinnen*; Gotthi, *Eluas b* videtur meminiſſe D. Hieronym. cum dicit ſæpè bimulos ac trimulos ad vbera materna lactantes à dæmonio corrumpi. *c*

a *Eſai.13.v.vlt.&Thren.c.4.*

b *Olaus li.3.c.11.*

c *ad Paull. de obitu Bleſillæ.*

Duodecimum quando apparet in forma *hirci* (vnde ab Iſaia & Moſe vocari piloſum, ſeu *zahir* contendunt Iarrhius & kimchi.) vel *Leonis*, vnde templis gentilium affigi ſolita capita leonina, quod ridet Arnob. *li.6.contr. gent.* uel *ſerpentis*, vt cùm Æſculapius Romam aduectus: & anachoretæ de quo B.Nilus *li. de orat. ad Deum c.102. & 103.* vel *noctua*, vt apud Virgil. extremo Æneid. vel *muſca*, ut apparuit Laoduni in Energumena, & ſolet apparere Anabaptiſtis, vnde & vocatus *Baalzebub*, Dominus muſcæ; *vel porci, lupi, aut alterius animalis*, cuiuſcũque, nam in omnium ferè formis aggreſſus eſt DD. Antonium, Macarium & ceteros ſanctos monachos deſerti incolas. Recentius unum, ſed cui vix ſimile inuenias, proditum fuit memoriæ à Gaguino Hiſtor. Francorum ſcriptore; Philippo Bello Rege, quendam laicum ſiue conuerſum (vt vocant) monaſterij vallis Sarnariæ, nomine Adamum, paullò ante Natalitia Feſta, ſummo mane ad monaſterij negotia peragenda, vnà cum famulo ſe in viam dediſſe equitem. ei ſe in uia offert arbor ingens gelu & pruinis obſita, ad ipſum properans, quaſi conferre gradum & corpus cupida. equus expauefactus caput retrorſum flectit, & viam remetiri, quam peregerat, conatur. Adamus ingenti labore iumentum retinet, & calcibus porrò cogit. propinquior ut arbori fuit, illa confeſtim euanuit ex oculis, odore tetro atque ſulphureo relicto. Argumentum inde ducit Adamus, dæmonicum eſſe ſpectrum, ſeque Deo preeib. commendare ſatagit, nec iter intermittit. Paullo poſt reſpiciens, uidet nigrum quendam uirum, equo inſidentem ſpadici ſe ſubſequi. cui ſubiratus; *Quomodo* (inquit) *infelix & damnate, audes me his technis aggredi? An neſcis fratres meos; qui domi ſunt, pro me ſaluteque mea ſupplices ad Deum preces fundere? Abi, quã tum potes. nulla tibi mei curatio, nihil in me poſſides.* Abit malus: ſed ecce mox redit, ſimilis uiro, gracile & protenſũ habenti collũ. Adamus, tot moleſtias pertæſus, gladium, qui ad ephippium ligatus, ſtringit, & enſe ter quaterve per aerem uibrato, aereque, propter celerem diuiſionem ſibili ſonum edẽte, conatur abigere ſpectrũ. hoc uerò ſubito perſonam mutat, & ſiſtit ſe ſtatura mediocris uiri, cui caput cappa & ſcapulario monachi corpus ornatũ oculi ſcintillantes inſtar chalybis uel æris radijs ſolaribus oppoſiti. Adam punctim aliquoties hoſtem petit, ſed irritis & caſſis ictibus, aereq; cedente. Tum, maiori deſpectu & irriſione, dæmon induit formam aſini. Perterritus famulus, hero ſuadet, gladio circulũ in terra ducere, & in circuli medio crucẽ Dominicã efformare. Adamus conſilium exſequitur: verum veterator non deſinit. Mutat auriculas aſini in cornua, & ſic minabundus irrumpere in circulum ſe velle ſimulat. De-

Digitized by Google

nique luſus iam ſatur, in rotam ſe vertit, & ſeipſum voluēs monachū inuadit, ſuperq; illum continua latus rotatione (*ſic videbatur*) tranſit circulum, & monacho prorſus illæſo conſpectū fugit. Fidem rei fecere, longa famuli terrorem conſecuta ægritudo, & diuturnus fœtor veſtium Adami, & rauce do eiuſdem atq; difficilis reſpiratio, à quib. ęgrè conualuit, equi deniq; ſubita mutatio; qui ex manſueto & cicurę, poſt viſionem hanc ferox, ſternax, calcitroſuſque eſſe cœpit. Addamus rariora quædam genera ſpectrorum.

Decimum tertium genus eſt, cohortium, acierum, caſtrorum militariū. ſicut enim bonorum angelorum acies viſę bis in ſacris litteris *a* ſic; & ſimię Dei, diaboli ſæpè ſe in militū conſertorū ſpecie oſtendunt hominibus. In vita S. Norberti c. 25. leguntur ſpecie armatorum militū in quoſdā religioſos dæmonia incurriſſe, vt & in vita S. Guthlaci Anachoretę, *apud Surium, menſe Aprili*. In chron. Hirſgauienſ. Trithemij legimus ſub annum 1168. Monacho cuidam Limpurgio, propè VVormatiam, viſam multitudinem maximam equitum peditumque, ordinatarum more aciei, quaſi ad prælium procedentem: cumq; monachus audacter, quinam forent, interrogaſſet, illos reſpondiſſe, ſe non ueros viuoſque milites eſſe, ſed animas militum, & non ita pridem his ipſis in locis principi cuidam ſtipendiatos occubuiſſe: veſtes, arma, & equos, quæ viuis peccandi fuerant inſtrumenta, nunc mortuis indicia ſuppliciorum eſſe: quæ circum illos videret omnia nihil niſi ignē eſſe, quo comburātur. ſe precib. atq; ſuffragijs adiuuari poſſe. Leloyherius *b* huic religioſo inſultat, quòd temere animas defunctorū eſſe crediderit: cuius contrariū tamen rationes & argumenta eius non conuincunt. Ait, *dæmones fingunt ſe animas eſſe*. ſæpè, non ſemper. *ſtrepitum edidere diſcedētes & fragorem*. poſſunt & ſpiritus mortuorum. *Flammis veſtes & arma circumdata, dæmones eſſe probabant*. Nō hoc aſſerit hiſtoria, ſed ea ipſa, q̄ aſpiciēntib. veſtes & arma videbant & equi, ipſis flammas cōbuſtrices fuiſſe. Deinde & flāmæ fuerint, nonne profitebātur ſe ſpiritus eſſe, qui adhuc expiabantur? Deniq; Virgilianū illud;

... quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos;

tantum probat, dæmones imitari quoq; diuina iudicia, quib. frequenter; *in quo quis peccauerit in eo punitur*: poſſet igitur hoc exēplū ad præcedētē de animab. quæſtionem reduci. Sanè arbitror eandē hiſtoriam eſſe, 'cū ea, q̄ iiſdem locis, ſed ann. 1123. contigiſſe, in eandem ſnīam narrat Abbas Vrſpergenſ. fol. 281. Sequentia ad iſtā cenſeo pertinere, quia miſcētur quædam vana curioſa q; nec ſuffragia petuntur. Ioannes Cæſarius auctor eſt, *c* ſequēti nocte, qū exercitus Ducis Brabantiæ à Leodienſib. occiſus eſt, ſeruum quendā Comitis Loſſenſis propè MontenaKe, locū occiſionis, circa noctis initium, vidiſſe maximum torneamentū dęmoniorū; Sacerdotē quoque quendā Hiſpanū, propè eiuſdem Comitis caſtrū, dū in crepuſculo noctis de villa in villā tranſiret, vidiſſe haſtiludiū maximū mortuorū ualde clamantium; *D. VValtere de Milene, D. VValthere de Milene*. qui VValterus, famoſus militia, nuper erat defunctus: hancq; viſionem addit ſæpius ea nocte & euanuiſſe, & iterum apparuiſſe. Ioan. Niderius narrat. *d cum propter hæreſes regnū Bohemiæ tumultu ac cædibus concuteretur; circa metas regni præfati, nocturno tempore, verſus vallem quandam, auditos clamores & cōgreſſiones equeſtriū virorū, qui & colorib. varijs induti ſæpius ſunt uiſi. Fuerunt tūc duo armigeri audaces ſatis, in caſtro non multū diſtanti à loco monſtrorū, qui omnino ſcire volentes, quid veritatis ſibi uiſa portē derent, nocte quandam uerſus uallem, vbi ſolita uideri conſpexerant, iter arripiunt: Antequam autem ijs appropinquare auderent, cōiunctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis iſta uidiſſe, ego ijs non appro-*

ximabo.

a *Gen. 32. in princ. & 4. Reg. 6. v. 17.*

b *lib. 4. c. 6.*

c *l. 12. c. 16. & 17.*

d *l. vlt. Formicarij.*

ximabo. dictum eſt veterum; Cum talib.
nullum debere iocari. Quem alter, velut
pauidũ, increpans, equum pupugit, & cũ
eo congreſſu omnib. antedictis exercitib.
appropinquauit: de quib. vnus egrediens
caput illi amputauit, & ad ſuos rediјt:
quo uiſo ille, qui timidus ſubſtiterat, fu-
gã inijt & funeſta noua nunciauit. In cra
ſtino autẽ truncatus reperitur, & caput
quidẽ in ualle, ubi acies viſa fuerant, nul
lius autem hominũ vel equi veſtigiũ re-
pertum eſt: ſed tantummodo, in lutoſis lo
cis, ſigna quadam & ueſtigia auium uiſa
ſunt. Idẽ & aliud addit, ſibi ab Archie
piſcopo Moguntino, viro magnę in-
duſtrię & fide digno, narratũ. *Nomina*
uit (ait) *nobis quendã Rheni ſibi bene no*
tũ militẽ, cuius pro tunc filius viuebat,
qui miles ſuper oẽs penè inferioris Alema
nia nobiles ſemper exſtiterat nimis in re-
bus bellicis imperterritus: gerebat autem
& patiebatur nonnunquam, propter ſuã
animoſitatem vel fortitudinem, ab alijs
graues guerras; propter quas non ſemper
de die, ſed nocturno tempore, ad loca ſibi
commodeſa equitare ſolebat. Hic igitur
quadam nocte coaſſumptis famulis per ſil
uã circa Rhenum equitare voluit, & prin
cipium eiuſdem intrauit. Antequam ve-
ro finem ſilua haberent, vltra quam cam
pus latus iaceret, prout moris eſt eorum
qui verentur inſidias, pramiſit famulum
ut in termino ſilua videret, anne in cãpo
inſidia aliqua eſſent. Luna inſplendente,
uel aſtris lucentib. hac videri poterant.
Famulus igitur, cum per arborum ramos
exploraret, commiſſum, vidit per cãpi lon
gitudinem exercitum ſatis mirabilem ap
propinquare in equis: quo viſo, conſidera-
ta nũciauit militi, qui ait: Stemus ad mo
dicum, quia uerſimile eſt, pro huius exer
citus cuſtodia ſubſecuturos alios: ad hos
properabimus, & an inimici ſint, qui pra-
ceſſerũt, an amici experiemur, nec paucos
timebimus. Deinde, morula trãſacta, de
ſilua miles cum ſuis recedit, in campum
venit, & neminẽ niſi quendam equeſtrẽ
in equo ſedentem, & in manu alium du-
centẽ equum, eminus ſequentem ſuos in-
tuitus eſt. Ad hunc cum miles veniſſet;
quis eſſet quaſiuit in hac uerba: Nũquid
tu cocus meus es? ita.n. ſibi a longinquo
videbatur. paullo etiam antea cocus eiuſ-
dẽ militis vita functus fuerat. Qui reſpon
dit: Sum Domine, cui miles: Quid, ait hic
facis? & qui sũt hi, qui praceſſerunt? Cui
defunctus reſpondit, Domine, hi qui pra-
ceſſerunt, ſunt nobiles & armigeri tales
& tales (*multos.n. expreſsit nomine pro-*
prio) *quos oportet, & me cum eis iſta no-*
cte eſſe Hieroſolymis. quia hac pœna no-
ſtra eſt. Et miles iterum: Quid ſibi vult
equus iſte, quem ducis nullo inſedente?
Ad veſtrum, reſpondit, obſequium erit, ſi
mecum ad terram ſanctam uenire veli-
tis. Securus eſto. te per fidẽ Chriſtianam,
recedendo & reuertendo viuũ reducam,
ſi meis obtemperabitis monitis. Tunc mi-
les ait, Dieb. meis mira attẽtaui, his hoc
addam ẽt mirabile. Diſſuadentib. igitur
illud famulis, de equo proprio miles deſi-
lijt, defuncti equũ aſcendit, & oculis fa-
mulorũ uterq; equeſter ſubtractus eſt. Se
quenti autem die famulis, iuxta condictũ
exſpectantibus: miles & defunctus redie
runt ad locum, ubi primum conuenerant.
Tũc defunctus militi ait: Ne phantaſma
omnino fictũ iſta fuiſſe credatis: duo, qua
vobis do, rara, reſeruate in mei memoriã:
inde protulit mappulã paruã de ſalamã-
dra, & cultellũ in uagina. Primũ, inquit,
cũ immundũ fuerit igne purgate: alterũ
cautè tractetis, quia ab eo vulneratus, in
toxicatus erit. In his multa ſunt indi-
cio fuiſſe viſionẽ dęmonicã, maximè
donum hoc cultelli, quo multis exi-
tium, ipſi quoq; donatario, parabatur.

Cromerus diligens ſcriptor; *a Na-* *al.5.hiſt.Pol.*
clum, inquit, *arcem Pomeranorũ muni-*
tiſsimam Vladiſlaus 1. Polonorum rex ob
ſidebat. Ibi noctu lucente luna aſpicieban
tur crebro ab excubitorib. quaſi armato-
rũ hoſtiũ acies, ex apertis campis ad Polo
norum ſtatiua adequitantes & incurſan
tes. Cum id ſapius accideret, indignati Po
loni inquietari ſeſe, nec vſquam in aper-
tum certamen prodire hoſtes, nocte qua-
dã, cum ibidem hoſtes adeſſe nunciaren-
tur, fremabundi agminatim è caſtris ſeſe
proripuere, diffugienteſq; caſſo labore lon
gius proſecuti ſunt. Obſeſsi, tumultu Po-
lonorum exaudito, & excurſione è caſtris

 animad-

Digitized by Google

Malefica horum dæmonũ operatione ſuffulta, tanto ſunt ad maleficandum potentiores, quanto ſuperiorem ex eorum ordine concurrentem fuerint aſſecuta. Hæc omnia vera crediderim: *In vita D. Antonij D. Athanaſius aerem plenum eſſe dixit dæmonibus: quod Mercurius ante dixerat Termaximus: nullam videlicet mundi partem dæmonum præſentia deſtitutam*. Hoc de ſublunari mundo intelligendum, alioquin falſum eſſe docet D. Auguſtin. *d. c. 3. de agone Chriſtiano*: & ſic accipe quod ſubdit, *S. quoque Præſul Ambroſius dixit: Plenus eſt mundus ſanctarum virtutum, quia eſt plenus nequitiarum*. Caue à ſequentibus, nã more ſuo falſa veris miſcet. *Vnde Platonici dæmones, in aere volantes, in modũ denſiſſima niuis ignita, cupientibus tradidere viſibiles: ſi aliquandiu verſus cœlum ſole ſplendente irreuerberatis oculis continuauerint obtutus. Sed neſcio an in aere cauſetur obiectum ex conſiſtentia reali, vel certè oculorum motus intereluſus repræſentet imagines falſas; non ſine detrimento ſenſus, tamen leui, præmiſſorum accepi experimentum*. Vere experimentum fallax, nequam, & grauiore dignum detrimento. cuius mater curioſitas, pater ignorantia. illuſio ſenſus fuit, vt videre videreris tibi, quod in rerum natura viſibile non exiſtit. vel pueri aduertant ſolarem ſplendorem ſic oculos præſtrinxiſſe.

Tertium genus dæmonum terreſtrium dicimus, quos prelapſos de cœlo in terrã, pro ſuis demeritis minimè dubitamus. Catholici neq; de aereis, eò delapſos de cœlo pro ſuis demeritis, fas ſibi ducunt dubitare. *De his ſanctiſſimus præſul & martyr Chriſti Theophorus quondam Ignatius, in epiſto. quadam ita ſcripſit ad Epheſios: nihil melius eſt, quã pacem habere, in qua omne telũ euacuatur aereorum ſimul & terreſtrium ſpirituum*. Vides beatum Ignatium, igneos illos non agnoſcere, & aquaticos (vt arbitror) ſub terreſtrib. comprehendere. De his terreſtribus nonnulla iã diximus: addit quædam fuſius poſt illuſtranda Trithemius; *Ex his autem dæmonibus alij verſantur in ſiluis, atque nemoribus; qui venatoribus ponunt inſidias: alij verò patulis degunt in campis, qui nocte aberrare faciunt itinerantes, nonnulli demorantur in locis abditis atque cauernis: reliqui cæteris minus furioſi ac perturbati, & morari cum hominibus in obſcuro delectantur*. Huc pertinent omnes illæ ſpecies, quas paulò poſt per numeros, quatuordecim, ex varijs ſcriptoribus adducam. vt Faunus qui & Fatuus & Fatuellus dictus, & Satyri, qui etiam Foni, & Onoſcelides, de quibus Sozomenus *libro octauo, capite ſexto*, vbi meminit Gerontij, Diaconi, idcirco caſtigati à Diuo Ambroſio & exauctorati à Nectario; quod affirmaret noctu à ſe Onoſcelidem capite raſo apprehenſum, & in piſtrinum deiectum. Sancti enim viri cenſuerunt non temerè, hoc illi cum dæmone Onoſcelide commercium fuiſſe: non verò, credulitatem aſſerentis Onoſcelides, damnarunt. Sic enim factum illud Nectarij & Ambroſij accipiendum. De talibus finxit Stellatus, eos ſibi in itinere Luna lucente comites adhæſiſſe Sarracilum, Sathiel, & Ianam; ſed poeticè, hoc eſt mendaciter inducit illos dicentes, domicilium ſibi eſſe in lunæ globo. talis etiam qui apud Alexand. in Genial. diebus narratur Thomæ monacho viſus. Tales etiam *Lamiæ*, quam à nocte Hebræi *Lilith* vocant. Tales Ceres, Diana cum ſodalibus, Napææ, Driades, Hamadriades, Trophonius, & ſimiles Pſeudothei. Tales fatuæ, Furiæ, & earum (vt fingunt) mater Furina, & Maniũ mater Mana, Mantua, Mania, & Manuana, & his ſimiles crediti maſculi ſexus, Aquil., Sumanes, & Triptes, de quibus Martianus Capella libro 2. Iſidorus in Gloſſ. Arnobius cõtra Gentes, nos quoque paulò poſt nonnulla, cum de incolis Spelæorũ. Addit, *Non vno ducuntur affectu ſed vario. quoniam alij ſunt alijs minus deprauati, quanquam omnes ſint malis perturbationib. pleni. Ex his quidam gaudẽt ſolis illuſionib. territare homines; alij prædictio-*

dictionibus futurorum in admirationem ſui trahere cupiunt audientes ; nonnulli vero ad hoc ſummo conatu laborant, vt homines irrationabili furore turbatos, aut melancholia furentes terreāt, lædāt, vel occidant, quod experientia ſæpius factum agnouimus. Hinc Sanctus Ioannes Chryſoſtomus in libro tertio de prouidentia ad Stagyrium monachum, *omni actione Diabolica potentior eſt ad nocendum mæroris magnitudo. quia damō quoſcunque ſuperat, per mærorem ſuperat: eum ſi auferas, nihil à dæmone lædi quiſquam poterit.*

Præclarè hæc omnia, & prudēter: non æquè quod ſequitur ſtatim; *Hoc autem dæmonum genus rarò eſt maleficis familiare, propter inconſtantiam affectionum & leuitatem: quæ territare multos gaudent potius, quam vnius mulierculæ ſubeſſe imperio.* Leuicula prorſus ratio, & ex falsò præſuppoſito, quod ſubeſſe queant, aut ſubſint: nec illud verum, & vni ſubeſſe, & multos territare nihilominus non poſſe. *Commorantur tamē interdum, & pollicentur veſanis, in vitio, aut cryſtallo, ſiue ſpeculo: & carminibus concitati reſponſa dāt mulierculis: &, ſi quis venturus in via eis maledixiſſet, pronunciant.* vtiq; poſt factum, nec morantur in his rebus dæmones, ſed duntaxat aliquas functiones illic exercent. *Et hoc* (ait) *maleficarum genus multum differt à reliquis, quia quod illæ maleficio reddūt infirmū, iſta curare pollicentur. verum quia maleficium vt plurimum refellunt maleficio; earum acceſſus ab Eccleſia omnibus interdicitur Chriſtianis.* Hoc veriſſimū: & hinc apparet diuiſum eſſe regnum Satanæ, & habes cauſam Vatiniani odij, quod intercedit inter Ariolos ſeu Veratores, & magos venenarios ſeu Striges. Hos illi conantur detegere & prodere, hi viciſſim illorum vitæ clam inſidiantur.

Quartum genus dæmonum denominatur aquaticum: quoniam ſe humorib. immergens circa fluuios & lacus inhabitat, ira plenum, turbatum, inquietū, & fraudulentum, quod in mari tempeſtates concitat, nauigiaq. demergēs in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et iſti dæmones quoties aſſumunt corpus viſibile in ſexu frequentius apparent fœmineo: in maſculino rarius videntur, propter quod in locis verſantur humidis, & molliorem vitæ ductum ſequuntur, nec virile ſchema facilè cæterorum conſuetudine poſſūt aſſumere. Falſa ratio ex falſo fundamēto naturæ illorum corporeæ. Cur enim ex aqua cæteris elementis mixta, ſi ſpiritus ſunt, vt ſunt, minus ex aere virile, quam fœmineum ſchema componant? cur nequeant æquè facile cadauer aſſumere maſculum quā muliebre? *Vnde Naiades, Nereideſque Nymphas aquarum, non maſculino, ſed fœminino dudum ſexu nominauit antiquitas.* Verum eadem antiquitas Neptunum, Nereum, Proteum, Phorcū, Glaucum, Palæmonem, Tritones, Acheloum, Alpheum, Eridanum, Tibrim, &c. maſculino ſexu nominauit. Nec ad rem, quod addit; *A noſtris autē aquaticæ mulieres,* ideſt *Vvaſſerfrawen, communi vocabulo dicuntur.* Sed Teutones Belgæ maſculino nomine *Neckers* compellant: & Cantipratenſis *Neptune*, de quodam addita narratiuncula *lib. 2. de apibus c. 57. p. 11.* Dæmones æquatici fuere, qui paſtoribus Pelopōneſijs propè Paludem eodem quo Syracuſæ à Saracenis captæ die, id nunciarunt, *Fazellus deca. 2. rer. Sicular. lib. 6.* Huiuſmodi etiam dæmonum miniſterio, qui peierabat in lacum Paliſcorum (qui hodie Nephta dicitur) demergebat, vt Ariſtoteles, Diodorus, & Macrobius referunt: & propè Dianæ ad Yhomiſum oppidū, fons eſt in Camerinam influens, cuius ſi quis olim aqua manib. non caſtis, vinū diluiſſet, nulla mixtio conſequebatur. In Aleſino agro, Caroniæ hodie dicto, fons aliquādo fuit, natura tranquillus, verum inſonantib. tibijs exultabūdus ad Harmoniæ modos eleuabatur, & vltra margines intumeſcebat, *teſte Fazello decad. 1. lib. 1. c. 1.* quæ vel fabuloſa fuere, vel non ſine cooperatione dæmonum contigere. indi-

cio

Digitized by Google

cio eſt quod deſiere. Redeunt verba Trithemij;

Qui verò habitant in locis ſiccioribus & ſubaridis, quoties hominibus corporaliter appareat uiſibiles, in uiros ſe transformant. ne hoc quidem admittendum in credulitatem, docet ſtrigum etiam cum ſuccubis talibus commercium, & nomina Napæarum, Driadum, & Lamiarum deſerticolarum.

Diuerſarum quoque ſpecies aſſumunt beſtiarum, prout diuerſis tanguntur affectionib. Sancti aũt Angeli, quoniã affectione, nunq̃ uariantur, uniformiter ſemper apparent in forma uirili. Nuſquã.n. legimus ſcriptum, quod bonus ſpiritus, in forma ſit uiſus muliebri, aut beſtiæ cuiuſcunq́, ſed ſemper in ſpecie uirili. Non ſatis ſecurũ hoc vltimũ de Angelicis apparitionib. iã oſtenſum, *ſup. hoc eodẽ lib. q. 26 ſect. 3. lit. 1. cir fi.* ratio etiã illa de immutabilitate affectionũ parũ habet ſoliditatis. Sicut.n. Angelus immutabilis eſt ad malum; ſic diabolus ad bonum; & ſicut diabolus circa malum modo in hoc, modo in illud propendet, ſic etiam Angelus circa bonum; quare ſicut dæmon, vt vni affectioni ad malum certum ſatisfaciat aliam, vt alteri aliam aſſumit, quid vetet Angelum, vt diuerſos fines bonos attingat, etiam diuerſas formas ſe nõ indignas aſſumere? deniq; videndum, ne quod hic ait nonnihil repugnet, cum arbitrij angelici libertate.

At ſæpè uiſi ſunt dæmones circa fluuios & fontes, in ſpecie mulierum aliquando chorſantes, aliquãdo capillos more faminarũ explicantes: nonnunquã uerò cum hominib. loquentes, & uarias ludificationes exercentes. Et hoc genus nõ conſueuit cũ maleficijs habere cõmerciũ. cõſueuiſſe tñ cum hoib. ſuccubarũ more indicant veterum fabulæ, ſed nonnullo euẽtu comprobatæ, de Morgana, Meluſina, Alcina, & ſimilibus quas Fatas, ſeu Feas; de quib. aliàs plura, *hoc c. uerſ. 14.*

Quintũ genus ſubterraneum dicitur, quod in ſpeluncis & cauernis montiũq́, remotis concauitatib. demoratur. Et iſti dæmones affectione ſunt peſſimi, eoſq; inuadũt, maximè, qui puteos & metalla fodiũt, & qui theſauros in terra latẽtes q̃runt, in perniciẽ humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiũt terræ, ventoſq; flãmiuomos ſuſcitant, & fundamẽta ædificiorũ cõcutiunt. An ergo ex hoc genere Iobi vexator Satan? opinor & illi, q Salmãticæ & Toleti in ſpelũca maleficas & curioſas artes adhuc auorũ noſtroſtrorũ memoria docebãt. *Noctib.* (ſubdit) *aliquãdo de mõtib. turmatim egreſſi mirandas ſtupendasq́, in capis ducũt choreas; & quaſi unius ducis metuẽtes imperium, ſubitò euaneſcunt ad ſignũ, & ad ſua diuerticula reuertuũtur. Interdũ nolarũ inter eos auditur ſonitus, & ſe nonnunq̃ ſpiritus hoium uitã defunctorum mentiũtur.* De choreis & ſonitu vario memorabile exemplũ narrat de Atlãte monte Plin. *lib. 5. natur. hiſt. c. 1.* & Solinus *Polihiſt. c. 37.* qui hos dæmones vocãt *Ægypanes:* choreã deſcribit Saxo Grammaticus & omnigenum dæmonum dat nomina *li. 1. Dan. hiſt.*

Trux Lemurum *chorus aduehitur, praceſq; per auras*
Curſitat, & vaſtos edit ad aſtra ſonos.
Accedunt Fauni Satyris, Panumque *Caterua*
Manibus *admixta militat ore fero.*
Siluanis *coeunt* Aquili, Laruæque *nocentes*
Cum Lamijs *eaſdem participare ſtudent.*
Saltu librantur Furiæ, *glomerantur ijſdem*
Laruæ, *quas* Simis Fautua *iuncta premit.*

Turmarum militarium multa ſubdentur poſtmodum exempla, cum de Hellequini familia diſſeretur. cuius etiam meminit Thom. Cantipratenſ. *d. li. 2. c. 49. p. 4.* & fortaſſis eo referendum atq; ſic emẽdandũ quod Pet. Bleſenſis de curialib. ſeu aulicis ſera nocte ſæpè vagãtib. *epiſt. 14.* vſurpat, *milites Herkelini*, vel *Herleurini*, nã codices oẽs diuerſam obijciũt lectionem

nec

nec vlla ſatis emendata videtur, vt di ligenter notatum à P. Ioanne Buſæo *in Notis ad eum locum*: cuius tamē con iecturam non tam improbo, quā quid in mentem mihi venerit propono. Huc referenda etiā Friſiæ ſpectra no cturna, de quibus Cornelius Kempen ſis *lib. 3. de ſitu Friſiæ c. 31.* cuius verba dabo *lib. 6.* Fortaſſis etiam ex hoc ge nere exercitus illi in Hiſpania viſi Sancio cuidam, vt illius ætatis ſcri ptor Petrus Cluniacenſis tradidit, cu ius verba, etſi hoc loco cōmodè inſe rētur, relinquam tamē vbi olim exhi bui *lib. 3. p. 1. q. 7. Sect. 1. verſic. Vndeci mum eſt. Nihil magis quærunt* (verba ſunt Trithemij) *quàm metum hominū & admirationem. vnde habemus comper tum, quod ſimpliciores hominum quoſdā nonnunquam in ſua latibula montium duxerunt, ſtupenda mirantibus oſtenden tes ſpectacula. & quaſi beatorum ibi ſint manſiones; amicos viuorum ſe mētiūtur.* Ex huiuſmodi ludibrijs natæ ſunt fa bulæ de monte Veneris, cuius mētio apud Pium II. in epiſt. & Speluncæ Si byllæ quàm in Ancona deſcribit An tonius de la Sale: & montis Albarum fœminarum, apud Kempenſem, & in Branbantia *den Aluinnen berch*; & in Italia de Specu Nurſino, & de Sibylla illic degente, cuius meminit D. Pius II. *epiſt. 46.* & mira ſunt quæ Creſpe rus ex actis iudiciarijs retulit, vnde apparet ſtupenda excæcatio magorū. Refert *lib. de odio Satanæ diſc. 6.* quen dam Dominicum Mirabilium natio ne Arpinatem cum Nouerca ſua Mar garetha Garnier & alijs complicib. Mantæ in Francia captos, & Lutetiā adductos, vna cū libris Magicis, quos deferebant Sibyllis Magiæ præſidib. conſecrandos. Dominicum hunc in iu dicio confeſſum, quod quidam eius ſocius nomine Scottus; qui diu in Francia vixiſſet, famoſus Necroman ticus, & qui coram varijs Principib. artis ſuæ mira experimenta patrarat, & ex ijs nō paucos diſcipulos habue rat, quos nihil rei bonę docuiſſet; hūc inquam, Scottum acceſſiſſe & conue niſſe Sibillam illam nobilem, quam in ſpecu Nurſino Itali ferunt habita re: retuliſſe hanc exiguæ eſſe ſtaturæ, in ſella humili ſedere, capillitio ſolu to & in terram dependente; à qua ac ceperit librum conſecratum, & digi to adhærenti annulo dæmonem inclu ſum; cuius libri & dæmonis opera poſſet transferri ad quemcūque vel let locum, dummodo ventus ei ad eū locum profecturo aduerſus non fla ret. *Ride lector. ventus dæmone fortior eſt? & quæ ſequuntur ride mendacia ma gica.* Dixit præterea cuſtodes à ſum mo Pontifice locatos; qui ſumma cu ra ſpecum cuſtodiunt, ne quis eo poſ ſit ſe conferre, adire, & conſulere Si byllam: nec vllos ad eam peruenire poſſe exceptis Magięmyſtis, qui ſe no rint inuiſibiles præſtare. idque, quia quando quis cum ea loquitur, ſiue ſit magus, ſiue non ſit, per non omnia circumquaque vicina loca horrendæ tempeſtates & fulgura excitantur. quod inſinuare voluerit Stellatus *lib. 2.* his verſibus;

Hos ventos vel Dij aerei, vel ſidera mittunt. *Homo impius vocat dæmones* Deos.
Sæpè etenim cum theſauros tellure la tentes
Vult auferre magus, vel conſecrare li bellum,
Vel magico ritu quenquam ſibi ſubde re diuum;
Audiui exortum ventum, ſubitam que procellam.

Addit Creſperus has Sibyllas liben ter cuſtodire greges ouium, & inter armenta verſari: ideo paſtores citius ad earum cognitionem venire quàm alios. non hæc cauſa eſt, ſed quia opi liones & armentarij ſolent ſimpli ciores, & hebetiores eſſe, & ocio a bundant: quare dæmonum iſtorum inſidijs magis expoſiti. Sequitur apud Trithemium.

Ex his quoque dæmonibus quidam in cubones ſunt theſaurorū, quos auaritia mortaliū in terra abſcondit: & ne rurſus in vſus perueniāt hominū, eos ſubducunt, furan-

Digitized by Google

Pergam nunc, & quantum lectio ſcriptorum multiplex iuuabit, ſingula exemplis & hiſtoriarum auctoritate confirmabo.

Dæmones ab Hebræis vocantur *Malachim raaim*, angeli mali, *raſhe-galyoth*, capita ſeu principes captiuitatis; *Satainim, & Elilim*, vanitates ſeu ſimulachra, vnde Græcum ἐλελεὺς cognomen Bacchi: &, *Sedim*, dæmones. Græcis vocantur πνεύματα πλάνα, πνεύματα πονηρὰ, ſpiritus deceptores, ſpiritus improbi, & δαίμονες ἀπὸ τοῦ δειμαίνειν, quòd terrorem incutiant; Latinis hi, de quibus agimus, *Manes, Lares, Genij, Larua, Lemures:* Gallis: *Guelters, Lutins Gobelins, moynes bourez, loupgaroux:* Italis, *Farfarelli, Mazzaruoli mazzapengoli.* Hiſpanis, *trazgos, duendes.* Apparuere olim formis, quã nunc pluribus: vnde nata fuit illa veterum multitudo Deorum infernorum. de Genijs, Lemuribus, Laribus, Manibus: iam diximus: de alijs videamus.

Primò occurrit *Hecate*, triuiorum & quadriuiorum præſes, triplici facie, dexera equi, ſiniſtra canis, media
a *vide quæ dixi commen. in Sen. Medeam v. 7. & v. 788*
fœminæ *a*: hanc cenſebant ſpectrorum immittere terriculamenta *b*, & illa aduentante ſolum tremebat, & thedarum fulgur cernebatur, quod
b *vide cõmẽt. eun. v 812.*
ſacros ignes vocat Seneca; & canibus multis cincta aduentabat, quorũ terribiles vlulatus & latratus audiebantur *c*. hanc quando ſpeciem mutabat, Scholiaſtes Apollonij *in lib. 3.* cẽſuit *Empuſam* vocatam; ſed alij diſtinguunt. hæc vxor fuit Plutonis, eadem quæ Proſerpina.
c *vide eund. cõmẽ. v. 839. et ſeq. Loyber. lib. 1. c. 1.*

2. *Pluto* hunc Græci vocarunt ᾅδην, eo quod mortem in orbẽ induxerit, ab Hebræo ED. vocatus etiam eſt Plutus, Deus diuitiarum, ſicut & Hebręis ſeu Syris *Mammona*. ab Ægyptijs dictus *Serapis*, hoc eſt ardens, à voce Hebræa *Saraph*: quem alij *Solem*, contendunt.

3. *Charon.* Hebræa origine, iracundum furore plenum notat; qualem nobis Virgil. ſexto, Æneid. & Seneca in Hercu. Furente eum exhibent.

4. *Cerberus*, iuxta Leloyer. deduci poteſt à *Celebhaarets*, hoc eſt canis terræ; nam dæmones ſic à Zoroaſtre vocari iam docuimus.

5. Erant & quidam dæmones luctatores, qui homines luctari compellebant; qualis ille παλαίμναιος Temeſius, qui Temeſam ſic infeſtabat, fingens ſe Politæ à Bruttijs occiſi animam: de quo multa Græci *e*: imitabatur ſimia Angelum, qui cum Patriarcha Iacob luctatus.
e *Pauſan. in Eliac. & Strabo lib. 6.*

6. Fuere & admodum truculenti, qui *Alaſtores* dicti, fortaſſis idem cum Nemeſi Alaſtor. Nam Nemeſium fingebant vltricem ſcelerum & hoc officium Alaſtori tribuit Origenes *contra Celſum*, vocans eum *Azazel*; & Zoroaſter vocans *Carnificem*, & Scholiaſt. Euripidis, *in Medaa*, ideo dictum cenſet quod nihil ſcelerum eum lateat, ὅτι οὐκ ἔστι λαθεῖν. ego potius, quia nihil eum fugit aut latet eorum, quæ Deus permittit perdere ac deſtruere. Fortaſſis hic eſt ille *exterminator*. de quo in Apocal. *f* rex ille locuſtarum angelus abyſſi, cui nomen Hebraice *Abaddon*, Græcè Apollyon, Latinè *exterminans* (אבדון ἀπολλύων.) vbi male Primaſius legit *Armaggedon*, & Hansbertus ac Haymo, *Labadon*: ſed vt nos, rectè legerunt And. Cæſarienſis, & Arethas Cappadox: Tychonius vero totum præterijt, fors etiam Donatiſtis mos fuit S.S. pro arbitrio detruncare. nam & Beza & ſimiles Nouatores hodie illud: *Latinè exterminãs* delent; quod (vt à Latino interprete optime additum) Eccleſia Romana agnouit, & retinuit. Omnibus trib. linguis ſignificatur dæmon cuncta corrumpens ac deſtruens.
f *c. 9. v. 11.*

8. Fuere & *Satyri*, quorum Princeps *Faunus*: huic terribiles ac inopinatos ſonos tribuebant: & his erroribus auerruncandis *Ioui Fauno* ſacrificabãt, cui dicata ædes in Auentino, hos Piellus vocat *Aſinipides*, à forma, *Onoſceles* ſiue *Onoſcelides*, vt notat Sozomen. *lib. 8. cap.* ſexto, S. S. vocat eos piloſos

ſos שְׂעִירִים *Sairim* Leuit. 17. verſ. 7. vbi noſter vertit *dæmonia*, LXX. verò, *vana* ſeu *idola*; eodem ſenſu; idem inuenias 2. *Paralip. 11. verſ. 15.* Sic etiam vocantur dæmones; *talpæ* & *veſpertiliones* ab Iſaia *a*; item piloſi, & Sirenes *b*; item piloſi, onocentauri, & lamiæ *c*. haud dubiè à ſpectrorum varietate. dicti & *Ægypanes*, quaſi capripedes; quales à poetis finguntur, & horum tripudia ſæpe viſa in Atlante monte ſcribit Plinius *d*, audita narrat Mela *e*, hodie & videri & audiri confirmat Iul. Schaliger. *f* Sed & D. Antonio talem olim in deſerto obuium factum, auctor eſt D. Athanaſius, *in vita Antonij*. eorundem viſorum meminere Plutarch. *in Sylla*. & Diodorus Siculus *in Bibliothe.* Rabbi Abrah. Ezræ F. multa de his fabulatur *comment. in Geneſ.* relatu indigna.

a *Diony Halycarnaſ. li. 6. Antiqu. Rom.*
b *c. 2. v. 21.*
c *c. 13. v. 21.*
d *c. 34. v. 14.*
e *lib. 5. c. 1.*
f *li. 3. Georg.*

8. Sacra Scriptura meminit etiam *dæmonij meridiani g*, his verbis; *Non timebis à timore nocturno; A ſagitta volante in die; à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*: vbi quatuor enumerantur pericula ſiue peſtes, quas omnes vult eſſe dæmonum genera, Paraphra. Chaldæus, nam exponit: *timorem dæmonum in nocte ambulantium, & ſagittã angeli mortis interdiu omiſſam, & mortem in tenebris ambulantem, & turbam dæmonum meridie graſſantium*. Puto enumerari duo pericula ſiue damna ab hominib. & duo à dæmonib. impendentia. ab hominibus vi aperta, & doloſis machinationibus. à dæmonibus quoque latenter & palàm, idq; noctis & meridiei potiſſimum tempore: aliquãdo ſolo pauore ſpectrorum & terriculamentorum, aliquando etiam à dæmone peſtilente afflata lue, vel alio damno dato ab eodem. Sanè etiam D. Gregor. Nazianz. *orat. de ſacro Baptiſma.* coniungit, omiſſis intermedijs, timorem nocturnum, cum dæmonio meridiano. Et dæmonum iſta damna duo, puto poſita primo, & quarto loco; vt ſignificet, etiam ea quæ homines dãna inferunt, non ſine dæmonum ope inferri. Vt enim alibi dicitur, Deus infert *immiſsiones* (h. plagas) *per angelos malos*. ſcio R. Salomonem & alios, duo vltima referre ad dæmones. Sed iſti pro *dabar* cum duobus Kametz דָּבָר quod negotium, cauſam, rẽ, molitionem ſignificat, minus rectè, cum Maſſoretis, legere *deber*, cum ſex punctis דֶּבֶר; quod volunt eſſe genus dæmonis, ſed potius ſignificat mortem, peſtemve (*Exod. 9. verſ. 3.*) vt hoc loco vertit D. Hieronymus, & ſequitur Vatablus. Sanè Vulgatus noſter non ſolus, *dabar* legit, ſed & LXX. *ἀπὸ πράγματος*. Quoad meridianũ dæmoniũ: etſi placeat mihi explicatio D. Hieronymi intelligi manifeſtos dæmonum inſultus, atque palam ab ijs illata dãna: tamen puto veriſſimum eſſe, quod D. Baſilius, & Theodoret. tradiderũt, Pſalmiſtam locutum ex opinione, quæ apud multos obtinebat, & poſtea obtinuit, quædam eſſe dæmonia meridiana: quod etiam refertur commentario in Pſalm. qui D. Hieronym. tribuitur. Dicam de his quod ſentio, primum illud, *ab incurſu* ſignificat vehementem, acrem, & apertam, & importunã infeſtationem. nam Hebraicæ eſt, *Mikketeb*, hoc eſt à ruina (vt Arnobius) excidio, exterminio, deuaſtatione; Græcà *σύντριμμα*, quod alij morſum, alij excidium, alij interitum commorientium & ſimul ruentium exponunt Deinde illud; *incurſu & dæmonio* ex idiotiſmi vi accipio pro, *incurſu dæmonij*. Sic. n. rectè Aquila & Symmachus verterunt phraſim. Tertio puto dici *Meridianum dæmonium* duabus de cauſſis. Primum à loco, nã credebantur in deſerto verſari quod Hebræis ad Meridiem (ideo ſicut meridies & deſertum in vet. Teſtamento ſæpe pro ijſdem ponuntur, ſic puto meridianum dæmonium, & dæmonium deſerti eſſe idem) vnde legimus ferociſſimorum dæmonum copiam maximam habitaſſe in horto, vbi ſepulchrum Iamnis & Mambres vt narrat Palladius *in Macario*: & dæmonum genus, *Lamias*, in deſertis habi-

g *contra Cardan. exercit. 351.* *Pſal. 90. v. 5. & 6.*

habitaſſe Lybiæ, colligimus ex Dionis Lybica Hiſtor. vbi adhuc hodie multa ſpectra. Et Procop. atq; Cyril. *in Eſaiam* teſtatur, dæmones gaudere ſiluarum & deſertorum habitatione; Pſellus *lib. de Nat. dæmon.* cauſam reddit, quia hoc dæmonum genus ſit ſolare, & ideò Leoninæ naturæ, quorũ propria hæc cõditio. ſanè Aſmodeũ Raphael ligat & ablegat in deſertũ: & Chriſtus Dominus in deſerto tentatur: & Dauid dæmones hoſce vocat *beſtias ſiluæ*, iuxta nonnullos, *Pſ.* 103. *v.* 20. Sic Iobi 1. *v.* 16. ventus vehemẽs qui domum diruit, & Iobi liberos omnes ſimul oppreſſit, venit à deſerto (h. à meridionali plaga) idq; meridiano tempor,e nempe prandentibus illis, ut optimè ſiue Origenes, ſiue alius auctor commen. in Iob tributi Origeni. Heb רוח *ruah* tam ſpiritum (πνεῦμα LXX.) quã ventum (Aquila ἄνεμος.) ſignificat: rectè, nam ventum hũc dæmon excitauit. De hoc ita Origenes, ſi ipſe auctor libri prædicti; *Hæc ſcientes Sancti atque horum memores, quod ipſo meridiano tempore hora prandij, ruina occupati ſunt filij Iob, atque mortui, orauerunt ad Deum conſeruari, ſicut à negotio in tenebris ambulante, ita & à ruina & à dæmonio meridiano. Sicut enim in noctis tenebris, ſic ſimiliter in medio meridie pluriores dæmonum tentationes ſe demonſtrant, quam ceteris temporibus.* Et poſtea introducit Iob negantem ventum illum à Deo excitatum, ſed ipſum dæmonem, mentito vento, hæc patraſſe: *Tu videlicet & Spiritus ab eremo veniens, tu quatuor angulos domus tetigiſti, &c.* Secundò igitur à tempeſtate diei dicitur meridianus, eo quod hoc genus dæmonum meridiano tempore & apparere ſolitum, & homines crudelius acriuſque infeſtare; tum ſpirituali tentatione ac prælio, maximè luxuriæ & acediæ ſtimulis, quæ duo peccata vrgent vehementius hominẽ cibis diſtentum plenumque, vt rectè Nicetas *in Nazian. orat. citatam*, & Euthy. ac Theodoret. *in Pſ.* tum etiam corporeis afflictionibus,

quod poteſt colligi ex veterum gentilium opinione, qui Pana (dæmonum meridianorum hic vnus) tum maximè iracundum & formidabilem credebant, ut teſtatur Theocritus *eidyl.* 1. & colligitur ex hiſtorijs. In Ruſſia Orientali ſub meridiem meſſis tempore ſolitus erat obambulare rura dæmon, habitu viduæ lugentis, operarijſq; niſi protinus viſo ſpectro in terram proni venerarentur, brachia cruraque frangebat: *a* Teſtes quoque ſcriptorum libri ſunt, ſpectra terrifica ſolere apparere, quotieſcunque peſtilentiæ, aut alia huiuſmodi mala inuadunt, quòd luculenter comprobaui Commen. in Oedipum *v.* 172. & 174. Addo, quod huc maximè pertinet. In ſalinis Peruanis ponè flumen Conſatam Indis apparuiſſe ſpectrum gigantea mole, ſed ventre ſecto & euiſcerato, vlnis geſtans binos infantulos, & dira denuncians euanuiſſe, contempſere rudes populi, eo quòd ſole lucente apparuiſſet: ſed minas ſecuta horrenda lethi lues confirmauit, *ſic Chieza p.* 1. *Hiſt. Peru. c.* 24. Addo & aliud à Procopio, cùm ingentem illã & admirandam luem, quæ Coſdrois & Iuſtiniani tempore orbem totum depopulata, deſcribit, traditum, viſos in humana ſpecie dæmones verſari in publicis priuatiſq; locis, & obuios percutere, quoſq; percuſſiſſent, eos confeſtim morbo correptos (*virulento nimirum & ardenti afflatu, unde Hebræi hos dæmones vocant* Meririm & Rheſſaphim, *exitiales, & ardentes ſeu ignitos:* & aliquibus vigilantibus claro die (*en meridianum dæmonium*) aliquib. in ſomnis noctu (*en nocturnum*) id contigiſſe. *b* Dæmonium meridianum, cum Empuſa confundit Scholiaſtes Ariſtophanis, *c* Empuſam exponens δαιμόνιον μεσημβρινόν. Ego Empuſam puto, etiam nocturnum fuiſſe ſpectrum: ſed, cum noctu apparebat, *Hecaten*: cum meridie, *dæmonium meridianum* vocatam. illa ſe in omnes formas mutabat: fiebat, vt ait Epicharmus, *in Hebes nuptijs*, plãta, bos, vipera, lapis,

a *Pet. Greg. d. republ. lib.* 12. *c.* 20.

b *ſic Procop. lib.* 2. *de bello Perſico.*

c *in Ranis.*

lapis, muſca, femina, addit Ariſtophanes mulam, & ingentem belluam: alij vnicum crus æreum, alij aſininũ, vel crus vel membrum tribuunt, hinc vocata ὀνοσκελεῖς, inde ὀνοκένταυροι. Theodoretus in Iſai i, *Onocentauros veteres quidem ἐμπούσας, qui autem nunc uiuũt appellant ὀνοσκελίδας.* cui cõſentit Scholiaſtes Ariſtophanis. Denique fiebat Empuſa quicquid cupiebat, quicquid illi expediebat, vt ait Epicharmus. Hæc de meridiano: de *nocturnis dæmonibus* conſtat, noctem quaſi proprium eſſe ſcamma ſpectrorum, & dæmonũ, vnde & *Principes tenebrarum* dicuntur, & legimus, *poteſtatem tenebrarum.*

a *in Oedip.*

Seneca *a* diurno tempore, graſſante peſte, dixit, viſa,

Vaga per lucos ſimulachra uirum,
Maiora uiris:

Nocturno verò (ſic hæc diuidenda) illud;

Quin Tænarij uincula ferri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis.

Planè pleraq; ſpectra & terriculamenta dæmonum nocte robur habere; manè euaneſcere, ex plurimis ſcriptorib. alias docui, *b* & Pſellum dæmones quoſdã agnoſcere *Lucifugos*, tenebrarum incolas & amatores: Antagoniſtam vero Patriarchæ Iacobi, *c* bonum fuiſſe Angelum, non dæmonẽ, ut cenſuere quidã apud Procopium, & homo præceps nimis ac temerarius Fran. Georgo. *in Problematib. SS. d* Ex his nocturnis eſt princeps *Succuborum* dæmonum, quam Hebræi vocant *Lilith.* hoc eſt apparitionẽ nocturnam, à *Laila* (hoc eſt nox:) quia non ſolent tales dæmones uiris eſſe infeſti, niſi nocte. Vnde Eccleſia cum Ambroſio, contra eos precatur:

b *in Herc. Furent. com. uer. 123. ex Virg. Horat. Proper. Statio, & Catul. & Ioſepho atq́; Hebræis.*

c *Gen. 32. v. 24.*

d *tom. 1. ſect. 3. problẽ. 234*

Procul recedant ſomnia
Et noctium phantaſmata,
Hoſtemq; noſtrum comprime
Ne polluantur corpora.

Incubi dæmones etiã interdiu graſſantur, quorum *Pana* Principem veteres cõſtituebant: eũ Hebræi, *Haza*, noſtri per excellẽtiã nominãt *Incubum*; Gloſſar. *Incubus, πᾶν*, vocãt & *Inuus.* vt ego arbitror, nõ ab Hebræo, *eana* (affligere) qđ longe petitũ, ſed à verbo Latino *ineundi.* Ardere .n. hunc dæmonẽ, & ei ſubditos, amore improbo feminarũ veteres cẽſuerunt: *e* non q delectentur cõcubitu, ſed q gaudeãt ab hominib. Deũ offendi, & genus humanũ tã fœde contaminari. Sic intelligẽdus Abbas Serenus apud Caſſianũ, *f* dũ dicit *dæmonũ quoſdã eſſe truculẽtiores efferatioreſq;, qui bellis cædibuſq; ſunt inſatiabiles & in trãſeuntes irruunt, & eos crudeli morte conantur interimere: (quale videtur meridianũ dæmoniũ, & illa, de quib. in Euangelio D. Matthæus c. 8. verſ. 28. & Pſeudo-Abdias li. 3. in uita D. Andreæ) alios vero eſſe qui Fauni dicãtur, ſeductores & ioculatores, & hos certa quadã loca ſeu vias obſidere, & nequaqua tormentis eorũ, quos prætereuntes potuerint decipere, delectari ſed deriſu tantũ et illuſione cõtentos, fatigare eos potius quã nocere, & hos interdũ innocuis incubationib. hominũ excubare.* quib. in verbis duo ſunt obſeruanda, illud, *nõ delectari eos tormentis hominũ*, accipiendũ cõparatiuè, non æque delectari atque alij illi crudeliores delectantur. Verius .n. eſt omnes omnino dæmones optare, quã grauiſſima mala hominibus inferre, ſi Deus permittat. docet enim D. Antonius, apud Athanaſium, cunctis dæmonib. hoſtile odiũ in homines eſſe, grauius in Chriſtianos, atrociſſimũ in religioſos & virgines Deo dicatas: ſingulos tamen, nõ niſi, quantum Deus permittit, nocere. Si amplius non ſinantur, gaudere hominũ deriſu & deceptione, & illicio in aliquod Veniabile ſaltẽ peccatum; ut ocioſæ ſpectationis, vel locutionis, riſus ſolutioris, diſtractionis in oratione, & huiuſmodi aliorũ, in quæ vel boni facillimè pertrahuntur. alterum, quod vltimo loco poſuit, de incubationib. dæmonũ, quo non aſſerit omnẽ huiuſmodi oppreſſionem & quaſi ſuffocationẽ naſci à dæmonib. conſtat .n. aliquando a morbi Melancholici ſpecie illa oriri, q̃ Flandri vocant, *Mare*; Galli *Coquemare*; Hiſpani, *Peſadilla*;

e *D. Aug. lib. 15. deciu. Dei c. 23. Iſido. li. extremo Octauo Origen. Macrob. lib. 1. Satur. 22.*

f *collat. 7. ca. 32.*

a li.12.epiſt. *dicta*; Themiſon *a* πνιγαλίωνα alij *Ephialten* uocant, & copiosè deſcribitur à b lib.3.c.15. Paullo Egineta medico: *b* aliquando duntaxat non corporis mala affectio eſt, ſed nuda ac mera dæmonis infeſtatio ut docui *ſup.q.15.* pgamus ad alia.

c in Phocaic. Nono igitur, Pauſanias *c* deſcribit nobis dæmonē quendā *Eurynomum*, longis & prominulis dentibus, & corpore liuido ac cadaueroſo formidabilem, pelle vulpina ueſtium, cadaueribus mortuorum veſci ſolitum, eaq; ad oſſa vſq; deuorantem. Quibuſdam videtur hæc *Mortis* deſcriptio: crediderim potius, quādo ſpectrū aliquod aliqua forma ueterib. apparuerat, ſtatim eos nomen certum illi indidiſſe, & ſacrificia uel expiationes illi auertendo inſtituiſſe: unde & orta ſequentia muliebrium ſpectrorum ſiue oſtentorum nomina, fictionesq;. Nam

Decimo loco occurrunt *Sphinx* illa Thebana, de qua Strabo *lib.9.* Apollodor. *lib.3. bibliothec.* Higynus *in Fabulis c.151.* Natalis Comes *li.9.mythol.c.8.* & Lilius Gerald. *in Ænigmatib.* quæ ſi fuit, dæmō fuit: qui formā illius ſpeciei Simiarū aſſumpſit, quæ *Sphinges* vocantur, de quib. lege Pieriū *lib.6. Hierogly.* & Solinum, *c.30.* Secūdo *Harpyiæ*, de quibus Heſiod. *in Theogonia*, Apollon. *lib.2. Argonaut.* Orpheus, *in Argonaut.* Apollodor. *li.1. Biblioth.* Euſtath. *in Odyſſ.μ.* & Izacius *in Lycophr.* Tertiò, *Gorgones tres*, de quartū forma & genere, dictū fusè *Cōmen. in Medeā Sen.v.831.* Quartò, *Sirenes tres*, de quibus egi, quæ neceſſaria hoc loco, *Aduerſar. in Sen. Medeam v.355.* & de his mentio, apud noſtrū interpretē vulgatū Eſai. *13.v.21.* vt & LXX. verterūt, & teſte Euſebio, tres interpretes, non tū eiuſdē verbi Hebræi loco, quo noſter: Theodoretus vult *Sirenas* fuiſſe dæmones ad voluptatē incitantes. Quintò *Erinnyes* ſiue *Eumenides*, quas Latini *Poenas* vocauere, & ipſæ tres; de quarū habitu & conditione multa congeſſimus eiuſdē Commen. in Medeam *v.13.& ſeqq.& v.960.* Vltimo, *Nymphæ*: quarum quædam aeriæ, ut Sibylla de qua Plutarch. *lib. de ſerâ num. vind.* quędā terreſtres, ut Oreades, Napeæ, Dryades Hamadryades, quædam aquaticæ, ut Nereides & Naiades, illæ maris, hæ fluuiorū: quas omnes dæmonum ſpectra fuiſſe conſtat: & ſi nō cōſtaret, inde probaretur, quod aſpectus earum iratarum de recto mentis ſtatu deijceret (quod dæmonum propriū) vt docent ex Græcis Scholiaſt. Theocriti & Heſychius, ex Latinis Varro & Feſtus. ſic affectos nos *lymphatos* quaſi Nymphatos: Ɡręci uocat νυμφολήπτας. tales, uiſa Cerere, *ceriti*: uiſo quoq; Fauno in meridie, *mēte attoniti* audito Pane, territi *Panico pauore*, dicuntur uexari uano metu, quanquam hoc nomen etiam hydrophobia laborantib. & ceteris illis, poſſit accommodari latè ſumpta uoce. uide quæ dixi Comment. in Herc. Oetcū *v.246.*

Vndecimum ſpectrorum genus eſt id quo nutrices ſolitæ inſantes, metu incuſſo, quietare. de hoc genere primū eſt *Acco*, *Alphito*, & *Mormo*, deſumpta puto nomina, ab perſonis Tragicis ſeu Comicis terrorē adferentib. deformitate: de *Mormo*, id Theocritus & Ariſtophanis Scholiaſtes docuere. *Acco* à uetula illa, quæ ſui adſpectu in ſpeculo ad inſaniam redacta, & facta terror puerorum, originē habuit; *de quâ Rhodiginus lib.17. A.L.c.2. & Adagiographus in* Accifare. *de Alphito*, idē teſtatur Plutarch. Deinde & *Gello*, de qua adagiū Γελλοῦς παιδοφιλωτέρα: hanc aiunt uirginem uita deceſſiſſe, & eius ſpectrum in Leſbo oberrare, & immaturā pueris necem adſerre. uolūt eius meminiſſe Sapphonē. Alia fuit *Gilo*, de qua ſic Nicephorus, ubi cōmemorat ea, quæ Mauricio imperiū portenderunt, inter cetera: *Mater uero ipſa* libr. 18. hiſt. cap.9. *partus tempore, è terra nouum quendam & uariantem ſuauitatis odorem redditum eſſe, dixit: illud inſuper, quod anicularum eſt, & mihi prope incredibile, addens perſape eam, quæ* Empuſa *vocatur, alius vero* Gilo *dixerit, infantem ex cubiculo, ueluti eum deuoratura, exturbaſſe: nihil tamen detrimenti ei adſerre*

R 2 *potuiſſe*

potuiſſe. ſed quicquid ille dicat, veriſimilius eſt ſtrigem hanc ſiue Lamiam fuiſſe quæ puero, angeli cuſtodia benè munito, fruſtrà inſidiabatur. Prudētior Euagrius l.5.c.21. nihil de *Gilo*, neq; de anicularum commentis addidit, iudicium totum lectori permittens. Quiddam anicularis deliramenti hic fuit, quiddam non delirium, ſed verè verum. delirium erat & abſonũ à ratione, putare corpora harum feminarum ſic extenuari, vt clauſis oſtijs ingredi poſſent, & corpora quantitate prædita per ianuas ſe penetrarent: (vide quæ dicta ſunt à nobis q.17.) verum erat, has malas mulierculas ope dæmonis nonnunquã in cubicula hæc introduci ſolitas, citra quantitatis corporum immutationem vel ſolidorum penetrationem, & ibi infantulis perniciē moliri. Quare diligenter inter hæc eũ diſtinguere iudicē oportet, q in his nec credulitate nec incredulitate volet decipi. Et in iudicatarũ rerũ præiudicijs oẽs circũſtantiæ accuratiſſimè ſunt examinandæ. fieri.n. poteſt, vt iudex ex vno reum capite, quod in accuſationem deductum, vanitatis deprehenſum ſit, abſoluat; quem tamen condemnaſſet ſi aliter accuſatio fuiſſet inſtituta. Verbi gratia, ſtrix aliqua accuſatur, quod clauſis ianuis ſit ingreſſa, & corpus eius in ſpiritum immutatum, & ita iã non corporea pueros interemerit. Nullus iudex adeò bardus erit, vt huic accuſationi fidem adhibeat, ſed ſi neget rea, & alioquin necatos illos infantes vel læſos non conſtet, neq; id accuſator aliter, quam ex illa fabula Metamor. probet, proculdubio per ſententiam abſoluetur. Si diligenter legas vitam Taraſij ab Ignatio monacho deſcriptam, non difficile fuerit deprehēdere hunc ſtatum cauſæ fuiſſe mulierculárum illarum à Georgio (non à Philippo, vt quidam vocant) præfecto vrbis abſolutarum, & Iſauri Leonis ſæuitiam ac inſcitiã in eo poſitam fuiſſe; q incredili quo erat ſtupore mulierculas illas in ſpiritum cōuerti crederet. Accipite verba Ignatij: *paupercula quadam muliercula accuſata fuerant cadem feciſſe lactentium infantiũ per foramen* * *domorum uel portis etiam clauſis ſubeuntes, & ex improuiſo infantes necantes. Qua etiã trahebãtur in iudicium ab ijs qui credebant fabulis* (de paganis loquitur, à quib. illud de *Gello* antiquitus confictum) *& nolebant Chriſti Dei noſtri ſequi doctrinam, qua ſimulachris & phantaſmatibus nequaquam decipit* (nimirum quia ſpiritum a corpore nouit optimè diſcernere) *Eſt enim apud Græcos in fabulis fœmina quadam, Gello nomine, qua dicitur, cum immatura morte vitam abrupiſſet, quibuſdam ſpectris acceſſiſſe ad recens natos infantes, & eos interfeciſſe.* (en fabulam, quod mortua rediſſet & infanticidia patraſſet) *huius fabula improbo pellecti ac decepti ſpiritu, qui ea dicebant probabiliter, conatur ad mulierculas transferre hoc exſecrandum ſcelus, & eis adſcribere in ſpiritum conuerſis, cauſam eorum qui moriebantur ante tēpus.* (vides lector accuſationis fundamentum, Gello mortua necaſſe legitur infantulos: nunc multi reperiuntur ſubito ſublati: probabile itaq; eſt ab his mulierculis, depoſita mole corporis, & in ſpiritum conuerſis, atque ſic ſe per ſolida corpora vel tenues fiſſuras immittentibus necatos. Nonne merito ſcriptor iſte contra tales accuſatores exclamat, verbis ſequentib9) *ò ſtuporem; ò cordis oculorum cæcitatem: Si corpus longitudine, profunditateq;, & latitudine compactum ac conſtipatum, in ſpiritum diſſolutum procedit, & hac facere cōceditur: Chriſtus ergo, qui eſt ipſa veritas, dicens: Spiritus carnē & oſſa non habet: reputatus eſt phantaſma ab ijs, qui hac aſſerũt* (ſcilicet fœminas has tum, non corporales, ſed ſpiritus fuiſſe, ſeu ſpiritali hac vi penetrandi præditas fuiſſe) *Quin etiã Chriſtus quoque, qui verã carnem accepit, & ſpiritum carnē & oſſa non habere verè affirmauit diſcipulis, nulla re circũſcribetur, qua obſtet quominus ſit phantaſia. Sic ergo cenſēs & citra dubitationē iudicãs Georgius*

**Sic vocat anguſtas rimas aut fiſſuras corporis earũ non capaces.*

fœminas

Digitized by Google

fæminas abſoluit à criminib. hæc Ignarius ille, nō ſatis peritè ſpectrum, ſpiritum, phantaſiam pro ijſdem ſumens ſcilicet pro phantaſmate, ſeu corpore tantum apparente, & nihil de ſtrigum verarum crimine attingens vel agens, contra quas, & quæ de illis tradidimus, nihil argumentatio eius virium habet, vt qui rem intelligunt, facilè primo intuitu perſpiciunt.

Tertio loco occurrunt *Lamiæ*, de quibus etiam ſacri Vates Ieremias & Eſaias; *a* quas vera dæmonum ludibria ſiue ſpectra fuiſſe, cum Apollonius Thyanæus, tum D. Hieronym & alij patres docuerunt, de quib. & Strigib. (quas ab eſu carnis opinor humanæ ueteres magiſtri in Gloſſar: *Leſtrygonas* vocarunt) quia ex profeſſo tractaui copioſe Commen. in Medeam Sen. *v.* 732. ne actum agere videar, eò te lector optimè malo ablegare, quā eadem repetere. Germani inferiores vocant *Aluen*, & *Aluinnen*; Gotthi, *Elnas b* videtur meminiſſe D. Hieronym. cum dicit ſæpè bimulos ac trimulos ad vbera materna lactantes à dæmonio corrumpi. *c*

a *Eſai.* 13. *v. vlt.* & *Thren.* 4.

b *Olaus li.* 3. *c.* 11.

c *ad Paull. de obitu Bleſillæ.*

Duodecimum quando apparet in forma *hirci* (vnde ab Iſaia & Moſe vocari piloſum, ſeu *zahir* contendunt Iarrhius & kimchi.) vel *Leonis*, vnde templis gentilium affigi ſolita capita leonina, quod ridet Arnob. *li.* 6. *contr. gent.* uel *ſerpentis*, vt cùm Æſculapius Romam aduectus: & anachoretæ de quo B. Nilus *li. de orat. ad Deum c.* 102. & 103. vel *noctua*, vt apud Virgil. extremo Æneid. vel *muſcæ*, ut apparuit Laoduni in Energumena, & ſolet apparere Anabaptiſtis, vnde & vocatus *Baalzebub*, Dominus muſcæ; *vel porci, lupi, aut alterius animalis*, cuiuſcūque, nam in omnium ferè formis aggreſſus eſt DD. Antonium, Macarium & ceteros ſanctos monachos deſerti incolas. Recentius unum, ſed cui vix ſimile inuenias, proditum fuit memoriæ à Gaguino Hiſtor. Francorum ſcriptore; Philippo Bello Rege, quendam laicum ſiue conuerſum (vt vocant) monaſterij vallis Sarnariç, nomine Adamum, paullò ante Natalitia Feſta, ſummo mane ad monaſterij negotia peragenda, vnà cum famulo ſe in viam dediſſe equitem. ei ſe in uia offert arbor ingens gelu & pruinis obſita, ad ipſum properans, quaſi conferre gradum & corpus cupida. equus expauefactus caput retrorſum flectit, & viam remetiri, quam peregerat, conatur. Adamus ingenti labore iumentum retinet, & calcibus porrò cogit. propinquior ut arbori fuit, illa confeſtim euanuit ex oculis, odore tetro atque ſulphureo relicto. Argumentum inde ducit Adamus, dęmonicum eſſe ſpectrum, ſeque Deo precib. commendare ſatagit, nec iter intermittit. Paullo poſt reſpiciens, uidet nigrum quendam uirum equo inſidentem ſpadici ſe ſubſequi. cui ſubiratus; *Quomodo* (inquit) *infelix & damnate, audes me his technis aggredi? An neſcis fratres meos, qui domi ſunt, pro me ſaluteque mea ſupplices ad Deum preces fundere? Abi, quā tum potes. nulla tibi mei curatio, nihil in me poſsides.* Abit malus: ſed ecce mox redit, ſimilis uiro, gracile & protenſū habenti collū. Adamus, tot moleſtias pertęſus, gladium, qui ad ephippium ligatus, ſtringit, & enſe ter quaterve per aerem uibrato, aereque propter celerem diuiſionem ſibili ſonum edēte, conatur abigere ſpectrū. hoc uerò ſubito perſonam mutat, & ſiſtit ſe ſtatura mediocris uiri, cui caput cappa & ſcapulario monachi corpus ornatū oculi ſcintillantes inſtar chalybis uel ęris radijs ſolaribus oppoſiti. Adam punctim aliquoties hoſtem petit, ſed irritis & caſſis ictibus, aereq. cedente. Tum, maiori deſpectu & irriſione, dæmon induit formam aſini. Perterritus famulus, hero ſuadet, gladio circulū in terra ducere, & in circuli medio crucē Dominicā efformare. Adamus conſilium exſequitur: verum veterator non deſinit. Mutat auriculas aſini in cornua, & ſic minabundus irrumpere in circulum ſe velle ſimulat. De-

Digitized by Google

nique luſus iam ſatur, in rotam ſe vertit, & ſeipſum voluẽs monachũ inuadit, ſuperq; illum continua latus rotatione (*ſic videbatur*) tranſit circulum, & monacho prorſus illæſo conſpectũ fugit. Fidem rei fecere, longa famuli terrorem conſecuta ægritudo, & diuturnus fętor veſtium Adami, & raucedo eiuſdem atq; difficilis reſpiratio, à quib. ęgrè conualuit, equi deniq; ſubita mutatio; qui ex manſueto & cicure, poſt viſionem hanc ferox, ſternax, calcitroſuſque eſſe cœpit. Addamus rariora quædam genera ſpectrorum.

Decimumtertium genus eſt, cohortium, acierum, caſtrorum militariũ. ſicut enim bonorum angelorum acies viſę bis in ſacris litteris[a] ſic, & ſimię Dei, diaboli ſæpè ſe in militũ conſertorũ ſpecie oſtendunt hominibus. In vita S. Norberti c. 25. leguntur ſpecie armatorum militũ in quoſdã religioſos dæmonia incurriſſe, vt & in vita S. Guthlaci Anachoretę, *apud Surium, menſe Aprili*. In chron. Hirſgauienſ. Trithemij legimus ſub annum 1168. Monacho cuidam Limpurgio, propè VVormatiam, viſam multitudinem maximam equitum peditumque, ordinatarum more aciei, quaſi ad prælium procedentem: cumq; monachus audacter, quinam forent, interrogaſſet; illos reſpondiſſe, ſe non ueros viuoſque milites eſſe, ſed animas militum, & non ita pridem his ipſis in locis principi cuidam ſtipendiatos occubuiſſe: veſtes, arma, & equos, quæ viuis peccandi fuerant inſtrumenta, nunc mortuis indicia ſuppliciorum eſſe: quæ circum illos videret omnia nihil niſi ignẽ eſſe, quo comburãtur. ſe precib. atq; ſuffragijs adiuuari poſſe. Leloyherius [b] huic religioſo inſultat, quòd temere animas defunctorũ eſſe crediderit: cuius contrariũ tamen rationes & argumenta eius non conuincunt. Ait, *dæmones fingunt ſe animas eſſe*. ſæpè, non ſemper. *ſtrepitum edidere diſcedẽtes & fragorem*. poſſunt & ſpiritus mortuorum. *Flammis veſtes & arma circumdata, dæmones eſſe probabant*: Nõ hoc aſſerit hiſtoria, ſed ea ipſa, q̃ aſpicientib. veſtes & arma videbant & equi, ipſis flammas cõbuſtrices fuiſſe. Deinde & flãmæ fuerint, nonne profitebãtur ſe ſpiritus eſſe, qui adhuc expiabantur? Deniq; Virgilianũ illud;

. . . quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.

tantum probat, dæmones imitari quoq; diuina iudicia, quib. frequenter; *in quo quis peccauerit in eo punitur*. poſſet igitur hoc exẽplũ ad præcedẽtẽ de animab. quæſtionem reduci. Sanè arbitror eandẽ hiſtoriam eſſe, cũ ea, q̃ iiſdem locis, ſed ann. 1123. contigiſſe, in eandem ſniam narrat Abbas Vrſpergenſ. fol. 281. Sequentia ad iſtã cenſeo pertinere, quia miſcẽtur quædam vana curioſaq;, nec ſuffragia petuntur. Ioannes Cæſarius auctor eſt, [c] ſequẽti nocte, qſi exercitus Ducis Brabantiæ à Leodienſib. occiſus eſt, ſeruum quendã Comitis Loſſenſis propè Montenake, locũ occiſionis, circa noctis initium, vidiſſe maximum torneamentũ dęmoniorũ; Sacerdotẽ quoque quendã Hiſpanũ, propè eiuſdem Comitis caſtrũ, dũ in crepuſculo noctis de villa in villã tranſiret, vidiſſe haſtiludiũ maximũ mortuorũ ualde clamantium; *D. VValtere de Milene, D. VValthere de Milene*. qui VValterus, famoſus militia, nuper erat defunctus: hancq; viſionem addit ſæpius ea nocte & euanuiſſe, & iterum appuruiſſe. Ioan. Niderius narrat. [d] *cum propter hæreſes regnũ Bohemiæ tumultu ac cædibus concuteretur; circa metas regni præfati, nocturno tempore, verſus vallem quandam, auditos clamores & cõgreſsiones equeſtriũ virorũ, qui & colorib. varijs induti ſæpius ſunt uiſi. Fuerunt tũc duo armigeri audaces ſatis, in caſtro non multũ diſtanti à loco monſtrorũ, qui omnino ſcire uolentes, quid veritatis ſibi uiſa portẽderent, nocte quandam uerſus uallem, vbi ſolita uideri conſpexerant, iter arripiunt. Antequam autem ijs appropinquare auderent, cõiunctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis iſta uidiſſe, ego ijs non approximabo.*

a *Gen. 32. in princ. & 4. Reg. 6. v. 17.*

b *lib. 4. c. 6.*

c *l. 12. c. 16. & 17.*

d *l. vlt. Formicarij.*

ximabo. dictum eſt veterum; Cum talib. nullum debere iocari. Quem alter, velut pauidũ, increpans, equum pupugit, & cũ eo congreſſu omnib. antedictis exercitib. appropinquauit: de quib. vnus egrediens caput illi amputauit, & ad ſuos rediÿs: quo uiſo ille, qui timidus ſubſtiteras, fugã inÿt & funeſta noua nunciauit. In craſtino autẽ truncatus reperitur, & caput quidẽ in ualle, ubi acies viſa fuerant, nullius autem hominũ vel equi veſtigiũ repertum eſt: ſed tantummodo, in lutoſis locis, ſigna quadam & ueſtigia auium uiſa ſunt. Idẽ & aliud addit, ſibi ab Archiepiſcopo Moguntino, viro magnę induſtrię & fide digno, narratũ. *Nominauit* (ait) *nobis quendã Rheni ſibi bene notũ militẽ, cuius pro tunc filius viuebat, qui miles ſuper oẽs penè inferioris Alemania nobiles ſemper exſtiterat, nimis in rebus bellicis imperterritus: gerebat autem & patiebatur nonnunquam, propter ſuã animoſitatem vel fortitudinem, ab aliÿs graues guerras; propter quas non ſemper de die, ſed nocturno tempore, ad loca ſibi commodóſa equitare ſolebat. Hic igitur quadam nocte coaſſumptis famulis per ſiluã circa Rhenum equitare voluit, & principium eiuſdem intrauit. Antequam vero finem ſilua haberent, vltra quam campus latus iaceret, prout moris eſt eorum qui verentur inſidias, pramiſit famulum ut in termino ſilua videret, anne in cãpo inſidia aliqua eſſent. Luna inſplendente, uel aſtris lucentib. hac videri poterant. Famulus igitur, cum per arborum ramos exploraret, commiſſum, vidit per cãpi longitudinem exercitum ſatis mirabilem appropinquare in equis: quo viſo, conſiderata nũciauit militi, qui ait: Stemus ad modicum, quia uerisſimile eſt, pro huius exercitus cuſtodia ſubſecuturos alios: ad hos properabimus, & an inimici ſint, qui praceſſerũt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde, morula trãſacta, de ſilua miles cum ſuis recedit, in campum venit, & neminẽ niſi quendam equeſtrẽ in equo ſedentem, & in manu alium ducentẽ equum, ominus ſequentem ſuos intuitus eſt. Ad hunc cum miles veniſſet; quis eſſet quaſiuit in hac verba: Nũquid tu cocus meus es? ita.n. ſibi a longinquo videbatur. paullo etiam antea cocus eiuſdẽ militis vita functus fueras. Qui reſpondit: Sum, Domine. cui miles: Quid, ait hic facis? & qui ſũt hi, qui praceſſerunt? Cui defunctus reſpondit, Domine, hi qui praceſſerunt, ſunt nobiles & armigeri tales & tales (multos.n. expreſsis nomine proprio) quos oportet, & me cum eis iſta nocte eſſe Hieroſolymis. quia hac pœna noſtra eſt. Et miles iterum: Quid ſibi vult equus iſte, quem ducis nullo inſedente? Ad veſtrum, reſpondit, obſequium erit, ſi mecum ad terram ſanctam uenire velitis. Securus eſto, te, per fidẽ Chriſtianam, recedendo & reuertendo viuũ reducam, ſi meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait, Dieb. meis mira attẽtaui, his hoc addam ẽt mirabile. Diſſuadentib. igitur illud famulis, de equo proprio miles deſiliÿt, defuncti equũ aſcendit, & oculis famulorũ uterq; equeſter ſubtractus eſt. Sequenti autem die famulis, iuxta condictũ exſpectantibus: miles & defunctus redierunt ad locum, ubi primum conuenerant. Tũc defunctus militi ait: Ne phantaſma omnino fictũ iſta fuiſſe credatis: duo, qua vobis do, rara, reſeruate in mei memoriã: inde protulit mappulã paruã de ſalamãdra, & cultellũ in uagina. Primũ, inquit, cũ immundũ fuerit igne purgato: alterũ cautè tractetis, quia ab eo vulneratus, intoxicatus eris.* In his multa ſunt indicio fuiſſe viſionẽ dęmonicã, maximè donum hoc cultelli, quo multis exitium, ipſi quoq; donatario, parabatur.

Cromerus diligens ſcriptor; *a Naclum,* inquit, *arcem Pomeranorũ munitiſsimam Vladiſlaus 5. Polonorum rex obſidebat. Ibi noctu lucente luna aſpiciebantur crebro ab excubitorib. quaſi armatorũ hoſtiũ acies, ex apertis campis ad Polonorum ſtatiua adequitantes & incurſantes. Cum id ſapius accideret, indignati Poloni inquietari ſeſe, nec vſquam in apertum certamen prodire hoſtes, nocte quadã, cum ibidem hoſtes adeſſe nunciarentur, fremabundi agminatim è caſtris ſeſe proripuere, diffugienteſq; caſſo labore longius proſecuti ſunt. Obſeſsi, tumultu Polonorum exaudito, & excurſione è caſtris*

al. 5. hiſt. Pol.

animaduerſa, erumpunt ſubito, & ignem in opera atq; tuguria militum ſtramine arundineq; cõtecta coniiciunt; quo celeriter pluribꝫ in locis ſe diffundente, paucis, qui in caſtris manſerant, ſe defendẽtibus, facile opera cum magna caſtrorum parte conflagrarunt. Nocturnas umbras illas fuiſſe autumãt, quæ hoſtilis exercitus ſpeciẽ oſtentantes, Polonos ita diuino permiſſu exagitarunt: propterea quod ſolemne omnib. Chriſtianis quadraginta dierum ieiunium, priore expeditione, promiſcuo ac temerario eſu carnis & lactariorum, moribus & inſtitutis Eccleſiæ Catholicæ contemptis, ſemeranerant. Hæc ille. res clamat ſpectra fuiſſe Diabolorum, ut & illa de quib. Antoninus Hiſt. p. 3. quã auorum memoria ſolebant vocare *Familiam Hellequini*: cuiuſmodi cuncta, illuſiones dæmonum eſſe, iampridem docuit Guilh. Pariſiẽſis. *p. vlt. de Vniu. c. 24.* Tales exercitus poſſẽt Magi multos exhibere, ſi ex pacto, quod cũ dæmone ſuperiore habent, dæmones illi ſubditos euocarent: nunquam tamen Deus legitur permiſiſſe, vt talis militia vltra incuſſionem inanis terricula menti procederet. Nam ſi lędere, occidere, munitiones capere, vel hoſtiũ inuadere caſtra ſinerentur: nulla illis humana poteſtas valeret reſiſtere, vt prudenter idem Guilhelmus. Huc refero pugnas illas Regum Septentrionalium & victorias partas, contra magorum dæmonumque cuneos, apud Olaum Magnum. a

a *lib. 3. c. 12.*

Decimo quarto dæmones ſunt ſub illo ſpectrorũ genere, quo in nemoribꝫ & alijs amænis locis ſeſe oſtentant in ſtar puellarũ aut matronarum, in veſte candida, interdũ in ſtabulis cũ luminaribꝫ cereis, ex quib. etiam diſtillatæ guttæ, poſtmodum in equorũ iubis, quas ſedulò pexuerunt & nexuerunt, ſolent ab hominib. inueniri. talis illa vidua Ruſſiana in meridie obãbulans, de qua paullò ante mentionẽ feci: tales, quas uocãt *Sibyllas ſeu Nymphas albas, Dominas nocturnas, Dominas Bonas,* & earũ *Regina Habundia*; quarũ euentu multum proſperitatis, & rerũ omnium copiam putãt ſuperſtitioſę anus domibus contingere, quas frequentarint, & ideo domi ſuæ illis epulas inſtruunt, eſcarijs lancibus & vaſis vinarijs omnib. apertis ac diſcoopertis, nequid illis ad ſumendum morę obijciatur: quę planè idolatrica eſſe, docet prædicto loco idem Epiſc. Pariſ. vt & Nicol. Cuſanus *lib. 2. excitationum.* Huc refero tres illas quæ viſæ Machabæo Banckoni, à quo ſtuartorum genus; quæ uenantibus uiſæ regnum illi prænunciarunt. *Boeth. li. 12. Scot. hiſt.* Harum bonarum Dominarũ, quas Gentiles *Parcas* vocauere, mentio habetur & conuiuij illis præparati, in vita D. Germani Epiſcopi, & apud D Antoninũ *p. 2. Hiſt. tit. 11. §. 5.* Tales etiã *fatales Sorores,* ſeu *nymphæ,* falsò putatæ bellorum præſides & Victoriarum largitrices, quæ Hothero Regi familiares in Septentrionis Hiſtoria. b Itali vocant *Fatas,* Galli; *Fees*; quales finguntur Meluſina, Alcina, Morga.

b *Olai l. 3. c. 10.*

Decimoquinto huius generis ſpectra ſunt, per quæ Deus aliquando denunciat futura bella, peſtem, mutationes regnorum, & ſimilia. pauca commemorabo exempla. Nocte quæ ſeditionem Antiochenorum pręceſſit, viſa mulier ingens & formidabili adſpectu, aerem ſcutica tã fortiter verberans, ut tota ſonus Vrbe exaudiretur. c Gennadio Patriarchæ Conſtantinopolitanorum nocturno tempore accedenti ad altare templi, vt Deum pro ſalute publica deprecaretur; horrendum ſpectrum ſe obtulit, quod cùm ille ſacro ritu coniuraſſet, reſpondit, quamdiu Gennadius uiueret, ſibi non licere damna, quæ imminebant, Eccleſiæ illius inferre; ſed eo mortuo ſæuiſſimè ſe in illam graſſaturum. d Priuſquam Hunnericus perſecutionem in Catholicos Aphricæ inchoaret, ſuper cacumine montis Ziqueni homo giganteæ ſtaturæ uiſus, & auditus clamare; *Egredimini, Egredimini*: & in æde Fauſti, quæ Carthagini

c *Sozomen. l. 7. c. 23.*

d *Theodor. Lector libr. 1. Collectan.*

Digitized by Google

gini eſt, viſa multitudo Æthiopum ſanctos Eccleſiæ fugans, & antè ſe impellens. *a* *Alia multa huiuſmodi ſuggerunt, Carda. lib. 14. de variet. rer. & Fulgoſ. tit de prodig. lib. 1.*

a *Vitor. Vticēſ. l. 2. de perſecut. Vadal.*

Decimo ſexto loco hic occurrunt illa ſpectra, quæ certis temporibus, & locis aut domibus ſolent tumultus, & vexationes varias exhibere, cuius rei prætermittam exempla eò, quod notiſſima res ſit, & legi poſſint, qui attulere, veteres recentioreſque; vt *de Temeſio dæmone*, Strabo, & Pauſanias citati, & Ælianus lib. 8. var. Hiſtor. *de pueris nigris cirratis* Auguſtinus, lib. 22. de Ciuitat. Dei cap. 8. *de Datio Epiſcopo Mediolanenſi* Gregorius lib. 3. Dialog. cap. 4. *de vocibus, & ſonis auditis in Marathone poſt pugnam cum Perſis*, Pauſan. in Attic. *& ante pugnam Leuctricam in templo Herculis*, apud Ciceron. de diuinat. *ante pugnam cum Cimbris* apud Plinium lib. 2. cap. 59. *ante bellum ciuile Syllanum in eadem Italia*, apud Appian. de bello ciuil. lib. 1. *ante primum prælium Pharſalicum Antiochiæ*, apud Ceſa. lib. 3. de bello ciuili; *ante mortem Cæſaris Dictatoris domi eius*, apud Dionem; *recentiora ſunt* apud Niderium *lib. vltim. formicarij*, Guilhelm. Pariſ. *d. cap. 24.* Torquemadam *Horti florum coll. 3.* Alexand. ab Alexand. *lib. 5. Gen. dier. cap. 23.* & confirmat praxis Forenſis Hiſpaniæ, qua licitum conductori, qui antè id ignorabat, ſpectrorum ſic inquietantium cauſa domos relinquere conductas, ut poſt Portium cenſuit Couarr. *b* Solent huiuſmodi infeſtationes iuberi, vel permitti à Deo, ob pœnam peccatorum, vel ad exercitium bonorum, uel ob aliam cauſam occultam. Interdum iſta peragunt dæmones maleficorum immiſſione, vt contigit Beato Antonio *c*, & nobili Aquitano, qui Pariſienſem ſtudioſum iure ſuo per vim ſpoliarat *d*; ſæpius ſponte faciunt ſua, tantum ut homines falſa quapiam reuelatione decipiant aut perſuaſione fallaci; ſicut apud Diuum Auguſtinum illi baptiſmum diſſuadebant: contenti ſunt aliquando ſola uexatione, & inquietatione, nullo cum corporis damno, ut ioculator ille ſpiritus, de quo Guilhelmus Pariſienſis, qui vaſorum colliſione, & lapidum iactu ſomnum diſturbabat, & culcitra ſubtracta de lecto deturbabat, & Salmantinus ille Torquemadæ, qui grandibus ſaxis quoſuis petebat, irrito tamen, & innocuo contingens ictu: quod Marcus Magus, apud Pſellum *e*, proprium dicit eſſe dæmonum ſubterraneorum, de quibus mox agemus. Quo vero pacto dæmones lapides iacere queant, & alia huiuſmodi operari, quæ videntur manus, & corporata inſtrumenta requirere, Scholaſtici diſputant. aſſentior ijs, qui præſente per ſubſtantiam ſuam eo loci dæmone, & imperio voluntatis aerem lapidi proximum mouente, & ſic lapidem impellente, hæc fieri cenſent; quando nullum ipſe corpus induit: ſi vero corpus formatum, vel cadauer aſſumeret, nulla foret difficultas *f*.

b *lib. 4. variar. reſol. c. 6*

c *Caſſianus colla. 8. c. 18.*

d *Froiſſard. in Chron.*

e *l. de dæm.*

f *Vide D. Th. quodl. 6. Duran. Capreol. & alios in 2. d. 7.*

In locum *decimum ſeptimum* veniant ſpectra illa Boruſſiæ, de quibus quadam epiſtola ſcribit Ioannes Meletius; *In Sarmatia coli ſpiritus quoſdam viſibiles, qui lingua Ruthenica, coltri, Germanica,* Koboldi, *dicuntur, quos credunt habitare in occultis ædium locis, vel in congerie lignorum, nutriuntq; eos lautè omni ciborum genere, eo quod adferre ſoleant nutritoribus ſuis frumentum, ex alienis horreis furto ſublatum. Cum verò alicubi illi ſpiritus habitare & nutriri cupiunt, hoc modo ſuam erga patremfamilias voluntatem declarant: in domum congerunt noctu ſegmenta lignorum, & mulctris imponunt lacte plenis varia ſtercora animalium; quod ubi paterfamilias animaduerterit, nec diſſipauerit ſegmenta, nec ſtercora è mulctris eiecerit, ſed de inquinato lacte cũ omni familia ſua comederit, tunc illi apparere, & permanere ibi dicuntur.*

Idem.

Idē iudicium de ſpectris *virūculorum* ac *femellarū* breuitudine ac ſpecie pigmæi vel pumilionis, olim in multorū domib. frequentiū, & domeſtica ferè cūcta miniſteria ſolitorū obire, equos curare, domum verrere, ligna & lymphā adferre, & ſimilia facere: de quib. Olaus Magnus a. Galli vocant *des Gobelins*, Teutones *Rabbantermanne-Kens*, & *Gutel Kens*, & Sueones, *Trullas* appellant. An ex hoc genere fuerint *Eros* & *Anteros*, qui, vt infantuli, in balneo, iubenti Iāblico apparuerunt b, id cogitandū relinquo. Sanè huc pertinent *Montani* illi, quorum nobis Hiſtoriam Georg. Agricola prodidit c; *In metallicis (ait) fodinis inueniuntur, & truculenti quidē vel ſolo aſpectu terribiles, plerumq; metallicis infeſti atq; inimici ſunt. Talis fuit* Annebergius *dæmon qui operarios amplius duodecim flatu interfecit, in ſpecu qui corona roſacea appellatur, eo nomine relictus, quantūuis argento diues eſſet. Flatū verò emittebat ex rictu, cum equi ſpecie habentis procerū collum & truces oculos appareret. Eiuſmodi & fuit* Snebergius, *nigro cucullo veſtitus qui in fodina Georgiana operarium è terra ſublatum, in ſuperiore loco maxima illius concauitatis, quondam feracis argēti collocauit, non ſine corporis attritu. Quæſtuoſam admodū fodinam deſerere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominib. frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparente. At ſedatos illos, Germanorum alij; vt et Græci;* Cobalos *vocant, quod hominum ſint imitatores. Nam quaſi lætitia geſtientes rident, & multa videntur facere, nihil interim efficientes. Alij* virunculos montanos *vocant, quia plerumq; apparēt nani, tres dodrantes longi. videntur aūt eſſe ſeneciones, & veſtiti more metallicorū; id eſt vitteto, induſio, et corio circū lumbos depēdente. Innoxij ſunt hi metallicis, etſi interdum glareis operarios laceſſunt, rariſsimè tamen eos lædunt, niſi cachinno vel maledicto laceſſiti. Potiſsimū opus facere videtur in his ſpecub. in quib. metalla iam effodiuntur, vel ea effodi poſſe ſpes eſt.* Cetera rectè. Illud minus, quod animantium nomine dæmones comprehēdat. Scio, ſic locutos veteres non paucos: ſed & ſcio id ex lacte Platonicorum bibiſſe, & quia ambigui erant, num anima & corpore conſtarent. Nunc quia Catholicis ſatis definitū d, nec aīa nec corpore perfectas ſubſtantias illas ſeparatas componi, vitanda nobis huiuſmodi locutio, parū cauta, parū propria. Damnandus verò prorſus Paracelſi error, dæmonum hæc genera, ad hominū ſpecies reducentis. Nā, *Epiſt. ad Athenienſes, ſiue de occulta philoſophia*, quaſi veriſſimū axioma, nihil veritus fuit conſtanter aſſeuerare, Deum præter homines Adami poſteros, alia quatuor hominum genera, carne, & oſſibus, & ratione prædita creaſſe, eoſq; in ſingulis elementis ad inhabitandū collocaſſe, in quibus ſinguli ſuam haberent remp. & ex negotiatione, ac laboribus victum & amictum ſibi cōparare, & eos homines, qui in terræ viſceribus habitant, vocari *Pigmeos* & *Gnomos*, qui in aquis, *Nymphas & Vndenas*; qui in aere, *Silphos & Meluſinas*, quos ſolos cum hominibus Adami poſteris commercium habere, & ex mutua cōmixtione liberos gignere; Qui in igne ſunt; *Vulcanos & Salamandras* appellari: Et incertum adhuc eſſe, cuinam generi horum hominum vera fides in Deum ſit data, & via ad ſalutē patefacta. Hæc ille prout eum citant Godelmannus & alij: in lib. tamē fragmentorum, inuenio Paracelſum dubitanter induci loquentem; ſed arbitror Latinum Interpretem, hoc ſuum aſſuiſſe, ut magiſtri occultaret impietatem. Nam dictis illis nihil nugacius, nihil blaſphemius, nihil a recta fide dici pōt alienius. ergo mutila & manca S.S. quæ de vno tm hominum genere nos inſtruxerit? ergo dubia ſalus noſtra? ergo dubia redemptio? non ergo ſecundus Adā Chriſtus, vt nos, qui in primo mortui, in ſecundo viuificaremur? ſi hoc dubium, nonne ruunt veteris teſtamenti promiſſiones, concidit exhibitio & repræſentatio Noui? Et ſunt qui tales libros nugis, mendacijs,

a *lib. 3 c. 11. & 12.*

b *Eunapius in Iamblico.*

c *c. de anim. ſubterran.*

d *c. firmiter de ſum. trini. D. Thom. 1. p. q. 50. Scholaſti. in 2. d. 8.*

Digitized by Google

cijs, blaſphemijs refertos, in Latinũ vertant ſermonem? ſunt qui pulcris formis cudant recudantque? ſunt, qui ament Paracelſiſtæ vocari? ſed ad inſtitutum redeamus.

Vltimo loco ſeſe offerunt ſpectra dęmonum theſauros custodientium. Cãbades rex Perſarum cũ accepiſſet in collimitio Perſiæ & Indiæ, in munitiſſima arce Zudaderenſi, pretioſiſſimorum lapidum, auri, & argenti, theſaurum maximum à dæmonibus aſſeruari, qui mortales oẽs aditu arcerent, eo cum exercitu profectus caſtrũ vi conatus occupare, fortiter propugnãtibus dæmonibus, repulſus fuit. confugit ergo ad Iudæorum & Magorũ artes, quæ & ipſæ irritæ fuerunt. *Ergo cum ei perſuaſum* (ait Cedrenus) *fuiſſet, Chriſtianorum ad Deum precibus hoc potiri poſſe, auxilium a quodam Chriſtianorum in Perſide degentium Epiſcopo petijt. Is indicto Chriſtianis ieiunio, precibus & Synaxi, diuina peregit myſteria, & locũ accedens coniuratos dæmones ibi degentes exegit, caſtrumq́; Cabadæ nullo labore potiendũ tradidit. Glycas par. 5. Annal. & Cedrenus in Anaſtaſio.* Talis ẽt dæmon ille Baſileenſis, de quo dixi *ſup. q.* 12. & hinc factum, ut Dracones fingerentur cuſtodes theſaurorum, vt horti Heſperidum, & Aurei velleris: hinc porrò factum, vt theſauris adderę ſint ſoliti Serpentem aureum: quẽadmodum refert Aſcanius Centorius *lib. 4. Commentar. bellor. Tranſiluan.* de theſauro, inuento propè Deuam vrbẽ Tranſſiluaniæ, circa annum 1550. Nota ẽt Hiſtoria Magi Germanici, qui cũ ſpecum ingreſſus eſſet, vbi theſaurus reconditus, ſocio in veſtibulo manẽte, vidiſſetq; incubantem arcæ nigerrimum canem, nihilominus, cupiditate metum pellente, porrò progreſſus, ruente terra, in ſpecu fuit tumulatus. Plura vide *d. q.* 12. Prætermitto quędã iam vulgaria, vt quod in Indijs ſepultarum cum maritis vxorũ animas mẽtiuntur, ut ſic perſuadeant has coniugi ſuo conuiuere, quæ ſponte illis commoriuntur: quod non vno loco teſtatur Pet Chieza *p. 1. Hiſtor. Peruu.*

Viſis ſpectrorum generibus, quæri poterat, quo illa pacto repelli & vinci queant? ſed quia deciſio communis eſt omnibus malis; quæ per dæmones inferuntur, ideo de hac re differendũ mihi putaui, quæſtione de remedijs cõtra maleficia, *huius operis lib. vlt.* Quo pacto dæmones apparere ſic queant, nunc accuratius inueſtigemus: quam quæſtionem indeciſam reliquit D. Auguſti. *Enchirid. ad Laurent. c. 59.*

QVÆSTIO XXVIII.

Quomodo poſſit dæmon ſe corporeis oculis, cum ſit incorporeus, viſibilem præbere?

Conſtat non poſſe corporaliter, niſi aſſumpto corpore. Certũ.n. eſt dictum B. Ignatij *ep. ad Smyrnenſ.* in corporea videri à corporeis nõ poſſe, quia incorporeum nec ſpecies, nec figura eſt, aut particula animalis vllius formam habentis, ob naturã quã habent ſimplicem. Conſtat ẽt eos corpus vel ex elemẽtis ſibi coaptare, vel ſubingredi & aſſumere cadauer. de vtroq; modo, quæ dicenda, hucuſq; diſtuli, repræſentabo liberaliter. Dixi (corporaliter) nam phantaſticè poſſunt apparere, turbata phantaſia.

SECTIO I.

Aliquando igitur cadauer aliquod aſſumunt humanum vel ferinum, & illud mouent ac impellunt motu non vitali, ſed locali tm̃, ſicut aerem poſſunt impellere, & hoc corpus, præſertim nondum ualdè diſſolutum, puto, ſi Deus permittat, poſſe illos ita attemperare, ut ſenſum tactus omnino fallant. Nec video quidquam ab homine docto ac pio, in medium allatum, quod me ab hac ſententia deducat. In primis quod ex D. Luca a, proponi- a *c. vl. v. 39.* tur dictũ Domini, quo ſe verè corporatum, & non phantaſticum ſpiritum eſſe probabat; *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:* id ad rem non multũ facit, certè non vrget. Solum.n. Dñs probare voluit, poſſe illos contactu ſentire, & dijudicare, viſu ſe non decipi, corpus.n. ipſum habere, verum,

quia

quia tangibile;& proinde nudum phã taſma,& fictitio corpore indutum nõ eſſe. Nulla verò hic erat cogitatio,de cadauere aſſumpto. Hoc.n.carnem & oſſa habere manifeſtum eſt;quo argumento Chriſtus probat, ſe ſpiritũ nõ eſſe:Quod illi exiſtimabant,quia videbant ianuis clauſis ingreſſum;qđ corporeæ rei repugnabat,tam viuæ, quã mortuæ. Et quia,palpatione tm̃ poterant,corpus eſſe,cognoſcere,non verò,cuius eſſet corpus:ideò iubet ẽt oculorum uti ſenſu & *videre*(nam propriè hic vox ſumenda,vt textus indicat) *manus & pedes*; ex quorum vulneribus reliquis, certò deprehenderent ipſum illum eſſe,qui triduò ante fuerat crucifixus a. Ex quibus patet verba Dñi veram certamq; ſcientiam habere; etiamſi corpus diceremus a dæmone aſſumptum,ſic ab eo temperari poſſe,vt tactus ſenſum fallat. Quid, quæſo? nonne dæmon longè admirabiliora efficit quotidiè, quam ſint, ſimulare carnis mollicіem,oſſis duritiẽ teporẽ ac ſuauẽ calorẽ q corporis attactu percipitur, & ceteras tangendi qualitates? Dico has eũ ſimulare poſſe,non dico veras exhibere poſſe. vera illa & vitalia,ſunt corporis viui,& ab anima informante procedunt:ſimulata, & proximè adumbrantia non requirunt animam informantẽ,& a ſubſtantia intellectuali (eatenus vt externo ſentienti talia appareant)poterunt perfici. Quod adferunt de cadauere hominis recenter mortui; in eo ẽt adhuc calido deprehẽdi, deeſſe qualitates illas ſuauis ac vitalis teporis, facilitatem mouendorũ membrorũ, & pro mollitie rigorem quendam ſucceſſiſſe: id totum concedimus. Negamus aũt, quod inde ad cadauera per malignum ſpiritũ aſſumpta argumentantur.Eſto illic eadẽ ſit corporis ſubſtãtia,quæ & hic adeſt;eſto adſint qualitates plures eædem,vtpote calor ille reſiduus. Tamẽ adhuc deeſt huic cadaueri non aſſumpto, quod ſimulet illa reliqua quæ diximus. At in noſtra viſione,dæmon ineſt cadaueri,cuncta illa ſimulans. Minus eſt adfabre ſimulare,quam verè efficere. Quare nec illud ſequeretur,non poteſt corpus adhuc calidum illa per ſe ſolum præſtare atq; efficere;ergo nequit dæmon in cadauere aſſumpto illa eadem tã callide & artificioſe ſimulare, vt tactũ fallat. Cur, qui ſenſum principem (népe viſum) poteſt decipere,non queat tactum, ſenſum maximè terreſtrem, & viliſſimũ, minimeq; ſpiritualẽ? Quod verò quidam hæc cadauera adſumpta vt & aerea corpora formata,deprehẽderint eſſe tactu frigida & horrida,ut illi apud Alex. *Genial dier.lib.2.c.9.*& apud Carda.*lib.16.de rer.varieta.c.93.* & alij, de quibus poſtea: id inde prouenit,quia vel dæmon teporem illum non vult adumbrare,uel quia nõ permittitur id à Deo facere:quo ſenſu ẽt accipiendũ,quod refert Caieta. b cuidam de hoc frigore & horrore corporis querenti, dæmonem reſpondiſſe, *ſe non poſſe melius facere.* videlicet,Deo obſiſtente, vel ſaltem non concedente. Si quis exempla requirat harũ apparitionũ,legere poterit apud Guilh. Pariſienſem *P.vlt.de Vniuerſo*,aliquando aſſumpto beſtiæ cadauere deluſiſſe militem;qui cum putaret ſe formoſa potitum virgine, inuenit ſe in amplexu cadaueris belluini tabe ſoluti, fætidiſſimè iacentem.De Polycriti apparitione, & ſpectro filium deuorante,iam ſcripſimus non vno loco.Fabulæ ſimile uidetur,quod Phlegon c retulit, ille tamen oculata ſe fide Trallis teſtatur cognouiſſe. rẽ ſic narrat, vt utar compendio:*Philinnium Damoſtrati hoſpitis & Charitus filia,Machatẽ hoſpitem amare cœpit. indignè id ferentibus parentibus,mærore mortua, & publicè fuit funerata. Sexto poſt obitum mẽſe, cum eo reuertiſſet Machates, ingreſſa ad illum Philinnium hoſpiti ſe,poſt longa colloquia, commiſcuit non ſemel illo veſperi; & annulum ferreum & poculum inauratum a Machate dono accepit,ipſi vicisſim annulum aureum & faſciam pectoralem dedit.Nutrix,dum pergit ſedula,ne quid hoſpiti deſit,ſatagere;videt cum eo in le-*

ſtulo

a *Sic optimè Ioan Maldonat.ibi.*

b *in 2.2.q. 95.*

c *lib.demirabilib. & longæuis.*

ſtulo iacentem alumnam. Læta parentibus id indicat Illi ſtupẽtes accurrunt, & altero die vtramq; deprehendunt &, cũ eiulatu, dormientem cum hoſpite filiã amplectuntur Sed toruis in eos intuens Philinnium, ò vos crudeles (ait) in filiam parentes? ergone vos inuidiſſe mihi meo Machata, paterna in domo vel triduum ſolidũ frui? Magno vobis dolore hæc ſiue curioſitas, ſiue duritia ſtabit. Renouabitis dolores præteritos, & filiam iterato ſepelietis His dictis, expalluit & concidit cadauer mortuo iterum ſimile, ſeu potius (vt erat) mortuum. Concidere ſimul oppreſſi mœrere parens uterque. Re populus & magiſtratus intellecta, iubent ſepulcrum aperiri: vacuum id corpore repertum. Erant in eo dumtaxat annulus ferreus, & ſcyphus auratus, dona Machatæ: ſed in cubiculo & lectulo, inuentum cadauer Philinnij, & Hilli cuiuſdam auguris conſilio, vt prodigium, eiectum extra vrbis limites, auibus ac feris deuorãdum. Ipſe Machates, à ſpectro videns ſe deluſum, ſibi paullo poſt manus, ignominiam non ferens, conſciuit, Hæc a Phlegonte fuſius narrantur; illo Phlegonte, cuius auctoritate & Iuriſconſultus Paullus *a*, & Origenes *b*, ad probandam Eclypſim, quæ Chriſto accidit moriente, vtuntur. In hiſtoria quoq; Laodunẽſis energumenæ Nic. de Obry, legimus Diabolum Baltazum, aſſumpto ſuſpendioſi corpore, conatum abigere ab ea exorciſtam.

a *l. antiqui. D. ſi pars hæred. pet.*

b *cont. Celſ. & tracta. 29. in Matth.*

Agrippæ facinus non abſimile habes infra q. 29. ſect. 1. addam nunc, quæ de eadem re Cęſarius Monachus Eiſterbacenſis lib. 12. Miraculor. c. 3. ſcribit, cuiuſdam Principis Germani mortui corpus, integro priuſquã ſepeliretur anno, dæmonẽ geſtaſſe, & ita rexiſſe, quaſi illud vegetaret (ita namq; intelligendum quod ſcribit, ſpiritũ illud loco animæ vegetaſſe.) non ẽ. n. potuit informando, nec in eſſentiam eius illabẽdo; ſed dumtaxat vt in loco exiſtens uitales eius actiones per illud imitando: vt docet multis Toſta. *in Exo. cap. 7. q. 13. cum ſeqq.* Subdit Cæſarius ſimilia legi in vita S. Patricij Hibernorum Apoſtoli, de quodã homine, in cuius corpore multis annis Diabolus habitans pro anima, ad nutum viri ſancti tandem exiuit, corpus verò corruit, & in puluerem redactum fuit. Et *cap. 4.* clericus (ſcribit) quidam adeò dulcem vocem habebat, ut audire eum deliciæ putarentur: donec religioſus quidam vir ſuperueniens, monuit hominis uocẽ non eſſe, ſed diaboli; dæmonemque adiurauit, quo diſcedente, cadauer corruit planiſſimè fœtens.

Denique multæ falſæ reſurrectiones gentilium huc ſunt referendæ: & conſtat cum ſagis ut plurimum induto cadauere diabolum ſiue incubum, ſiue ſuccubum, rem habere; vnde & in hoc genere hominũ, cadaueroſus quidã fœtor graueolentiæ, cernitur.

SECTIO II.

ALiquando ſibi elemẽtare corpus diabolus circumdat, idq; efformatum, qua pollet induſtria, unit ſibi, non aliter, quam motori intus exiſtenti corpus mobile & inanimũ unitur. An poſſit ex ſolo aere materiam deſumere equidem ambigo, & puto, ſic aerem condenſari non poſſe ſolũ, ut quid ſolidũ exhibeat: ſed ſiue poſſit, ſiue nõ poſſit; ſolet quod facilius, partes aeri (quo maximam partẽ utitur) commiſcere terreas, & aqueas, nubium, uaporum, exhalationumve, ut, & colores facilius hac mixtione exprimat, & facilius membra conglutinet, & cõdenſet, quæ ſentẽtia Lud. Molinæ eſt, & antiquiorum *c*: argumentum, quo quidam utuntur *d* ad probandum ſolo ex aeris elemento corpus aſſumere, nos ſtringit, cũ tantum probet, eos ab aere partem potiſſimam mutuari. Hinc alij cenſent corpus hoc tale fore nunquam, ut nequeat tactu deprehendi, verũ corpus nõ eſſe. Sed rõnes, hac ipſa quæſtione diſcuſſi. Chriſti Domini dictum *e*, oſtẽdi alium habere ſenſum, quam ipſi arbitrati. Addo, ꝙ in lib. Geneſis legimus *f* de Angelis Abrahamo apparentibus, quorum pedes abluti, nec de-

c *vide Molin. 1. p. q. 51. art 2. diſp. 2.*

d *Anglez in 2. d. 8. q. 2. diſſic. 8.*

e *Luc. vlti v. 39.*

f *Gen. 19.*

deprehenſi tactu, id ab ipſis eludi potius, quam diſſolui: aiunt deceptū Patriarcham, præoccupatione opinionis, eo quod viros putaret. quæro, cur non igitur, quicumque viros putant, hac præiudicata ſententia iudicent viros eſſe? An ſolus Abraham ceteris imprudentior? Ipſe ille, quo nititur,

a d.a.3. Caietan. *a* fatetur verorum oſſium, & carnium ſimilitudinem, non modò viſibilem, ſed etiā palpabilem, & ſolidam exhibere. *Solidam*, ait, non inſtar aeris diffluentem, aut duritiei dū taxat aliquid modicum habentem. Quod verò *lib.3.c.6.* apud Cæſarium diabolus dicit, quando corpora à dæmonibus ſic aſſumuntur ea dorſo carere: ludebat puellam mēdaciſſimus. Quod dixi elementorum aliqua opus commixtione, nec Maro ignorauit,

b Æneid.10. cum cecinit *b*.

Tum Dea nube caua tenuem, ſine viribus, vmbram
In faciem Æneæ, viſu mirabile monſtrum,
Dardaniis ornat telis, &c.

Ecce non aere ſolo, ſed nube mixta. De vapore Sprengerus *in Malleo* docet, viſas veſte ſubducta in agris mulierculas, corpus motitantes, criſſanteſq; ſolas, & adſpectum mox dæmonē vaporis ſiue exhalationis atræ habitu, recedentem. Mantēſes magi, Mirabillius & ſocij, Pariſiis combuſti, in iudiciaria cōfeſſione dicebant, ad hanc corporum aſſumptionem dæmoni duo eſſe neceſſaria, ventum ſecundum, & lunam plenam. nam ſi vētus ſit aduerſus, nō poſſe corpus coaleſcere, ſi verò ſit luna decreſcens, vel corniculans, nō poſſe defectu materiæ formare corpus niſi valdè poſillū, & pro lunæ augmento maius, maiuſque. Placet hoc Creſpeto *l. de odio Satanæ diſc.27.* ſed mihi ridiculum videtur: quaſi nequeat dæmon, Deo nō impediente, ventum ſedare aut excludere, & defectum illum lunaris influxus ſupplere. Scilicet aer & nubes de oſtrino genere ſunt, quòd Lunæ augmenta conſequi ſolet, & decrementa imitari. Dæmonis apparitio in corpore elementari fuit illa frequens viſio fratrum Tarquiniorum apud Dion. Halycar. *c*; talis Athenodori apud Plinium *d*, quicquid dicat Fran. Picus *l.1. de prænot.* illud enim puto axioma & regulā ſtatui verè ac tuto poſſe; In gentilium & damnatorum (quia fidei expertes) apparitionibus nō animam (niſi ſpeciali Dei priuilegio, de quo vnde conſtat in Athenodori viſione?) defuncti apparuiſſe, ſed eius loco cacodæmonum quempiam. Tales ēt putarim omnes apparitiones ſpirituum, otioſa cum hominibus & varia multipliciaq; colloquia miſcentium. teſtatur de Facio patre ſuo Cardanus, & meritò omnes ſuſpectū habent Sortilegij, ſiue pacti cum dæmone. Teſtatur Melanchton (*li. de anima*) ſe & colloquia & diſputationes cum pluribus ſpectris inſtituiſſe. ſanctitas hæc, curioſitas nuda, an occultum pactum? nihil iudico, rē in medio relinquo. Tale haudubiè ſpectrum incæſtuoſi Perſæ, cuius ſemper cadauer terra eiiciebat, de quo prolixa commemoratio apud Agatiam reperitur *lib.2. belli Perſici extremo*. tales viſiones fuēre Gentilium Idolorum, vt Caſtoris & Pollucis ad lacū Iuturnę *e*; vt L. Domitij Aenobarbi *f*, vt Amytis Perſæ *g*; vt quod apparuit Dioni Siracuſano *h*, vt Curtio Rufo *i*, vt Imperatori Pertinaci, apud Capitolinū; vt Tacito Imp. apud Vopiſcū, vt Conſtātio & Iuliano apud Ammianum *K*; Valenti apud Zozimum, & apud eumdem Serenæ vxori Stilichonis: alia præter hæc cōgeſſit Pet. Thyræ. *lib.1. de apparit. ſpirit. c.9.* Et talia ſemper ſpectra, quæ ſubitò euaneſcunt, poteſt enim elementaris ſubſtātiæ ſubita nimiaque rarefactione ſe ſubducere oculis.

c *lib.5.*
d *lib.7.epiſt.*
e *Symmach. lib.1.epiſt.29.*
f *Sueton. in Nerone c.1.*
g *Cteſias, in fragment.*
h *Plutar. in vita Dionis.*
i *Taci. li.11. annal. & Pli. Iun. lib.7.epi.*
K *Capitol. in Pertina. Vopiſcus in Tacito. Ammia. lib.21. & 25. Zozi. lib. 4. & 5.*

Illud diſcrimen nunc occurrit, cū in cadauere apparent, nō poſſunt vel alteri viuenti corpori cadauer illud circumdare, vel ipſi ſic induti corpus vllū ſubire. repugnat.n. corporis rō, quia nequeunt dimēſiones quantitatiuæ

tiuæ inuicem, ſine vero miraculo, penetrare. Sed qñ apparent in aſſumpto corpore elementari; licet, vel omnino nequeant, vel difficillimè queant (prius opinor) aliud corpus ſiue cadauer ſubire; poſſunt tamen vero & viuenti corpori, elementare iſtud circũdare, vt homo ſic indutus, vel aliud animal, multo maius, immo & gigantæum videatur. Nihil video obſtare, cur nequeant. Suadet ẽt aereæ ſubſtãtiæ facilitas ad dilatandum, ſiue rarefaciendum, & ſpiſſandum denſandũque; quam meritò Pſellus cauſam tradidit, cur ſpectra, tã breui ſpacio, creſcere & decreſcere videantur.

Tertium genus inuenio rariuſculum dæmoniacarum apparitionũ, per figmenta quædam ſeu ſtatuunculas, de quibus exhibebo quæ didici à Tho. Brabantino, *li. 2. de bono Vniuerſ. c. 57. pag. 21.* vbi ſcribit in hanc ſententiã; *Gunerchena Brabantiæ villa eſt ſollennis & nota: in hac quidam iuuenis puellam virginem adamauit: cumq; pro eius nuptijs parentibus eius loqueretur, & illi renuerent: puella medio tempore incidit in febrem acutam, qua ingraueſcente omnibus mori viſa eſt. Luctu ergo facto, campanæ quaſi pro mortua pulſatæ ſunt. Nec mora, iuuenis amator puellæ de villa eadem in crepuſculo noctis trãſibat ad aliam, & cum per dumeta pergeret, audiuit vocem quaſi feminæ lamentantis: ſollicitè ergo diſcurrens, & quærens auditam, inuenit puellam, quam mortuã æſtimabat, cui & dixit: Mortuam te plãgunt tui, & huc vnde veniſti? Ecce ait, vir ante me vadit, qui deduxit me. Stupefactus ad hoc iuuenis, cum neminem alium niſi puellam uideret; audacter rapit eam, & in domum extra villam protinus occultauit. Hinc regreſſus in villã amicis ſuis loquitur, ingreditur ad patrẽ puellæ cum amicis ſuis ſedentem ad funus; quærit ſi filiam ſuam ſibi daret, quã quaſi mortuam deplangebat. Cui pater admiratus reſpondit: Numquid pro Deo mihi es, vt mortuam reſuſcites & accipias in vxorem? Cui iuuenis, Tantũ (ait) libens ſpondeas, vt filiam tuam habeam in vxorem, ſi viuam reddidero & ſanatam. Cui pater conſentiens, dictum coram omnibus confirmauit. Mox iuuenis reuelato linteo, quo cooperta putabatur; figmentum mirabile, quale a nullo hominũ fieri potuit, inuenerunt. Dicitur autem ab his, qui figmenta huiuſmodi diabolica inſpexerunt; eſſe interius putrido ligno ſimilia, leuique exterius pellicula circumducta. Hinc reducta puella eſt, & patri reddita: ſanaq; poſt dies aliquot dictum iuuenem maritum accepit, & vſq; ad tẽpora noſtra incolumis perdurauit. Simili propè modo, cum quidam in confinio Flandriæ ſororem languidam & mortuam putatam: ſub eadem die, antequam ſepeliretur figmentum, inter arundineta iuxta maris litora inueniſſet, reduxit eã ad propria, & ingreſſus domum, vbi ab amicis quaſi mortua plangebatur, diſcopertum figmentum extracto gladio in fruſta concidit: horrentibus cunctis & clamantib. Cur in funus ſororis, tanta crudelitate ſæuiret. Et mox ſubridens, crudelis, inquit, videor in ſororem? Non eſt illud ſororis corpus, ſed figmentum & illuſio dæmonum. Et hæc dicens ſecum cunctos accepit, & adduxit ad domum propriam, et eis ſororem reductam oſtendit. Et hæc vſque ad tempora noſtra permanſit.* Si quæras, quid de his ſentiam: dicam cum Alb. Magno, & Cantipratenſe, mihi non liquere. Fieri poſſent à dæmone Deo permittente: Sed arbitror in his duobus exemplis, illud primum procum, & in ſecundo hanc fortè virginem Satanæ partiarios fuiſſe.

SECTIO III.

VVlgaris perſuaſio eſt, ſemper in his corporibus aſſumptis aliquid obuium oculis, quo deprehendatur dæmonicum eſſe ſpectrum facilè crediderim, ſic contingere. Sed puto, ſi maiore poteſtate non impediantur dæmones, poſſe qua velint apparere forma, humanamq; perfectam, & omni ex parte pulchrã, pulcherrimamq; exhibere. Qualẽ ſe fortaſſis exhibuit B. Alberto Carmelitæ, à quo crucis ſigno obiecto fuit fugatus, ut narratur a Io. Maria Cõpoſtellano, *initiò vitæ*

B. Al-

Littera Romana.

*B.Alberti.*Verum ſolet ei obſtare Dei
volũtas,quæ ut ſemper aliquid adiit,
quo detegatur impietas & impoſtu-
ra: ne quam mortales ignorantiæ iu-
ſtam excuſationem prætexant;certis
animalium formis dæmonia nondum
uti permiſit , ut columbæ , ſeu agni :
fortè quod agnus verus ſit Chriſtus
Paſtor bonus veruſq;;& in columbæ
ſpecie Spiritus ſanctus ſolitus ſit ap-
parere,& quia hæc animalia dolo ca-
rent , & nullum inferre ſolent dam-
num, ut docet Tyræus ſup.Libentius
induit animalia , in quib. aliqua ſunt
quæ meritò culpes . Hirci forma ſeu
capri valde ei antiqua eſt:& quia hir-
cus Numen Ægyptiũ eſt,cenſet Moy
ſes Maymon *in ductore dubitantiũ*,iuſ-
ſos Hebræos in ſacrificiis hircum of-
ferre . Et olim Iuppiter Hammon in
Hirci forma colebatur : dictus *Ham-
mon*,quaſi *Chammon*, a Cham inuento
re Magiæ . Hodie ẽt ſolemne illi, qñ
pactum expreſſum init,offerre ſe cõ-
ſpicuum forma uirili.poſt pactum,qñ
adorandus,ſemper in forma hirci;ut
ſibi accidiſſe fatebatur Ioan. ille Sta-
pulenſis,& obſcurius innuitur in cõ-
feſſione Doctoris Edelini apud Iaque
riũ c.4. & habetur apertiſſimè in ſen
tentiæ Auinionenſis breuiculo,quod
verbotenus dabo *lib.5 ſect.15.circ.fi.*
Aliqñ a facientibus homagium non
cernitur,ut narrat Meierus *Chrõ.Flã
dria anno* 1459. quando tamen ſe ado
randum proponit,ſemper id in forma
caprarum mariti, & quidẽ fædi aſpe-
ctu,atri,olidiq;.Huius rei variæ cau-
ſæ redduntur. vna qm̃, ob reuerentiã
verbi incarnati, Deus non patitur eũ
tunc aſſumere humanum ſchema . Et
hoc ſenſu Sebaſtia. Michael *ſchol.*10.
Pneumalog. arbitratur ad litteram ac-
cipiendum,quod *Apoc.*13.*v.*4.tradun
tur impij beſtiam adoraturi , hoc eſt
Diabolum in beſtiæ forma. Sed cũ be
ſtia illic uocetur ipſe Antichriſtus,iu
xta D.D.Hippolytum,Methodiũ,Iræ
neum , Aretham & alios;conſtat hũc
ſenſum non eſſe litteralem. Illud ve-
rius, quia coluerunt olim diabolũ in
forma hirci , ideo dæmones vocari
SAHIRIM, hoc eſt piloſos,ſeu hir שעירים.
ſutos, ut ſolet aliquãdo D.Hiero.ver
tere; *vide c 17.L uit.& c 13.Eſa.v.21.
& c.34.verſ.14.* Nã *Sahir* Hebræis *hir
cus* quaſi *hirtus* dr̃, ut Latinis , a pilis
& horrore, unde fors ẽt *Satyri* nomẽ
deductum. Confirmat Kimchi *in radi
cum libro* dũ ſcribit; *Sahir* vocari dia-
bolum , quia ſolitus hirci effigie ſe
conſpiciendum præbere.Illud ẽt no-
tat Michaelis, *d.c.17.v.7.Leuit.*LXX.
non temere vertiſſe *ματαίοις*, quaſi di
cant *Fatuellos*,vnde deducta vox Lõ-
gobardica *Matous*,litteræ omiſſione,
quos Galli ad verbum uocant , *Folle-
tons*,& alij per abbreuiationẽ,*Follons*,
quia riſum excitant riſu,tripudio,ſi-
bilo,cantu,&c. quod dæmonẽ feciſſe
conſtat ex vita D.Antonij,& D.Tho.
1.2.q 89.a.4.in arg.3. Ego tamẽ illud
ματαίοις,pro uanis potius acceperim,
vt reſpexerint ad *Elilim*,nomen ido-
lorum. Nam idolis ſacrificare eo lo-
co prohibebatur,hoc eſt dæmonibus
qui vana idolorum ſpecie colebãtur.

Alia cauſa reddi põt, animalis hu-
ius alacitas , ſuperbia , & alia uitia ,
quæ moribus & actionib.ſuis dæmo-
nes ſtudioſè imitantur,ut multis oſtẽ
dit Remig.*li.1.c.24.* Denique hircum
ſeu capram; *vt legimus in vita S.Rade-
gundis lib.2. quem ſcripſit Baudomina
Sanctimonialis eius coætanea*; induit ,
quia hircorum, qui a ſiniſtris locãdi,
eſt caput ; ſanè hac ut plurimum for-
ma adoratur.Vt exemplo Edelini Dõ
ctoris Sorbonici probat Gaguinus *a*,
& alijs Torquemada:idq, ab antiquiſ
ſimis Theſei temporib. manaſſe cen-
ſet Remigius , equidem prius ex ſa-
cris opinor prophetarũ teſtimonijs
id deduci poſſe, in quibus *Zairim* vo-
cantur,ut docui . Quando vult fami-
liaritatis & fidei ſpecimen præbere ,
catti, uel canis ſumit effigiem. de cat
tis, quotidiana Lamiarũ confeſſio fi-
dẽ facit;de cane,Agrippa Cornelius,
& SimõMagus,tales nacti paredrios.
Si quis aliquo deuehendus , equũ in-
duit.teſtis de Hadingo Olaus;de Co-
mite

a lib.10.hiſt. Franc. Torquema. dial. 3.Remig.li.1. dæmono.c.13.

Digitized by Google

nite Matiſconenſi Petrus Cluniacenſis, Hugo Floriacenſis: *a* ſi per locum anguſtũ vel rimã ſubiturus, vel cuſtodib. illuſurus, veſpertilio, muſculus, vel muſtela fit. *b* Si qui præſentes ſint colloquium impedituri, vel quos velit latere, muſcam induit, & partes aurib. vicinas occupans, quæ vult, inſuſurrat: *c* ſi ut gregẽ laceret, vt ſæuiat in animãtes homineſve; induit lupũ *d* ſi quos terrere velit aut turbare, ut Gallus gallinaceus magnus & ferociẽs Pachomio (*Metaphraſt. apud Suriũ menſe Maio*) vt coruus aut vultur S.Romuldo, (*Damian. in eius vita*) vt vulpecula verò apparet Hilarioni; *e* vt canis Dunſtano *apud Sur. in eius uita menſe Maio;* vt Serpens, Leonardo Corbeiacenſi, *f* vt draco, D.Margaretæ, & Ferdi. Gunzaluo, Caſtellę Comiti, eiuſq; exercitui: *g* Si ad malum, ſpecie boni, velit inducere, apparet forma Chriſti, ut D.Martino apud Seuerum, vel in forma Dei, vt Theodoræ viduæ, vel in forma angeli, vt D.Iulianæ. *h* Deniq; formã capit, quæ inſtituto maximè ſit accommodata: &, quia ad omnia ferè idonea eſt humana hãc vt plurimum effugit, non eodẽ mõ. Scribit vetuſtus ſcriptor in vita S.Roberti Abbatis; *Nocte quadam vir ſanctus vidit malignum ad chori aditum cõſiſtere, & conari quidem ſæpius ingredi, ſed fruſtra tamen. Habebat formam ruſtici præcincti, nudis longiſq; tibijs ferentis a tergo ſportulam, & ad pectus lignum funibus innexum. Cœpit porrò producto collo circuire chorum, oculos in fratres attente conijcere: ſi quid poſſet forſitan gratũ ſibi in aliquo cernere. At viro Dei inſtantius orante, & fratres a torpore excitante, improbus explerator diu fruſtra expectans: cum nil ſe proficere videret, indignabundus ad chorum fratrũ conuerſorũ ſe contulit: illic quoq; cunctos curioſè contemplans: ſi quos uideret ſomnolentos, cachinnans ſpreuit: ſi noxijs cogitationib. occupatos, mirũ in modum tripudians applauſit. Tandem inter nouicios reperit iuuene quendã animo ad illicita euagante, nec niſi ſolo corpore illic præſentem, imò etiam clandeſtinam fugam meditantem. animaduertens igitur illum ſuæ ſortis eſſe fuſcinula apprehenſum, in fiſcellam ſuam proiecit, & celeriter inde ſe proripuit. Cernens id uir ſanctus multum pro ſalute illius anxius & ſollicitus, mane diligenter iuſsit illum inquiri. Sed ille, ante aurorã uagus & profugus, excuſſo ſuaui iugo Chriſti, ſecutus erat inimicum. Adiunxit autem ſe hominib. ſceleratis, deditusq; latrocinijs, non diu poſt captus eſt, & capite plexus, miſerrime è vita exceſsit.* Eidem in Nuptiarum pompã dęmon apparuit calamiſtratus, procaci vultu, & actioſus *vide Sur. tom. 3. Iun. 7.* Maximo Rhegienſi apparuit, ut nauis & nautæ recens appulſi: Euagrio, ut clericus hæreticus: Macario ſemel vt meſſor, ſemel vt pharmacopola: Nathanaeli ſemel vt agazo agens aſinum, ſemel vt ſeruus lorarius: quę Marulus & Sabellicus, ex vetuſtioribus, teſtãtur. *i* Apelli apparuit, vt pulchra & comta, & illecebroſa mulier: ſed hic prudẽter eũ ferro, quod verſabat, candente abegit. k Sed quantumuis ille velit, pulcherrimã hominis ſimilitudinem repræſentare: quæ Dei bonitas eſt, tantum ſolet aſſumere, quam & qualẽ Deus permittit teſte D.Chryſoſt. *hom. 4. de Lazaro*: & ideo uel ipſo inuito fieri videmus, ut qui non obeſæ nimiũ mentis ſint; ſemper, ſi attendant, fucum queant deprehẽdere. Aut enim ſe oſtendũt dęmones humano corpore atro, illuuioſo, ſqualido, fætẽte, tetro, ac formidabili: aut ſaltẽ obſcuro, nigro, fædoq; vultu; narib. uel deformiter ſimis, vel immane aqlis, oris rictu ſparſo, ꝓfundoq;, luminib. valdè abditis flammantibuſq; manib. pedibuſq; obuncis ac vulturinis, ſtrigoſis brachijs cruribuſq;, & admodũ villoſis, caprinis ẽt vel aſininis tibijs; vno vel vtroque pede biſido corneoque, interdum & ſolidungulo, interdum mutili pede altero, uel vtroq;, demum ſtatura corporis nunquam iuſta ac decora, ſed cui ſemper adſit aliquid inſolitæ notæ, & deformitatem prauitatemque dæmonis prodentis.

a *Olaus li. 3. Pet. Clun. lib. de miraculis, Hugo i Chrõ.*
b *Cyrill. in uita S. Daniel. Apulei. in Mileſia.*
c *Io. Nider. li. vlt. Formicar*
d *Remig. d. c. 13.*
e *D. Hier. in Hilarione.*
f *Marulus li. 5. c. 7.*
g *Rodericus Sancius p. 3. hiſt. Hiſpan. c. 21.*
h *Marul. ſup.*
i *Marulus d. c. 7 Sabel. lib. 10. exempl. c. 3.*
k *Soſomen. li. 6. c. 28.*

probant iſta veterib. recentibuſque exemplis alij: *a* & nos iam multa in medium attulimus. Sanè morituris ſolet maximè terrifica apparere ſpecie, vt B. Martino apud Seuer. Sulpitium: vt Florentio illi, cui uiſus ore uaſtam flammam, narib. fumum fundens ſulphureum *Blaſius Melaneſius, in uita S. Ioan. Gualberti*. vt B. Oportunæ ferociens in ſpecie nigerrimi Æthiopis, capilli & barba ſtillabant quaſi picem calidam & liquidam, oculi ferrũ ignitum & ſtricturas ſcintillans. *Adelelinus Epiſcopus in eius uita apud Sur. menſe Aprilis*. cuius rei rationem Angelus reddidit B. Aichadro, hoc à Deo permitti, vt hic ipſe terror tam terribilis viſionis expiet in ſanctis, ſi quid adhuc expiandum in illis eſſet reliquum, ut ſcribit Fulbertus, *in vita Aichardri, apud Surium menſe Septemb.*

a Sebaſt. Michaelis Pneumalog. cap. 4. Tyreus lib. 1. de apparit ſpirit. c. 9. Binſfeld. de confeſſ. malef. prælud. 12. Remigius lib. 1. dæmonol. c. 7. 8. 10. 14. & 13. & lib. 3. c. 10. Ananias lib. 3. de Nat. dæmon.

In hoc aſſumpto corpore loqui illos poſſe, & ſolere, teſtatur omnis antiquitas, quæ & oraculorum ab eis fuſorum, & antrorum, quercuum, ſtatuarumque loquentium (de quibus actum alibi) meminit: eoque pertinent etiam caluariæ ſeu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti, ut caput filij Policriti, de quo Plethon *b* ex Hierone Alexandrino, caput Publij, de quo idem Plethon ex Antiſthene, caput Gabiuij, de quo Plinius Senior; *c* & cranium Magi, de quo Franciſc. Picus; *d* & alterius Magi, de quo Melchior Flauinus Minorita. *e* Dicendum quod omnes vitales actiones dæmonibus natura denegauit, quia proprie carent corpore. & ideo, non magis quam Angeli, putandi verè comedere, uel bibere potum eſcamue corporeã: qua de re dubitare (videtur Origenes dubitaſſe Dialo. 3. de Chriſto homine) vt cenſeo, non philoſophicum nec Catholicum eſt, ſed deliriũ ſequi recentiorũ Rabbinorũ. philoſophicũ non eſſe norunt omnes philoſophi, & optimè probat Toſtat. q. 11. in Exod. cap. 7. Catholicum non eſſe confirmat S. S. Tobiæ 12. verſic. 23. Rabbinicum eſſe patet ex Auoth Natani, ubi homo demens, ſcribit dæmones tria cum hominibus habere communia; edere ac bibere, venere uti & prolem gignere & mortales eſſe. Quis non rideat hæc hodie etiam inculcari ab homine Caluiniſta, cui Tobiæ liber non eſt Sacroſanctus? cùm itaque loqui ſit actio vitalis, ſequitur loqui cùm videntur dæmones, non loqui propriè, & vitali actione, ſed producendo ſonum in aere humanæ voci ſimilem, & adſtantium aurib. inſonantem, ut notat Gregoras: *f* ad eum fermè modũ, quo quis artificioſè quopiam inſtrumento, puta tibia vel tuba: ſonum vocis humanæ exprimat: vel quo modo cauæ valles exceptam ac repercuſsã vocem, articulatè admodum reciprocant: vel, ut, criſpi numeratione pectinis, organa pneumatica in varios accentus ac tonos ſonum diſcriminant. *lege ſi lubet Toſtatum in d. cap. 7. q. 15.* Sermone ut plurimum vtuntur, quo regionis illius incolę; ut Pſellus tradidit. *g* Sed (quod notandum. nam & hinc fucum queas deprehendere) vtũtur voce ſtridula, ſubſibilante, confuſa, obſcura, debili, puſilla; & quaſi ex dolio, vel per teſtam rimoſam, docẽt hoc Sagarum confeſſiones plurimæ, apud Remigium. *h* Poteſt aũt diabolus, quando in aſſumpto corpore apparet, videri: & quando loquitur, audiri, a quib. tantum vult, ceteros uero latere, idq; naturaliter. Si nempe quoad nonnullos, & non quoad alios ex parte organi uel obiecti adferat aliquod impedimentum, ut ſi medium impediat ita, ut per illud ſpecies ad oculum uel auditum nõ perferantur, uel ſi ipſas ſimilitudines prohibeat, uel quos latere uult in extaſim rapiat ad alios uero, a quib. audiri & uideri uult, ſinat ſimulachra & ſonos libere commeare, & imaginationem eorum ad alia nulla abducat. *i*

b lib. de mirabil.

c lib. 7 c. 52.

d li. 7 de præ not. c. 10.

e li. de ſtatu animarum poſt obitum.

f li. 5. hiſt. Byzantina ſub fin.

g li. de dæmonibus.

h lib. 1. dæmonolat. c. 8.

i Alber. & Rich. in 2. d. 8. Anglez. q. unic. de dæmon. artic. 4. dub ult. Ananias d. lib. 3. & alij.

SECTIO VLTIMA.

P*Rocurare deniq;, vt dæmones nobis appareant, vel, vt defunctorum animas nobis repræſentent (quod illi facere*

tenera

Digitized by Google

(re uera nequeunt)nullo modo licet , immo Mortale eſt peccatum. Nam,ut ſocios, vocare non poſſumus,quibuſcum omnis familiaritas nobis eſt interdicta , ut docent D.Auguſt. *a* & D.Tho.Non vult Apoſtolus,*Nos ſocios fieri dæmoniorum.b* Amicè ab illis & precario petere,uel recipere , eſt in aduerſarij caſtra ſe recipere, & tráſfugere à Chriſti Eccleſia . Per modum imperij & compulſionis non poſſumus eos adigere , niſi quatenus ſumus ad hoc à Deo delegati per exorciſticam dignitatem,in cuius exercitio diuinum imperium operatur . *c* Denique etiamſi liceret,ſtultum id foret: quia nihil à dæmone exſpectandum boni vel vtilitatis:nihil boni confert in homines niſi maiori permixtũ malo, nihil docet,niſi merè curioſum & futile, non obſequitur,niſi vt perdat , & æterno exitio inuolutos diræ ſuæ ſubdat tyrannidi.Ex his apparitionibus dæmonum oriri poſſet alicui dubium , Cur illi antiquis patribus uiſibiles apparuerint adeo frequenter,nobis hodie non item? Hanc quæſtionem olim Sáctus Ioánes Briglintonius propoſuit S.Guilhelmo Shleghtholméſi,qui reſpondit; *Antiquorum patrum animos nõ fallax ſplendor & inanis gloria,ſed diuina gratia illuſtrarat . Itaque facilè illi fraudulentas inimici machinationes peruidentes,ceu pugiles inuicti, illum fortiter expugnarunt. Quod ille ſuperbus non ferens, difficillima tentationum certamina illis obyciebat, monſtroſas formas, & teterrimos impetus eis ingerens, vt vi illos protruderet in peccata . Nos verò,qui facile ei obedimus , occultis tentationum iaculis,citò proſternit, etiamſi nullam nobis tetram ſpeciem repræſentet* . Hactenus illius téporis ſcriptor, *apud Suriũ Octob.* 10. Addo,tum id Deũ permiſiſſe, qa minus curioſitatis tũ erat,& minus periculi ab illuſione imminebat.

a *libr. 2. de doctr. Chriſtia.ca.23.& Thom.2.2.q.60.a.2.*

b *1.Cor.10.v.20.*

c *vide Tyrãn lib.1.c.15.*

QVÆSTIO XXIX.

An diabolus poſſit facere ut homo verè reſurgat?

EMpedocles apud Laert.*lib.8.*& ceteri magi, contendũt eſſe quaſdá herbas,quib. mortui ad vitá reuocantur . Xanthus hiſtoricus narrat herba Bali, Tillonem quendam , & draconé vitæ reſtitutos: & Iuba refert Arabica quadá herba ſuſcitatũ alium . Sed Archimagus noſtri téporis cenſet,de homine,non poſſe id dæmoné, de ceteris animantibus,poſſe.Sic enim naturaliter muſcas ſubmerſas reuiuiſcere,ſi in cinerib. tepidis ponátur; apes ſimiliter,ſi ſucco nepetæ perfundantur:anguillas defectu aquæ mortuas, ſi integræ iniiciantur in acetum,& permiſceatur ſanguis vulturis,& ſub fimo recondantur ; intra paucos dies omnes vitæ reddi: Pellicanum pullos mortuos,proprio ſanguine,ad vitam reuocare:Leunculum quoque defunctum voce & ſpiritu parentis reſuſcitari : idem muſtelæ iuris eſſe in catulos.De pellicano & Leone, ſcio veteres multos graues auctores conſentire.*Vicicilinum* auem paruulam vocant reſuſcitatum Indi, quia putant hieme emori, vere ſuſcitari, ut tradit Fran. Gomara *c.23.Hiſt.Mexicana.*ſed bona cum illorum venia

1. *Cenſeo, quæ ex putrefactione quoq; naſcuntur animalia, ea poſſe cum vitam amiſerint,naturalib. remedijs a dæmone uiuificari.* qa nouit vim caloris putredinalis,& cetera ad hoc requiſita.Notandum tamen, nõ fore hoc idem animal numero , quia licet materia poſſit adhuc eſſe eadem,ſi corrupta nondum erat: tamen anima , quæ ex eius potentia educetur,de nouo, non erit eadem cum ea numero,quæ perierat. Soliuſque Dei eſt priuilegium poſſe , quod perijt,iterum idem numero reproducere:quam ſententiam ceterorum,diſſentiente Scoto,veriorem puto. Scotus enim & Richard. cenſent etiá per naturales cauſas id fieri nonnúquam poſſe. *d* Contra Dur. & Marſil.neq; Deũ id facere poſſe. *e* Scotum refellunt recentiores, *f* & merito,cũ à priuatone ad habitum non ſit poſſibilis regreſſus iuxta Ariſtot. *5. Phyſic.& 2.de generat.* D.Dionyſ. *cap.6.de diu.nom.*) Ambr. Lact. & alij Patres ;

d *Scot.in 4.d.43.q.3.& Richar.ibid.ar.3.q.1.*

e *Dur.d.43.q.3. Marſil. ibid.q.20.*

f *Capreo.in 4.d.43.q.1.in arg. contra ſecundam Sot. cin.5.Metap.q.6. Sotus d.43.q.1.ar.3. Tolet.2.de gener.q.vlt. Bãnes . & alij , ibi Suar.in 3. par.quæſt.53. ſect.6.*

ſemper de hac re, vt de uero miraculo, loquuntur. Durãdum ijdem Sotus, Sonci Suar. & alij citati, tam copioſe & fortiter refellunt, ut qui eum adhuc defendere nitatur; is pertinaciæ, & temeritatis notam certè nequeat effugere. Hinc vlterius infero, cum reſurrectio requirat numericam identitatem rei reſurgentis, tum quo ad formam, tum quo ad materiam, earumq; vnionem, eandem ſaltem ſpecificam, ſolum hominem proprie dici reſurgere. huius enim ſolius, quia immortalis, eadem perdurat forma: cetera animantia ſi quando viuificentur, improprie dicuntur reſuſcitari. *a Quare ſimpliciter loquendo, nec vt inſecta quidem reſurgant, Satan poterit efficere.*

a *vide Suarè d. q. 53. ſect. 1. & 2.*

Cenſeo 2. *animantia perfectiora, & quæ ex putrefactione non naſcuntur, ea naturaliter ab eo vita reddi non poſſe.* quia requirunt perfectiores quaſdam diſpoſitiones, accuratioremq; organorum ſingulorum præparationem, quæ non, niſi naturali ſeminis virtute, poſſunt cõfici. Et hoc apud Simeonem Metaphr. *in vita S. Silueſtri* fatetur Zambre Magus Iudæus, qui taurũ verbis in aurem ſubmurmuratis occiderat, eum viuificari, niſi à Deo non poſſe. Quare ſi qua talia nonnunquã viſa ſunt reuiuiſcere, penitus mortua non fuere, ſed mortuis tantum ſimilia: ſicut animantia, quæ certis anni temporibus immota iacent, & q. mortua, poſtea vere ineunte excitantur, & videntur vitæ redditæ, vt accidit gliribus, vrſis, & paſſeri vitulino (*h. uicecilino*) apud Mexicum, teſte Card. *b*

b *li. 7. de uarietat. c. 36.*

Cenſeo 3. *non poſſe dæmonem efficere, vt anima vnius bruti, aliud corpus animet.* quia ſingulæ huiuſmodi animæ ex potentia materiæ eductæ, ſi a materia ſua ſepares, emoriuntur. Sed quid de homine?

Cenſeo 4. *minimam, vel nullam dæmonis eſſe poteſtatem.* hoc explico. Non poteſt facere, vt homo à mortuis reſurgat: ſiue non poteſt facere, vt anima hominis ſuum corpus ſubintret, & illud viuificet, informetque. hæc concluſionis pars, eſt fide tenenda, *c* & eſt philoſophiæ innixa, qua definitum, à perfecta priuatione & totali, non dari ad habitum naturalem regreſſum. miraculoſa itaque eſt hæc res, quare & Deo propria. Non poteſt dæmon ipſe illud corpus informare: quia ipſe eſt ſubſtãtia perfecta & completa, cui repugnat aliã ſubſtantiam, vt partem, componere. Non poteſt dæmon animam humanã à corpore ſeparatam iterum illi immittere, vt eam informet: probo quia vnicus modus eſt naturalis vniendi animam corpori, per generationem corporis, & creationem infuſionemque animæ. Sed hic corpus non generatur. ergo hic non eſt naturalis vniendi modus. Supernaturalis verò modus, qualis interuenit in reſurrectione, ſoli Deo competit. Poſſet dæmon, ſi Deus permitteret, cogere animam damnatam ſubire corpus, vt illud moueat, & in illo actiones aliquas demonſtret; quia ſic ipſe poteſt ſubire, & hanc animam inuitam cruciatu ad hoc poſſet compellere. Poſſunt etiam Magi (ex pacto) per ſuperiores dæmones cogere inferiores vt cadauer ingreſſi, illud geſtent, moueant, ceteraque ad tempus faciant, quib. videantur viuere. Vt factum Louanij a Corn. Agrippa. Is commenſalem habebat nimis curioſum. ſemel profectus aliquo Agrippa, vxori, quam poſtea repudiauit, claues muſæi ſui tradidit, additã prohibitione, ne quem ingredi ſineret. Incõſultus iſte adoleſcens, oportune, importune, non deſtitit mulierculam deprecari, ſibi copiam ingrediẽdi vt faceret, donec impetrauit. Muſæum ingreſſus, incidit in *libellum Coniurationum*, legit: en illi pulſatio ad ianuam. turbatur: ſed pergit legere. pulſat iterũ neſcio quis; &, nihil reſpondente rudi harum rerum iuuene, dæmon ingreditur. quærit, cur vocatus? quid fieri iubeat? illi metus vocem intercludit,

c *vide Suar. & Sot. ſup.*

ſauces

fauces dæmon. ſic miſer luit pœnam nefariæ curioſitatis. Redit interea domum archimagus. videt exſultantes ſuper eam dæmones. vtitur ſolitis artib. adſunt vocati; narrant rem, vt geſta. ille homicidæ iubet cadauer ingredi, & per forum (vbi ceteri ſolebant ſtudioſi frequentius conuenire) aliquoties obambulare, tandemque corpus deſerere. Ambulauit ille ter quaterve, tum corpus concidit, diſfugiente eo qui regebat. Creditum diu, hunc ſubita correptũ morte concidiſſe: ſed indicia ſuffocationis initiò rem ſuſpectam fecere, poſtea tempus omnia diuulgauit, & Agrippa, quas pectore occuluerat hæreſes, in Lotaringiã profugus, cœpit euomere.

SECTIO II.

OBijciuntur nobis multæ Gentilium narrationes, non poetarũ modò, de ſuſcitatis ope Æſculapij, Tindareo, Glauco, Admeto & ſimil. Sed & grauiorum ſcriptorum. de Ere Armeno narrat Plato; de Gabieno & alijs Plinius, de Zacla Ægyptio Apuleius, de ſuſcitatis ab Apollonio Philoſtratus, de ſuſcitatis a Simone Mago Clemens, & Egeſippus *a*. Mirum illud Plutarchi, apud quem Enarchus a medicis pro mortuo habitus & relictus, non multo poſt viſus ad uitam redire; ſe dicebat verè reſurrexiſſe; illoſque dæmones, qui eum vita eduxerant, grauiter ab ipſorum Principe increpitos fuiſſe, quod eum, pro Nicauda coriario, rapuiſſent, qui eodem die & hora febre correptus, cum in lecto iaceret, eo morbo deceſſit: Neque hac re contentus, ad teſtandã reſurrectionem ſuam, Plutarcho, qui tunc laborabat, breui incolumem eũ fore prædixit: atque ita contigit. Polychronici auctor Ranulphus *b* narrat, Comitem Richardum quadam nocte ſolum, orationis gratia, ingreſſũ in templum; inueniſſe ibi mortui capulum, in quo cadauer erat repoſitũ. *Dum autẽ Comes oraret, ſubitò mortuus ille magno cum ſtrepitu è feretro exſilijt, ac extenſis brachijs, quaſi in amplexus eius ruiturus, ad Comitem acceſſit. Quẽ cum Comes ſignum crucis fronti ſuæ imprimens, fruſtra mſenſius, vt recederet adiuraret, ſtricto gladio illum diſſecuit: & exinde ſtatuit per totam terram circa funera vigilias celebrari.* Vtroque admirabilius eſt, quod ex Guaguini deſcriptione Moſcouiæ, nunc adijciã; *Populos* ſcribit *quoſdam in Lucomoria, regione Ruſsia, habitantes, quotannis vigeſimaſeptima menſis Nouembris die, vt ſolent hirũdines & ranæ ſic & ipſos præ frigoris brumalis magnitudine mori: poſtea redeunte vere, vigeſima quarta Aprilis die denuò reuiuiſcere. Addit hos, cum ſibi mortem imminere ſentiunt, merces ſuas certis in locis deponere; quas Gruſtenſii & Serponovutzij vicini populi, ſuis mercibus interim æquiualentibus eodem loco relictis, auferunt. Illi reuiuiſcentes eas merces, ſi iuſta videantur, pro ſuis accipiunt: ſin minus, eaſdẽ repetunt. Vnde lites, & bella ſæpiſsimè inter eos oriri dicuntur.* Verum idem narrans Sigiſmundus libro Baro *fol. 86. Moſcouiæ* habet pro fabula.

a Plato li. 10. de repub. Pli. lib. 7. c. 52. Apuleius in Mileſia li. 2. Philoſtrat. lib. 6. de vita Apellon. D. Clem. in Itinerario, & Egeſip. l. 3. de excid. Hieroſ. c. 2. Plutarch. lib. de anima.

b lib. 6. c. 7.

Quare his omnibus & ſimilib. exẽplis ſuccinctè reſpondendum. *Multas ſolere eſſe illuſiones dæmonum circa huiuſmodi.* Aliquando corpora mortuorum furatur, & ſubſtituit alia aerea; quæ mouet inſtar viuentium: ſic abſtuliſſe eũ corpus Romuli ſcimus ex Liuio, & Cleomedis ſcimus: & Alcmenæ, quã etiam Rhadamanto datã fingunt vxorẽ, & Ariſteæ Proconneſij, ex Plutarcho, & Herodoto; itẽ Aſpalidis & Cteſyllæ, virginũ, ex Antonino Liberali *c*. Sic alios ad tp̃s ſubſtituit, pro Glauco, Tyndareo, Ero & ſimilib. vel ipſe ſubiuit eorũ exuuias.

c Liuius li. 1. Plu. in Romulo. Herodo. l. 4. Antoninus Liberalis in Trãsforma.

Nã aliqñ ẽt, vt quæ verè cadauera ſunt, fingat viuere, ipſe illa ſubingreditur; &, ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa mouet, & viuentiũ ſimilia cogit opera geſtuſque imitari. huc referendũ illud Simonis Magi factũ, ꝙ obijciunt; huc illud de Richardo Comite; huc illud de Ero Pamphylio, ſeu Armenio, niſi hoc potius a Platone confictum, ut metu infe-

rorum homines à peccãdo deterret, vt Iuſtinus Martyr cẽſuit, *in Paræneſi*: huc illa de Gabinij, Polycriti, Publij capitib. fatidicis; huc illud Apulei de Socrate, cui⁹ abſciſſũ caput veratrix illa copa, cũ amputaſſet, iterumq. iniecta ſpongia coniunxiſſet corpori; poſtridie miſer, dũ contra iuſſum in flumine bibit, excidẽte ſpõgia, caput amiſit. Nã huic verè caput præſciſſũ fuerat, ſimulatè dũtaxat redditũ: huc pertinet, quod de Agrippæ omeotrapezo narraui, huc alia tria quæ narrat Nicolaus Remigius. *lib. 2. dæmonolatr. c. 1.* huc quod à Philoſtrato, *Heroicor. Dialog.* 1. narratur, Phrygios Paſtore, cum pecudes peſtilitate abſumerẽtur in Sigæo, ad Aiacis Telamonij ſepulchrũ congregatos, varijs maledictis defunctum laceraſſe: vnũ cæteris petulantiorẽ Homeri verſus *a*, quib. Aiacis fuga deſcribitur, cãtillare cœpiſſe, αἴας δ' οὐκ ἔτι μίμνεν, tũ vocẽ truculentam è monumento erupiſſe, ἀλλ' οὐ ἔμιμνον, & paſtores perterritos in fugã egiſſe. vocis.n. auctor hic dæmon; huc deniq; ptinet; de Germano iuuene admirandũ, quod ſequente qõne narrabitur. Niſi q̃ illic finxit occidi, qui occiſus non erat, ſed abſtractus à ſenſibus decollari ſe putabat, cæteri quoq; p̃ſtrictis oculis idẽ arbitrabantur. Nec.n. illi caput præſciſſum fuit, reſtitutũ, ſed fuere oĩa præſtigioſa.

a Iliad. δ.

Hoc modo fictę reſurrectionis exẽplum ſubdã vnum, quo antiquitas nullũ nec certius, nec mirificentius prodidit. Hiſtoria Dalhemij accidit in Lotharingia anno 1581. inter Petronium Armentariũ, & Abrahelem ſuccubã. quo pacto ab hac ille perductus ſit primũ in nefarios amplexus, deinde in proprij filioli parricidiũ; denique ex mœrore & deſperatione, & ficta filioli reſurrectione, ad idolatriã; & quo pacto dæmon vino ſimilẽ præſtiterit anno integro, deinde cadauer deſtituerit, eleganti imprimis carmine graphicè admodũ exhibuit vir præſtans, Nico. Remig. *li. 2. Periochà* 1. quod aſcribã eo libentius, quo æquius melius; quia (malo more, nec ferẽdo nuperi typographi, detractis carminũ libris, mutilũ eius de dæmonolatria opus ediderunt) facilius ſeruabitur, quo pluribus locis legetur.

Inter arenoſi ſinuoſa fluenta Moſellæ,
Et Sarra rectos immoto litore curſus:
Pagus in hac celebri non multum nomine Dalhem,
Illic dum paſcit ſemotà in valle bubulcus
Armentum, & varios curarum corde — *Cauſa.*
volutat
Fluctus; fortè rei anguſta pertæſus iniquam
Sortem; aut vltrices meditans ardentius iras,
Illatum ob damnum, aut inimicæ iurgia linguæ:
Ecce inopina vltrò ſeſe infert ſuccuba — *Agreſsio, & corpus aſſumptum.*
multum
Virgineo pellax vultu, geſtuſq; decore
Tota emeritius caput exornata ſma- — *Inductio.*
ragdis,
Inq; orbes vtrimq; comas intorta nitentes:
Solatur mœſtum: vocat in ſpem ſe potiundi,
Atq; inoptum votis fruſtra tam ſæpè vocatas
Spondet opes, vel quas auritus poſcere Iacchum
Rex nolit: ſua ſi non ire in verba recuſet.
Qualis ab alternis animatus follibus ignis
Lambit anhelando dum fiat ductile ferrum:
Vt facilem monitis, & ad omnia iuſſa — *Pactum*
paratum
Trux habeat, nullas ſuadendi negligit artes.
Iam placet alterius tam blanda lege ſubire
Imperium, pactoq; fides firmatur v- — *Concubitus.*
trimq;.
Itur in horrendos amplexus, iungitur impar
Abſurdo coitu venus, irrediuina nefandos
Extẽplo moritur libertas ĩter amores.

Ac

Digitized by Google

Ac veluti infeſto ſerpentum ſaucia morſu
Membra ſequax ſpargunt ſic toto in corpore virus
Ipſa ſolus ſeſe ſatis opportuna ſaluti
Vt dare non poſsit, vel ſi ſe exporrigat omnem:
Integrum amatorem ſic occupat Abrahel iſtà
Illuuie (indiderat namq; hoc ſibi peſſima nomen)
In quaſuis domitum leges, vt flectere poſsit,
*Arbitrio penitus nullo * fandi atque nefandi.*
Nec mora, confeſtim ſpoliata præmia peſcit
Prima pudicitiæ. fac pars, ait, vt ſit amoris
Æqua mihi tecum. Nulla conſilare magis re
Poſſe id quàm facinus ſi patret victa furoris
Quo natura nouo patrium ſubmittat amorem.
Ergo cum fera iam luce coegerit omnē
In ſua tecta gregem, & ſe lare denique pauto
Condiderit: primum vt ſe dulcis ad oſcula natus
Inualida innixus concedet brachia collo,
Depromptum pera (quam dum is perquirere geſtit
Rure reuerteti ſæpè eſt expert⁹ inanē)
Exporgat malum hoc. vix primis morſibus illud
Attigerit, cum, dente fremens, offenſus acire,
Liuidus extremis labijs titubanter abibit,
Ponè premens refugam conſtrato corpore terram.
Hæc æquis oculis eu dum mandata faceſsit,
Si ſpectare queat eo demum pignore amorem,
Qui nouus hæret adhuc, teſtatum firmiter iri.
Tale horrere nefas primum, dubiaque furorem,

* *Durè dictū, & falsò, niſi interpreteris, de vehementi ac violēta perſuaſione, & dura ſeruitute, libera tamen manēte humani arbitrij libertate.*

Veneficium.

Naturáq; inter ſeſe cōmittere pugna:
Sed qui hoſtem firmum vacuam intro miſit in artem,
Hic eius dubitet mandata capeſſere fruſtra:
Cum prece ſi blanda primò nil impetret audax
Imperio, actutum in violentam tranſeat iram,
Sic q; illi ſemper præſens pro lege voluntas.
Iam reducem veſper, qui tanti conſcius eſſe
Debebat ſceleris, gurguſti in limine diris
Stiterat innexum patrem: cum filius vltrò
Obuius amplexu multam de more ſalutem.
Ingeminat, pedibusq; micans & blæſulus ore:
Nil magis ille inhibet tamen impia vota, ſed audens *Parricidium.*
Pergit crudelis feralia munera lethi
Porrigere. Infandi fit natus victima amoris,
Non horrente manu propria mactare parente.
Extēplo, qua ſe concludi paſſa latebris
Addiderat natura ſuis vehementior exit,
Inſurgitq; potens luctu; quem quaſtibus ægris *Deſperatio.*
Atq; inconſulto fletu dum paſcitur: aſtat
Memento cædis monitrix ſolatur, & vnà
Lucem inſtaurandam puero, rediuiuaq; fata
Spondet, ſi ex animo ſupplex id ſe oret adorans.
Verſuram facilis, quantumuis fœnore iniquo, *Idololatria.*
Admittit, totū qui ſe decoxerat ante:
Ac fæda nati maculatos ſede penates
Dum cupit inconſtans quauis ratione piare,
Conſcelerat magis & funeſtat acerbius illos.
Nam primò genibus ſe aduoluens dæmonis, illum

S 4 Seu

Ficta reſurrectio pueri verè mortui.

S eu præſent Numen veneratur. deinde puellum,
Si modo vitales iterum ſibi poſtumus auras
Eius carpat ope, acceptum illi ſpondet habere:
Qualis vbi irato glomorantes prælia venti
Incumbunt pelago, tremit artus nauita, multum
Ambiguus vitæ, & votorum prodigus omnes
Ordine ſollicitat Diuos, precibusq́; fatigat.
Reſtabat tumulo proiectum terga cadauer,
Extremum fugiens vbi vita reliquerat illud,
Et maturabat funus tardiſsima mater:
Ecce manus inter tractantis viſa moueri
Membra, ſuoque iterum ſenſim ſuperare calore,
Lumina ſemianimes deiectis qualia ocellis
Monſtrant vel quæ vix ſomno ſe merſa reſoluunt.
Hæc inſtaurata præter ſpem ſigna ſalutis
Arripiunt animis hilares, quantaq́; fouendo
Sedulitate queunt, proſtratos viribus artus
Nunc hos, nunc illos reuecant ad munia vitæ.
Surgit inque pedes ſe extemplò dat puer, infert
Deinde gradum, & nota compellat voce parentes:
Solum ab eo varius, quem ſe monſtrauerat olim,
Quod turpi contracta cutis macie offerat ora,
Quodq́; recedentes oculos ſtupor occupater
Hac igitur ſpecie deſertos hoſpita ſenſus
Vita animat rurſum ſueeaſq́; redintegrat auras:
(Virbius vt quondam intercepta eſt luce potitus)
Sed non mens eadem ſedet, & non qui ante ſouebat
Spiritus officio vitam molitur eodem.
Verum agitat pigram vitæ ſub imagine molem
Organicus dæmon, moresq́; imitatur agendo;
Spirant quos olim præ ſe natura ferebat.
Tandem quoque ſeſe in ſua terga reuoluerat annus,
Momento & ſolidum curſu compleuerat orbem
Deſerta vacuas ſedes ſtatione relinquens,
Sulphureo nidore fugā, ſtrepituq; frageſo
Prodidit, atq; olidas pulſans erupit in auras.
Tum ruit auerſum geminata morte cadauer.
Conſequitur putris tantaq́; grauedine fœtor,
Qualis inoffenſe ſenſu hunc oblimet inerſem
Quantumuis ſtupor, & latè vim excludat odorum,
Non queat humanis admitti naribus. ergo
Raptatur tectis impacto mordicus vnco,
Atq; inhonoratū puro ſub cæſpite terræ
Conditur exſequijs; ipſum ſic horrente parente,
Naturam probro qui ſic pudefecerat amens.

Fraus detecta

Denique fingit mortuos, qui reuera non mortui ſunt. ad hoc vtitur non rarò commoditate morborum naturalium: quos ἀφώνους vocāt, veluti ſi ſint apoplectici, ſiderati, vel attoniti; qui cerebro communi neruorum principio vehemēter afflicto iacturam faciunt ſenſus, ac motus membrorum omniū, & ſic ſenſu motuque defecti, quaſi mortui concidunt iacentque.

Niſi καρᾳ corripiantur, quæ eſt capitis quædam percuſſio, cum debili febre, humoribus ſic cerebrum infeſtantibus, vt totius inde corporis ſtupor & immobilitas conſequatur; quam comitante profundo ſomno, fit vt homo clauſis oculis demortui ſpecie lōgiſſimo quandoq; tēpore ſic iaceat, ac ſi mortuus eſſet. 3. ſi patiantur

Digitized by Google

tur λειποθυμίαν, ſeu ſyncopen & animę deliquiū, qui morb. ad ea quę diximus, addit aliquando motus arteriæ', pulſuſq; amiſſionem; quę paſſio reddit hominē vero mortuo quā ſimillimū, & durat donec frigidorum humorum intemperantia & impetus diſſipetur. tali morbo laborans *(teſte in Elog. Ionio.)* Io. Duns Scotus, viuus pro mortuo ſepultus interijt. Tali morbo cēſuerim laboraſſe Euarchū illū Plutarchi, nec quidquā momenti habet prædictio illa, quæ ex humana ēt prudentia, & criſi medica, potuit manare. 4. Si feminę ſint, quæ matricis ſtrāgulationes, & ictericas paſſiones ſuſtinēt, ob quas multū aliquādo tēpus, velut mortuę ſolēt iacere; *a* talē fuiſſe Apollonij illā puellā, deprehenditur ex ipſomet Philoſtrato, & Euſebio *li. cont. Hierocl.* talis etiā fuit puella Heraclidis. In Auiola & Tuberone, vis igniū frigidos ſyncopes humores diſcuſſit. De Lucumoriæ incolis, fortaſſis verè reſponderim, ab ipſo auctore ex aliorum tm̄ relatione, vt fabellam narrari: ideò toties repetit verbū *dicitur*. Si tū res vera narratur, referenda ad dæmonū præſtigia: quæ partib. illis valdè graſſantur (vt patet de Neurorum Lycāthropia) & incolę putādi interea ſōno cōſopiti, vt glires ac vrſi ſolēt.

a Teſtes Aetius, Celſus, ipſeq; Pli. d. c.52.

Ex prędictis illis dęmonis fraudib. nata perſuaſio ſtrigū quædā valdè ridicula, credunt. n. aliquādo boues vel arietes, quos occidernnt, & elixos aſſoſve comederunt, eoſdem poſtea numero à dęmone ſuſcitari. Huius dæmonicæ technæ modos haud eſt difficile varios deprehēdere. Primo id facere poteſt præſtrictis oculis intuentium; immiſſo nēpe in organū humore, vel alia impreſſione, aut cōmotione ſpirituū, ab imaginatione orta, & perducta ad ſenſum communē, & organa ſenſuum externorum, quo ſolēt deſcendere ſimulacra, & ſpecies impreſſæ cōmotione & obiecto rei ſenſibilis: & ibi ſolent hæ ſpecies conſeruari, atq; adeo ſæpè mouere ipſum apprehēſionis principiū, vt ſenſus exterior ſibi æquè affici videatur, ac ſi ab obiecto exteriore verè immutaretur. Vt ſolet in ſomnis accidere dormienti: poteſtq; Diabolus id ēt in vigilantib. efficere; qa res iſtæ corporeæ ſubſtantijs incorporeis, quo ad localem motū obediunt. Hic modus eſt iuxta ſnīam D. Thomæ, *quem lege de malo, q. 16. ar. 11.* *Secundò* poteſt hoc fieri ſuppoſitione. quid. n. prohibet dæmonē; ne bouem mortuum cum pelle & oſſib. alio deferat, & bouē ſimilē huic viuum ſupponat quam celerrimè, ita vt mutationis ſubitatio lateat aſtantes? & interea, dū cadauer auſert, & bouē aliū reponit, poteſt per interpoſitionē alicuius nubis, vel præſtigij alterius, efficere, ne aſtantes videāt locum eſſe vacuū & bouem ablatū. *Tertio* pōt (quod ait Spineus ſtriges nonnulli confitentur) perficere ut quādo Rex vel Regina curſus ſeu cōuentus virga corium, in quo collecta & congeſta ſunt oſſa, percutit, tunc confeſtim dæmon aliquis pellem illam ſubeat, cōiungat, compingat, & figuræ bouis adaptet, molemq; ſic erigat regatq;, vt verus idē bos ſuſcitatus videatur. *Quarto* poteſt corpus bouinū ex aere efformare totum cum nouā pelle, & nouis oſſibus, vel aliud corpus aereum compaginare illis oſſib. reliquis, & inſerere relictæ pelli, & ad tempus quoad opus, ſub illa pelle conſeruare ac mouere, & facere vt ambulet, ac mugiat; & cum neceſſe illud poſtea deferens, videbitur bos mortua corruere. *Vnde* (ait Spineus) *à ſtrigib. communiter aſſeritur, quod reducti tales boues, ſuſcitati, ut ſibi uidetur, ad ſtabula dominorū ſuorū ex mandato Domini vel Dominæ curſus, infra triduū moriuntur, quaſi macie in poras deſiccantur ex toto: & tremulata poſtmodū quæ uidebantur carnes in præiacentē materiā* (ſcil. aeris) *cito reſoluuntur.* vide Bar. Spineum q. de Strigibus c. 7.

Sed ut ad morbos illos reuertamur, Chriſti Domini, & ſanctorum virorum miraculoſæ ſuſcitationes, facilè à morborū illorum ceſſationib.

diſcernũtur.quia in fidei teſtimoniũ, ſolo iuſſu, aut prece ad Deũ fuſa, nullo temporis diſcrimine, aut mora, patrabantur: quũq; etiam corpore per tabem diſſoluto, fœtenteq;, vt contigit in Lazaro; in morbis vero iſtis corpus abſq; corruptione & fœtore perſeuerat: quũq; redintegratum corpus planè diſſectũ, diſcerptũ, diſiectumq; *a*, aliqñ poſt longiſſimum tempus, vt vt D. Maurilius puerum à ſeptennio mortuum *b*; & trieonio exacto S. Staniſlaus Petricum quendã ad ferendũ veritati teſtimonium pro Eccleſiæ iure cõtra Boleſlaũ *c*. vide plura de hac re apud Michael. Medinã *li 2 de fi. c. 7*.

a D. Staniſlai vita apud Su. Mai. 8. tom. 7.
b *Fulg. li. 6. c. 9. Marulus lib. 4. c. 10. & li. 2. c. 12.*
c *Dubrauius lib. 8. & 10. Lõgin. d. 10. 7. Sury c. 15.*

QVÆSTIO XXX.

Quid Magia poſſit in ipſos cacodæmones?

PEriere libri veterũ quorundã hac de re perſcripti: ſcripſerat.n. Battiades librũ *de Paredris*, & Cãpeſtres opus *de Catabolicis infernalibuſq.* quos citat Fulgent. *expoſit.* moral. *in Virgil.* ex alijs ergo ſubſidia nobis ſunt petenda, maximè ex veritatis lapide Lydio, ſacra Theol. & ex Hiſtor. pbatis.

Conſtare arbitror cuiuis Catholico nihil Magis virium eſſe in bonos angelos, vel animas beatorum; in malos verò nihil ẽt poteſtatis habere niſi ex pacto fingunt itaq; dæmones ſe à Magis cogi quibus ſponte obtemperat, vt plures irretiãt & retineant irretitos. Quod nunc eſt paulo enucleatius declarandum.

Si de bonis ſpiritibus ſiue angelis quæras: ijs cõpetere etiã natura vim aliquam arbitror malos cogendi, vel ſaltem cõpeſcẽdi; non tñ promiſcuè. Naturaliter quidem id poſſe, quoad dæmones, qui ſunt inferioris ordinis & hierarchiæ, non tñ exercere hanc vim, niſi Deo iubẽte vel permittẽte: quoad ęqualis verò hierarchiæ atque ordinis dæmones, vel ẽt ſuperioris, nullam habent vim cogendi naturalem, ſed tantũ accipiunt aliqñ peculiari Dei conceſſione, & quaſi delegatione. Idem dicẽdum de malorum vi in malos, (quos inueni diſtingui in *Pythonicos*, hoc eſt vaticinatores; in *Paredrios* hoc eſt familiares ſeu acceſſores; in *Catabolicos*, hoc eſt à quib. obſeſſi dirè affligũtur & in terrã elidũtur, qualis erat ille de quo in Euang. *d* & in *Oniropompos*, vt vocat Iræneus non ſemel, hoc eſt malorum ſomniorum auerruncatores, vel oſtentatores bonorum; oĩa.n. hæc genera fingunt ſe Magis obtemperare, & in his oĩb. cõe eſt, aliquos eſſe ſuperiores, aliquos inferiores. Sed vt Angeli boni ſibi ſuperiorib. ſpontè, & alacriter obtẽperant: ſic è cõtrario cacodæmones ſuperiorib. ſuis, vt praua mãcipia duris dominis, aut imbecillior tyranno potentiori; nõ niſi inuiti & malo domiti obediunt. Quare, quæ inter dæmones ordinũ, ex quib. exciderũt, adhuc ratio habetur; illa ſanè non eſt eſt vera atq; propria ſubordinatio. nã ei deeſt ordinis ratio formalis atque perfectio; quæ per media ſubordinata, in vnũ vltimumq; finem dirigitur. Quo ſenſu veriſſimè Iobus negauit *e*, vllum apud inferos ordinem reperiri. Ordinũ duntaxat quadam imperfecta, ſiue materialis, vt vocant, ibi diſtinctio reliqua, quæ vſq; ad mũdi finẽ duratura. Hoc ſenſu cum Caſſiano Theologi *f* ordines dæmonum agnoſcunt. quod non obſcurè confirmat Apoſtolus ſcribens ad Epheſios. *Aduerſus principes & poteſtates*: ca. vlt. verſ. 12. vbi vides choros duos nominari, cũ de dæmonib. agat. Ex hoc naturali robore & ordinis dæmonum præcellentia, naſcitur quoq; Magorũ quorundam in alios Magos vis atque poteſtas, qua vel effectus aliorũ impediunt, vel inuicem arte ſua male mulctant, & necant, Deo permittẽte. hæc enim ipſorum concertatio, eſt quidã conflictus dæmonum, quibuſcum illi Magi certantes ſunt fœderati. Vnũ certamen in Burgũdia peractum, narraui præcedenti libro. Alterũ accipite compertum relatione fidorũ. Concurrerant in aulam Anglicanæ Reginæ duo magi, iucundum exhibituri ſpectaculum. paciſcũtur ſingularem,

d *Luc. 9. v. 38 & 42. Iren.æus li. 1. de hæreſi Simon & de hæreſ. Carpocratis.*

e *c. 9. v. 22.*

f *Caſſian. collat. 8. c. 14 & 16. D. Tho 1. p. q. 109. a. 1. & 2. Paluda. & alij.*

vna

vna in re ſibi inuicē parendi, neceſſitatem prior iubet alterū per feneſtrā deſpicere;quod cū facit, enatis ſubitò ceruinis ex capite cornib.cūctorū ſannis & ludibrijs diu fuit appetitus. Quare,quàm impotens iniuriæ, tam cupiens vindictæ atrocioris, pingit carbone humanam in pariete effigiē; tū priori Mago imperat, ſubire effigiē illā, & parieté ceſſurum ingredi. mortem ſibi cernens præſentē horrere hic, & deprecari. Vrgere alter conuēta;ſubit ergo coactus, & viſus corpori paries locum dare ingredienti: ſed ingreſſus nuſquam poſtea comparuit. videlicet ſuperior dæmon eū occiderat, & corpus in deſertū, vel ſpeluncā alicubi abdiderat. Tertiū adſcribā I.C.Germani *a* verbis, vt rē cōpertam ſibi narrantis: *Sicuti*(inquit) *præſtigiator quidā nobilis, in diuerſorio publico in N. Hoſpitis famulū, ita petentib. reliquis conuiuis,decollauit:cū aūt ei rurſus caput imponere uellet, animaduertit adeſſe aliū magū,qui eum in hoc propoſito impediret. Rogat hic eū,ne hoc faceret. Verū cum admonitioni repetitæ alter non pareret,præſtigiator in menſa lilium creſcere fecit,cui cū caput & flores amputaſſet,cōcidit ſtatim abſq; capite de menſa Magus ille, qui alterū impediuerat, & præſtigiator abſque ullo impedimento famulo caput impoſuit è ueſtigio, & ex hoſpitio urbeq; ne à magiſtratu, propter cōmiſſum homicidiū, deprehenderetur, aufugit.* Hic præſtigiū fuit ī ſimulata capitis primi abſciſſione, & ēt repoſitione; itē in lilij productione & detrūcatione.certamē fuit inter magorū dæmones,quorū inferior ſatis fortis erat ad impediēdū vim præſtigij, potētiori tū coactus (nō opinor inuitus)cedere in clientuli ſui nece, q vere interemptus. Quartū ſit de Zytone Bohemo, illo mirifico præſtigiatore cū Bauaricis cōtendente. rē geſtam narrat Io.Dubrau. *b VVenceſlaus* (inquit) *Imp. & Boemorū rex,affinitatē cum Principe Bauariæ Ioanne inijt, ducta in vxorē filia eius Sophia. Socer, ubi generū ludicris ſpectaculis & magicis præſtigijs delectari cognouit,plenū ludionū & præſtigiatorū plauſtrū ſecū Pragā uexit. Ibi dū præſtantiſſimus artificū ludibria artis ad permulcēdos oculos explicat: adeſt inter ſpectatores Zyto VVēceslai Magus, ore uſq; ad aures dehiſcente, accedenſq; propius,artifice illū Bauari cū oī apparatu procinius deuorat, ſolos duntaxat calceos,quia luto obſiti uidebantur,expuēs: ſeceſſumq; inde petens, uentrē inſolita eſca graue in ſoliū aqua plenū exonerat, præſtigiatoremq; adhuc madidū ſpectatorib. reſtituit, paſsim deridendū adeo, ut cæteri quoq; eius ſocij à ludo deſiſterent.* potentior hic fuit dæmon Zytonis,illud de deuoratione merum præſtigiū fuit,ſed vere abreptus miſer in ſoliū aquæ fuit iniectus à dęmone,non per alui vias egeſtus. Quintū erit ex Olao *li.3.c.20.*apud quē *magus quidam Gilbertus cū Catillo præceptore de artis præſtancia contendens, cū exiguū bacillū characterib. Gothicis uel Ruthenicis inſcriptū,à præceptore proiectū,manib. apprehendiſſet ſtatim obriguit, & in inſula lacus.* Veter *dicti, apud Oſtrogothos in cauerna ſubterranea fertur ligatus.* Sextū ſuggerit Saxo Grām. Hiſt. Danicæ li.1.de ſene quodā,quē magum fuiſſe ſummū,vel inde probatur,quod Biarmenſes, huius artis fiducia feroces, vnus oēs ſuperarit. prolixa narratio eſt,ideo legere volenti,ad Saxonem, indicē intendi,vbi ille præliū Hadingi & Thuningi deſcribit. Huc lubens retulerim certamē Calchantis & Mopſi vatū,quod Calchanti exitiū attulit victo.narrant Græci *c*. hæc ergo dæmonum in dæmones, & magorum in eoſdem poteſtas.

a N. lib.1. de Lamijs ca. 3. num.19

b Io Dubra. Epiſ Olmuziēſis rerū Boemicar.lib.23.

c Strabo Geor. lib.14. & Euſtach.in Homeri Iliad primū

SECTIO II.

Sancti uerò hoīes frequentiſsimè coercendi dæmones poteſtatē à Deo admirabilē acceperunt, vt innumera teſtantur miracula,quib illi malos hos vicerūt & profligarūt. *Eadē vis Sacramentis, Sacramētalib & exorciſmis Eccleſiæ ſemper Catholicæ cōpetijt,neq; extra illā uis iſta reperitur d.* Vñr noſtris exorciſmis, olim quidā ſimiles à Salomone inſtituti,viguiſſe apud hebræos,pro-

d vide hoc docentes Per.Tyra diſp de dæmonia p 3. Boſium de Not. Eccl. Bellarm. & alios cōtra Nouatores.

batur

batur id non ex Ioſepho tantum *a*, & Orig. & D. Epiph. *b* ſed & ex Saluatoris noſtri verbis, Iudæos refellenris, qp dicerent cũ dæmones in Beelzebub eijcere *c Filij*, inquit, *veſtri in quo dæmonia eijciunt?* quod, q̃ ad Apoſtolos rectius referri ad ordinarios Iudæorũ exorciſtas, meritò viri docti cenſuerunt. Nondũ.n. cũ hæc dicebantur Apoſtoli ad prædicandũ miſſi fuerãt, & hæc poteſtas illis poſtmodũ cõceſſa *d*. Et diſcipuli eandẽ quã magiſter calumniã ſunt paſſi, vt eis Ieſus prædixit, apud Matthæũ *e*. Quare non ſatis efficaciter apoſtolorũ vel diſcipulorũ ſuorũ exẽplo Dñs fuiſſet vſus; quia ſtatim Iudæi reſpõdiſſent, in eo-dem ipſos, in quo magiſter noie, hæc efficere. Crediderim Salomonem hos exorciſmos inſtituiſſe, quo tpe adhuc Deo adhærebat: ideoq; in illis virtutem diuinã fuiſſe operatã, & fortaſſis vim aliquã ex ipſa Dei inſtitutione habebant, non tantam opinor, quantam hodie Catholicæ Eccleſiæ exorciſmi. Quod ſi contendas cõpoſitos à Salomone, cum eſſet idololatra: tunc neceſſario illos annumerare cogeris, cum D. Tho. & Victoria, Magorum incantamentis, quorum vis omnis poſita in pacto cum dæmone. Sed magis placet prior ſententia.

a *lib. 8. antiq. c. 2.*

b *Orig. ho. 35 in Mat. Epip. in hæreſi Ebionitarum.*

c *Lu. 11. v. 19*

d *Matt. 10. in princ.*

e *d. c. 10. v. 25*

Itaq; cũ vis oĩs magorũ in dæmones, pendeat & oriatur ex fœdere cũ ijs inito, ſequitur ſanè, ſi Magus pactũ habeat cũ dæmone ſuperiore, nõ poſſe Magũ vim facere huic dæmoni ſuperiori; poſſe tñ per ipſum dæmonẽ ſuperiorẽ, ex pacto famulantem, iuuantemq;, inferiores cogere, ad aliquid faciendũ, omittendũve, & impedire ne perficiant, q̃ alias potuiſſent; vt ꝓbatur ex Caldæi illius Magi querela apud D. Aug. *f* qui *cõquerebatur, purgãda anima magno molimine fruſtratos ſibi eſſe ſucceſſus, eo quod vir ad eadẽ petens, tactus inuidia, adiuratas ſacris precib. potentias alligaſſet, ne poſtulata cõcederent.* ligauit ergo vnus dæmon, qđ alius ſoluere nequiuit. idẽ docet Euſebius *g*, & apertiſſimè Cynops magus apud (quiſquis ille fuit) Prochorũ *h*: *vbi cũ D. Ioã. dæmones interrogaret, cur Cynopi parerent: unus eorũ reſpondit: qa oĩs virtus Satanæ in eo habitat, & fœdus ac pactũ habet cum uniuerſis Principib. noſtris: & nos cum eo pariter pactum habemus nam & nobis obſequitur Cynops, & nos illi.* citra tale pactũ inutilis eſt oĩs magorũ in malos genios conatus cũ ex pacto, vt doctũ q. 2. tm̃ opentᷓ *i*.

f *li. 10. de ci. Dei c. 9.*

g *li. 6. contra Hierocl.*

h *In vita D. Io. c. 14.*

Hinc infertur primo vanã eſſe iactantiam Magorũ, de poteſtate dęmonũ ſpectrorumq; eliciendorũ, nec vllã eius vim eſſe herbæ Cynocephaleæ ſiue Oſiriti, vt nugabatur Appiõ *k*, vanã ẽt Numæ iactantiã & cerimonias *l*, fictas ẽt, vt ex mero pacto, citra vim cogendi, natas alias Sicidite Magi apud Nicetã, & Theodori Santabirini apud Zonaram *m*, & Ioa. Teutonici viſiones: de hoc vltimo, adſcribam, quod legitur apud auctorẽ Adagiorũ Germanicorũ *n*, quia quorundã iactantiæ, qui quæ ipſi nõ fecerũt, & fumoſas imagines maiorũ crepãt, ipſi degeneres: retundendæ idoneũ, nec illepidũ. Scribunt ergo eum licet nothum, eruditionis titulo clarũ, ad Halberſtadenſem Canonicatum euectum, qui non niſi nobilib. cõcedi ſolitus. cõe nobilitatis malũ, ſuperbia faciebat eũ contemptũ collegis. moleſtũ id ei, tandemq; mederi malo cõſtituit. collegas inuitat ad conuiuiũ, & lautiſſimẽ excipit. inter cęteras cõuiuiales feſtiuitates, inijcit mentionẽ acroamatis magici, & quærit, num ſuos ſinguli parentes adſpicere cupiant: Illi ardere ſtudio videndi, tandem elicit iſte malo carmine vmbras deformes coqui, ſtabularij, morionis ruſtici pſona; quorũ facies in paternis ædib. illi aliqñ vidiſſe ſe fatebantur. ſuum quoq; patrẽ exhibuit habitu canonici, pingui aqualiculo. Dimiſſis vmbris, *Eia*, inquit, *dicite fide bona, eccuius patrẽ nobiliorẽ iudicatis?* metu perterriti, & pudore ſuffuſi, ſuã qſq; domũ repetiere, nec vltra Ioan. vitiũ ſanguinis exprobrauere. Itẽ ſequitur idẽ judicium eſſe debere de veterum

i *vide D. Au. l. 2. ſup. Gen. ad lit. & Fr. de Vict. de Magia à nu. 24.*

k *Plin. li. 30. c. 2.*

l *Plutarc. in Num.*

m *Nicetas Chron. li. 4. et Zonaras to. 3.*

n *In Adag. Qui quæ volt dicit quæ non volt audit.*

Deorum

Deorũ ex vrbib. ſolẽni euocatione, cuius formulã Sãmonicus Serenus apud Macrobiũ tradidit *e*. Sanctis hominib. hanc à Deo poteſtatem non rarò conceſſam ſcio: cæteros mitto, S. Stephanus Eṗs Dienſis, *dæmonib. qui populũ auertebant ne illi auſcultaret, præcepit; vt palã ſe eis viſendos exhiberent: iſti parent & apparent protera ac immani ſtatura, nigerrimi, cornuti fætorem & flãmas ſpirantes. Surius in eius vita Sept. menſe.*

e Macrob. li. 3 Satur. c. 9.

SECTIO III.

INfertur ſecundo, *nulla verba* (qua in re lapſus vř Grillan. q. 3. nu. 23. qui coactionẽ agnoſcit) *nullaſq; res corporales habere facultatẽ directè & per ſe dæmonẽ cogẽdi, vt appareat, accedat, fugiat, aliquid faciat, uel facere deſinat*. Nulla namq; corporalia robur ſubſtantiarũ ſpiritualium ac ſeparatarũ poſſunt æquare *f*. Ideo nihil ab his naturaliter dæmones pati poſsĩt, licet queãt ſupnaturaliter. Quare nõ aſſentimur magis, cũ varia producunt remedia naturalia contra dæmones: vt Hermes, qui ſuffumigatione ex ligno aloes, vel ceti ſpermate dæmones congregari: ſuffumigatione ex ſulfure fugari, tradidit; vt Porphyrius, & Proclus, qui ſimilia multa: & quidã apud Hippocratem *g*, qui adhuc inaniora, nugantur. Non aſſentior hæreticis, qui exorciſmis, & cunctis reb. conſecratis ac benedictis vim ſupernaturalẽ oẽm detrahunt, contra quos alij egerunt *h*. Nec placet Catholicorum quorundam credulitas vel ſuperſtitio, qui reb. ẽt non conſecratis, vt hypericonti, rutæ, cornib. ſtercoriq; caprino, balneis itẽ & flagellationib. eam vim adſcribunt: vt putent ipſum his dæmonẽ malè affici, irritari, vel exagitari. flagellationibus hmõi, dum corpus obſeſſi nimis affligitur, morbus magis accenditur & augetur, quare & deterius ęger afficitur, & ex ira atq; triſtitia cumulãtur diſpoſitiones atrabiliariæ dęmoni optatę. ſic ſtulti dum dęmoni nocere volunt, eũ iuuant. nec aliud quidquã hic inuenias dęmoni moleſtũ, quã quod in alio quaſi flagellari æſtimet, & qua eſt ſuperbia doleat. Sed hoc vnum, verè tanti apud hos plagoſos eſſe nõ deberet. fecere id Sancti aliquando, ſed horum flagra, vt & voces, & ſola pręſentia, dęmonẽ miraculosè cruciabant. Balnea melancholico humori purgando conducunt. Rutæ & Hypericonis foliola flatus abſumunt, & humorũ perturbationi, quæ a flatib. prouenit ſedandę mirè proſunt *a*. Stercus & cornu caprinũ acri ſuffitu cadẽ diſcutiũt, & ringitur ẽt ſuperbus ille ſe in alio rideri ac ludum fieri. Optimè igitur animaduerſum à Conrado VVimpina, & Fr. Valeſ. *b* frequẽtius à dęmonibus inuadi eos, qb. bilis atræ maior eſt copia. quia ſuccus iſte cũprimis idoneus eſt hoĩes in furorẽ & inſaniam vertantur, qđ dęmones optant ſummoperè. quare & atrabiliarijs maximè inſidiãtur, & morbos vt plurimum inferunt melancholicos. Vnde conſequitur ꝙ cum corporalẽ materiam nõ poſſunt tranſmutare, niſi actiua paſſiuis applicent: malè illos hr̃e, ſi corpore hmõi rebus adhibitis, diſpoſitiones eorum malitię ac dolis aptę expellantur, & contrarię proſus introducantur. Igitur quæcunq; res corporeę inducunt in corpus patientis diſpoſitionẽ contrariã diſpoſitioni requiſitę ad actionẽ dęmonis, illæ corporeos humores purgant directè, & corpoream ęgritudinẽ pellunt naturaliter: cur verò dæmõ fugiat, & corpus illud deſerat, ſũt ſolũmodò cauſę indirectæ, & ſine qb. non. Et hac mente licebit obſeſſis à dęmone, petras, vel herbas natura efficace (abſq; vlla tñ incãtatione) habere & geſtare *c*, quę cõis eſt ſententia. His quędam ſolent obijci. 1. quod Eleazarus apud Ioſephum *l. 8. Antiqu. capit. 2.* radice quadam dęmonium extraxit. *Rẽſp.* aliquis, hanc fortè à Salomone inſtitutã, cũ exorciſmis, & ſic potuiſſe Deum ſupernaturaliter in herba operari Verùm id, iam Chriſtianiſmo introducto & Euãg. promulgato, parum veriſimile eſt. Potius crediderim Eleazarum Magum, ſic per ſignum pacti operatũ, quod prudenter lectori circũſtantię à Ioſepho additę facilè perſuadebunt. videtur eiuſdem generis

f D. Th. in 4. d. 7. ar. vlt. & in ca. 41. Iob. lect. 3.

g l. de morbo ſacro.

h Tyraus d. p. 3. c. 45.

a Hippocra. l. de flatib.

b VVimp. l. 2. de ſuperſti. c. 10. 11. 12. & Valeſ. ſacra philo. c. 15. & 18.

c ca. ul. 26. q. 7. Alb. Magn. in Luc. ca. 9. Spreng. p. 2 c. 5. remedior. Nider. lib. 5. Formic. c. vlt. Mengus flag. dæmon. ca. 3. Valer. Polyd. in pract. exorciſtar. & dicã plura li 6. ca. 2. ſect. 2

vir-

Digitized by Google

virtus illa radicis, eam ſuperſtitioſè effodiendæ, de qua ſcribit *li.7 de bello Iud.c.25.2.* locus Tobiæ *d*, his verbis; *cordis eius* (piſcis Callyonimi) *particulă ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat oē genus dæmoniorũ*: qđ & poſtea factũ legimˢ *e*. *Reſp.* Suffumigatio hæc in direct. dæmonẽ pellebat: ſed Ang. Raphael directè dæmonẽ expulit, & ĩ deſerto religauit; quare & actio tota poſt modũ Raphaeli tribuitur *f*: *dæmoniũ ab ea ipſe* (Raphael) *cõpeſcuit*. Tributur autẽ vis illa cordi, vt ei inſita, nõ litterali, ſed prophetico & allegorico ſenſu, referendũ.n. hoc ad Chriſtũ Dñm, qui & Magdalenã à dæmonib. à quib. poſſeſſa, & nos tyrannide diaboli, liberauit. Nõ meũ hoc eſt, ſed B. Proſperi *g*. latè ipſe, & multis, ſed inter cætera illud: *ſatiat ex ſeipſo in litore diſcipulos, & toti offerens ſe mundo ἰχθῦν. Nāq; Latinè piſcẽ ſacris litteris, maiores noſtri hoc interpretati sũt, ex Sibyllinis verſib. colligentes, quod eſt Ieſus Chriſtus filius Dei Saluator, piſcis ĩ ſua paſſione decoctus; cuius ex interiorib. remedijs, quotidie illuminamur & paſcimur*. obſcurius hoc dictum intelliges ſi legeris D. Aug. *h* à quo illa deſumpſit. Sanè ἰχθὺς vocatur etiam Chrs à Tertul. *i* *ſed nos piſciculi ſecundũ ἰχθῦν noſtrũ in aqua naſcamur. nec aliter quã in aqua manẽdo ſalui ſumus*. 3. Ad cytharã Dauidis k nos inuitãt: ſed fruſtra. Nã illic nõ dulce melos directè dæmonẽ fugauit; ſed dũtaxat cytharã feriẽte Dauide, lenius Saul hẽbat; qm̃, rege cõcẽtu muſices delinito, nõnihil ſedabãtur humores, quib. agitabatur, & ꝓpea vexationi dęmonis minus idonei reddebantur. Iõ malus ille tunc tẽporis recedebat: non ꝙ muſica vel delectaretur, vel offenderet; ſed ꝙ ægre ferret hanc ſui domicilij ſibi quaſi turbari poſſeſſionẽ, per hmõi humorum tẽperiem meliorẽ. ſñiam hanc R. Moſis Ægyptij ex noſtris multi ſequũtur *l*. Vana.n. de propenſione dæmonis in harmoniã quorundã eſt opinatio; vnde nata Magorũ nugamenta, Saturno lugubrẽ cantum, cæteris planetis hilarẽ ac lætũ offerẽdũ, quod iampridem Guilh. Pariſ. *m* refutauit. Alij ad allegoricũ ſenſum confugiunt, & aſſerũt, vere fugatum dæmonem pulſu cytharæ; ſed id virtute ac merito crucis Chriſti, cuius figura fuit illa cithara *n*.

d *Tob. 6. v. 8.*

e *c. 8. v. 2.*

f *c. 12. v. 3.*

g *de prædict. p. 2. c. 39*

h *l. 18. ci. Dei c. 23.*

i *de bapt. c. 1.*

k *1. Reg. 16. v. vlt.*

l *R. Moſes in l. 13. de articulis, & in Ductore dubitant.* ſ. *Lyran. & Abulen. ad d. c. 16 q. 41. & Anglea ſup. diſ. 6*

m *p. 3. de uniuer. c. 8.*

n *ſic Feliſ. in 2. d. 8. & ille prior D. Proſper. 2. p. promiſſ. & prædi. c. 25.*

Infertur 3. falſam eſſe perſuaſionem poetarum, Palingenij hæretici *lib. 10. ſeu Capricorno*, & Pet. Ronhardi Cath. *li. de dæmonib.* poſſe dæmones à Magis ligari (vt ſolent in cippo vel mala mãſione facinoroſi) in phialis, ſpeculis, annulisue, ſemper.n. vel ſuperior atq; potentior eos illic cogit adeſſe, & imperio ſuo retinet, vel ipſi ſpontè ſua, & ex pacto adſunt ibiq; ſe continent, quare vehementer improbanda Hermetis cõmẽtatio, qua ſic ligãdi dæmones præcepta prodidit. Quod dixi, ex Patrũ *a* & Scholaſticorũ dictum ſnia. Sũtq; hac de re aureis digna litteris *in Gen.* verba Henrici de Haſſia, ipſe ſimulat ſe captũ, vt te capiat, ſe vinctum, vt te vinciat; ſe tuo impio ſubditũ, vt te ſibi ſubdat, à te incluſũ, vt cõtra te finaliter cõcludat: fingit ſe tua arte, vel imagini, vel lapidi alligatũ, vt funib. peccatorib. peccatorũ religatũ ad ĩfernũ te ꝓducat. plura qb. hæc cõfirmanť, habes apud Fran. Picũ *li. 7. de præno. c. 4*

a *Euſebij li. 5. de præparat. c. 6. D. Aug. l. 21 de ciu. Dei, c. 6. Alp. de Caſ. l. 1. de iuſt. hæret. puni. Vict. ſup. n. 31. Sibyllæ ni pereg. qq. Decade 3. c. 8. q. 1. qui citat verba Haſſia.*

Solidè aũt licet verboſè Toſtadus, ẽt reddita ratione hoc demonſtrat his verbis: *Impoſſibile eſt, quod minor poteſtas ſibi ſubijciat maiorẽ: & tamẽ non eſt poteſtas ſuper terrã, quæ comparatur poteſtati dæmonũ* Iob. 14. c. *ideo non erit aliquid naturale vel cerimoniale, per quod dæmones poſſint ab hoie cogi, vt ueniant, aut reſpondeant, aut aliquid operentur. Niſi obijciatur de eccleſiaſticis exorciſmis: Sed tunc dicendũ eſt, quod cogũtur ad aliquid. ſ. ad recedendũ de corporib. obſeſſorum, vel ad non nocendum; ſed hoc fit per Deũ, in quãtum ipſe inſtituit id, quod ab Eccleſia fit: & eſt ibi virtus diuina latens operatrix, ſicut eſt in operatione ſacramentorum. Attamẽ in operib. maleficiorũ, quibus dæmones cogere volunt, non operatur Deus, cũ potius contraria ſint diuino honori: ideo non poſſunt malefici cogere dæmones ad aliquid, ſed ipſi dæmones mentiuntur, & ſimulant ſe cogi. quia in hoc ſtat maxima virtus ſuaſionis eorum. Nã ſi ipſi non poſſent cogi à nobis ad veniendum aut*

poſſent, *vſurpas pro ſinerẽt &*, volũtariè *pro non ad lubitum alienũ, &* agerent, *agere fingerem*

re-

rèſpõdendũ vel agendũ aliquid, ſed quicquid agerent voluntariè agerent, deſperarent hoĩes de eorũ conuerſatione, quaſi nihil mediantib. eis poſſent, & ita diſtraherentur ab eis: cum vero illis ſimulantibus putant hoĩes, quod poſſunt cogere illos, afficiuntur nimis ad maleficia, quaſi per hæc compotes efficiantur oĩum quæ velint: & hoc dæmones efficere cupiunt, vt per talem errorẽ & affectum cathenatos ſibi teneãt animos hoĩum. Et tamen verè non poſſunt dæmones cogi ab hoĩb. per maleficia: imo ſi poſſent nõ docerent ipſi hoĩes modum, quo eos cogerent, quia per hoc dæmones miſeriores efficerentur, ſi verè hoĩb. ſubijcerentur. fingunt ergo ſe ſubditos vt fallant, cũ tamen non ſubdantur. Sed ad tps cum placuerit ſponte ſeruiant. Verè aũt ſubdi hominib. pro nullo lucro dæmones vellent. Nihil hoc dicto verius. Quã verò periculoſum ſit hmõi captiuos carcere incluſos penes ſe hře, cõuincitur varijs exemplis. ſuffecerit vnum cõmemoratũ à Ioan. Niderio *a*, his verbis; *In minori Baſilea paulò ante præſens generale cõcilium, domicilium habuit quidã vir de mala vita, & fortè de maleficijs ſatis ſuſpectus: filiã hic habuit, quã in domo iuueni cuidã nuptui tradidit; & tandẽ ſenex pater ægrotare cœpit. & ad filiã & filiaſtrũ, demonſtrato quodã ſcrinio dixit: hoc vaſculũ non moueatis; alioquin pnia ducemini; ſed in loco ſtare permittite vſque poſt meum deceſſum, & ita in breui vetulus expirauit. Tranſacto aũt tẽpore plurimo; nec filia nec eius maritus magnipendit patris iuſſum: ſed domo priore in aliã domunculã ſe transferentes, ſcriniũ, quod ſatis modicum fuit, portauit extra domũ verſus nouum hoſpitium, ſed in ipſo itinere tanti ponderis eſſe cœpit, vt in ipſo viriles artus deficerẽt, & exinde. vxorẽ pro adiutorio inuocauit. Hæc autẽ vxor, an poſtea in domo ſcrinium aperuerit, uel quo alio modo incautè ſe circa vas habuerit obliuioni tradidi. Vnum conſtat, quod in domum nouã cum infantulo quẽ genuerant parentes prædicti venerunt: & ecce ſubitò vxor, velut rabida. ſuper cunas irruit eũ necare uolens. quod maritus intuens, ui vxorẽ inuaſit, & eã à dæmone obſeſſam eſſe didicit. q cũ exorciſaretur, minatus eſt dæmon ſe non exiturũ, niſi eã necaret. & ita factũ eſt ſuper exorciſtæ manib. Altera die maritus per uiã ſtratã incedẽs publicè, caſum lapidis recepit inopinatiſsimè de ſuperiore parte cuiuſdã canalis cadentis, & in facie, cooperatione, vt videbatur, dæmonis percuſſus eſt tã deformiter, vt vix homo videretur eſſe.* de his incluſis multa Creſpetus: docet quod ſuis Dñis ſe aliqũ ſiſtant præſentes: quoſdam eſſe Saturninos, alios Iouiales, alios venereos, mercuriales, &c. colendos certo ritu, ſtatis vicib. noctu poſſeſſorẽ ſuũ excitare, & nonnunquam, niſi malum malint, ab eo alloquendos; in Francia & Italia vænales reperiri, ac ſemper ſuis emptorib. exitio eſſe. hæc ille fuſius *li. 1. de odio Satanæ diſcur.* XII. SS. tñ viri nõ rarò dæmones certis reb. vel incluſere, vel aſtrinxere, vt S. Lupus Senon. ipſum ſiti affligentẽ & aquæ frigidæ, q adferri præceperat ſe inferẽtem, incluſit vaſculo eiulantẽ, & ſe quis eſſet prodentem: incluſit autem cum ſignatum cruce puluinar ſtrictim ad os vaſculi applicaſſet. *Sic vetuſtus ſcriptor uitæ eius apud Sur. menſe Septembr.*

a lib. 5. Fornicar.

Sic legimus Aſmodeum ab Archangelo Raphaele ligatũ in deſerto (*Tob. 8. v. 2.*) quatuor et angelos ligatos in magno flumine Euphrate, & iuſſu Dei ſolutos (*Apoc. 9. v. 14. & 15.*) & ab Angelo ligatũ diabolum cathena per annos mille, & miſſum in abyſſum (*Apoc. 20. v. 2.*) Aſmodæum cacodæmonẽ eſſe nemo negat. Quatuor illos angelos, malos ſpiritus rectiſſimè Tichonius ho. 7. Andr. Cæſarien. & Beda *illic* aſſeruerunt. Alligatio porro ad certũ locũ referenda eſt, non myſticè dumtaxat ad impiorũ corda, ſicuti tandem conuictus fatetur Ambroſ. his verbis; *Alligationẽ ergo diaboli ſecundũ litterã intelligẽdam puto, vt in aliquo abyſſi loco virtute diuina ligatus teneatur, vel certe in inferno, vſq; ad diẽ ſolutionis ſuæ.* idẽ D. Greg. cum litteræ adhæret; fatetur *li. 4. moral. c. 12.* & Andr. Cæſar. addẽs rectiſſimè: *cathenã* ad noſtrã intelligentiam vocari, operationem potentiorẽ qua dęmonis malitia coercebatur: hęc .n. ſunt vincula & rudentes, vt alibi voca-

Digitized by Google

vocatur. 2. *Pet.* 2. *v.* 4. & *Canon. Iudæ v.* 6. Quod apud Cæſariū quidam dæmon in obſeſſi corpore incluſus, exorciſmo coactus fatetur, tria dicēs eſſe verba in Miſſæ canone, quib. vt vinculis Lucifer in inferno ſit religatus. ſ. Per ipſum & cum ipſo & in ipſo. *lege li.* 5. *miraculor. c.* 13. Poſſunt autem ſancti ſic dæmones vincire, primò vt Dei miniſtri, metu iniecto & minis intentatis, quas dæmon ſcit irritas eſſe nō ſolere. deinde ſubtractione diuini concurſus à Deo impetrata, qua fit vt nequeant dæmones loco moueri, quod alias poſſent. deniq; impreſſa dæmonib. ſpiritali quapiam qualitate, & vi detentiua, cuiuſmodi illa eſt, qua inuiti in inferno detinentur, & igne corporeo ſpiritus incorporei torquētur. Docent nos id primum vſus & formulæ ſacrorum exorciſmorum, quib. interdum dæmō excommunicatur (hoc eſt proſcribitur, & quaſi relegatur in peſſimam inferni manſionem) & ſic illi loco quaſi alligatur, vnde D. Augu. voce Honorarij edicti vſus nuncupauit interdictum, *lib.* 20. *de ciu. Dei c.* 7. & exemplum habemus *lib.* 2. *vitæ D. Bernar. c.* 6. Secundi modi meminit Palladius in vita B. Macarij, vbi agit de ſepulcro Iamnes & Mambres, *Hiſt. Lauſia. c.* 20. Tertius modus frequētior eſt communis omnibus dęmonibus quo ad eorum pęnam æternam, de quo lege D. Thom. 1. *par. q.* 64. *a.* 4. *ad* 3. & *lib.* 4. *ſumma contra gēt. c.* 90. & Epiſcopum Abulenſ. *in* 25. *c. Matth. q.* 506.

Nonnulla tamē reperio, quæ videntur etiam maleficis hanc vim tribuere, ſed penitius conſiderata ſolum indicant, pacto per Magum inito cum potentiore dæmone, dæmonis inferioris actionem & poteſtatem impediri, & ſic eum interdum per magos cogi velit nolit, obedire, ſed id à mago fit vi vicaria fortioris dæmonis, ſeu ope potius eius vtente. Sic apud D. Hiero. in Hilarione quæritur dæmon ſe licio & lamina conſtrictum teneri. Sic Iamnes & Mambres dicto loco multos dæmones religarant. Sic intelligendus D. Aug. cum ſcribit, dæmones iuſſis ſuperiorib. ligari, fugari, abſtrahi, & alienari à certis locis ac reb. *de diuina. dæmon. c.* 7. Sic capio Euſebium, cum fatetur dæmones ab hominib. poſſe detineri *l.* 5. *de prapara. c.* 6. Nec aliter Albertus, Victoria, & reliqui Catholici Theologi cenſent eos annulis includi (quod aiunt) quam ex pacto, idque vi potentioris dæmonis, detineri, ſi verè aſtricti detinentur, vel ſpontè ſua fingere ſe detineri, quando dæmon potentior illis ſe non immiſcuit.

Infertur quartò, omninò ſpontè ſeruire hominib. ſpiritus illos, quos vulgus *Familiares*, ſeu *Martinellos*, ſeu *Magiſtellos*, vocat; Græci, quòd adſint aſſiduè, *παρέδρους*, de quib. Irenæus & Tertullianus egere. tale fuiſſe dæmonium Socratis aliqui cenſuerunt *a*. talem Simoni Mago tribuit D. Clemens, & Cynopi Prochorus, talem Thaſio cuidam Ariſtoteles *b*; talem nomine Crotonē ſtudioſo cuidam & poſtea equiti Aquitano tribuit Froſſardus *in Chron.* talem fuiſſe Cornelij Agrippæ canē, etſi diſcipulus eius VVierus neget, cæteri verius affirmant. Memini me apud Ioan. Cæſarium legere *c*, cuiuſdam Paredri exemplum dignum memoria: in quo tamen illud admirandum, dæmonem illum pro mercede quinque ſolidos exegiſſe, & iuſſiſſe ex illis cuidam Eccleſiæ campanam emi, qua diebus Dominicis fideles, ad diuinum officium conuocarentur. Haut dubiè latebat fraudis aliquid, & ſpes lucri maioris adfulgebat. Mirandum quoque nihil mali intuliſſe militi. Vix vnquam Paredri ſine Dominorum noxa ſolent recedere. Vt plurimum paciſcitur dæmon, pro certo tempore, quo finito vel alium illi prior herum reperiat, vel ipſe dæmoni necandus cedat, vt refert & exemplo illuſtrat Nicolaus Remigius *lib. primo, dæmonolat.* Sed hæc ſufficiant *de Magia.* Pergamus ad *Maleficium.*

a *Maxim. Tyrius ſerm.* 26. & 27.
b *D. Clem. li.* 2. *recogn. Prochorus in vita D. Io. Euang. Ariſt. de admirab. audit.*
c *li.* 5 *c.* 36.

FINIS LIBRI II.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

INDEX RERVM ET VERBORVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTERIO EMANUELE

ABACVC tranſlatio 161. col. 2
Abaddon, ſeu Apollyō. 257. col. 2
Abaris Schyta. 361. col. 2
Abathara ſeu Albandar. 186 columna 1
Abraxas idolum. 38. col. 2
Abuſus bonitatem rei non tollere. 240. col. 2. in fi.
Acco. 261. col. 2
Achates. 117. col. 2. in prin.
Achimenis. 117 col. 1. ad fi. 190. col. 1
Achillis equus. 177. col. 1
Aciarium, Chalybe ferri nucleus. 54. col. 1 ad fin.
Acilius Glabrio. 117. col. 1
Adamus an ſcripſerit de alchimia. 50. col. 1
Adamantis & magnetis diſsidium. 123. col. 1 lin. vlt.
Adamantida Armenia & Cappadocia vie. 190. col. 1
Aduis Gall. phantaſmata, ignis fatuus. 123 col. 2
Ægyptij Magi an veros fecerint Serpentes. 107. col. earum impotentia. 108. col. 1
Ægyptiorum libri alchymici comburi iuſsi à Diocletiano, et cur. 51. col. 1
Æthalida memoria. 191. col. 1
Ætna incendia niuibus parcentia. 124. col. 2
Æſon Iaſonis pater reiuueneſcens. 187. col. 1
Ætatè a fœmina vir extſtitit. 186. col. 1
Æthyopis herba. 117 col. 1. ad fi.
Aerem & aquam tabidare magi ſolent. 131 col. 2.
Afflatus ſeu inhalationis verborum quæ vis, diſputatur. 43. col. 2. & ſeqq.
Africani confeſſores elingues locuti. 176. col. 1.
ἄγαλμα. 206. col. 1
Agens naturale an valeat agere in diſtans, 103. col. 2. in fi.
Agni Dei cerea effigies. 46 col. 1
Agnina fides rūpuntur iĉtâ lupinis. 20. co. 1
Agrippa. 278. col. 2.
Agrippa cornuum fruſta pro auro ſoluit ho ſpitibus. 139. col. 1
Alaſtores. 257. col. 2
Alba Magia an vlla. 92. col. 2
Albertus Magnus multa narrat non credenda. 26. col. 1
Alberti Magni caput æneum, arte factum, an locutum. 27. col. 2
Alberto Magno attributus liber falſo. 8. col. 2
Alchimia quid, & quando inuenta. 48. col. 2
Alchimia an licita in foro fori. 55. col. 1
Alchimia in foro conſcientia ferè ſemper & cunctis prohibita cenſenda. 66. co. 2
Alchimia quibus perſonis illicita in foro cōſcientia. 68. col. 2. in fi.
Alchimia indicium magiæ, & in quibus faciat. 67. col. 2
Alchimia ad quam Magiæ ſpeciem pertineat. 63. col. 2.
Alchimia aurum producit. 59. col. 2.
Alchimia quibus licita. 70. co. 1
Alchimia abuſus ratione finis, & quis finis licitus. 66. col. 2. verſ. fi.
Alchimia ars ſeu Chryſopeia, an ſit mechanica. 63. col. 1
Alchimia dæmoniaca exemplum: 64. columna 2
Alchimia lex optima, vt nemini liceat exercere, niſi permiſsione principis. 69. col. 2 lin. vlt.
Alchimia nomen explicatum, & origo artis. 48. col. 2.

Digitized by Google

Alchimiæ ſcriptores veteres quidam. 50. colum. 2. 51. col. 1.
Alchimici ſæpe Magi. 67. col 2
Alchimici an valeant aurũ facere. 51. cum ſeqq.
Alchimici quãdo lethaliter peccent, & quando neganda his abſolutio. 69. col. 2. in prin.
Alchimicorum inepta methodus, phraſis, & diſſenſiones. 52. col. 2. in fi. & ſeq.
Alchimicorum ſuperſtitiones, blaſphemia, pictura nefaria, iactura temporis, & alia peccata. 67. col. 1. 69. col. 2
Alchimicorum variæ fraudes & exempla. 64 col. 2
Alchimicos dæmon ludificatus. ibi. co. 1
Alchimiſtarũ libri fictitij, Meſis, Adami, &c. 50. col. 1
Alcipe. 145. col. 1. cir. med.
Aldebcot, & Clemens hæretici Germani. 47. col. 2
Alectoria vis 117. col. 2. in princ.
Allebrogum comes Magum promittentem victoriam necari iuſſit. 136. col. 2
Almadel ars. 92. col. 2
Alphito. 261. col. 2
Alterationes requiſitæ ad aurum poſſibiles ſunt calori naturali & artificiali. 59. colum. 2
Aluinnenberg. 255. col. 1
Amoris quæ vera cauſa, & quid ad eum viſio. 17. col. 2. & ſeqq.
Amphiaraus. 193. col. 1
Amuleta. 45. col. 2
Amuleta Magica Germanor. militum. 47. col. 2
Anabaptiſtas diabolus S.S. docet. 192. col. 2
Anagnini ſerui tunica. 123. col. 2.
Anamiſſa, corporis habitum in virum mutata. 184. col. 2.
Anaſtaſius Imp. Alchimicum decipit. 64. col. 2. in med.
Anates ex arboribus vel putrido ligno natæ. 60 col. 2. poſt med.
Animalculum indicum lucens oculis. 246. colum. 1
And. Cæſalp. quid ſentiat de procreatione animalium. 146. co. 2. *paradoxum reijcitur.* ibid. & ſeq.
Angeli quo pacto res corporeas mouere poſſint. 168. col. 2
Angelicæ apparitionis exempla. 217.
Angelorum nomina quæ vera, quæ magica. col. 2. 48. col. 1.
B. Angle de Fulgmo tẽtatio. 196. colum. 2. & ſeqq.
Angliæ regum curatio ſupernaturalis. 21. co. 2. & ſeqq.
Anima eſſe poteſt, & eſt in loco ſeparata. 206 col. 2. & *quo modo.* ibid. *etiam in locis pluribus.* 207. col. 1.
Anima ſeparata ſe loco mouere poteſt & quo pacto. ibid.
Anima cur pro lubito ſuum corpus aſſumere, aut ad nos redire non poſsit. 207. colu. 1. ad fin.
Anima è corpore non migrat in raptu contra Bodinum. 198. col. 2. & ſeq.
Anima non poteſt transformari, nec poteſt quoduis corpus informare. 172 col. 2
Anima ſeparata num poſsit corpus loco mouere. 212. col. 1.
Anima quo pacto ſubire queat corpus. ibid. col. 2.
Anima noſtra tota immortalis. 200. co. 1
Animam informantem quopacto afficere, aut cogere queat magica. 189. col. 2. & pagina ſeqq.
Animæ beatorum ab Angelis, quomodo dignoſcendæ. 214 col. 2. cum ſeqq.
Animæ figura an Spherica. 207. col. 2. ad fin.
Animæ an aſſumant cadauera. 211. col. 1.
Animæ corpus ſuum amant & inuitæ ſeparantur. 212. col. 2
Animæ immortalitas probata. 237. col. 2. ver. fin.
Anima ſeu ſpiritus quo pacto poſsint corporeis oculis ſe viſibiles exhibere. 208. colum. 2. & ſeq.
Animarum damnatarum, & expiantium exempla. 231. col. 1. & ſeq.
Animarũ apparit. qui ſcriptores agnouerint. 216. col. 1. 2. *tota eccleſ. credidit.* 219. co. 2. & *omnes ætates.* 220. col. .. & fol ſeqq.
Animarum reuocandarum ritus. 205. col. 1
Animas apparere decens & vtile eſt. 214. co. 1. ad fin.
Animas mortuorum apparere ſolere. 204. cũ ſeqq.
Animas mortuorum dæmones non fieri. 244. col. 2
Animas nequeunt magi oſtendere. 245. co. 1. cum ſeq.

Ani-

Digitized by Google

Animas occiſorum peremptoribus infeſtas eſ-
ſe. 205.col.1
S Anno. 234.col.2
annulorum vis. 30 col.1.31.col.1
Anſelmi ars ſeu curatio. 21 col.1
Antichriſti miracula falſa futura. 209.co-
lum. 2
Antichriſto diabol.theſauros aſſeruat. 139.
col. 1
anton Mizaldus. 8.col.2.in med.
D.Antonij Anachoretæ amuletum 46.col.1
D Antonini Epiſcopi amuletum. ibidem co.2
Anton.Taruiſini alchimia 62.col.1
Antuerpiæ obſidio. 238.co.1
Anus Pindari. 193.col.1
AOVOTH Hebr. 4.col.1
aphereſia differt ab ecſtaſi. 199.co.2
apologus lepidus Calcagnini. 93.col.2
Apollonius Tianæus. 134.col.2
Apollonius Magus 116.co.2.in fi.
Apollonius inuiſibilis. 171.col.1
Apollonius fruſtra theſauros quæſiuit. 139.
col. 1
apollonij memoria tenax vnde. 191.col.1
apollonij Tianæi magia. 8.col.1 .ad me.
apoſtata monachus à Diabolo in corbem pa-
lam iniectus. 275.col.1
apollonij leo 177. colu. 2. hirundo ſeu paſſer.
ioid.
apuleius magus tempore Domitiani. 116.
col. 2
apparitio philoſophi apud Aug. 113.col.2
apparitiones ſingulorum ſæculorum à f.210.
cum ſeqq.
apparitionum tria genera explicata. 210.
col. 1
apparitionum in diuerſis ſimul locis ratio.
170. col.1.in med.
apparitionum ad vindictam peccatorum exē-
pla. 217.col.1.& 2.
apparitionibus mortuorum multi Seueriani
ad fidem conuerſi. 229.col.1.ver.med.
appetitus ſenſitiuus quo à dæmone pacto ve-
xari queat. 189.co.2.& ſeq.
applicando actiua paſsiuis ſiue per alteratio-
nem quid & quomodo diab.operetur.112
col. 1
appoſitione corporis alterius quomodo oculus
decipiatur. 112.col.2.& ſeq.
apuleius cur animalia ignita eſſe dixerit.
231. col.1
aqua benedicta dæmonem fugans. 121.col.1.
in init.
aquæ mutantes colorem ouium. 143.col.2
aquila iuuenta renouatur. 187 col.2
aquilina penna alias conſumunt. 20 col.1
arbagtiel, libri auctor. 8.col.1.in fi.
arbagthel liber confutatus. 31.col.1
arboris vitæ vis. 189 col.1.2
archemenidon herba. 190.col.1
archimedis Sphæra, & Specula. 27.col.2
archytæ columba. ibid.
ardouinus, & Poncetus. 8.col.2
areſcon. 184 col.2
argentum viuum impedit incantationes. 7.
col. 2
argiui cuiuſdam vaſania. 248.col.1
argumenta aduerſariorum contra apparitio-
nes ſoluta. 240.col.2.cum ſeqq.
argus carina. 177.col.1.in med.
aries in agnum mutatus apud Poetas. 187.
col. 2
arimanes ſeu Pluto. 6.col.1.ad fi.
ariſtæus. 129.col.1.
ariſtæus Proconneſius 199.col.1.in prin.
arnol.de Villanoua. 8.col.2
arnol.Villanouanus verum aurum produxit.
61.col. 2
ars an natura potentior. 55.col.2
artificialia opera. 42.col.2
aſinus iuuenta poculum perdidit. 187.co.2
aſini lunam epotantis fabula. 126.col.2
aſinus Cayri. 177.col.2
aſmodeus ab archangelo in deſerto liga-
tus. 289.290
aſpis ſurda. 100.col.2.ad fi.
aſtrologia damnatur à Patribus. 11.col.1.
aſtrorum & cælorum analogia nulla qualem
fingunt aſtrologi cum ætatibus, vel partibus
corporum. 10.col.2
aſtyrij fides. 111.col.2
attilij reguli tolerantia. 182.col.1.
auerroiſtici errores paganorum. 202. col.1.
poſt med
augurelli iactantia de ſua alchimia.66.col.1
ad fin.
D. Auguſtini viſio, pueri, &c. 215.col.1
aurium morbi & deceptiones. 248.col.2
auribus humanis ſacci impleti. 135.col.1
aurum an ſit ſolum perfectum metallum.36.
col. 1
aurū cur rarius quā cætera metalla. ibi.col.2

Aurum in venis terræ cur non niſi longiſsimo tempero quoat generari;in fornaculis vero breuiori. 58.col.2
Aurum alchimicum aliquando factum. 61. col. 1.
aurum potabile. 49.col.1.
auri ſemen. 59.col.1
auri efficiens cauſa & materia quæ. 54.col.2
auripigmentum,quid ſit. 60.col.1
auripigmentum mutatum in aurum. 51.columna 1
auri agens principale quod ſit. 59 col 1
auri materia remota & proxima. 54. col.2
auro alchimico an liceat uti ad commercia vel in cudenda moneta. 66.col.1
automatum variorum miranda. 246. columna 2.

B

BAcchi nutrices. 187.co.1
Badudus Rex. 161.col.2.& 172 col 1.
Baianus Bulgar.rex magus. 173.col.2
Bambergenſis puella mira impragnatio. 151. col. 2
Barbelina ſaxeta. 164.col.2.in prin.
Barnabas Cyprius. 94.col...in prin.
Baro de Rais 137.col.2
Bartholomai de Homate viſio. 168.col.1
Baſiliſci viſus. 19.col.1
Baſiloenſis crypta,theſaurus, dæmon cuſtos. 140.col. 1
Baſilidiani. 34.col.1.98.col.2
Bauari vxor poſt mortem redux & mater liberorum 151.col.1.
Belga quidam creditus vaccæ filius. 146. columna 1.2.
Beli Sacerdotum præſtigia. 28.col.1.
Benedictus XI.qualis viſus poſt mortē. 234. col. 2.
Beneuentana ruſtica. 185.col.2
Benno Cardinalis. 137.col.1.in fi.
S.Benno. 234.col.2.in init.
Ben-Syra vnde natus. 152.col.in init.
Berengarius hæret.& magus.Proloqu.pag.5 ad fin.
Berengarius Turonenſis. 161.co.2
D.Bernardo auunculus apparuit.235.columna 1.
Bernardi Oliuerij narratio. 182.col.2.
Bern.Treuiſani alchymia. 62.col.1.
Beſtia ſylua. 259.col.1
Bernicles. 144.col.1
Biarmenſes. 135.in prin.
Bodini error.155.col.1.in init. ipſius libri ſcatent erroribus. 9.col.1.
Boema ſaga in prælio necata. 135.col.1
Boetij automata. 27.col.2.in init.
Bonica fons. 188.col.1.in med.
Brachium dextrum ardens & lucens ſine dāno. 124.col.2
Brachmanum dolia.127.col.2. lin. 1.menſa. 134.col.1.
Bractoarij. 49.co.2
Bragadini alchimia & ſupplicium.61.columna 1.
Braſileenſe monſtrum. 145.col 1.
Bruchi,athei. in Proloq.pag.8.
Bruta nō aſſequi nec intelligere finem propter quem operantur, & de duplici in his fine, naturæ & bruti. 179 col.1.2.
Bruta non habent prudentiam. ibid.
Bruta an incantentur. 178. col.2
Brutorum mira præſtigia in Africa 28. columna. 1
Bulgarorum Victoria contra Anaſt.135.col.1. init.
Buſcoducenſe monſtrum. 15.col.2

C

CAbadis cum dæmonibus certamen. 269. col. 1
Cadauer cur coram occiſore ſanguinet.20. columna 2
Cadauera mutata in ſtatuas. 175. col. 2. in ſcarabæos,crabrones,&c.per artem.60. colum. 1
Cadauerum mira quædam poſſunt à magis procurari,ſanguinis fluxus, incorrupta diu ſeruare 202 col.2.comburi nequeant,& comam barbamue alant. 203.co.2.1
Cœlum non eſt animatum. 10. columna 1.
Cœli & aſtrorum influentia an vlla. ibidem, col. 2
Cœli adſpectus & influxus nihil facere ad Magica. 9.col.2
Caneus & Canis. 185.col.1
Cæſarauguſtana virgo. 198.col.2
Cæſarij Eiſterbacenſis narratio.271.columna prima.
Cairi aſinus. 177.col.2

Cal-

Digitized by Google

Fœmina in viros mutari poſſunt & exempla varia. 184.cum ſeq.cauſa. 186.colum.1. ad fi.
Feralia 205.col.1
Ferdinandi Regis Neapolitani ſpectrum.237 col.2. lin.1
Fernelij alchimia 62
Ferrum aqua ſupernatans quomodo fiat. 32. col.1
Ficus arbor alligatum taurum manſuefacit. 20 col.2
Fidei vis quæ in incantatione 43.col.1
Fides vnius cithara ad pulſum alterius mouentur 20.col.1
Figuras, imagines, characteres vim nullã habere oſtenditur 9.col.2
Figuræ vis quæ 32.col.1
Figurarum in quibus dæmon apparet cauſa. 273.col.2 & ſeq.
Finni & Lappones 129.col.1.init.
Flagellatio, balnea & alia cur ab exorciſtis adhibeantur 289.col.1
Flammæ loquentes 124.col.2
Flumen quo appareat modo vbi nullum eſt. 114.col.2 in initio
Folia Saga 119.col.2
Follctons 274.col.2
Fr.Pici poſitiones magicæ ſuppoſititiæ. 8.columna 2
Franciſca Senenſis 177.col.1
Franciſca & Carola Guarna. 185.columna ſecunda
Francorum reges a ſtruma ſanant contactu. 24.col.1. lin.1
Fridericus dux Auſtriæ captus a Bauaro noluit ope dæmonum liberari. 134.colum.1.
Fridericus Stuphius crematus. 136.columna 2
Frigidum cur ſentiatur à dæmone aſſumptũ cadauer 270.col.2
Fulmine icti non putreſcunt. 203.columna 1. init.

G

Gabriel Archangelus 220.col.1
Galazophylaca 127.col.7
Galeatij Sfortiæ apparitio 237.col.1
Galena 60.col.1
Galgalus cur aſpectu ſanet ictericum. 18.columna 2
Gallecus mendicus dæmonem circumgeſtans figura infantis paralytici. 151.col.2
Gallus Sacerdos 184.col.1.init.
Geber non eſt inuentor alchimiæ. 51. columna 1. fin.
Gebhardus Trucſeſius Apoſtata.92.colum.1. fin.
Gelo ſeu Empuſa.105.col.2.Mauritium Imp. vexans ibid.
Gello & Gilo 261.columna 2. 262.columna 2
Gemina quomodo res appareant. 113.columna 2 ad fi.
Gemmæ cur in gemmas non poſſint mutari, metalla vero poſſint in alia metalla. 58. colum.2. fin.
Geneua conuentus ordinarius ſtrigum. Proiog. pag.7. init.
Genij 205.col.2
Geuſiorum origa ſimilia Magicis.98.colum.2 med.
Germani clerici obliuio. 191.columna 1.ad med.
GHONEM Heb.quid 4.col.1
Gigantes vtrum vi magica naſcantur. 152. col.2 init.
Gladij acies carmine retunditur. 180.col.2
Gnoſtici, Magi 34.col.1
Goetia ſpecies magiæ.93.col.1.imo omnis magia 94.col.1
Γοὴς. præſtigiator 5.col.2
D.Gammari viſio 215.col.2
Gorgones 261.col.1
Gotthicorum Regum origo ab vrſo. 145.columna 2
Gratia ſeu miraculoſa opera quæ. 41.col.2
Gregorius VII. 137.col.1
Grimoyria ars.93.col.2.liber 94.col.2
Guido Iuliacus Flandriæ Imperator cacodæmones conſuluit 136.col.1
Guil.Conſtantinus 64.col.1
Guil.Arageſij alchimia 62.col.1
Gygis annulus 171.col.2
Gymnoſophiſtarum vlmus Apollonium ſalutauit 177.col.1

H

Habundia Regina nympharum allarum. 266. col.1
Hadingus 135.col.2

Digitized by Google

Hæratici ut plurimum magi, & hæreſim magia comitari conſueuit, fusè probatum rationibus in Prolog.
Hæretici domicilium dæmon, ut idola. ibidem
Hæreticorum manſio tartarea oſtenſa. 229. col. 2
Hæreticorum idem ſpiritus blaſphemus, & Sycophanticus & fictor miraculorum. 114. col. 2
Hæreticis dæmon utitur ut meretricibus compoſitis ad animas decipiendas in Prolog. pag. 4
Hæreticis ſolitus dæmon ſtigma imprimere. 98 col. 1
Hæreſis neceſſario, ſi non reſipiſcat, in atheiſmum vel in magiam deſinit. in Prolog.
Hæreſis eſt fames verbi Dei. in Prolog.
Hæreſis abiuratio ſedat tempeſtatem, quam pertinacia excitarat 226.col.2
Hæreſis meretrix in SS. in Prolog.
Hæreſim curioſæ artes, ut famem peſtis, ſequuntur in Prolog.
Haquinus Noruegus 135.col.1.init.
Harpyia 261.col.1
Hecate 257.col.1
Hecates canes 119.col.1
Heliotropia facit inuiſibiles. 7.col.2. *non facit* 171 col.2
Heliotropij grana 33.col.1
Helliquini familia 266.col.1
Heluetij à VValdenſibus peſte magica taminati Prolog.pag.6
Herba magica 106.col.1
Herbarum magicarum vis ibid.
Hermes Trimegiſtus an alchymicus. 50.columna 1
Hermetis ars vana . . . .
Hermotimus Clazomenius 199.col.1
Herodias an appareat 157.col.1
Hipaporum ignis 129.col.2
Hirci ſpecies dæmoni frequens. 274.columna 1. 2
Hiſpanorum faſcinus, Higa dictus. 46.col.1. init.
Homo non poteſt produci per alchymiam. 69. col. 2
Hominum quatuor genera Paracelſi. 268. col. 2
Humana ſpecies an habeat vim lapidis plantæve 21.col.1
Humana figura cur dæmon ſæpè appareat. 268.columna prima. 274. columna prima
Humidum naturale an ſemper conſeruari vel reſtaurari arte poſsit. 188. colum.2. & ſeq.
Humorum origo 148.col.1
Huſsitæ, & Lutherani Magicam ſparſerunt per Bohemiam & Germaniam. in Prolog. pag.6
Hydrophoborum error. 249.col.2
Hyena. 117.colum.2.init. 187.columna 1. init.
Hypermneſtra 186.col.2
Hyperbole in SS. 10.col.2
Hypericon. 20. *Hyſterica paſsio* 283.columna 1.

I

IAcobi Melſtinki hæretici ſe Chriſtum fingentis pſeudomiracula & ſycophantiæ. 114. col.2.
Iamnes & Mambres 290.col.1
Ianuis clauſis vel per parieſes aut tenues rimas ſagæ tranſire nequeunt. 170.columna 2
Iaſon à Medea recoctus. 187.col.1
IDDEGHONI Hebr. 4.col.1
Idolum 2.col.2
Idolorum ficti amores 28.col.1
Idololatria quid 2.col.2
Idololatria expreſſa & tacita 3.col.1
Idololatria tacita nomen cur Magiæ prohibitæ attributum 3.col.1
Idiota ſubito Theologus 191.col.1
Ieiunij, & precum, & Synaxis vis. 269.colum. 1
Ieiunij Quadragenarij violati pœna. 266. colum. 1
IESV & MARIÆ nomen impedit maleficia 163.col.1
Iezabel an malefica 5.col.1
Ignatius Loyola ſuperat & deprehendit phantaſticam dæmonis illuſionem. 192.columna ſecunda
Ignatij Loyolæ precum efficacia. 250. columna 1
Ignis genera ſeu partes, flamma, & pruna. 124 col.1
Ignis fatui natura & mira 123.col.2

Ignes

Ignes & luces nocturnæ varij generis. 246. col. 1
Illuſiones oculorum, auriumque & alia multa quæ pro ſpectris habita narrantur. ibi. cum ſeqq.
Imagines in fluuium raptandi ritus magicus. 131 col. 1
Imagines aſtrologicæ ficta: magicæ vero vaniſsimæ deſcribuntur. 9. columna 2. & ſeqq.
Imagines huiuſmodi magicas nihil poſſe, definitum 10. col. 2
Imaginum magicarum vel aliarum vis. 30. colum. 1. & ſeqq. earundem genera. 30. columna 2
Imaginum oſor diabolus. 131. col. 1
Imaginationis vis quid & quantum valeat ad effectos miros. 12. col. 2. & ſeqq.
Imaginoſus morbus quid, & eius duæ ſpecies. 248. col. 2. 249 col. 2
Imperfecta qualibet an monſtra? 57. colum. 1. & 2
Incubi & ſuccubæ dæmones an ſint, & an gignant, & quæ huc ſpectant. 147. cum ſeqq.
Incubus morbus aut ſymptoma. 260. columna 2
Indus Nobilis Neſtor huius æui. 188. columna 1
Inediæ longæ exempla, & cauſſæ, & poſſe hanc a dæmone procurari. 183. columna ſecunda
Infans locutus 234. col. 2. poſt med.
Infantes cur occidunt ſagæ & quomodo decoquant 192. col. 1
Influentiæ an & quales 10. col. 2
Influentiarum quæ vis in corporea & animã ibid.
In inſtanti docere nequit dæmon 192. col. 2
Innocentij Papæ factum præclarum. 136 columna 2
Inuus & Incubus Pan. 260. colum. 1. lin. vlt.
Inſecta arte gigni poſſe varia. 60. col. 1
Inſepultorum animæ vagæ. 224. colum. 2. ad finem
Inſulæ natantes 246. col. 1
Inſtrumentorum naturalium quæ vis ex parte dæmonis applicantis, fusè oſtenditur. 112. col. 1. init. & ſeq.
Intellectus ſolus nequit eſſe cauſa ecſtaſis, ſed tantum eſt Dei inſtrumentum. 200. colum. 2
Intellectui quid conferre & nocere queat dæmon 191. col. 2
Intelligentiam diſcurſiuam ſeu ratiocinationem brutis dæmon nequit largiri. 178. col. 2
Intelligantne beſtiæ inuicem, aut magi voces beſtiarum. 175. colum. 2. 177 colum. 2. an id magi poſsint facere 177. col. 1
Inuiſibile corpus an dæmon queat facere. 171 col. 2. princip.
Ioannes ab Honbach ad dæmonum conuentus deductus 164. col. 2
Ioannis xxij. Canon ſpondent, non fuit vſu receptus 65. col. 2
Ioan. Maldonati laus in Proloq. pag. 8
Ioann. Duns Scoti mors 283. col. 1
Ioan. Picus Mirandulanus apparuit. 235. col. 2
Ioan. Baptiſta à Porta 8. col. 2
Ioannis de Vaulx mirum ſtigma. 183. columna 1
Ioannes Teuthonicus Magus. 186. columna ſecunda
Iouis Apameni fanum exuſtum. 125. columna 1
Iouis ſimulacrum locutum 177. col. 1
Ireno filia Spiridionis 177. col. 1
Iſabella Bardæa ob ſortilegij crimen comprehenſa 182. col. 2
D. Iſidorus 234. col. 2
Iudæ Apoſtoli ſententia de mortuorum apparitione 226. col. 1. med.
Iudæi filiolus in fornace accenſa ſeruatus. 230 col. 1
Iulianus Chaldæus magus 116. col. 2
Iuliani Apoſtatæ mors. 222. columna 2. in med.
Iuli Capilli 123. col. 1. in init.
Iupiter Hammon in viridi forma colebatur. 274 col. 1
Izdigerdes rex 131. col. 2

K

KAbbauterkens 268. col. 1
KISEM Hebr. quid 4. col. 2
Klakis 144. col. 2
Kunegundis regina calumniam paſſa. 133. columna 2

Digitized by Google

L

Lac ex pariete ſtaturiens 132.col.2
LACH ÀZ quid Hebr. 4.col.1
Lacrymarum tranſitus qua oculi parte. 18. col. 2
Lamia Baſileenſis 140.col.1.init.
Lamiæ 6.col.1.263.col.2
Lamia & Menippi nuptiæ 105.col.2
Lamiæ ſcientiam Magicam diſcunt potiunculæ & quali 192.col.1
Lapidis philoſophici nomina, & materia. 52. col. 2
Lapides in æs liquari 54.col.1
Lappiorum exſtaſes 198.col.1
Lareis 205.col.2
Larina oppidum à Magis liberatum. 136. col. 2
Larua 205.col.2
Latace 117.col.1.lin.vlt.
Latronum ſpectra. D. Germano apparentia. 224 col.2
Laude Dei magica diſsipantur. 162.columna 2
D.Laurentij Iuſtiniani viſio. 215.col.1
Lauretana ſpectrorum infeſtatio. 250.columna prima
Liberis ſerpentum 187.col.2
Lemureis 205.col.2
Lemuria ſeu Remuria ibi.col.1
Leo cur metuit gallinacei cantum. 19.columna prima
Leo Iſaurus punitus 232.col.1
S.Leonis amuletum 47.col.1
Leonis Imper. auicula 27.col.1
D.Leonis vel Caroli Magni ſpuria orationes. 181. col.1
S.Leonis epiſtola correcta à B.Petro. 228.columna 2
Lepus marinus quam venenoſus. 20.columna 1.
Lernum 206.col.1
Leſtrygones 263.col.1
Leucippe Galateæ filia 186.col.2
Lignum ſæpe lapideſcit 60.col.2
Lilith Succuborum dæmonum præſes. 260. colum. 1
Lineæ confuſæ quo pacto ſpeciem picturæ pulcræ præbeant 113.col.2
Lipothymia 283.col.1.lin.1
Litteræ, & ſyllabæ nulla cum cælo cognatio. 44 col.2
Locum quo occupet modo angelus. 123.columna 1
Loca conſtituta & ſolemnia ſagarum, in ditione Beneuentana. 162.colum.2.in ditione Vltraiectina 166.col.2
Localis tranſlatio ſagarum vera. 154.columna 2
Localium tranſlationum falſarum exempla. 155.colum.1.verarum exempla. ibid.& ſeq.
Locuſta ſignificat dæmonem. Proloq.pag.7
Locutiones miraculoſæ quo fiant modo. 175 col. 2
Loqui beſtias an faciant magi ibid.
Lothi vxor quomodo in ſtatuam verſa. 175. col. 1
Luctatores dæmones 257.col.2
Lucomorij an quotannis reſurgant. 279.columna 2
L.Coſsitius 184.col.2
L.Mareius 123.col.2
Ludouici Alodiſij Imolenſis tyranni ſpectrum patris 237.col.1
Ludouicus Bauarus Imp. 134.col.1
Luna cœlo non deducitur 126.col.2
S.Lupus Senonenſis 289.col.2
Lupus an ei quem prior vidit raucedinē adferat 18.col.2
Lupos dæmones eſſe. 132. columna ſecunda.
Luſitana mulier eximia duo filios peperit. 145.col. 2
Luſitaniæ Regum inſignia vnde nata. 234. col.2
Lutherus ex incubo genitus. 149. columna prima.
Lutheri mathæologi meteorologia. 124.columna 1
Lutgardis cautio. 245. columna ſecunda.
Lycaon morbus, lupina inſania, & charrab. 173. col.1
Lycanthropi qui & quomodo, ibidem cum ſequentibus.
Lymphati 261.col.2
Lyncei. 19.columna 1.ad fi.

Mace-

M

Macedonius moriens citat Anaſtaſium ad iudicium ſed irrito conatu quia ſchiſmaticus 229.col.2
Marianus Craculus. 139.col.2
Mahometus hareticus & magus. in Proloq. pag. 5
Magdalena Crucia. 171. colum.1.198.columna 2
Magia diſcuſsio quam neceſſaria, & difficili. Proloq.
Magia quid 3.col.1
Magia diuiſio. ibid.col.2
Magia inuentor & perfector cacodamon. 92.columna 2
Magia prohibita quid 3 col.2.ad me.
Mathematica quid & mira eius exempla.27.columna 1.2. artificialis quid & quotuplex. ibid.
Magia duplex Perſarum mala vtraque: & vtriuſque origo à Satana. 6.col.1.2
Magiam dæmoniacam eſſe aliquam. 91.columna 1
Magia naturalis diuiſio. 8.col.1
Magia naturalis operatrices ſcriptores, & eorũ cenſura,cautioque ibid.& ſeq.
Magia ſpecialis genera. 95.col.1
Magia vis in cacodæmone qualis & quanta 284 cum ſeqq.
Magia prohibita ſpecies qua. 3.col.2
Magia dæmoniaca notæ, ſeu indicia pacti initi. 103.col. 2
Magia dæmoniaca quis primus auctor.92.columna 1.94.col. 1
Magia poteſtas qua in cælos,aſtra, & elementa. 126 col. 2.cum ſeqq.
Magia dæmoniaca libri 94.col.2
Magia dæmoniacæ ſcriptores vetuſti. 6. colum.2. & ſeq.
Magia naturalis auctor Deus. 7. columna 1.ad fin
Magia naturalis definitio ibid.
Magi an queant impedire actiuitatem agentis naturalis & varia exempla. 122.columna 1
Procellas ciere poſſunt. 127.colum.ſecunda. ſeqq.
Quid in aquas poſsint. 131. columna ſecunda.
Loco mouere qua valeant,qua non. 126. columna 2
Subſtantiales vel accidentarias formas an producant. 122.col.1
Poſſunt qua dæmones nec amplius. 108. columna 2
Quid poſsint in fortuna bona. 132.columna 1
An amplius poſsint in ſerpentes, quam alia bruta. 143.col.1.verſ.fin.
Nequeunt errare, nec quiduis ex quouis facere,nec ex quauis cauſa, vel quouis inſtrumento, nec in inſtanti,nec tempore nimis breui nec facere vt ſit vacuum.122.co.1.2.144. col. 1
Magi pauperes & viles vbique cur. 139.columna 1
Magi ſeptentrionales, vt Finni, Biarmij & alij 116.col.1.Tartari. ibid.
Magi tres Euangelici quales. 8.col. 1. ante medium.
Magorum varia nomina apud Hebraos & quid ſingula ſignificent. 4.col.1.2
Magorum varia nomina apud Gracos & Latinos 5.col.2
Magorum vetuſtiſsimorum nomina ex varijs 7. col. 1
Magorũ poteſtas in orbes caleſtes & ſydera.126. col. 1
Magis dæmones non ex pacto,ſed ſponte obediũt. 95.col.2.284. col.1
Magica in Hiſpaniis ſchola per Sarracenos introducta,quando ſublata in Proloq.pag.6
Magici effectus non ſunt gratia gratis data. 92. col.1.nec ſunt effectus bonorum Angelorum. ibid.nec ſunt effectus animarum. 93.columna 2
Magica virtutes. 116.col.1.& ſeqq.
Magicarum artium cauſa & genealogia per apologum. 93.col.2
Magnetis vis 20.co.2
Maleficorum cur maior nunc quam olim multitudo. Prolog. pag.6
Mammona. 257.co.1
Mammon. 256.col.1
Manes. 205.col.2
Manes accire. 217.col.2
Manes & Marcio vnde hareſim ſumpſerint. 6. colum. 1
Mantenſium magorum error. 272. columna 1

Ma-

Manethon magus. 116.col.2.lin.vlt.
Manicum ſolanum. 190.col 1
Marris. 4.col.2
Marcus Ieſuita 125.col.1
Margulina prior à dæmone occiſus. 140.col.2
Margarita Eslingenſis. 177.col.2
*Marcus hæret.& Magus.*Prolog.& in 34.col.1
Marcos oppidum obſidione liberatum à Mago ....
*B.Maria Virgo pro mundo intercedit.*235.col.1. *eiuſdem viſiones.* ibid.
B.Mariæ Virginis odium in hæreticos 229 columna 1.*eiuſdem varia miracula.paginis ſequentibus.*
B Mariæ de columna primum templum. 220.columna 1
Mariæ virginis deuotio quam vtilis exemplo probatum. 176 col.2
*Maria ſoror Moyſis an ſcripſerit de alchimia.*50 col. 1
Maria Pacheco mutata in Manuelem. 185.columna 1
*Marſilius Ficinus à morte apparuit.*237.columna 2
Marſi. 7.col.2
Marſorum virtus an fabuloſa. 132.col.2
Martinus II. 137.col.1
Martyres cur Deus permiſerit gladio necari, quos ab igne, aqua, &c. conſeruarat. 180.columna 2
Martyres quo pacto illæſi ſeruabantur. 123.columna 1
Maruthas Epiſcopus. 131.col.2
Maſca. 6.col.1
Matiſconenſis comes. 162.col.1
Matrena Moſellana ſupplicium. 139.col.1
Martin.Presbyter Canonicus Legionenſ. 235. col. 1
*S.Matthæi Euangelium quando repertum.*229. col. 1
Mazales cur nomen dæmon. & Gall. Matton. 274.col. 2
M E C H AE S S E P H I M quid Hebr. 4. colum. 1
*Medæa.*118.col.2.& ſeqq.121.col.2. *eius ignes.* 125.col. 2
Melindani. 141.col.1
Meluſina. 151.col.1
Memoria quid conferre aut nocere queat dæmõ. 191.col. 1
Memphitis lapis 182.col.1
Menander hæret. & Magus. in Prolog. pag. 5
Menſa ſolis 28.col.1
Merlinus. 149.col.1 *poſt med.*
Meſſium & frugum excantatio. 132. columna 1
Metalli definitio. 56 col.2
Metalla an viuant. 53.col.2
Metalla cur ductilia. 54.col.1.*init.*
*Metalla in quæ principia reſoluantur.*55.columna 2
Metallorum materia & conciliata ſententia Peripateticorum & chemicorum. 54. columna 2
Metallorum omnium materia proxima an eadem eſſe poſsit. 57.col.2. & *ſeq.*
Metallorum omnium an vnica ſpecies perfecta. 56.col. 1.2
Metamorphoſes variæ, & an corpora per Magos fieri queant. 172.col.1
Metamorphoſes Gentilium, vt ſociorum Diomedis, Iphigeniæ, victimæ Cæſar. 111.columna 2
Metaphora in SS. 10.col.2
Metonymia in SS. 10.col.1.*lin.vlt.*
Michaelis Sidicita præſtigia. 114.col.2
*Militares incantationes & ſuperſtit.*26.columna 1
Miloarim alectoriæ expertus. 117.col.2
Miraculum & mirum quid ſint. 109.columna 2
Miracula an fidei efficax probatio. 111.columna 2
*Miracula aut mira an magi queant facere.*109. col. 1 *cum ſeqq.*
Mithra. 98 col.2
Mixta an à magis produci queant. 114.columna 1
*Modus alchimiæ ſeu media quæ licita.*67.columna 2
Mœris. 118.col.1.*lin.*1
Moguntinus dæmon diffamator. 33. columna 1
Monudrienſis Abbatiſſa. 188. columna 1. *lin.*1
*Monſtra an de ſuis inferioribus prædicentur.*57. col. 1.*poſt med.*
Monſtrorum quæ natura ſterilia. 57.col.2.
Monſtrorum origo. 145.col.1.*cum ſeqq.*
Morbi qui faciunt, vt quis mortuus videatur. 282.col. 2

Morbi

Morbi ἄφωνοι. ibidem.
Morienis ſictitius 51.col.1
Morituri quibus dexteram porrexerint an apparant poſtea. 245.col.1
Morituris quam terribilis dæmon appareat. 276.col. 1
Mormo. 261.col.2
Moſes quo apparuerit modo. 211.col.1
Moſes an ſcripſerit de alchimia. 50.col.1
Motus localis per aerẽ magicus. 154.co.2.ſeq.
Motu locali quomodo dæmon vtatur in magicis. 111.col.1.*quid valeant mouere loco,& quomodo.* ibid.
B.Muſæ fælix tranſitus. 230.col.2
Muſica quomodo moueat. 43.col.1
Muſtela ex ore militis. 199.col.1
Muſtela & buffonis odium. 19.col.1

N

NAbuchodonoſor quomodo in belluã mutatus. 175.col.2
NACHAZ Hebr.quid. 4.col.1
Nacli obſidio ſoluta propter ſpectra. 265.columna 2
Napello educata puella veneno imbutura Alexandrum. 20.col.2
Naſcitur nemo medicus vel faſcinator. 12. columna 2
Naturæ leges in magicis etiam vigent. 109. col. 1
Natura quo pacto operetur. 42.col.2
Naturæ leges in magicis etiam vigent. 109. col. 1
Naturæ ordo quotuplex. 42.col.1
Naturæ leges & vniuerſi ordo mutari nequit à Magicis. 122.col.1
Nauigãtibus litus cur moueri videatur. 113. col. 2
D.Nazianzeni viſio. 215.col.1
Neapolitanus rex vltimus Italus an per magiam deturbatus & an Italus eſſequeat. 137 col. 2
Nectanabus magus. 247.col.2
Necyomantiæ origo. 205.col.1
Nemeſis 257.col.2
Nero magicen irritam expertus. 151.col.1
Nicataguani. 172.col.2.lin.1
Nicenæ Synodo mortui ſub ſcripſere. 222.colum. 2
Nigritæ. 142.col.2
Nobile Raymundi,genus nummi. 62.col.1
Nogeri viſio. 215.col.2
Noe & Chamus an ſcripſerint de alchim 50.
Noema dea Chinenſium. 135.col.1
Nomina non ſunt radij rerum. 44.col.1
Nomina ſunt vita expertia. ibid.
Nomina an à Deo rebus indita. ibid.
Nomina vim phyſicam nullam habent. 30.31.
Nomina vnius linguæ non plus poſſunt quam alterius:nec Barbara quam Latina. 43.columna 2
Nominum vis nec naſcitur ab imponentis ſanctitate, nec à linguæ dignitate. ibid.
Notoria ars. 92.col.2
Numerus formalis magicus qualis. 33.col.2
Numerus muſicus quid valeat. 34.col.1.2
Numeri imparis vis. 34.col.1
Numæ Pompilij cœna magica. 116.col.2
Nympha muliebris. 186.col.1
Nympharum variæ ſpecies. 253.col.2.261.columna 1
Nympholiptæ. 261.col.2

O

OBlatio ſacrificij pro mortuis.* 231.columna 2
Obſeſsis qua mente herbæ & lapides poſsint alligari. 289 col.1.& 2
Ocimum cum maledictis plantatum vberius. 8.col. 1.lin.1
Octimeſtris partus ratio. 33.col.1
Oculorũ morbi & formicatio & halahol. 247. col. 2.& ſeq.
Oddo Danicus. 134.col.2.verſ.ſi.
Odoratus deceptio. 248.col.2
Oenotheris. 190.col.2
OF.Hebr.quid. 4.col.2
Olebæ Max. vrnula & lucerna inexſtincta. 49.col. 2
Ollerus Suecus. 134.col.2
Ollerus magus. 116.col.2
Oniropompi. 284.col.2
Operis huius occaſio & finis.in Proloq. prin. & fin.
Operum naturalium ſpecies. 41.col.2
Ophiuſa. 190.col.1
Orationis vis contra ſpectra. 224. colum.2.ad fin.
Oratio retrograda an qua talis effectiua. 45. col. 1

Ora-

Oratores quomodo perſuadent & mouent. 43. col. 1
Ordines vniuerſi quatuor. 42. col. 1
Orichalcum factitium & naturale. 34 columna 1
Origenes damnatus. 229. col. 2
Origen. errores dæmon Magis perſuadet. pag. 99. col. 2
Oromagda ſeu Oromazus 6. col. 1
Orpheus & Amphion magi. 35. col. 2. & 116. col. 2
Orphei caput. 176. col. 2. ver ſi.
Othinus dæmon. 135. col. 2. verſ ſi.

P

PActum magicum duplex, explicitum & implicitum & vtriuſq; formulæ atq; ſolemnia 95. col. 1. & ſeqq.
Pactum magicum quale peccatum. 99. col. 1. vanum & pernicioſum. ibid.
Pactum tacitum Magicarum quotuplex, quale & quomodo dignoſcendum. 99. col. 2
Pactum tacitum quando non mortale. 100. col. 1
Pactum de apparende. 236. col. 1. lin. 1.
Pactum de apparendo poſt mortem an licitum tutumve. 305. col. 2
Pacto non aſtringitur dæmon: & cur aliquando illi ſtet. 96. col. 1. 98. col. 2. ad ſi.
Palamne. 143. col. 1
Palea quomodo videatur eſſe trabs. 113. columna 2
Paleæ niues conſeruant & fructus maturant. 7. col. 2
Paleæ quomodo appareant eſſe ſerpentes & ſaltitare. 113. col. 1
Palingenij impietas. 93. col. 1. ad ſi.
Pamphile ſaga. 117. col. 1
Pandaura lapis. 37. col. 1
Pandulfus Capuanus. 233. col. 1
Pandoræ poculum an alchimicum. 50. col. 2
Panem & ſalem cur dæmon oderit. 134. col. 1
Panicus terror. 261. col. 2
Papiri Maſſoni malitia & ſtupor. 126. columna 1
Παραλαμβάνειν. 161. col. 2. lin. 1
Paraſceues filiorum vis curandi. 21. colum. 1
Paredrij. 284. col. 2
Paredri qui, & exempla. 275. col. 1
Parentationes. 205. col. 1
Partus prodigioſus in Regno Neapolitano. 110. col. 2
Partus monſtroſi varij in varijs locis. 145. columna 1
Paſetis præſtigia. 105. col. 2
Patres animam cælis tribuentes figurate locuti. 10. col. 1. verſ. fin.
S. Pauli Gentiles. 21. col. 1
Paulina ars. 92. col. 2
Pauonis caro neſcia putreſcere. 7. col. 2
Pecunias fictitias dat dæmon & magi. 138. columna 2
Peguſiani orti à cane. 145. col. 2
Penetratio corporearum dimenſionum an dæmoni poſsibilis ſit, & an contra naturam. 169. col. 2. cum ſeqq.
Periapta. 45. col. 2
Pentaphylli herba. 33. col. 1
Perſei clypeus 171 col. 2
Perſarum cadauera cur non putreſcant. 203. col. 1
Peruani viperas ſine noxa quomodo contrectant: & mira illorum ſollemnia. 142. columna 1. 2
Perſarum duo Dij. 6. col. 1. ad ſi.
Petitio an potentior quia lamina inſculpta. 45. col. 1
Petri de Paz tribuni Hiſpani apparitio poſt mortem egregiæ victoriæ cauſa. 238. columna 2
S. Petronella à B. Petro ſanata. 24. col. 2
Phaeton. ....
Phaetuſa ap Hipocratem. 164. col. 2
Philippi Diaconi tranſlatio 161. col. 2
Philotis. 186. col. 1
Philennij ſpectrum mirabile & concubitus cũ viua Machata. 270. col. 2. & ſeq.
Philoſophi nomen vſurpant alchimici. 68. columna 2
Phrenetis & Mania quid 248. col. 2
Phylacteria 45. col. 2
Picus rex 118. col. 1.
Pici herba. 26. col. 2
Pici Mirandulani alchimia. 66. col. 2
Pigmæos fuiſſe & eſſe. 153. col. 2
Pici Martij herbæ vis 7. col. 2. 26. col. 2
Piloſi 257. col. 2. lin. vlt. & 263. col. 1
Pilularum numerus impar 33. col. 1
Piſani Magi 140. col. 2
Piſces inuicem monens 178. col. 1
Planetaria ars 92. col. 2

Digitized by Google

Calchitis mutatur in miſin. 60 col.2

Caligula auaritia per alchimiam deluſa. 51. col. 1

Callionymi piſcis felle cacitas curata Tobia 7. col. 2

Caloris vis. 59.col.2

Caluaria loquaces. 176.col.2

Caluaria locuta multis locis. 276.col.1

Caluiniſmus Magiam per Belgium propagauit. Proloq.pag.6

Caluiniſtæ tollunt virginitat. Deipara. 151. col. 2

Caluiniſtæ iniurij in Deitatem Chriſti,& viā ſtruunt Turciſmo Paganiſmoque. 171. columna 1

Caluiniſtarum furor. 203.col.2

Calx aqua non oleo accenditur. 7.col.2

Cambiones pueri. 151.col.1

Campani æris vis ad magica diſsipanda. 162. col. 1

Campanæ pulſus ad Angelicam ſalutationem ſalutaris contra terriculamenta tartarea. 240 col. 2.

Camiſia inferni. 181.col.1

Canes terreſtres ſeu feræ. 249.col.2

Canes leporarij inter ſaxa geniti. 144. col.2.

Canidia. 119.col.2

Caprinum cornu & ſtercus. 283.col.1

*Captiuos magi an carcere poſsint eripere.*134. col. 1

Cara morbus. 282.co.2

*Cardanus de varietate,& ſubtilita.*8.columna 2

Carmenta ſeu Canens. 118.col.1

Carolus Pacificus Neap.rex. 136.col.2

Carolus V.oſor magia, & Auſtriacorum laus, 141.col. 2

Carpocratiani hæretici & Magi, Proloq.pa.5 *in med.* & pag.98.col.1.lin.vlt.

Carthuſienſium ordinis origo. 234 co.1

Caryſtium linum. 123.col.1.ad fi.

Caſtores ſeu Dioſcuri. 124.col.1

Caſtrum Oui Neap. 136.col 2

S Catarina Gentiles. 21.col.1

Catabolici. 284.col.2.

Caupona mirabilis ſaga. 117.col.1.in init.

Cauſus flumen locutum ibid.col.1.poſt med.

*Cayri pulli excluduntur forniculis.*60. columna 1

Cerberus. 257.col.1.init.

Cercydas. 176col.2

Cerei benedicti contra ſpectra. 224.col.1.2

*Certamen duorum magorum.*108.columna 2. *in prin.*

*Certamina magorum varia.*284. columna 2. & ſeq.

Ceruſſæ productio. 54 col.1

CHABAR quid Hebr. 4 col.1.2

Chalamiſch. 54.col.1

Cham propagator Magiæ, dictus Zoroaſter. 6. col. 2

Charondæ narratio. 181.col.2

Charon. 257.col.1.in fi.

Characterum vis. 30.col.1.31.col.1

CHARTVMMIM quid Hebr. 4.col.1

CHASAPH quid Hebr. 4.col.2

Chelidonia oculat cæcos. 7.col.2

Chilperici Regis damnatio. 230.col.1

Chorea ſagarum. 160.col.1.2

Chriſtus Dominus an à diabolo tranſlatus. 161.col. 161.col.1

Chriſtus cur ἰχθύς. 288.col.1

*Chriſti & ſanctorum ſuſcitationes quo ſigno diſcernantur à putatitijs.*283.columna 2. *ad fin.*

Chriſtus verè clauſis ianuis ingreſſus contra Caluinum: verè natus clauſo matris virginali, verè clauſo ſepulchro reſurgēs contra Bezam. 171 col.1

Chriſti apparitiones. 220 col...

Chriſto Domino alapam qui incuſsit damnatus. 229.col.1.ad med.

Chriſti miracula corporis eius tribuere temperamento blaſphemum eſt. 171.col.1

Chriſtianorum imperia in dæmones. 101.columna 1

Chymicæ laus. 49.col.2

Chryſamme venefica. 135.col.2

Chryſantij magi filius. 193.col.1

Chryſopœia origo. 50 col.1

Chryſoplynta, & Chryſoplyſium. 61.col.2

Chryſulcæ aquæ vis. ibid.

*Cianitæ Indi vt pluuiam eliciant.*129. columna 1

Cicchus de Eſculo Magus. 8.col.1

Cicindula Indica. 146.col.1

Circe. 118.col.1

Circenſibus magica in vſu ad equorum incantationem. 143.col.2

*Circulatoris cuiuſdam præſtigia mira.*155 columna 1

Circulatorum & mirabiliariorum peccata

&.

& qua cautela permittendi à magiſtratib. 29.col.2.30.col.1

Cithararum ſimiliter ſenſarum, vna pulſa, concentus. 9 col.1.ad fi.

Claudia Zona quomodo nauim traxerit.113. col. 2

Claudius Chotaius. 163 co.2

Cleonis nubes procurabantur. 127 col.2

Climactericus annus. 33.col.1.in init.

Cliuenſium ducum orige. 149.co.1

Cnopi victoria de Erythrais. 135.col 2

Colchorum vellus aureum an alchimicum. 50 col. 2

Columbæ effigies negata dæmoni.215.columna 2

Columba, vel agni ſpecie nondum apparuit dæmon,& quare. 274 col.1

Comitum Pictauienſium & Andegauenſium orige. 151.col.1

Complexio ſeu temperatura corporis non eſt cauſa effectuum admirandorum. 12. col. 1

Concilium Romanum ſub Zacharia. 47.col.1

Concupiſcentiæ motus ſolos non eſſe peccatum. 190.col.2.ad fi.

Confeſsio integrè facienda docetur miro exemplo. 236.col.2

Confeſsio facta à capite abſciſſo. 176. columna 2

Confeſsionis violatæ pœna. 237.col.1.in init.

Conſatenſe ſpectrum. 259.col.2

Conſtellatio non adfert vim ſanandi. 25. colum. 1

Conuentus ſagarum nocturni quales. 154.co. 2.cum ſeqq. maxime. 158.co.1.2

Conuiuia magica. 155.col.1

Corocotton dæmon. 149.col 2

Cornel. Agrippa mortuo dæmonem immiſit,& videtur viuere. 278.col.2

Cornel. Agrippæ canis. 290.col 2

Cor non poteſt comburi intoxicatorum vel cardiacorum. 203.col.1

Corpus vnum in duobus locis, aut duo in vno loco, an poſsit dæmon collocare. 169.col.2 & ſeq.

Corpora aerea quo pacto dæmones forment. 271.col. 2

Corporum, vti tanuarum penetratio nec angelis poſsibilis. 170.col.2

Corui candidi. 187.col.2

Cratiſtares. 29.col.2

Critici dies. 11.col.1.2.33.col.1

Croton dæmon. 290 col.2

Crucis ſignum maleficia impedit. 134. columna 2

Culina mortuorum. 205.co.1

Cultus indebitus. 2.col.2

Curioſitatis peccatum. 102.col.2.103.col.1. & 279.col.1.in init.

Cynops Magus. 286.col.1.lin.vlt.

Cynoſura quæ in his ſequenda. 9.col.1

D

DÆmones an queant eodem tempore plures tentare vel obſidere. 170. columna prima.

Dæmon apparens in corpore aſſumpto tantum videtur à quibus vult.276.col.2. Procurare vt appareat non licet. ibi. cur veteribus ſæpius apparuerint quam nobis. 277.columna 1

Dæmon gaudet atrabile. 283. colum. 1. & 2

Dæmon in aſſumpto corpore, an loqui, comedere,& ſimilia vitæ opera poſsit facere. 276. col.1.& quomodo ibid. col. 2

Dæmon includi non poteſt.284. col. 2. quã periculoſum.285.co.1. quomodo ligetur ab angelis & ſanctis. 285.col.2

Dæmon in forma arboris & roſæ. 263. columna 2

Dæmon quæ magis polliceatur. 99. Cur pacificatur & obediat magis. 100. columna 1

Dæmon an poſsit in conuentibus magorum innoxiorum perſonam aſſumere. 131. columna 1.& 2

Dæmon ſemper aliquo indicio agnoſcitur, Deo id permittente. 275.col.1

Dæmonis actiones quæ circa res corporeas.122 & ſeq.

Dæmonis ſpecie natum monſtrum. 15. columna 2

Dæmones quo pacto videri oculis corporeis poſſint.267.cum ſeqq.

Dæmones poſſunt producere animalia imperfecta. 60.col.2

Dæmones an exerceant cum magis ſodomiam, & de criminis atrocitate. 152. columna prima.

Dæmones non animantes. 268. columna 2. lin.1.

Digitized by Google

Dæmones non habent indiuidui propagationem 148.col.2
Dæmones omnino ſunt incorporei & carent ſemine ibid.
Dæmones in quorum brutorum ſpecie ſoleant apparere 263.col.1.in med.
Dæmones eſſe 91.col.1
Dæmones metallici ſaui 254.col.1. 267.columna 1
Dæmonum nocturna ſpectra. 256.col.1. 259.col. 2
Dæmonum apparitio quomodo deprehendenda 213.col.2
Dæmonum ſpectra tempore peſtis 259.columna 2
Dæmonum varia diſtinctiones à muneribus. 283
Inter Dæmones an ſit ordo vllus & qualis. ibidem
*Dæmonum genera & ſpectra multiplicia.*245.col.2.nomina ibid.latiſsime. 254.& ſeqq.
Dæmonium meridianum quale. 258.col.1.in med. cum ſeqq.
Dæmoniaca ſpectra varia enumerata. 246.cum ſeq.
*Dammis miraculi plena imago crucifixi.*203.col. 2
Damnatorum animæ an appareant. 214.columna 2
Dardanus Magus, a quo Dardanarij annonæ flagellatores 132.col.1
Deceptiones variæ circa lycanthrop. 172.columna 1
*Deceptionum magicarum exempla.*112.col.2 cum ſeqq.
Denarius quomodo appareat in ſumma ſuperficie aquæ 113.col.2
*Deus quomodo ſit intellectus.*201.col.2.an tãtum operetur cognoſcendo ibid.
Deus cur non permittat magos ditari. 139.col. 1
Deus quomodo concurrat ad generationem in commiſsione dæmonum incuborum 150.col. 2
*Deus extra ſe multa cognoſcit.*202.col.2.nec tamen perficitur. 202.col.1
Deus non eſt formaliter omnia. ibid.in init.
Deus an mundum per angelos condere potuerit 138.col.1
Dei ſolius eſt ditare quos vult. 139.col.2.& cur 2 ibi.
*Dei ſapiens prouidentia.*139.col.1.ad fi.180.col. 1
Diabolus virium naturalium aut ſcientiæ nihil amiſit. 105.col.1.verſ fin. & 161.columna 2
Diabolus cur nolit ditari magos. 139.col.2
*Diabolus poteſt pecuniam facere, & metalla producere.*138.col.1. in prin.
Diabolus nihil poteſt niſi permittat Deus. 110.col. 2
Diabolus quo pacto efficiat mira. 111.cum ſeqq.
Diabolus hominum malis gaudet. 139.columna 2
Diabolum cur videant morituri 261
Diaboli pertinax odium in homines ; & multiplex dolus Proloq.princip.
Dictamus 7.col.2
*Dies critici & eorum cauſa.*11.col.1.2.& 33.col. 1
Dignitates & honores an arte magica parari queant, aut vnquam parte. 137.col.2.cur Deus permittat. ibi.
Diuitias & theſauros an poſsit dæmon magis ſuis largiri, contra Damhouder. 138.columna 2
Doctoralis promotio ſagarum & ritus. 192.col. 1
Domina Bona 266.col.1.ad fi.
Domin.Mirabellius magus. 255.col.1
Dolani lycanthropi 173.col.2
Dormire de mortuis enunciatur. 242.columna 2
Dorotheus falſo inſimulatus 134.col.1
D.Dorothea roſa 215.col.1
Doſitheus 116.col.2.init.
Dux Brabantiæ 264.col.2

E

EBriorum illuſiones quoad ſpectra. 247.col.2.ad fi.
Ebulenſis puella 185.col.2.ſub fi.
Eccleſiæ illata damna mortui vlciſcuntur. 234.col. 2
Eclipſis cauſa 126.col.2.& ſeq.
Echineis quid 20.col.1
Echo 9 col.1.37.col.1.ad fi.
Effectus naturalis quomodo diſcernatur à magico. 104.col.2.item artificialis. & in his cautela 105

Effectus

Effectus magici aliquando veri, & quomodo hi diſtinguendi à præſtigioſis & horum exẽpla. 105.col.1.& ſeqq.
Eleazarus exorciſta 289.col.2
Elephantorum ſolertia 179.col.1
Eleemoſyna centuplum miraculo approbatum 227. col.1
Elizabeth anglorum regina ſanat à ſtrumis. 22.col.1.& 109. col.2
Empedocles. 127.col.2.omnia animantia, & plantas mentem, & prouidentiam habere dixit 178.col.1
Empedoclis mira 117.col.2
Empuſa 257.col.1.& 259.col.2
Eonis hæretici præſtigia 114.col.2
ἐπαοιδοὶ 5.col.2
Epheſiorum nota magica 135.col.2
Ephialtes morbus 260.col.2.in princ.
Epidaurius ſerpens 177.col.2
Epimenides Cretenſis 183.col.1
Epula ſagarum 159 col.2.in fi.
Equa falſa apud Palladium 173.col.1
Eres Armenius 198.col.2.ad fi.
Ericus Rex Gotthorum,& Sueciæ. 135.col.2. 116 col.2
Ericus Rex,& eius Pileus ventoſus.161.co.2 & 116 col.2
Erinnyes,ſeu Eumenides 261.col.1
Eriſichto 205.col.1.319 col.2
Erneſtus Marchio Badenſis deceptus.64.col.2 verſ.fin.
Erucha hæretici in Proloq.
Eryngium gregem ſiſtit 20.col.1
Eſdras an alchimiæ meminerit. 50.col.2.ad fin.
Eteſia 129 col.1.& 117 col.2
Euages paſtor ouium ſubitò poeta extitit.193. col. 1
Euarchus 283.col.1
Eun Britannus hæreticus & magus Prolog. pag.5
Eunus preſtigiator 29.col.1.in med.
S.Euphemia mart. reliquiarum miraculum. 232 col.1
Eurycles quid Græcè 4.col.1
Eurynomus ſeu Mort 261.col.1
S.Euſtochium virgo,toto vitæ ſpacio permanſit energumena 133. columna ſecunda.
Excommunicati martyris apparitio. 236.columna 1
Execrationes parentum quam vim habeant. 17.col. 2
Exercitus quomodo poſſint magi exhibere. 266 col.1
Exercituum ſeu militum ſpectra nocturna varia 264.col.1.cum ſeqq.
Exorciſtarum quidam abuſus 272. & 273
Exſtaſis an in inſtanti fiat 203. columna 2 in init.
Exſtaſis ſubiectum quod 200.col.1
Exſtaſis & raptus differunt. ibidem paul. aut.
Exſtaſis diuina à magica diſcrimen. 199.columna 1
Exſtaſis cauſa formalis finalis,efficiens. 200. col. 2
Exſtaſim ſeu raptum quomodo procuret diabolus 199.col.1
Exſtaſim quomodo Deus efficiat contra Mocenigum 200.col.1.& ſeq.
Exſtaſes inuitis quomodo contingunt. 201. col. 1
Exterminator 257.col.2

F

Facies quomodo appareant formidandæ. 113.colum.2.in princip. item aſinina. ibid.
Facius Cardanus 203.col.1
Fauilis apprehenſio ad translationem magicam 166.col.1
Famæ nocent quomodo magi 131. columna prima
Familiares dæmones 290.col.2
Fantaſia læſa varia deceptiones. 249.columna 1
Φαρμακευς 5.col.2
Faſcinatio qualis 132.col.1
Faſcinentne vetulæ aſpectu ſuo? 18.columna ſecunda
Fatum non eſt cauſa monſtrorum. 146. columna 2
Fatales ſorores 266.col.2
Fatuelli 274.col.2
Faunus 257.col.2
Fauſtus magus 139.col.1
Febrium diuerſi termini vnde 11.col.2
Fœmina ex dæmone quæ pepererint. 149.columna 1

Fœmina

Platanus in oleam mutata. 60.col.2.175.columna 2
Platonicorum varia deliria. 32.col.2.35.co.1 91.col. 2
Plumbo liquato manus lota Venetijs. 7.columna 2
Plutus & Pluto unde ἅδης. 257.columna prima.
Πνεῦμα etiam accipi de anima. 219. columna prima.
Pœnitentiam diabolus non poteſt in lamijs impedire. 196.col.2.in prin.
Poena 261.col.1
Policriti ſpectrum & caput filij loquax. 176. col.2.verſ ſi.
Pomponatij lib.de Incantat. 8.col.2
Potamantis. 190.col.1.ad ſi.
Praſiſcini. 45.col.2
Praſtantijs pater. 173.col.1
Praſtantij patris deluſio. 114.co.1
Præſtigia quot modis dæmon operetur. 112.columna 2.verſ.ſi.
Præſtigiatorij effectus quib. regulis cognoſcendi. 114.col.1
Præſtigiatrix magia, & exempla, & eius fundamenta quædam. 28.& 29. *quam pernicioſa auctoribus & principibus fautoribus.* 28. col.2
Præternaturalia opera quæ. 41.colum.2
Principibus quibus licita alchimia. 70.columna 1
Priſcillianus hæreticus & Magus. Proloq. pag. 5
Priſcilliani error. 131.col.1.in me.
Proſopopæia in S.S. 10.col.2
Pſeudochriſti tres Galli, hæretici & Magi. in Proloq.
Pſittaci locutio 176.col.1.in prin.
Pſylli 7.col.2.26.col.2
Pſyllorum & Marſorum vis in ſerpentes. 7. col. 2
Publij caput 177.col.1
Puer per diſtans ianuas aperientes. 26.col.1 in ſi.
Putredinem quæ arceant 202.co.2.ad ſi.
Pythagoras magus 177.col.1.in med.
Pythagoræ magica facta 116.col.2
Pythagoræ femur aureum ibid.& p.50: col. 2
Pythonici magi 177.col.1
Pythonici dæmones 284.col.2.in.1

Q

Qualitatum occultarum neceſsitas 35.columna 2.in fine
Quantitas vt ſic non eſt actiua. 32. col. 2.in ſi.
Quæſtiones & tormenta cur multi magi fortiter ferant 182.col.1.& 2
Quirini cuiuſdam infœlix exitus 181.columna 1

R

Rabbinorum errores 4.col.2
Renunculi decretorij 110.col.2
Raptus cauſa 220.col.1.& ſeqq.
Ratio an concedenda bruti: 179. columna ſecunda.
Raymundus Lullus 8.col.2
Raym.Lullus verum aurum produxit. 62. columna 1
Reatinus circulator 28 col.1
Regina ſagarum olim fuere 117.columna 1 in prin.
Regulæ diſcernendorum verorum effectuum à præſtigioſis 108.col.2
Reliquiarum geſtatio 46.col.1
Religio Gentilibus pro ſuperſtitione 1.columna 2
Religio quid Theologis 2.col.1
Religionis & ſuperſtitionis differentia 2.columna 1
Reſurrectionis vera effector ſolus Deus, non dæmon, nec natura. 278.col.2
Inſectorũ imperfecta reſurrectio, 277.col.2
Gentilium apparentes reſurrectiones explicata. 217.col.2.& 279.col.1 & ſeq.& 283 col.1.2. *Reſurrectionis ficta mirum exemplum* 279.columna 1.in init.& 250. 281. *de duobus ſtrigum reſurgentibus* 283. columna 1
Reſurgentes cum Chriſto 211.col.2
Richardo comiti mirum ſpectrum oblatum. 279.col.2.in ſi.
S.Roberti viſio 275.col.1
Romani Ramirez magi hiſtoria 193.columna 1
Ruta furtiua fertilior 7.columna 2. lin. vltima.

S.

Sacrilegus punitus 233.col.1
Saga cur fœtida. 271.col.2.
Sagæ poſſunt diſcernere an vera tranſlationes ſint, & quo pacto. 369.col.1.
SAHIR cur dæmon. 274. columna ſecunda.
Sal Agrigentinus aqua indurat, igne liquatur. 7.col.2.circa med.
Sal deeſt in conuiuijs magorum. 134. columna 1
Sal, bitumen, atramentum naturalia & artificioſa. 60.col.1.2
Salai Regis ſpelunca. 140.col.2
Salmanticæ laus. Prolog.pag.6
Salmanticenſis puer ſanans tactu. 24. columna 2
Salomon an diues per alchimiam. 50.col.1.in fine.
Salomonis Magica. 94.col.2
Salomonis exorciſmi quales. 286. columna ſecunda.
Salomonis Regis Magia qualis. 8. columna 1
Salutatores Hiſpaniæ an Magi & permittendi. 24.col.2
Salutatorum mendacia & errores. 25. columna 1
Salutatorum vis non eſt naturalis. ibidem columna 2
Samaria infamata Magia. 5. columna 1. ad finem.
Samuel an euocatus per phytoniſſas. 107. columna 1
Samuelis anima verè apparuit. 217. & ſequenti.
Sancti vim habent coercendi dæmonem. 283. col. 2.& ſeq.
Sanctorum reliquiæ contra ſpectrum. 241. columna 1
SS. variorum apparitiones. 220. cum ſeqq. foll.
Sanctorum ieiunia à Deo, & ſupernaturalia. 384.col. 1
Sanctorum dormientium duodecim. 183. columna 1
Sandaracha naturalis & factitia. 54. columna 1
Sanitatis donum eſt à Deo. 21. columna 1
Sardoi Heroes. 183.col.1.verſ.fi.
Sarracenus in Apulia theſauri repertor. 241. col. 1.ad fi.
Satyri. 257.col.2
Scafii magi mors. 181.col.1.in fi.
Scantiarum aquarum flamma. 124. columna 1
Schiltachium à ſaga crematum. 133.col.1
Schiſmatico fauentis pœna. 231. columna prima.
Schola magica in locis diuerſis. 91. colum. 2. cum ſeqq.
Scientias & artes quę dæmon pacto docere queat. 191.col.2.& ſeqq.
Scorpij Libyci induſtria. 178. columna prima.
Scotiæ Regis, contra Pictos ſtratagema. 247. col.1.
Scottus Parmenſis. 134.col.1
Scriptura loquens de animatione cæli quo pacto intelligenda regula aliquot. 10. columna 1.2.
Scripta Pontificia defendi Deo quam gratum 228.col. 2
Sccrbiculæ ad pluuiam. 130 col.1
Selenitis. 105.col.2
Semen humanum quid. 148. columna ſecunda.
Semidei & Heroes veterum ex incubis. 149. col. 1
Senectus an in iuuentam queat mutari. 187. col 1.& fol.ſeqq.
Senſum doloris, an dæmon homini queat auferre. 181.col.2.& ſeqq.
Senſitiua vis quid poſſit pati à Magis. 189. col. 2
Senus profiuus apud veteres. 142. columna 1
Septem granula rixas prouocantia. 8. columna 1
Sepulchro Aiacis vox erumpens. 280. columna 1
Serapis. 257.col.1
Serpens querna fronde necatur, & Ibydis penna ſiſtitur. 20.col.1
Serpens iuuentam renouat. 187. columna prima.
Serpens mutatus in aurum. 175. columna 2
Serpentum incantatio. 106. columna 2. 141. col. 2

Seruij

Seruij Tulli capilli. 123. columna ſecunda, in init.
Sybilla an vaticinata de alchimia. 50. columna 2
Sybilla alba. 266. col. 2
Sybilla Nurſina. 255. col. 1
Sigibertus Franc. Rex. 135. col. 2
Sigillorum vis. 35. col. 1
Silicernia. 205. col. 1
Silua claſsis ſpeciem prabentes. 246. columna 2
Siluanus Epiſcopus falſo accuſatus. 133. columna 2
Siluester II. 137. col. 1
Simeonis Sali amuletum. 46. columna prima, in vlt.
Simon Magus qualis. Prolog. pag. 1
Simonis Magi praſtigia. 105. columna 2. 106. col. 1. 116. col. 2
Simonis Magi prodigia. ibid.
Simonis Magi canis. 116. columna 2. 177. col. 1
Simonis Magi volatus. 105. col. 2
Simon de Tornaco. 121. col. 1
Simulacrum & vmbra an ab anima differant. 205. col. 1
Siproeta. 186. col. 2
Sirenes. 261. col. 1
Siſyphus an artis alchimia inuentor. 50. columna 2
Socratis dæmonium. 290. col. 2
Sodomitarum aoraſia. 114. col. 1
Somni diuturni varia exempla, & an magicis poſsit conciliari. 182. & 183.
Soni & voces prodigioſa ſtatuarum, hominum, &c. 246. columna prima, in fine, & ſequenti.
Sopater magus. 127. col. 2 prin.
Sortilegi & Sortiarij. 6. col. 1
Soſipatra. 193. col. 1
Spagirica. 49. col. 1
Species imaginarias quas dæmon queat ingerere. 189. col. 2
Specie differentia commiſceri & gignere, 149. col. 1
Spectrum vehit militem Hieroſolymam. 265. col. 2
Spectra portendentia futuras clades & calamitates. 267. col. 1
Spectra quopacto lapides queant iacere. 267. col. 2
Spectra vel animas nequeūt magi elicere, ſed ſimulantur à dæmonibus. 286. columna 2.
Spectra fœminea puellarum, matronarumve., quam varia 266. col. 1. cum ſeq.
Spectra artificioſa. 246. col. 2
Spectra vexantia domeſtices, & ſtrepitus cauſa. 267. col. 1
Spectra ficta varia. 247. col. 1. quale peccatū, ibid. col. 2
Spectra contemnens ab ijs truncatus. 265. columna 1
Spectrorum dona periculoſa. ibid. col. 2
Spectrorum infeſtatio cauſa reſcindenda locationis. 267. col. 1
Specula. 37. col. 2
Speculum cur vitietur adſpectu menſtruatæ. 18. col. 1
Specula incendiaria. 9. col. 2. à med.
Sphinx. 261. col. 1
Spirenſis puella. 184. col. 1
S. Spiridionis miraculum. 175. col. 1
Spiritus damnatorum & beatorum non ſubintrant corpora. 214. col. 2
Spirituum apparitiones à quib. exploſa, 204. defenſa ab auctoritate Gentilium. ibidem. col. 2
Spirituum ſeu animarum diſcernendarum ratio. 213. cum ſeqq.
Spirituum apparitio probata contra Philoſophos ratione. 206. col. 1. 2.
Sporus. 186. col. 2
Stallichten. Germ. 123. col. 2
Staniſlaus. 284. col. 1
S. Stephanus Dienſis. 289. col. 1
Stigma Magorum. 98. col. 2
Stigma ſagarum inſenſile qua forma. 183. columna 2. prin.
Stomoma. 54. col. 1
Strutiocameli oua non excluduntur aſpectu. 19. col 1
Stryges. 6. co. 1
Stumph. Petter Bebburgenſis. 174. col. 2
Succuba dæmon an parere queat. 150. col. 2. exempla varia quomodo accipienda. 151. col. 1
Supernaturalia opera qua. 41. col. 2
Superſtites qui. pag. 1. col. 2
Superſtitio falſi cultus. pag 2. col. 2
Superſtitio vnde dicta. pag. 1. col. 1
Superſtitio indebiti cultus. pagina 2. columna 2

Superſtitio in malo pag.1.columna 2.in fine, & 2.col 2.in med.
Synagoga credidit animas apparere.217.co.1

T

TActus ſolus non eſt cauſa effectuum mirandorum 24.col.1.in fi.
Tactus ſenſum in corpore aſſumpto poteſt dæmon fallere,ut & alios ſenſus. 267.col.2.& ſeq.
Tactu ſanant nonnulli 21.& ſeqq.
Tarantulæ venenum.7.columna ſecunda,poſt medium.
Tarentinus ſenex 187.col.2
Tardictylis. 190.col.1
Tartari Polonos arte magica fundunt. 135.colum. 1
Taurus verbis domitus. 143.col.2
Taurominitanorum iuuenum ex ebrietate vaſania. 249 col.1
S.Telmi flamma. 124.col.1
Temperamentum æqualitatis quod Itali medici quidam confinxerunt impium eſt. 12.col. 2
Tentare quantum ſinatur Diabolus. 195.columna 2.& ſeqq.
Tenebras Magi excitant. 131.col.2
Terra opus ſacrum quid Hippocrati.50.co.2.verſ.fin.
Terræ motus cauſare an queant Magi. 127.col. 1
Teſtimonium pauperum an admittẽdum. 63.colum. 1
Teſtimonium domeſticum quando validum. ibid.
Teſtudo quomodo excludat oua. 19.columna prima.
Thaumaturgica magia. 28.col.2
Theangelus. 190.col.1.init.
Theatini. 124.col.1
Theodorus monachus 170 col.1
Theotecnus magus. 177.col.1
Theophilus medicus. ....
Theophilus Vicedominus. 137.col.2
Theriaca quotuplices habeat vires.37.columna 2
Theſauri cuſtodes dæmones. 254.col.1.269.columna 1.& dracones. ibid.
Theſauros quærentes magi à dæmone necati. 140. col.2
Theurgia impia eſt 92.colum.2. nulla eſt.94.col. 1
Thraſyllus. 249 col.1
Thynicus. 193.col.1
Tironibus religionum infeſti dæmones.250.columna 1
Transmutationes ſagarum in beſtias. 172.col.1.& ſeq.
Tobias quo pacto viſum receperit. 7.columna 2
Torpedo torpefacit manum piſcantis. 20.columna 1
Tranſlationes locales Magia quadrupl. 168.col.2
Tranſuectiones corporum à dæmonibus factæ aliquando ſunt citra defatigationem maleficarum.169.colum. 2. exempla. 161.& ſeqq fol.
Treuirenſis ruſtici factum. 130 col.1
Treuirenſi ditioni vnde labes ſagarum. Prolog. pag.6
Triſcalinus parochum diffamans.133. columna 1
Triticum & ſiligo mutantur in inuicem. 60.col. 2
Triticum,lolium ſiligo an ſpecie differant. ibidem.
Thrithemij Steganographia. 94.columna ſecunda.
Tuſcia veſtalis cribrum aquiferum. 125. columna 1
Tympanum expelle lupina ſonitu rumpit tympanum agnina expelle tenſum. 7. columna 2
Tyreſias 186.col.2
Tyreſias & Melampus non intellexere voces auium. 178.col.1.lin.1

V

VDo Magdeburg.Epiſcopus.233. col.2.& 236.col. 2
Vagiones. 151.col.1.in fi.
Varus. 119.col.2.circ.med.
Vellus aureum. 50.col.2.269.col.1
Venefici. 5.col.2
Veneris montes. 158.col.1.215.col.2.med.
Veracrueij quædam refutata. 24.col.2
Veratrices. 6.col.1
Verborum ſignificatio an ſit effectiua.44. co.1
Verborum complexio an effectiua. 44.col.2

Ver-

Digitized by Google

Verborum inſuſurratorum in aurem tauri vis nulla 17.col.2.à med.
Verborum, & nominum ſeu incantationum vis 41.col.1.& ſeqq.
Vermiculi mutantur in alites 60.col.1
Veſpertilio folijs platani abigitur 20.col.1
Veſtales Romanorum ſagæ. 134.colum.2.ad med.
Vicecilinus auis 277.col.2
Victoriam in bellis an magi largiri valeant; item ad verbium expugnationem iuuare, &c. 134 col.2
Vipera arundine icta obſtupeſcit 20.col.1
Virgo vt concipiat an dæmon queat efficere. 151 col.2
Vir an in feminam poſsit mutari 186.col.2
Virunculorum ſpectra 268.col.1
Virgam aut alia membra an verè dæmon augeat aut amputet 171.col.2.ad fi.
Viſio fit introſuſceptione non emiſsione 18. col.1
Viſio & viſus qui differant 210.col.1
Viſionum exempla quædam in S.Hiſtor. ibid. col.2
Viſus ſeu aſpectus non eſt efficax ad ſanandũ morbos vel alia huiuſmodi mira 17.col.2
Vita non pendet à numeris. 188.colum.2.in med.
Vitæ periodus an aliqua certa cunctis. ibidem col.1
Vitam perpetuare homini non poteſt dæmon. 189 col.1
Vitales actiones tribuere dæmoni in corpore aſſumpto error
Vlrici Molitoris error. 154.col.2.et 161.col.2
Vmbra quid 205.col.2
Vnguenta cur adhibeat dæmon in tranſlatione 160.col.2
Voce ſola morbi & vulnera ſanari, vel mira alia nequeunt perfici 17.col.2
Voces animalium vt in homine audiantur an poſsint magi facere. 177.col.2 *in vteris prægnantium* ibid.
Voluntaria & pro libito exſtaſis eſt magica. 198 col.2
Voluntati an dæmon vim facere & quomodo inducere queat, etiam quoad peccatores. 195 col.2
Voluptas ne eſſe queat in concubitu cum dæmone 150.col.1
Vratiſlai & Gremoziſſai bellum 136.col.1
Vriel, an nomen angeli 48.col.1
Vrſariorum amuleta 47.col 2.lin.1
Vter vnde ſagi, & ſagæ potant ſcientiam. 192.col.1 poſt med
Vteri ſtrangulatio 283.col.1.poſt init.
Vulnera arceantur ne magicis 180.col.2.& ſeq.
Vulnerum militaris curatio 21.col.1
VValtherus de Milene 264.col.2
VVeſtphala diris filium immobilem reddidit 17.col.2 ad fi.
VViſſelkinderen, vel VVechſelbalch. 151. col.1

X

Xaca Iaponicis 149.col.1

Z

Zabulus 94 col.1.in fi.
Zahuris Hiſpaniæ quales 19.col.2
Zamoren monacho pactum & apparit. 245 col.2
Zedechia Iudæi præſtigia 114.col.1
Zelotypia poculum 41.col.2
Zoroaſter non vnus, ſed multi, & qui? 6. colum.2
Zoroaſtri artes 116.col.2.lin.1
Zyto Bohemus 106.col.1.285.col.1
Zytonis Bohemi præſtigia. 106.co.1.285.co.2

SACRAE

Digitized by Google

SACRAE SCRIPTVRAE.
ET VARIORVM SCRIPTORVM LOCA
his libris emendata vel explicata.

Ex Veteri Teſtamento.

GENESIS 1.v.26.10.col 2.& 2.v.9. 189.col.1.& 6.v.3.288.col.1.6.v.11. 10.col.2.148.col.1.& 19 114.col.1.271. col.2.13.& 32.v.14.260. col.1.

EXODI. 7.& 8.107.col.2.& 13.v.16. 45.col.2.& 22.v.18.pag.4. col.2

LEVIT. 26.v.34.pag.10. col.1

NVMEROR. 5.pag.41. col.2

DEVTERON. 6.v.28.45.col.2.& 31. v.2.188.col.1.& 32.v.1.10.colum.2.32. v.39.128. col.1

REGVM. lib.1.c.16.v.vlt.288.col.1.& 1.Reg.28.4 col.1.& pag.106. col.1. 217. cum ſeqq.2.Reg.14.verſ.14.241.col.2.& 4.Reg.9.v.22.pag.5. col.1

PARALIP. 1.16.ver.26.col.2.v.33.10. col.2

ESDRÆ. 4.4.v.1.48.col.1.& eod. lib.4. c.8.v.2.pag.50. col.2

TOBIÆ. 6.v.8.288.col.1.& c.7.pag.7. col.2.& 8.v.2.288. col.1

IOB. 1.v.16.& 19.128.col.2.& 259.col.1 244.& 7.v.10.241.col.1.& 9.v.22.284. col.2.& 15.v.1.10.col.2.& 38.v.7.10. col.2

PSALMOR. 32.v.61.10.col.2.& 57. v.6.106.col.2.& 71.v.18.pag.110.col.2. & Pſal.135.ibidem.& Pſal.78.v.57.49. col.1.Pſalm.90.v.5.& v.6.258.& 102. v.15.187.col.2.v 15.& 16.241.col.1.& Pſ.105.23.pag.49.col.1.& 113.10.col.2. & 115.v.15.199.colum.2.& 146.v.4. pag.44.col.1.& Pſal.103.v.20.pag.259. col.1

PROVERB. 23.v.33.248. col.1

ECCLESIASTICI. 3.24.67.col.2.& 46.v.vlt.107.col.1.217. col.2

ESAIÆ. 1.Proloq. pag.8. verſ.med.& 2.v.21.258.col.1.& 28.v.19.pag.4.col.1 & 34.v.14.258.263.col.1.& 40.v.vlt. 259. col.1

IEREMIÆ. 7.v.18.10.col.2.& 8.v.17. pag.143.col.1.& 44.v.17.10.col.2.Threnor.4.263. col.1

EZECHIELIS. 8.v.3.168.col.2.& 27. v.11.153. col.2

DANIELIS. 4.v.32.10.col.2.cap.6.& 14.pag.171. col.1

IOELIS. 1.Proloq. pag.8. poſt med.

AMOS. 8.Proloq.pag.8. poſt init.

SOPHONIÆ. 1.v.5.10 col.2

EX NOVO TESTAMENTO.

MATTHÆI. 4.v.8.& 161.col.1.2.& 11.verſ.22.10.col.2.14.v.26.218.col.2.& 17.218.col.1.& 23.v.5.45. col.2

LVCÆ. 4.v.9.161.col.1.& cap.9.v.38. pag.284.col.2.cap.10.v.19.pag.44.col.1. & 11.v.19.271.& 14.v.3.7.218.col.2.& 16.v.26.241.col.2.& 19.v.40.10.col.2. & vlt.v.30.

IOANNIS. 8.v.48.& 49.col.1.& 20. v.19.218. col.2

ACTORVM. 11.15.219.colum.1.& 12. 170.col.2.& 17.v.22.pag.1. col.2

I. CORINTH. 10.ver.13.196.col.1.& 11.v.9.21. col.1

II. CORINTH. 5.v.4.212. col.2

EPHES. 6.v.6.Proloq.pag.4.v.12.Proloq.pag.3.& vlt.v.12.284. col.2

I. THESSALON. 4.ver.13.284.col.2. 241 col.2

HEBRÆ. 2.v.5.112.col.1.& 11.v.34. 181 col.in init.

I. PETRI. 3.v.19.& 4.v.6.219.col.1.& 5.v.8.Proloq. pag.3

II. PETRI. 3.241. col.2

APOCALYP. 7.v.1.12.& 9. Proloq. pag.8.in med.15.275.ver.11.257.col.2.& 16.v.13.Proloq.8.& c.20.v.2.275.

LOCA VTRIVSQVE IVRIS.

c.1.& 4.26.q.5.fol.46. col.2

c.Epiſcopi.26.q.5.fol.65.col.2.155.col.2.& 172 col.2

c.ſpon-

c. ſpondent de crimin. falſ. in extrauag. 62. col.2. in fi. & 65 — *col.2*
Concil. Braccarenſe.1. pag.131 — *col.1*
Concil. Elibertinum.222 — *col.2. init.*
Concil. Nicanum.1.222 — *col.1*
L. oſtentum. de verb. obligation.217 — *col.2*
L. ex Senat. conſulto. ad legem Cornel. de Sicar.217 — *col.2*
L. multi, C. de maleſic. & mathe. 28. col.2. & 217 — *col.2*

LOCA PATRVM ET ECCLEſiaſt. Scriptor.

Alcymi.142. — *col.2*
Ambroſii.223 — *col.2*
Anaſtaſii Niſſeni.144 — *col.1*
Arnobij — *6.col.2.179.col.1*
Auguſtini 107.col.1.113.col.2.154.col.2.252.col 1.225.col.1.fi.244 — *col.1*
Baſilij Cæſar 46.col.2.229 — *col.1*
Burchardi lib.2 — *q 10*
Caſarij — *207.col.2*
Caſsiani.148.col.2.260.col.2.284 — *col.2*
Chryſoſtomi 46. col.2. 148. col.2.171. col.1. 244 — *col.2*
Clementis Romani 6.col.2.116 — *col.2*
Euſebij — *116.col.2*
Firmiliani 111.col.2.init.127 — *col.1*
Helinandi — *199.col.1*
Hieronymi 34.col.1. 46.col.2.263.col.1.29. col.1.fi.
Halarij — *142.col.2.fi.*
Hildegardis — *199.col.2*
Hugonis de S.Victore vel Eteriani — *155.col.2*
Irenai — *98 col.1.in fi.*
Iſidori Hiſpal. — *244.col.2*
Iuſtini Martyris 6.col.2.126.col.1.107.col.2. 220.col.2
Lactantij — *2.col.1.7.col.1.178.col.2*
Nicephori — *261.col.2*
Originis — *42.col.2.220.col.2*
Paulini — *223.col.2*
Pet.Bloſenſis lib.2.q.27 — *ſect.2*
Philaſterij — *148.col.2*
Tertulliani 105.col.2.123.col.1.220 — *col.2*
Theophilacti — *244 col.2*
Thomæ Aquinatis — *32.col.2.51.col.2*

PROPHANÆ HISTORIÆ VEL Philoſ. aut Poeſ. ſcript. loca.

Eliani — *179.col.1*
Apulei 115.col.2.117.col.1.205.col.2.280. col.1.init.
Ariſtotelis — *54.col.2*
Auſonij — *186.col.2*
Calpurnij — *15.col.1*
Cedreni — *62.col.2*
Ciceronis — *2.col.1*
Claudiani — *104.col.2.240.col.2*
Eunapij — *268.col.1*
Euripidis — *203.col.1*
Fracaſtorij — *179.col.2*
Galeni — *179.col.1*
Gellij — *131.col.1.184.col.2*
Glycæ — *93.col.1.116.col.2*
Herodoti — *175.col.2*
Hippocratis — *183.col.2.& 289.col.2*
Horatij — *172.col.2*
Iamblici — *180.col.2*
Ioſephi — *8.col.1.& 289.col.2*
Lucani — *96.col.1*
Lucretij — *1.col.1.20.col.1.207.col.1*
Manilij — *49.col.1.142.col.1.146.col.2*
Nonij Marcelli — *2.col.1*
Ouidij — *132.col.2.172 col.1.187.col.1*
Philoſtrati — *177.col.2.279.col.1.283.col.1*
Platonis — *54.col.2.148.col.2.198.col.2.in fi.*
Plinij — *53.col.2.199.col.1.286 col.2*
Plutarchi — *199.col.1.178.col.2*
Procopij — *259.col.2*
Propertij — *172.col.1.205.col.1*
Pſelij — *137.col.2 in fi.*
Seneca — *120.col 2 127.col.2*
Suida — *6.col.2.in fi.*
Virgilij — *205.col.1.264.col.2.272.col.1*
Zonara — *170.col.1*

FINIS.

Digitized by Google